ئۇيغۇر تەبىئىي پەششىقى دورىلار ئىلمى

شىنجاڭ خەلق سەھىيە نەشرىياتى

كىرىش سۆز

ئۇيغۇر تېبابىتى — ئەڭگەكچان ئۇيغۇر خەلقىنىڭ تارىختىن بۇيان تۇرلۇك كېسەللىكلەر بىلەن ئىزچىل كۈرەش قىلىشى جەريانىدا يەكۈنلىگەن تەجرىبىلىرىنىڭ ئىلمىي يەكۈنى.

ئۇيغۇر تېبابىتى — قەدىمدىن بۇيان 20 - ئەسىرنىڭ باشلىرىغىچە رايونىمىزدىكى ھەر مىللەت خەلقىنىڭ ساقلىقىنى ساقلاپ، كېسەللىكلەرگە قارشى تۇرۇپ، ساغلام ئۆسۈپ كۆپەيىشىگە خىزمەت قىلىپ كېلىۋاتقان بىردىنبىر تېبابەت بولۇپ، ئۇ ئۆزىگە خاس نەزەرىيە سىستېمىغا ۋە بىر يۈرۈش داۋالاش ئۇسۇللىرىغا، مول دورا بايلىقلىرىغا ئىگە.

ئۇيغۇر تېبابىتى تارىختىن بۇيان ئۇستاز - شاگىرت تەربىيەلەش شەكلى ئارقىلىق ئەۋلادمۇ ئەۋلاد داۋاملىشىپ بىزگىچە يېتىپ كەلگەن ئىدى. 1983 - يىلى كۆكخوتتا ئېچىلغان مەملىكەتلىك 2 - نۆۋەتلىك مىللىي تېبابەتچىلىك خىزمەت يىغىنىنىڭ روھىغا ئاساسەن، شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتى 1984 - يىلى شىنجاڭ ئۇيغۇر تېبابەتچىلىكى ئالىي تېخنىكومىنى خوتەندە قۇرۇشنى قارار قىلدى ھەمدە مەكتەپمىمىز 1987 - يىلى تۇنجى قېتىم ئوقۇغۇچى قوبۇل قىلىشنى باشلىدى. مەكتەپمىمىزنى 1989 - يىلى 9 - ئايدا دۆلەت مائارىپ مىنىستىرلىقى رەسمىي تەستىقلاپ ئەنگە ئالدى. شۇنىڭدىن باشلاپ ئۇيغۇر تېبابەتچىلىك ئىزباسارلىرىنى تەربىيەلەش ئىشلىرى ھازىرقى زامان مائارىپى دەۋرىگە قەدەم قويدى.

1986 - يىلىدىن باشلاپ شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق سەھىيە نازارىتىنىڭ سابىق نازىرى مەرھۇم ئىسھاقجان مەسلىھەتچىلىكى، سابىق نازىر رەقىپ ئابباسنىڭ رەھبەرلىكى، مۇئاۋىن نازىر مۇھەممەتئىمىن سابىرنىڭ بىۋاستە يېتەكچىلىكى، جۇڭگو - مىللىي تېبابەتچىلىك دوختۇرلىرىنىڭ باشقۇرۇش باشقارمىسىنىڭ باشلىقى ئارىپ مۇھەممەت نىيازنىڭ تەشكىللىشى بىلەن ئاپتونوم رايونىمىز تەۋەسىدىكى ئۇيغۇر تېبابىتى مۇتەخەسسىسلىرى مەكتەپمىمىزنىڭ تۇنجى ئەۋلاد دەرسلىك ماتېرىياللىرىنى تۇزۇشنى باشلاپ، 1992 - يىلى بۇ شەرەپلىك ۋەزىپىنى تولۇق ئاخىرلاشتۇردى. بۇ دەرسلىكلەرنى باشتىن - ئاخىر ئالىي مۇھەررىر مەرھۇم ئىنايىتۇللا ھېلىمى، ئۇيغۇر تېبابەت ئالىمى، تىلشۇناس مەرھۇم ھاجى ئابدۇلھەمىد يۈسۈفى قاتارلىقلار بېكىتىپ، تەھرىرلەپ ۋە ئىش قوشۇپ، شىنجاڭ خەلق سەھىيە نەشرىياتى ئىلگىرى - كېيىن نەشر قىلىپ، ھازىرقى زامان ئۇيغۇر تېبابەتچىلىك مائارىپىغا تۇنجى ئاساس سالغان ئىدى. مەكتەپمىمىز ئاپتونوم رايونلۇق سەھىيە نازارىتىنىڭ نازىرى مۇھەممەتئىمىن ياسىن، سابىق مۇئاۋىن نازىر گۈلبوستان سابىت قاتارلىقلارنىڭ

رەھبەرلىكى بىلەن مەكتىپىمىزنىڭ ئوقۇ - ئوقۇتۇش سۈپىتىنى تېخىمۇ يۇقىرى كۆتۈرۈپ، ئۇيغۇر تېبابىتى ئىزباسارلىرىنى ئەتراپلىق، سەۋىيىلىك، سۈپەتلىك تەربىيىلەش ئۈچۈن، 10 نەچچە يىللىق ئوقۇ - ئوقۇتۇش تەجرىبىلىرىمىزنى يەكۈنلەش ئاساسىدا مەكتىپىمىزنىڭ ئىككىنچى ئەۋلاد دەرسلىك ماتېرىيالىرىنى تۈزۈشنى 2002 - يىلى باشلىغانىدۇق. مەكتەپىمىزدە بىر نەچچە يىلدىن بۇيان دەرسلىك قىلىنغان «ئۇيغۇر تېبابىتى پىششىق دورىلار ئىلمى» نامىدىكى كونسپېكتنى نەشرگە تاپشۇرغىنىمىزدىن كېيىن، قۇرۇلما ۋە مەزمۇن جەھەتلەردە نۇرغۇنلىغان يېتەرسىزلىكلەر بايقىلىپ، قۇرۇلما جەھەتتە باشتىن - ئاخىر قايتىدىن رەتلەپ، تېمىغا مۇناسىۋەتسىز، ئىلمىيلىكى يوق دەپ قارالغان مەزمۇنلارنى قالدۇرۇۋېتىپ، «ئۇيغۇر تېبابىتى پىششىق دورىلار ئىلمى» دەرسلىكىگە كىرگۈزۈلۈشكە تېگىشلىك بولسىمۇ، كونسپېكتا كىرگۈزۈلمەي قالغان زور بىر قىسىم مەزمۇنلارنى ۋە دورىلارنى يېڭىدىن يېزىپ چىقىپ، «ئۇيغۇر تېبابىتى پىششىق دورىلار ئىلمى» دەرسلىكىنىڭ ئىلمىيلىكىنى يۇقىرى كۆتۈرۈپ، پايدىلىنىش قىممىتىنى ئاشۇرىدۇق.

شىنجاڭ خەلق سەھىيە نەشرىياتى بۇ دەرسلىكنىڭ سىستېمىلىق، مۇكەممەل، سۈپەتلىك، تەلەپكە لايىق نەشر قىلىنىشى ئۈچۈن زور كۈچ چىقاردى. مۇشۇ مۇناسىۋەت بىلەن ئۇلارغا ئالاھىدە رەھمەت ئېيتىمىز.

شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق ئۇيغۇر تېبابىتى دەرسلىك
ماتېرىيالىرىنى تۈزۈش كومىتېتى ئىشخانىسى
2006 - يىلى 25 - مارت

نەشرىياتتىن

ئۇيغۇر تېببابتى پىششىق دورىلار ئىلمى — ئۇيغۇر تېببابتى دورىگەرلىكىنىڭ مۇھىم تەركىبىي قىسمى.

بۇ دەرسلىك ئومۇمىي قىسىم ۋە مەخسۇس قىسىمدىن ئىبارەت چوڭ ئىككى بۆلەككە بۆلۈندى. ئومۇمىي قىسىمدا ئۇيغۇر تېببابتى پىششىق دورىلار ئىلمى ھەققىدە چۈشەنچە، ئۇيغۇر تېببابتى پىششىق دورىلار ئىلمىنىڭ تەتقىقات ئوبيېكتى، ۋەزىپىسى ۋە مەقسىتى؛ ئۇيغۇر تېببابتى دورىگەرلىك ئىلمىنىڭ قىسقىچە تەرەققىيات تارىخى؛ ئۇيغۇر تېببابتىدە، پىششىق دورىلارغا نام قويۇش، تەبىئەت بەلگىلەش ۋە ئۇلارنى خۇسۇسىيەتكە ئايرىش قاتارلىق مەزمۇنلار تونۇشتۇرۇلدى.

مەخسۇس قىسمى ئۇيغۇر تېببابتىنىڭ پىششىق دورىلارنى خۇسۇسىيەتكە ئايرىش پرىنسىپى بويىچە خىلىتسىز غەيرىي تەبىئىي كەيپىياتنى تەڭشىگۈچى دورىلار، غەيرىي تەبىئىي خىلىتلارنى پىشۇرغۇچى دورىلار، غەيرىي تەبىئىي خىلىتلارنى سۈرگۈچى دورىلار، قان تازىلىغۇچى دورىلار، قان كۆپەيتكۈچى دورىلار قاتارلىق 40 بابقا بۆلۈنۈپ، ھەر بىر بابى بىر نەچچە خىل دورىنى ئۆز ئىچىگە ئېلىپ، ئۆز نۆۋىتىدە شۇ خىل دورىنىڭ تونۇشى، تەركىبى، تەبىئىتى، خۇسۇسىيىتى، ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر، ئىشلىتىش ئۇسۇلى قاتارلىق مەزمۇنلار تونۇشتۇرۇلدى. خۇسۇسىيىتى ئوخشاش بولغان بىر قىسىم دورىلار مۇناسىۋەتلىك بابلاردا تەكرارلاندى. ھەمدە ئوقۇغۇچىلارنىڭ پايدىلىنىشىغا قولاي بولۇش ئۈچۈن، پىششىق دورىلارنىڭ ئاچقۇچى كىتابنىڭ ئاخىرىغا قوشۇمچە قىلىندى.

ئوقۇغۇچىلار بۇ دەرسلىكنى ئۆگىنىش ئارقىلىق ئۇيغۇر تېببابتى پىششىق دورىلىرىغا ئائىت بىلىملەرنى ئىگىلەپ، ئۇيغۇر تېببابتى دورىگەرلىكىگە ئاساس سالالايدۇ.

بۇ دەرسلىك، شىنجاڭ ئۇيغۇر تېببابەتچىلىكى ئالىي تېخنىكومى ئوقۇغۇچىلىرىدىن سىرت، ھەر دەرىجىلىك ئۇيغۇر تېببابتى دوختۇرخانىسىدىكى تېۋىپ، دورىگەرلەرنىڭ ۋە دورا تەتقىقاتچىلىرىنىڭ پايدىلىنىش ماتېرىيالى بولالايدۇ.

شىنجاڭ خەلق سەھىيە نەشرىياتى
2006 - يىلى 1 - مارت
ئۇرۇمچى

مۇندەرىجە

ئومۇمىي قىسىم

بىرىنچى باب · ئۇيغۇر تېبابىتى پىششىق دورىلار ئىلمى ھەققىدە قىسقىچە چۈشەنچە 3

§ 1 . ئۇيغۇر تېبابىتى پىششىق دورىلار ئىلمىنىڭ تەتقىقات ئوبېيكتى، ۋەزىپىسى ۋە مەقسىتى 3

§ 2 . ئۇيغۇر تېبابىتى دورىگەرلىك ئىلمىنىڭ قىسقىچە تەرەققىيات تارىخى 4

ئىككىنچى باب ئۇيغۇر تېبابىتىدە پىششىق دورىلارنىڭ نامى، تەبىئىتى ۋە خۇسۇسىيىتى بەلگىلەش 33

§ 1 . ئۇيغۇر تېبابىتىدە پىششىق دورىلارنىڭ نامىنى بەلگىلەش 33

§ 2 . ئۇيغۇر تېبابىتىدە پىششىق دورىلارنىڭ تەبىئىتىنى بەلگىلەش 34

§ 3 . ئۇيغۇر تېبابىتىدە پىششىق دورىلارنى خۇسۇسىيەتكە ئايرىش 36

ئۈچىنچى باب ئۇيغۇر تېبابىتى پىششىق دورا ياسالمىلىرى 38

1. كاشكاپ (دەملىمە) دورىلار 38

2. مەتبۇخ دورىلار 39

3. سىركەنجىۋىل دورىلار 40

4. مائۇلئۇسۇللار 41

5. مائۇل فەۋاكىھلار 42

6. مائۇل ھەسەللەر 42

7. شەربەت دورىلار 43

8. دانچە دورىلار 44

9. مۇسەللەسلەر 45

10. ئەرەق دورىلار 46

11. مائۇللەھەملەر 47

12. لوئوق دورىلار 48

13. سۇفۇپ دورىلار 49

14. خېمىر دورىلار 51

15. مەجۇن دورىلار 52

16. ئىترىغىل دورىلار 53
17. جاۋارىش دورىلار 54
18. ئايارەج دورىلار 55
19. لوبۇب دورىلار 56
20. تەرياق دورىلار 57
21. مۇرابباالار 59
22. گۈلقەنتلەر 60
23. قۇرس دورىلار 60
24. كاپسۇل دورىلار 62
25. ھەب دورىلار 63
26. نۇتۇل دورىلار 64
27. تامچە (قوتۇر) دورىلار 65
28. غەر ـ غەر دورىلار 66
29. پاشۇيە دورىلار 67
30. ھوقنە (كلىزما) دورىلار 68
31. رەۋغەن دورىلار 68
32. تىزاپ دورىلار 69
33. ئابىزەن دورىلار 70
34. مەلھەم دورىلار 71
35. زىماد دورىلار 72
36. سۇرمە دورىلار 73
37. سەپمە (ئۇپا) دورىلار 74
38. پۇراتما ۋە چۇشكۇرتمە دورىلار 74
39. سۇنۇن دورىلار 75
40. شىياف دورىلار 76

مەخسۇس قىسىم

بىرىنچى باب خىلىتسىز غەيرىي تەبىئىي كەيپىياتنى تەكشىگۈچى دورىلار ... 79
§1. خىلىتسىز قۇرۇق ئىسسىق كەيپىياتنى تەكشىگۈچى دورىلار 79
شەربىتى تۇرۇنجى 80

شەربىتى سۇماق 81
شەربىتى زىخ 81
بېھى شەربىتى 82
بېھى مۇرابباسى 82
ئۆرۈك مۇرابباسى 83
جىنەستە مۇرابباسى 83
ئامىلە مۇرابباسى 84
ھېلىلە مۇرابباسى 84
ئۆرۈك چېچىكى گۈلقەنتى 85
سۇفۇپى يۇمغاقسۇت ئۇرۇقى 85
مەجۇنى داۋائى زىخ II 86
سىركەنجىۋىل ئالما 86
سىركەنجىۋىل بېھى لىمونى 87
§2 . خىلىتسىز ھۆل سوغۇق كەيپىياتنى تەڭشىگۈچى دورىلار 91
ئەنجۇر مۇرابباسى 91
مەجۇنى ئەنجۇر 92
مەجۇنى جۆز 92
جاۋارىش جۆز 93
جاۋارىش بەسباسە I 93
جاۋارىش جالىنۇس 94
جاۋارىش بەسباسە II 95
جاۋارىش دارچىن 96
جاۋارىش زەنجىۋىل 97
ئىككىنچى باب غەيرىي تەبئىي خىلىتلارنى پىشۇرغۇچى دورىلار 98
§1 . غەيرىي تەبئىي سەپرا خىلىتىنى پىشۇرغۇچى دورىلار 98
مەتبۇخى مۇنزىج سەپرا I 99
مەتبۇخى مۇنزىج سەپرا II 99
مەتبۇخى مۇنزىج سەپرا III 100
مەتبۇخى مۇنزىج سەپرا IV 101

مائۇلئۇسۇل مۇنزىچ 101
قىزىلگۇل شەربىتى I 102
§ 2 . غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلىتىنى پىشۇرغۇچى دورىلار 102
مەتبۇخى مۇنزىچ بەلغەم I 103
مەتبۇخى مۇنزىچ بەلغەم II 103
مەتبۇخى مۇنزىچ بەلغەم III 104
مەتبۇخى مۇنزىچ بەرەس I 105
مەتبۇخى مۇنزىچ بەرەس II 105
مەتبۇخى مۇنزىچ بەرەس III 106
مەتبۇخى مۇنزىچ بەرەس IV 107
مەتبۇخى بەرەس 107
§ 3 . غەيرىي تەبىئىي سەۋدا خىلىتىنى پىشۇرغۇچى دورىلار 108
مەتبۇخى مۇنزىچ سەۋدا 108
شەربىتى ئۇستقۇددۇس I 109
شەربىتى ئۇستقۇددۇس II 110
خېمىرى گاۋزىبان ساددە 110
خېمىرى گاۋزىبان ئەنبەر 111
مەجۇنى نۇجاھ I 112
مەجۇنى نۇجاھ II 112
شەربىتى بادرەنجى بۇيا 113
شەربىتى گاۋزىبان I 114
شەربىتى گاۋزىبان II 114
شەربىتى بادرەنجى بۇيا I 115
شەربىتى بادرەنجى بۇيا II 116
گاۋزىبان شەربىتى III 116
مەتبۇخى سۇرۇنجان V 117
ئۇچىنچى باب غەيرىي تەبىئىي خىلىتلارنى سۇرگۈچى دورىلار 119
§ 1 . غەيرىي تەبىئىي سەپرا خىلىتىنى سۇرگۈچى دورىلار 119
مەتبۇخى مۇسھىل سەپرا I 120

مەتبۇخى مۇسهىل سەپرا II 120
مەتبۇخى مۇسهىل سەپرا III 121
مەتبۇخى شاهتەررە 122
مەتبۇخى هېلىلە 123
مەتبۇخ تەرەنجبىن 123
مەتبۇخى سانا 124
شەربىتى سانا 125
§ 2 . غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلتىنى سۇرگۇچى دورىلار 126
مەتبۇخى مۇسهىل بەلغەم 126
مەتبۇخى سۆرۇنجان 127
مەتبۇخى قەنتەرىيۇن 128
مەتبۇخى سۆرۇنجان هار 128
مەتبۇخى بەرەس I 129
مەتبۇخى غارىقۇن 129
مەتبۇخى مۇسهىل بەرەس 130
مەتبۇخى سۆرۇنجان I 131
مەتبۇخى سۆرۇنجان II 131
مەتبۇخى سۆرۇنجان III 132
مەتبۇخى سۆرۇنجان IV 133
شەربىتى تۇربۇت 134
مەجۇنى لوغانزىيا 134
مەجۇنى تۇربۇت 135
جاۋارىش تۇربۇت III 136
ئايارەج لوغانزىيا 136
هەببى سەكبىنەج I 137
هەببى سەكبىنەج II 138
هەببى سەكبىنەج III 139
هەببى پەرفىيۇن 139
هەببى ئىستەمخىقۇن 140

ھەببى تۇربۇت I 140
ھەببى تۇربۇت II 141
ھەببى تۇربۇت III 141
قۇرسى لوغانزىيا 142
§3 . غەيرىي تەبىئىي سەۋدا خىلىتىنى سۇرگۈچى دورىلار 144
مەتبۇخى مۇسھىل سەۋدا 144
مەتبۇخى بىستىپايەج 145
مەتبۇخى خىيارشەنبەر I 146
مەتبۇخى ئەينۇلا 146
مەتبۇخى ئۇستقۇددۇس I 147
مەتبۇخى چىلان 148
مەتبۇخى ئەفتىمۇن VI 148
مەتبۇخى ئەفتىمۇن I 149
مەتبۇخى ئەفتىمۇن II 150
مەتبۇخى ئەفتىمۇن III 150
مەتبۇخى ئەفتىمۇن IV 151
مەتبۇخى ئەفتىمۇن V 152
مەتبۇخى خىيارشەنبەر II 153
مەتبۇخى ئۇستقۇددۇس II 154
تۆتىنچى باب قان تازىلىغۇچى دورىلار 155
شەربىتى چىلان I 156
شەربىتى چىلان II 156
شاھتەررە شەربىتى 157
ئەرقى شاھتەررە 157
مەجۇنى ئۆشبە I 158
مەجۇنى ئۆشبە II 158
ئىترىفىل شاھتەررە I 159
ئىترىفىل شاھتەررە II 160
ئىترىفىل چۆپچىن 160

هەببی شاهتەررە 161
مەتبۇخی شاهتەررە I 161
مەتبۇخی شاهتەررە II 162
مەتبۇخی شاهتەررە III 163
مەتبۇخی چۆپچىن 164
مەتبۇخی هېلىلە I 164
مەتبۇخی هېلىلە II 165
مەتبۇخی خیارشەنبەر III 166
بەشىنچی باب قان كۆپەيتكۇچی دورىلار 169
شەربتی ئانار 169
شەربتی ئانار مۇرەككەپ 170
شەربتی خۇبسۇلھەدد 170
گىلاس شەربتی 171
ئۇزۇم مۇرايباسی 171
ئەرقی مائۇللەھمی مۇرەككەپ 172
مەجۇنی خۇبسۇلھەدد I 173
مەجۇنی خۇبسۇلھەدد II 173
جاۋارىش خۇبسۇلھەدد 174
ئالتىنچی باب قان توختاتقۇچی دورىلار 176
شەربتی ئەنجبار I 176
شەربتی ئەنجبار II 177
ئالۇچا شەربتی 178
ئانار چېچىكی گۇلقەنتی 178
سوغۇپی گىل ئەرمىنی 179
سۇغۇپی سۇنۇن 179
سۇغۇپی بىخ مارجان 180
سۇغۇپی نەفسۇددەم 180
سۇغۇپی مۇسەككىن دەم 181
سۇغۇپی كەتان 181

سۇفۇپى سەمغى ئەرەبى 182
سۇفۇپى مارجان 182
ھەببى مۇقەل I 183
ھەببى مۇقەل II 184
قۇرسى كەھرىۋا I 184
قۇرسى كەھرىۋا II 185
قۇرسى گۈلنار 185
قۇرسى ئەنجىبار I 186
قۇرسى ئەنجىبار II 187
قۇرسى نىشاستە 187
قۇرسى ھەببۇلئاس 188
قۇرسى بىخ مارجان 188
قۇرسى گىل ئەرمىنى 189
قۇرسى كەھرىبا 189
قۇرسى ئەنجۇر 190
قۇرسى شادىنەچ 190
قۇرسى ئەنجىبار III 191
قۇرسى ئاقاقىيا 192
ئاغرىق توختىتىش زىمادى I 192
زىمادى رۇئاب 193
ھەببى رۇسۇت 193
يەتتىنچى باب توسالغۇلارنى ئاچقۇچى دورىلار 195
شەربىتى بۇزۇرى I 196
شەربىتى ئۈستقۇددۇس III 196
مائۇلئۇسۇل مۇرەككەپ 197
مائۇلئۇسۇل I 198
مائۇلئۇسۇل III 199
مائۇلئۇسۇل IV 199
سۇفۇپى ھىلىلە 200

سۇفۇپى ئەفتىمۇن 200
مەجۇنى رەۋەن 201
مەجۇنى سازەچ 201
مەجۇنى زەببب 20
مەجۇنى بايادىدۇس 202
مەجۇنى ئايارەج پەيقىرا 203
مەجۇنى سەكبىنەچ 204
جاۋارىش تۇربۇت I 204
ئىترىفىل ئەفتىمۇن 205
ئىترىفىل سەغىر I 206
ئىترىفىل سەغىر II 206
ئىترىفىل ئۇستقۇددۇس I 207
ئىترىفىل ئۇستقۇددۇس II 208
ئىترىفىل كەببر I 208
ئىترىفىل زامانى I 209
ئىترىفىل زامانى II 210
ئىترىفىل ئەفتىمۇن I 211
ئىترىفىل سانا 211
ئايارەج جالىنۇس 212
ئايارەج پەيقىرا 213
ئايارەج پەيقىرا هار 214
ئايارەج پەيقىرا كەببر 214
هەببى ئەفتىمۇن 215
مەتبۇخى ئەپسەنتىن 216
مەتبۇخى غاپەس 216
سىركەنجىۋىل ساددە I 217
سىركەنجىۋىل ئوردان 217
قۇرسى ئايارەج پەيقىرا I 218
قۇرسى ئايارەج پەيقىرا II 219

سەككىزىنچى باب يالليۇغ قايتۇرغۇچى دورىلار 223
شەربىتى كاكىنەچ I 224
شەربىتى تەرخەمەك 224
شەربىتى كاكىنەچ II 225
مارجان شوخلا شەربىتى I 225
مارجان شوخلا شەربىتى II 226
ئۆشبە شەربىتى 226
ئەرقى شوخلا 227
ئەرقى چۆپچىن 227
ئەرقى كاكىنەچ 228
سۇفۇپى ئۆشبە 228
سۇفۇپى ھىرقەتۇلبەۋىل 228
مەجۇنى ئۆشبە III 229
مەجۇنى چۆپچىن I 230
ھەببى بانادۇق 230
قۇرسى كاكىنەچ 231
قۇرسى بانادۇق I 232
قۇرسى بانادۇق II 232
قۇرسى بۇزۇرى I 233
قۇرسى بۇزۇرى III 234
قۇرسى بانادۇق بۇزۇرى 234
قۇرس بانادۇق سوزاك 235
نۇتۇلى ئەسەم 235
نۇتۇلى گۇل 236
گۇل يېغى 236
رەۋغىنى موم IV 237
زىمادى شۇمشا 237
زىمادى بابۇنە 237
زىمادى شۇمشا I 238

زىمادى سىركەنجۈبىل I 238
زىمادى بېنەپشە 239
زىمادى زىغىر 239
زىمادى ئاق لەيلى 240
زىمادى باقىلە I 240
زىمادى باقىلە II 241
زىمادى بابۇنە I 241
زىمادى بابۇنە II 242
زىمادى گۈل 242
مەتبۇخى سۆرۈنجان بارىد 243
سىركەنجۈبىل ساددە II 243
مەتبۇخى سانا I 244
مەتبۇخى سانا II 244
سىركەنجۈبىل كەرەپشە 245
مۇنزىچ دانچىسى 246
توققۇزىنچى باب قىزىتما قايتۇرغۇچى دورىلار 250
شەربىتى تەمرى ھىندى 251
شەربىتى ئەينۇلا مۇرەككەپ 251
شەربىتى لىمون 252
شەربىتى سەندەل 252
شەربىتى بىنەپشە 252
شەربىتى ئاپېلسىن 253
شەربىتى نېلۇپەر 253
غورا شەربىتى 254
قارىئۆرۈك شەربىتى 254
ئەينۇلا شەربىتى 254
قارىئۆرۈك مۇرابباسى 255
تەمرى ھىندى دەملىمىسى 255
مۇرەككەپ ئەينۇلا دەملىمىسى 256

ئەرقى بېدىمىشكى 256
ئەرقى نېلۇپەر 257
ئەرقى شاتۇت 257
سۇفۇپى دىق..... 257
ھەببى كاپۇر 258
قۇرسى سەندەل 258
مەتبۇخى بىنەپشە 259
سىركەنجىۋىل قابىز..... 259
ئونىنچى باب سۈيدۈك ھەيدىگۈچى دورىلار 262
شەربىتى بۇزۇرى I 262
كەرەپشە شەربىتى..... 263
مۇرەككەپ قوغۇن ئۇرۇقى دەملىمىسى 263
ئەرقى بەدىيان 264
ئەرقى ئىستىسقا 264
ئەرقى تۇرۇپ 265
مائۇلئۇسۇل I 265
سۇفۇپى مەسانە..... 266
سۇفۇپى تۇخۇمى خىرپە 266
مەجۇنى چىلغوزا 267
مەجۇنى داۋائى بەدىيان I 267
مەجۇنى داۋائى بەدىيان II 268
قۇرسى كاكىنەچ IV 268
قۇرسى تۇخۇمى كاسىنە 269
ئون بىرىنچى باب تاش پارچىلىغۇچى دورىلار 272
شەربىتى ئوغرىتىكەن 272
تال شەربىتى I 273
تال شەربىتى II 273
سۇفۇپى شورا 274
سۇفۇپى ھەجرۇلىيەھۇت I 274

سۇفۇپى ھەجرۇلىيەھۇت II 275
مەجۇنى ھەجرۇلىيەھۇت 275
مەجۇنى سەنگى سەرماھى 276
مەجۇنى ئەقرەب 276
مەجۇنى داۋائى ھەجرۇلىيەھود 277
مەجۇنى داۋائى مۇپەتتىتۇلھەسات 277
نۇتۇلى ھەسات I 278
نۇتۇلى ھەسات II 278
رەۋغىنى ئەقرەب I 279
رەۋغىنى ئەقرەب II 279
سىركەنجىۋىل تۇرۇپ 280
ئون ئىككىنچى باب قەۋزىيەتنى راۋانلاشتۇرغۇچى دورىلار 281
شەربىتى سانا I 282
شەربىتى مۇلەييىن I 282
شەربىتى مۇلەييىن II 283
شەربىتى تەرەنجىبىن 283
شەربىتى شاپتۇل 284
شاپتۇل چېچىكى گۇلقەنتى 284
مەجۇنى مۇقەل 284
مەجۇنى بىنەپشە 285
مەجۇنى داۋائى كۇدە 285
ئىترىفىل مۇقەل I 286
ئىترىفىل مۇقەل II 286
ئىترىفىل سانا I 287
ئىترىفىل مۇلەييىن 287
لوئوقى بىنەپشە 288
ھەببى ھىلىلە 288
ھەببى سەبرى 289
ھەببى تاباشىر مۇلەييىن 289

قۇرسى مۇرمەككى I 290
قۇرسى بىنەپشە 290
مەتبۇخى قىزىلگۈل 291
ئون ئۈچىنچى باب يەل ھەيدىگۈچى دورىلار 293
ئەرقى نانخا 293
مائۇلئۇسۇل Ⅵ 294
سۇفۇپى بەدىيان 294
سۇفۇپى نەمەك سۇلايمانى 295
سۇفۇپى قەلەمپۇر 295
سۇفۇپى نانخا I 296
سۇفۇپى نانخا Ⅱ 296
مەجۇنى نانخا مىشكى 297
مەجۇنى داۋائى بەدىيان I 297
مەجۇنى داۋائى ھەزىم I 298
جاۋارىش كۇمۇنى I 298
جاۋارىش كۇمۇنى Ⅱ 299
جاۋارىش كومۇنى Ⅲ 299
ئىترىفىل كەشنىز I 300
ئىترىفىل كەشنىز Ⅱ 300
ھەببى مەنتىن I 301
ھەببى تەنكار 301
ھەببى كۇرسنگى 302
ھەببى مەنتىن Ⅱ 302
قۇرسى تەنكار 303
قۇرسى ھېلىلە 303
رەۋغىنى تۇرۇپ 304
رەۋغىنى يىلان 304
ئون تۆتىنچى باب قۇرت ئۆلتۈرگۈچى دورىلار 307
مەتبۇخى كاۋا ئۇرۇقى مۇرەككەپ 307
مەتبۇخى شىرخشىت 308
مەتبۇخى ئانار 308

مەتبۇخى تۇخۇمى كەددۇ 309
سىركەنجىۋىل ساددە Ⅲ 309
مائۇلئۇسۇل Ⅶ 310
سۇفۇپى بەرەڭگى كابىلى 310
مەجۇنى قەنبىل 311
ئىترىفىل دىدان 311
ھەببى دىدان 312
زىمادى شاپتۇل يوپۇرمىقى 312
ئون بەشىنچى باب ھەيزنى راۋانلاشتۇرغۇچى دورىلار 314
قۇرسى خىيارشەنبەر 314
قۇرسى مۇرمەككى Ⅱ 315
قۇرسى ئۇبھەل 316
مەجۇنى داۋائى خىيارشەنبەر Ⅰ 316
جاۋارىش تۇربۇت Ⅱ 317
ھەببى سەكبىنەج Ⅳ 317
ھەببى پەرفىيۇن Ⅰ 318
ئون ئالتىنچى باب تەرلەتكۇچى دورىلار 320
ئابىزەنى بابۇنە 320
ئابىزەنى ئامۇت 321
ئابىزەنى ئەمەن 321
ئابىزەنى شاھىبەللۇت 322
ئابىزەنى يەسمەن 322
ئابىزەنى ئىكلىلمىلىك 323
ئون يەتتىنچى باب ئاغرىق پەسەيتكۇچى دورىلار 324
مەجۇنى بەرشىشا 324
مەجۇنى پولۇنىيا 325
مەجۇنى داۋائى ئەپيۇن 326
ھەببى شىپا 326
خەشخاش گۈلى يېغى 327
رەۋغىنى موم Ⅰ 327
رەۋغىنى دەھتۇرە 328

ئاغرىق توختىتىش زىماتى 328
زىمادى ئەپيۇن 328
زىمادى مۇسەككىن 329
مەتبۇخى مۇپاسىل 329
ئون سەككىزىنچى باب قابىز (تۇتقۇچى) دورىلار 331
جىگدە شەربىتى 332
مۇمسىك شەربىتى 332
ئەرقى پاقىيوپۇرمىقى 333
ئەرقى تۇخۇمى قىمىقۇ 334
سۇفۇپى زىيابىت I 334
سۇفۇپى زىيابىت II 335
سۇفۇپى تىيىن II 335
سۇفۇپى مۇمسىك 336
سۇفۇپى دارچىن 336
سۇفۇپى تاباشىر 337
سۇفۇپى كۆكنار گۈلى 337
سۇفۇپى قابىز I 338
سۇفۇپى قابىز II 338
سۇفۇپى قابىز III 339
سۇفۇپى رەيھان 339
سۇفۇپى كۈندۇر مۇرەككەپ 340
سۇفۇپى سۇماق 340
سۇفۇپى زىرشىك 341
سۇفۇپى سىلسىل بەۋىل 341
سۇفۇپى شاھى بەللۇت 342
سۇفۇپى سەيلان 342
سۇفۇپى سۇرئىتى ئىنزال 343
سۇفۇپى ئېھتىلام 343
سۇفۇپى گۈلنار 344
مەجۇنى مۇمسىك 344
مەجۇنى كۈندۇر 345

مەجۇنی مۇمسىك مۇقەۋۋی 345
مەجۇنی سالاجىت 346
مەجۇنی كۇندۇر I 347
مەجۇنی داۋائی سلسىل بەۋىل 348
مەجۇنی داۋائی قابىز 348
جاۋارىش كۇندۇر II 348
جاۋارىش تاباشىر I 349
جاۋارىش تاباشىر II 350
جاۋارىش لسانۇل ئاساپىر 350
جاۋارىش كۇندۇر 351
جاۋارىش كاپۇر 351
جاۋارىش خەرنوب 352
جاۋارىش ھەببۇلئاس 353
جاۋارىش سۇماق 353
ئىترىفل كىشمىش 354
ھەببی سالاجىت I 354
ھەببی ئىمساك I 355
ھەببی ئىمساك II 355
ھەببی ئىمساك III 356
ھەببی سالاجىت II 357
ھەببی تاباشىر قابىز 358
ھەببی سۇماق 358
ھەببی مۇمسىك I 359
ھەببی مومسىك II 359
قۇرسی بەللۇت I 360
قۇرسی بەللۇت II 360
قۇرسی زىبابىت I 361
قۇرسی زىبابىت II 361
قۇرسی زىبابىت III 363
قۇرسی ئىسھال 363
قۇرسی تاباشىر I 363

قۇرسى تاباشىر II 363
قۇرسى ئاقاقىيا I 364
قۇرسى كاپۇر 364
قۇرسى مۇمسىك 365
قۇرسى ئىمساك 365
قۇرسى سۇماق I 366
قۇرسى سۇماق II 366
قۇرسى ئەپيۇن 367
قۇرسى تاباشىر 367
قۇرسى گۈلنار I 368
قۇرسى پوستى خەشخاش 369
قۇرسى تاباشىر كاپۇرى 369
قۇرسى كۈندۇر I 370
قۇرسى كۈندۇر II 370
قۇرسى دىئابېت I 371
قۇرسى دىئابېت II 371
قۇرسى ئىمساك II 372
قۇرسى تۇخۇمى خىرپە 373
نۇتۇلى ھاپىزجەنىن 373
نۇتۇلى ھابىس 374
نۇتۇلى خۇرۇجى مەقئەت 374
زىمادى مەقئەت 375
ئون توققۇزىنچى باب جاراھەت پۇتتۇرگۈچى دورىلار 378
سۇفۇپى تىيىن I 378
سۇفۇپى سەرتان 389
سۇفۇپى گىل ئەرمىنى 389
سۇفۇپى ئەنجىبار 380
سۇفۇپى سۇئال 381
سۇفۇپى زەمچە مۇرەككەپ 381
سۇفۇپى ئاكىلە 382
سۇفۇپى زىراۋەندە 382

سۇفۇپى نىشاستە 383
قۇرسى سىل 383
قۇرسى ئەنزىرۇت 384
قۇرسى سەرتان 384
قۇرسى زەمچە 385
مەلھەمى مۇردارسەنگ I 385
مەلھەمى مۇردارسەنگ II 386
مەلھەمى زۇپتى 386
مەلھەمى رال 387
مەلھەمى زاك 387
مەلھەمى زەرنىخ 388
مەلھەمى شادىنەچ 388
مەلھەمى كۆمۈش 389
مەلھەمى كاپۇر 390
مەلھەمى مۇقەل 390
سۇفۇپى كۆكتاش 391
مامرانچىنى ئۇپىسى (زەرۇرى مامرانچىنى) 391
يىگىرمىنچى باب زەھەر قايتۇرغۇچى دورىلار 395
شەربىتى تەرياق 395
تەرياقى ئەقرەب I 396
تەرياقى ئەقرەب II 396
تەرياقى سۇمۇم 397
تەرياقى ئەربەئە 397
تەرياقى گىل مەختۇم 398
يىگىرمە بىرىنچى باب تەبىئەتنى قۇۋۇەتلىگۈچى دورىلار 400
شەربىتى ئەنجۇر 401
شەربىتى رەيھان 401
ئۇجمە شەربىتى 402
ئۇزۇم شەربىتى 402
شەربىتى ئەنجۇر II 403
ياڭاق مۇرابباسى 404

سەۋزە مۇرابباسی 404
قوغۇن مۇرابباسی..... 405
قىزىلگۈل گۈلقەنتی 405
ئالما چېچىكى گۈلقەنتی 405
مەجۇنی مادداەتۈلھايات I 406
مەجۇنی مادداەتۈلھايات II 407
مەجۇنی مادداەتۈلھايات III 407
مەجۇنی مادداەتۈلھايات IV 408
مەجۇنی ھالۋائی بەيزە II 409
مەجۇنی سۆئلەب III 409
مەجۇنی مادداەتۈل قۇدرەت 410
مەجۇنی زەنجىۋىل 411
مەجۇنی ئەفئی 412
مەجۇنی مۇقەۋۋی 413
جاۋارىش مۇقەۋۋی 414
جاۋارىش زەرئۇنی مۇقەۋۋی 415
ئىترىفىل كەبىر II 416
لوئوقی پىياز 417
ھەببی جەدۋار III 417
ھەببی جەدۋار IV 418
قۇرسی زەرئۇنی 419

ئومۇمىي قىسىم

بىرىنچى باب ئۇيغۇر تېبابىتى پىششىق دورىلار ئىلمى ھەققىدە قىسقىچە چۈشەنچە

§ 1 . ئۇيغۇر تېبابىتى پىششىق دورىلار ئىلمىنىڭ تەتقىقات ئوبيېكتى، ۋەزىپىسى ۋە مەقسىتى

ئۇيغۇر تېبابىتىدە پىششىق دورا — ① ئەييار دورا، ② ئارىلاشما دورا، ③ مۇرەككەپ دورا دېگەن ناملار دىمۇ قوللىنىلىدۇ.

پىششىق دورا — كۆرۈنەرلىك داۋالاش ئۈنۈمىگە ئىگە ۋە تەجرىبىدىن ئۆتكەن دورا نۇسخىلىرىغا ئاساسەن پىششىقلاپ ئىشلىنىدىغان ئەييار دورا ياسالمىسىدىن ئىبارەت. مەسىلەن: مەجۇنى جاۋارىش كۆمۈنى، شەربىتى سۈمبۈل، ھەببى ئازاراقى دېگەندەك. بۇنداق پىششىقلاپ ئىشلەنگەن دورىلار مۇۋاپىق بولغان قۇتىلارغا قاچىلىنىدىغان بولۇپ، قۇتىلار ئۈستىگە دورا نامى، ئىشلىتىش ئۇسۇلى، تەستىق نومۇرى، ئاساسلىق تەسىرى، ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر، ئىشلىتىش مىقدارى، ئىشلەپچىقارغان ۋاقتى، تۇرۇش مۇددىتى، دورىنىڭ قاچىلىنىش، مىقدارى، دىققەت قۇاللار يېزىپ چاپلانغان بولىدۇ.

1. ئۇيغۇر تېبابىتى پىششىق دورىلار ئىلمىنىڭ تەتقىقات ئوبيېكتى:

(ئۇيغۇر تېبابىتى پىششىق دورىلار ئىلمىنىڭ تەتقىقات ئوبيېكتى — خەلق ئارىسىدىكى ئەنئەنىۋى رېتسېپلار ئاساسىدا زامان، ماكانغا ماس بولغان پىششىق دورىلارنى كۆپلەپ ئىشلەپچىقىرىپ، پىششىق دورا ئىلمىنىڭ ئىلمىيلىك دەرىجىسىنى تېخىمۇ يۇقىرى كۆتۈرۈپ، ئۇيغۇر تېبابەت دورىلىرىنىڭ ياسالما شەكلىنى ئىسلاھ قىلىش، يېڭى پىششىق دورا ياسالمىلىرىنى ۋە تەجرىبىدىن ئۆتكەن رېتسېپلارنى كۆپلەپ ۋۇجۇدقا كەلتۈرۈپ، پىششىق دورىلارنىڭ داۋالاش ۋە دورىگەرلىكتە تۇتقان ئورنى، تارىخىي ئەھۋالى، رېتسېپنىڭ پەيدا بولۇش جەريانى، رېتسېپ تەركىبىدىكى ئۆزگىرىشلەر ۋە ماس كېلىدىغان كېسەللىكلەر، تەييارلاش ئۇسۇلى، ئىستېمال مىقدارى ۋە ئىستېمال قىلىش، ئۇسۇلى، تۇرۇش مۇددىتى، قاچىلاش... قاتارلىق جەھەتلەردە ھەر تەرەپلىمە مەسىلىلەرنى ئەتراپلىق تەتقىق قىلىپ پىشىق دورا ياسالمىلىرىنىڭ تەرەققىي قىلىشىغا ئاساس سېلىشتىن ئىبارەت.)

2. ئۇيغۇر تېبابىتى پىششىق دورىلار ئىلمىنىڭ ۋەزىپىسى:

ئۇيغۇر تېبابىتى — پىششىق دورىلار ئىلمىنىڭ ۋەزىپىسى — خام دورىلارنىڭ تەبىئىتى، خۇسۇسىيىتى ۋە خىمىيىلىك تەركىبى ۋە فارماكولوگىيىلىك تەسىرىگە ئاساسلىنىپ، ئۇلارنى

KTLZKXB 10.
KTLZKX B10

بىر - بىرىگە قوشۇپ مۇرەككەپ شەكىلگە كەلتۈرۈپ كۆرۈنەرلىك داۋالاش ئۈنۈمىگە ئىگە بولغان ۋە تەجرىبىدىن ئۆتكەن دورا نۇسخىلىرىنى كۆپلەپ ۋۇجۇدقا چىقىرىپ پىششىق دورا ياسالمىلىرىنى تەييارلاپ، كەڭ خەلق ئاممىسىنىڭ سالامەتلىكى ئۈچۈن خىزمەت قىلدۇرۇش- تىن ئىبارەت.

3. ئۇيغۇر تېبابىتى پىششىق دورا ئىلمىنىڭ مەقسىتى:

ئۇيغۇر تېبابىتى پىششىق دورىلار ئىلمىنىڭ مەقسىتى — زامانىۋى پەن - تېخنىكا بىلىملىرىنى ۋە ئۇسۇللىرىنى ئۇيغۇر تېبابەتچىلىك دورىگەرلىك نەزەرىيىسى بىلەن بىرلەشتۈ- رۈپ، رېتسېپلارنى زامانىۋى ئۇسۇلدا ئىسلاھ قىلىپ ھازىرقى زامان دەۋر مۇھىتىغا ماسلىشا- لايدىغان، ئۈنۈمدارلىقى يۇقىرى، سۈپىتى ياخشى، ئەكس تەسىرى يوق، ئىچىش ۋە ئىستېمال قىلىشقا، ئېلىپ يۈرۈشكە، يۆتكەپ ئىشلىتىشكە قولايلىق، باھاسى ئەرزان بولغان پىششىق دورا ياسالمىلىرىنى ياساپ، ئىشلەپچىقىرىپ ۋە ئۇنى مۇكەممەللەشتۈرۈش جەھەتلەردە يېڭى- لىق يارىتىشقا ئاساس سېلىشتىن ئىبارەت.

§ 2 . ئۇيغۇر تېبابىتى دورىگەرلىك ئىلمىنىڭ قىسقىچە تەرەققىيات تارىخى

ئۇيغۇر تېبابىتى جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونىدا ياشاپ كېلىۋاتقان ئۇيغۇرلارنىڭ ئەنئەنىۋى تېبابىتى. ئۇيغۇر تېبابىتىنىڭ ماكانى بولغان شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونى 1949 - يىلى جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتى قۇرۇلۇپ ئالتە يىلدىن كېيىن، يەنى 1955 - يىلى شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايون بولۇپ قۇرۇلغان.

شىنجاڭ جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ غەربىي شىمال قىسمىغا جايلاشقان بولۇپ، زېمىنىنىڭ شەرقتىن غەربكە سوزۇلغان ئۇزۇنلۇقى 2000 كىلومېتىر، جەنۇبتىن شىمالغىچە بولغان كەڭلىكى 1600 نەچچە كىلومېتىر، ئومۇمىي يەر مەيدانى 1 مىليون ئالتە يۈز 80 مىڭ كۋادرات كىلومېتىردىن ئارتۇق بولۇپ، پۈتۈن جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ ئومۇمىي يەر مەيدانىنىڭ ئالتىدىن بىر قىسمىنى ئىگىلەيدۇ، مەملىكەت بويىچە ئەڭ چوڭ مەمۇرى رايون ھېسابلىنىدۇ. شىنجاڭ زېمىنى ئىچىدىكى تاغ كۆلىمى ئومۇمىي يەر مەيدانىنىڭ 48.55% نى، تۈزلەڭلىك ئومۇمىي يەر مەيدانىنىڭ 51.45% نى تەشكىل قىلىدۇ. 2003- يىلدىكى ستاتىستىكىغا ئاساسلانغاندا شىنجاڭنىڭ ئومۇمىي نوپۇسى 19 مىليون 400 مىڭ بولۇپ، بۇنىڭ ئىچىدە ئۇيغۇرلارنىڭ ئومۇمىي نوپۇسى 8 مىليون 700 مىڭدىن ئارتۇق. شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونى موڭغۇلىيە، روسىيە فېدراتسىيىسى، قازاقىستان، قىرغىز- ىستان، تاجىكىستان، ئافغانىستان، پاكىستان ۋە ھىندىستان قاتارلىق سەككىز دۆلەت بىلەن چېگرىلىنىدۇ. چېگرىسىنىڭ ئۇزۇنلۇقى 5600 كىلومېتىر.

شىنجاڭ ئۇچ تاغ تىزمىسى ئوتتۇرىسىغا ئىككى ئويمانلىق بولۇشتەك ئومۇمىي تۈزۈلۈش-كە ئىگە. شىنجاڭنىڭ شىمالىدا يېشىلىققا پۈركەنگەن كۆركەم ئالتاي تېغى، جەنۇبىدا ھەيۋەتلىك قاراقۇرۇم تېغى، ئوتتۇرا قىسمىدا توغرا كەتكەن گەۋدىلىك تەڭرىتاغ تىزمىسى بار. تەڭرىتاغ تىزمىسى شىنجاڭنى جەنۇب بىلەن شىمالغا ئايرىپ تۇرىدۇ. تەڭرىتاغ تىزمىسى بىلەن قاراقۇرۇم تېغى ئوتتۇرىسىدا تارىم ئويمانلىقى بولۇپ، يەر مەيدانى 530 مىڭ كۋادرات كىلومېتىر كېلىدۇ؛ تەڭرىتاغ بىلەن ئالتاي تېغى ئوتتۇرىسىدا جۇڭغار ئويمانلىقى بولۇپ، يەر مەيدانى 220 مىڭ كۋادرات كىلومېتىر كېلىدۇ. ئۇنىڭدىن باشقا تەڭرىتېغىنىڭ ئۇزۇن، ئېگىز - پەس قارلىق چوققىلىرى ئارىسىدا «ئاشلىق ئامبىرى» دەپ نام ئالغان ئىلى ۋادىسى، جۇڭگودىكى ئەڭ پەس ئويمانلىق —— تۇرپان ئويمانلىقى ۋە قۇمۇل، قاراشەھەر، باي ۋە موڭغۇلكۇرە ئويمانلىقلىرى بار. شىنجاڭنىڭ ئۇچ تاغ تىزمىسى ۋە «دۇنيانىڭ ئۆگزىسى» دەپ نام ئالغان پامىر چوققىسى، دۇنيادىكى ئىككىنچى ئېگىز چوققا دېڭىز يۈزىدىن ئېگىزلىكى 8611 مېتىر كېلىدىغان چوگىر چوققىسى، دېڭىز يۈزىدىن ئېگىزلىكى 7723 مېتىر كېلىدىغان مۇز تاغ چوققىسى، دېڭىز يۈزىدىن ئېگىزلىكى 7435 مېتىر كېلىدىغان تۆمۇر چوققىسى قاتارلىق چوققىلار بار.

شىنجاڭ قۇملۇقلىرىنىڭ كۆلىمى پۈتۈن مەملىكەتتىكى قۇملۇق ئومۇمىي كۆلىمىنىڭ ئۇچتىن ئىككى قىسمىنى تەشكىل قىلىدۇ. ئاساسلىق قۇملۇق تارىم ئويمانلىقىدىكى تەكلىماكان قۇملۇقى بىلەن جۇڭغار ئويمانلىقىدىكى قۇربان توڭگۇت قۇملۇقى بولۇپ، تەكلىماكان قۇملۇقىنىڭ ئومۇمىي كۆلىمى 337 مىڭ كۋادرات كىلومېتىر كېلىدۇ. ئۇ ئەرەب يېرىم ئارىلىدىكى دۇبۇھال (سەھرائى كەبىر) قۇملۇقىدىن قالسىلا، دۇنيا بويىچە 2 - ئورۇندا تۇرىدىغان كۆچمە قۇملۇق ھېسابلىنىدۇ. بۇ قۇملۇقتا قاقاسلىق ۋە بايا‌ۋاندا ئېچىشقا بولىدىغان يەر، كۆك كۆلەمدىكى توغراقلىق ۋە تۇرى كۆپ قۇملۇق ئۆسۈملۈكلىرى، ياۋايى ھايۋانلار، نېفىت، تەبىئىي گاز قاتارلىق مول تەبىئىي بايلىقلار بار.

ئۇيغۇر تېبابىتى —— ئۇيغۇر خەلقىنىڭ كۆپ ئەسىرلىك ئىشلەپچىقىرىش ئەمەلىيىتى، تۇرلۇك ئاغرىق - سىلاقلارغا قارىتا ئېلىپ بارغان كۆرەشلىرى جەريانىدا ھاسىل قىلغان تەجرىبىلىرىنىڭ ئىلمىي يەكۈنىدۇر. ئۇنىڭ ئاساسىي مەزمۇنى بولسا ئادەم بەدىنىنى بىلىش ۋە ئىنسانلار ياشايدىغان مۇھىت، شارائىتلارنى بىلىش، ئىنسانلارنىڭ ساقلىق ۋە كېسەللىك ھالەتلىرىنىڭ سەۋەبلىرىنى بايقاش ۋە بىلىش ئارقىلىق، ئۇلارنىڭ ساقلىقنى ساقلاش، يۇز بەرگەن ھەرخىل كېسەللىكلەرنى ھەرخىل دورا ۋە باشقا چارىلار ئارقىلىق داۋالاپ ئىنسانلار-نىڭ ئەمگەك ئىقتىدارىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈپ، ئۆمۈرنى ئۇزارتىشنى تەتقىق قىلىشتىن ئىبارەت بولۇپ، ئادەم بەدىنىنىڭ تۈزۈلۈشى، خىزمەت پائالىيەتلىرى، روھىي ۋە ماددىي خۇسۇسىيەتلىرى، ئادەم بەدىنىنىڭ تۈزۈلۈشى، خىزمەت پائالىيەتلىرى، روھىي ۋە ماددىي خۇسۇسىيەتلىرى، ئادەم ئورگانىزمىنىڭ تاشقى مۇھىت بىلەن بولغان مۇناسىۋىتى، ساقلىق

ۋە كېسەللىك ئەھۋاللىرى ھەققىدە سۆزلەيدىغان ئىلىم، شۇنىڭدەك كېسەللىكلەرنى ئەمەلىي داۋالاش، ئاكتىپ ئالدىنى ئېلىشنىڭ ھەر خىل ئۇسۇللىرىنى ۋە شۇ ھەقتىكى كىلىنىكا تەجرىبىلىرىنى ئۆگىتىدىغان پەندۇر.

ئۇيغۇر تېبابىتى ئۇ ئۆزىگە خاس مۇكەممەل، سىستېمىلىق نەزەرىيىۋى ئاساسقا ئىگە بولۇپ، تۆت تادۇ تەلىماتى، مىزاج تەلىماتى، تۆت خىلىت تەلىماتى، ئەزا تەلىماتى، قۇۋۋەت تەلىماتى، روھ تەلىماتى، ساقلىق ۋە كېسەللىك، كېسەللىكلەرنىڭ سەۋەبلىرى، كېسەللىكلەرنىڭ ئالامىتى، كېسەللىكلەرگە دىئاگنوز قويۇش ئۇسۇللىرى، داۋالاش قائىدە ـ پرىنسىپلىرى ۋە ئۇسۇللىرى، يېمەك ـ ئىچمەك، كۆتۈش ۋە پەرۋىش قىلىش، دورىگەرلىك ۋە دورا ياسالمىلىرى ھەققىدە بىر يۈرۈش نەزەرىيىلىرى بار.

ئۇيغۇر تېبابەتچىلىكى ئادەم بەدىنى ۋە بارلىق جانلىق ھايۋاتنى كەڭ تەبىئەتنىڭ بىر قىسمى سۈپىتىدە چۈشىنىدۇ. ئومۇمىي بەدەننىڭ بىر پۈتۈنلۈكىنى ئالاھىدە تەكىتلەيدۇ. ئۇ ھايۋاتلىقنى تاشقى مۇھىت شارائىتى بىلەن بىر پۈتۈن قىلىپ چۈشەندۈرىدۇ. ئۇيغۇر تېبابەتچىلىكى ئەڭ قەدىمكى شەرق ماتېرىيالىستىك تەلىماتلىرىنىڭ ساددا، بىراق ھەقىقىي كۆز قاراشلىرى بىلەن بىر سەپتە تۇرۇپ، كەڭ تەبىئەتنىڭ، باشقىچە قىلىپ ئېيتقاندا، ئالەمنىڭ ئاساسىنى سۇ، ئوت، ھاۋا، تۇپراقتىن ئىبارەت تۆت ئامىلنىڭ زىددىيىتى ۋە بىرىكىشىدىن تەشكىل تاپقان، دەپ قارايدۇ. ئىنسان ھايۋاتى تەبىئەتتىكى تۆت ئامىلنىڭ بىرىكىشىدىن تەركىب تېپىش بىلەن بىللە، يەنە ئۇنىڭ دائىمىي بۇزۇلۇپ تەسىرى ئىچىدە بولىدۇ، دەپ چۈشەندۈرىدۇ.

بۇ قەدىمكى ئەجدادلىرىمىزنىڭ تەبىئەتنى تونۇش كۆز قارىشىدىن ئىبارەت بولۇپ، ئۇلارنىڭ تەبىئەتنى بىلىشى ئەمەلىيەتتىن باشلانغان، ئەجدادلىرىمىز تۆت ئامىلدىن تولۇق بەھرىمەن بولغان. قەدىمكى ئەجدادلىرىمىز كۈننىڭ ئىسسىقلىق كۈچى بولمىسا زىرائەت پىشمايدىغانلىقىنى، يورۇقلۇق بولمىسا ھېچنېمە قىلغىلى بولمايدىغانلىقىنى، سۇ، ھاۋا بولمىسا ھاياتلىق بولمايدىغانلىقىنى، تۇپراق بولمىسا ماددا يېتىلمەيدىغانلىقىنى چۈشەنگەن.

«تۆت تادۇ» ئوخشىمىغان تۆت خىل خۇسۇسىيەتكە ئىگە بولۇپ،① ئوت — قۇرۇق ئىسسىق؛② ھاۋا — ھۆل ئىسسىق؛③ سۇ — ھۆل سوغۇق؛④ تۇپراق — قۇرۇق سوغۇق بولىدۇ. ئۇلار جىسىم، كەيپىيات، خۇسۇسىيەت جەھەتتىن بىر ـ بىرىگە قارىمۇ قارشى زىت بولسىمۇ ئەمما بىر ـ بىرىنى تەقەززا قىلىدۇ. ئۇلار كائىناتتا ئىسسىقلىق، سوغۇقلۇق، ھۆللۈك، قۇرۇقلۇقتىن ئىبارەت تۆت خىل كەيپىياتنى بارلىققا كەلتۈرىدۇ. تۆت كەيپىياتنىڭ قارىمۇ قارشى پائالىيەتلىرى نەتىجىسىدە مىزاج ھاسىل بولىدۇ. مىزاجلار چوڭ جەھەتتىن قۇرۇق ئىسسىق، ھۆل ئىسسىق، ھۆل سوغۇق، قۇرۇق سوغۇق مىزاجلارغا بۆلۈنىدۇ، دەپ قارايدۇ.

تۆت خىلىت تەلىماتى «تۆت تادۇ» ۋە مىزاجلار توغرىسىدىكى قەدىمكى ماتېرىيالىستىك كۆز قاراشلار ئاساسىدا مەيدانغا كەلگەن بولۇپ، ئۇ ئۇيغۇر تېبابىتىنىڭ ساقلىق، كېسەللىك،

كىسەللىكلەرنى داۋالاش ۋە ئالدىنى ئېلىشتىكى مۇھىم تەلىماتلىرىنىڭ بىرى ھېسابلىنىدۇ. ئۇيغۇر تېبابىتى تۆت خىلىتنى تەبىئەت دۇنياسىدىكى «تۆت تادۇ» نىڭ بەدەندىكى تەقلىدي زاھىرى دەپ شەرھلەيدۇ. تۆت خىلىت (سەپرا، قان، بەلغەم، سەۋدا) بەدەننى تەشكىل قىلغان، بىر - بىرىگە ئوخشىمايدىغان مۇھىم سۇيۇقلۇقلار بولۇپ، سەپرا خىلىتىنىڭ تەبىئىتى قۇرۇق ئىسسىق، قاننىڭ تەبىئىتى ھۆل ئىسسىق، بەلغەمنىڭ تەبىئىتى ھۆل سوغۇق، سەۋدانىڭ تەبىئىتى قۇرۇق سوغۇق بولۇپ، ئۇلار ئورگانىزمنىڭ ھاياتلىق پائالىيەتى جەريانىدا سەرپ قىلىنىپ، يېڭىدىن ئىشلىنىپ تولۇقلىنىپ، ئۆزئارا تەڭپۇڭلۇقنى ساقلاپ، ئىنسان ھاياتىنىڭ ساغلاملىق شەرتلىرىنى ھازىرلايدۇ. ئۇلار بىر - بىرىنى تىزگىنلەپ چەكلەيدۇ ۋە تولۇقلايدۇ. ئۇلارنىڭ تەڭپۇڭلۇقى نىسپىي، زىددىيەتى مۇتلەق بولىدۇ. خىلىتلار تەڭپۇڭلۇقىنىڭ بۇزۇلۇشى، سان ياكى سۈپەت جەھەتتىكى غەيرىي تەبىئىي ئۆزگىرىشى كېسەللىك ئۆزگىرىش ھالىتى بولۇپ، نۇرغۇنلىغان كېسەللىكلەرنىڭ يۈز بېرىشىدىكى مۇھىم سەۋەبلەرنىڭ بىرى ھېسابلىنىدۇ. يەنى خىلىتلارنىڭ تەڭپۇڭلۇقى ۋە سان - سۈپەت جەھەتتىكى ئۆزگىرىشلىرى كېسەللىكلەرنىڭ يۈز بېرىشىدىكى مۇھىم سەۋەب، تەبىئەت دۇنياسىدىكى «تۆت تادۇ» ۋە باشقا ئامىللارنىڭ نورمالسىز تەسىرى خىلىتلارنىڭ ئۆزگىرىشىدىكى تاشقى سەۋەب بولۇپ ھېسابلىنىدۇ.

دېمەك ئۇيغۇر تېبابىتى — ئىنسان بەدىنى ئىچكى ۋە تاشقى ئامىللارنىڭ بىرلىكى ۋە زىددىيىتى ئاساسىدا تەرەققىي قىلىدۇ ۋە ھاياتلىق جەريانىنى بېشىدىن كەچۈرىدۇ، دەپ قارايدۇ.

ئۇيغۇر تېبابەتچىلىكى ئادەمنىڭ ئومۇمىي بەدىنىنى بىر پۈتۈن گەۋدە دەپ قارايدۇ. ئەزالارنىڭ تۈزۈلۈشىگە قاراپ يەككە ئەزا ۋە مۇرەككەپ ئەزا دەپ، خىزمەت رولىغا قاراپ رەئىسى ئەزا، خادىمي ئەزا ۋە غەيرىي خادىمى ئەزا دەپ ئۈچ تۈرگە ئايرىپ كونكرېت تەرىپلەيدۇ. يەنى مېڭە، يۈرەك، جىگەر قاتارلىق ئەزالارنى رەئىس ئەزا؛ ئۆپكە، ئاشقازان، تال، ئۈچەي، بۆرەك قاتارلىق ئەزالارنى خادىمي ئەزا قاتارىغا كىرگۈزىدۇ ھەم يۇقىرىقى ئەزالارنىڭ كونكرېت خىزمەت رولىرىغا قاراپ بەزىلىرىنى ھەم باشقۇرغۇچى، ھەم باشقۇرۇلغۇچى ئەزالار قاتارىغا؛ تىرناق، چاچ قاتارلىقلارنى غەيرىي خادىمي ئەزا قاتارىغا كىرگۈزىدۇ. مېڭىنى روھىي نەپسانىيىتىنىڭ مەركىزى، يۈرەكنى روھىي ھايۋانىيىتىنىڭ باشلىنىش مەنبەئى ھەم مەركىزى، جىگەرنى روھىي تەبىئىيىتىنىڭ مەركىزى دەپ قارايدۇ. ئادەم ھاياتى تامامىلانغۇچى بولغان ئارىلىقتىكى ئەقلىي ۋە جىسمانىي ھەرىكەتلەر سەۋەبچىسى بولغان ئامىل — قۇۋۋەتنى چوڭ جەھەتتە قۇۋۋەتتى ھايۋانى، قۇۋۋەتتى نەپسانىي ۋە قۇۋۋەتتى تەبىئىي دەپ ئۈچ خىلغا ۋە ئۇلارنى ئۆزلىرى ئۈچۈن خىزمەت قىلغۇچى نۇرغۇنلىغان قۇۋۋەتلەرگە ئايرىپ ئايرىم - ئايرىم تەرىپلەپ شەرھلەيدۇ.

ئۇيغۇر تېبابىتى كېسەللىكلەر سەۋەبلىرىنى ئىچكى سەۋەب ۋە تاشقى سەۋەب دەپ ئىككىگە

بۆلۈپ كونكرېت تونۇشتۇرىدۇ. ھەر خىل كېسەللىك ئالامەتلىرىنى خېلى تەپسىلىي ئېنىق كۆرسىتىدۇ. كېسەللىكلەرنى چوڭ جەھەتتە يالغۇز كېسەللىكلەر ۋە مۇرەككەپ كېسەللىكلەر دەپ ئىككى تۈرگە ئايرىيدۇ. يالغۇز كېسەللىكلەرنىڭ مىزاج بۇزۇلۇش خاراكتېرلىك كېسەللىكلەر (خىلىتسىز مىزاج بۇزۇلۇش خاراكتېرلىك كېسەللىكلەر ۋە خىلىتلىق مىزاج بۇزۇلۇش خاراكتېرلىك كېسەللىكلەر)، شەكىل بۇزۇلۇش خاراكتېرلىك كېسەللىكلەر، پۈتۈن ئۈك بۇزۇلۇش خاراكتېرلىك كېسەللىكلەر دەپ ئۈچ چوڭ تۈرگە بۆلۈپ، بىرمۇ بىر كېسەللىكنىڭ سەۋەبى، ئالامىتى، داۋالاش ئۇسۇللىرىغچە توختىلىپ ئۆتىدۇ.

ئۇيغۇر تېبابەتچىلىكىنىڭ ئۇزۇن مۇددەتلىك ئەمەلىي تەجرىبىلىرىدىن يەكۈنلەنگەن، ئۆزىگە خاس بىر يۇرۇش كېسەللىكلەرنى تەكشۈرۈش، تونۇپ ھۆكۈم قىلىش ئۇسۇللىرى بولۇپ، كېسەللىكنى توغرا تونۇپ دىئاگنوز قويۇش، توغرا داۋالاپ بىمارنىڭ سالامەتلىكىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈشنىڭ تۈپ ئاساسىي ھېسابلىنىدۇ.

ئۇيغۇر تېبابىتى — تۆت تادۇ تەلىماتى، مىزاج تەلىماتى، خىلىت تەلىماتى، قۇۋۋەت تەلىماتى، روھ تەلىماتى، ئەزا تەلىماتى ئاساسىدا، مۇھىمى ئادەم بەدىنىنىڭ بىر پۈتۈنلۈكى ۋە ئۇنىڭ تاشقى مۇھىت بىلەن بولغان بىرلىكى، زىددىيىتى ئاساسىدىكى تونۇشلىرىنىڭ يېتەكچىلىكىدە كېسەللىكنى كەلتۈرۈپ چىقارغۇچى ئېچكى ـ تاشقى سەۋەب ۋە باشقا ئامىللار ھەمدە كېسەللىك ئالامەتلىرىنى ۋاستىسىز ھەر خىل تەكشۈرۈشلەر ئارقىلىق ئەتراپلىق مۇھاكىمە قىلىپ دىئاگنوز قويىدۇ.

ئۇيغۇر تېبابىتىدە كېسەللىكلەرنى تەكشۈرۈش ئۇسۇللىرى — قاراپ تەكشۈرۈش، سو-راپ تەكشۈرۈش، پۇراپ تەكشۈرۈش، تۇتۇپ تەكشۈرۈش، تومۇر تۇتۇپ تەكشۈرۈش، چوڭ-كىچىك تەرەتلەرنى تەكشۈرۈش، قۇسۇق ۋە خەپرۇكلەرنى تەكشۈرۈش قاتارلىقلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. بۇ بىر قاتار ئىلمىي ئۇسۇل ـ چارىلەر ئارقىلىق كېسەللىككە دىئاگنوز قويۇشتىكى بىرىنچى قول مۇھىم ماتېرىياللارغا ئېرىشىش ئارقىلىق، ئۇلارنى ئەتراپلىق مۇھاكىمە قىلىپ، سىلىشتۇرۇپ كېسەللىكنى كەلتۈرۈپ چىقارغۇچى سەۋەبلەرنى ئايدىڭلاش-تۇرۇپ، ئاساسىي ۋە ئەگەشمە كېسەللىكلەرنى ئېنىقلاپ توغرا دىئاگنوز قويۇپ، كېسەللىك-لەرنى توغرا داۋالاپ سالامەتلىكنى ئەسلىگە كەلتۈرۈشكە ئاساس تۈرغۇزىدۇ.

ئۇيغۇر تېبابەتچىلىكى كېسەللىكلەرنى نوقۇل دورا ئارقىلىق داۋالاش بىلەنلا چەكلەنمەي-دۇ. ئۇ بىمارنىڭ مۇھىتىنى ياخشىلاش، ئېغىر كېسەللىكلەرنى يانتۇزۇپ داۋالاش، روھىي داۋالاش، ھاۋا يۆتكەپ داۋالاش، بىمارنىڭ قۇۋۋىتىنى ساقلاپ داۋالاش، يېمەك ـ ئىچمەك بىلەن داۋالاش، دورا بىلەن داۋالاش، ئارشاڭ ۋە قۇياش نۇرى بىلەن داۋالاش، قۇم بىلەن داۋالاش، لوڭقا قويۇپ داۋالاش، ھۆقنە قىلىش، تېرىگە ئېلىش، يەرلىك ئورۇنغا ئىسسىق ۋە سوغۇق ئۆتكۈزۈپ داۋالاش، داغلاپ داۋالاش، ئۇۋۇلاپ ۋە ئىسلاپ داۋالاش، نەشتەر ئۇرۇش، قان ئېلىش، دەستكار (ئوپېراتسىيە) قىلىش، سۇنۇق ـ چېقىقلارنى ئورنىغا

سىلىپ تېڭىپ ۋە مۇقىملاشتۇرۇپ داۋالاش، پەرھىز بۇيرۇش قاتارلىقلارنى بىرلەشتۈرۈپ داۋالاش ئۇسۇللىرى قوللىنىلىدۇ. ئۇ ھەر قاچان مۇھىتنى ياخشىلاش ۋە پۈتۈن ئورگانىزمىنىڭ جىسمانىي قۇۋۋىتىنى ياخشىلاشنى دورا بىلەن داۋالاشنىڭ ئالدىنقى شەرتى دەپ ھېسابلايدۇ. ئۇيغۇر تېبابەتچىلىكى ئەتراپىمىزدىكى تەبىئەت دۇنياسىدا كېسەللىكنىڭ سەۋەبلىرى قانداق مەۋجۇت بولۇپ تۇرىدىغان بولسا، ئۇنىڭغا تەسىر قىلىدىغان، قارشى تۇرىدىغان ئۇنۇملۇك شىپا مەنبەلىرىمۇ خۇددى شۇنداق مەۋجۇت بولۇپ تۇرىدۇ، دەپ تونۇيدۇ. ئۇيغۇر تېۋىپلىرى دورا - دەرمەكلەرنى ئۇلارنىڭ ئەسلىي كېلىپ چىقىش مەنبەلىرى ۋە كەيپىياتلىرىغا قاراپ تۇرۇپ تۆت خىل تەبىئەتكە ئايرىيدۇ. ئۇلارنى ئىسسىق، سوغۇق، قۇرۇق ۋە ھۆل تەبىئەتلىرى بويىچە ھەرخىل مىزاج بۇزۇلۇشلارغا قارىمۇ - قارشى ۋاستە سۈپىتىدە قوللىنىدۇ.

ئۇيغۇر تېبابىتى دوربگەرلىك ئىلمى — دورا ماتېرىياللىرىنى تونۇش، ئۆستۈرۈش، يىغىش، ساقلاش، ئىش قوشۇپ پىششىقلاش قاتارلىقلارنى تەپسىلىي تونۇشتۇرغاندىن سىرت، دورىلارنىڭ خۇسۇسىيىتى، ئۇرۇنباسارى، خۇسۇسىيىتى، زىيانلىق تەسىرى، تۇزەتكۈچىسى قاتارلىقلارنى تەپسىلىي تونۇشتۇرىدۇ. ئۇيغۇر تېبابەتچىلىك دورىلىرىنىڭ مەنبەسىنى ئۆسۈملۈك، مەدەن ۋە ھايۋانات بولۇپ، ئۇيغۇر تېبابەتچىلىك دورىلىرىنىڭ 90% تىن كۆپرەكى شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونىنىڭ ھەرقايسى جايلىرىدىن چىقىدۇ.

كلىنىكا جەھەتتە كېسەللىكلەرنى ئىچكى كېسەللىكلەر ئىلمىي، تاشقى كېسەللىكلەر ئىلمى، تېرە كېسەللىكلەر ئىلمى، بالىلار كېسەللىكلىرى ئىلمى، ئاياللار كېسەللىكلىرى ئىلمى، بەش ئەزا كېسەللىكلىرى ئىلمى، يۇقۇملۇق كېسەللىكلەر ئىلمى قاتارلىقلارغا ئايرىيدۇ. ئۇ ئۇزۇن مۇددەتلىك تەرەققىيات ۋە كلىنىكىلىك ئەمەلىيەتلىرى جەريانىدا تەدرىجىي شەكىللەنگەن بولۇپ، ئۇزلۇكسىز تولۇقلىنىش ئارقىلىق ئۆز مەزمۇنىنى بېيىتقان ۋە ھەرقايسى كلىنىك بۆلۈملەرگە خاس بولغان نەزەرىيە ۋە كلىنىك داۋالاش ئىلمى بولۇپ سىستېمىلاشقان.

ئۇيغۇر تېبابىتى دوربگەرلىك ئىلمى — ئۇيغۇر خەلقىنىڭ كۆپ ئەسىرلىك ئىشلەپچىقىرىش ئەمەلىيىتى، تۇرلۇك ئاغرىق - سىلاقلارغا قارىتا ئېلىپ بارغان كۈرەشلىرى جەريانىدا ھاسىل قىلغان تەجرىبىلىرىنىڭ ئىلمى يەكۈنى، ئەجدادلىرىمىز دورىلارنىڭ شىپالىق رولى، زىيانلىق تەسىرى، زەھەرلىك ياكى زەھەرسىز ئىكەنكىلىنى بىلىش ئۈچۈن، ھەرخىل مەنبەدىن كېلىدىغان دورا ماتېرىياللارنى تالاي قېتىم كۆرۈش، پۇراش، تېتىش، سوغا چىلاش، ئوتتا كۆيدۈرۈش قاتارلىق تەكشۈرۈش ئۇسۇللىرىنى ھەمدە ھايۋانات ۋە ئۆزلىرىگە ئىشلىتىش ئارقىلىق نۇرغۇن دورىلارنى تونۇغان ۋە ئۇلارنىڭ تەبىئىتى، خۇسۇسىيىتى، ئىشلىتىلىشى، ئىشلىتىش ئۇسۇللىرى، ئىشلىتىش مىقدارى، زىيانلىق تەسىرى، تۇزەتكۈچىسى، ئورۇنباسارى قاتارلىق مول دوربگەرلىك بىلىملىرىنى ھەم بىر يۈرۈش داۋالاش تەجرىبىلىرىنى

ئەۋلاتمۇ ـ ئەۋلات مىراس قالدۇرغان. ئۆزلۈكسىز تەرەققىيات جەريانىدا ئالدىنقىلارنىڭ مىراسلىرىغا كېيىنكىلەر ئىجادىي ۋارىسلىق قىلىپ يېڭى ـ يېڭى دورىلارنى تونۇپ ئۇيغۇر تېبابەتچىلىك ـ دورىگەرلىك بىلىملىرىنى تېخىمۇ مۇكەممەللەشتۈرۈپ، ئۇنى ئەۋلادلارغا ئۆگىتىپ تېبابەتچىلىكىمىزنىڭ مەڭگۈ مەۋجۇت بولۇپ تۇرۇشىغا ئاساس سالدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇزاق تارىخى ئەسىرلەردىن بېرى خەلقىمىزنىڭ تەن ساغلاملىقىنى ساقلاش، ھەرخىل ئاغرىق سىلاقلارنىڭ ئالدىنى ئېلىش، ھەر خىل كېسەللىكلەرنى داۋالاپ ساقايتىش جەھەتلەردە زور تۆھپىلەرنى قوشۇپ كەلمەكتە.

ھەممىگە مەلۇم، ئۇيغۇر تېبابەتچىلىكى مەيلى تارىخىنىڭ ئۇزۇنلۇقى جەھەتتىن بولسۇن ۋە ياكى ئۆز ئىچىگە ئالغان مەزمۇن دائىرىسىنىڭ كەڭلىكى جەھەتتىن بولسۇن، باشقا ئەل تېبابەتچىلىكى، جۈملىدىن جۇڭيى، زاڭزۇ، موڭغۇل تېبابەتچىلىكى قاتارىدا ۋەتەن خەزىنىسىگە تېگىشلىك تۆھپىلەرنى قوشقان. بۇ ھەقتە ئىستانبۇل ئۇنىۋېرسىتېتى تېببىي فاكۇلتېت تەب تارىخى ۋە دىئونتولوگىيە پروفېسسورى دوكتۇر ئا. سۇھەيل ئۇنۇەر[1] «ئۇيغۇرلاردا تېبابەت» ناملىق كىتابىدا: «... ھىندى ۋە جۇڭگو تېبابىتىنىڭ ئۇيغۇر تېبابىتىگە كۆرسەتكەن تەسىرىدىن، ئۇيغۇر تېبابىتىنىڭ ئۇلارغا كۆرسەتكەن تەسىرى چوڭ. جۇڭگو تارىخچىلىرى 759 ـ يىلى تۇخارىستان ياپغۇسى (ھۆكۈمرانى) تەرىپىدىن جۇڭگو خاقانىغا ئەۋەتىلگەن ھەدىيىلەر ئارىسىدا ئىككى يۈز خىل تېببىي دورا ۋە نۇرغۇن خۇشپۇراق ماددىلارنىڭ بارلىقىنى قەيت قىلىدۇ» دەيدۇ. بۇنىڭدىن شۇنى كۆرۈۋېلىشقا بولىدۇكى، ئۇيغۇر تېبابەتچىلىكى ئەقىل ـ پاراسەتلىك، مېھنەت سۆيەر خەلقىمىزنىڭ ساقلىقىنى ساقلاش، كېسەللىكلەرنىڭ ئالدىنى ئېلىش، داۋالاش يەكۈنى سۈپىتىدە ئۇلارنىڭ تارىم بويلىرىدا ياشاپ، ئۆسۈپ كۆپىيىشىدە مۇھىم رول ئويناپ، دۇنيادىكى باشقا مىللەتلەرگە ئوخشاش مەدەنىيەتلىك خەلق بولۇشىغا تۈرتكە بولغان.

«ئۇيغۇر تېبابەتچىلىكى يالغۇز يېقىنقى زامانىنىڭ ياكى ئىسلامىيەتتىن بۇيانقى پەن ـ مەدەنىيەت مۇۋەپپەقىيەتلىرى بىلەن ئىبنى سىنا تېببىي تەلىماتلىرىنىڭ مەھسۇلى بولۇپلا قالماستىن، بەلكى ئۇزاق تارىخىي تەرەققىياتنىڭ سەمەرىسى، ئۇيغۇر تېبابەتچىلىكى ئۇيغۇر خەلقىنى تەشكىل قىلغان ئەڭ قەدىمكى قەبىلىلەرنىڭ ئىجتىمائىي ھايات باسقۇچلىرىدا تۈرلۈك دورا ـ گىياھلار ئۈستىدە ئېلىپ بارغان ئىپتىدائىي تەجرىبىلىرى ۋە تۈرلۈك ئەم ـ ئىرىم ئۇسۇللىرىنى ئۆز ئىچىگە ئېلىپلا قالماستىن، ئۇ يەنە تۈرانى خەلقلەرنىڭ جۈملىدىن ئاناۋ، تاقار، قاراسۇق مەدەنىيىتى دەۋرىدىكى خەلقلەرنىڭ شۇ خىل تەجرىبىلىرى بىلەن ئەم ـ ئىرىم

---

① ئا. سۇھەيل ئۇنۇەر: «ئۇيغۇرلاردا تېبابەت»، شىنجاڭ پەن ـ تېخنىكا سەھىيە نەشرىياتى، 1997 ـ يىل نەشرى، 2 ـ بەت.

ئۇسۇللىرىنى قوبۇل قىلغان»[1] بولغاچقا، مەزمۇن دائىرىسى كېڭىيىپ، ئۆزىگە خاس ئالاھىدىلىكلەر بىلەن مۇجەسسەملەنگەن. ئۇيغۇر تېبابەتچىلىكى گەرچە ئۇزۇن تارىخىي دەۋرنى بېشىدىن كەچۈرگەن بولسىمۇ، ئەمما بىزنىڭ تەزكىرە تۈزۈشكە ئەھمىيەت بەرمەسلىكىمىز سەۋەبلىك كۆپلىگەن مەدەنىيەت مىراسلىرىمىز ئۆز تارىخچىلىرىمىز تەرىپىدىن ئەمەس بەلكى خەنزۇ ۋە چەت ئەل تارىخچىلىرىنىڭ قەلىمى ئارقىلىق بىزگىچە يېتىپ كەلگەن. ئۇنىڭدىن باشقا يېقىنقى بىر نەچچە ئون يىلدىن بۇيان دىيارىمىزدا ئېلىپ بېرىلغان ئارخېئولوگىيىلىك قېزىش جەريانىدا تېپىلغان مەدەنىيەت يادىكارلىقلىرىمىز ئارقىلىق ئاندىن ئەجدادلىرىمىزنىڭ ھەقىقىي مەدەنىيەت كەشپىياتچىلىرى ئىكەنلىكىنى بىلىشكە مۇۋەپپەق بولالىدۇق. ئاپتونوم رايونىمىزنىڭ ھەر قايسى جايلىرىدىن تېپىلغان ئۆسۈملۈك ئەۋرىشكىلىرىگە ئاساسەن ئۇيغۇر تېبابىتى دورىگەرلىك تارىخىنىڭ نىسبەتەن ئۇزۇن ئىكەنلىكىنى ھېس قىلالايمىز. مەسىلەن:

1. ئاشلىق زىرائەتلەر

1) بۇغداي: بۇغداي دەسلەپتە بارىكۆل ناھىيىسى تەۋەسىدىكى قەدىمكى ئىزدىن تېپىلغان بولۇپ، بۇ قەدىمكى ئىز ئەينى زامانىدا كۆيۈپ ۋەيران بولغانلىقتىن، بۇغداي دانلىرىمۇ كۆيۈپ كۆمۈرگە ئايلىنىپ كەتكەن. بۇ قەدىمكى ئىزدىن تېپىلغان ياغاچ ئەۋرىشكىلىرى كاربون 14 (14C) ئانالىز ئارقىلىق تەجرىبە قىلغاندا، ئۇنىڭ يىل دەۋرى بۇنىڭدىن 3280 يىل ئىلگىرى ئىكەنلىكى ئېنىقلاندى. بۇ ئىزدىن تېپىلغان بۇغداي دانلىرى «تارىم مەدەنىيىتى» گە ئائىت باشقا قەدىمكى ئىز ۋە قەدىمكى قەبرىلەردىن تېپىلغان زىرائەت ئەۋرىشكىلىرى ئىچىدە ئەڭ قەدىمكى بولۇپ ھېسابلىنىدۇ.

1979 ـ يىلىنىڭ ئاخىرى ۋە 1980 ـ يىلى لوپنۇر رايونى كۆنچى دەرياسىنىڭ يۇقىرى ئېقىنى، شىمالىي قىرغىقىدىكى جايلار ۋە كۆنچى دەرياسىنىڭ تۆۋەن ئېقىنى ئەتراپىدىن بىر تۈركۈم ئەڭ قەدىمكى قەبرىلەر قېزىپ تەكشۈرۈلدى. بۇ يەرنىڭ ھاۋاسى قۇرغاق بولغاچقا، قەبرىلەردىكى مېيىت ۋە ئاخىرەتلىك بۇيۇملار ئاساسەن بۈزۈلماي ياخشى ساقلىنىپ قالغان. يۇلغۇن، كەندىر چۈۋەلىرى ۋە باشقا نەرسىلەردىن ناھايىتى زىچ ۋە قېلىن قىلىپ توقۇلغان كىچىك سېۋەتلەرگە ئون نەچچە تالدىن يۇز نەچچە تالغىچە بۇغداي دانلىرى سېلىپ قويۇلغان. بۇ بۇغداينىڭ رەڭگى قارامتۇل بولۇپ، چىرىمەي ياخشى ساقلىنىپ قالغان. بۇلارنىڭ يىل دەۋرى دەسلەپكى قېتىم نەنجىڭ ئۇنىۋېرسىتېتى جۇغراپىيە فاكۇلتېتىنىڭ تەجرىبىخانىسى ئەۋرىشكىلەرنى تەجرىبە قىلىپ ئۇنىڭ بۇندىن 117±6412 يىل بۇرۇنقى دەۋرىگە توغرا كېلىدىغانلىقىنى ئېنىقلاپ بېكىتتى. كېيىنكى قېتىم بېيجىڭ ئۇنىۋېرسىتېتى ئارخېئولوگىيە فاكۇلتېتىنىڭ تەجرىبىخانىسى قايتا تەجرىبە قىلىپ، ئۇنىڭ بېكىتىلگەن يىل دەۋرىنى بۇنىڭ-

---

① ئابدۇشۇكۇر مۇھەممەتئىمىن: «ئۇيغۇر تېبابەتچىلىكىنىڭ قىسقىچە تارىخى تەسۋىرى»، «قەشقەر پېداگوگىكا ئىنىستىتوتى ئىلمىي ژۇرنىلى»، 1984 ـ يىل 3 ـ سان، 57 ـ، 58 ـ، 61 ـ بەتلەر.

دىن 3800 يىللار بۇرۇن، دەپ ئېلان قىلدى. مەيلى قانداق بولمىسۇن، لوپنۇر رايونىدىكى كۆنچى دەريا بويلىرىدىن تېپىلغان بۇ قەدىمكى بۇغداي دانلىرى ھازىرغىچە «تارىم مەدەنىيىتى» گە ئائىت قەدىمكى قەبرىلەردىن تېپىلغان دەۋرى ئەڭ ئۇزۇن بۇغداي ئەۋرىشكىلىرى ھېسابلىنىدۇ. بۇغداي دۇنيا بويىچە ئەڭ بۇرۇن ئۆستۈرۈلگەن مەدەنىي ئۆسۈملۈكلەرنىڭ بىرى. كۆنچى دەريالىق بويىدىكى قەدىمكى قەبرىلەردىن تېپىلغان بۇغداي ئەۋرىشكىلىرى ئەجدادلىرىمىزنىڭ تارىم بۇغدىيىنى تېرىپ ئۆستۈرۈش تارىخى ۋە تارىم بۇغدىيىنىڭ كېلىپ چىقىش مەنبەسى توغرىسىدا يېڭى مەسىلىنى ئوتتۇرىغا قويدى.

يۇقىرىقىلاردىن باشقا ئاپتونوم رايونىمىزنىڭ ھەرقايسى جايلىرىدىن ئېلىپ بېرىلغان ئارخېئولوگىيىلىك تەكشۈرۈش ۋە قېزىش جەريانىدا مىلادىدىن ئىلگىرى ۋە كېيىنكى دەۋرگە مۇناسىۋەتلىك بەزى قەدىمكى شەھەر خارابىلىرى ۋە قەدىمكى قەبرىلەردىن يەنە بىر مۇنچە بۇغداي دانلىرى، بۇغداي باشقى، بۇغداي ئۇنىدىن تەييارلانغان يېمەكلىكلەر، بۇغداي تېرىش ھەققىدە يېزىلغان ھەر خىل يېزىقتىكى خاتىرە ـ پۈتۈكلەرمۇ تېپىلدى. مەسىلەن، بۇنىڭدىن 2000 يىللار بۇرۇن تەكلىماكاندا قۇمغا كۆمۈلۈپ كەتكەن قەدىمكى نېيە خارابىسىدىن بۇغداي دانلىرى تېپىلىش بىلەن بىللە بىجىرىم بۇغداي باشاقلىرىمۇ تېپىلدى.

تۇرپان ناھىيىسىدىكى ئاستانە ۋە قاراغوجىدىكى Ⅵ — Ⅶ ئەسىرلەرگە تەئەللۇق قەدىمكى قەبرىلەردىن بۇغداي، بۇغداي ئۇنىدىن تەييارلانغان نان، ھەر خىل پىچىنىلەر، چۆچۈرە، جۇۋاۋا، بۇغداي كېپىكى قاتارلىقلار ۋە بۇغدايدىن ئىجارە ـ باج تۆلىگەن، قەرز ـ ئۆتنە بەرگەنلىك توغرىسىدىكى خەت ـ چەك ۋەسىقىلەر قېزىۋېلىندى. يۇقىرىدا تونۇشتۇرۇلغان بۇغداي ۋە بۇغداي ئۇنىدىن تەييارلانغان يېمەكلىكلەر، ھەر خىل تىل ـ يېزىقلاردا پۈتۈلگەن ۋەسىقىلەر يۇرتىمىزنىڭ ئاشلىق، زىرائەتچىلىك تارىخىنى تەتقىق قىلىشتا بىرىنچى قول ماتېرىيال ھېسابلىنىدۇ.

2) ئارپا: قۇمۇل باركۆل ناھىيىسى قارا دۆۋىدىكى بۇنىڭدىن 3800 يىللار بۇرۇنقى قەدىمكى قەبرىلەردىن ئارپا باشقى، ئارپا پوستى (قارا دۆۋىدىن) تېپىلغان بۇ ھازىرقى تېپىلغان ئەڭ بۇرۇنقى ئارپا ئەۋرىشكىسى ھېسابلىنىدۇ. ئۇ يەنە ئارپىنىڭ يۇرتىمىزدا تېرىپ ئۆستۈرۈلۈش تارىخى ۋە ئۇنىڭ كېلىپ چىقىش مەنبەسىنى تەتقىق قىلىشتا زور ئەھمىيەتكە ئىگە. يۇقىرىقىلاردىن باشقا تەكلىماكاندىكى قەدىمكى نېيە خارابىسىدىن، تۇرپان ئاستانىدىكى Ⅸ — Ⅳ ئەسىرلەرگە مەنسۇپ بىر مۇنچە ئارپا دانلىرى چىققان. قەبرىلەردىن تېپىلغان بەزى ۋەسىقىلەردە ئات ـ ئۇلاغلار ئۈچۈن ئىشلىتىلگەن يەم ـ خەشەكلەر ھېسابالتىدا سەرب قىلىنغان ئارپىنىڭ سانىمۇ ئېنىق خاتىرىلەنگەن. بۇنىڭدىن باشقا، چاقىلىق ناھىيىسىدىكى قەدىمكى مېران خارابىسىدىنمۇ ئارپا دانلىرى تېپىلغان. بۇ نەرسىلەر بىزگە ئارپىنىڭ ئۆز زامانىسىدا تېرىلىش دائىرىسىنىڭ كەڭلىكىنى، ئىستېمال سەرپىياتىنىڭمۇ خېلى زور ئىكەنلىكىنى چۈشەندۈرۈپ بېرىدۇ.

3) تېرىق: بۇ قەدىمكى زامان ئاشلىق زىرائەتلىرى ئىچىدە تېرىلىش دائىرىسى كەڭ، ئىستېمال سەرپىيات مىقدارى زور زىرائەت بولۇپ ھېسابلىنىدۇ. تېرىق — قۇرغاقچىلىققا بەرداشلىق بېرەلەيدىغان، ئۆسۈش مەۋسۇمى نىسبەتەن قىسقا، بىر قەدەر يۇقىرى مەھسۇلاتلىق، ساقلاشقا چىداملىق زىرائەت بولغاچقا، قۇرغاق رايونلاردا ياشىغان ئەجدادلىرىمىز ئۇنى كۆپرەك تېرىغان. ئۇنىڭ ئەڭ بالدۇرقى زىرائەت ئەۋرىشكىسى بۇنىڭدىن تەخمىنەن 3000 يىل بۇرۇنقى قۇمۇل قارا دۆڭە قەدىمكى قەبرىستانلىقىدىن تېپىلغان. ئۇ بىر خىل تېرىق قاتلىمىسى بولۇپ، كۆپ قىسمى چاسا شەكلىدە. ئۇنىڭ ئۇزۇنلۇقى 20 سانتىمېتىر، قېلىنلىقى 3—4 سانتىمېتىر كېلىدۇ. تېرىق ئۇنى تازا يۇمشاق تارتىلمىغاچقا، قاتلىما ئارىسىدىكى تېرىق دانلىرى يەنىلا ئېنىق كۆرۈنۈپ تۇرىدۇ.

1985 - يىلى 9 - ئايدا، چەرچەن ناھىيىسىدىكى زاغۇنلۇق قەدىمكى قەبرىلىرىدىنمۇ تېرىق (سۆڭ) ئۇرۇقى تەييارلانغان نان (توقاچ) تېپىلدى. بۇ قەدىمكى قەبرىلەرنىڭ ئەڭ تېگىدىن ئېلىنغان ياغاچ ئەۋرىشكىلىرى كاربون 14 ئانالىزى ئارقىلىق تەجرىبە قىلىنغاندىن كېيىن، ئۇنىڭ بۇرۇنقى 3000 يىل بۇرۇنقى دەۋرگە مەنسۇپ ئىكەنلىكى ئېنىقلاندى.

1959 - يىلى، بۇنىڭدىن 2000 يىللار بۇرۇنقى دەۋرلەردىلا قۇمغا كۆمۈلۈپ كەتكەن قەدىمكى نىيە خارابىسىدىن (تېرىقلار ئۇزۇن يىللارنىڭ ئۆتۈشى بىلەن بىرىكىپ قېتىپ كەتكەن) تېپىلغان. كېيىن يەنە تۇرپان ئاستانە، كروران خارابىسى، قاراشەھەر ناھىيىسىدىكى «ساردۆڭ قەدىمىي شەھەر خارابىسى» قاتارلىق ئورۇنلاردىنمۇ تېرىق دانلىرى تېپىلدى.

4) چۇجگۇن: چۇجگۇن تېرىقىغا ئوخشاپ كېتىدىغان، دېنى يۇمىلاق ئۆسۈملۈك. ئۇ ئادەتتە قىياق دەپمۇ ئاتىلىدۇ. ئۇنىڭ ئۆسۈش ۋاقتى قىسقا، قۇرغاقچىلىققا چىداملىق بولۇشتەك ئالاھىدىلىكى بار.

قەدىمكى نىيە خارابىسى ۋە تۇرپان ئاستانىدىكى Ⅵ—Ⅷ ئەسىرلەرگە مەنسۇپ قەدىمكى قەبرىلەردىن كۆپلىگەن چۇجگۇن دانلىرى تېپىلغان. ئۇنىڭدىن باشقا 2000 نەچچە يۈز يىللار ئىلگىرى قۇمغا كۆمۈلگەن «قەدىمكى كروران خارابىسىنىڭ تامليرىدا ئۆز زامانىسىدا سۈزۈلگان كاكىل لايلار ساقلانغان بولۇپ، لايلارغا كۆپ مىقداردا بۇغداي سامىنى، چۇجگۇن سامىنى ۋە چۇجگۇن پوستى ئارىلاشتۇرۇلغان. شۇنىڭدەك، شەھەر خارابىسى ئىچىدىكى قەدىمكى مۇنارنىڭ شەرق تەرىپىدىن تەخمىنەن 32 كىلومېتىر كېلىدىغان جايدىكى بىر دۆڭە ياغاچلار ئاستىدىن 70 سانتىمېتىر قېلىنلىقتىكى چۇجگۇن دۆڭىسى تېپىلغان. ئۇنىڭدىن چۇجگۇن دانلىرى ھازىرمۇ ساپسېرىق پارقىراپ تۇرىدۇ».①

5) ئاق قوناق (مەللە قوناق): بۇ زىرائەتلەر قۇرغاقچىلىققا چىداملىق بولۇش بىلەنلا

---

① خۇشەن: «كروران قەدىمكى ئىزىنى تەكشۈرۈشتىن قىسقىچە دوكلات»، «تارىخ جۇغراپىيە ژۇرنىلى» 1981 - يىللىق 1 - سانى.

قالماستىن، بەلكى شور تەركىبى بىر قەدەر ئېغىر بولغان تۇپراقلىرىمۇ ماسلىشالايدۇ، شۇڭا ئۇ خېلى ئۇزۇن زامانلاردىن بۇيان قەشقەر، قۇمۇل، پىچان، تۇرپان، توقسۇن، قاراشەھەر قاتارلىق جايلاردا تېرىلىپ كەلمەكتە. بۇنىڭدىن 2000 يىللار ئىلگىرىكى دەۋرگە مەنسۇپ بولغان ساردۆڭ قەدىمىي شەھەر خارابىسىدىكى (قارا شەھەر) قەدىمكى گەمىدىن ئاق قوناق تېپىلغان.

2. مايلىق دان زىرائەتلىرى

ئاپتونوم رايونىمىزدا مايلىق دان زىرائەتلىرىنىڭ تېرىپ ئۆستۈرۈلۈشى ناھايىتى ئۇزۇن تارىخقا ئىگە. مايلىق دان زىرائەتلىرىدىن زىغىر، كۈنجۈت، قىچا، زاراڭزا، ئاپتاپپەرەس قاتارلىقلار ئومۇمىيۈزلۈك تېرىلىدۇ. يۇرتىمىزدىكى مايلىق دان زىرائەتلىرىنىڭ كېلىپ چىقىش مەنبەسى ۋە ئۇلارنىڭ تېرىپ ئۆستۈرۈلۈش تارىخى ھەققىدە تېخى ئەتراپلىق تەتقىقاتلار يۈرگۈزۈلمىدى. شۇنداقتىمۇ كېيىنكى يىللاردا ئېلىپ بېرىلغان ئارخېئولوگىيىلىك تەكشۈرۈشلەر ۋە چەكلىك دائىرىدە ئېلىپ بېرىلغان قېزىپ تەكشۈرۈشلەردە بەزى مايلىق دان زىرائەتلىرىنىڭ ئەۋرىشكىلىرى تېپىلدى. تۆۋەندە ئۇلارنى قىسقىچە تونۇشتۇرۇپ ئۆتىمىز.

1) زىغىر: تەڭرى تېغىنىڭ ئالغۇي (ئارغۇغول) جىلغىسىدىكى قەدىمكى قەبرىلەردىن (بۇنىڭدىن 2000 ـ 3000 يىل بۇرۇنقى) زىغىر دانلىرى تېپىلغان. ئۇنىڭدىن باشقا تۇرپان ئاستانىدىكى قەدىمكى قەبرىلەر (Ⅵ — Ⅷ ئەسىرلەرگە مەنسۇپ) دىن ۋە قاراشەھەردىكى قەدىمكى شەھەر خارابىسىدىنمۇ زىغىر دانلىرى تېپىلغانىدى.

ئاپتونوم رايونىمىزدا زىغىر ئۇرۇقدىشىغا كىرىدىغان تەخمىنەن ئالتە تۈر بار بولۇپ، بۇلارنىڭ ئىچىدە ئادەتتىكى زىغىر كەڭ مىقياسىدا تېرىلىدۇ.

2) كۈنجۈت: تۇرپان ئاستانە قەدىمكى قەبرىلىرىدىن كۈنجۈت تېپىلغان. «كۈنجۈت ئەسلىدە جەنۇبىي ئافرىقىدا ئۆسىدىغان ئۆسۈملۈك بولۇپ، ھازىر ئىسسىق ۋە مۆتىدىل بەلباغىنىڭ كۆپلىگەن رايونلىرىدا تېرىپ ئۆستۈرۈلىدۇ. ئۇنىڭ ئۇرۇقى قۇۋۋەت دورىسى سۈپىتىدە ئىشلىتىلسە، غولىنىڭ پوستىسى ئارغامچا ۋە تاغار توقۇشتا خام ئەشيا قىلىنىدۇ». ①

3. پۇرچاق تېپىدىكى زىرائەتلەر

پۇرچاق ئائىلىسىدىكى ئۆسۈملۈكلەردىن ئاپتونوم رايونىمىز تەۋەسىدە تارقالغانلىرىنىڭ كۆپىنچىسى كېپىنەكسىمان گۈللۈكلەر كەنجى ئائىلىسىگە مەنسۇپ ئۆسۈملۈكلەر بولۇپ، ئۇلاردىن تەخمىنەن 282 خىل تۈرى بار. بۇلارنىڭ ئىچىدە مۇھىملىرىدىن بېدە، ياۋا بېدە، ياۋا ماش، ياۋا كۆك پۇرچاق قاتارلىقلار بار.

ئاپتونوم رايونىمىزدا چەكلىك دائىرىدە ئېلىپ بېرىلغان ئارخېئولوگىيىلىك قېزىشلاردا،

---

① م. خۇدابەردى: «شىنجاڭ يۇقىرى دەرىجىلىك ئۆسۈملۈكلىرى ۋە ئۇلارنىڭ جۇغراپىيىلىك تارقىلىشى»، شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى 339 ـ بەت.

پۇرچاق تېپىدىكى زىرائەتلەرمۇ تېپىلدى. خوتۇنسۇمۇل ناھىيىسى تەۋەسىدىكى بەزى قەدىمكى قەبرىلەردىن (بۇنىڭدىن 2000 ـ 3000 يىل بۇرۇنقى قەبرىلەر) ماش دانلىرى، تۇرپان ئاستانىدىكى قەدىمكى قەبرىلەردىن دادۇر، قارا پۇرچاق دانلىرى تېپىلغان.

4. تالالىق زىرائەتلەر

1) كەندىر: ئاپتونوم رايونىمىزدىكى بىر قانچە جايدا ئېلىپ بېرىلغان ئارخېئولوگىيە-لىك قېزىشلاردا تېپىلغان يادىكارلىقلار ئىچىدە، كەندىر تالالىرىدىن توقۇلغان بۇيۇملار خېلى كۆپ. بۇنىڭ ئىچىدە كۆنچى دەريا سۈيىدىكى تەخمىنەن 4000 يىل بۇرۇنقى قەدىمكى قەبرىلەردىن چىققان قېلىن ۋە زىچ توقۇلغان سېۋەتكە ئوخشاپ كېتىدىغان بۇيۇملارنى ئېنىقلا-غاندا، ئۇنىڭغا كەندىر تالاسى ئىشلىتىلگەن. قەبرىلەرنىڭ ئۈستى ۋە يانلىرىغىمۇ لوپنۇر كەندىرى ئىشلىتىلگەن.

«لوپنۇر كەندىرى قۇرغاقچىلىققا ۋە شورغا چىداملىق، ئېگىزلىكى 1.5～3 مېتىرغىچە كېلىدىغان يېرىم چانقال بولۇپ، تارىم ۋە جۇڭغارىيە ئويمانلىقىنىڭ قۇرغاق ۋە شورلۇق چۆللىرىدە، دەريا بويلىرىدا كەڭ تارقالغان. ئۇنىڭ غول پوستىنىڭ تالالىرى توقۇمىچىلىقتا، يوپۇرمىقى يۇقىرى قان بېسىمى، نېرۋا ئاجىزلىق، ئىششىق قاتارلىق كېسەللەرنى داۋالاشتا ئىشلىتىلىدۇ. (يىلتىزىنىڭ تەركىبىدە ئاشلىغۇچى ماددا ۋە ئاپوتسېنتىن بولۇپ، دورا سۈپىتىدە ئىشلىتىلىدۇ. غولىنىڭ ئاق شىرنىسى تەركىبىدە 1%—2%، يوپۇرماقلىرىدا 3% —2%، كۇز پەسلىدە 6% كە يېتىدۇ، كاۋچۇك بولىدۇ).

ئادەتتىكى ياۋا كەندىر بىلەن چوڭ يوپۇرماقلىق ياۋا كەندىرلەرنىڭ غول پوستىنىڭ تالالىرىمۇ قەغەز ياساش ۋە توقۇمىچىلىقنىڭ خام ئەشياسى سۈپىتىدە ئىشلىتىلىدۇ.①

2) كېۋەز: ئاپتونوم رايونىمىزدا كېۋەزنىڭ تېرىلىشى ناھايىتى ئۇزۇن تارىخقا ئىگە. ئارخېئولوگىيىلىك تەكشۈرۈشلەرنىڭ نەتىجىسىگە ئاساسلانغاندا، تارىم ۋادىسى ۋە تۇرپان ۋادىسى (جۈملىدىن ئوتتۇرا ئاسىيادىكى بىر قانچە ۋادىلار) دا كېۋەز ئەڭ بۇرۇن تېرىپ ئۆستۈرۈلگەنلىكىنى مۇئەييەنلەشتۈرۈشكە بولىدۇ.

1959 ـ يىلى بۇنىڭدىن 2000 يىللار ئىلگىرى قۇم ئاستىغا كۆمۈلۈپ كەتكەن قەدىمكى نىيە خارابىسىدىن ئادەم ۋە گۈل نۇسخىلىرى كۆك بوياقتا بېسىلغان پاختا رەخت (ھەمزەك دەپمۇ ئاتىلىدۇ) تېپىلدى. ئۇنىڭدىن باشقا كېرىيە ناھىيىسىدىكى قەدىمكى «ئۆيلۈك» خارابە-سىدىنمۇ گۈللۈك پاختا رەخت ۋە مارالبېشى ناھىيىسىدىكى قەدىمكى «ئۆيلۈك» خارابىسىدىن-مۇ گۈللۈك پاختا رەخت ۋە مارالبېشى ناھىيىسىدىكى توققۇز ساراي (بارچۇق) خارابىسىنى

---

① لوپنۇر كەندىر ۋە ياۋا كەندىرلەرنىڭ ھەممىسى ھەسەل مەنبەسى ئۆسۈملۈكلىرى ھېسابلىنىدۇ» . م. خۇدابەردىنىڭ يۇقىرىدا كۆرسىتىلگەن ئەسىرىگە قارالسۇن.

قېزىپ تەكشۈرگەندە، Ⅸ — Ⅵ ئەسىرلەرگە تەئەللۇق مەدەنىيەت قاتلىمىدىن پاختا تېپىلىپلا قالماستىن، بەلكى يەنە چىگىتمۇ تېپىلدى.

بۇ چىگىتنى جۇڭگو يېزا ئىگىلىك پەنلەر ئاكادېمىيىسى پاختا تەتقىقات ئىنىستىتۇتى تەھلىل تەتقىق قىلىش ئارقىلىق ئۇنىڭ بىر خىل ئافرىقا كېۋىزى تېپىدىكى كېۋەزنىڭ سورتىغا تەۋە چىگىت ئىكەنلىكىنى مۇئەييەنلەشتۈرگەن. ئەھۋالدىن قارىغاندا، بۇنىڭدىن كېيىنكى ئارخېئولوگىيىلىك خىزمەتلەرنىڭ چوڭقۇرلىشىشىغا ئەگىشىپ، تارىم ۋە تۇرپان ۋادىسىدىكى قەدىمكى ئىزلاردىن پاختا، كەندىرگە ئوخشاش تالالىق زىرائەتلەرنىڭ تېخىمۇ قەدىمكى ئەۋرىشكىلىرى تېپىلىشى مۇمكىن. ئادەتتە تېبابەتچىلىكىمىز ھەققىدە سۆز ئاچساق، كۆپىنچە ھاللاردا ئىسلامىيەتتىن كېيىنكى تېبابەتچىلىكىمىز، مەشھۇر تېۋىپلىرىمىز ۋە تېبابەتچىلىك ئەسەرلىرىمىزنى قولغا ئېلىپ، ئۇنىڭدىن ئىلگىرىكى دەۋرلەردىكى تېبابەتچىلىكىمىز توغرىسىدا ئانچە گەپ ـ سۆز قىلىشمىدۇق. يۇقىرىقى ئارخېئولوگىيىلىك قېزىلمىلارغا قارىغاندا تېبابىتىمىزنىڭ ئىسلامىيەتتىن بۇرۇن خېلىلا تەرەققىي قىلغانلىقىنى كۆرۈۋالغىلى بولىدۇ.

ئىنسانلارنىڭ ئۆلۈمگە ۋاقىتلىق بولسىمۇ قارشى تۇرۇش يۈزىسىدىن ئىختىرا قىلغان ئەڭ دەسلەپكى ئىپتىدائىي تېبابەتچىلىكتە «يالغۇز دورا گىياھلىرى، تۈز ۋە ئارشاڭ سۇلىرىدىن پايدىلىنىش. پاشا، يىلان، چايانىدىن ساقلىنىش ئۈچۈن بەدەنگە ياكى پاچاققا سېغىزلاي سۈركىۋېلىش، يۈزىگە قېتىق سۈرتۈش، مايلاش ، قاقلاش، كۆيدۈرۈش. قان چېكىش، ئىلمە (ياكى خۇخۇلا) ، قۇمغا كۆمۈش، گىياھ سۈيىگە چۈشۈش، ھايۋان تېرىسىگە ئېلىش، ئۈچۈغداش، قۇستۇرۇش، تېڭىقچىلىق، ئاددىي ئوپېراتسىيە ۋە مۇمىيا (مىلادىن بۇرۇنقى 5 ـ ئەسىرگە ئائىت قاراسۇق مەدەنىيىتى قەبرىلىرىدىن مۇمىيا قىلىنغان جەسەت تېپىلغان) قىلىش قاتارلىق ماددىي داۋالاش ۋاستىلىرى بىلەن شۇغۇللىنىپلا قالماستىن، يەنە روھىيەت چىلىك ۋاستىلىرىنى، تۈرلۈك ئىرىملارنى قوللانغان»[1] بولغاچقا، «ئۇيغۇر خەلقى پەيدا بولغان زامانىدىن تارتىپ بار بولغان ئۇيغۇر تېبابەتچىلىكى»[2] مۇ دىنىي تۇس بىلەن مەيدانغا كەلگەنلىكى سەۋەبلىك شامان دىنىنىڭ پېرىخوتلۇق تەسىرىگە ئۇچرىغان[3] شامان دىنى تېبابەتچىلىكىدە كىشىلەرنىڭ كېسەل بولۇشى ھەر خىل سەۋەبلەردىن جۇملىدىن «يامان روھ

---

① ئابدۇشۇكۇر مۇھەممەتئىمىن: «ئۇيغۇر تېبابەتچىلىكىنىڭ قىسقىچە تارىخى تەسۋىرى» ، «قەشقەر پېداگوگىكا ئىنىستىتوتى ئىلمىي ژۇرنىلى» ، 1984 ـ يىل 3 ـ سان، 57 ـ ، 58 ـ ، 61 ـ بەتلەر.

② ھاجى ئابدۇلھەمىت يۇسۇفى: «ئۇيغۇر تېبابىتى ئاساسى نۇقتىلىرى دەرسلىكى» ، شىنجاڭ خەلق سەھىيە نەشرىياتى، 1988 ـ يىل نەشرى، 5 ـ بەت.

③ ئابلىز مۇھەممەت سايرامى: «قەدىمكى ئۇيغۇر تېبابەتچىلىكى توغرىسىدا» ، «شىنجاڭ ياشلىرى» ژۇرنىلى 1988 ـ يىل 12 ـ سان.

چاپلىشۇالغانلىقتىن» كېلىپ چىقىدۇ، دېگەن قاراش ئىلگىرى سۇرۇلگەن بولغاچقا، كېسەل ئادەملەرنى داۋالاش قانداقتۇر يېمەكلىك ۋە ياكى دورا يېگۈزۈش ئارقىلىق بولماستىن، بەلكى مۇشۇ دىنىنىڭ قائىدىسى بويىچە داۋالاش ئېلىپ بېرىلغان. بۇ دىن ئاساسەن «ئادەم پەقەت جىن ئالۋاستى ياكى يامان روھ چاپلىشۇالغانلىقتىن كېسەل بولىدۇ»، «داخانلار جىن ئەرۋاھلار بىلەن ئۇچرىشىپ، ئۇلارنىڭ يامانلىقلىرىنى قايتۇرالايدۇ» دەپ قارايدىغان بولغاچقا، شامان دىنى ئېتىقاچىلىرىدا ئەپسۇن ئوقۇش، جىنكەشلىك، رەمباللىق، پالچىلىق رىقدانغا چوغ ئېلىپ ئۇستىگە قوينىڭ قۇيرۇق يېغى ياكى ئادراسمان، ئارچا ياغىچى قاتارلىق پۇراقلىق نەرسىلەرنى سېلىپ كۆيدۇرۇش ئارقىلىق ئۆينى ئىسلاپ روھ - ئەرۋاھلارنى قوغلاش؛ ئاق توخۇ ئۆلتۇرۇپ قان قىلىش؛ كىچىك بالىلار ئۈخلاپ قالغاندا قارا بېسىپ، كېسەل بولۇپ قالماسلىقىنى تىلەپ بالىنىڭ ياستۇقى ئاستىغا پىچاق، قايچا، ئەينەك قاتارلىقلارنى قويۇپ قويۇش؛ ئاياللار تۇغۇتتا قىينالسا «جىن داربدى» دەپ ئوقۇتۇش؛ بالا ئاۋاق بولۇپ قالسا «جىن چاپلىشىپتۇ» دەپ قاراپ ئەسكى لاتىدا قورچاق ياساپ كىشىلەر كۆرمەستە ياكى كېچىدە چوڭ يولنىڭ دوقمۇشىغا قويۇپ قويۇش؛ سەپەرگە چىقىش ۋە ئۆي كۆچۈرۈشتىن بۇرۇن ياغ پۈرتىپ روھتىن مەدەت تىلەش؛ شۇنداقلا قەبرى - يوغان دەرەخلەرگە «جىن بار» دەپ لاتا چىگىپ قويۇش؛ ھەرخىل قارانچۇجلەرنى، ھايۋاناتلارنىڭ باشلىرىنى دەل - دەرەخلەرگە قاداپ قويۇش ... قاتارلىقلاردىن ئىبارەت.

شامان دىنى تېبابەتچىلىكىدە باخشى، داخان، پېرۈنخونلار مەيدانغا چىقىپ، قۇتقازغۇچى نىجاتكار سۈپىتىدە كېسەللەرنى ئۇچۇقداپ، ھەرخىل ئۇسۇل - چارىلەرنى قوللانغان بولۇپ، ئوتتىن ئاتلىتىش، پېرە ئوينىتىش، بەدەنلىرىنى (كېسەلنىڭ - ئا) ئۇچۇقداپ «كۆچ، كۆچ، كۆچ»، «يىراق جاڭگاللارغا كەت»، «ماكانىڭغا ئوت قويىمەن»، «رەسۋا»، «شەرمەندە»، «چىق، يوقال» ... دېگەندەك تىللاش، پوپوزا قىلىش ئەپسۇنلىرىنى ئوقۇغان. مەسىلەن: بىرەر ئادەمنىڭ چىشى ئاغرىپ قالسا، شۇ ئادەمنىڭ ئاغرىق چىشى تەرەپتىكى يۇزىگە لۆڭگە قويۇپ، ئۇستىگە يۇمشاق ئاق پاختا (چىگىتى ئايرىۋېلىنغان - ئا) قويغاندىن كېيىن ئوت يېقىپ پاختىنى كۆيدۇرۇش بىلەن بىرگە، يۇقىرىقىدەك ئەپسۇنلارنى ئوقۇش ئارقىلىق »يامان روھ چاپلىشۇالغانلىقتىن» كېلىپ چىققان چىش ئاغرىقى داۋالاش شامان باخشىلىرىنىڭ كېسەل داۋالاشتىكى بىر خىل ئۇسۇلى ھېسابلىنىدۇ. جىن - ئالۋاستىلارنى بىر نەرسە ئوقۇپ بەند قىلىش، كومزەككە سولاپ سۇغا غەرق قىلىش، كۆمۈش، ئېقىتىش، كۆيدۇرۇش، چۆلگە قوغلاش، نەرسە ياكى ھايۋانغا كۆچۈرۈش، مۇداپىئە تىلتۇمارى ئېسىش قاتارلىقلار شامان دىنى ئەم ئىرىمچىلىكى (تېبابەتچىلىكى) دىكى ئاساسلىق داۋالاش ئۇسۇللىرى بولۇپ، بۇ خىل داۋالاش ئۇسۇللىرى ھازىرقى كۈنلەردىمۇ مەۋجۇت بولۇپ كەلمەكتە.

ئۇيغۇر تېبابىتىنىڭ ئادەتتىكى خەلق ئارىسىدىكى داۋالاش ئىشلىرى كاتېگورىيىسىدىن ھالقىپ چىقىپ بىر خىل ئىلمىي تېبابەتچىلىك شەكلىگە كىرگەنلىكىگە 2500 يىلدىن ئاشتى. مىلادىدىن 770 ـ 221 يىل بۇرۇن ئالىملار ئۆزلىرىدىن بۇرۇنقى ئالىملارنىڭ تەجرىبىلىرىنى يەكۈنلەپ يېزىپ چىققان ئەڭ قەدىمكى جۇڭگو تېبابەت ئەسىرى «خۇاڭدى ئىچكى كېسەللىكلەر دەستۇرى» (黄帝内正秦问) نىڭ «باشقىلارنىڭ شىپالىق نۇسخا ۋە داۋالاش ئۇسۇللىرى ھەققىدە» دېگەن بابىدا، غەربىي دىيار (شىنجاڭ) نىڭ كىلىماتى، تەبىئىي شارائىتلىرىنى تەپسىلىي سۆزلىگەندىن كېيىن « ... ئۇ يەردە ياشايدىغان خەلقلەردە كېسەللىك ئىچىدىن ئاپىرىدە بولىدۇ، داۋالاشتا زەھەرلىك دورىلار قوللىنىدۇ. شۇڭا زەھەرلىك دورىلار غەربىي دىياردىن كېلىدۇ» دەپ ئېنىق بايان قىلىنغان. بۇ كىتاب بۇنىڭدىن 2500 يىلچە بۇرۇن چىن، خەن، جەنگو دەۋرىدىن بۇرۇنقى بىر قانچە ئەسىر ئىچىدە جۇڭگو تېۋىپلىرى قايتا ـ قايتا تولۇقلاپ تۈزۈپ چىققان ئەسەردىن ئىبارەت. دېمەك، بۇنىڭدىن تەخمىنەن 3000 يىل بۇرۇنلا غەربىي دىيار (شىنجاڭ) خەلقى داۋالاشتا زەھەرلىك دورىلارنى ئىشلىتەلەيدىغان ۋە ئىچكىرىگە زەھەرلىك ھەم كۈچلۈك تەسىر قىلىدىغان دورىلارنى كىرگۈزەلەيدىغان دەرىجىدىكى نىسبەتەن يۇقىرى سەۋىيىلىك تېبابەتچىلىك ۋە دورىگەرلىك ئىلمىلىرىگە ئىگە بولمىسا،① مەزكۇر كلاسسىك تېببىي ئەسەردە غەربىي دىيارنىڭ دورا ئىشلىتىش ئۇسۇللىرى مۇنداق روشەن قەيت قىلىنمىغان بولاتتى. ئەجدادلىرىمىزنىڭ مۇھىم بىر مەدەنىيەت مىراسى بولغان تېبابەتچىلىكتە يېمەكلىك ئارقىلىق كېسەل داۋالاش ئەڭ ئالدىنقى قاتاردا تۇرىدىغان بولۇپ، ھېلىھەم ئۆز قىممىتىنى يوقاتقىنى يوق. بىز ئىسلامىيەتتىن ئاۋۋالقى دەۋرلەردە بارلىققا كەلگەن تېبابەتچىلىككە ئائىت يازما ئەسەرلەرگە قاراپ باقايلى، مەسىلەن: مىلادىدىن بۇرۇنقى 350 ـ يىللىرى خوتەندە ئۆتكەن ئاتاغلىق تېۋىپ «غازباي» نىڭ ئورخۇن ـ يېنىسەي يېزىقى بىلەن مەندىاش بولغان كاروشتى يېزىقىدا يېزىلغان 312 ماددىلىق «ئوت چۆپ دورىلار قامۇسى» نى ئەپلاتۇن كۆرۈپ غازباينىڭ تېببىي ئىلمىدىكى ماھارىتىگە يۇقىرى باھا بەرگەن ۋە ئۇنىڭغا جاۋابەن ئامراق قىزى ئەنفىيالۇسنى غازباينىڭ ئوغلى باربىغا نىكاھلاپ بەرگەنلىكى ۋە مىلادى 257～324 ـ يىللىرىدا ئۆتكەن «جۇا» ۋە ئۇنىڭ قىزى «كومراجۇا» مىلادى 690～765 ـ يىللىرى ئۆتكەن «گەنجۇقاغىن». (مىلادى 730～790 ـ يىللىرى ئۆتكەن «جان باشلاق (شىراخان)» قاتارلىقلار ۋە ئۇلارنىڭ ئۇيغۇر تېبابەتچىلىك دورىگەرلىك ئىشلىرى ئۈچۈن قوشقان تۆھپىلىرىنى ئۇيغۇر تېبابەتچىلىكى ئالىي تېخنىكومى ئىككىنچى ئەۋلاد دەرسلىكى «ئۇيغۇر تېبابىتى ئاساسى نەزەرىيىلىرى ئىلمى» دىن كۆرۈۋالالا-

① «ئۇيغۇر تېبابەت چولپانى» 27 ـ بەت.

يمىز. بۇ يەردە پەقەت شۇ دەۋرلەرگە تەئەللۇق ھەرخىل مەدەنىي يادىكارلىقلارغا كۆز يۈگۈرتىدىغان بولساق، يۇقىرىقى سۆزلىمىزنىڭ دەلىلى سۈپىتىدە كۆپلىگەن مەنبەلەرنى ئۇچرىتىش ئىمكانىيىتىگە ئىرىشەلەيمىز. ئالايلى «دورا ئۆسۈملۈكلەر قامۇسى» (本草纲目)، «تاڭ ئاھاڭلىرى» (唐韵)، «گۇاڭ جىڭ» (广志)، «پۇقرالار ئۇچۇن تىرىقچىلىق دەستۇرى، 19 خىل سامساق تېرىش» (齐民要术·种蒜十九)، «خەنىامە، پەرغانە تەزكىرىسى» (汉书·大宛列传)، «تەرمىلەر خاتىرىسى»، «دورا ئۆسۈملۈكلىرى ھەققىدە تەرمىلەر (本草拾遗)، «تەرمىلەر خاتىرىسى» (拾遗录)، «مېڭشى باغچىسى پۈتۈكلىرى» (梦溪笔谈)، «تەپىڭ شىڭكو يىللىرىدا خان يارلىقى بىلەن تۇزۇلگەن كىتابلار قامۇسى»، «يۇيياڭ خاتىرىلىرى، ياغاچ سەھىپىسى» (西阳杂·木篇)، «تاڭ سۇلالىسىگە دائىر مۇھىم خاتىرىلەر، ھەر خىل خاتىرىلەر» (唐会要·杂录)، «گۇاڭجۇ خاتىلىرى» (广州记)، «خەرىتە ھەم تەپسىرلىك دورا ئۆسۈملۈكلىرى» (草本经图)، «سەنشۇي تەزكىرىسى، ماددىي مەھسۇلات قىسمى، كۆكتات» (菜·门产物志)، «جىنجاڭ تەزكىرىسى» (志江镇)، «يېمەك - ئىچمەك ھەققىدە بىلىشكە تېگىشلىك ئىشلار (饮食须知)، «گۇل - گىياھلار شەجەرىسى» (草花谱)، «چۇنفاڭ شەجەرىسى»، «تائام تەييارلاش دەستۇرى» (要正膳)، «مەۋجۇدات تەزكىرىسى» (博物志)، «غەرپكە ئەلچىلىك خاتىرىسى»، «ئىككى خەنىڭ غەربىي يۇرت بىلەن بولغان مۇناسىۋىتى»، «تارىخىي خاتىرىلەر» (史记)، «غەربىي پايتەخت ھەققىدە خاتىرىلەر»، «يۇيياڭ خاتىرىلىرى، ئۆسۈملۈك 2 -» (西阳杂·支植下)، «گۇاڭدۇڭ ئومۇمىي تەزكىرىسىنىڭ دەسلەپكى ئورگىنالى» (广东能通志初稿)، «يېڭى بەش دەۋر تارىخىي، يات قەۋملەرگە دائىر قوشۇمچىلار 3 -» (新五代史·四夷附录第三)، «كىدانلار تەزكىرىسى» 25 - جىلىد «قولدىن كەتكەن شىمالىي يەرلەر خاتىرىسى» (《契丹园志卷》二五陷《北记》)، «ئىچكى كېسەللىكلەر رىسالىسى»، «دېھقانچىلىق پىرى تۇزگەن ئۆسۈملۈك دورىلار دەستۇرى» (神农本草经)، «ئۇيغۇر رېتسېپلىرى» (回回药方)، «چەت ئەل دورا ئۆسۈملۈكلىرى»، «دېھقانچىلىق، پىلىچىلىك، يېمەك - ئىچمەك، كىيىم - كېچەك تەييارلاش ئاساسلىرى»، «بامبۇكزارلىق سارايدا تەجرىبە قىلىنغان رېتسېپلار» ... قاتارلىق مەشھۇر ئەسەرلەردە «ئەزەلدىن دورا ئەشيالارغا باي خاسىيەتلىك يۇرتىمىزدىن 2200 يىللاردىن بۇيان ئىچكى جايلارغا تارقالغان ئۇيغۇر تېبابەتچىلىك دورا ئەشيالىرى»[1] دىن بىدە، سامساق، يۇمغاقسوت،

---

① ئابلىز مۇھەممەت سايرامى: «يۇرتىمىزدىن ئىچكى ئۆلكىلەرگە تارقالغان ئۇيغۇر تېبابەتچىلىك دورا ئەشيالىرى ھەققىدە دەسلەپكى ئىزدىنىشلىرىم»، «شىنجاڭ ئۇيغۇر تېبابەتچىلىكى ئالىي تېخنىكومى ئىلمىي ژۇرنىلى»، 1998 - يىل 1 - سان 65 - بەت.

تەرخەمەك، كۈنجۈت، پۇرچاق، نوقۇت، قارىمۇچ، پالەك، ئارپىبەدىيان، تۇرۇپ، سەۋزە، كاۋا، كۆممە چامغۇر (ياڭيۇ)، قىزىلمۇچ (لازا)، پەمىدۇر، پىياز، زەپەر، باقلە، پۇدىنە (يالپۇز)، ئارچا، ئاشىر، نوقاسار، كۈچۈلار، ئۈزۈم، ياڭاق، بېھى، چىلان، بادام، پىستە، ئالما، ئانار، نان دەرىخى (بۇ دەرەخ قەدىمدە پېرسىيەدىن يۇرتىمىزغا كىرگەن، ئاندىن يۇرتىمىز ئارقىلىق ئىچكى ئۆلكىلەرگە تارقالغان. ئەمما بۇ دەرەخنىڭ قايسى ئەسىر-لەردە يۇرتىمىزغا كىرىپ، قايسى ئەسىرلەردە نەسلىنىڭ قۇرۇپ كەتكەنلىكى ھەققىدە ئېنىق مەلۇمات يوق)، زەيتۇن دەرىخى، ماڭگۇ دەرىخى، ئەنجۇر، قوغۇن، تاۋۇز، كۆركە قۇشقا-چى، چوڭ قۇيرۇقلۇق قوي، ئوۋ قۇرتى بوغىسى، ئۆمۈچۈك، يىلان مۈڭگۈزى، تۆگە قۇشى، شىر، توخرى كالىسى، ئىپار (مۇشك) ... قاتارلىق ئۇيغۇر تېبابەتچىلىك دورا ئەشيالىرىنىڭ ئىچكى ئۆلكىلەردە تارقىلىش جەريانى، ئۇ ئەشيالارنىڭ كېسەللىككە قارشى تۇرۇش جەھەتتىكى ئالاھىدىلىكى، چىقىش ئورنى تونۇشتۇرۇلغان بولۇپ، بۇ ئەسەرلەردە تونۇشتۇتۇرلغان دورا ئەشيالارنىڭ شۇنچە كۆپ ھەم بىر قەدەر مۇكەممەل بولۇشى، بۇنىڭدىن بىر قانچە مىڭ يىللار ئىلگىرىكى ئۇيغۇر تېبابەتچىلىكىنىڭ ئۆز دائىرىسىگىلا ئەمەس، بەلكى باشقا ئەللەرگىمۇ زور دەرىجىدە تەسىر كۆرسىتىپ تېخىمۇ بېيىپ بارغانلىقىدىن دېرەك بېرىدۇ (بۇ ھەقتە يولداش ئابلىز مۇھەممەت سايرامى ئۆزىنىڭ «يۇرتىمىزدىن ئىچكى ئۆلكە-لەرگە تارقالغان ئۇيغۇر تېبابەتچىلىك دورا ئەشيالىرى ھەققىدە دەسلەپكى ئىزدىنىشلىرىم» ناملىق ماقالىسىدا تەپسىلىي توختالغان ـ ئا).

تارىخ چاقى توختاۋسىز ئىلگىرلەپ قاراخانىلار خانلىقى دەۋرىگە كەلگەندە، ئۇيغۇر تېبابەتچىلىكى خاس ئىلىملەر قاتاردا تېخىمۇ زور تەرەققىياتلارغا ئېرىشتى.

كۆپچىلىككە مەلۇم بولغۇنىدەك، قاراخانىلار خانلىقى سەلتەنەت سۈرگەن دەۋرلەردە شۇ رايوندا دېھقانچىلىق، قول ھۈنەرۋەرچىلىك، چارۋىچىلىق، سودا ـ سېتىق، ئەدەبىيات ـ سەنئەت ... قاتارلىقلار زور تەرەققىياتلارغا ئېرىشىش بىلەن بىرگە، ئۇيغۇر تېبابەتچىلىكىمۇ مۇناسىپ ھالدا تەرەققىياتقا ئېرىشكەن بولۇپ، دەۋرلەرنىڭ ئۆتۈشىگە ئەگىشىپ بۇ رايوندا تېبابەتچىلىك مەخسۇس كەسىپلىشىشكە قاراپ يۈزلەنگەن. نۇرغۇنلىغان ئەمچى ـ ئوتاچىلار مەيدانغا كېلىپ، شۇ رايوننىڭ ئىقتىساد، مەدەنىيەت قاتارلىق جەھەتلەردە ئورتاق تەرەققى قىلىش، خەلقنىڭ ساغلام بولۇپ، ئۇزۇن ئۆمۈر كۆرۈشىنى قولغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن جان ـ دىل بىلەن خىزمەت قىلغان. ئۇلار ئۆزلىرى ياسىغان تېبابەتچىلىك دورىلىرىنى قوشنا يۇرت، قوشنا ئەللەرگە قەدەر تارقىتىپ، ئۇيغۇر تېبابەتچىلىكىنىڭ ھەقىقىي خاسىيىتىنى جەۋلان قىلغان ھەم ئەمەلىيەت سىنىقىدىن ئۆتكەن كۆپلىگەن ئۇيغۇر تېبابەتچىلىك ـ دورا-گەرلىك ئەسەرلىرىنى، دورا رېتسېپلىرىنى يېزىپ چىقىپ تارقىتىپ، ئۇيغۇر تېبابەتچىلىكى-

نىڭ ئۇزاق مۇددەت داۋاملىشىش ۋە بېيىشىغا تېگىشلىك تۆھپىلەرنى قوشقان.

ھەممىزگە ئايان بولغىنىدەك، ئەجدادلىرىمىز ھايات كەچۈرگەن تارىم ۋادىسىدىكى تاغ - دەريالاردىن چىقىدىغان زور كۆچلۈك ئۆسۈملۈك، مەدەنلەر كېسەل داۋالاشتىكى ئەڭ ئۈنۈملۈك دورىلار بولۇپ، بۇنىڭدىكى مەركىزىي مەسىلە ئەنە شۇ ماددىي ئەشيالارنىڭ تەبىئەتى، خۇسۇسىيىتى، قايسى خىل كېسەللىكلەرگە مەنپەئەت قىلىدىغانلىقىنى ئايدىڭلاشتۇرۇش تۇر. ئەقىل - پاراسەتكە تويۇنغان ئەجدادلىرىمىز بۇ خىل ئىقتىدارنى خېلى بۇرۇنلا ئۆزىگە ھازىرلىغان بولغاچقا، تەبىئەت دۇنياسىدىكى سانسىزلىغان دورا ماتېرىياللارنىڭ خاسىيەتلىرىنى ئاستا - ئاستا ئىگىلەپ چىققان. بولۇپمۇ قاراخانىلار ۋە ئۇيغۇر خانلىقى دەۋرىدە بۇ ئىش كەڭ تۈردە ئەۋج ئالغان. شۇ سەۋەبلىك تۈرپان دىيارىدا ئېلىپ بېرىلغان ئارخېئولوگىيىلىك قېزىش پائالىيەتلىرىدە تېببىي رېتسېپلار يېزىلغان كۆپلىگەن قول يازمىلار تېپىلغان. مەسىلەن: گېرمانىيەنىڭ 3 - قېتىملىق تۈرپان ئارخېئولوگىيە ئەترىتى تۈرپاندىن قولغا چۈشۈرۈپ ئېلىپ كېتىپ بېرلىندا ساقلاۋاتقان «تېببابەتچىلىككە ئائىت قولىيازمىنىڭ پارچىسى» دا ئۇنۇمى ناھايىتى يۇقىرى بولغان كۆپلىگەن تېببىي رېتسېپلار خاتىرىلەنگەن. بىز بۇ قولىيازمىلاردىكى رېتسېپلار بىلەن ھازىرقى زامانداا قايتا ئەملىيەت سىنىقىدىن ئۆتكۈزۈلگەن رېتسېپلاردىن بىر قىسمىنى سېلىشتۇرۇپ كۆرۈپ باقىدىغان بولساق، بۇنىڭدىن تەخمىنەن 1000 يىللار بۇرۇنقى ئۇيغۇر تېۋىپلىرىنىڭ تالانتىغا ئاپىرىن ئېيتماي تۇرالمايمىز.

تۈرپاندىن قېزىۋېلىنغان قەدىمكى ئۇيغۇر يېزىقىدا يېزىلغان تېببابەتچىلىككە ئائىت يازما يادىكارلىقتا ئېيتىلغان رېتسېپلار بىلەن ھازىرقى يېزىلغان رېتسېپلارنى سېلىشتۇرۇپ باقايلى.

«يازما يادىكارلىق» تا: «كۆز غۇۋالىشىپ كۆزدىن سوغۇق ياش كۆپ ئاقسا، كالا ئۆتىنى كۆزگە سۈرتۈپ بەرسە كۆز ئېنىق كۆرىدىغان بولىدۇ».

ھازىرقى دەۋردە يېزىلغان رېتسېپ كىتابىدا: «كالا ئۆتىنى زەپەر بىلەن ئېزىپ كۆزگە سۈرمە قىلىپ تارتسا، كۆزنى روشەنلەشتۈرىدۇ».

«يازما يادىكارلىق» تا: ئانار ئۇرۇقى، سېرىق چاكاندا، ئۆچكە گۆشى، كەرەپشە، قىچا ئۇرۇقى، قارىياغاچ قوۋزىقى، ئۆچكە ئۆتى، توشقان ئۆتى، كەپتەر مايىقى، سۇڭپىياز، بەدىيان، كەكلىك ئۆتى، زىغىر مېيى، توخۇ تۇخۇمى، توخۇ ئۆتى، ئۇزۇم سىركىسى، تۆگە گۆشى، ئۇجمە، قۇرۇق ئۇزۇم سۇيى، كالا ئۆتى، توشقان مېڭىسى، كۇنجۇت يېغى، زەپەر، قوناق ئۇنى، ئىپار، ئۆرۈك مېغىزى، ھەشقىپىچەك، كۇنجۇت، ھەسەل، تېرىق ئۇنى، قۇندۇز قەھرى، كۇنجۇت ئۇرۇقى، قارىمۇچ، نۆشۈدۇر، قوي سۈتى، پىياز يىلتىزى، سامساق يىلتىزى، بېلىق ئۆتى، مۇسەللەس، قېتىق، سامساق، توغراق يېلىمى، نوقۇت،

سماب، ئىتتىئوزۇمى، ئاق ئۇجمە دەرىخىنىڭ قوۋزىقى، تۆگە سۈتى ... قاتارلىق دورا ماتېرىياللارنىڭ ھەرخىل كېسەللەرگە بولغان داۋاسى سۆزلەنگەن بولۇپ، بۇندىن 1000 يىللار بۇرۇنقى ۋاقىتلاردا ئىشلىتىلگەن بۇ دورا ماتېرىياللىرى بۈگۈنكى كۈندە يەنە كۆپلىگەن كېسەللىكلەرگە شىپا بولۇشتەك ئالاھىدىلىكىنى جەۋلان قىلدى.

«يازما يادىكارلىق» نىڭ كۆپ قىسىم جايلىرىدا مۇسەللەس (شاراب) تىلغا ئېلىنىدۇ. «شاراب ـ قەدىمكى تارىملىقلار ۋە ئۇلارنىڭ ئەجدادلىرى يىراق قەدىمكى زامانلاردىن باشلاپ ئىستېمال قىلىپ كەلگەن مۇھىم ئىچىملىك بولۇپ، ئۇ مەنىۋى جەھەتتە ئادەمنىڭ كۆڭلىنى ئېچىش، شادلاندۇرۇش، روھىي كەيپىياتىنى كۆتۈرۈش، كەيپ قىلىش خۇسۇسىيىتىگە ئىگە بولسا، قەدىمكى تېبابەتچىلىكىمىزدە بالا چۇشۇرۇش، دەم سىقىلىشقا ۋە مەست قىلىش (ناركوز قىلىش)، دېزىنفېكسىيە قىلىش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلگەندىن تاشقىرى، يەنە كۆپ خىل تېببىي دورىلارنى ئىچۈرۈشتە مۇھىم ئارىلاشما قاتاردا خېلى كەڭ قوللىنىلغان»[1] بولغاچقا، «يازما يادىكارلىق» تىكى بىر قىسىم رېتسېپلاردا ئالاھىدە تىلغا ئېلىنغان. مەسىلەن: «ئىككى سۆڭەك (مىقدار سۆز) ئۆچكە گۆشىنى بىر قاچا مۇسەللەس، بىر قاچا سۇ بىلەن قاينىتىپ، سۈيىنى سوۋۇتۇپ ئىچسە، قورساق ئاغرىقىغا شىپا بولىدۇ»، «كەكـ لىك ئۆتىنى قۇرۇتۇپ مۇسەللەس ياكى بوزۇغا قوشۇپ ئىچسىمۇ، كۆرمەس بولۇپ قالغان كۆز ئېچىلىدۇ»، «ھەيز كۆپ كېلىپ توختىمىغان ئايالغا زەپەر، قوناق ئۇنى، ئىپارلارنى مۇسەللەسكە قوشۇپ ئىچۈرسە ساقىيىدۇ»، «ئىت سۈتىنى مۇسەللەس بىلەن ئىچىپ بەرسە، قورساقتا ئۆلۈپ قالغان بالا چۇشۇپ كېتىدۇ».

تۇرپاندىن تېپىلغان بۇ تېببىي ھۆججەتنىڭ چەت ئەللەردىكى تەسىرى ناھايىتى چوڭ بولۇپ، بۇ ئەسەرلەر ھەققىدە بىر نېمىس ئالىمى مۇنداق كۆز قاراشنى ئوتتۇرىغا قويغان: «ئەنگلىيە، فرانسىيە ۋە گېرمانىيىدە بۇ خىل نەرسىلەر يوقكەن، گۈزەل ۋە ئۇلۇغ مەدەنىيەتـ كە ئىگە تۈركىي خەلقلەر ئۆز ئەجدادلىرى بىلەن پەخىرلىنىشكە ھەقلىقتۇر». مەزكۇر تېببىي ۋەسىقىلەر چەت ئەللەردە نەشر قىلىنغاندىن كېيىن ئىلمىي قىممەت جەھەتتە نۇرغۇنلىغان كىشىلەرنىڭ دىققىتىنى تارتقان بولغاچقا، 1936 ـ يىلى ئىستامبۇل ئۇنىۋېرسىتېتى مېدىتسىنا ئىنىستىتۇتىنىڭ مېدىتسىنا تارىخى ۋە دېئونتولوگىيە پروفېسسورى دوكتۇر ئا. سۇھەيىل ئۇنۋەر ئەشۇ تېببىي ھۆججەتلەرنى تەتقىق قىلغان ئاساستا «ئۇيغۇرلاردا تېبابەت» ناملىق ئەسىرىنى يېزىپ چىقىدۇ (بۇ ئەسەر 1997 ـ يىلى شىنجاڭ پەن ـ تېخنىكا سەھىيە نەشرىياتى تەرىپىدىن ئۇيغۇرچە نەشر قىلىندى) ۋە ئىخچام قىلىپ «ئۇيغۇر تېبابەتچىلىكىگە دائىر بۇ

---

① «شىنجاڭ ئۇيغۇر تېبابەتچىلىكى ئالىي تېخنىكومى ئىلمىي ژۇرنىلى»، 1996 ـ يىل 2 ـ سان، 78 ـ بەت.

ئەسەر بىر يەردىن تەرجىمە قىلىنغان بولماستىن، بەلكى ساپ يەرلىك بىلىملەرگە تايانغان ۋە ئۇيغۇر تېۋىپلىرىنىڭ تەجرىبە، كۆزىتىشلىرىگە ئاساسلانغان هالدا يېزىلغان»[1] دەيدۇ. مەزكۇر ۋەسىقىلەردىن كۆرۈۋېلىشقا بولىدۇكى، جاپاكەش ئەجدادلىرىمىز قەدىمكى دەۋرلەردە كېسەللىكلەرنى تېرە كېسەللىكلىرى، كۆز كېسەللىكلىرى، قۇلاق، تاماق ۋە بۇرۇن كېسەللىكلىرى، چىش كېسەللىكلىرى، نەپەس ئەزا كېسەللىكلىرى، يۇرەك ۋە قان تومۇر كېسەللىكلىرى، هەزىم قىلىش ئەزالىرى كېسەللىكلىرى، هەرخىل ئىچكى كېسەللىكلەر، ئەسەب (نېرۋا) كېسەللىكلىرى، سۈيدۈك يولى ۋە جىنسىي ئەزا كېسەللىكلىرى، ۋىرۇسلۇق ۋە يۇقۇملۇق كېسەللىكلەر قاتارلىق تۈرلەرگە بۆلگەن ۋە ئۇنى داۋالاشنىڭ ئۇنۇملۇك ئۇسۇللىرىنى تېپىپ چىققان بولۇپ، بۇنى ئەجدادلىرىمىزنىڭ ئۇيغۇر تېبابەتچىلىكى ۋە دۇنيا تېبابەتچىلىكىنىڭ تەرەققىياتى ئۈچۈن قوشقان غايەت زور تۆھپىسى، دەپ ئېيتىشقا هەقلىقمىز.

ئەجدادلىرىمىز ياشاپ كەلگەن تارىم ۋادىسى تەڭرى تېغىنىڭ جەنۇب، شىمالىدىن ئىبارەت ئىككى چوڭ سودا يولىنىڭ قوشۇلۇش نۇقتىسىغا جايلاشقان بولغاچقا، هەر خىل سودا - سېتىق قاتارىدا دورا - دەرمەك سودىسىمۇ تەرەققىي قىلغان. قوڭغۇراق ئاۋازىنى ياڭرىتىپ ئايىغى ئۈزۈلمەي قاتناپ تۇرغان تۈركۈم - تۈركۈم سودا كارۋانلىرى شىنجاڭنىڭ يەرلىك دورا ماتېرىياللىرىنى شۇنداقلا ئوتتۇرا ئاسىيا، كىچىك ئاسىيا هەم ئەرەب ئەللىرىدىن ئىمپورت قىلغان دورا ماتېرىياللىرىنى ئىچكى ئۆلكىلەرنىڭ هەر قايسى جايلىرىغا ئاپىرىپ، قىممەت باهادا سېتىپ زور پايدىغا ئېرىشكەن.

مەسىلەن: تۈرپان ئاستانىدىكى 614 - نومۇرلۇق قەبرىدىن تېپىلغان ۋەسىقىلەردىكى دورا ماتېرىياللىرى سودىسىغا دائىر هۆججەتلەردە بىر قېتىملىق دورا سودىسى ئەهۋالى مۇنداق پۈتۈلگەن: «شۇبەن ساتقان پۇراقلىق دورا ماتېرىياللىرى 572 - جىڭ، شۇبەن ساتقان 石輸 (يۇشى - پارسلار زېمىدىن چىقىدۇ، سېرىق ئالتۇنغىلا ئوخشايدۇ. ئوتقا سېلىپ تاۋلىسىمۇ هەرگىز قارىدىمايدۇ. مەزكۇر دورىنىڭ ئۇششۇقىنى ياندۇرۇپ، قىزىتمىنى قايتۇرۇش ئىقتىدارى ئۇنۇملۇك) 300 جىڭ، ئەن. ساتقان نۆشۈدۇر 50 جىڭ، كاڭ ژوتى ساتقان كۈكۈم يىلتىزى 87 جىڭ، شى مەنبەن ساتقان پۇراقلىق دورا ماتېرىيالى 362 جىڭ، شې مەنبەن ساتقان نۆشۈدۇر 241 جىڭ، ساتقان پۇراقلىق دورا ماتېريالى 400 جىڭ، ساتقان 蜜石 (تاش هەسىلى) 30 جىڭ، كاڭمۇ ساتقان نۆشۈدۇر 250 جىڭ، ساتقان پۇراقلىق دورا ماتېرىيالى 172 - جىڭ، ساتقان پۇراقلىق دورا ماتېرىيالى 92 جىڭ، كاڭ نيۇخىبەن ساتقان پۇراقلىق دورا ماتېرىيالى 650 جىڭ، كاڭ نيۇخىبەن ساتقان نۆشۈدۇر 201 جىڭ،

---

① دوكتور سۇهەيل ئۇنۇەر: «ئۇيغۇرلاردا تېبابەت»، «شىنجاڭ پەن - تېخنىكا سەهىيە نەشرىياتى» (W) 1997 - يىل نەشرى، 4 - بەت.

نىچۇلياڭشاڭ ساتقان پۇراقلىق دورا ماتېرىيالى 50 جىڭ، ئەنپۇ يېمىنىيەن ساتقان پۇراقلىق دورا ماتېرىيالى 33 جىڭ»①.

يۇقىرىدىكى تارىخىي ھۆججەتكە پۇتۇلگەن بىر قېتىملىق دورا ھېساباتى ۋە دورا مىقدارى-نىڭ بۇنداق كۆپ بولۇشىدىن ئۇيغۇرلار ھەر قايسى سۇلالە - خانلىقلار بىلەنمۇ دورا ۋە خۇشپۇراق ماتېرىياللار سودىسى ئېلىپ بارغانلىقىنى كۆرۈۋالغىلى بولىدۇ، ئۇلار كېيىنكى تاڭ، كېيىنكى جىن، كېيىنكى خەن، كېيىنكى جۇ سۇلالىلىرىنىڭ پايتەختى لوياڭ، كەيفېڭغا ئەكىلىپ ساتقان دورا - دەرمەك ۋە پۇراقلىق ماتېرىيالىرىنىڭ ھەممىسى دېگۈدەك تارىم ۋادىسىنىڭ ئالاھىدە مەھسۇلاتلىرى. 942 - يىلدىن 951 - يىلغىچە ئۇيغۇرلار لوياڭ، كەيفېڭغا ئالتە قېتىم كېلىپ سودا قىلغان بولۇپ، ئۇلارنىڭ مالىرى ئىچىدە نۆشۈدۇر، بۆكەن مۈڭگۈزى، دانىكا، دېڭىز ئىتىنىڭ چىۋىقى، كەھرىۋا، دېۋېرقاي ۋە پۇراقلىق دورا قاتارلىقلار بار. شىمالىي سۇڭ سۇلالىسى دەۋرىگە كەلگەندە، ئۇيغۇرلار ئوتتۇرا تۇزلەڭلىككە ئاپارغان دورا ماتېرىيالىرى ۋە پۇراقلىق دورا ماتېرىيالىرىغا يەنە يېڭى سورتلار قوشۇلغان. «سۇڭ سۇلالىسى تارىخىدىن بايانلار توپلىمى يېمەكلىكلەر» [38] دە: «شىنىڭنىڭ 10 - يىلى (1077 - يىلى) 10 - ئاينىڭ 27 - كۈنى، مېھمان كۈتۈش ۋازىرىنىڭ ئېيتىشچە، ئۇدۇن (خوتەن) دۆلىتىنىڭ ئەلچىلىرى لۇشۇن، نەنساۋىن قاتارلىقلار ئەكەلگەن مەستىكى رۇمى 31 مىڭ جىڭدىن ئارتۇق بولۇپ، پۇلى 44 مىڭ تىزىق يارماق بولدى» دېيىلگەن. بىر قېتىمدا 30 مىڭ جىڭدىن ئارتۇق مەستىكى رۇمىنىڭ سېتىلىشىنى چوڭ سودا دېيىشكە بولىدۇ②.

دېمەك، ئەينى زامانلاردا غەربىي دىيار (شىنجاڭ) بىلەن ئىچكى ئۆلكىلەر ئوتتۇرىسىدا، مەملىكىتىمىز بىلەن غەرب مەملىكەتلىرى ئارىسىدا سودا مۇناسىۋەتلىرى، مەدەنىيەت ئالماشتۇرۇش ئىشلىرى نىسبەتەن كەڭ ئېلىپ بېرىلغان. شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇيغۇر تېبابەتچىلىكى ئۆزىنىڭ بىۋاستە داۋالاش ئەمەلىيىتى ئاساسىدىكى تەرەققىياتى بىلەن بىللە، ئىچكىرى بىلەن ئىران، ئەرەب مەملىكەتلىرى بىلەن ئېلىپ بېرىلغان دورا - دەرمەك سودىسى، مەدەنىيەت ئالماشتۇرۇش ئىشلىرىنىڭ تەسىرىدىمۇ زور قەدەم بىلەن ئىلگىرىلىگەن. شۇنىڭدەك، ئۇيغۇر تېبابەتچىلىك ئىلمى ئۆز نۆۋىتىدە جۇڭگو تېبابىتى، ئىران، ئەرەب تېبابەتچىلىكلىرىنىڭ راۋاجلىنىشىغىمۇ مۇھىم ھەسسە قوشقان. غەربىي دىيار (شىنجاڭ) دىن چىقىدىغان دورا

---

① «ئۇيغۇر تېبابەتچىلىكى» ژۇرنىلى 1995 - يىل 2 - سان، 41 - بەت.

② «شىنجاڭ ئىجتىمائىي پەنلەر تەتقىقاتى» 1991 - يىل 2 -، 3 - سان، 192 -، 194 - بەتلەر.

ـ دەرمەكلەر ئاتاقلىق جۇڭگو تېبابىتى دورا كىتابلىرىغا قوبۇل قىلىنىپلا قالماي، بۇ دورىلار ئىچكىرىگە توشۇلۇپ، جۇڭگو تېۋىپلىرى تەرىپىدىن قوللىنىلىپ، جۇڭگو تېبابىتىنىڭ مەز-مۇنى بېيىپلا قالماي، شىنجاڭنىڭ ئالاھىدە مەھسۇلاتلىرى بولغان ۋەج تۇركى، لاجۇۋەرد كاشغىرى، سەپىداپ كاشغىرى، ۋەج خوتەنى (خوتەن ئېگىرى)، مىشكى خوتەنى (خوتەن ئىپارى) قاتارلىقلار شەرقىي رىم ۋە ئەرەب خەلىپىلىكلىرىدە شۆھرەت قازىنىپ، ئەرەب، ئىران تېۋىپلىرى تەرىپىدىن كەڭ ئىستېمال قىلىنغان ۋە مەشھۇر دورا كىتابلىرىغا كىرگۈ-زۈلگەن.

10 ـ ئەسىردە ياكى ئىسلام دىنى شىنجاڭغا كىرگەندىن كېيىن، ئەرەب ئىسلام مەدەنى-يىتى بىلەن ئارىلىشىپ يۇنانىنىڭ قەدىمقى پەلسەپىۋى نەزەرىيىلىرى ۋە تېبابەت ئۇسۇللىرىمۇ ئېقىپ كىرگەن. بۇ ئەھۋال ئۇيغۇرلارنىڭ قەدىمقى تېبابىتىدە چوڭ بىر ئۆزگىرىش پەيدا قىلغان. نەق تارىخىي پاكىتلار ۋە چەت ئەل تارىخشۇناسلىرىنىڭ ئىسپاتلىشىچە «تۇركىي مىللەتلەر ئىچىگە ئىسلام دىنىنىڭ تارىلىشى، شۇ ۋاقىتتىكى تۇركىي مىللەتلەرنىڭ مەدەنىيەت تەرەققىياتىنى ناھايىتى زور دەرىجىدە ئالغا سۈرگەن» (ياپونىيىلىك يۇي تېەننىڭ يازغان «غەربىي يۇرت مەدەنىيەت تارىخى» دېگەن كىتابنىڭ 170 ـ بېتىگە قارالسۇن). ئەمما ئىسلام دىنى كىرىشتىن ئىلگىرى تالانتلىق ئۇيغۇر ئالىملىرى، شائىرلىرى، رەسساملىرى، ھەربىي ئالىملىرى، تېۋىپلىرى بېتىشىپ چىققانلىقى تارىختا ھەممىگە ئايان. ئىسلام دىنى كىرگەندىن كېيىنكى بىر ئەسىر ئىچىدە قەشقەر، يەكەن، خوتەن، ئاقسۇ خەلقىنىڭ تىل ـ ئەدەبىيات، مەدەنىيەت ۋە يېزىقىدىكى يېڭى ئۆزگىرىشلەر تەرەققىيپەرۋەر ئۇيغۇر خەلقىنىڭ ئەدەبىي ئىقتى-دارىنى تېخىمۇ زور دەرىجىدە ئاشۇرغان. مۇشۇ مەزگىلدىن تارتىپ ئۇيغۇرلاردىن ئىسلام دىنىغا ئېتىقات قىلغان تالانتلىق ئالىملار، پەيلاسوپلار، ھۆكۈمالار، تېۋىپلار، سەنئەتكارلار، ئەدىپ ۋە شائىرلار قايتا يېتىشىپ چىقىشقا باشلىغان.

ئۇيغۇر تېبابەتچىلىك ئىلمىنىڭ نەچچە مىڭ يىللىق ئۇزۇن تارىخىنى ئەسلىگىنىمىزدە، يېقىنقى مىڭ يىللىق تارىخىي جەريانىدا ئەبۇ نەسىر مۇھەممەت فارابى (871～950)، ئەبۇ ئەلى ئىبىنىسىنا (980～1037 يىللار) نىڭ تېبابەتچىلىك تەلىماتىنىڭ مۇھىم ئۇتۇقلىرى ۋە تەسىرى ئۇستىدە توختالماي ئۆتەلمەيمىز.

فارابى ۋە ئىبىنىسىنانىڭ تېببىي تەلىماتلىرى ئوتتۇرا ئاسىيادىن ئىبارەت كەڭ رايونلار-نىڭ ئەسلىدە بار بولغان پەن ـ مەدەنىيىتى ئاساسىدا بارلىققا كەلگەن ئوتتۇرا ئاسىيا مەدەنىيىتىنىڭ مەھسۇلىدۇر.

مەلۇماتلارغا قارىغاندا فارابى 160 پارچە ئەسەر يازغان بولۇپ، بۇنىڭدىن بىزگە مەلۇم

بولغان تىپ ئەسەرلىرى «ساراڭلىق ھەققىدە» ، «ئەزالارنىڭ خىزمىتى ھەققىدە» ، «تەبىئەت ھەققىدە» ، «تەبىئەت جىسىملىرىنىڭ ئىسىق ـ سوغۇق، ھۆل ـ قۇرۇقلۇقى ھەققىدە» ، «روھ ۋە جان ھەققىدە» ، «ئاڭلاش ۋە كۆرۈش ھەققىدە» ، «پىكىر قىلىش، ئەقىل ـ ئىدراك ۋە ئۇنىڭ تاكامۇللىنىشى» قاتارلىقلاردىن ئىبارەت.

ئىبنىسىنا 16 يېشىدا ئۇيغۇر ئالىمى فارابىنىڭ كىتابلىرىنى ئۆگىنىشكە باشلىغان. ئۇنىڭدىن ئىلگىرى تېمىستۇس (Ttemistus) نىڭ ئارىستوتېل ھەققىدىكى كىتابلىرىدىن بەزىبىر پەلسەپە مەسىلىلىرىنى چۈشىنەلمىگەن ئىبنىسىنا فارابى كىتابلىرىنىڭ مەپتۇنى بولۇپ قالغانىدى. ئىبنىسىنا فارابى تەسىرىدە «نەزەرىيە ئىلمىنىڭ ئاخىرقى مەقسىتى ھەقىقەتنى تونۇش» ، «ھەقىقەت تاشقى ئالەم ھادىسىلىرىگە مۇڭاپىق كەلگەن سۆز ۋە ھەرىكەتتىن ئىبارەت[1]» دېگەن تونۇشقا كەلگەن.

ئىبنىسىنا ئاناتومىيە (ئىلمىي تەشرىھ) ، فىزىئولوگىيە (ئىلمىي ۋەزا ئىغۇلئەزا) ، پاتولوگىيە (كېسەللىنىش ئىلمى) ، داۋالاش، دورىگەرچىلىك، ھېپىزى سىھھەت، ئوزۇقشۇناسلىق ۋە باشقا ساھەلەرنى تەتقىق قىلغان ۋە «دانىشنامە» ، «كىتابۇششىفا» ، «كىتابۇلقانۇنى فىتتىب» قاتارلىق تېببىي پەنگە ئائىت مۇھىم ئەسەرلەرنى يازغان. «ئەلقانۇنى فىتتىب» (تېبابەت قانۇنى) ئىبنىسىنانىڭ ئاساسلىق كىتابى بولۇپ، مەزكۇر كىتاب لاتىن تىلىغا تەرجىمە قىلىنغاندىن كېيىن 30 قېتىمدىن ئارتۇق قايتا بېسىلغانلىقى مەلۇم. بۇ كىتاب 12 ـ ئاسىردىن 18 ـ ئەسىرگىچە نەچچە يۈز يىل ئىچىدە شەرق ۋە غەرب ئەللىرىدە مېدىتسىنانىڭ مۇقەددەس كىتابى، مېدىتسىنا ئىنىستىتۇتلارنىڭ ئاساسىي دەرسلىكلىرىدىن بولۇپ كەلگەن[2]. ئىبنىسىنا ياۋروپادا «تېبابەت شاھى»[3](Princepsediforum) دەپ ئاتالغان. قاراخانىيلار دەۋرىدە ياشىغان مەشھۇر تېۋىپ ئىمادۇددىن قەشقىرى ئۇيغۇر تىلىدا «شەرھى ئەلقانۇن» نامىلىق ئەسەر يازغان. رىۋايەتلەردە ئېيتىلىشىچە، «قۇتادغۇبىلىك» داستانىنىڭ مۇئەللىپى يۈسۈپ خاس ھاجىپ پەيلاسوپ، دۆلەت ئەربابى ۋە داڭدار ھېكىم (تېۋىپ) بولغان، مۇھەممەت ئەلى مۇھەممەت ئىمىن ياركەندىنىڭ «زىيا ئۇلقۇلۇپ» نامىلىق كىتابىدا ھەمدە «سۇررراھ» نامىلىق لۇغەت كىتابىنىڭ كىرىش سۆزىدە شۇ چاغدا قەشقەردە ئۆز زامانىسىنىڭ ئالىي ئوقۇش يۇرتى بولغان «ساچىيە» مەدرىسىسى بەرپا قىلىنغان. بۇ مەدرىسىدە ھەر خىل پەنلەر قاتارىدا «ئەلقانۇن فىت تىب» دىن لېكسىيىلەر ئوقۇلغان ھەمدە

---

① بېيجىڭ ئۇنىۋېرسىتېتى پەلسەپە فاكۇلتېتىنىڭ ئىبنىسىنانىڭ «كىتابوششىفا» كىتابىي تەرجىمىسىگە يازغان مۇقەددىمىسىگە قارالسۇن.

② «كىتابۇششىفا» بېيجىڭ داشۆسى تەرجىمىسى.

③ شۇ كىتابقا بېيجىڭ داشۆسى پەلسەپە فاكۇلتېتى يازغان كىرىش سۆز.

ئىبنىسىنانىڭ «ئىشاراتى هاسىل» ، «مەھسۇلى نجادى شفا» ناملىق ئەسەرلىرى ئوقۇلغان.
13 ـ ئەسىردە بۇ مەدرىسىدە ئەبۇل فازىل بىننى مۇھەممەت فازىلنىڭ «سوراھ» لۇغىتى تۈزۈلگەن ۋە نۇرغۇن تېببىي ئەسەرلەر ئۇيغۇر تىلىغا تەرجىمە قىلىنغان. نۇرغۇن مەشھۇر تېۋىپلار ئەنە شۇ مەدرىسىنىڭ ئۆزىدە ياكى شۇ مەدرىسىدە يېتىشىپ چىققان ھۆكۈمالاردا ئوقۇپ ئۇيغۇر تېبابەتچىلىكىنىڭ تەرەققىياتى ۋە خەلق سالامەتلىكىنى ساقلاش ئىشلىرى ئۈچۈن نۇرغۇن ھەسسىلەرنى قوشقان.

ئىبنىسىنانىڭ تېببىي تەلىماتى شىنجاڭغا كىرگەندىن كېيىن، ئۇيغۇر ھۆكۈمالىرى ئۇنى ئۆز پېتى ئۆلۈك ھالدا قوللانماي، بەلكى ئۆزلىرىنىڭ ئەسلىدىن بار بولغان تېبابەتچىلىك نەزەرىيىلىرى ۋە ئەمەلىيەتلىرى بىلەن تەدرىجىي بىرىكتۈرۈپ، شىنجاڭنىڭ تەبىئىي شەرت ـ شارائىتى، ئۇيغۇر خەلقىنىڭ تۇرمۇش ئۇرپ ـ ئادىتىگە ماسلاشقان بىر تېبابەتچىلىك ئىلمىنى شەكىللەندۈرگەن. ئۇيغۇر تېۋىپلىرى «ئەلقانۇن» نىڭ مەزمۇنى تېخىمۇ بېيىتىپ، نۇرغۇنلىغان كىتابلارنى يېزىپ چىققان. مەسىلەن، 10 ـ ئەسىردە «مەدرىسى ساچىيە» دە مۇدەرىس بولغان ئىمادۇددىن قەشقىرى «شەرھى ئەلشىفا» ۋە «شەرھى ئەلقانۇن» قاتارلىق ئەسەرلەرنى يېزىپ چىققان.

ئۇندىن باشقا ھەر ئەسىردە يېتۈن تېببىي ھۆكۈمالار يېتىشىپ چىققان. مەسىلەن: مىلادىيە 1564 ـ يىلى ياشىغان مەشھۇر ئۇيغۇر تېبابەتچىلىك ـ دورىگەرلىك ئالىمى موللائا-رىپ خوتەنىنىڭ چاغاتاي ئۇيغۇر تىلىدا يازغان چوڭ ھەجىملىك داۋالاش ۋە دورىگەرلىك كىتاب ئۇيغۇر تىلىدا يازغان «مۇجەررىباتى ئارىفى» ، فارىس تىلىدا يازغان «گۈلدەستەئى ئافىيەت» ، ئەرەب تىلىدا يازغان «ئەسرارۇننەبزى ۋەلبەۋلى ۋەلبەراز» (تومۇر ۋە چوڭ ـ كىچىك تەرەت ئارقىلىق دىئاگنوز قويۇشنىڭ سىرلىرى) ، فارس تىلىدا يازغان «مۇئالىجاتىل فۇقرا-ئى ۋە ئەھلىل سەھرائى» (كەمبەغەل سەھرالىق ئاجىزلارنى داۋالاش) ، فارس تىلىدا يازغان «رىسالەئى فەسەد ۋە ھىجامەت» (قان ئېلىش ۋە لوڭقا قويۇپ داۋالاش ھەققىدىكى رىسالە) قاتارلىق ئەسەرلىرى بار.

مىلادى 16 ـ ئەسىردە ياشىغان ئەللامە ئالائىددىن مۇھەممەت (خوتەنى) چاغاتاي ئۇيغۇر تىلىدا «ئەلفىقھوتتىببىيە» (تېببىي قانۇن) دېگەن كىتابنى يازغان. خوتەندە يېزىلغان مىلادى 11 ـ ئەسىرنىڭ ئاخىرلىدا خوتەن قاراقاش ئاقساراي يېزىسىدىن جامالىدىن ئاقساراي ئەرەب تىلىدا «تېببىي ئاقساراي» ناملىق كىتابنى يازغان. مىلادى 18 ـ ئەسىردە مۇراد بەگ ئەلى بەگە ئوغلى قەشقەر شەھىرىدە «ئەغرازى تېببىي» (تېبابەت مەقسەتلىرى) ناملىق كىتابنى يېزىپ چىققان، 19 ـ ئەسىردە سەئىد مۇختار بۇلاقبەك ئوغلى قەشقەردە «تېببىي شفا» ناملىق كىتابنى يېزىپ چىققان. ۋە باشقىلار بۇنىڭغا دەلىل بولالايدۇ. «تېببىي

ئاقساراي» ناملىق كىتاب مىلادى 1899 ـ يىلى ھىندىستان لەكنو شەھرىدە نەشر قىلىنىپ، 1929 ـ يىللارغىچە ھىندىستان دېھلى ئىسلام تېبابەت دارىلفۇنۇندا تېببىي دەرسلىك قىلىپ ئۆتۈلگەن.

16 ـ، 17 ـ ئەسىرلەردە شىنجاڭدا غوجىلار تەبىقىسى ھاكىمىيەت تەختىگە چىقىپ، خەلق ئاممىسىنىڭ ماددىي ۋە مەنىۋى ھوقۇقىنى چاڭگىلىغا ئېلىۋېلىپ، ئىستىبدات تۈزۈمىنى يولغا قويغانلىقى نەتىجىسىدە شىنجاڭدا كۆچلۈك بىر دىنىي فېئودالىلىق تۈزۈم شەكىللىنىپ، ھەقسىزلىكى ئالىم ۋە زىيالىيلار يوقىتىلغان. دىن ۋە مەزھەپ ئىختىلاپلىرى كۆپەيىپ، ئىلىم ۋە مەرىپەت تەرەققىياتى يەنە بىر قېتىم ۋەيرانچىلىققا ئۇچرىغان. جاھىل مۇتەئەسسىپلەر مەيدانغا چىقىپ، شىنجاڭنى بىر مەزگىل جاھالەت ۋە خۇراپات قاراڭغۇلۇقى قاپلىغان.

غوجىلار ھاكىمىيىتى ئاغدۇرۇلغاندىن كېيىن 18 ـ، 19 ـ ئەسىرلەرگە كەلگەندە، شىنجاڭ خەلقى يەنىلا مەنچىڭ ھاكىمىيىتىنىڭ زۇلمەتلىك ئىستىبدادىي ئاستىدا قېلىپ شىنجاڭ خەلقىنىڭ ئىنسانىي ھوقۇقى ئاياغ ـ ئاستى قىلىنغانلىقىنىڭ سىرتىدا، ئىقتىسادىي بايلىقى تالان ـ تاراج قىلىنغان. ئىلىم مەرىپەت چىراغلىرى ئۆچكەن.

19 ـ ئەسىرنىڭ ئوتتۇرىلىرىدىن باشلاپ، ئۇيغۇر تېبابەتچىلىكى فېئودال ھۆكۈمران سىنىپىنىڭ، چەت ئەل جاھانگىرلىكى ۋە ئەجنەبى قۇلچىلىق ئىدىيىسى، مىسئونېرلار (دىن تارقاتقۇچىلار)، «پەرەڭ دوختۇرلىرى» نىڭ كەمسىتىشى، چەتكە قېقىشىغا ئۇچرىغان. بولۇپمۇ 1908 ـ يىللىرى شىنجاڭنىڭ قەشقەر، ئۈرۈمچى، چۆچەك ۋىلايەتلىرىدە تۇنجى ياۋروپا تېبابىتى پەيدا بولۇش بىلەن ئۇيغۇر تېبابىتىگە قارىتا ھۇجۇم ۋە تەنقىد باشلانغان. ئۇيغۇر تېبابەتچىلىكىنى سۇنئىي ئۇسۇلدا ياۋروپا مېدىتسىناسىغا قارشى ئورۇنغا قويۇپ، ئۇ «خۇراپىي»، «ساختا» دېگەندەك تۇرلۇك بەدنامىلار بىلەن قارىلانغان. گومىنداڭ ئەكسىيەتچىلىرى ھۆكۈمرانلىقىدا، بولۇپمۇ زالىم شېڭ شىسەي تېررورلۇقى زامانىدا ئۇيغۇر تېبابەتچىلىكى بۈيرۇق بىلەن مەنئىي قىلىنغان. كۆزگە كۆرۈنگەن مەشھۇر تېۋىپلار قامىلىپ، بەزىلىرى ئۆلۈمگە مەھكۇم قىلىنغان. بەزى جايلاردا تېبابەتچىلىك كىتابلىرى كۆيدۈرۈپ تاشلانغان. نەتىجىدە خەلق ئاممىسى ياۋروپا مېدىتسىناسىدىن بەھرىمەن بولالمايلا قالماستىن ئەسلىدىن بار بولغان تېبابىتىدىنمۇ مەھرۇم بولۇپ، ھەرخىل كېسەللىكلەر كۆپلەپ تارقىلىپ، ئۆلۈم ـ يېتىم زور دەرىجىدە ئەۋج ئالغان. ئۇيغۇر تېبابەتچىلىك ئىلمى تەرەققىياتتىن توختاپ، قاتمالىلشىپ مۇنقەرزلىككە يۈز تۇتقان.

1949 ـ يىلى شىنجاڭ تىنچلىق بىلەن ئازاد بولۇپ، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى رەھبەرلىكىدىكى خەلق ھۆكۈمىتى قۇرۇلۇپ، مىللەتلەر ئازادلىقى ئېلان قىلىنغاندىن كېيىن، شىنجاڭدىكى ھەر مىللەت خەلقىنىڭ مىللىي مەدەنىيىتى مىسلىسىز تەرەققىي قىلىش

ئىستىقبالىغا ئېرىشتى. شۇ قاتاردا ئۇيغۇر تېبابىتىمۇ تەرەققىي قىلىش ۋە گۈللىنىشكە باشلىدى.

جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتى 1951 - يىلى «مەملىكەتلىك سەھىيە خىزمىتى يىغىنى» ئېچىپ، مەملىكىتىمىزدىكى ھەرقايسى ئەنئەنىۋى تېبابەتچىلىكنى جۇملىدىن ئۇيغۇر تېبابەتچىلىكىنى ۋەتەن تېبابەتچىلىكىنىڭ مۇھىم تەركىبى قىسمى دەپ تونۇدى. 1978 - يىلى ئەنئەنىۋى تېبابەتچىلىكنى قوغداش، يۆلەش ۋە تەرەققىي قىلدۇرۇش ئۈچۈن، ئەنئەنىۋى تېبابەتچىلىك ئىشلىرىنى تەرەققىي قىلدۇرۇشنى «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ ئاساسىي قانۇنى» غا كىرگۈزۈپ، مەملىكىتىمىزدىكى ئەنئەنىۋى تېبابەتچىلىك ئىشلىرىنىڭ تەرەققىياتىنى قانۇنىي ئاساس بىلەن تەمىنلىدى. شۇنىڭدىن بۇيان مەركەز ۋە ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتى كۆپ قېتىم ئەنئەنىۋى تېبابەت خىزمىتى يىغىنى ئاچتى. ئاپتونوم رايونىمىزدا جۇڭيى، مىللىي تېبابەتچىلىك - دورىگەرلىكىنى باشقۇرۇش ئورگانلىرىنى تەسىس قىلىپ، ئەنئەنىۋى تېبابەتچىلىككە بولغان باشقۇرۇشنى كۈچەيتتى.

مەركەز ۋە ئاپتونوم رايونلۇق ھۆكۈمەت دۆلەت مالىيىسىدىن زور مىقداردا مەبلەغ ئاجرىتىپ دۆلەت ئىگىلىكىدىكى مىللىي تېبابەت مۇئەسسەسلىرىنى قۇردى ۋە تەرەققىي قىلدۇردى. دۆلەتنىڭ ۋە ھەر دەرىجىلىك ھۆكۈمەتلەرنىڭ مەبلەغ ئاجرىتىپ بېرىشى بىلەن ئاپتونوم رايونىمىزنىڭ ئۇرۇمچى، قەشقەر، خوتەن، كۇچا، يەكەن، غۇلجا قاتارلىق شەھەر، ۋىلايەت، ئوبلاست، ناھىيىلىرىدە ئىلگىرى - كېيىن بولۇپ، دۆلەت ئىگىلىكىدىكى ئۇيغۇر تېبابەت شىپاخانىلىرىدىن 42 سى قۇرۇلدى. بۇنىڭ ئىچىدە ئاپتونوم رايون دەرىجىلىكىدىن بىر، ۋىلايەت، ئوبلاست دەرىجىلىكىدىن ئالتە، ناھىيە دەرىجىلىكىدىن 30 نەچچىسى بار. شىتاتى تەرەققىي قىلىپ، 2700 دىن ئاشتى. كارىۋات سانى 2152 گە يەتتى.

ئاپتونوم رايونلۇق ئۇيغۇر تېبابەت شىپاخانىسى دۆلەت جۇڭيى تېبابەتچىلىك دورىگەرلىك باشقۇرۇش ئىدارىسى تەرىپىدىن «مەملىكەت بويىچە نەمۇنىلىك ئۇيغۇر تېبابەت شىپاخانىسى» دېگەن نامغا ئېرىشتى. ئاق كېسەلنى داۋالاش جەھەتتە دۆلەتلىك بىرىنچى دەرىجىلىك مەخسۇس كېسەللىكلەر قۇرۇلۇش تۈرىگە كىرگۈزۈلدى.

ئاپتونوم رايونلۇق سەھىيە نازارىتى ئىلگىرى - كېيىن بولۇپ، «ئۇيغۇر تېبابەت داۋالاش ئورگانلىرىنىڭ ئاساسىي ئۆلچىمى» نى تۈزۈپ، ئاپتونوم رايونىمىزدىكى ئۇيغۇر تېبابەت داۋالاش ئورگانلىرىنى ئۆلچەملىك باشقۇرۇشنى يولغا قويدى.

شىنجاڭ ئۇيغۇر تېبابىتى دورا زاۋۇتى زۇكام جەۋھىرى قاتارلىق 120 خىلدىن ئارتۇق دورىنى، قەشقەر ۋىلايەتلىك ئۇيغۇر تېبابەت شىپاخانىسى دورا زاۋۇتى كالىي زىرە ئوكۇلى قاتارلىق 130 خىلدىن ئارتۇق دورىنى، خوتەن ۋىلايەتلىك ئۇيغۇر تېبابەت شىپاخانىسى دورا

زاۋۇتى 147 خىل دورىنى، شىنجاڭ ئۇيغۇر تېبابەتچىلىك ئالىي تېخنىكومى دورا زاۋۇتى «ئەۋرىشىم ئىچىملىكى» نى، شىنجاڭ ئۇيغۇر تېبابەت تەتقىقات ئورنى «غەر - غەر سۇيى» نى ئىشلەپچىقىرىپ، ياخشى ئىقتىسادىي ۋە ئىجتىمائىي ئۈنۈمگە ئېرىشمەكتە.

ئۈنىڭدىن باشقا، ھەر دەرىجىلىك ئۇيغۇر تېبابىتى شىپاخانىلىرىدا ئىشلىتىلىپ كېلىۋاتقان دورىلارنىڭ مۇتلەق كۆپ سانىدىكىسى ئۆز تۇپرىقىدىن چىقىدىغان ئۆسۈملۈك ۋە مەئدەنلەر بولغاچقا، ئۇنى پىششىقلاپ ئىشلەش ۋە ھەر خىل مۇرەككەپ دورىلارنى ياساش ئۈچۈن ھۆكۈمەتنىڭ مۇناسىۋەتلىك تارماقلىرى ھەرقايسى شىپاخانىلاردا بىر قەدەر زامانىۋى ماشىنا سايمانلىرى بولغان دورا ياساش بۆلۈملىرىنى قۇرۇپ بەردى. بۇ بۆلۈملارمۇ بىر قىسىم يەرلىك دورىلارنى پىششىقلاپ ئىشلەپ، ئۆز ئېھتىياجىدىن چىقماقتا، ئۈنىڭدىن باشقا ھەرقايسى شەھەر، بازارلاردا دۆلەت ئېتىراپ قىلغان خۇسۇسىي ئىگىلىكىدىكى ئۇيغۇر تېبابىتى داۋالاش ئورۇنلىرى تەخمىنەن مىڭدىن ئاشىدۇ.

ئۇيغۇر تېبابىتى مائارىپى جەھەتتە دۆلىتىمىز 70 - يىللىرى يېڭى ئەۋلاد ئۇيغۇر تېبابىتى خادىملىرىنى يېتىشتۈرۈشنى دۆلەت پىلانىغا كىرگۈزگەندىن كېيىن بىر تۈتاش ئىمتىھان ئارقىلىق ئوقۇغۇچى قوبۇل قىلىشنى يولغا قويۇپ، ئۇرۇمچى، قەشقەر، خوتەن قاتارلىق جايلاردىكى ئوتتۇرا دەرىجىلىك تېببىي تېخنىكوملاردا ئۇچ يىل، تۆت يىل مۇددەتلىك مەخسۇس ئۇيغۇر تېبابەت سىنىپلىرىنى تەشكىل قىلىپ، زور بىر تۈركۈم ياش ئۇيغۇر تېبابىتى خادىملىرىنى يېتىشتۈرۈپ چىقتى. 1985 - يىلى جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتى سەھىيە مىنىستىرلىقى ۋە ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتى خوتەن شەھىرىدە «شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق ئۇيغۇر تېبابىتى ئالىي تېخنىكومى» قۇرۇشنى رەسمىي تەستىقلاپ، كۆپ مىقداردا مەبلەغ ئاجراتتى، مەكتەپ قۇرۇلۇشى پۈتكەندىن كېيىن 1987 - يىلى تۇنجى قېتىم ئوقۇغۇچى قوبۇل قىلىندى. ئۇيغۇر تېبابىتى ئالىي تېخنىكومى ئوقۇتۇش، پەن تەتقىقات ۋە ئىلمىي تەجرىبە بىرلەشتۈرۈلگەن ئۇنىۋېرسال بىلىم يۇرتى بولۇپ، داۋالاش فاكۇلتېتى، دورىگەرلىك فاكۇلتېتى قاتارلىق كەسىپلەر تەسىس قىلىنغان، ھازىرغىچە 1887 نەپەر ئوقۇغۇچى ئوقۇش پۈتتۈرۈپ، ھەرقايسى جايلاردىكى ئۇيغۇر تېبابىتى ئورگانلىرىدا داۋالاش، ئوقۇ - ئوقۇش، تەتقىقات ئىشلىرىدىكى ئاساسلىق كۈچ بولۇپ قالدى، ھازىر 1780 ئوقۇغۇچى ئوقۇۋاتىدۇ.

شىنجاڭ ئۇيغۇر تېبابەتچىلىكى ئالىي تېخنىكومى شىنجاڭ تېببىي ئۇنىۋېرسىتېتى بىلەن ھەمكارلىشىپ، شىنجاڭ تېببىي ئۇنىۋېرسىتېتى نامىدا 1998 - يىلىدىن باشلاپ، ئۇيغۇر تېبابىتى بويىچە تولۇق كورس سىنىپىغا ئوقۇغۇچى قوبۇل قىلىشنى باشلىدى.

ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ ئىلتىماسىغا ئاساسەن جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيە-

تى سەھىيە مىنىستىرلىقىنىڭ تەستىقلىشى بىلەن 2005 ـ يىلى شىنجاڭ تېببىي ئۇنىۋېرسىـ تېتى قارمىقىدا ئۇيغۇر تېبابەتچىلىكى ئىنىستىتۇتى قۇرۇلۇش ئالدىدا تۇرماقتا.

جياڭشى ئۆلكىلىك جۇڭگو تېبابەتچىلىك ئىنىستىتۇتى شىنجاڭ ئۇيغۇر تېبابەتچىلىكى ئالىي تېخنىكومى بىلەن ھەمكارلىشىپ 2005 ـ يىلى تۇنجى تولۇق كۇرس ئۇيغۇر تېبابىتى بويىچە 48 نەپەر ئوقۇغۇچى قوبۇل قىلدى.

1983 ـ يىلى جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتى سەھىيە مىنىستىرلىقىنىڭ ئورۇنلاشتۇرۇـ شىغا ئاساسەن، ئاپتونوم سەھىيە نازارىتىنىڭ تەشكىللىشى بىلەن جۇڭگو تېببىي قامۇسىنىڭ ئۇيغۇر تېبابەت تومى (ئالتە توم) پىشقەدەم ئۇيغۇر تېبابىتى ھۆكۈمالىرىنىڭ قەلەم تەۋرىتىـ شى بىلەن يېزىپ چىقىلىپ، شىنجاڭ خەلق سەھىيە نەشرىياتى تەرىپىدىن 93～85 ـ يىللىرى نەشر قىلىندى. جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتى سەھىيە مىنىستىرلىقىنىڭ ئۇيغۇر تېبابىتى دورا ئۆلچىمى 1998 ـ يىلى نەشر قىلىندى.

1986 ـ يىلى ئاپتونوم رايونلۇق سەھىيە نازارىتىنىڭ تەشكىللىشى بىلەن بىر قىسىم ئۇيغۇر تېبابەت ھۆكۈمالىرى شىنجاڭ ئۇيغۇر تېبابەت ئالىي تېخنىكومىنىڭ بىرىنچى ئەۋلاد 13 خىل دەرسلىكىنى يېزىپ چىقىپ، ئىلگىرى ـ كېيىن بىر نەچچە يىل ئىچىدە شىنجاڭ خەلق سەھىيە نەشرىياتى تەرىپىدىن نەشر قىلىندى.

دۆلەتلىك جۇڭگو تېبابىتى دوربگەرلىكىنى باشقۇرۇش ئىدارىسى پەن ـ تېخنىكا ماۋارىپ مەھكىمىسىنىڭ تەستىقى بىلەن، شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق سەھىيە نازارىتىنىڭ رەھبەرلىكىدە شىنجاڭ ئۇيغۇر تېبابەتچىلىكى ئالىي تېخنىكومىنىڭ مۇدىرى تۇرغۇن ئۆمەرنىڭ بىۋاستە يېتەكچىلىكى بىلەن شىنجاڭ ئۇيغۇر تېبابەچىلىكى ئالىي تېخنىكومىنىڭ ئىككىنچى ئەۋلاد دەرسلىكلىرى نەشرگە بېرىلىشتىن بۇرۇن ھەر قايسى دەرسلىك كونسىپىكلىرىغا شىنجاڭ ئۇيغۇر تېبابەتچىلىكى ئالىي تېخنىكومىنىڭ ئوقۇتقۇچىسى، مۇئاۋىن مۇدىر ۋۇراچ مۇتەللىپ ئەلى ھاجى ئەمچى بىلەن شىنجاڭ خەلق سەھىيە نەشرىياتى ئۇيغۇر تېبابىتى كىتابلىرىنىڭ مۇھەررىرى ئابلىكىم نۇرمۇھەممەت ھاجى قاتارلىقلار كۆپ ئەجىر سىڭدۈرۈش ئارقىلىق ھەرقايسى دەرسلىكلەرنى قۇرۇلما جەھەتتە باشتىن ـ ئاخىر قايتىدىن رەتلەپ، تېمىغا مۇناسىۋەتسىز، ئىلمىيلىكى يوق دەپ قارالغان مەزمۇنلارنى قالدۇرۇۋېتىپ، ھەر قايسى دەرسلىكلەرگە كىرگۈزۈشكە تېگىشلىك بولسىمۇ كونسىپىكلارغا كىرگۈزۈلمەي قالغان زور بىر قىسىم مەزمۇنلارنى يېڭىدىن يېزىپ تولۇقلاپ، بېيىتىپ، نەزەرىيە، دورا ۋە كېسەللىك ناملىرىنى باشتىن ئاخىرى بىرلىككە كەلتۈرۈپ، قېلىپلاشتۇرۇپ، ھەرقايسى دەرسلىكلەرنىڭ ئىلمىيلىكىنى يۇقىرى كۆتۈرۈشى بىلەن 2002 ـ يىلىدىن باشلاپ نەشر قىلىنىۋاتىدۇ.

ئۇنىڭدىن باشقا، 1960 ـ يىلىدىن باشلاپ، ھازىرغىچە ئۇيغۇر تېبابىتىنىڭ نەزەرىيە، داۋالاش ۋە دورىگەرلىككە ئائىت قەدىمى قولىيازما ئەسەرلىرىدىن دەستۇرۇل ئىلاج، تېببىي ئەكبەر، ھازىق، مىزانىت تىب، تېبابەت سىرلىرى، ئۇيغۇر تېبابىتى رېتسېپلىرىدىن مىراسلار (توققۇز قىسىم) قاتارلىقلار، ھەمدە پېشقەدەم ۋە ياش ئۇيغۇر تېبابىتى خادىملىرى يېزىپ چىققان «ئۇيغۇر تېبابىتى قوللانمىسى»، ئۇيغۇر تېبابىتى ئىلمىي ساۋاتلىرى، قانۇنچە، ئۇيغۇر تېبابىتى داۋالاش خەزىنىسى، ئۇيغۇر تېبابىتى خەلق ئارىسى رېتسېپلىرى، ئەرلەر جىنسىي ئاجىزلىقىنى ئۇيغۇر تېبابىتىدە داۋالاش، ئۇيغۇر تېبابىتى يەككە دورا رېتسېپلىرى قاتارلىق 200 پارچىدىن ئارتۇق كىتاب نەشر قىلىندى.

2004 ـ يىلى ئاپتونوم رايونلۇق سەھىيە نازارىتىدا ئۇيغۇر تېبابىتى قەدىمىي ئەسەرلىرىنى يىغىش، توپلاش، رەتلەش، نەشرگە تەييارلاش ئىشخانىسى قۇرۇلۇپ، دۆلەتنىڭ سىياسەت، ئىقتىسادىي جەھەتتىن قوللىشى بىلەن بىر تۇركۈم تارىخىي قولىيازمىلار رەتلىنىش ۋە نەشر قىلىنىش ئالدىدا تۇرۇۋاتىدۇ.

شىنجاڭ ئۇيغۇر تېبابەتچىلىكى ئالىي تېخنىكوم قارمىقىدا «شىنجاڭ ئۇيغۇر تېبابەتچىلىكى ئالىي تېخنىكوم ئىلمىي ژۇرنىلى» (پەسىللىك) 1991 ـ يىلىدىن باشلاپ؛ شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق ئۇيغۇر تېبابىتى تەتقىقات ئورنى قارمىقىدا، «ئۇيغۇر تېبابەتچىلىكى» ژۇرنىلى (قوش ئايلىق) 1981 ـ يىلىدىن باشلاپ نەشر قىلىنىۋاتىدۇ.

1982 ـ يىلى ئاپتونوم رايونلۇق ئۇيغۇر تېبابەتچىلىك ـ دورىگەرلىك شۆبە ئىلمىي جەمئىيىتى قۇرۇلدى. 1996 ـ يىلى شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق ياشلار ئۇيغۇر تېبابەتچىلىك ـ دورىگەرلىك تەتقىقات جەمئىيىتى قۇرۇلدى. ئاپتونوم رايونلۇق ئۇيغۇر تېبابەتچىلىك ـ دورىگەرلىك ئىلمىي جەمئىيىتى ئاپتونوم رايون ۋە مەملىكەت بويىچە 20 قېتىمدىن ئارتۇق ئىلمىي مۇھاكىمە يىغىنى ئۆتكۈزدى، ياشلار جەمئىيىتى يەتتە قېتىم ئىلمىي مۇھاكىمە يىغىنى ئۆتكۈزدى. 2000 دىن ئارتۇق ئىلمىي ماقالىنى ئالماشتۇردى.

2003 ـ يىلى ئۇرۇمچى شەھىرىدە «خەلقئارا ئۇيغۇر تېبابەتچىلىكى ئىلمىي مۇھاكىمە يىغىنى» ئېچىلدى. ھەر دەرىجىلىك ئىلمىي جەمئىيەتلەر ئىلىم ـ پەن ئالماشتۇرۇش، خادىملارنى تەربىيىلەش، ئىلىم ـ پەندىن ساۋات بېرىش قاتارلىق جەھەتلەردە ئاكتىپ رول ئوينىدى.

ئىككىنچى باب ئۇيغۇر تېبابىتىدە پىششىق دورىلارنىڭ نامى، تەبىئىتى ۋە خۇسۇسىيىتىنى بەلگىلەش

§ 1 . ئۇيغۇر تېبابىتىدە پىششىق دورىلارنىڭ نامىنى بەلگىلەش

ئۇيغۇر تېبابىتىدە پىششىق دورىلارغا نام بەلگىلەشنىڭ تۆۋەندىكىدەك ئۆزىگە خاس ئالاھىدىلىككە ئىگە.

1. بەزى پىششىق دورىلارغا ئۇنىڭ تەركىبىگە كىرگەن ئاساسىي (باش) خام دورا نامىغا ئاساسەن نام بەلگىلەنگەن. مەسىلەن: داۋائى مىشكى (ئىپار مەجۇنى) دېگەن پىششىق دورا ياسالمىسىغا 16 خىل خام دورا چۈشكەن بولۇپ، بۇنىڭدىكى ئەڭ ئاساسلىق باش دورا ئىپار بولۇپ، ئىپار ئۇيغۇر تېبابىتى كىلاسسىك ئەسەرلىرىدە «مىشك» دەپ ئاتالغاچقا، بۇ نۇسخىغا ئىپارنىڭ نامى بېرىلگەن. مەجۇنى ئازاراقىنى ئالساق كۆچۈلا ئۇيغۇر تېبابىتى كىلاسسىك ئەسەرلىرىدە «ئازاراقى» دەپ ئاتالغاچقا ئۇنى ئەجدادلىرىمىز «مەجۇنى ئازاراقى» دەپ ئاتىغان.

2. بەزى دورىلارغا ئۆزىنىڭ تەبىئىتى، خۇسۇسىيىتىگە ئاساسەن نام قويۇلغان. مەسىلەن: مەجۇنى ماددەتۇلھايات (ماددەتۇلھايات) دېگەن دورا بەدەننى ھەر جەھەتتىن قۇۋۋەتلىگۈچى دورا بولغانلىقتىن، ھاياتلىقنىڭ ماددىسى (ماددەتۇلھايات) دەپ نام بېرىلگەن.

3. بەزى پىششىق دورىلارغا ئۆزىنىڭ تېز پۇرسەت ئىچىدە ئەملىي كۆرسىتىدىغان ئۇنۇمى ۋە تەسىرىگە ئاساسەن نام قويۇلغان. مەسىلەن: «ھەببى مۇخرىج» سۇرگۇ دورىسى بولغاچقا، شۇ خىل نام بېرىلگەن. مۇخرىج ئەرەبچە سۆز بولۇپ، سۇرگۇ دېگەن مەنىنى بىلدۈرىدۇ. «مەجۇنى بەرشىشا» دېگەن دورا تېز تەسىر قىلغۇچى مەجۇن دېگەنلىكتۇر. چۈنكى بەرشىشانىڭ تەركىبىدە ئەپيۇن قاتارلىق تېز تەسىر قىلغۇچى دورىلار بولغاچقا ھەمدە ئاغرىق پەسەيتىش ئۇنۇمى تېز بولغاچقا شۇنداق نام قويۇلغان.

4. بەزى پىششىق دورىلار شۇ نۇسخىنى ئىجاد قىلغۇچى ھۆكۈمانىڭ نامى بىلەن قوشۇپ ئاتالغان. مەسىلەن: مەجۇنى ئەبۇئەلى ئىبنى سىنا نۇسخىسى ئۇلۇغ ھۆكۈما ئەبۇئەلى ئىمىن سىنانىڭ ئىجادىيىتى بولۇپ، بۇ ياسالما شۇ ھۆكۈمانىڭ نامى بىلەن ئاتالغان.

5. بەزى پىششىق دورىلار داۋالايدىغان كېسەللىكى ياكى ئىشلىتىلىدىغان ئەزاغا ئاساسەن نام بېرىلگەن. مەسىلەن: سۇفۇپى ۋەجئى دەندان دېگەن دورا چىش كېسەللىكىنىڭ تالقىنى بولۇپ، شۇ نام بىلەن ئاتالغان (ۋەجئى ئەرەبچە ئاغرىق، دەندان پارسچە چىش دېگەن مەنىنى بىلدۈرىدۇ).

6. بەزى پىششىق دورىلارغا ئۆزىنىڭ ئاچچىق ياكى تاتلىق خۇسۇسىيىتىگە ئاساسەن نام بېرىلگەن. مەسىلەن: ھەببى ئايارەج پەيقىرا دېگەن پىششىق دورا ھەددىدىن زىيادە ئاچچىق بولغانلىقتىن بۇ نام بېرىلگەن.

§ 2. ئۇيغۇر تېبابىتىدە پىششىق دورىلارنىڭ تەبىئىتىنى بەلگىلەش

ئۇيغۇر تېبابىتىدە پىششىق دورىلارنىڭ تەبىئىتىنى بەلگىلەشتە پىششىق دورىلارنىڭ تەركىبىگە چۈشكەن خام دورىلارنىڭ تەبىئىتى ئاساس قىلىنىدۇ. شۇڭلاشقا ئالدى بىلەن خام دورىلارنىڭ تەبىئىتى بىلەن تونۇشۇپ ئۆتۈشكە توغرا كېلىدۇ.

ئەجداتلىرىمىز خام دورىلارنىڭ تەبىئىتىنى بەلگىلەش ئۈچۈن ئاۋۋال ئۆزلىرى ئىستېمال قىلىپ كۆرۈپ، دەسلەپتە ئىسسىق، سوغۇقتىن ئىبارەت يەككە تەبىئەتكە ئايرىپ، دەسلەپكى نەزىرىيەنى ئوتتۇرىغا قويغان. تۇرمۇش سەۋىيىسىنىڭ يۇقىرى كۆتۈرۈلۈشى، دورا ئىشلىتىش ئېھتىياجىنىڭ ئېشىپ بېرىشىغا ئەگىشىپ بەزى دورىلارنىڭ ئارىلاشما مۇرەككەپ تەسىرلەرنى بېرىدىغانلىقى، شۇ تەسىر ئاساسىدا بەزى مۇرەككەپ كېسەللەرگە بولغان ئۇنۇمنىڭ يۇقىرى بولىدىغانلىقىنى بايقاپ، تەكرار - تەكرار سىناق قىلىش ئارقىلىق قۇرۇق ئىسسىق، ھۆل ئىسسىق، ھۆل سوغۇق، قۇرۇق سوغۇق قاتارلىق تەبىئەتلەرگە ئايرىلىدىغانلىقىنى مۇقىملاشتۇرغان.

مەلۇم بىر دورىنى ئىستېمال قىلغاندىن كېيىن، بەدەننى قىزىتىپ، قاننى جانلاندۇرۇپ، تومۇر ھەرىكىتىنى تېزلەتكەن بولسا ئىسسىق تەبىئەتلىك دورا دەپ قارىغان.

ئەكسىچە قىزىتما قايتۇرۇپ، تومۇر ھەرىكىتىنى ئاستىلىتىپ، سۇيدۇك مىقدارىنى ئاشۇرسا سوغۇق تەبىئەتلىك دورا دەپ قارىغان.

مەلۇم بىر خىل دورىنى بەدەن قۇرۇلۇشى نورمال كىشىلەرگە ئىستېمال قىلدۇرغاندىن كېيىن بەدەننى قىزىتىپ، ئېغىزنى قۇرۇتۇپ، تومۇر ھەرىكىتىنى تېزلىتىپ، قان ئېقىمىنى تېزلەتسە، سۇيدۇك رەڭگىنى ساغۇچ رەڭگە كىرگۈزسە ھەمدە سەپرا خىلىتىنىڭ ئالامىتىنى پەيدا قىلسا، بۇ خىلدىكى قۇرۇق ئىسسىق تەبىئەتتىكى دورىلار دەپ قارىغان.

مەلۇم بىر خىل دورىنى ئىستېمال قىلدۇرغاندىن كېيىن بەدەننى نورمال قىزىتىپ،

ئەسنەش، كېرىلىش پەيدا قىلسا، سۈيدۇك رەڭگىنى قىزغۇچ رەڭگە كىرگۈزسە ھەمدە قان خىلىتىنىڭ ئالامىتىنى پەيدا قىلسا ھۆل ئىسسىق تەبىئەتتىكى دورىلار دەپ قارىغان.

مەلۇم بىر خىل دورىنى ئىستېمال قىلغاندىن كېيىن بەدەننى سوۋۇتۇپ ۋە ئېغىرلاشتۇرۇپ، ھېس - تۇيغۇنى سۇسلاشتۇرۇپ، سۈيدۇك مىقدارىنى كۆپەيتىپ، سۈيدۇك رەڭگىنى ئاق رەڭگە كىرگۈزسە ھەمدە بەلغەم خىلىتىنىڭ ئالامىتىنى پەيدا قىلسا دورىلارنى سوغۇق تەبىئەتتىكى دورىلار دەپ قارىغان.

مەلۇم بىر خىل دورىنى ئىستېمال قىلغاندىن كېيىن، بەدەننى سوۋۇتسىمۇ، لېكىن ئېغىزنى قۇرۇتۇپ، ئاشقازاننىڭ كىرىش قىسمىدا سانجىلغاندەك سېزىم پەيدا قىلسا ھەمدە سەۋدا خىلىتىنىڭ ئالامىتىنى پەيدا قىلسا، قۇرۇق سوغۇق تەبىئەتتىكى دورىلار دەپ قارىغان.

ئەجداتلىرىمىز دورىلارنى يۇقىرىقىدەك ئوسۇللار ئارقىلىق تەبىئەتكە ئايرىشتىن سىرت يەنە ھەر بىر دورىنىڭ تەبىئىتىنىڭ دەرىجىسىنىمۇ بېكىتكەن. مەسىلەن: بىرىنچى دەرىجىدە قۇرۇق ئىسسىق؛ ئىككىنچى دەرىجىدە قۇرۇق سوغۇق، بىرىنچى دەرىجىدە ھۆل ئىسسىق دېگەنگە ئوخشاش.

ئادەتتە ئۇيغۇر تېبابىتىدە، بىرىنچى دەرىجىلىك ۋە ئىككىنچى دەرىجىلىك تەبىئەتتىكى دورىلار ئەڭ كۆپ ئىشلىتىلىدۇ. ئۈچىنچى دەرىجىلىك تەبىئەتتىكى دورىلار ئاز ئىشلىتىلىدۇ ياكى ئېھتىيات بىلەن ئىشلىتىلىدۇ. تۆتىنچى دەرىجىلىك تەبىئەتتىكى دورىلار زەھەرلىك دەپ قارىلىپ، لايىقلاشتۇرۇش ئۆلچىمىدىن ئۆتكەندىن كېيىن، ناھايىتى ئاز مىقداردا ئىشلىتىلىدۇ ياكى زۆرۈرىيەت بولمىسا ئىشلىتىلمەيدۇ.

پىششىق دورىلارنىڭ تەبىئىتىنى بەلگىلەش ئۈچۈن ئالدى بىلەن ئۈنىڭ تەركىبىگە كىرگۈزۈلگەن خام دورىنىڭ بىر قېتىملىق ئىچىش مىقدارىنىڭ تەڭ ياكى تەڭسىزلىككە قارىلىدۇ. ئەگەر بىر قېتىملىق ئىچىش مىقدارى تەڭ ھەمدە تەبىئىتى ئوخشاش بولسا ئۇلارنى قوشۇپ، دورىلارنىڭ سانىغا تەقسىم قىلىنىدۇ. تەقسىم قىلغان بىرلىك سان شۇ دورىنىڭ تەبىئىتى بولۇپ ھېسابلىنىدۇ. مەسىلەن: ھەببۇلغار، جىنتىيانا، مورمەككى، زىراۋەندە قاتارلىق دورىلاردىن تەركىب تاپقان تەرياقى ئەربەئە تەيىارلىماقچى بولساق، بۇلارنىڭ ئىچىش مىقدارى ۋە تەبىئىتىمۇ باراۋەر، لېكىن تەبىئىتىدىكى دەرىجە ئوخشىمايدۇ. چۈنكى ھەببۇلغار، مورمەككىلەر ئىككىنچى دەرىجىدە قۇرۇق ئىسسىق؛ جىنتىيانا، زىراۋەندىلەر ئۈچىنچى دەرىجىدە ئىسسىق، ئىككىنچى دەرىجىدە قۇرۇق؛ بۇلارنىڭ تەبىئىتىنى ھېسابلىغاندا ئىسسىق دەرىجىسى 10 ـ 10، قۇرۇقلۇق دەرىجىسى 8، ئىسسىقلىق دەرىجىسى بولغان 10 نى دورىلار سانى بولغان 4 كە بۆلگەندە 2.5 دىن 2 قېتىم بۆلۈنىدۇ. قۇرۇقلۇق دەرىجىسى بولغان 8 نى 4 كە بۆلگەندە 2 چىقىدۇ. دېمەك، ياسالغان پىششىق دورىنىڭ دەرىجىسى 2.5 دەرىجىدە ئىسسىق، 2 ـ دەرىجىدە قۇرۇق بولغان بولىدۇ.

ئەگەر ئىچىش مىقدارى باراۋەر تەبىئەتلىرى قارىمۇ قارشى بولسا بۇلارنىڭ تەبىئەت دەرىجىلىرىنى ھېسابلاپ ئۆزىنىڭ قارىمۇ قارشى تەرىپىدىن قايسى كەم بولسا شۇنى كۆپ ساندىن ئېلىۋېتىپ قالغان قالدۇق دورىلار سانىغا تەقسىملىنىدۇ. تەقسىملەنگەن ئەنە شۇ بىرلىك سان شۇ خىل پىششىق دورىنىڭ تەبىئىتى ھېسابلىنىدۇ. مەسىلەن: ھەببۇلغار ۋە گىل مەختۇمدىن تەركىب تاپقان تەرياق ياساشقا توغرا كەلسە ئۇلارنىڭ مىقدارى باراۋەر، لېكىن تەبىئەتلىرى قارىمۇ قارشى (ھەببۇلغار 2 ـ دەرىجىدە قۇرۇق ئىسىق، گىل مەختۇم 1 ـ دەرىجىدە سوغۇق، 2 ـ دەرىجىدە قۇرۇق) بولغانلىقتىن تەبىئەتلىرىنى ھېسابلىغاندا ئىسسىقلىق دەرىجىسى 2 ـ، سوغۇقلۇق دەرىجىسى 1 ـ بولىدۇ. كۆپ بولغان 2 دىن ئاز سان بىرنى ئېلىپ تاشلىغاندا بىر قالىدۇ. قالدۇق دورىلارنى دورىلار سانى بولغان 2 گە بۆلگەندە 0.5 دەرىجىدىن تېگىدۇ، يەنى بۇ ياسالمىنىڭ ئىسسىقلىقى 0.5 بولىدۇ. بۇ ياسالمىدىكى قۇرۇقلۇق دەرىجە 4 بولۇپ، دورىلار سانى بولغان 2 گە بۆلگەندە 2 دىن تەقسىم بولغىنى ئۈچۈن ياسالمىنىڭ قۇرۇقلۇقى 2 ـ دەرىجىدە بولىدۇ. دېمەك، پىششىق دورىلارنىڭ دەرىجىسىنى ھېسابلاش يۇقىرىقىدەك ئۇسۇللار بويىچە ئېلىپ بېرىلىدۇ.

§ 3 . ئۇيغۇر تېبابىتىدە پىششىق دورىلارنى خۇسۇسىيەتكە ئايرىش

ئۇيغۇر تېبابىتى داۋالاش ئەمەلىيىتىدە دورىلارنى ئىستېمال قىلغاندىن كېيىن، ئۇلارنىڭ بەدەندە كۆرسەتكەن تەسىرلىرىنى ئومۇملاشتۇرۇپ، دورىنىڭ خۇسۇسىيىتى دەپ ئاتايدۇ. ئەجدادلىمىز پىششىق دورىلارنى ئۆزلىرى ئىستېمال قىلىش ياكى ھايۋانلارغا سىناق قىلىش ئارقىلىق دورىلارنىڭ ئورگانىزمدا پەيدا قىلغان ھەرخىل ئۆزگىرىشلىرىنى يەكۈنلەپ، تۈرلۈك كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىش ئارقىلىق ھەر خىل كېسەللىكلەرنىڭ ئالدىنى ئېلىش ۋە داۋالاش جەريانىدا ھاسىل قىلغان تەجرىبىلىرى ئاساسىدا دورىلارنى تەسىرىگە ئاساسەن تۈرلۈك خۇسۇسىيەتلەرگە ئايرىغان.

ئۇيغۇر تېبابىتى پىششىق دورىلار ئىلمىدا دورىلارنىڭ خۇسۇسىيىتى تۆۋەندىكىدەك تۈرلەرگە بۆلۈنىدۇ. مەسىلەن: خىلىتسىز غەيرىي تەبئىي كەيپىياتنى تەڭشىگۈچى دورىلار، غەيرىي تەبئىي خىلىتلارنى پىشۇرغۇچى دورىلار، غەيرىي تەبئىي خىلىتلارنى سۈرگۈچى دورىلار، قان تازىلىغۇچى دورىلار، قان كۆپەيتكۈچى دورىلار، قاننى سۈيۇلدۇرغۇچى دورىلار، قان توختاتقۇچى دورىلار، توسالغۇلارنى ئاچقۇچى دورىلار، يالليۇغ قايتۇرغۇچى دورىلار، ئىششىق ياندۇرغۇچى دورىلار، قىزىتما قايتۇرغۇچى دورىلار، سۈيدۈك ھەيدىگۈچى دورىلار، تاش پارچىلىغۇچى دورىلار، چوڭ تەرەتنى راۋانلاشتۇرغۇچى دورىلار، يەل ھەيدىگۈچى دورىلار.

لار، مەددە قۇرت ئۆلتۈرگۈچى دورىلار، ھەيزنى راۋان قىلغۇچى دورىلار، قەي قىلدۇرغۇچى دورىلار، تەرلەتكۈچى دورىلار، ئاغرىق پەسەيتكۈچى دورىلار، قابىز دورىلار، جاراھەت پۈتتۈرگۈچى دورىلار، زەھەر قايتۇرغۇچى دورىلار، «تەبئەت» نى قۇۋۋەتلىگۈچى دورىلار، مېڭىنى قۇۋۋەتلىگۈچى دورىلار، يۈرەكنى قۇۋۋەتلىگۈچى دورىلار، جىگەرنى قۇۋۋەتلىگۈچى دورىلار، ئۆپكە ۋە كاناينى قۇۋۋەتلىگۈچى دورىلار، ئاشقازان ۋە ئۈچەينى قۇۋۋەتلىگۈچى دورىلار، ئۆتنى قۇۋۋەتلىگۈچى دورىلار، تالنى قۇۋۋەتلىگۈچى دورىلار، بۆرەك ۋە دوۋساقنى قۇۋۋەتلىگۈچى دورىلار، باھنى قۇۋۋەتلىگۈچى دورىلار، بالىياتقۇ ۋە تۇخۇمداننى قۇۋۋەتلىگۈچى دورىلار، سۈت ۋە مەنى كۆپەيتكۈچى دورىلار، كۆزنى قۇۋۋەتلىگۈچى دورىلار، پەي، مۇسكۇل ۋە نېرۋىلارنى قۇۋۋەتلىگۈچى دورىلار، تەشەننۇچنى بوشاشتۇرغۇچى دورىلار، تېرىنى قۇۋۋەتلىگۈچى دورىلار، داغ ۋە سەپكۈن چۈشۈرگۈچى دورىلار، چاچنى قۇۋۋەتلىگۈچى دورىلار، چۈشكۈرتكۈچى دورىلار.

ئۇچىنچى باب ئۇيغۇر تېبابىتى پىششىق دورا ياسالمىلىرى

ئۇيغۇر تېبابىتىدە پىششىق دورا ياسالمىلىرى داۋالاش ئېھتىياجىغا ئاساسەن، ئۆزىگە خاس ئالاھىدە تەييارلاش ئۇسۇللىرى ئارقىلىق ھەر خىل شەكىلدە تەييارلانغان دورا ياسالمىلىرىنى كۆرسىتىدۇ. ئۇلار ياسالما شەكىللىرىنىڭ ئوخشاشماسلىقىغا ئاساسەن تۆۋەندىكىدەك بىر قانچە خىلغا بۆلۈنىدۇ.

1. كاشكاپ (دەملىمە) دورىلار

كاشكاپ دورىلار — بىر ياكى بىر قانچە خىل دورىلارنى چالا سوقۇپ ياكى پۈتۈن چۆپى بىلەن چەينەك ياكى ئېغىزلىق قاچىغا سېلىپ ئۈستىگە قاينىق سۇ قۇيۇپ دەملەپ، دورىنىڭ تەمى چىققاندا ئىسسىق ياكى سوغۇق ھالەتتە ئىشلىتىلىدىغان سۇيۇق دورا ياسالمىسىدۇر.

كاشكاپ (دەملىمە) دورىلارنىڭ ئالاھىدىلىكى

1. دورىلارنى دەملەپ ئىشلەتكەندە بىر قىسىم دورىلارنىڭ تەبىئىتى ۋە خۇسۇسىيىتىنىڭ ئۆزگىرىپ كېتىشىدىن ساقلانغىلى ھەمدە دورىنىڭ داۋاملىق ئۇنۇمىنى يۇقىرى كۆتۈرگىلى بولىدۇ.

2. دورىلارنى دەملەپ ئىشلەتكەندە بىر قىسىم دورىلارنىڭ تەركىبىدىكى ئۇچۇچان مايۋە باشقا شىپالىق تەركىبلەرنىڭ پارلىنىپ چىقىپ كېتىپ، دورىنىڭ قۇۋۋىتىگە تەسىر يېتىشىدىن ساقلانغىلى بولىدۇ.

3. كاشكاپ (دەملىمە) دورىلارنى كېسەللىك ئەھۋالىغا قاراپ، ئۆز ۋاقتىدا تەييارلاپ ئىستېمال قىلىشقا بولىدۇ. ئىشلىتىش قۇلايلىق، تەييارلاش ئۇسۇلى ئاددىي.

4. كاشكاپ دورىلار سۇيۇق دورىلاردا بولۇشقا تېگىشلىك باشقا ئالاھىدىلىكلەرگە ئىگە.

كاشكاپ (دەملىمە) دورىلارنى تەييارلاشتا دىققەت قىلىدىغان ئىشلار

1. دورىلارنى ئالدى بىلەن پاكىز تازىلاپ، زۆرۈر تېپىلغاندا يۇيۇپ، ئاندىن چىلاش ياكى دەملەش لازىم.

2. دورىلارنى ئاغزى بار قاچىلارغا سېلىپ چىلاپ، ئاغزىنى يېپىپ، تەمى چىققۇچە دەملەش كېرەك.

3. دورىلارنى 1～3 سائەتكىچە چىلاش، ئىشلىتىلىدىغان سۇ (قاينىق سۇ) مىقدارى بىر ھەسسە دورىغا 2～3 ھەسسە ئەتراپىدا بولۇش كېرەك.

4. دەملىمە دورىلارنىڭ ئېرىتكۈچىسى سۇ بولغاچقا، تۇراقلىق دەرىجىسى تۆۋەن بولۇپ، ئاسان بۇزۇلۇپ، ساقلاپ ئىشلىتىشكە بولمايدۇ. شۇڭا، كېسەللىك ئەھۋالىغا ئاساسەن ۋاقتىدا ئۇدۇللۇق تەيىارلاپ ئىشلىتىش كېرەك.

2. مەتبۇخ دورىلار

مەتبۇخ دورىلار — بىر ياكى بىر قانچە خىل دورا ئەشيالارنى يالپاقلاپ ياكى چالا سوقۇپ، سۇ (ياكى قاياناق سۇ) غا مەلۇم ۋاقىت چىلاپ، ئاندىن قاينىتىپ دورىلارنىڭ قۇۋۇتىنى ئاجرىتىپ ئېلىپ، پەسەپلىرىنى چىقىرىپ تاشلاپ، دورىلىق قىسمىنى قالدۇرۇپ تەيىارلىنىدىغان سۇيۇق دورا ياسالمىسىدىن ئىبارەت.

مەتبۇخ دورىلارنىڭ ئالاھىدىلىكى

مەتبۇخ دورىلار سۇيۇق دورا ياسالمىسى بولغاچقا سۇيۇق دورىلاردا بولۇشقا تېگىشلىك ئالاھىدىلىكلەرگە ئىگە.

1. كېسەللىك ئۆزگىرىش ۋە كېسەللىك ئەھۋالىغا ئاساسەن دورىلارنى مۇۋاپىق ھالدا تەڭشەپ ئىشلىتىشكە بولىدۇ، يەنى رېتسېپ تەركىبىدىكى دورىلارنى تەڭشەپ بىر قىسىم دورىلارنى قوشۇش ياكى چىقىرىۋېتىش ئارقىلىق مەتبۇخ ياسالمىسىنى كېسەللىك ئەھۋالىغا ماسلاشتۇرۇپ تەيىارلاشقا بولىدۇ.

2. رېتسېپ تەركىبىدىكى دورىلارنىڭ كۆپ خىل دورا تەركىبلىرىنىڭ ئۆزئارا تاۋالاش ئۆزگىرىشى ۋە ئالاھىدىلىكىنى تولۇق جارىي قىلدۇرغىلى بولىدۇ.

3. مەتبۇخ دورىلارنىڭ سۈمۈرۈلۈشى تېز، ئۆزگىرىشچان بولىدۇ.

4. مەتبۇخ دورىلارنى تەيىارلاش ئۇسۇلى ئاددىي ھەم قولايلىق بولۇپ، ئادەتتىكى شارائىتلاردىمۇ تەيىارلىغىلى بولىدۇ، ئالاھىدە ئۇسكۇنە تەلەپ قىلمايدۇ.

مەتبۇخ دورىلارنى تەيىارلاشتا دىققەت قىلىدىغان ئىشلار

1. مەتبۇخ دورىلار تەركىبىگە چۈشۈدىغان پىننە، يالپۇز، رەيھان، سانا، ئۈستەقۇدۇس، لاچىندانە، گۈلبىنەپشە، قىزىلگۈل، نېلۈپەر قاتارلىق يوپۇرماق، گۈل - چېچەك ۋە ئۇچۇچان خۇسۇسىيەتلىك دورىلارنى ئۆزۈن قاينىتاندا قۇۋۇتى پارچىلىنىپ كېتىپ ئۈنۈمى تۆۋەنلەپ كېتىدۇ. شۇڭا بۇ خىلدىكى دورىلارنى باشقا دورىلار قاينىپ تەيىار بولغاندا ئاخىرىدا سېلىپ 10～15 مىنۇت ئەتراپىدا قاينىتىپ تەيىارلىنىدۇ.

2. مەتبۇخ دورىلار تەركىبىگە چۈشۈدىغان ئەقتىمۇنغا ئوخشاش دورىلارنى باشقا دورىلار بىلەن قاينىتىشقا بولمايدۇ. شۇڭا داكىغا ئوراپ ياكى خالتىغا سېلىپ باشقا دورىلار قاينىپ، تەيىار بولغاندا چىلاپ قويۇپ مەلۇم ۋاقىتتىن كېيىن سۈزۈپ ئېلىۋېتىش كېرەك.

3. مەتبۇخ دورىلار تەركىبىگە چۈشۈدىغان ئىپار، مەرۋايىت، كەھرىۋا، زەپەر، ئەنبەر

قاتارلىق قىممەت باھالىق دورىلارنى قاينىتماي يۇمشاق سوقۇپ تاسقاپ، قاينىتىپ تەييارلانغان دورا سۈيىگە ئاخىرىدا سېلىپ ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

4. مەتبۇخ دورىلار تەركىبىگە چۈشىدىغان بىر قىسىم يېلىم جىنسلىق دورىلارنى نۇسخىدىكى باشقا دورىلارغا ئارىلاشتۇرماي ئايرىم سوقۇپ باشقا دورىلارنى قاينىتىپ تەييارلىغان سۈيىگە ئارىلاشتۇرۇش لازىم.

5. لوئابى ئېلىنىدىغان، سۇ قوشۇشقا بولمايدىغان ئىسپىغولغا ئوخشاش دورىلارنى، قاياق سۇدا ئاسان ئېرىيەلەيدىغان تەرەنجىبىنگە ئوخشاش دورىلارنى ئاۋۋال قاياق سۇغا چىلاپ دەملەپ سۈزۈپ، ئۇنىڭ شىرنىسىنى دورىلارنىڭ قاينىتىلغان سۈيىگە ئەڭ ئاخىرىدا سېلىپ ئارىلاشتۇرۇش كېرەك.

6. مەتبۇخ دورىلارنى قۇم قازان، فار ـ فۇر قاچىلار، قەلەيلەنگەن مىس قازان، سىرلىق قاچا، داتلاشماس مېتال قازان قاتارلىق سايمانلاردا قاينىتىش كېرەك، تۆمۈر قازاننى قەتئىي ئىشلەتمەسلىك لازىم، چۈنكى ئۆسۈملۈك دورىلار تەركىبىدىكى تانىنىن مادىسى تۆمۈر بىلەن ئۇچراشقان ھامان دورا رەڭگىنى ئۆزگەرتىپ دورىنىڭ سۈپىتىگە تەسىر يەتكۈزىدۇ.

7. مەتبۇخ دورىلارنى تەييارلاشتا دورىلارنى قاينىتىپ بولغاندىن كېيىن، ئىمكانقەدەر قىزىقراق ۋاقىتتا دورا تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىش كېرەك.

3. سىركەنجۈبىل دورىلار

☆ سىركەنجۈبىل دورىلار — قاينىتىلغان دورا سۈيىگە شېكەرنى سېلىپ قىيامغا كەلتۈرۈگەندىن كېيىن، سىركىنى قوشۇپ بىر قاينىتىپلا تەييارلىنىدىغان سۈيۇق دورا ياسالمىسىدىن ئىبارەت.

سىركەنجۈبىل دورىلارنىڭ ئالاھىدىلىكى

1. سىركەنجۈبىل دورىلار سۈيۇق دورا ياسالمىسىغا تەۋە بولغاچقا، سۈيۇق دورىلاردا بولۇشقا تېگىشلىك ئالاھىلىكلەرگە ئىگە.

2. سىركەنجۈبىل دورىلارنىڭ تال، جىگەرنىڭ خىزمىتىنى كۈچەيتىش، توسالغۇلارنى ئېچىش رولى يۇقىرى.

سىركەنجۈبىل دورىلارنى تەييارلاشتا دىققەت قىلىدىغان ئىشلار

1. ئەگەر سىركەنجۈبىلگە رەۋەن سېلىشقا توغرا كەلگەندە رەۋەننى قاينىتماي، باشقا دورىلار پىشىپ تەييار بولغاندا ئوتتىن چۈشۈرۈپ، يۇمشاق سالايە قىلىنغان رەۋەن تالقىنىنى قىزىق قىيامغا تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلاش كېرەك.

2. سىركەنجۈبىل دورىلارنىڭ تەركىبىدە قىزىلگۈل بولسا ئۇنى تۆمۈر قازاندا قاينىتقاندا دورىنىڭ رەڭگى قارىداپ كېتىدۇ، شۇنىڭ ئۈچۈن بۇنداق نۇسخىلارنى سىرى چۈشمىگەن

سىرلىق قاچىلاردا قاينىتىش كېرەك ياكى سىركىنى ئاز - ئازدىن تېمىتىپ قوشۇش ياكى سىركىنى دورا چىلايدىغان قاياق سۇغا ئارىلاشتۇرۇپ، ئاندىن دورىلارنى چىلاپ بىرگە قاينىتىش ئارقىلىق دورا رەڭگىنىڭ قارىداپ قېلىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىش كېرەك.

3. سىركەنجۈبىل دورىلارنى قاچىلاشتا تۆمۈر ۋە ئالیۇمىن قاچىلارغا ئالماسلىق كېرەك. ئەينەك شىشە، چىنە قاچىلارغا قاچىلاش لازىم.

4. سىركەنجۈبىل دورىلارنى كۆچلۈك، قۇۋۇەتلىك تەييارلاش كېرەك. ئىستېمال قىلغاندا قاياق سۇ قوشۇپ ئىستېمال قىلىش كېرەك.

5. تەركىبىگە باشقا دورا قوشماي تەييارلىنىدىغان سىركەنجۈبىل دورىلارنى تەييارلاشتا، سۇ ۋە شېكەرنى كۆرسەتمىدىكى ئۆلچەم بويىچە ئېلىپ قاينىتىش كېرەك. شېكەر قىيامغا كەلگەندە كۆرسىتىلگەن مىقداردىكى سىركىنى قوشۇپ بىر ئۆرلىتىپلا ئوتتىن چۈشۈرۈش لازىم.

6. سىركە قوشۇلغان دورىلارنى ئۇزۇن قاياتقاندا كۆڭۈلنى ئېلىشتۇرىدۇ، شۇنىڭ ئۈچۈن سىركىنى ئاخىرىدا قوشۇپ، بىر قاياش ياكى ۋېزىلداش بىلەنلا ئوتنى توختىتىش كېرەك.

4. مائۇلئۇسۇللار

مائۇلئۇسۇللار — بىر ياكى بىر قانچە خىل يىلتىز دورىلارنى چالا سوقۇپ، سۇ (ياكى قاياق سۇ) غا مەلۇم ۋاقىت چىلاپ، ئاندىن قاينىتىپ، دورىلارنىڭ قۇۋۋىتىنى ئاجرىتىپ ئېلىپ، پىسەپلىرىنى چىقىرىپ تاشلاپ، دورىلىق قىسمىغا قەنت قوشۇپ تەييارلىنىدىغان سۇيۇق دورا ياسالمىسىدىن ئىبارەت.

مائۇلئۇسۇللارنىڭ ئالاھىدىلىكى

مائۇلئۇسۇللار سۇيۇق دورا ياسالمىسى بولغاچقا، سۇيۇق دورىلاردا بولۇشقا تېگىشلىك ئالاھىدىلىكلەرگە ئىگە.

1. مائۇلئۇسۇللارنى كېسەللىك ئۆزگىرىشى ۋە كېسەللىك ئەھۋالىغا ئاساسەن مۇۋاپىق ھالدا تەڭشەپ ئىشلىتىشكە بولىدۇ.

2. مائۇلئۇسۇللارنىڭ سۈمۈرۈلۈشى تېز، ئۈنۈمى كۆرۈنەرلىك.

3. مائۇلئۇسۇللارنى تەييارلاش ئۇسۇلى ئاددىي ھەم قۇلايلىق بولۇپ، ئادەتتىكى شارائىتلاردىمۇ تەييارلىغىلى بولىدۇ، ئالاھىدە ئۇسكۇنە تەلەپ قىلمايدۇ.

مائۇلئۇسۇللارنى تەييارلاشتا دىققەت قىلىدىغان ئىشلار

1. نۇسخا تەركىبىدىكى دورىلار ئاساسلىقى يىلتىز تۈرىدىكى دورىلار بولۇپ، ئىشلىتىشتىن بۇرۇن چالا سوقۇۋېتىپ ئىشلىتىش لازىم.

2. مائۇلئۇسۇللارنى قۇم قازان، فارفۇر قاچىلار، قەلەيلەنگەن مىس قازان، سىرلىق قاچا، داتلاشماس مېتال قازان قاتارلىقلاردا قاينىتىش كېرەك، تۆمۈر قازاننى قەتئىي ئىشلەتمەسلىك لازىم، چۈنكى ئۇسۇملۇك دورىلار تەركىبىدىكى تاننىن ماددىسى تۆمۈر بىلەن ئۇچراشقان هامان دورا رەڭگىنى ئۆزگەرتىپ، دورىنىڭ سۈپىتىگە تەسىر يەتكۈزىدۇ.

3. مائۇلئۇسۇللارنى تەييارلاشتا دورىلارنى قاينىتىپ بولغاندىن كېيىن، ئىمكانقەدەر قىزىقراق ۋاقىتتا دورا تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ ئىشلىتىش لازىم.

5. مائۇلفەۋاكسىنلار

مائۇلفەۋاكسىنلارنىڭ ئالاهىدىلىكى

مائۇلفەۋاكسىنلار سۈيۇق دورا ياسالما تۇرىگە تەۋە بولۇپ، تۆۋەندىكىدەك ئالاهىدىلىكلەرگە ئىگە.

1. مائۇلفەۋاكسىنلارنىڭ بەدەنگە ئۆزلىشىش ۋە تەسىر قىلىشى تېز بولۇپ، ئۇنۇمىنى تېز كۆرسىتەلەيدۇ.

2. مائۇلفەۋاكسىنلارنىڭ تەمى تاتلىق بولۇپ، ئىستېمال قىلىشقا ئەپلىك.

3. مائۇلفەۋاكسىنى تەييارلاش ئۇسۇلى ئاددىي بولۇپ، ئائىلىلەردىمۇ تەييارلاپ ئىشلىتىشكە بولىدۇ.

مائۇلفەۋاكسىنلارنى تەييارلاشتا دىققەت قىلىدىغان ئىشلار

1. مائۇلفەۋاكسىنى تەييارلاشتا ئىشلىتىلىدىغان مېۋىلەر چوقۇم پاكىزە ۋە تولۇق پىشقان بولۇشى كېرەك.

2. مېۋىلەرنى تولۇق سۇقىپ سۈيىنى چىقىرىپ بولغاندىن كېيىن، سۈزۈپ ئىشلىتىش لازىم.

3. كېسەللىك ئەهۋالىغا قارىتا مۇۋاپىق مىقداردا تەييارلاپ ئىشلىتىش لازىم.

6. مائۇلهەسەللەر

مائۇلهەسەللەر — هەسەلگە قاينىق سۇ ئارىلاشتۇرۇپ ياكى بىر ۋە نەچچە خىل دورا قاينىتىمىسىغا هەسەل ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدىغان بىر خىل سۈيۇق ياسالمىدىن ئىبارەت.

مائۇلهەسەللەرنىڭ ئالاهىدىلىكى

1. مائۇلهەسەللەر سۈيۇق، بەدەنگە ئۆزلىشىش ۋە تەسىر قىلىشى تېز بولۇپ، دورىلىق ئۇنۇمىنى تېز كۆرسىتەلەيدۇ.

2. مائۇلهەسەللەرنىڭ تەمى تاتلىق بولۇپ، ئىستېمال قىلىشقا ئەپلىك.

3. مائۇلھەسەللەرنى تەييارلاش ئۈسۈلى ئاددى بولۇپ، ئائىلىلەردىمۇ تەييارلاپ ئىشلەتىشكە بولىدۇ.

مائۇلھەسەللەرنى تەييارلاشتا دىققەت قىلىدىغان ئىشلار

1. مائۇلھەسەللەرنى تەييارلاشتا ھەسەلنىڭ سۈپىتى ياخشى، مىقدارى توغرا بولۇشى لازىم.

2. نۇسخا تەركىبىدىكى يىلتىز دورىلارنى يۇمشاق ئېزىش، ئۇرۇق دورىلارنى يىرىكرەك ئېزىش، مېۋە، گۈل، چاڭلارنى سوقماسلىق لازىم.

3. دورىلارنى لايىقلاشتۇرۇپ بولغاندىن كېيىن، مۇڭاپىق مىقدارىكى سۇغا چىلاپ، سۇس ئوتتا $\frac{1}{3}$ قىسمى قالغۇچە قاينىتىپ، تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، ھەسەلنى سېلىپ تەييارلىنىدۇ.

4. مائۇلھەسەللەرنى تەييارلاشتا ئىشلىتىلىدىغان سۇ چوقۇم پار سۈيى بولۇشى كېرەك.

5. مائۇلھەسەللەرنى تەييارلاپ بولغاندىن كېيىن، چوقۇم تولۇق سوۋۇتۇپ، ئاندىن قاچىلاش لازىم.

7. شەربەت دورىلار

شەربەت دورىلار — نۇسخا تەركىبىدىكى دورا ئەشيالارنى بەلگىلىك ۋاقىت قاينىتىپ تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ (مېۋىلەرنى سىقىپ سۈيىنى ئېلىپ)، دورا سۈيۇقلۇقىغا تەڭشەگۈچىلەرنى قوشۇش ئارقىلىق تەييارلىنىدىغان سۈيۇق ھالەتتىكى دورا ياسالمىسى.

شەربەت دورىلارنىڭ ئالاھىدىلىكى

شەربەت دورىلار سۈيۇق دورا ياسالما تۈرىگە تەۋە بولۇپ، تۆۋەندىكىدەك ئالاھىدىلىكلەرگە ئىگە.

1. شەربەت دورىلارنىڭ بەدەنگە ئۆزلىشىش ۋە تەسىر قىلىشى تېز بولۇپ، ئۇنۇمىنى تېز كۆرسىتەلەيدۇ.

2. شەربەت دورىلارنىڭ تەمى تاتلىق بولۇپ، ئىستېمال قىلىشقا ئەپلىك.

3. شەربەت دورىلارنى تەييارلاش ئۈسۈلى ئاددىي بولۇپ، ئائىلىلەردىمۇ تەييارلاپ ئىشلىتىشكە بولىدۇ.

4. شەربەت دورىلار سۈيۇق دورا ياسالمىلىرى ئىچىدىكى نىسبەتەن تۇراقلىق ياسالما شەكلى بولۇپ، تەلەپ بويىچە تەييارلانسا بىر يىل تولۇق ساقلاپ ئىشلەتكىلى بولىدۇ.

شەربەت دورىلارنى تەييارلاشتا دىققەت قىلىدىغان ئىشلار

1. شەربەت دورىلارنى تەييارلاشتا ئىشلىتىلىدىغان شېكەر ئاق، سۈپىتى ياخشى، كرىس-

تال یاکی پاراشوك هالتدىکی شېکەر بولۇشی کېرەك ھەمدە شېکەرنىڭ مىقدارى توغرا بولۇشی لازىم.

2. نۇسخا تەركىبىدىکی يىلتىز دورىلارنی يۇمشاق ئېزىش، ئۇرۇق دورىلارنی يىرىکرەك سوقۇش، مېۋە، گۈل - چېچەك، يوپۇرماق تۈرىدىکی دورىلارنی سوقماسلىق کېرەك.

3. دورىلارنی لايىقلاشتۇرۇپ بولغاندىن کېيىن، مۇۋاپىق مىقداردىکی سۇغا چىلاپ سۇس ئوتتا ئۇچتىن بىر قىسمى قالغىچە قاينىتىپ، ئاندىن دورىلارنىڭ تېرىپلىرىنى سۇزۇۋېتىپ، شېکەرنی سېلىپ قىيام قىلىش، قىيام نورمال ئېلىنىشی، شەربەت تەركىبىدىکی شېکەر سوغۇق جايدا كرىستال ھالىتىگە كېلۇۋالماسلىقی کېرەك.

4. ئۇچۇچان، قىممەت باھالىق ئىپار، زەپەر قاتارلىق دورىلارنی؛ مەستىکی، سەمغی ئەرەبی قاتارلىق يېلىم دورىلارنی ئايرىم - يرىم يۇمشاق سالايە قىلىپ، قىيام سوۋۇغاندىن کېيىن ئاخىرىدا تەكشی ئارىلاشتۇرۇش لازىم.

5. سانا، تەرەنجىۋىل، خىيارشەنبەر، ئەفتىمۇن قاتارلىقلارغا ئوخشاش قاينىتىش مەنئى قىلىنغان دورىلارنی ئايرىم چىلاپ تاتلىقنی چىقىرىپ تەييارلاش کېرەك.

6. رەۋەنگە ئوخشاش قاينىتىپ قۇۋۇتىنی ئېلىشقا بولمايدىغان دورىلارنی ئايرىم يۇمشاق سوقۇپ سالايە قىلىپ، ئاخىرىدا قىيام سوۋۇغاندىن کېيىن دورا سۇيىگە سېلىپ قوچۇپ تەكشی ئارىلاشتۇرۇش لازىم.

7. شەربەت دورىلارنی مەلۇم مەزگىل ساقلىغاندا دورىلىق قۇۋۇتىنی ساقلىيالىشی ۋە سۇپىتىدە ئۆزگىرىش بولماسلىقی لازىم.

8. شەربەت دورىلارنی تاييارلاشتا ئىشلىتىلىدىغان سۇ چوقۇم پار سۇيی بولۇشی کېرەك.

9. شەربەت دورىلارنی تەييارلاپ بولغاندىن کېيىن، چوقۇم تولۇق سوۋۇتۇپ ئاندىن قاچىلاش لازىم.

8. دانچە دورىلار

☆ دانچە دورىلار — نۇسخا تەركىبىدىکی دورا ئەشيالارنی بەلگىلىك ۋاقىت قاينىتىپ تېرىپلىرىنى سۇزۇۋېتىپ (مېۋىلەرنی سقىپ سۇيىنی ئېلىپ) قىيام قىلىپ، بەلگىلىك مىقداردىکی شېکەر قوشۇش ئارقىلىق تەييارلىنىدىغان دانچىسىمان ھالەتتىکی دورا ياسالمىسى.

دانچە دورىلارنىڭ ئالاھىدىلىکی

دانچە دورىلار سۇيۇق دورا ياسالما تۈرىگە تەۋە بولۇپ، تۆۋەندىکىدەك ئالاھىدىلىکلەرگە ئىگە.

1. دانچە دورىلارنىڭ بەدەنگە ئۆزلىشىش ۋە تەسىر قىلىشی تېز بولۇپ، ئۇنۇمنی تېز

كۆرسىتەلەيدۇ.

2. دانچە دورىلارنىڭ تەمى تاتلىق بولۇپ، ئىستېمال قىلىشقا ئەپلىك.

4. دانچە دورىلار سۈيۇق دورا ياسالمىلىرى ئىچىدىكى نىسبەتەن تۇراقلىق ياسالما شەكلى بولۇپ، تەلەپ بويىچە تەييارلانسا بىر يىل تولۇق ساقلاپ ئىشلەتكىلى بولىدۇ.

دانچە دورىلارنى تەييارلاشتا دىققەت قىلىدىغان ئىشلار

1. دانچە دورىلارنى تەييارلاشتا ئىشلىتىلىدىغان شېكەر ئاق، سۈپىتى ياخشى، كرىستال ياكى پاراشوك هالىتىدىكى شېكەر بولۇشى كېرەك ھەمدە شېكەرنىڭ مىقدارى توغرا بولۇشى لازىم.

2. نۇسخا تەركىبىدىكى يىلتىز دورىلارنى يۇمشاق ئېزىش، ئۇرۇق دورىلارنى يىرىكرەك سوقۇش، مېۋە، گۈل - چېچەك، يوپۇرماق تۇرىدىكى دورىلارنى سوقماسلىق كېرەك.

3. دورىلارنى لايىقلاشتۇرۇپ بولغاندىن كېيىن، مۇڭاپىق مىقدارىدىكى سۇغا چىلاپ سۈس ئوتتا ئۇچتىن بىر قىسمى قالغىچە قاينىتىپ، ئاندىن دورىلارنىڭ تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، قاينىتىپ قويۇلدۇرۇپ، بەلگىلىك مىقدارىدىكى شېكەرنى قوشۇش ئارقىلىق دانچىسىمان ھالەتكە كەلتۈرۈلىدۇ.

4. رەۋەنگە ئوخشاش قاينىتىپ قۇۋۇتىنى ئېلىشقا بولمايدىغان دورىلارنى ئايرىم يۇمشاق سوقۇپ سالايە قىلىپ، ئاخىرىدا قويۇلدۇرۇلغاندىن كېيىن تەكشى ئارىلاشتۇرۇش لازىم.

5. دانچە دورىلارنى مەلۇم مەزگىل ساقلىغاندا دورىلىق قۇۋۇتىنى ساقلىيالمىشى ۋە سۈپىتىدە ئۆزگىرىش بولماسلىقى لازىم.

6. دانچە دورىلارنى تەييارلاشتا ئىشلىتىلىدىغان سۇ چوقۇم پار سۈيى بولۇشى كېرەك.

9. مۇسەللەسلەر

مۇسەللەسلەر — ئۇزۇم سۈيى، ئانار سۈيى، تاۋۇز سۈيىلىرىگە مۇڭاپىق دورىلارنى قوشۇپ 40 كۈن ئاپتاپتا قويۇپ ئېچىتىپ، سۈزۈپ تەييارلىنىدىغان دورا ياسالمىسىدىن ئىبارەت.

مۇسەللەسلەرنىڭ ئالاھىدىلىكى

مۇسەللەسلەر سۈيۇق دورا ياسالما تۈرىگە تەۋە بولۇپ، تۆۋەندىكىدەك ئالاھىدىلىكلەرگە ئىگە.

1. مۇسەللەسلەرنىڭ بەدەنگە ئۆزلىشىش ۋە تەسىر قىلىشى تېز بولۇپ، ئۇنۇمىنى تېز كۆرسىتەلەيدۇ.

2. مۇسەللەسلەرنىڭ تەمى چۈچۈمەل بولۇپ، ئىستېمال قىلىشقا ئەپلىك.

3. مۇسەللەسلەرنى تەييارلاش ئۇسۇلى ئاددىي بولۇپ، ئائىلىلەردىمۇ تەييارلاپ ئىشلە-

تىشكە بولىدۇ.

4. مۇسەللەسلەر سۈيۈق دورا ياسالمىلىرى ئىچىدىكى نىسبەتەن تۇراقلىق ياسالما شەكلى بولۇپ، تەلەپ بويىچە تەييارلانسا بىر يىل تولۇق ساقلاپ ئىشلەتكىلى بولىدۇ.

مۇسەللەسلەرنى تەييارلاشتا دىققەت قىلىدىغان ئىشلار

1. نۇسخا تەركىبىدىكى يىلتىز دورىلارنى يۇمشاق ئېزىش، ئۇرۇق دورىلارنى يىرىكرەك سوقۇش، مېۋە، گۈل - چېچەك، يوپۇرماق تۇرىدىكى دورىلارنى سوقماسلىق كېرەك.

2. ئۇچۇچان، قىممەت باھالىق ئىپار، زەپەر قاتارلىق دورىلارنى؛ مەستىكى، سەمغى ئەرەبى قاتارلىق يېلىم دورىلارنى ئايرىم - يرىم يۇمشاق سالايە قىلىپ، تەكشى ئارىلاشتۇرۇش لازىم.

3. مۇسەللەس ئۇچۇن تەييارلانغان سۈيۇقلۇققا مۇۋاپىق دورىلارنى قوشۇپ 40 كۈن ئاپتاپتا قويۇپ ئېچىتىش لازىم.

4. مۇسەللەس تەييارلىماقچى بولغان قاچا ساپال قاچا بولۇشى كېرەك.

5. مۇسەللەسلەرنى مەلۇم مەزگىل ساقلىغاندا دورىلىق قۇۋۇتىنى ساقلىيالىشى ۋە سۈپىتىدە ئۆزگىرىش بولماسلىقى لازىم.

10. ئەرەق دورىلار

ئەرەق دورىلار — خام دورىلارنى سۇغا چىلاپ مەخسۇس ئەرەق قازانلىرىدا قاينىتىپ پارلاندۇرۇپ، سوغۇق تەسىر قىلدۇرۇش ئارقىلىق تامچىلىتىپ ئېلىنىدىغان سۈيۇق دورا ياسالمىسىدۇر.

ئەرەق دورىلارنىڭ ئالاھىدىلىكى

1. ئەرەق دورىلار سۈيۇق ياسالما بولغاچقا، باشقا سۈيۇق دورا ياسالمىلىرىدا بولۇشقا تېگىشلىك ئالاھىدىلىكلەرگە ئىگە.

2. باشقا پىششىق دورىلارنى ئەرەق دورىلار بىلەن بىللە ئىستېمال قىلغاندا دورىلارنىڭ بەدەنگە شۇمۇرۇلۇشىنى تېزلەشتۇرۇپ، دورا ئۇنۇمىنى يۇقىرى كۆتۈرىدۇ.

ئەرەق دورىلارنى تەييارلاشتا دىققەت قىلىدىغان ئىشلار

1. گۈل - چېچەك، يوپۇرماق، چۆپ، يىلتىز دورىلاردىن ئەرەق تەييارلاشتا بىر كىلوگرام دورىغا ئالتە لىتىر سۇ قويۇپ، 12～24 سائەت چىلاپ، ئۇنىڭدىن ئۇچ لىتىر ئەرەق ئېلىش لازىم.

2. ئۇرۇق دورىلاردىن ئەرەق تەييارلىماقچى بولغاندا بىر كىلوگرام دورىغا ئالتە لىتىر سۇ قويۇپ 24 سائەت چىلاپ، ئۇنىڭدىن تۆت لىتىر ئەرەق ئېلىش لازىم.

3. بىر قىسىم قاتتىق دورىلاردىن ئەرەق ئېلىشتىن ئاۋۋال قاينىق سۇغا بىر كېچە

- كۈندۈز چىلاش كېرەك. بۇنداق قىلغاندا دورىلارنىڭ تەسىنى بىرقەدەر تولۇق ئېلىۋېلىشقا كاپالەتلىك قىلغىلى بولىدۇ.

4. ئەرەق چىقىرىشتا ئوت كۈچىنى تەكشى كونترول قىلىپ دورىنىڭ قۇۋۋىتىنى تولۇق ئېلىشنى قولغا كەلتۈرۈش لازىم. ئوت كۈچى تەكشى بولماي، دورا كۆيۈپ كېتىشىدىن ساقلىنىش كېرەك.

5. دورا رەڭگىنىڭ سۈزۈك ۋە ياخشى چىقىشىنى قولغا كەلتۈرۈش كېرەك.

6. ئەرەق قازانلىرى تەلەپكە لايىق بولۇشى، ئۈسكۈنىلەرنىڭ تازىلىقى ئۆلچەمگە يەتكەن بولۇشى كېرەك. تامچىلاپ چۈشكەن دورىنىڭ تېمپ چۈشۈش سۈرئىتى بىر خىل بولۇشى لازىم.

7. ئەرەق تەييارلىنىغاندا نۈسخا تەركىبىدىكى گۈل - چېچەك، يوپۇرماق، ئۇرۇق قاتارلىق دورىلارنى سوقماسلىق، غول - يىلتىز ۋە ياغاچ تۈرىدىكى دورىلارنى چالىراق سوقۇۋېتىش كېرەك.

8. ئەرەق دورىلاردا ئەسلىي خام ئەشيا قىلىنغان دورىنىڭ تەمى ۋە پۇرىقى بولۇشى كېرەك.

9. ئەرەق دورىلارنىڭ ئۈنۈمىنى ساقلاشقا كاپالەتلىك قىلىش ئۈچۈن ئۇلارنى ئەينەك شىشە، چىنە قاچىلارغا ياكى كوزىلارغا مۇزاپىق مىقدارىدا قاچىلاپ ئاغزىنى مەھكەم ئېتىپ سالقىن جايدا ساقلاش كېرەك.

11. مائۇللەھىملەر

☆مائۇللەھىملەر — ھەر خىل گۆشلەرنى يالغۇز ياكى بىر ۋە بىر قانچە خىل دورىلار بىلەن دورىلارنى سۇغا چىلاپ مەخسۇس ئەرەق قازانلىرىدا قاينىتىپ پارلاندۇرۇپ، سوغۇق تەسىر قىلدۇرۇش ئارقىلىق تامچىلىتىپ ئېلىنىدىغان سۇيۇق دورا ياسالمىسىدىن ئىبارەت.

مائۇللەھىملەرنىڭ ئالاھىدىلىكى

1. مائۇللەھىملەر سۇيۇق ياسالما بولغاچقا، باشقا سۇيۇق دورا ياسالمىلىرىدا بولۇشقا تېگىشلىك ئالاھىدىلىكلەرگە ئىگە.

2. باشقا پىششىق دورىلارنى مائۇل لەھىملەر بىلەن بىللە ئىستېمال قىلغاندا دورىلارنىڭ بەدەنگە شۇمۇرۇلۇشىنى تېزلەشتۈرۈپ، دورا ئۈنۈمىنى يۇقىرى كۆتۈرىدۇ.

3. مائۇللەھىملەر باشقا سۇيۇق دورىلارغا قارىغاندا قان كۆپەيتىش، بەدەننى قۇۋۋەتلەش تەسىرى بىر قەدەر يۇقىرى.

مائۇللەھىملەرنى تەييارلاشتا دىققەت قىلىدىغان ئىشلار

1. گۆشلەردىن ئەرەق تەييارلاشتا بىر كىلوگرام گۆشكە ئالتە لىتىر سۇ قويۇپ، ئەرەق ئېلىش لازىم.

2. بىر قىسىم قاتتىق دورىلاردىن ئەرەق ئېلىشتىن ئاۋۋال قاياق سۇغا بىر كېچە - كۈندۈز چىلاش كېرەك. بۇنداق قىلغاندا دورىلارنىڭ تەمىنى بىرقەدەر تولۇق ئېلىۋېلىشقا كاپالەتلىك قىلغىلى بولىدۇ.

3. ئەرەق چىقىرىشتا ئوت كۈچىنى تەكشى كونترول قىلىپ دورىنىڭ قۇۋۋىتىنى تولۇق ئېلىشنى قولغا كەلتۈرۈش لازىم.

4. مائۇللەھىملەر رەڭگىنىڭ سۈزۈك ۋە ياخشى چىقىشىنى قولغا كەلتۈرۈش كېرەك.

5. مائۇللەھىملەرنى تەييارلىماقچى بولغان قازان تەلەپكە لايىق بولۇشى، ئۈسكۈنىلەر-نىڭ تازىلىقى ئۆلچەمگە يەتكەن بولۇشى كېرەك. تامچىلاپ چۈشكەن دورىنىڭ تېمپ چۈشۈش سۈرئىتى بىر خىل بولۇشى لازىم.

6. ئەرەق تەييارلىنغاندا نۈسخا تەركىبىدىكى گۈل - چېچەك، يوپۇرماق، ئۇرۇق قاتارلىق دورىلارنى سوقماسلىق، غول - يىلتىز ۋە ياغاچ تۈرىدىكى دورىلارنى چالىراق سوقۇۋېتىش كېرەك.

7. مائۇللەھىملەردە ئەسلىي خام ئەشيا قىلىنغان گۆش ۋە دورىنىڭ تەمى ۋە پۇرىقى بولۇشى كېرەك.

8. مائۇللەھىملەرنىڭ ئۈنۈمىنى ساقلاشقا كاپالەتلىك قىلىش ئۈچۈن ئۇلارنى ئەينەك شىشە، چىنە قاچىلارغا ياكى كوزىلارغا مۇۋاپىق مىقداردا قاچىلاپ ئاغزىنى مەھكەم ئېتىپ سالقىن جايدا ساقلاش كېرەك.

12. لوئوق دورىلار

☆ لوئوق دورىلار — نۈسخا تەركىبىدىكى بىر قىسىم دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، بىر قىسىم دورىلارنى قاينىتىپ تەمىنى ئېلىپ، دورا سۈيىدە ئاق شېكەر، ناۋات ياكى ھەسەلنى قىيام قىلىپ، دورا تالقانلىرىنى قىيامغا قوشۇپ تەييارلىنىدىغان، مەخسۇس نەپەس يولى كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدىغان مەجۇن ياسالمىسى.

لوئوق دورىلارنىڭ ئالاھىدىلىكى

1. لوئوق دورىلارنىڭ تەمى، پۇرىقى، قويۇق - سۇيۇقلۇقى ياخشى بولۇپ، ئىستېمال قىلىش قۇلايلىق، ھەممە ياشتىكىلەرنىڭ ئىستېمال قىلىشىغا مۇۋاپىق كېلىدۇ.

2. لوئوق دورىلار مەخسۇس نەپەس يولى كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدىغان بولۇپ،

يۆتەل توختىتىش، بەلگەم بوشىتىش، نەپەسنى راۋانلاشتۇرۇش رولىغا ئىگە.

3. لوئوق دورىلارنى ئىستېمال قىلىش ئۈسۈلى ئالاھىدە بولۇپ، شۇموپ ياكى يالاپ ئىستېمال قىلىنغانلىقى ئۈچۈن بەدەنگە تېزلا ئۆزلىشىپ كۆرسىتىدىغان تەسىرى تېز بولۇپ، قىسقا ۋاقىتتىلا ئۈنۈمى كۆرۈلىدۇ.

4. لوئوق دورىلارنى تەييارلاپ بولۇپلا ئىشلىتىشكە بولىدۇ. باشقا دورىلارغا ئوخشاش بىر مەزگىل تۇرغۇزۇپ ئاندىن ئىشلىتىش ھاجەتسىز.

5. لوئوق دورىلارنى تەييارلاش ئۈسۈلى ئاددىي بولۇپ، ئائىلىلەردە ياساپ ئىشلەتكىلى بولىدۇ.

لوئوق دورىلارنى تەييارلاشتا دىققەت قىلىدىغان ئىشلار

1. لوئوق دورىلار تەركىبىدىكى خام دورىلار چوقۇم پاكىز، سۇپەتلىك، يېڭى بولۇشى كېرەك. لايىقلاشتۇرۇش ھالقىلىرى چىڭ تۇتۇلۇشى، دورا تالقانلىرى يۇمشاق تەييارلىنىشى كېرەك. ئۇنداق بولمىغاندا لوئوق دورىلار ئاسانلا بۇزۇلۇپ قالىدۇ.

2. لوئوق دورىلارنىڭ قىيامى چىڭ ئېلىنىشى كېرەك. بۇنداق بولغاندا لوئوق دورىلارنىڭ تۇراقلىق دەرىجىسىنى ئاشۇرۇپ، دورا ئۈنۈمىنى يۇقىرى كۆتۈرگىلى، دورىنىڭ بۇزۇلۇپ قېلىشىنىڭ ئالدىنى ئالغىلى بولىدۇ.

3. لوئوق تەييارلاشتا نۆسخا تەركىبىدىكى بىر قىسىم دورىلارنى يۇمشاق سوقۇش، بىر قىسىم دورىلارنى قاينىتىپ دورا تىرىپلىرىنى سۈزۈۋەتكەندىن كېيىن، دورا سۈيىگە شېكەرنى سېلىپ، قىيام ئۇستىگە باشقا دورا تالقانلىرىنى تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلاش كېرەك.

4. لوئوق دورىلار تەركىبىدىكى بېھى ئۇرۇقى، ئىسپىغۇل قاتارلىق دورىلارنى سوقماي ئۇلارنىڭ لوئابىنى ئېلىشى لازىم، يەنى بىر ھەسسە دورا مىقدارىنى بەش ھەسسە قايناق سۇغا چىلاپ لوئابىنى چىقىرىپ ئىشلىتىش لازىم.

5. لوئوق ياسالمىسىنىڭ سۇپىتى تازىلىق ئۆلچىمىگە ئۇيغۇن بولۇشى كېرەك.

13. سۇفۇپ دورىلار

سۇفۇپ (تالقان) دورىلار — بىر ياكى بىرنەچچە خىل دورا ئەشيالارنى ئېزىپ (يۇمشاق سوقۇپ) تاسقاپ ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلانغان پاراشوكسىمان ھالەتتىكى دورا ياسالمىسىدىن ئىبارەت.

سۇفۇپ دورىلارنىڭ ئالاھىدىلىكى

1. سۇفۇپ دورىلار ھەب، قۇرس دورىلارغا قارىغاندا ئۈنۈمى تېز بولىدۇ. بولۇپمۇ سىرتقى جاراھەتلىنىش خاراكتېرلىك كېسەللىكلەرگە ئىشلەتكەندە بۇ خىل ئالاھىدىلىكى گەۋ-

دىلىك بولىدۇ.

2. سۈفۈپ دورىلار كىچىك بالىلارنىڭ ئىستېمال قىلىشىغا ئەپلىك، بولۇپمۇ ھەب، قۇرس دورىلارنى ئىشلىتىش بىر قەدەر ئەپسىز بولغان كېسەللىكلەرگە نىسبەتەن دورىلارنى سۈفۈپ ياسالما شەكلىدە تەييارلاپ ئىشلەتسە ناھايىتى ياخشى بولىدۇ.

3. سۈفۈپ دورىلارنى تەييارلاش ئۇسۇلى ئاددىي ھەم قولايلىق. ئادەتتىكى شارائىت ئاستىدىمۇ تەييارلاپ ئىشلىتىشكە بولىدۇ. يەنى بىرەر ھاۋانچا ياكى ئادەتتىكى ئېزىش ماشىنىسى بولسىلا تالقان تەييارلىغىلى بولىدۇ.

4. سۈفۈپ دورىلارنىڭ ئىستېمال مىقدارىنى تىزگىنلىگىلى بولىدۇ. كېسەلنىڭ ئەھۋالىغا ھەم ئېھتىياجىغا ئاساسەن مىقدارىنى كۆپەيتكىلى ۋە ئازايتقىلى بولىدۇ.

5. سۈفۈپ دورىلارنىڭ خۇسۇسىيىتى تۇراقلىق بولۇپ، مەلۇم ۋاقىت ساقلىغىلى بولىدۇ. سۈپەتلىك تەييارلاپ ياخشى ساقلانغان تالقان 3～6 ئايغىچە ئۇنۇمىنى ساقلايدۇ.

6. سۈفۈپ دورىلارنى قاچىلاش، يۆتكەش، ئېلىپ يۈرۈش ۋە ئىشلىتىش ئەپلىك.

سۈفۈپ دورىلارنى تەييارلاشتا دىققەت قىلىدىغان ئىشلار

1. سۈفۈپ دورىلارنىڭ يۇمشاق - قاتتىقلىق دەرىجىسى ئىشلىتىش تەلىپىگە ئۇيغۇن بولۇشى، نۇسخا تەركىبىدىكى دورىلار تەكشى ئېزىلىپ يۇمشاق تالقانلىنىشى كېرەك.

ئادەتتە كېسەلنى داۋالاش ئېھتىياجىنىڭ ھەمدە دورا ماتېرىياللىرىنىڭ خاراكتېرى ۋە دورىلىق قۇرۇلمىسىنىڭ ئوخشىماسلىقىغا ئاساسەن دورىلار تالقانلىنىدۇ. ئېغىزدىن ئىستېمال قىلىشقا بولىدىغان سۈفۈپلارنىڭ تالقىنى 80～100 كۆزلۈك ئەلگەكتىن ئۆتكۈزۈلگەن بولۇشى كېرەك. ھەزىم يولى يارا كېسەللىكلىرىگە بېرىلىدىغان سۈفۈپلارنىڭ تالقانلىرى 120 كۆزلۈك ئەلگەكتىن ئۆتكۈزۈلۈشى كېرەك. باللارغا ۋە سىرتقى جاراھەتلەرگە ئىشلىتىلىدىغان سۈفۈپلارنىڭ تالقىنى 120 كۆزلۈكتىن يۇقىرى بولغان ئەلگەكلەردىن ئۆتكۈزۈلۈشى كېرەك. كۆزگە ئىشلىتىلىدىغان سۈفۈپ ياسالمىسىنىڭ تالقانلىرى 200 كۆزلۈك ئەلگەكتىن ئۆتكۈزۈلگەن بولۇش كېرەك.

2. سۈفۈپ ياسالمىسى قۇرۇق، يۇمشاق ۋە دورىلار بىر - بىرى بىلەن تەكشى ئارىلاشتۇرۇلغان بولۇشى، ياسالمىنىڭ رەڭگى بىر خىل بولۇشى كېرەك. دورا تالقانلىرىنى ئارىلاشتۇرۇش ياخشى بولمىسا دورىنىڭ داۋالاش ئۈنۈمىگە ۋە رەڭگىگە تەسىر كۆرسىتىدۇ.

3. سۈفۈپ دورىلارنىڭ قاچىلىنىش مىقدارى ئۆلچەمگە ئۇيغۇن بولۇشى كېرەك.

4. سۈفۈپ دورىلار تەييارلىنىپ بولغاندىن كېيىن بەلگىلەنگەن تازىلىق ئۆلچىمىگە ئۇيغۇن بولۇشى كېرەك.

14. خېمىر دورىلار

خېمىر دورىلار — نۇسخىدا كۆرسىتىلگەن دورىلارنى قائىدە بويىچە لايىقلاشتۇرۇپ، بىر قىسمىنى تالقانلاپ يۇمشاق ئېزىپ، يەنە بىر قىسمىنى قاينىتىپ، تىرىپلىرىنى سۇزۇۋېتىپ، سۇيىگە شېكەر ياكى ناۋاتنى سېلىپ قىيام قىلىپ، ئاندىن تالقانلارنى تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلايدىغان، مەجۇن دورا ياسالمىسىغا قارىغاندا يۇمشاقراق بولغان بىر خىل دورا ياسالمىسىدۇر.

خېمىر دورىلارنىڭ ئالاھىدىلىكى

1. خېمىر دورىلارنىڭ تەسىرى تېز بولۇپ، تېز ئۇنۇم كۆرسىتەلەيدۇ.

خېمىر دورىلار نۇسخا تەركىبىدىكى بىر قىسىم دورىلارنى قاينىتىپ سۇيىدە قىيام تەييارلاپ، تالقانلارنى تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ، نىسبەتەن سۇيۇقراق تەييارلىنىدىغان بولغاچقا، بەدەنگە سۇمۇرۇلۇشى تېز، بولۇپمۇ قان ئايلىنىشقا تېز ئۆتۈپ، يۇرەك، مېڭىدىن ئىبارەت رەئىس ئەزالارنىڭ خىزمىتىنى جانلاندۇرۇپ، تېز ئۇنۇم بېرىدۇ ۋە دورىلىق تەسىرى بەدەندە خېلى ئۇزۇن ۋاقىت ساقلىنىدۇ.

2. خېمىر دورىلارنىڭ تەمى، پۇرىقى ياخشى بولۇپ، ئىستېمال قىلىش قولايلىق. كىچىك بالىلار، ياشانغانلار ھەم بەدىنى زەئىپلىشىپ كەتكەنلەرگىمۇ باپ كېلىدۇ.

3. خېمىر دورىلار ئاساسلىقى رەئىس ئەزالارنىڭ خىزمىتىنى ياخشىلايدىغان بولغاچقا، كلىنىكىدا كۆپىنچە يۇرەك، مېڭە قان تومۇر كېسەللىكلىرىگە ئەڭ كۆپ ئىشلىتىلىدۇ.

4. خېمىر دورىلارنىڭمۇ تۇراقلىق دەرىجىسى ياخشى بولۇپ، ئۇزۇن مۇددەت ساقلاپ ئىشلەتكىلى بولىدۇ. ئادەتتە ساقلىنىش مۇددىتى ئۈچ يىل بولىدۇ.

5. خېمىر دورىلارنى تەييارلاش ئۇسۇلى ئاددىي بولۇپ، ئائىلىلەردىمۇ ئېھتىياجىغا ئاساسەن تەييارلاپ ئىشلەتكىلى بولىدۇ.

خېمىر دورىلارنى تەييارلاشتا دىققەت قىلىدىغان ئىشلار

1. خېمىر دورىلارنى تەييارلاشتىن ئىلگىرى ئالدى بىلەن نۇسخا تەركىبىدىكى دورىلارنى پاكىز تازىلاپ، قائىدە بويىچە لايىقلاشتۇرۇپ، ئاندىن قاينىتىشقا تېگىشلىك دورىلارنى 24 سائەت چىلاپ، ئۇچتىن بىر قىسمى قالغىچە سۇس ئوتتا قاينىتىپ، تىرىپلىرىنى سۇزۇۋېتىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ 80～100 كۆزلۈك ئەلەكتىن ئۆتكۈزۈپ تالقان تەييارلاش لازىم.

2. نۇسخا تەركىبىدىكى ئىپار، ئەنبەر، زەپەر، ئەپيۇن، مەرۋايىت، ئالتۇن ۋاراق، كۈمۈش ۋاراق قاتارلىق ئۇچۇچان تەركىبلىك، نازۇك، قىممەت باھالىق دورىلارنى ئايرىم

سالايه قىلىپ، ئېزىپ تالقان تەييارلاپ، باشقا دورا تالقانلىرى قىيامىغا تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ، قىيام سوۋۇغاندىن كېيىن ئاندىن ئارىلاشتۇرۇش كېرەك.

3. خېمىر دورىلارنىڭ سۇيىقت ئۆلچىمى چوقۇم تەلەپكە ئۇيغۇن بولۇشى كېرەك.

15. مەجۇن دورىلار

مەجۇن دورىلار — ئىككى ياكى ئۇنىڭدىن ئارتۇق خام دورىلارنى مۇئەييەن ئۇسۇل ۋە چارىلار ئارقىلىق تالقانلاپ، ئۇلارنى بىر - بىرىگە قوشۇپ چەككىلەنگەن ھەسەلگە تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدىغان خېمىر ھالەتتىكى دورا ياسالمىسىدىن ئىبارەت.

مەجۇن دورىلارنىڭ ئالاھىدىلىكى

1. مەجۇن دورىلارنىڭ تەسىرى ھەب ۋە قۇرس دورىلارغا قارىغاندا تېز بولۇپ، بەدەنگە تېز ئۆزلىشىلەيدۇ.

مەجۇن دورىلار ئاساسلىقى چەككىلەنگەن ھەسەل بىلەن يۇغۇرۇپ تەييارلىنىدىغان بولغاچقا، ھەسەل مەجۇن دورا تەركىبىدىكى باشقا دورىلارنىڭ ئاشقازان، ئۇچەيلەردىكى ھەزىم قىلىنىشىنى تېزلەشتۇرۇپ، دورىلارنىڭ شىپالىق ئۇنۇمىنى ئاشۇرغانلىقى ئۈچۈن، مەجۇن دورىلار بەدەنگە تېز ئۆزلىشىپ توسالغۇلارنى ئېچىش، قان ئايلىنىشنى ياخشىلاش، نورمالسىز خىلىتلارنى بەدەندىن تازىلاش، رەڭگى - رويىنى چىرايلىق قىلىپ نۇرلاندۇرۇش، بەدەننى سەمرىتىش، ئاغرىق پەسەيتىش قاتارلىق تەسىرلىرى تېز بولىدۇ.

2. مەجۇن دورىلارنىڭ تەمى تاتلىق بولۇپ، ياسالما تەركىبىدىكى بىر قىسىم دورىلارنىڭ ئاچچىق تەمى ۋە سېسىق پۇراقلىرىنى يوشۇرالايدۇ.

3. مەجۇن دورىلارنىڭ ئىشلىتىش دائىرىسى ناھايىتى كەڭ بولۇپ، ئۇيغۇر تېبابەتچىلىكىدە ئەڭ كۆپ ئىشلىتىلىدىغان ئەڭ چوڭ ياسالمىلارنىڭ بىرى بولۇپ ھېسابلىنىدۇ. سوزۇلما خاراكتېرلىك كېسەللىكلەرگە ئۇنۇمى كۆرۈنەرلىك بولغاچقا داۋالاش ئەمەلىيىتىدە سوزۇلما خاراكتېرلىك كېسەللىكلەرنى داۋالاشتا كۆپ ئىشلىتىلىدۇ.

4. مەجۇن دورىلارنى ياساش تەلىپى بەكمۇ ئاددىي بولۇپ، ئالاھىدە ئۇسكۇنە تەلەپ قىلمايدۇ. شۇڭا ئېھتىياجىغا ئاساسەن ئادەتتە ئائىلىلەردىمۇ تەييارلاپ ئىشلەتكىلى بولىدۇ.

5. مەجۇن دورىلارنىڭ تۇراقلىق دەرىجىسى يۇقىرى بولۇپ، ساقلاشقا ئەپلىك، مەجۇن دورىلارنى تەييارلاشتا خام ئەشيا قىلىنغان ھەسەلنىڭ چىرىشكە قارشى تۇرۇش، جاراسىم ئۆلتۇرۇش رولى بولغانلىقتىن، ئۇزۇن مۇددەت ساقلانسىمۇ بۇزۇلۇپ قالمايدۇ ۋە دورا ئۇنۇمىنى يوقاتمايدۇ. قانچە ئۇزۇن ساقلانسا دورىلارنىڭ قۇۋۋەتلىرى ئۆزئارا تەسىرلىشىپ دورىنىڭ ئۇنۇمى تېخىمۇ كۈچىيىدۇ، شۇڭا ئادەتتە مەجۇن دورىلارنى ئۇچ يىل ساقلاپ ئىشلىتىشكە بولىدۇ.

مەجۇن دورىلارنى تەييارلاشتا دىققەت قىلىدىغان ئىشلار

1. مەجۇن دورىلار تەركىبىدىكى يەككە دورىلارنىڭ سۇپىتى ياخشى بولۇشى، قۇرت چۈشمىگەن بولۇشى كېرەك.

2. مەجۇن دورىلارنىڭ تالقانلىرى چوقۇم ياسالمىنىڭ تەلىپىگە ئۇيغۇن بولۇشى كېرەك.

3. مەجۇن دورا تەييارلاشتا ئىشلىتىلىدىغان سايمانلار چوقۇم پاكىز داتلاشمىغان بولۇشى كېرەك.

4. مەجۇن دورا تەركىبىدىكى ئىپار، ئەنبەر، زەپەر، ئەپيۇن، مەرۋايىت قاتارلىق دورىلارنى چوقۇم ئايرىم - ئايرىم ئېزىپ سالايە قىلىپ، قىيام سوۋۇغاندىن كېيىن ئاخىرىدا تەكشى ئارىلاشتۇرۇش كېرەك.

5. مەجۇن دورا تەركىبىدە مېغىز دورىلار بولسا، ئۇلارنىڭ تالقانلىرىنى قىيام قىزىقراق ھالەتتە ئارىلاشتۇرۇش كېرەك. بۇنداق بولغاندا دورا بۇزۇلۇپ قېلىشنىڭ ئالدىنى ئالغىلى بولىدۇ.

6. مەجۇن دورا تەركىبىدىكى يېلىم جىنىسلىق دورىلارنىڭ تالقانلىرىنى قىيام سوۋۇغاندىن كېيىن ئارىلاشتۇرۇپ، دورىلارنىڭ كاللەكلىشۇېلىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىش كېرەك.

7. مەجۇن دورىلارنىڭ بارلىق تالقانلىرى چوقۇم قىيامغا تەكشى ئارىلاشتۇرۇلغان بولۇشى، قويۇقلۇقى مۇۋاپىق بولۇشى كېرەك.

8. مەجۇن دورا ياسالمىسى ياسىلىپ بولغاندىن كېيىن چوقۇم تازىلىق ئۆلچىمىگە ئۇيغۇن بولۇشى كېرەك.

9. مەجۇن دورىلارنى قاچىلاشتا سىرلانغان تۆمۇر قاچا، سىرلىق ساپال ئىدىشلار، ئەينەك شىشە ياكى فار - فۇر قۇتىلارغا قاچىلاش كېرەك. سۇلىياۋ بۇيۇملار، تۆمۇر ۋە مىس قاچىلارغا قەتئىي قاچىلىماسلىق كېرەك.

16. ئىتىرىفىل دورىلار

ئىتىرىفىل دورىلار — ھېلىلە، بەلىلە، ئامىلەدىن ئىبارەت ئۈچ خىل ياكى بەش خىل قۇرۇق مېۋە ئاساسىي دورا سۇپىتىدە ۋە باشقا دورىلارمۇ نۇسخا تەركىبىگە قوشۇمچە كىرگۈزۈلگەن دورىلار تالقانلانغاندىن كېيىن، تالقانلار سېرىقماي، بادام يېغى ياكى كۈنجۈت ياغلىرىنىڭ مەلۇم بىرى بىلەن ياغلىنىپ، چەككىلەنگەن ھەسەل بىلەن ئارىلاشتۇرۇلۇپ يۇغۇرۇلۇپ تەييارلىنىدىغان خىمىر ھالەتتىكى بىر خىل دورا ياسالمىسىدۇر.

ئىتىرىفىل دورىلارنىڭ ئالاھىدىلىكى

1. ئىتىرىفىل دورىلار تەركىبىدىكى دورا تالقانلىرى ياغلار بىلەن ياغلانغان بولغاچقا ئاشقازان، ئۇچەيلەرگە نىسبەتەن ئەكس تەسىر كۆرسەتمەيدۇ.

2. ئىترىغىل دورىلار كۆپىنچە مەجۇن شەكلىدە تەييارلىنىدىغان بولغاچقا، ياساش تەلىپى ئاددىي بولۇپ، ئائىلەردىمۇ تەييارلاپ ئىشلىتىشكە بولىدۇ.

3. تالقانلارنى ياغلاشقا ئىشلىتىلىدىغان بادام يېغى، سېرىقماي قاتارلىقلار مەزىم يوللىرىنى سىلىقلاشتۇرۇپ ئاشقازان - ئۇچەينىڭ خىزمىتىنى ياخشىلاش ئارقىلىق مەزىمنى ئىلگىرى سۈرىدۇ.

4. ئىترىغىللارمۇ مەجۇن دورا ياسالمىسىغا ئوخشاش چەككىلەنگەن مەسەل بىلەن يۇغۇرۇپ تەييارلىنىدىغان بولغاچقا ئۇلارنىڭ تۇراقلىق دەرىجىسى يۇقىرى بولۇپ، ئۇزۇن مۇددەت ساقلاپ ئىشلەتكىلى بولىدۇ. ئادەتتە 1～3 يىلغىچە ئۇنۇمىنى ساقلايدۇ.

ئىترىغىل دورىلارنى تەييارلاشتا دىققەت قىلىدىغان ئىشلار

1. ئىترىغىل دورىلار تەركىبىدىكى دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، تالقانلاپ، مۇناسىپ ياغلار بىلەن ياغلاش كېرەك. ئۇنداق قىلمىغاندا ئىترىغىل تەركىبىدىكى قۇرۇق مېۋىلەرنىڭ نەملىكىنى سۈمۈرۈش خۇسۇسىيىتى يۇقىرى بولغاچقا ئۆزىپىتى ئىشلەتكەندە ئاشقازان - ئۇچەينى قۇرۇتۇپ ئۇچەي توسۇلۇشنى پەيدا قىلىشى مۇمكىن، شۇڭا بۇ دورىلارنىڭ مۇشۇ خىل ئەكس تەسىرىنى يوقىتىش ئۈچۈن تالقانلارنى چوقۇم بادام يېغى ياكى سېرىقماي بىلەن ياغلاش لازىم.

2. تالقانلار ياغلىنىپ بولغاندىن ھەسەلنى چەككىلەپ تالقانلارنى ئارىلاشتۇرۇپ يۇغۇرۇش لازىم. ئادەتتە خېمىر دورىلارغا قارىغاندا قاتتىقراق تەييارلىنىدۇ.

3. ياسالمىنى تەييارلاشتىن ئىلگىرى چوقۇم نۇسخا تەركىبىدىكى دورىلارنى قائىدە بويىچە لايىقلاشتۇرۇش، ياسالما ياسىلىپ چىققاندىن كېيىن، چوقۇم تازىلىق ئۆلچىمىگە ئۇيغۇن بولۇشى كېرەك.

17. جاۋارىش دورىلار

جاۋارىشلار — دورا تالقانلىرىغا ھەسەل قوشۇپ، يۇغۇرۇپ تەييارلىنىدىغان، مەخسۇس ئاشقازان - ئۇچەي كېسەللىكلىرى ئۈچۈن ئىشلىتىلىدىغان خېمىر ھالەتتىكى دورا ياسالمىدۇر.

جاراۋىش دورىلارنىڭ ئالاھىدىلىكى

1. جاۋارىش دورىلار مەخسۇس ئاشقازان كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدىغان دورا ياسالمىسى بولۇپ، قىزىتىش، يۇمشىتىش، تاماق سىڭدۈرۈش، ھەزمىنى كۈچەيتىش، نېرۋىنى ياخشىلاش خۇسۇسىيىتىگە ئىگە.

2. جاۋارىش دورىلارنىڭ تەمى ياخشى بولۇپ، ئىستېمال قىلىش قۇلايلىق.

3. جاۋارىشلار تەركىبىدە ھەسەلگە ئوخشاش چىرىشكە قارشى تۇرغۇچى دورىلار بولغا-

لىقتىن، تۇراقلىق دەرىجىسى يۇقىرى بولۇپ، ئۇزۇن مۇددەت ساقلاپ ئىشلەتكىلى بولىدۇ. ئادەتتە ئۇچ يىلغىچە ئۇنۇمىنى ساقلايدۇ.

4. جاۋارىش دورىلارنىڭ تالقانلىرى يىرىكرەك سوقۇلغانلىقى ئۈچۈن ئاشقازاندا تۇرۇش ۋاقتى ئۇزۇن بولۇپ، ھەزىم خىزمىتىگە ياردەم بېرىدۇ.

جاۋارىش دورىلارنى تەييارلاشتا دىققەت قىلىدىغان ئىشلار

1. نۇسخا تەركىبىدىكى دورىلار پاكىز، يېڭى، سۈپەتلىك بولۇشى، قائىدە بويىچە لايىقلاشتۇرۇلۇشى كېرەك.

2. دورىنىڭ ئاشقازاندا تۇرۇش مۇددىتىنى ئۇزارتىش مەقسىتىدە نۇسخا تەركىبىدىكى دورىلارنى يىرىكرەك سوقۇپ تالقانلاش كېرەك.

3. تالقانلارنى يۇغۇرۇشتا بىمارنىڭ مىزاجى ياكى ياسالمىنىڭ تەلىپىگە ئاساسەن بەزىدە شېكەرنى قىيام قىلغاندىن كېيىن، قىيامنى سوۋۇتۇپ دورا تالقانلىرىنى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلاش لازىم. بەزىلىرىدە شېكەر قىيامى سوۋۇتۇلغاندىن كېيىن، قىيام ئۈستىگە ھەسەلنى سېلىپ ئاندىن تالقانلارنى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلاش لازىم. بەزىدە خاس ھەسەلنى چەككىلەپ تالقانلارنى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلاشقىمۇ بولىدۇ. شېكەر بىلەن ھەسەلنى ئارىلاشتۇرۇشقا توغرا كەلگەندە، شېكەرنى قىيام قىلماي، شېكەرنى چەككىلەنگەن ھەسەلگە ئارىلاشتۇرۇپ، ئاندىن دورا تالقانلىرىنى تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلاش لازىم.

4. ياسالمىنىڭ سۈپىتى تازىلىق ئۆلچىمىگە ئۇيغۇن بولۇشى ھەم ياخشى قاچىلىنىپ ساقلىنىشى لازىم.

18. ئايارەج دورىلار

ئايارەج دورىلار — تەركىبىگە ئاچچىق تەملىك دورىلار كۆپرەك چۈشىدىغان، ھەسەل بىلەن يۇغۇرۇپ تەييارلىنىدىغان، نورمالسىز خىلىتلارنى بەدەندىن تازىلاپ سۈرۈش خۇسۇسىيىتىگە ئىگە بولغان، خېمىر ياكى كۈمىلاچ (ھەب) شەكلىدىكى دورا ياسالمىسىدۇر.

ئايارەج دورىلارنىڭ ئالاھىدىلىكى

1. ئايارەجلەر بەدەندىكى نورمالسىز خىلىتلارنى سۈرۈپ تازىلايدۇ.

ئايارەج دورىلارنىڭ تەركىبىگە تەمى ئاچچىق بولغان كۆچلۈك سۈرۈش خۇسۇسىيىتىگە ئىگە بولغان دورىلار كۆپرەك چۈشىدىغان بولغاچقا، كىلىنىكا داۋالاش ئەمەلىيىتىدە كۆپىنچە نورمالسىز خىلىتلارنى مۇنزىچ دورىلار ئارقىلىق پىشۇرۇپ بولغاندىن كېيىن، ئۇلارنى بەدەندىن ھەيدەپ سۈرۈپ چىقىرىپ، تازىلاش مەقسىتىدە كۆپىنچە ئايارەجلەر ئىشلىتىلىدۇ.

2. ئايارەجلەرنىڭ تۇراقلىق دەرىجىسى يۇقىرى بولۇپ، ئۇزۇن مۇددەت ساقلاپ ئىشلەتكىلى بولىدۇ. ئايارەجلەرمۇ خېمىر ۋە مەجۇن دورىلارغا ئوخشاش چەككىلەنگەن ھەسەل بىلەن

يۇغۇرۇلۇپ تەييارلىنىدىغان بولغاچقا، دورىلارنىڭ ئۇنۇمى يۇقىرى بولۇپ، ئاسانلىقچە سۇپەت جەھەتتىن ئۆزگىرىش پەيدا قىلمايدۇ.

ئايارەج دورىلارنى تەييارلاشتا دىققەت قىلىدىغان ئىشلار

1. ئايارەج دورىلارنىڭ تالقانلىرى ياسالما تەلىپىگە ئۇيغۇن بولۇشى كېرەك. ئادەتتە دورىلار يۇمشاق سوقۇلۇپ تالقانلىنىدۇ.

2. ئايارەج تەركىبىدىكى دورىلار پاكىز، يېڭى، سۇپەتلىك، ۋاقتى ئۆتمىگەن بولۇشى كېرەك.

3. ئايارەج دورىلار تەركىبىگە ئاچچىق دورىلار ھەم سۇرگۇچى دورىلار كۆپرەك چۈشكەن بولغاچقا، دورىلارنى قائىدە بويىچە لايىقلاشتۇرۇش، تۈزەتكۈچلىرىنى قوشۇپ ئىشلىتىشكە دىققەت قىلىش ھەم ھەسەلنىڭ مىقدارى كۆپرەك بولۇشى كېرەك.

19. لوبۇب دورىلار

لوبۇب دورىلار — ئەرەپچە سۆز بولۇپ مېغىز ياسالمىسى دېگەن مەنىدە. لوبۇب تەركىبىگە مېغىز دورىلار كۆپرەك قوشۇپ ياسىلىدىغان يۇغۇرۇلما ياسالمىسىدىن ئىبارەت.

لوبۇب دورىلارنىڭ ئالاھىدىلىكى

1. لوبۇب دورىلارنىڭ تەسىرى ھەب ۋە قۇرس دورىلارغا قارىغاندا تېز بولۇپ، بەدەنگە تېز ئۆزلىشىدۇ.

لوبۇب دورىلار ئاساسلىقى چەككىلەنگەن ھەسەل بىلەن يۇغۇرۇپ تەييارلىنىدىغان بولغاچقا، ھەسەل لوبۇب دورا تەركىبىدىكى باشقا دورىلارنىڭ ئاشقازان، ئۇچەيلەردىكى ھەزىم قىلىنىشىنى تېزلەشتۇرۇپ، دورىلارنىڭ شىپالىق ئۇنۇمىنى ئاشۇرغانلىقى ئۈچۈن، لوبۇب دورىلار بەدەنگە تېز ئۆزلىشىپ توسالغۇلارنى ئېچىش، قان ئايلىنىشىنى ياخشىلاش، نورمالسىز خىلىتلارنى بەدەندىن تازىلاش، رەڭگى - رويىنى چىرايلىق قىلىپ نۇرلاندۇرۇش، بەدەننى سەمرىتىش، ئاغرىق پەسەيتىش قاتارلىق تەسىرلىرى تېز بولىدۇ.

2. لوبۇب دورىلارنىڭ تەمى تاتلىق بولۇپ، ياسالما تەركىبىدىكى بىر قىسىم دورىلارنىڭ ئاچچىق تەمى ۋە سېسىق پۇراقلىرىنى يوشۇرالايدۇ.

3. لوبۇب دورىلارنىڭ ئىشلىتىش دائىرىسى بىر قەدەر كەڭ بولۇپ، سوزۇلما خاراكتېرلىك كېسەللىكلەرگە ئۇنۇمى كۆرۈنەرلىك بولغاچقا داۋالاش ئەھمىيىتىدە سوزۇلما خاراكتېرلىك كېسەللىكلەرنى داۋالاشتا كۆپ ئىشلىتىلىدۇ.

4. لوبۇب دورىلارنى ياساش تەلىپى بەكمۇ ئاددىي بولۇپ، ئالاھىدە ئۇسكۇنە تەلەپ قىلمايدۇ. شۇڭا ئېھتىياجىغا ئاساسەن ئادەتتە ئائىلىلەردىمۇ تەييارلاپ ئىشلەتكىلى بولىدۇ.

5. لوبۇب دورىلارنىڭ تۇراقلىق دەرىجىسى يۇقىرى بولۇپ، ساقلاشقا ئەپلىك، لوبۇب

دورىلارنى تەييارلاشتا خام ئەشيا قىلىنغان ھەسەلنىڭ چىرىشكە قارشى تۇرۇش، جاراسىم ئۆلتۇرۇش رولى بولغانلىقتىن، ئۇزۇن مۇددەت ساقلانسىمۇ بۇزۇلۇپ قالمايدۇ ۋە دورا ئۈنۈمىنى يوقاتمايدۇ. قانچە ئۇزۇن ساقلانسا دورىلارنىڭ قۇۋۋەتلىرى ئۆزئارا تەسىرلىشىپ دورىنىڭ ئۈنۈمى تېخىمۇ كۈچىيىدۇ، شۇڭا ئادەتتە لوبۇب دورىلارنى ئۈچ يىل ساقلاپ ئىشلىتىشكە بولىدۇ.

لوبۇب دورىلارنى تەييارلاشتا دىققەت قىلىدىغان ئىشلار

1. لوبۇب دورىلار تەركىبىدىكى يەككە دورىلارنىڭ سۈپىتى ياخشى بولۇشى، قۇرت چۈشمىگەن بولۇشى كېرەك.

2. لوبۇب دورىلارنىڭ تالقانلىرى چوقۇم ياسالمىنىڭ تەلىپىگە ئۇيغۇن بولۇشى كېرەك.

3. لوبۇب دورا تەييارلاشتا ئىشلىتىلىدىغان سايمانلار چوقۇم پاكىز داتلاشمىغان بولۇشى كېرەك.

4. لوبۇب دورا تەركىبىدىكى ئىپار، ئەنبەر، زەپەر، ئەپيۇن، مەرۋايىت قاتارلىق دورىلارنى چوقۇم ئايرىم - ئايرىم ئېزىپ سالايە قىلىپ، قىيام سوۋۇغاندىن كېيىن ئاخىرىدا تەكشى ئارىلاشتۇرۇش كېرەك.

5. لوبۇب دورا تەركىبىدىكى مېغىز دورىلار تالقانلىرىنى قىيام قىزىقراق ھالەتتە ئارىلاشتۇرۇش كېرەك. بۇنداق بولغاندا دورا بۇزۇلۇپ قېلىشنىڭ ئالدىنى ئالغىلى بولىدۇ.

6. لوبۇب دورا تەركىبىدىكى يېلىم جىنسلىق دورىلارنىڭ تالقانلىرىنى قىيام سوۋۇغاندىن كېيىن ئارىلاشتۇرۇپ، دورىلارنىڭ كاللەكلىشۇېلىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىش كېرەك.

7. لوبۇب دورىلارنىڭ بارلىق تالقانلىرى چوقۇم قىيامغا تەكشى ئارىلاشتۇرۇلغان بولۇشى، قويۇقلۇقى مۇۋاپىق بولۇشى كېرەك.

8. لوبۇب دورا ياسالمىسى ياسىلىپ بولغاندىن كېيىن چوقۇم تازىلىق ئۆلچىمىگە ئۇيغۇن بولۇشى كېرەك.

9. لوبۇب دورىلارنى قاچىلاشتا سىرلانغان تۆمۈر قاچا، سىرلىق ساپال ئىدىشلار، ئەينەك شىشە ياكى فار - فۇر قۇتىلارغا قاچىلاش كېرەك. سۈلىياۋ بۇيۇملار، تۆمۈر ۋە مىس قاچىلارغا قەتئىي قاچىلىماسلىق كېرەك.

20. تەرياق دورىلار

تەرياق دورىلار — رېتسېپ تەركىبىدىكى بىر ياكى بىر قانچە خىل دورا ئەشيالارنى ئېزىپ تالقان تەييارلاپ، ئارىلاشتۇرۇپ ياكى بىر قىسىم دورا ئەشيالىرىنىڭ قۇۋۋەتىنى ئاجرىتىۋېلىپ بىرىكتۈرۈپ، مۇناسىپ قۇرۇلما ھاسىل قىلغۇچى قوشۇمچىلار (ھەسەل سۇيى، ئەرەق دورىلار ياكى قاياناق سۇ قاتارلىقلار) نى قوشۇپ خېمىر قىلىپ بەلگىلىك

چوڭلۇقتا تەييارلىنىدىغان، ھەب دورىلارغا نىسبەتەن كىچىكرەك بولغان، يۇمىلاق شارسىمان ھالەتتىكى دورا ياسالمىسىدىن ئىبارەت.

تەرياق دورىلارنىڭ ئالاھىدىلىكى

1. تەرياق دورىلارنىڭ ھەجمى كىچىك، ئىستېمال قىلىش، ئېلىپ يۈرۈش، ساقلاش قۇلايلىق.

2. تەرياق دورىلارنى ئىستېمال قىلغاندىن كېيىن، ئۇنىڭ ئاشقازان ـ ئۇچەيدە پارچىلىنىشى ۋە بەدەنگە شۇمۇرۇلۇشى باشقا قاتتىق دورا ياسالمىلىرىغا قارىغاندا ئاستا بولغاچقا، تەرياق دورىلارنىڭ بەدەندىكى تەسىرى ئۇزۇن بولىدۇ.

3. تەرياق دورىلارنىڭ ئىشلىتىلىش دائىرىسى كەڭ، كلىنىكىدا ئاساسلىقى زەھەر قايتۇرۇش ئۈچۈن ئىشلىتىلىدىغان بولۇپ، ئالاھىدە يۇقىرى ئۇنۇم بېرىلىدۇ.

4. تەرياق دورىلارنى تەييارلاش ئۈسۈلى بىر قەدەر ئاددىي بولۇپ، ئادەتتىكى شارائىتتىمۇ تەييارلىغىلى بولىدۇ. ئىشلەتكەن ۋاقىتتا ئىستېمال مىقدارىغا كاپالەتلىك قىلغىلى بولىدۇ.

5. تەرياق دورىلارنىڭ تۇراقلىق دەرىجىسى نىسبەتەن يۇقىرى بولۇپ، كۆپىنچىلىرىنى ئالتە ئاي ئەتراپىدا ساقلاپ ئىشلەتكىلى بولىدۇ.

تەرياق دورىلارنى تەييارلاشتا دىققەت قىلىدىغان ئىشلار

1. نۇسخا تەركىبىدىكى خام دورىلار يېڭى، ۋاقتى ئۆتمىگەن، سۈپىتى ياخشى، بۇزۇلمىغان بولۇشى كېرەك. تەرياق تەييارلاشتا ئىشلىتىلىدىغان سۇنى مۇۋاپىق تەڭشەش، تەرياق دورا تەركىبىدە سۇ مىقدارى ئاز بولۇشى كېرەك.

2. تەرياق دورىلارنىڭ چوڭ ـ كىچىكلىكى تەكشى، رەڭگى بىر خىل، شەكلى يۇمىلاق، سىرتقى كۆرۈنۈشى پارقىراق، سىلىق بولۇشى كېرەك.

3. تەرياق دورىلارنى ياخشى تەييارلاپ، سۈپىتىگە كاپالەتلىك قىلىش ئۈچۈن نەملىگۈچىلەرنى ياخشى تاللاش كېرەك. ئىشلىتىلىدىغان قوشۇمچىلارنىڭ ھەجمى ئاز، يېپىشتۇرۇش ئۇنۇمى كۈچلۈك، دورا تەييارلاش مەشغۇلاتلىرىغا مۇۋاپىق بولۇشى كېرەك.

4. تەرياق دورىلار ئادەتتىكى ئىسسىقلىقتا ئۆز شەكلىنى ئۆزگەرتمەسلىكى ياكى قۇرۇپ يېرىلىپ كەتمەسلىكى، كۆكىرىپ سۈپىتى ئۆزگىرىپ كەتمەسلىكى، ئىستېمال قىلغاندىن كېيىن، ئاسان پارچىلىنىپ سىڭىدىغان بولۇشى كېرەك. شۇڭا ھەر بىر تەرياق دورىنىڭ ئېغىرلىقى توغرا بولۇشى ۋە تەييارلاپ بولغاندىن كېيىن، تەرياق دورىنى قۇرۇتۇشقا دىققەت قىلىش كېرەك.

5. تەرياق دورا تەييارلاش مەشغۇلاتىنىڭ مىكروبسىز بولۇشىغا كاپالەتلىك قىلىش، ياسالما دورا تازىلىق ئۆلچىمىگە ئۇيغۇن بولۇشى كېرەك.

21. مۇرابىلار

مۇرابىلار — ھەر خىل مېۋە ۋە دورىلارنى پۈتۈن بويىچە شېكەر قىيامىدا پىشۇرۇپ تەييارلىنىدىغان شىرنىلىك دورا ياسالمىسىدىن ئىبارەت.

مۇرابىلارنىڭ ئالاھىدىلىكى

مۇرابىلار سۈيۇق دورىلار قاتارىدىكى ياسالما بولۇپ، سۈيۇق دورىلاردىكى ئالاھىدىلىكلەردىن باشقا، يەنە تۆۋەندىكىدەك ئارتۇقچىلىقلارغا ئىگە:

1. مۇرابىلار قۇۋۋەتلىك، تاتلىق تەملىك بولۇپ، ھەرقانداق ياشتىكىلەرنىڭ ئىستېمال قىلىشىغا مۇۋاپىق كېلىدۇ.

2. مۇرابىلار غىزائى داۋائى تۈرىدىكى دورا بولۇپ، بەدەن قۇۋۋىتىنى ئاشۇرۇش، ساغلاملىقنى كۈچەيتىش تەسىرى ياخشى. شۇڭا مۇرابىلار يەنە ساغلاملىق يېمەكلىكلىرى ھېسابلىنىدۇ.

3. مۇرابىلارنىڭ تۇراقلىقى بىر قەدەر يۇقىرى بولۇپ، مەلۇم مەزگىل ساقلاپ ئىشلەتكىلى بولىدۇ. ئادەتتە ياخشى قاچىلاپ ساقلىسا، ئۈچ يىلدىن ئارتۇق ئۇنۇمىنى ساقلايدۇ.

مۇرابىلارنى تەييارلاشتا دىققەت قىلىدىغان ئىشلار

1. مۇرابىلارنى ئىمكانقەدەر مېۋە ھۆل ۋاقتىدا تەييارلاش كېرەك. ئەگەر قۇرۇق مېۋە بولسا، ئالدى بىلەن مېۋىنى سوغۇق سۇغا مەلۇم ۋاقىت چىلاپ، ئاندىن شېكەر قىيامىدا پىشۇرۇپ تەييارلاش كېرەك.

2. ئادەتتە بىر ھەسسە مېۋىگە ئىككى ياكى ئىككى يېرىم ھەسسە ئەتراپىدا سۇ قويۇپ، مېۋە ئېزىلىپ كەتمىگۈدەك ھالدا قاينىتىپ، ئاندىن مېۋىنى سۈزۈۋېلىپ، سۈيىگە شېكەرنى سېلىپ قىيام تەييار بولغاندا، پىشۇرۇلغان مېۋىنى قىيامغا سېلىپ قاينىتىپ، قىيام ئۆلچەمىگە يەتكەندە ئوتنى توختىتىش لازىم.

3. مۇرابىلارنىڭ قىيامىنى مۇۋاپىق تەڭشەش لازىم.

4. مۇرابىلارنى ساقلاش جەريانىدا بۇزۇلۇپ كېتىشنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئۈچۈن زۆرۈر تېپىلغاندا لىمونغا ئوخشاش چىرىشكە قارشى تۇرغۇچى قوشۇمچىلارنى قوشۇۋېتىش لازىم.

5. مۇرابىلارنى تەييارلاپ بولغاندىن كېيىن، ئوتتىن چۈشۈرۈپ، ئاغزىنى ئوچۇق قويۇپ سوۋۇتۇپ، ئاندىن سىرلىق، قۇرۇق قاچىلارغا قاچىلاپ ساقلاش كېرەك.

22. گۇلقەنتلەر

گۇلقەنتلەر — ئۆسۈملۈك دورىلارنىڭ گۈل - چېچەكلىرىنى، ھۆل يوپۇرماقلىرىنى پاكىز تازىلاپ ئېلىپ شېكەر ياكى ھەسەل بىلەن ئارىلاشتۇرۇپ ئاپتاپقا قويۇپ پىشۇرۇپ تەييارلىنىدىغان دورا ياسالمىسىدۇر.

گۇلقەنتلەرنىڭ ئالاھىدىلىكى

1. گۇلقەنتلەر ئەڭ ياخشى بولغان تەبئىي ساغلاملىقنى كۈچەيتكۈچى يېمەكلىك ھېسابلىنىدۇ.

2. گۇلقەنتلەر ئىستېمال قىلىنغاندىن كېيىن كۆڭۈل ئېلىشتۇرىدىغان ياكى قۇستۇرىدىغان ئەكس تەسىرى يوق.

3. گۇلقەنتلەرنىڭ تەمى تاتلىق بولۇپ، ئىستېمال قىلىش قۇلايلىق، بولۇپمۇ كىچىك بالىلار ۋە ياشانغان كىشىلەرنىڭ ئىستېمال قىلىشىغا ناھايىتى باب كېلىدۇ.

4. گۇلقەنتلەر ئىستېمال قىلىنغاندىن كېيىن ھەزىم قىلىش قۇۋۋىتىنى كۈچەيتىپ، ئاشقازان، ئۈچەي، جىگەرنىڭ خىزمىتىنى ياخشىلاش ئارقىلىق ئورگانىزمدىكى ماددا ئالمىشىش جەريانىنى كۈچەيتىپ، رەئىس ئەزالارنى ياشارتىدۇ. بەدەنگە قۇۋۋەت، ئوزۇق بولىدۇ.

5. گۇلقەنتلەر ئاپتاپتا پىشۇرۇپ تەييارلانغانلىقى ئۈچۈن ئۇزۇن مۇددەت ساقلاپ ئىشلەتكىلى بولىدۇ. شېكەر بىلەن تەييارلانغانلارنىڭ ساقلىنىش مۇددىتى ئىككى يىل، ھەسەل بىلەن تەييارلانغانلىرىنىڭ تۆت يىل بولىدۇ.

گۇلقەنتلەرنى تەييارلاشتا دىققەت قىلىدىغان ئىشلار

1. گۇلقەنت تەييارلاشتا ئىشلىتىلىدىغان گۈل ياخشى ئېچىلغان، رەڭگى قىزىل بولۇشى ھەمدە ئۇنىڭغا قوشۇلىدىغان شېكەر ياكى ھەسەلنىڭ سۈپىتى ياخشى بولۇشى كېرەك.

2. گۇلقەنت تەييارلاش جەريانىدا ئىشلىتىلىدىغان ئۈسكۈنىلەرنىڭ تازىلىقىغا ئەھمىيەت بېرىش كېرەك ھەمدە گۇلقەنتلەر تازىلىق ئۆلچىمىگە يەتكەن بولۇشى كېرەك.

23. قۇرس دورىلار

قۇرس (تابلېت — توقىچاق) دورىلار بىر ياكى بىر نەچچە خىل دورا ئەشياسىنى تالقانلاپ، يۇمشاق ئېزىپ باراشوك تەييارلاپ، بىر قىسىم دورا ئەشيالىرىنىڭ جەۋھىرىنى ئارىلاشتۇرۇپ پىششىقلاپ ئىشلەپ، ئۇنىڭغا مەلۇم خىلدىكى مۇزاپىق يېپىشتۇرغۇچلارنى قوشۇپ خېمىر قىلىپ، قۇرس قېلىپى ياكى قۇرس بېسىش ماشىنىسىدا بېسىپ تەييارلانغان،

ئاستى - ئۇستى تەكشى، يۇمىلاق ھالەتتىكى تۇگمە شەكىللىك قاتتىق دورا ياسالمىسىدىن ئىبارەت.

قۇرس دورىلارنىڭ ئالاھىدىلىكى

1. قۇرس (تابلېت) دورا ياسالمىسىنىڭ ئېرىشچانلىقى ۋە ئۇنۇمدارلىقى ھەب (كۇمىلاچ) ياسالمىسىغا قارىغاندا نىسبەتەن يۇقىرى بولىدۇ، چۈنكى قۇرس ياسالمىسى شەكىل جەھەتتىن قاتتىق، تەييارلاشتا ئۇنىڭغا ئېرىشچانلىقىنى ئىلگىرى سۈرگۈچى قوشۇمچىلار قوشۇلغانلىقى ئۈچۈن قۇرس دورىلارنىڭ بەدەندىكى ئېرىشى تېز بولۇپ، تېز ئۇنۇم بېرەلەيدۇ.

2. قۇرس (تابلېت) دورا ياسالمىسىنىڭ مىقدارى توغرا، ھەجمى كىچىك بولغاچقا ئىستېمال مىقداردى توغرا بولىدۇ. شۇنىڭدەك نۇسخا تەركىبىگە چۈشكەن ھەرقايسى دورىلارنىڭ ھەر بىر قۇرس تەركىبىگە تارقىلىدىغان دورا مىقدارىمۇ نىسبەتەن توغرا بولىدۇ.

3. قۇرس دورىلارنىڭ سۈپىتى تۇراقلىق بولۇپ، قاتتىق ياسالما ھېسابلىنىدۇ. ياخشى ساقلانسا ئالتە ئايدىن تۆت يىلغىچە ئۇنۇمىنى ساقلايدۇ.

قۇرسنى قۇرس بېسىش ماشىنىسىدا بېسىپ بولغاندىن كېيىن، سىرتقى يۈزى يىرىك ياكى بوش بولۇپ قالغانلىرىنى شاللاپ چىقىرىۋېتىپ ياسالما ياساش ئالاھىدىلىكى ۋە ياسالمىدىكى دورىلارنىڭ خۇسۇسىيىتىگە ئاساسەن مۇۋاپىق قوشۇمچىلار ئارقىلىق سىرتىدىن قاپلانغان بولغاچقا ياسالمىنىڭ سۈپىتى تېخىمۇ تۇراقلىق بولىدۇ.

4. قۇرس دورىلارنى ئېلىپ يۇرۇش، ئىستېمال قىلىش، يۆتكەش، ساقلاش قۇلايلىق.

قۇرس ياسالمىسىنىڭ ھەجمى بىر خىل بولغاچقا بەلگىلەنگەن مىقدار بويىچە ئىستېمال قىلىشقا كاپالەتلىك قىلغىلى بولىدۇ. سىرتىدىن مۇۋاپىق قوشۇمچىلار ئارقىلىق قاپلانغانلىقىتىن، تەركىبىدىكى بىر قىسىم دورىلارنىڭ ئاشقازاننى غىدىقلىشىنى ئازايتقىلى ھەمدە يېقىمسىز تەملىرىنى ياخشىلاپ ئىستېمال قىلىشقا قۇلايلىقلاشتۇرغىلى بولىدۇ. قۇرس ياسالمىسى قاتتىق بولغاچقا ئوراش، قاچىلاش ماتېرىياللىرى ئالاھىدە بولۇپ، ئېلىپ يۈرۈشكە ئەپلىك.

5. قۇرس دورىلارنىڭ تەننەرخى تۆۋەن بولۇپ، كۆپ مىقدارىدا پىششىقلاپ ئىشلىگىلى بولىدۇ. تابلېت ماشىنىسى ئارقىلىق بېسىپ چىقارغاندا مەھسۇلات مىقدارى كۆپ، تەننەرخى تۆۋەن بولىدۇ ھەم تازىلىق ئۆلچىمىگە كاپالەتلىك قىلغىلى بولىدۇ.

6. قۇرس ياسالمىسىنى ئېغىزىدىن ئىستېمال قىلىشقا ھەمدە سىرتىدىن ئىشلىتىشكە بولىدۇ. مۇتلەق كۆپ قىسمى ئېغىزدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

بىر قىسىم دورا ئەشيالارنى ئېغىزدىن ئىستېمال قىلىپ تەسىرى كۆرۈنەرلىك بولغاندا ھەمدە سۈيۇق ھالەتتە يەرلىك ئورۇنغا ئىشلىتىلىدىغان ياسالمىلار تۇراقسىز بولۇپ بۇزۇلۇپ قالىدىغان بولسا، ئۇلارنى قۇرس ياسالمىسى شەكلىدە تەييارلاپ قويۇپ، ئېھتىياجلىق بولغاندا ئۇنى ئېرىتىپ سىرتىدىن ئىشلىتىشكە بولىدۇ.

قۇرس دورىلارنى تەييارلاشتا دىققەت قىلىدىغان ئىشلار

1. قۇرس تەركىبىگە قوشۇلىدىغان دورا مىقدارى توغرا بولۇشى ھەم ئېغىرلىق پەرقى كىچىك بولۇشى كېرەك. ئېغىرلىق پەرقىنىڭ كىچىك بولۇشى قۇرس ياسالمىسىنىڭ سۈپىتىدىكى ناھايىتى مۇھىم ھالقا.

2. قۇرس ياساشتا ئىشلىتىلىدىغان تالقان دورىلار ياسالما تەلىپىگە ئۇيغۇن بولۇشى كېرەك. نۇسخا تەركىبىدىكى مەدەن دورىلارنىڭ تالقانلىرى 120～140 كۆزلۈك ئەلگەكتىن ئۆتكۈزۈلۈپ، 10 سائەتتىن ئارتۇق سالايە قىلىنىشى كېرەك. يېلىم دورىلارنىڭ تالقانلىرى 100～120 كۆزلۈك ئەلگەكتىن ئۆتكۈزۈلۈپ يېرىم سائەت سالايە قىلىنىشى كېرەك، ئادەتتىكى دورىلارنىڭ تالقانلىرى 80～120 كۆزلۈك ئەلگەكتىن ئۆتكۈزۈلۈشى كېرەك.

3. قۇرس دورىنىڭ پارچىلىنىش ۋاقتى بەلگىلىمىگە ئۇيغۇن بولۇشى كېرەك. قۇرسنىڭ قاتتىقلىق دەرىجىسىمۇ مۇۋاپىق بولۇشى كېرەك.

4. قۇرس دورىلارنىڭ شەكلى ئۆلچەملىك بولۇشى، سىرتقى كۆرۈنۈشى سىلىق، پارقىراق، گىرۋەكلىرى تولۇق بولۇشى، ئوراش ـ قاچىلاش، يۆتكەش، ساقلاش جەريانىدا سۈپىتىدە ھەم شەكلىدە ئۆزگىرىش بولماسلىقى كېرەك.

5. بەلگىلەنگەن تۇرۇش مۇددىتى ئىچىدە سۈپىتىدە ئۆزگىرىش بولماسلىقى كېرەك.

6. قۇرس ياسالمىسى بەلگىلەنگەن تازلىق ئۆلچىمىگە ئۇيغۇن بولۇشى كېرەك.

قۇرس ياسالمىسىنى سۈپەت تەلىپىگە ئۇيغۇنلاشتۇرۇش ئۇچۇن مۇۋاپىق ھالدىكى قوشۇمچىلارنى تاللاپ ئىشلىتىش، ئىشلەپچىقىرىش تېخنىكىسىنى مۇۋاپىق تەڭشەش، ئەسلىي خام دورا ماتېرىيالىنىڭ سۈپەت ئۆلچىمىنى مۇۋاپىق كونترول قىلىش ئارقىلىق ياسالمىسىنىڭ سۈپىتىگە كاپالەتلىك قىلىش كېرەك.

24. كاپسۇل دورىلار

☆ كاپسۇل دورىلار — بىر ياكى بىرنەچچە خىل دورا ئەشيالارنى ئېزىپ (يۇمشاق سوقۇپ) تاسقاپ ئارىلاشتۇرۇپ ياكى بىر قىسىم دورىلارنى قاينىتىپ، قويۇلدۇرۇپ دانچىسىمان ھالەتكە كەلتۈرۈپ، كاپسۇلغا قاچىلاپ تەييارلانغان پاراشوكسىمان ھالەتتىكى دورا ياسالمىسىدىن ئىبارەت.

كاپسۇل دورىلارنىڭ ئالاھىدىلىكى

1. كاپسۇل دورىلارنىڭ ئىستېمال قىلىشقا ئەپلىك.

2. كاپسۇل دورىلارنى تەييارلاش ئۇسۇلى ئاددىي ھەم قولايلىق. ئادەتتىكى شارائىت ئاستىدىمۇ تەييارلاپ ئىشلىتىشكە بولىدۇ.

3. كاپسۇل دورىلارنىڭ ئىستېمال مىقدارىنى تىزگىنلىگىلى بولىدۇ. كېسەلنىڭ ئەھۋا-

لىغا ھەم ئېھتىياجىغا ئاساسەن مىقدارىنى كۆپەيتكىلى ۋە ئازايتقىلى بولىدۇ.

4. كاپسۇل دورىلارنىڭ خۇسۇسىيىتى تۇراقلىق بولۇپ، مەلۇم ۋاقىت ساقلىنىلى بولىدۇ. سۇپەتلىك تەييارلاپ ياخشى ساقلانغان كاپسۇل دورا 3～6 ئايغىچە ئۇنۇمىنى ساقلايدۇ.

5. كاپسۇل دورىلارنى يۆتكەش، ئېلىپ يۈرۈش ۋە ئىشلىتىش ئەپلىك.

كاپسۇل دورىلارنى تەييارلاشتا دىققەت قىلىدىغان ئىشلار

1. كاپسۇل دورىلارنىڭ يۇمشاق ـ قاتتىقلىق دەرىجىسى ئىشلىتىش تەلىپىگە ئۇيغۇن بولۇشى، نۆسخا تەركىبىدىكى دورىلار تەكشى ئېزىلىپ يۇمشاق تالقانلىنىشى كېرەك.

2. كاپسۇل ياسالمىسى قۇرۇق، يۇمشاق ۋە دورىلار بىر ـ بىرى بىلەن تەكشى ئارىلاشتۇرۇلغان بولۇشى، ياسالمىنىڭ رەڭگى بىر خىل بولۇشى كېرەك. دورا تالقانلىرىنى ئارىلاشتۇرۇش ياخشى بولمىسا دورىنىڭ داۋالاش ئۇنۇمىگە ۋە رەڭگىگە تەسىر كۆرسىتىدۇ.

3. كاپسۇل دورىلارنىڭ قاچىلىنىش مىقدارى ئۆلچەمگە ئۇيغۇن بولۇشى كېرەك.

4. كاپسۇل دورىلار تەييارلىنىپ بولغاندىن كېيىن بەلگىلەنگەن تازىلىق ئۆلچىمىگە ئۇيغۇن بولۇشى كېرەك.

25. ھەب دورىلار

ھەب (كۇمىلاچ) دورىلار — بىر ياكى بىر قانچە خىل دورا ئەشيالارنى ئېزىپ تالقان تەييارلاپ، ئارىلاشتۇرۇپ ياكى بىر قىسىم دورا ئەشيالىرىنىڭ قۇۋۇتىنى ئاجرىتىۋېلىپ بىرىكتۈرۈپ، مۇناسىپ قۇرۇلما ھاسىل قىلغۇچى قوشۇمچىلار (ھەسەل سۇيى، ئەرەق ياكى قاينىق سۇ قاتارلىقلار) نى قوشۇپ خېمىر قىلىپ بەلگىلىك چوڭلۇقتا تەييارلىنىدىغان يۇمىلاق شارسىمان ھالەتتىكى دورا ياسالمىسىدىن ئىبارەت.

ھەب دورىلارنىڭ ئالاھىدىلىكى

1. ھەب دورىلارنىڭ ھەجمى كىچىك، ئىستېمال قىلىش، ئېلىپ يۈرۈش، ساقلاش قولايلىق.

2. ھەب دورىلارنى ئىستېمال قىلغاندىن كېيىن، ئۇنىڭ ئاشقازان ـ ئۇچەيدە پارچىلىنىشى ۋە بەدەنگە شۇمۇرۇلۇشى باشقا قاتتىق دورا ياسالمىلىرىغا قارىغاندا ئاستا بولغاچقا، ھەب دورىلارنىڭ بەدەندىكى تەسىرى ئۇزۇن بولىدۇ.

3. زەھەرلەشچانلىقى ۋە غىدىقلاشچانلىقى بولغان دورا ئەشيالاردىن ھەب (كۇمىلاچ) تەييارلاپ ئىشلەتكەندە شۇ خىل دورىلارنىڭ بەدەندىكى ئۆتكۈر تەسىرىدىن ساقلانغىلى بولىدۇ.

4. قىممەت باھالىق مۇھىم دورىلار ۋە ئۇچۇچان تەركىبلىك دورا ئەشيالاردىن بىۋاستە ھەب (كۇمىلاچ) دورا ياسالمىسى تەييارلاپ ئىشلىتىشكە بولىدۇ.

5. ھەب دورىلار بەزىدە مۇۋاپىق ئۇسۇللار ئارقىلىق قاپلانغان بولغاچقا ھەب ياسالمىلىرىدا بولمىغۇر تەم ۋە پۇراق بولمايدۇ. بىر قىسىم دورىلارنىڭ ئاچچىق تەم، قاۋسىق پۇراقلىرىنى يوشۇرالايدۇ.

6. ھەب دورىلارنىڭ ئىشلىتىش دائىرىسى كەڭ. كلىنىكىدا ئاساسلىقى ئاستا (سوزۇلما) خاراكتېرلىك كېسەللىكلەرنى داۋالاشتا كۆپ ئىشلىتىلىدىغان بولۇپ، ئالاھىدە يۇقىرى ئۇنۇم بېرىدۇ.

7. ھەب دورىلارنى تەييارلاش ئۇسۇلى بىر قەدەر ئاددىي بولۇپ، ئادەتتىكى شارائىتتىمۇ تەييارلىغىلى بولىدۇ. ئىشلەتكەن ۋاقىتتا ئىستېمال مىقدارىغا كاپالەتلىك قىلغىلى بولىدۇ.

8. ھەب دورىلارنىڭ تۇراقلىق دەرىجىسى نىسبەتەن يۇقىرى بولۇپ، كۆپىنچىلىرىنى ئالتە ئاي ئەتراپىدا ساقلاپ ئىشلەتكىلى بولىدۇ.

ھەب دورىلارنى تەييارلاشتا دىققەت قىلىدىغان ئىشلار

1. نۇسخا تەركىبىدىكى خام دورىلار يېڭى، ۋاقتى ئۆتمىگەن، سۈپىتى ياخشى، بۇزۇلمىغان بولۇشى كېرەك. ھەب تەييارلاشتا ئىشلىتىلىدىغان سۇنى مۇۋاپىق تەڭشەش، ھەب دورا تەركىبىدە سۇ مىقدارى ئاز بولۇشى كېرەك.

2. ھەب دورىلارنىڭ چوڭ ـ كىچىكلىكى تەكشى، رەڭگى بىر خىل، شەكلى يۇمىلاق، سىرتقى كۆرۈنۈشى پارقىراق، سىلىق بولۇشى كېرەك. ئۇستىگە ھەل بېرىلگەنلىرىمۇ پارقىراق، سىلىق بولۇشى، ھەل بېرىلگەن سىرتقى قېپى ئاسان بۇزۇلۇپ كەتمەسلىكى كېرەك.

3. ھەب دورىلارنى ياخشى تەييارلاپ سۈپىتىگە كاپالەتلىك قىلىش ئۈچۈن نەملىگۈچىلەرنى ياخشى تاللاش كېرەك. ئىشلىتىلىدىغان قوشۇمچىلارنىڭ ھەجمى ئاز، يېپىشتۇرۇش ئۇنۇمى كۈچلۈك، دورا تەييارلاش مەشغۇلاتلىرىغا مۇۋاپىق بولۇشى كېرەك.

4. ھەب دورىلار ئادەتتىكى ئىسسىقلىققا ئۆز شەكلىنى ئۆزگەرتمەسلىكى ياكى قۇرۇپ يېرىلىپ كەتمەسلىكى، كۆكىرىپ سۈپىتى ئۆزگىرىپ كەتمەسلىكى، ئىستېمال قىلغاندىن كېيىن، ئاسان پارچىلىنىپ سىڭىدىغان بولۇشى كېرەك. شۇڭا ھەر بىر ھەب دورىنىڭ ئېغىرلىقى توغرا بولۇشى ۋە تەييارلاپ بولغاندىن كېيىن، ھەب دورىنى قۇرۇتۇشقا دىققەت قىلىش كېرەك.

5. ھەب دورا تەييارلاش مەشغۇلاتىنىڭ مىكروبسىز بولۇشىغا كاپالەتلىك قىلىش، ياسالما دورا تازىلىق ئۆلچىمىگە ئۇيغۇن بولۇشى كېرەك.

26. نۇتۇل دورىلار

نۇتۇل دورىلار — نۇسخا تەركىبىدىكى دورا ئەشيالارنى بەلگىلىك ۋاقىت قاينىتىپ، تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، باش ۋە پۇتۇن بەدەننى يۇيۇش ئۈچۈن ئىشلىتىلىدىغان سۇيۇق

هالەتتىكى دورا ياسالمىسى.

نۇتۇل دورىلارنىڭ ئالاھىدىلىكى

نۇتۇل دورىلار سۈيۈق دورا ياسالما تۇرىگە تەۋە بولۇپ، تۆۋەندىكىدەك ئالاھىدىلىكلەرگە ئىگە.

1. نۇتۇل دورىلار سۈيۈق بولۇپ، بەدەنگە ئۆزلىشىش ۋە تەسىر قىلىشى تېز، دورىلىق ئۇنۇمىنى تېز كۆرسىتەلەيدۇ.

2. نۇتۇل دورىلار يەرلىك ئورۇنغا بىۋاستە تېگىش ئارقىلىق ئۇنۇمى تېز بولىدۇ.

3. نۇتۇل دورىلارنى تەييارلاش ئۇسۇلى ئاددىي بولۇپ، ئائىلىلەردىمۇ تەييارلاپ ئىشلىتىشكە بولىدۇ.

4. نۇتۇل دورىلار سۈيۈق دورا ياسالمىلىرى ئىچىدىكى نىسبەتەن تۇراقسىز ياسالما شەكلى بولۇپ، تەلەپ بويىچە تەييارلاپ ۋاقتىدا ئىشلىتىش لازىم.

نۇتۇل دورىلارنى تەييارلاشتا دىققەت قىلىدىغان ئىشلار

1. نۇسخا تەركىبىدىكى يىلتىز دورىلارنى چالا سوقۇش، ئۇرۇق دورىلارنى يېرىكرەك سوقۇش، مېۋە، گۈل - چېچەك، يوپۇرماق تۇرىدىكى دورىلارنى سوقماسلىق كېرەك.

2. دورىلارنى لايقلاشتۇرۇپ بولغاندىن كېيىن، مۇۋاپىق مىقداردىكى سۇغا چىلاپ، سۇس ئوتتا يېرىمى قالغۇچە قاينىتىپ، ئاندىن تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ تەييارلاش لازىم.

3. نۇتۇل دورىلارنى تەييارلاشتا ئىشلىتىلىدىغان سۇ ئىمكان بار دىزىنفېكسىيىلەنگەن بولۇشى كېرەك.

4. نۇتۇل دورىلارنى تەييارلاپ بولغاندىن كېيىن، كۆيمىگىدەك بولغاندا ئاندىن ئىشلىتىش لازىم.

27. تامچە (قۇتۇر) دورىلار

☆ تامچە دورىلار — تېمتىسم دورىلار دېگەن مەنىدە بولۇپ، قۇلاق - كۆز ۋە بۇرۇنغا تېمىتىلىدىغان سۈزۈك سۈيۈق دورا ياسالمىسىدىن ئىبارەت.

تامچە دورىلارنىڭ ئالاھىدىلىكى

1. تامچە دورىلارنىڭ تەسىرى تېز.

2. تامچە دورىلارنى تەييارلاش مەشغۇلاتى ئوڭاي.

3. تامچە دورىلارنى ئىشلىتىش ئاسان.

4. تامچە دورىلارنىڭ ئەزالارنى غىدىقلاش تەسىرى يوق.

تامچە دورىلارنى تەييارلاشتا دىققەت قىلىدىغان ئىشلار

1. دورا تەييارلايدىغان مەيدان چوقۇم پاكىزە، مىكروبسىز بولۇشى لازىم. بۇ خىل

ياسالمىلارنى مىكروبسىزلانغان ئوكۇل سۈيۈقلۇقى تەييارلايدىغان ئۆي ۋە مىكروبسىز جابدۇق-
لار تولۇق بار بولغان ئورۇنلاردا تەييارلاش كېرەك. ھەر قېتىم تەييارلاشتىن ئىلگىرى شۇ
ئورۇننى بىر قېتىم دېزىنفېكسىيە قىلىپ ئاندىن دورا تەييارلاشقا كىرىشىش لازىم.

2. تامچىلارنى تەييارلاشتا ئىشلىتىلىدىغان ھەر خىل جابدۇقلار، قاچىلارنى ئىشلىتىش-
تىن ئىلگىرى پاكىزە يۇيۇپ تازىلانغان سۈيۈقلۇققا چىلاپ قويۇپ، ئاندىن ئىشلىتىدىغان چاغدا
ئۇنى ئاۋۇال ئادەتتىكى سۇ بىلەن يۇيۇپ، ئاندىن كېيىن پار سۈيى بىلەن قايتا - قايتا يۇيۇپ
ئىشلىتىش لازىم.

3. تەييارلىنىپ بولغان دورىلارنى مۇزلاپىق ساقلىغۇچ ۋە پاكىزە جايدا
ساقلاش كېرەك. دورا قاچىلايدىغان شىشە تولۇق دېزىنفېكسىيە قىلىنىشى ۋە قاچىلىنىپ
بولغاندىن كېيىنمۇ بىر قېتىم دېزىنفېكسىيە قىلىنىشى لازىم.

4. تامچە دورىلارنىڭ ئېرىتكۈچىسى سۇ بولغانلىقتىن ئاسانلا بۇزۇلۇپ قېلىش ئېھتىمال-
لىرى كۆرۈلىدۇ، شۇڭا تەييارلاپ قويۇپ ئۇزۇن ساقلىماي يېڭى - يېڭى تەييارلاپ ئىشلەتسە
بولىدۇ.

5. كۆزگە تېمىتىلىدىغان تامچە دورىلارنىڭ pH قىممىتىنى تەڭشەشتە فوسفات تۇزى
ۋە بورات (دانكا) تۇزلىرىنىڭ ئېرىتمىسىنى ئىشلىتىش لازىم.

28. غەر - غەر دورىلار

غەر - غەر دورىلار — بىر ياكى بىر قانچە خىل دورىنى چالا سوقۇپ ياكى پۈتۈن چۆپى
بىلەن چەينەك ياكى ئېغىزلىق قاچىغا سېلىپ ئۈستىگە قاينىق سۇ قۇيۇپ دەملەپ ياكى
قاينىتىپ، دورىنىڭ تەمى چىققاندا ئىسسىق ياكى سوغۇق ھالەتتە ئېغىز بوشلۇقىدىكى
ئەزالارغا ئىشلىتىلىدىغان سۈيۇق دورا ياسالمىسىدىن ئىبارەت.

غەر - غەر دورىلارنىڭ ئالاھىدىلىكى

1. بىر قىسىم دورىلارنى دەملەپ غەر - غەر قىلغاندا دورىلارنىڭ تەبىئىتى ۋە خۇسۇسى-
يىتىنىڭ ئۆزگىرىپ كېتىشىدىن ساقلانغىلى، بۇ ئارقىلىق دورىنىڭ داۋاملىق ئۈنۈمىنى
يۇقىرى كۆتۈرگىلى بولىدۇ.

2. بىر قىسىم دورىلارنى دەملەپ غەر - غەر قىلغاندا بىر قىسىم دورىلارنىڭ تەركىبىدە-
كى ئۇچۇچان ماي ۋە باشقا شىپالىق تەركىبلەرنىڭ پارلىنىپ چىقىپ كېتىپ، دورىنىڭ
قۇۋۋىتىگە تەسىر يېتىدىن ساقلانغىلى بولىدۇ.

3. غەر - غەر دورىلارنى كېسەللىك ئەھۋالىغا قاراپ، ئۆز ۋاقتىدا تەييارلاپ ئىستېمال
قىلىشقا بولىدۇ. ئىشلىتىش قولايلىق، تەييارلاش ئۇسۇلى ئاددىي.

4. غەر - غەر دورىلار سۈيۇق دورىلاردا بولۇشقا تېگىشلىك باشقا ئالاھىدىلىكلەرگە

ئىگە.

غەر - غەر دورىلارنى تەييارلاشتا دىققەت قىلىدىغان ئىشلار

1. دورىلارنى ئالدى بىلەن پاكىز تازىلاپ، زۆرۈر تېپىلغاندا يۇيۇپ، ئاندىن قاينىتىش ياكى دەملەش لازىم.

2. غەر - غەر دورىلارنى ئاغزى بار قاچىلارغا سېلىپ، ئاغزىنى يېپىپ، تەمى چىققۇچە دەملەش كېرەك.

3. دورىلارنى 1~3 سائەتكىچە چىلاش ياكى تەمى چىققۇچە قاينىتىش، ئىشلىتىلىدىغان سۇ (قاينىق سۇ) مىقدارى بىر ھەسسە دورىغا 3 ھەسسە ئەتراپىدا بولۇش كېرەك.

4. غەر - غەر ئۇچۇن ئىشلىتىلىدىغان دورىلارنىڭ ئېرىتكۈچىسى سۇ بولغاچقا، تۇراقلىق دەرىجىسى تۆۋەن بولۇپ، ئاسان بۇزۇلۇپ، ساقلاپ ئىشلىتىشكە بولمايدۇ. شۇڭا، كېسەللىك ئەھۋالىغا ئاساسەن ۋاقتىدا ئۇدۇللۇق تەييارلاپ ئىشلىتىش كېرەك.

29. پاشۇيە دورىلار

☆پاشۇيە دورىلار — نۇسخا تەركىبىدىكى دورا ئەشيالارنى بەلگىلىك ۋاقىت قاينىتىپ، تىرىپلىرىنى سۇزۇۋېتىپ، ئىلمان چاغدا پۇتىنى چىلاپ ئولتۇرۇش ئۇچۇن تەييارلىنىدىغان سۇيۇق ھالەتتىكى دورا ياسالمىسى.

پاشۇيە دورىلارنىڭ ئالاھىدىلىكى

پاشۇيە دورىلار سۇيۇق دورا ياسالما تۇرىگە تەۋە بولۇپ، تۆۋەندىكىدەك ئالاھىدىلىككە ئىگە.

1. پاشۇيە دورىلار سۇيۇق بولۇپ، بەدەنگە ئۆزلىشىش ۋە تەسىر قىلىشى تېز، دورىلىق ئۇنۇمىنى تېز كۆرسىتەلەيدۇ.

2. پاشۇيە دورىلارنى تەييارلاش ئۇسۇلى ئاددىي بولۇپ، ئائىلىلەردىمۇ تەييارلاپ ئىشلەتىشكە بولىدۇ.

3. پاشۇيە دورىلار سۇيۇق دورا ياسالمىلىرى ئىچىدىكى نىسبەتەن تۇراقسىز ياسالما شەكلى بولۇپ، تەلەپ بويىچە تەييارلاپ ئىشلىتىش لازىم.

4. پاشۇيە دورىلار يەرلىك قان تومۇر توسۇلۇش، مېڭە قان تومۇر قېتىشىش، مېڭە پەردە يالليۇغى، باش ئاغرىقى، مۇپاسىل قاتارلىق كېسەللىكلەرگە باشقا ياسالمىلارغا قارىغاندا ئۇنۇمى نىسبەتەن ياخشى.

پاشۇيە دورىلارنى تەييارلاشتا دىققەت قىلىدىغان ئىشلار

1. نۇسخا تەركىبىدىكى يىلتىز دورىلارنى ئېزىش، ئۇرۇق دورىلارنى يېرىكرەك سوقۇش، مېۋە، گۈل - چېچەك، يوپۇرماق تۇرىدىكى دورىلارنى سوقماسلىق كېرەك.

2. دورىلارنى لايىقلاشتۇرۇپ بولغاندىن كېيىن، مۇۋاپىق مىقداردىكى سۇغا چىلاپ، سۇس ئوتتا يېرىمى قالغۇچە قاينىتىپ، ئاندىن دورىلارنىڭ تېرىپلىرىنى سۇزۇۋېتىپ تەييارلاش لازىم.

3. پاشۇيە دورىلارنى تەييارلاشتا ئىشلىتىلمىدىغان سۇ ئىمكان بار دىزىنفېكسىيىلەنگەن بولۇشى كېرەك.

4. پاشۇيە دورىلارنى تەييارلاپ بولغاندىن كېيىن، كۆيمىگىدەك بولغاندا ئاندىن ئىشلىتىش لازىم.

30. هوقنه (كلىزما) دورىلار

هوقنه دورىلار — بىر ياكى بىر قانچه خىل دورىنى چالاش سوقۇپ، بەلگىلىك ۋاقىت قاينىتىپ، تېرىپلىرىنى سۇزۇۋېتىپ، مەخسۇس جابدۇق (هەمەلچه) ئارقىلىق مەقئەت (ئارقا يول) دىن ئۇچەي يولىغا كىرگۈزىلىدىغان سۇيۇق دورا ياسالمىسىدىن ئىبارەت.

هوقنه دورىلارنىڭ ئالاهىدىلىكى

1. هۆقنه دورىلارنىڭ تەسىرى تېز بولۇپ، ئۇچەي كېسەللىكلىرىگه ئىشلىتىشكه مۇۋاپىق كېلىدۇ.

2. هۆقنه دورىلارنىڭ تەييارلاش مەشغۇلاتى ئوڭاي، ئالاهىده ئۇسكۇنه جابدۇقلارنى تەلەپ قىلمايدۇ.

3. هوقنه دورىلارنى ئىشلىتىش ئۇسۇلى ئاسان بولۇپ بەزى ئېغىر كېسەللەرگه ئىشلىتىشكه ئەپلىك.

هوقنه دورىلارنى تەييارلاشتا دىققەت قىلىدىغان ئىشلار

1. هوقنه دورىلارنى ئىشلىتىشته رەئىس ئەزالار (يۈرەك، مېڭە، جىگەر) ساغلام بولۇشى لازىم. هوقنىلەرنى قالايمىقان ئىشلىتىشكه بولمايدۇ.

2. هوقنىنىڭ بىر قېتىملىق ئىشلىتىش مىقدارى 150~300 مىللىلىتىر ئەتراپىدا بولۇشى لازىم. كۆپ ئىشلىتىشكه بولمايدۇ.

31. رەۋغەن دورىلار

رەۋغەن (ياغ) دورىلار — هايۋانات ياغلىرى، ئۆسۈملۈك ئۇرۇقلىرىدىن جۇملىدىن ئۆسۈملۈكلەرنىڭ گۈل - چېچەكلىرى، يىلتىزىدىن مەخسۇس ئۇسۇللار ئارقىلىق ئېلىنىدىغان، بەدەن سىرتىدىن ياغلاش ئۇچۇن ئىشلىتىلىدىغان سۇيۇق هالەتتىكى دورا ياسالمىسىدىن ئىبارەت.

رەۋغەن دورىلارنىڭ ئالاھىدىلىكى

1. رەۋغەن دورىلارنىڭ دورا مەنبەسى كەڭ بولۇپ، ئاسان تېپىلىدۇ.

2. رەۋغەن دورىلار تېرە جاراھەتلەرگە بىۋاستە سۈركۈلىدىغان بولغاچقا، تېرىلەرگە چوڭقۇر سىڭىپ كىرىپ، بەدەنگە ئۆزلىشىشى ياخشى، شۇڭا تېرە سىرتىدىن ياغلاپ ئىشلەتكەندە ئۆزىنىڭ بىۋاستە تەسىرىنى تېز كۆرسىتەلەيدۇ.

3. رەۋغەن دورىلارنىڭ تەركىبىدە ئورگانىزمغا پايدىلىق تەركىبلەر بولغاچقا، تېرىنى ئوزۇقلاندۇرۇپ، تېرىنىڭ ئېلاستىكلىقىنى ئاشۇرۇش، تېرىنى پارقىرىتىش رولىغا ئىگە.

4. رەۋغەن دورىلارنىڭ تەييارلاش ئۇسۇلى ئاددىي ۋە ئاسان بولۇپ، چوڭ ئۇسكۇنە ۋە جابدۇقلارنى تەلەپ قىلمايدۇ.

5. رەۋغەن دورىلارنىڭ تۇراقلىقى ياخشى بولۇپ، ئۇزۇن مۇددەت ساقلاپ ئىشلەتكىلى بولىدۇ.

رەۋغەن دورىلارنى تەييارلاشتا دىققەت قىلىدىغان ئىشلار

1. ھايۋانات ياغلىرى تەييارلاشتا گۆشسىز بولغان ساپ رەۋغەن قىسمىنى ئايرىۋېلىش ۋە رەۋغەن تەركىبىدىكى بەزلەرنى ئېلىۋېتىش كېرەك.

2. گۈل دورىلاردىن رەۋغەن تەييارلاشتا گۈلنىڭ قىزىل ۋە لازىملىق جايلىرىنى قىرقىپ ئېلىپ، ئاق جايلىرىنى تاشلىۋېتىش لازىم.

3. تەييارلىنىپ چىققان رەۋغەن سۈزۈك، پۇراقلىق بولۇشى، ھەرگىز دۇغلىشىپ قالماسلىقى كېرەك.

4. رەۋغەنلەرنىڭ خۇسۇسىيىتى تۇراقلىق بولۇشى، ئۇزۇن مۇددەت ساقلاش جەريانىدا بۇزۇلۇپ، سۈپىتىدە ئۆزگىرىش بولماسلىقى لازىم.

5. رەۋغەنلەر تېرىگە ئاسان ئۆزلىشىپ سىڭىدىغان بولۇشى، تېرىنىڭ نورمال پائالىيىتىگە تەسىر يەتكۈزمەسلىكى كېرەك.

6. رەۋغەنلەر تېرىنى ئېچىشتۇرۇش قاتارلىق ئەكس تەسىرلىرى بولماسلىقى كېرەك.

32. تىزاپ دورىلار

تىزاپ دورىلار — قاتتىق جىسىم ھالىتىدىكى دورىلارنى مەخسۇس ئىشلەنگەن جابدۇقلارغا قاچىلاپ، ئىسسىقلىق تەسىر قىلدۇرۇش ئارقىلىق، گاز ھالىتىگە كەلتۈرۈپ تامچىلىتىپ ئېلىنىدىغان كىسلاتا خۇسۇسىيەتلىك سۇيۇقلۇق.

تىزاپ دورىلارنىڭ ئالاھىدىلىكى

1. تىزاپ دورىلارنىڭ تەسىرى تېز بولۇپ، دەرھال ئاغرىق توختىتىدۇ.

2. تېرە كېسەللىكلىرىگە قارىتا ئۇنۇمى كۆرۈنەرلىك بولۇپ، جاھىل خاراكتېرلىك

تېره كېسەللىكلىرى، بولۇپمۇ تەمرەتكە، جۇزام، بەرەس (ئاقكېسەل)، بەھەق، داغ، سۆگەل قاتارلىق كېسەللىكلەرگە ئىشلەتكەندە ياخشى ئۇنۇم قازانغىلى بولىدۇ.

3. كۆز كېسەللىكىگە قارىتا ئۇنۇمى كۆرۈنەرلىك.

4. مەلۇم مەزگىل ساقلاپ ئىشلىتىلسە بۇزۇلۇپ قالمايدۇ.

تىزاپ دورىلارنى تەييارلاشتا دىققەت قىلىدىغان ئىشلار

1. تىزاپ دورىلارنى تەييارلىغۇچى خادىملار، ئۆزىنىڭ بىخەتەرلىكىنى قوغداش ئۈچۈن ئىش كىيىمىنى كىيىپ، ماسكا تارتىپ، دوپپا كىيىپ، كۆزىگە مۇداپىئە ئەينەكىنى تارتىپ دورا ياساشقا كىرىشىش لازىم.

2. تىزاپ دورىلارنىڭ مۇھىتىنى بۇلغاپ قويۇشنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئۈچۈن تىزاپ چىقىرىدىغان ئۆينىڭ ھەممە يېرى ئېتىلگەن بولۇشى كېرەك.

3. تىزاپ دورىلارنىڭ ئىشلىتىش مىقدارىنى تىزگىنلەش لازىم. ئۇنداق قىلمىغاندا بەدەن گۆشلىرىنى سېسىتىپ قويىدۇ.

4. تىزاپ دورىلارنى تېره كېسەللىكىگە ئىشلەتكەندە، تېرىگە ئىشلىتىلىدىغان دورىلارنى ئارىلاشتۇرۇپ ئىشلىتىش ئارقىلىق بەدەنگە بولغان زىيىنىنى ئازايتىش كېرەك.

5. ئاغرىغان ۋە قۇرت يېگەن چىشلارغا ئىشلەتكەندە باشقا چىشلارغا تەككۈزۈپ قويماسلىق لازىم.

33. ئابىزەن دورىلار

ئابىزەن دورىلار — نۇسخا تەركىبىدىكى دورا ئەشيالارنى بەلگىلىك ۋاقىت قاينىتىپ، تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، بىمارنى دورا سۈيىگە ئولتۇرغۇزۇش ئۈچۈن تەييارلىنىدىغان سۈيۇق ھالەتتىكى دورا ياسالمىسى.

ئابىزەن دورىلارنىڭ ئالاھىدىلىكى

ئابىزەن دورىلار سۈيۇق دورا ياسالما تۈرىگە تەۋە بولۇپ، تۆۋەندىكىدەك ئالاھىدىلىككە ئىگە.

1. ئابىزەن دورىلار سۈيۇق بولۇپ، بەدەنگە ئۆزلىشىش ۋە تەسىر قىلىشى تېز، دورىلىق ئۇنۇمىنى تېز كۆرسىتەلەيدۇ.

2. ئابىزەن دورىلارنى تەييارلاش ئۇسۇلى ئاددىي بولۇپ، ئائىلىلەردىمۇ تەييارلاپ ئىشلىتىشكە بولىدۇ.

3. ئابىزەن دورىلار سۈيۇق دورا ياسالمىلىرى ئىچىدىكى نىسبەتەن تۇراقسىز ياسالما شەكلى بولۇپ، تەلەپ بويىچە تەييارلاپ ۋاقتىدا ئىشلىتىش لازىم.

4. ئابىزەن دورىلار كۆپىنچە تېره كېسەللىكلىرى، ئاياللار ۋە ئەرلەر جىنسىي ئەزا

كېسەللىكلىرى، مەقئەت كېسەللىكلىرى قاتارلىق كېسەللىكلەرگە باشقا ياسالمىلارغا قارىغاندا ئۇنۇمى نىسبەتەن تېز.

ئابىزەن دورىلارنى تەييارلاشتا دىققەت قىلىدىغان ئىشلار

1. نۇسخا تەركىبىدىكى يىلتىز دورىلارنى ئېزىش، ئۇرۇق دورىلارنى يېرىكرەك سوقۇش، مېۋە، گۈل - چېچەك، يوپۇرماق تۇرىدىكى دورىلارنى سوقماسلىق كېرەك.

2. دورىلارنى لايىقلاشتۇرۇپ بولغاندىن كېيىن، مۇڭاپىق مىقداردىكى سۇغا چىلاپ، سۇس ئوتتا يېرىمى قالغۇچە قاينىتىپ، ئاندىن دورىلارنىڭ تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ تەييارلاش لازىم.

3. ئابىزەن دورىلارنى تەييارلاشتا ئىشلىتىلىدىغان سۇ ئىمكان بار دىزىنفېكسىيىلەنگەن بولۇشى كېرەك.

4. ئابىزەن دورىلارنى تەييارلاپ بولغاندىن كېيىن، كۆيمىگىدەك بولغاندا ئاندىن ئىشلىتىش لازىم.

34. مەلھەم دورىلار

مەلھەم دورىلار — دورا تالقانلىرىغا مۇناسىپ قوشۇمچىلارنى قوشۇپ تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ، خېمىرغا ئوخشاش يۇغۇرۇپ تەييارلاپ سىرتتىن ئىشلىتىلىدىغان دورا ياسالمىسىدۇر.

مەلھەم دورىلارنىڭ ئالاھىدىلىكى

1. مەلھەم دورىلار تېرىنى ئاسراش بىلەن سىلىقلاشتۇرۇش، ئىشىق قايتۇرۇش، گۆش ئۇندۇرۇش، ھۆللۈكنى قۇرۇتۇش تەسىرىگە ئىگە.

2. مەلھەم دورىلارنىڭ تېرىلەر ئارقىلىق بەدەنگە ئۆزلىشىشى ياخشى بولۇپ، سىرتتىن چاپلاندا كۆزلىگەن داۋالاش ئۇنۇمىگە ئېرىشكىلى بولىدۇ.

3. مەلھەم دورىلارنىڭ باكتېرىيە ئۆلتۈرۈش، چېرىشنىڭ ئالدىنى ئېلىش رولى بار.

4. مەلھەم دورىلارنىڭ تېرە قۇرغاقلىشىپ كېتىش ۋە تېرە يېرىلىپ كېتىشنىڭ ئالدىنى ئېلىش، قىچىشىشنى پەسەيتىش، ئاغرىق پەسەيتىش خۇسۇسىيىتى بار.

مەلھەم دورىلارنى تەييارلاشتا دىققەت قىلىدىغان ئىشلار

1. مەلھەم ئۈچۈن ئىشلىتىلىدىغان قوشۇمچىلار (ياغلار) چوقۇم پاكىز بولۇشى، ئارىلاشما ماددىلار چىقىرىۋېتىلگەن بولۇشى لازىم.

2. دورىلارنىڭ قوشۇمچە ماتېرىياللار بىلەن ئارىلاشتۇرۇش ۋاقتىدا ئۇلارنىڭ ئېرىش نۇقتىسىغا ئاساسەن مۇڭاپىق ئىسسىقلىق بېرىپ ئېرىتىپ، ئاندىن دورا تالقانلىرىنى ئارىلاشتۇرۇشقا دىققەت قىلىش كېرەك. ئادەتتە سېرىق موم +62℃～+67℃ دا ئېرىيدۇ. ئاق موم +50℃～+65℃ دا ئېرىيدۇ. ۋازىلىن بولسا +38℃～+60℃ دا ئېرىيدۇ.

3. مەلھەم دورا تەييارلاش ئۈچۈن ئىشلىتىلىدىغان تالقانلار ناھايىتى يۇمشاق بولۇشى، قېلىن ئەلگەكتىن ئۆتكۈزۈلۈشى كېرەك.

4. مەلھەم دورا تەركىبىدىكى ئۇرۇق دورىلارنى ئالدى بىلەن بىر كېچە قاينىق سۇغا چىلاپ دۇملەپ، لۇئابى (شىرىسى) نى ئېلىپ، دورىلار سوۋۇغاندىن كېيىن قوشۇش كېرەك. ئۈچۈچان خۇسۇسىيەتلىك دورىلارنى ياغنى سوۋۇتۇپ ئاخىرىدا ئارىلاشتۇرۇش كېرەك.

5. دورا تالقانلىرىنى ياغ سوۋۇپ قېتىۋالغىچە تېزلىك بىلەن توختىماي ئارىلاشتۇرۇش كېرەك.

6. مەلھەم دورىلارنى تەييارلاپ بولغاندىن كېيىن، داتلاشمايدىغان سىرلىق قاچا ياكى فار - فۇر قاچىلارغا قاچىلاش كېرەك. تۆمۇر قاچىلارغا قاچىلاشقا بولمايدۇ. بولمىسا دورا تەركىبىدىكى سىماب، تاننىن ماددىلىرى مېتال سايمانلار بىلەن ئۈچرىشىپ دورا رەڭگىنى ئۆزگەرتىۋېتىدۇ.

7. مەلھەم تەركىبىگە قوشۇلىدىغان تالقان دورىلار يۇمشاق ئېزىلىپ تەكشى ئارىلاشقان بولۇشى ھەمدە سىلىق، يۇمشاق، قويۇق - سۇيۇقلۇقى مۇۋاپىق بولۇشى كېرەك. شۇنىڭدەك يېپىشقاقلىقى ياخشى بولۇشى شۇنداقلا چېپىشقا ئاسان بولۇشى كېرەك.

8. مەلھەم دورىلارنىڭ خۇسۇسىيىتى تۇراقلىق بولۇپ، ئۇزۇن مۇددەت ساقلاش جەريانىدا بۇزۇلۇپ قالماسلىقى، تېرىگە سىڭىشلىق بولۇپ، تېرىلەرنىڭ نورمال خىزمىتىگە تەسىر يەتكۈزمەسلىكى، تېرىگە نىسبەتەن غىدىقلاش، ئېچىشتۇرۇش قاتارلىق يامان تەسىر ۋە باشقا زەھەرلىك تەسىرلەرنى بەرمەسلىكى كېرەك.

9. يارا ۋە جاراھەت يۇزىگە ئىشلىتىلىدىغان مەلھەم دورىلار چوقۇم مىكروبسىز بولۇشى كېرەك.

10. مەلھەم دورىلارغا ئىشلىتىلىدىغان قوشۇمچىلارنى مۇۋاپىق تاللاش كېرەك.

35. زىماد دورىلار

زىماد دورىلار — چاپلانما ياكى تاڭما دورىلار دېگەن مەنىدە بولۇپ، دورا تالقانلىرىغا مۇناسىپ قوشۇمچىلارنى قوشۇپ تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ خېمىرغا ئوخشاش يۇغۇرۇپ تەييارلىنىدىغان، تېرە شىللىق پەردىلەرگە سىرتتىن ئىشلىتىلىدىغان، قويۇقلۇق دەرىجىسى بىر قەدەر يۇقىرىراق بولغان بىر خىل دورا ياسالمىسىدىن ئىبارەت.

زىماد دورىلارنىڭ ئالاھىدىلىكى

1. زىماد دورىلارنىڭ تەركىبىدە كۆپ مىقداردا دورا تالقانلىرى بولغانلىقى ئۈچۈن ھۆللۈك ۋە يېرىڭنى تارتىلاش، قۇرۇتۇش رولىغا ئىگە.

2. زىماد دورىلار كۆپىنچە تېرە كېسەللىكلىرىدە سىرتتىن چېپىلىدۇ. بولۇپمۇ تېرە

يالليۇغى، ھۆل تەمرەتكە ۋە باشقا قاقاچلىنىپ شەلۈمرەش خاراكتېرىنى ئالغان جاراھەتلەرگە كۆپ ئىشلىتىلىدۇ.

3. زىمادا دورىلار يەنە تەركىبىگە قوشۇلغان دورىلارنىڭ خۇسۇسىيەتلىرىگە قاراپ قىچقىرىش پەسەيتىش، ئىششىق قايتۇرۇش، ئاغرىق پەسەيتىش تەسىرلىرىنى بېرىدۇ.

4. زىمادا دورىلارنىڭ تېرىنى قوغداش، مۇھاپىزەت قىلىش رولى كۈچلۈك بولۇپ، ئادەتتە تېرىنىڭ نورمال خىزمىتىگە تەسىر يەتكۈزمەيدۇ.

زىمادا دورىلارنى تەييارلاشتا دىققەت قىلىدىغان ئىشلار

1. زىمادا دورىلار ئادەتتە ئارپا ئۇنى، كېپەك، بىنەپشە قاتارلىقلارغا ياغ ياكى ھەسەل، تۇخۇم قوشۇپ يۇغۇرۇپ تەييارلىنىشى كېرەك.

2. زىمادا دورىلارنى يەرلىك ئورۇنغا چاپقاندىن كېيىن، دورا بەدەن ھارارىتى تەسىرىدە يۇمشاق ھالەتكە كېلىشى، تېرىگە چاپلانغاندىن كېيىن، شۇ جايدا ئۇزۇنراق مۇقىم تۇرۇشى كېرەك.

36. سۈرمە دورىلار

سۈرمە دورىلار — بىر ياكى بىرنەچچە خىل دورا ئەشيالارنى ئېزىپ (يۇمشاق سوقۇپ) تاسقاپ ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلانغان تالقانسىمان ھالەتتىكى دورا ياسالمىسىدىن ئىبارەت.

سۈرمە دورىلارنىڭ ئالاھىدىلىكى

1. سۈرمە دورىلارنى كېسەللەنگەن ئورۇنغا بىۋاستە ئىشلىتىشكە بولىدۇ.

2. سۈرمىلەر كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلگەندىن باشقا، ھۆسىن گۈزەللەشتۇرۇش ئۇچۇنمۇ ئىشلىتىلىدۇ.

3. سۈرمىلەر مەخسۇس كۆز كېسەللىكلىرى ۋە كۆزنى گۈزەللەشتۇرۇش ئۇچۇن ئىشلىتىلىدۇ.

4. كېسەلنىڭ ئەھۋالىغا ھەم ئېھتىياجىغا ئاساسەن مىقدارىنى كۆپەيتكىلى ۋە ئازايتقىلى بولىدۇ.

5. سۈرمە دورىلارنىڭ خۇسۇسىيىتى تۇراقلىق بولۇپ، مەلۇم ۋاقىت ساقلىغىلى بولىدۇ. سۈپەتلىك تەييارلاپ ياخشى ساقلانغان سۈرمە 3～6 ئايغىچە ئۈنۈمىنى ساقلايدۇ.

6. سۈرمە دورىلارنى قاچىلاش، يۆتكەش، ئېلىپ يۈرۈش ۋە ئىشلىتىش ئەپلىك.

سۈرمە دورىلارنى تەييارلاشتا دىققەت قىلىدىغان ئىشلار

1. سۈرمىلەرنىڭ يۇمشاق ـ قاتتىقلىق دەرىجىسى ئىشلىتىش تەلىپىگە ئۇيغۇن بولۇشى، نۇسخا تەركىبىدىكى دورىلار تەكشى ئېزىلىپ يۇمشاق تالقانلىنىشى كېرەك.

2. سۈرمىلەر كۆز جىيەكلىرىگە ۋە كۆز ئىچىگە سۈرتۈلىدىغانلىقى ئۈچۈن تالقانلار 200

كۆزلۈك ئەلگەكتىن ئۆتكۈزۈلگەن بولۇشى كېرەك.

3. بىر قىسىم سۈرىلەرنى ياسىغاندا تەركىبىدىكى بەزى مەدەن دورىلار ئەرقى بەدىيانغا چىلاپ قويۇلغاندىن كېيىن، كۈنجۈت يېغى بىلەن كۈشتە قىلىنىشى كېرەك.

4. سۈرمە دورىلارنىڭ قاچىلىنىش مىقدارى ئۆلچەمگە ئۇيغۇن بولۇشى كېرەك.

5. سۈرمە دورىلار تەييارلىنىپ بولغاندىن كېيىن بەلگىلەنگەن تازىلىق ئۆلچىمىگە ئۇيغۇن بولۇشى كېرەك.

37. سەپمە (ئۇپا) دورىلار

سەپمە دورىلار — جاراھەت يۈزىگە سېپىلىدىغان تالقانسىمان دورا ياسالمىسىدىن ئىبارەت.

سەپمە دورىلارنىڭ ئالاھىدىلىكى

1. سەپمە دورىلارنى تەييارلاش ئۈسۈلى ئاددىي ۋە قولايلىق.

2. سەپمە دورىلارنىڭ ئىستېمال مىقدارىنى تېزگىنلىگىلى بولىدۇ. يەنى كېسەلنىڭ ئەھۋالىغا ھەم ئېھتىياجىغا قاراپ مىقدارىنى كۆپەيتكىلى ۋە ئازايتقىلى بولىدۇ.

3. سەپمە دورىلارنى يەرلىك ئورۇنلارغا بېۋاستە ئىشلىتىشكە بولىدۇ.

4. سەپمە دورىلارنىڭ جاراھەت پۈتتۈرۈش، ھۆللۈكنى قۇرۇتۇش تەسىرى ئالاھىدە تېز.

سەپمە دورىلارنى تەييارلاشتا دىققەت قىلىدىغان ئىشلار

1. سەپمە دورىلارنىڭ يۇمشاق ـ يىرىكلىك دەرىجىسى ئىشلىتىش تەلۈگە ئۇيغۇن بولۇشى كېرەك.

2. سەپمە دورىلار كېسەللىكنىڭ ئەمەلىي ئەھۋالىغا بىرلەشتۈرۈلۈپ تەييارلىنىدۇ.

3. سەپمە دورىلارنىڭ سۈپەت ئۆلچىمى چوقۇم تەلەپكە ئۇيغۇن بولۇشى كېرەك.

38. پۇراتما ۋە چۇشكۇرتمە دورىلار

پۇراتما ۋە چۇشكۇرتمە دورىلار — ئىسرىق سېلىش، دورا بىلەن بۇسلاش ياكى بۇرۇنغا پۇرۇتۇپ چۇشكۇرتۇش ئارقىلىق كېسەل داۋالاشقا ئىشلىتىلىدىغان بىر خىل ياسالمىدىن ئىبارەت، ئۇ سۈيۇق، كۇمىلاچ، تالقان شەكىللىرىدە ياسىلىدۇ.

پۇراتما ۋە چۇشكۇرتمە دورىلارنىڭ ئالاھىدىلىكى

1. پۇراتما ۋە چۇشكۇرتمە دورىلار ئاغرىق پەسەيتىش ئالاھىدىلىكىگە ئىگە.

2. پۇراتما ۋە چۇشكۇرتمە دورىلارنى تەييارلاش ۋە ئىشلىتىش ئۇسۇللىرى ئاددىي بولۇپ، بىمارلارمۇ ئۆزلىرى تەييارلاپ ئىشلىتەلەيدۇ.

3. پۇراتما ۋە چۇشكۇرتمە دورىلارنىڭ تەركىبى ئاددىي بولۇپ، كېلىش مەنبەسى مول.

پۇراتما ۋە چۇشكۇرتمە دورىلارنى تەييارلاشتا دىققەت قىلىدىغان ئىشلار

1. پۇراتما ۋە چۇشكۇرتمە دورىلارنىڭ بەزىلىرىنى مۇۋاپىق مىقداردىكى سۇدا قاينىتىپ، سۈيىنى ئېلىپ، ئۇنىڭغا ياغ دورىلارنى قوشۇپ تەييارلاپ، ئىشلىتىدىغان چاغدا ئۇنىڭدىن ئازراق ئېلىپ بۇرۇنغا تۇتۇپ، دورىلارنىڭ ھورلىرى بۇرۇنغا يەتكۈزىلىدۇ.

2. پۇراتما ۋە چۇشكۇرتمە دورىلارنى تەييارلاشتا سوقۇلىدىغانلىرىنى سوقۇپ، قىزىلگۈل ئەرقە بىلەن يۇغۇرۇپ، كۈمىلاچ قىلىپ ئىشلىتىش ۋاقتىدا بىر داننى ئوتقا تاشلاپ، كۆيدۈرۈپ دورا ھىدىنى پۇراش لازىم.

3. پۇراتما ۋە چۇشكۇرتمە دورىلارنىڭ بەزىلىرىنى يۇمشاق سوقۇپ، ئەلگەكتىن ئۆتكۈزۈپ تالقان قىلىنىدۇ. تالقانلارنى بۇرۇندىن تارتقۇزۇلۇپ چۇشكۇرتىلىدۇ.

4. پۇراتما ۋە چۇشكۇرتمە دورىلارنىڭ سۈپەت ئۆلچىمى چوقۇم تەلەپكە ئۇيغۇن بولۇشى كېرەك.

5. پۇراتما ۋە چۇشكۇرتمە دورىلار بىمارنىڭ ئەمەلىي ئەھۋالىغا ئاساسەن ياسالما شەكلىنى ئۆزگەرتىش لازىم.

39. سۈنئۇن دورىلار

سۈنئۇن دورىلار — بىر ياكى بىرنەچچە خىل دورا ئەشيالارنى ئېزىپ (يۇمشاق سوقۇپ) تاسقاپ ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلانغان تالقان ھالەتتىكى چىش ۋە چىش مىلىكى كېسەللىكلىرى ئۈچۈن ئىشلىتىلىدىغان دورا ياسالمىسىدىن ئىبارەت.

سۈنئۇن دورىلارنىڭ ئالاھىدىلىكى

1. سۈنئۇن دورىلار مەخسۇس چىش كېسەللىكلىرى ئۈچۈن ئىشلىتىلىدۇ.

2. سۈنئۇن دورىلارنى تەييارلاش ئۇسۇلى ئاددىي ھەم قولايلىق. ئادەتتىكى شارائىت ئاستىدىمۇ تەييارلاپ ئىشلىتىشكە بولىدۇ. يەنى بىرەر ھاۋانچا ياكى ئادەتتىكى ئېزىش ماشىنىسى بولسىلا تالقان تەييارلىغىلى بولىدۇ.

3. سۈنئۇن دورىلارنىڭ ئىستېمال مىقدارىنى تىزگىنلىگىلى بولىدۇ. كېسەللىك ئەھۋالىغا ھەم ئېھتىياجغا ئاساسەن مىقدارىنى كۆپەيتكىلى ۋە ئازايتقىلى بولىدۇ.

4. سۈنئۇن دورىلار تۇراقلىق بولۇپ، مەلۇم ۋاقىت ساقلىغىلى بولىدۇ. سۈپەتلىك تەييارلاپ ياخشى ساقلانغان تالقان 3～6 ئايغىچە ئۇنۇمىنى ساقلايدۇ.

5. سۈنئۇن دورىلارنى قاچىلاش، يۆتكەش، ئېلىپ يۈرۈش ۋە ئىشلىتىش ئەپلىك.

سۈنئۇن دورىلارنى تەييارلاشتا دىققەت قىلىدىغان ئىشلار

1. سۈنئۇن دورىلارنىڭ يۇمشاق ـ قاتتىقلىق دەرىجىسى ئىشلىتىش تەلىپىگە ئۇيغۇن

بولۇشى، نۆسخا تەركىبىدىكى دورىلار تەكشى ئېزىلىپ يۆمشاق تالقانلىنىشى كېرەك.

2. سۈنئۇن ياسالمىسى قۇرۇق، يۇمشاق ۋە دورىلار بىر - بىرى بىلەن تەكشى ئارىلاشتۇ-رۇلغان بولۇشى، ياسالمىنىڭ رەڭگى بىر خىل بولۇشى كېرەك. دورا تالقانلىرىنى ئارىلاشتۇ-رۇش ياخشى بولمىسا دورىنىڭ داۋالاش ئۈنۈمىگە ۋە رەڭگىگە تەسىر كۆرسىتىدۇ.

3. سۈنئۇن دورىلارنىڭ قاچىلىنىش مىقدارى ئۆلچەمگە ئۇيغۇن بولۇشى كېرەك.

4. سۈنئۇن دورىلار تەييارلىنىپ بولغاندىن كېيىن بەلگىلەنگەن تازىلىق ئۆلچىمىگە ئۇيغۇن بولۇشى كېرەك.

5. سۈنئۇن دورىلارنى ئىشلىتىشتىن ئاۋۋال يەرلىك ئورۇننى پاكىز تازىلاش كېرەك.

40. شىياف دورىلار

شىياف دورىلار — يۇمشاق سوقۇلغان دورا تالقانلىرىغا مۇۋاپىق كېلىدىغان قوشۇمچە ماتېرىياللارنى قوشۇپ، تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ ياسىلىدىغان قاتتىق شەكىللىك دورا ياسالمىسى، شىياف دورىلار بۇرۇن، كۆز، قۇلاق، مەقئەت ۋە جىنسى يول، سۈيدۈك يولى قاتارلىقلارغا كىرگۈزۈپ كېسەل داۋالاش ئۈچۈن ئىشلىتىلىدۇ. شىيافلار ئۆزى هارارىتىدە قاتتىقلىقنى ساقلاپ تۇرالايدۇ. مەقئەت ياكى جىنسى يوللارغا كىرگۈزۈلگەن هامان يۇمشاق ئېرىپ ئۆزىنىڭ دورىلىق تەسىرىنى كۆرسىتەلەيدۇ ۋە بەدەن بوشلۇقلىرىدىكى سۈيۇقلۇقلار بىلەن قوشۇلۇپ ئۆزىنىڭ شىپالىق تەسىرىنى تەدرىجىي كۆرسىتىدۇ.

شىياف دورىلارنىڭ ئالاهىدىلىكى

1. ئېغىز ئارقىلىق دورا ئىستېمال قىلالمايدىغان كېسەللەرگە ئىشلىتىش ئارقىلىق كېسەل داۋالاش مەقسىتىگە يەتكىلى بولىدۇ.

2. شىيافلار ئېچىشكە بېرىلىدىغان دورىلارغا قارىغاندا شۇمۇرۇلۇشى تېز هەم ئۈنۈمى ياخشى.

3. شىياف دورىلارنىڭ تەسىرى بەدەنده ئۇزۇن ساقلىنىدۇ.

شىياف دورىلارنى تەييارلاشتا دىققەت قىلىدىغان ئىشلار

1. ئۆزى هارارىتىده ئۆزىنىڭ قاتتىقلىق هالىتىنى ساقلىيالىشى، بەدەن بوشلۇقلىرىغا كىرگۈزۈش جەريانىدا شەكلىنى ئۆزگەرتمەيدىغان، بەلگىلەنگەن مۇددەت ئىچىده ئېرىپ تەسىرىنى كۆرسىتەلەيدىغان بولۇشى لازىم.

2. شىللىق پەردىلەرگە نىسبەتەن غىدىقلاش تەسىرى بولماسلىقى لازىم.

3. خۇسۇسىيىتى تۇراقلىق بولۇپ، مەلۇم مەزگىل ساقلاپ ئىشلىتىلسە بۇزۇلۇپ قالمايدىغان بولۇشى كېرەك.

مەخسۇس قىسىم

بىرىنچى باب خىلىتسىز غەيرىي تەبىئىي كەيپىياتنى تەكشىگۈچى دورىلار

خىلىتسىز مىزاج بۇزۇلۇش خاراكتېرلىك كېسەللىكلەر، ھەرخىل ئىچكى ـ تاشقى سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن ئىسسىق، سوغۇق، ھۆل، قۇرۇق، ھۆل ئىسسىق، قۇرۇق ئىسسىق، قۇرۇق سوغۇق، ھۆل سوغۇق كەيپىياتلارنىڭ ئادەم بەدىنىگە تەسىر قىلىشى بىلەن بەدەندە ياكى بەدەندىكى ئايرىم بىر ئەزانىڭ ئاناتومىيىلىك تۈزۈلۈشىدە ھېچقانداق ئۆزگىرىش بولماسـ تىن، فىزىئولوگىيىلىك خىزمىتىدە ئۆزگىرىش بولۇش تۈپەيلىدىن كېلىپ چىققان كېسەلـ لىكلەرنى كۆرسىتىدۇ.

خىلىتسىز غەيرىي تەبىئىي كەيپىياتنى تەكشىگۈچى دورىلار، خىلىتسىز مىزاج بۇزۇلۇش خاراكتېرلىك كېسەللىكلەرنى داۋالاشتا ئىشلىتىدىغان دورىلار بولۇپ، بۇ خىل كېسەللىكنىڭ ئالامەتلىرىگە قارىتا قارىمۇ ـ قارشى كەيپىياتتىكى دورىلارنى ئىشلىتىش ئارقىلىق تەكشەش ئېلىپ بېرىلىدۇ.

بۇ خىل دورىلار قۇرۇق ئىسسىق كەيپىياتنى تەكشىگۈچى دورىلار، ھۆل ئىسسىق كەيپىياتنى تەكشىگۈچى دورىلار، ھۆل سوغۇق كەيپىياتنى تەكشىگۈچى دورىلار، قۇرۇق سوغۇق كەيپىياتنى تەكشىگۈچى دورىلار دەپ تۆت تۈرگە بۆلىنىدۇ.

§ 1 . خىلىتسىز قۇرۇق ئىسسىق كەيپىياتنى تەكشىگۈچى دورىلار

خىلىتسىز قۇرۇق ئىسسىقتىن بولغان مىزاج بۇزۇلۇش خاراكتېرلىك كېسەللىك بولسا، ھەرخىل سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن خىلىتسىز كەيپىياتنىڭ ئىچكى ـ تاشقى جەھەتتىن تەسىر قىلىشى بىلەن بەدەننىڭ ياكى ئايرىم بىر ئەزانىڭ ئاناتومىيىلىك تۈزۈلۈشىدە ياكى خىلىتلاردا ھېچقانداق ئۆزگىرىش بولماي، بەدەننىڭ فىزىئولوگىيىلىك خىزمىتىدە ئۆزگىرىش بولۇش تۈپەيلىدىن كېلىپ چىققان كېسەللىكلەردە خىلىتلارنىڭ تەڭپۇڭلۇقىدا ھېچقانداق ئۆزگىرىش بولمايدۇ. پەقەت قۇرۇق ئىسسىق كەيپىياتنىڭ تەسىرىدىن ئەزالارنىڭ مىزاجىدا بۇزۇلۇش بولىدۇ.

بۇ خىل كېسەللىكنىڭ سەۋەبلىرىگە قارىتا قارىمۇ ـ قارشى كەيپىياتتىكى دورىلار يەنى ھۆل سوغۇق كەيپىياتتىكى دورىلار ئارقىلىق تەكشەش ئېلىپ بېرىلىدۇ، بۇ خىل دورىلار قۇرۇق ئىسسىق كەيپىياتنى تەكشىگۈچى دورىلار دېيىلىدۇ. مەسىلەن: شەربەتى تۇرۇنجى،

شەربىتى سۇماق، شەربىتى زىخ، بېھى شەربىتى، بېھى مۇرابباسى، ئۆرۈك مۇرابباسى، جىنەستە مۇرابباسى، ئامىلە مۇرابباسى، ھېلىلە مۇرابباسى، ئۆرۈك چېچكى گۈلقەنتى، سۇفۇپى يۇمغاقسۇت ئۇرۇقى، مەجۇنى داۋائى زىخ II ، سىركەنجۇبىل ئالما، سىركەنجۇبىل بېھى لىمونى ھەمدە شەربىتى ئانار، شەربىتى ئانار مۇرەككەپ، سىركەنجۇبىل ساددە I ، شەربىتى تەمرى ھىندى، شەربىتى ئەينۇلا، شەربىتى لىمۇن، شەربىتى ئاپىلسىن، شەربىتى نىلۇپەر، غۇرا شەربىتى، قارىئۆرۈك شەربىتى، ئەينۇلا شەربىتى، قارىئۆرۈك مۇرابباسى، ئەرقى نىلۇپەر، شەربىتى شاپتۇل، شاپتۇل چېچكى گۈلقەنتى، جاۋارىش تەمرى ھىندى، شاتۇت مۇرابباسى قاتارلىقلار.

شەربىتى تۇرۇنجى

[تەركىبى]

تۇرۇنجى پوستى ..... 20 گرام	سۇمبۇل ..... 6 گرام
زەنجۇبىل ..... 6 گرام	جۆز ..... 6 گرام
سازەج ھىندى ..... 6 گرام	ئۇد ھىندى..... 20 گرام
قاقىلە ..... 6 گرام	زەپەر ..... 3 گرام
پىلپىل ..... 6 گرام	ئىپار ..... 3 گرام
پەرەنجىمشكى ..... 6 گرام	ئەرقى گۈل ..... 1000 مىللىلىتىر
قەلەمپۇر ..... 6 گرام	ھەسەل ..... 810 گرام
مەستىكى ..... 6 گرام	قەنت ..... 280 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] ئىپار، زەپەر، مەستىكى قاتارلىقلارنى ئايرىم - ئايرىم سالايە قىلىپ، باشقا دورىلارنى چالا سوقۇپ، ئەرقى گۈلگە چىلاپ قاينىتىپ $\frac{2}{3}$ قىسمى قالغاندا تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، ھەسەلنى چەككىلەپ قوشۇپ، ئاندىن قەنت بىلەن قىيام قىلىپ، قىيام سوۋۇغاندا ئىپار، زەپەر، مەستىكىنى تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] ھۆل ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] خىلتسىز قۇرۇق ئىسسىق كەيپىياتنى تەڭشەش، رەئىس ئەزالارنى قۇۋۋەتلەش، ھەزمنى ياخشىلاش، خۇشلۇق كەلتۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] خىلتسىز قۇرۇق ئىسسىقتىن بولغان مېڭە، يۇرەك، جىگەر ۋە ئاشقازان ئاجىزلىقى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 3 قېتىم، ھەر قېتىمدا 50 ~ 30 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىچىلىدۇ.

شەربىتى سۇماق

[تەركىبى]
سۇماق ..... 100 گرام قەنت ..... 50 گرام
[ياساش ئۇسۇلى] سۇماقنى چالا سوقۇپ، مۇڭاپىق مىقداردىكى سۇغا چىلاپ قاينىتىپ، تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، قەنتنى قوشۇپ قىيام قىلىپ تەييارلىنىدۇ.
[تەبىئىتى] ھۆل سوغۇق.
[خۇسۇسىيىتى] خىلىتسىز قۇرۇقلاش.
[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] خىلىتسىز قۇرۇق ئىسسىقتىن كېلىپ چىققان ئىچى سۇرۇش، ھەزىم ئاجىزلىقى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 3 قېتىم، ھەر قېتىمدا 45 ~ 30 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىچىلىدۇ.

شەربىتى زىخ

[تەركىبى]
ئاقلانغان پىستە..... 6 گرام مەستىكى ..... 3 گرام
پىننە..... 6 گرام قىزىلگۈلنىڭ شاخ يوپۇرمىقى..... 18 گرام
قىزىلگۈل ..... 12 گرام ئالما سۇيى ..... 135 مىللىلىتىر
ئانار ئۇرۇقى ..... 12 گرام ئاچچىق ئانار سۇيى ... 135 مىللىلىتىر
زىخ..... 12 گرام بېھى سۇيى ..... 280 گرام
ئۇد ھىندى ..... 3 گرام شېكەر ..... 250 گرام
[ياساش ئۇسۇلى] مەستىكىنى ئايرىم سالايە قىلىپ، باشقا دورىلارنى دورا سۇيىگە چىلاپ قاينىتىپ، تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، شېكەرنى قوشۇپ قىيام قىلىپ، ئاخىردا مەستىكىنى تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.
[تەبىئىتى] ھۆل سوغۇق.
[خۇسۇسىيىتى] خىلىتسىز قۇرۇقتىش، ئۇسسۇزلۇق پەسەيتىش، ئىشتىھانى ئېچىش، توسالغۇلارنى ئېچىش، ھەزىمنى ياخشىلاش.
[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] خىلىتسىز قۇرۇق ئىسسىقتىن كېلىپ چىققان جىگەر، ئاشقازان ئاجىزلىقى قاتارلىق كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 3 قېتىم، ھەر قېتىمدا 30 ~ 15 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىچىلىدۇ.

بېھى شەربىتى

[تەركىبى]

بېھى ..... 1 كىلوگرام شېكەر ..... 2 كىلوگرام

[ياساش ئۇسۇلى] بېھىنى پاكىز سۇرتۇپ، ئۇرۇقىنى ئېلىۋېتىپ توغراپ، ئىككى لىتىر سۇغا چىلاپ، قاينىتىپ تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، سۈيىگە شېكەرنى سېلىپ قىيام قىلىپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] ھۆل سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] خىلتىسز قۇرۇق ئىسسىق كەيپىياتنى تەڭشەش، ھەزىمنى ياخشىلاش، ئىشتىھانى ئېچىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] خىلتىسز قۇرۇق ئىسسىقتىن چىققان ئاشقازان كېسەللىكلىرى، ئۆچ سۇرۇلۇش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئۈچ قېتىم 30 مىللىلىتىردىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

بېھى مۇرابباسى

[تەركىبى]

تاتلىق پىشقان بېھى..... 2 كىلوگرام شېكەر ..... 2 كىلوگرام

ئارپىبەدىيان ..... 20 گرام سۇ ..... 4 كىلوگرام

لاچىندانە ھىندى ..... 20 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] ئارپىبەدىيان بىلەن لاچىندانىنى يۇمشاق سوقۇپ، قاياق سۇغا چىلاپ تەمى چىققاندىن كېيىن تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، بېھىنى قەلەمچە شەكىلدە توغراپ، سۇغا سېلىپ قاينىتىپ، بېھى يۇمشىغاندىن كېيىن سۈزۈۋېلىپ سۈيىگە شېكەر بىلەن دورا تەمىنى سېلىپ قىيام قىلىپ، ئۇستىگە سۈزۈۋېلىنغان بېھىنى سېلىپ سۇس ئوتتا قاينىتىپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] ھۆل ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] خىلتىسز قۇرۇق ئىسسىق، كەيپىياتنى تەڭشەش، ھەزىمنى ياخشىلاش، ھۆنى پەسەيتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] خىلتىسز قۇرۇق ئىسسىقتىن چىققان ئاشقازان

ئاجىزلىقى، ھەزىم ناچارلىقى، ئىشتىھاسىزلىق، باللاردىكى يېنىك ئىچ سۇرۇش قاتارلىق كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم 20 گرامدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئۆرۈك مۇرابباسى

[تەركىبى]

پىشىق ئۆرۈك ..... بىر كىلوگرام سۇ ..... ئىككى كىلوگرام

شېكەر ..... بىر كىلوگرام

[ياساش ئۇسۇلى] ئۆرۈكنى پاكىز يۇيۇپ، ئۇرۇقىنى ئېلىۋېتىپ، سۇغا سېلىپ سۇس ئوتتا يېرىم سائەت قاينىتىپ، ئاندىن سۈزۈۋېلىپ، سۈيىگە شېكەرنى سېلىپ قىيامغىچە قاينىتىپ، ئاخىرىدا سۈزۈۋېلىنغان ئۆرۈكنى سېلىپ 10 مىنۇت ئەتراپىدا قاينىتىپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] ھۆل سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] خىلتسىز قۇرۇق ئىسسىق كەيپىياتنى تەڭشەش، ئۇسسۇزلۇقنى پەسەيتىش، زىققىنى پەسەيتىش، ئۆپكىگە ھۆللۈك يەتكۈزۈش، سەپرانىك ئۆتكۈرلۈكنى پەسەيتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] خىلتسىز قۇرۇق ئىسسىقتىن بولغان ئاشقازان ئاجىزلىقى، قۇرۇق يۆتەل، تولغاق قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم 20 گرامدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

جىنەسته مۇرابباسى

[تەركىبى]

جىنەسته ..... 500 گرام سۇ ..... 1.5 كىلوگرام

شېكەر ..... 500 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] جىنەستىنى پاكىز تازىلاپ يۇيۇپ، سۇغا سېلىپ، سۇس ئوتتا بىر سائەت قاينىتىپ، سۈزۈپ ئېلىپ سۈيىگە شېكەرنى سېلىپ قىيام قىلىپ، ئاندىن سۈزۈۋېلىنغان جىنەستىنى سېلىپ، يەنە قاينىتىپ قىيامغا كەلتۈرۈلىدۇ.

[تەبىئىتى] ھۆل سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] خىلتسىز قۇرۇق ئىسسىق كەيپىياتنى تەڭشەش، ئىشتىھانى ئېچىش، بەدەننى سەمرىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كىسەللىكلەر] خىلتسىز قۇرۇق ئىسسىقتىن بولغان ھەزىم بۇزۇلۇش، ئومۇمىي بەدەن ئاجىزلىقى ئۈچۈن ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر ۋاخ 30 گرامدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئامىلە مۇراببىسى

[تەركىبى]

ئامىلە ..... 500 گرام شېكەر ..... ئىككى كىلوگرام

[ياساش ئۇسۇلى] ئامىلىنى پاكىز تازىلاپ، سۇغا سېلىپ قاينىتىپ، ئامىلە يۇمشاپ، سۇيى ئاز قالغاندا سۇزۇۋېلىپ، سۇيىگە شېكەرنى سېلىپ قىيام تەييارلاپ، ئۈستىگە ئامىلىنى تاشلاپ، قاينىتىپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] خىلتسىز قۇرۇق ئىسسىق كەيپىياتنى تەڭشەش، ھەزىمنى ياخشىلاش، مېڭىنى قۇۋۋەتلەش، چاچنى قۇۋۋەتلەش.

[ئىشلىتىلىدىغان كىسەللىكلەر] خىلتسىز قۇرۇق ئىسسىقتىن بولغان نېرۋا ئاجىزلىقى، ئاشقازان، جىگەر ئاجىزلىقى، ئىچى سۇرۇش، بالدۇر چاچ ئاقىرىش، چاچ چۈشۈش كىسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم 20 گرامدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ھېلىلە مۇراببىسى

[تەركىبى]

سېرىق ھېلىلە ..... 300 گرام سۇ ..... ئىككى كىلوگرام

شېكەر ..... بىر كىلوگرام

[ياساش ئۇسۇلى] ھېلىلە پوستىنى پاكىز تازىلاپ، سۇغا سېلىپ قاينىتىپ، يۇمشىغاندىن كېيىن سۇزۇۋېلىپ، سۇيىگە شېكەرنى سېلىپ قىيام قىلىپ، ئۈستىگە ھېلىلىنى سېلىپ، قاينىتىپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] خىلتسىز قۇرۇق ئىسسىق كەيپىياتنى تەڭشەش، نېرۋىنى قۇۋۋەتلەش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] خىلتسىز قۇرۇق ئىسسىقتىن بولغان ئاشقازان كېسەللىكلىرى، ئىچى سۇرۇش، تىل ئېغرىقى، نېرۋا ئاجىزلىقى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم 20 گرامدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئۆرۈك چېچىكى گۈلقەنتى

[تەركىبى]

ئۆرۈك چېچىكى ..... بىر كىلوگرام شېكەر ..... ئۈچ كىلوگرام

[ياساش ئۇسۇلى] پىننە گۈلقەنتى بىلەن ئوخشاش.

[تەبىئىتى] ھۆل سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] خىلتسىز قۇرۇق ئىسسىق كەيپىياتنى تەڭشەش، چوڭ تەرەتنى يۇمشىتىش، باش ئاغرىقنى توختىتىش، قان بېسىمنى چۈشۈرۈش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] خىلتسىز قۇرۇق ئىسسىقتىن بولغان ئۇچەي كېسەللىكلىرى، يۇقىرى قان بېسىمى، قەۋزىيەت قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى ۋاخ 10～20 گرام ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سۇفۇپى يۇمغاقسۇت ئۇرۇقى

[تەركىبى]

يۇمغاقسۇت ئۇرۇقى ..... 200 گرام ئامىلە..... 40 گرام

ھېلىلە كابىلى پوستى ... 40 گرام بەلىلە پوستى..... 40 گرام

قارا ھېلىلە ..... 40 گرام بادام مېغىزى ..... 100 گرام

سېرىق ھېلىلە ..... 40 گرام شېكەر ..... 1000 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، تاسقاپ تالقان تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] خىلتسىز قۇرۇق ئىسسىق كەيپىياتنى تەڭشەش، ئاغرىق پەسەيتىش، تىنچلاندۇرۇش، ئاشقازاننى قۇۋۋەتلەش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] خىلتسىز قۇرۇق ئىسسىقتىن بولغان باش ئاغرىقى، كۆز قاراڭغۇلىشىش، ئاشقازان ئاجىزلىقى، قۇلاق ئاغرىقى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۈندە بىر قېتىم، 10～5 گرام ئىشلىتىلىدۇ.

مەجۇنى داۋائى زىخ II

[**تەركىبى**]

زىخ ..... 10 گرام	پىستە پوستى ..... 10 گرام
بېھى ئۇرۇقى ..... 10 گرام	تاباشىر ..... 7 گرام
ئاچچىق ئانار ئۇرۇقى..... 10 گرام	قىزىلگۈل ..... 7 گرام
سۇماق..... 10 گرام	قۇرۇتۇلغان خام ئۇزۇم..... 7 گرام

[**ياساش ئۇسۇلى**] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، چەككىلەنگەن ھەسەلگە ئارىلاشتۇرۇپ، ئاخىرىدا قىيام سوۋۇغاندا يۇمشاق سوقۇلغان تاباشىرنى تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[**تەبىئىتى**] قۇرۇق سوغۇق.

[**خۇسۇسىيىتى**] خىلتسىز قۇرۇق ئىسسىقتىن بولغان ئىشتىھانى ئېچىش، قىزىتما پەسەيتىش، ئۇسسۇزلۇقنى پەسەيتىش، ماددىلارنى قويۇلدۇرۇش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] خىلتسىز قۇرۇق ئىسسىق كەيپىياتنى تەڭشەش، ئاشقازان ئاجىزلىقى، يۇقىرى قىزىتمىلىق كېسەللىكلەر، ئىچى سۇرۇش، قانلىق تولغاق قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۈندە 2 قېتىم، ھەرقېتىمدا 10～15 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سىركەنجىۋىل ئالما

[**تەركىبى**]

پىننە سۇيى ..... 20 مىللىلىتىر	زىخ سۇيى..... 20 مىللىلىتىر
تاتلىق ئانار سۇيى..... 20 مىللىلىتىر	تەرى ھىندى سۇيى ..... 20 مىللىلىتىر
ئالما سۇيى ..... 35 مىللىلىتىر	ئۇزۇم سىركىسى..... 200 مىللىلىتىر
بېھى سۇيى ..... 25 مىللىلىتىر	ھەسەل ..... 150 گرام
ئۇزۇم سۇيى..... 20 مىللىلىتىر	قەنت..... 150 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] مېۋە سۇلىرىنى ھەسەل بىلەن قەنتكە ئارىلاشتۇرۇپ، 10 مىنۇت ئەتراپىدا قاينىتىپ، ئاندىن قەنتكە سىركىسىنى ئارىلاشتۇرۇپ بىر ئۆرلىتىپلا توختىتىلىدۇ.

[تەبىئىتى] ھۆل سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] خىلىتسىز قۇرۇق ئىسسىق كەيپىياتنى تەڭشەش، ئىشتىھانى ئېچىش، جىگەر توسالغۇلىرىنى ئېچىش، ئاشقازان ۋە يۇرەك خىزمىتىنى ياخشىلاش، كۆڭۈلنى خۇش قىلىش، ھۆنى توختىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كىسەللىكلەر] خىلىتسىز قۇرۇق ئىسسىقتىن بولغان ئاشقازان، جىگەر، يۇرەك كىسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈنىگە ئۈچ ۋاخ، تاماقتىن كېيىن 30～50 مىللىلىتىر ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سىركەنجىۋىل بېھى لىمونى

[تەركىبى]

بېھى سۇيى ..... 1000 مىللىلىتىر　　سىركە ..... 100 مىللىلىتىر

لىمون سۇيى ..... 100 مىللىلىتىر　　قەنت ..... 600 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] مېۋە سۇلىرىنى ئارىلاشتۇرۇپ، قەنتنى قوشۇپ قاينىتىپ، بوش قىيام قىلىپ، سىركىنى قوشۇپ بىر ئۆرلىتىپلا تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] ھۆل سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] خىلىتسىز قۇرۇق ئىسسىق كەيپىياتنى تەڭشەش، ھۆنى پەسەيتىش، ئىشتىھانى ئېچىش، قىزىتما قايتۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كىسەللىكلەر] خىلىتسىز قۇرۇق ئىسسىقتىن بولغان ئاشقازان كېسەللىكلىرى ھەمدە يۇقىرى قىزىتمىلىق كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، ھەر قېتىمدا 50～30 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

شەربىتى ئانار①

[خۇسۇسىيىتى] سەپرا خىلىتىنبىڭ ئۆتكۈرلۈكىنى پەسەيتىش، ئىشتىھانى ئېچىش، قان ئايلىنىشنى راۋانلاشتۇرۇش.

---

① تەپسىلاتى 5 ـ بابتا.

شەربىتى ئانار مۇرەككەپ①

[تەبىئىتى] ھۆل سوغۇق.
[خۇسۇسىيىتى] قان كۆپەيتىش، ئاشقازاننى قۇۋۇتلەش، قۇرۇق ئىسسىق كەيپىياتنى تەڭشەش، سەپرا خىلىتىنىڭ ئۆتكۈرلۈكىنى پەسەيتىش، ئىشتىھانى ئېچىش.

سىركەنجىۋىل ساددە ② I

[تەبىئىتى] ھۆل سوغۇق.
[خۇسۇسىيىتى] توسالغۇلارنى ئېچىش، ئىششىق قايتۇرۇش، ئىشتىھانى ئېچىش، ھارارەت ۋە ئۇسسۇزلۇق پەسەيتىش.

شەربىتى تەمرى ھىندى③

[خۇسۇسىيىتى] سەپرا ۋە قان خىلىتىنىڭ ئۆتكۈرلۈكىنى پەسەيتىش، ئۇسسۇزلۇق پەسەيتىش، ھۆنى پەسەيتىش.

شەربىتى ئەينۇلا④

[خۇسۇسىيىتى] ھارارەت پەسەيتىش، ئۇسسۇزلۇق پەسەيتىش، مېڭە ۋە يۈرەككە خۇشلۇق يەتكۈزۈش.

شەربىتى لىمون⑤

[خۇسۇسىيىتى] ئۇسسۇزلۇق پەسەيتىش، ھارارەت پەسەيتىش، ئىشتىھانى ئېچىش.

---

① تەپسىلاتى 5 ـ بابتا.
② تەپسىلاتى 7 ـ بابتا.
③ تەپسىلاتى 9 ـ بابتا.
④ تەپسىلاتى 9 ـ بابتا.
⑤ تەپسىلاتى 9 ـ بابتا.

شەربىتى ئاپىلسىن①

[خۇسۇسىيىتى] سەپرانىڭ ئۆتكۈرلۈكىنى بېسىش، ئۇسسۇزلۇقنى پەسەيتىش، قەزىتما قايتۇرۇش.

شەربىتى نېلۇپەر②

[خۇسۇسىيىتى] سەپرانىڭ ئۆتكۈرلۈكىنى پەسەيتىش، ئۇسسۇزلۇقنى بېسىش، يۈرەكنى قۇۋۋەتلەش.

غورا شەربىتى③

[خۇسۇسىيىتى] سەپرانىڭ ئۆتكۈرلۈكىنى پەسەيتىدۇ، قىزىتما قايتۇرىدۇ.

قارىئۆرۈك شەربىتى④

[خۇسۇسىيىتى] سەپرانىڭ ئۆتكۈرلۈكىنى قايتۇرىدۇ، قىزىتما پەسەيتىدۇ، تەشنالىقنى باسىدۇ، كۆڭۈل ئېلىشىشنى باسىدۇ.

ئەينۇلا شەربىتى⑤

[خۇسۇسىيىتى] بۇزۇق خىلتلارنى تازىلايدۇ، هارغىنلىقنى تۇگىتىدۇ، جىگەرنى ئاسرايدۇ.

قارىئۆرۈك مۇرابباسى⑥

[خۇسۇسىيىتى] سەپرانىڭ ئۆتكۈرلۈكىنى پەسەيتىدۇ، تەبئەتنى يۇمشىتىدۇ، هۆنى پەسەيتىدۇ، قىزىتما ياندۇرىدۇ.

---

① تەپسىلاتى 9 ـ بابتا.
② تەپسىلاتى 9 ـ بابتا.
③ تەپسىلاتى 9 ـ بابتا.
④ تەپسىلاتى 9 ـ بابتا.
⑤ تەپسىلاتى 9 ـ بابتا.
⑥ تەپسىلاتى 9 ـ بابتا.

ئەرقى نېلۇپەر①

[خۇسۇسىيىتى] سۇيدۇك ھەيدەيدۇ، قىزىتما چۈشۈرىدۇ.

شەربىتى شاپتۇل②

[خۇسۇسىيىتى] قان ھەم سەپرانىڭ ئۆتكۈرلۈكىنى پەسەيتىدۇ، ئۇچەينى سىلىقلايدۇ.

شاپتۇل چېچىكى گۈلقەنتى③

[خۇسۇسىيىتى] ئۇچەينى سىلىقلايدۇ، قان ۋە سەپرانىڭ ھارارىتىنى پەسەيتىدۇ.

جاۋارىش تەمرى ھىندى④

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] ئاشقازاننى قۇۋۇتلەش، ھەزىمنى ياخشىلاش، سەپرا ۋە قان خىلىتىنىڭ ئۆتكۈرلۈكىنى پەسەيتىش، ماددىلارنى قويۇلدۇرۇش.

شاتۇت مۇرابباسى⑤

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] قان ۋە سەپرانىڭ ئۆتكۈرلۈكىنى پەسەيتىش، يالۇغ قايتۇرۇش. تەرەتنى يۇمشىتىش.

---

① تەپسىلاتى 9 ـ بابتا.
② تەپسىلاتى 10 ـ بابتا.
③ تەپسىلاتى 10 ـ بابتا.
④ تەپسىلاتى 24 ـ بابتا.
⑤ تەپسىلاتى 34 ـ بابتا.

§ 2 . خىلتسىز ھۆل سوغۇق كەيپىياتنى تەكشىگۈچى دورىلار

خىلتسىز ھۆل ئىسسىقتىن بولغان مىزاج بۇزۇلۇش خاراكتېرلىك كېسەللىك بولسا، ھەر خىل سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن بەدەننىڭ ياكى مەلۇم بىر ئەزانىڭ ئاناتومىيەلىك تۈزۈلۈشىدە ياكى خىلتلاردا ھېچقانداق ئۆزگىرىش بولماستىن، بەدەننىڭ فىزىئولوگىيىلىك خىزمىتىدە ئۆزگىرىش بولۇشىدىن كېسەللىكلەرنى كۆرسىتىدۇ.

بۇ خىل كېسەللىكلەر پەقەت ھۆل ئىسسىق كەيپىياتنىڭ تەسىرىدە پەيدا بولغاچقا داۋالاشتا كېسەللىك سەۋەبىگە قارىتا قارىمۇ - قارشى كەيپىياتتىكى دورىلار يەنى قۇرۇق سوغۇق كەيپىياتتىكى دورىلار ئارقىلىق تەكشەش ئېلىپ بېرىلىدۇ، بۇ خىل دورىلار ھۆل ئىسسىق كەيپىياتنى تەكشىگۈچى دورىلار دېيىلىدۇ. مەسىلەن: ئەنجۈر مۇرابباسى، مەجۇنى ئەنجۈر، مەجۇنى جۆز، جاۋارىش جۆز، جاۋارىش بەسباسە I ، جاۋارىش جالىنۇس، جاۋارىش بەسباسە II ، جاۋارىش دارچىن، جاۋارىش زەنجىۋىل قاتارلىقلار.

ئەنجۈر مۇرابباسى

[تەركىبى]

ئەنجۈر..... بىر كىلوگرام سۇ..... ئىككى كىلوگرام

شېكەر ..... 500 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] ئەنجۈرنى پاكىز تازىلاپ، سۈغا سېلىپ بىرنەچچە سائەت قاينىتىپ، سۈزۈۋېلىپ، سۈيىگە شېكەرنى سېلىپ قىيام قىلىپ، ئاندىن ئەنجۈرنى سېلىپ قاينىتىپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] ھۆل ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] خىلتسىز ھۆل سوغۇق كەيپىياتنى تەكشەش، ئاشقازان خىزمىتىنى ياخشىلاش، ئۇچەينى تازىلاش، ئىششىق ياندۇرۇش، زەھەر قايتۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] خىلتسىز ھۆل سوغۇقتىن بولغان ھەزىم ناچارلىقى، قەۋزىيەت، ئاشقازان ئاجىزلىقى، ئۇچەي يالليۇغى، بوۋاسىر، مەقئەت ئاقمىسى، دورىلاردىن زەھەرلىنىش، ھەرخىل ئۆسمە كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم 20 گرامدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەجۇنى ئەنجۇر

[تەركىبى]

زاراڭزا مېغىزى	70 گرام	دارچىن	15 گرام
تاتلىق بادام مېغىزى	70 گرام	لاچىندانە	15 گرام
قىزىلگۈل	70 گرام	قاقىلە	15 گرام
سانا	70 گرام	ئەنجۇر	60 گرام
بەدىيان	25 گرام	ئۇرۇقسىز ئۈزۈم	50 گرام
زەنجىۋىل	25 گرام	شېكەر	300 گرام

[**ياساش ئۇسۇلى**] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، تاسقاپ، شېكەر قىيامىغا سېلىپ تەييارلىنىدۇ.

[**تەبىئىتى**] قۇرۇق ئىسسىق.

[**خۇسۇسىيىتى**] خىلىتسىز ھۆل سوغۇق كەيپىياتنى تەڭشەش، سۈيدۈك ھەيدەش، ئاشقازاننى قۇۋۇتلەش، بەدەننى قىزىتىش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] خىلىتسىز ھۆل سوغۇقتىن بولغان ئۆپكە مەنبەلىك يۇرەك كېسىلى، ئاشقازان ئاجىزلىقى، ئاشقازان يالۇغى قاتارلىق كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10 گرامدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەجۇنى جۆز

[تەركىبى]

جۆز	30	زەپەر	15
لاچىندانە	30	نەشە	7 گرام
بەسباسە	30	ھەسەل	260 گرام
جۇۋىنە	15		

[**ياساش ئۇسۇلى**] زەپەردىن باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تاسقاپ، چەككىلەنگەن ھەسەلگە ئارىلاشتۇرۇپ، ئاخىردا ئايرىم سالايە قىلىنغان زەپەر ۋە نەشىنى تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] خىلتسىز ھۆل سوغۇق كەيپىياتنى تەڭشەش، ئاشقازاننى قۇۋۇەتلەپ، ئىشتىھانى ئېچىس، بۆرەك ۋە باھنى قۇۋۇەتلەش، خۇشلۇق يەتكۈزۈش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] خىلتسىز ھۆل سوغۇقتىن بولغان ئاشقازان ئاجىزلىقى، بۆرەك ۋە باھ ئاجىزلىقى، مەنىي سۇيۇلۇش ۋە بالدۇر كېتىش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم 6 گرامدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

جاۋارىش جۆز

[تەركىبى]

جوز	30 گرام	لاچىندانە	15 گرام
زەنجىۋىل	20 گرام	سازەج ھىندى	20 گرام
پىلپىل	15 گرام	قەلەمپۇر	20 گرام
قارىمۇچ	15 گرام	ھەسەل	300 گرام
جۇۋىنە	15 گرام		

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، چەككىلەنگەن ھەسەلگە ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] خىلتسىز ھۆل سوغۇق كەيپىياتنى تەڭشەش، بەدەننى قىزىتىش، ھۆللۇكنى قۇرۇتۇش، پەي ـ مۇسكۇللارنى چىڭىتىش، يەل تارقىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] خىلتسىز ھۆل سوغۇقتىن بولغان ئاشقازان سوۋۇپ كېتىش، ئاشقازان تۆۋەنلەش، پالەچ كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10～15 گرام ئىستېمال قىلىنىدۇ.

جاۋارىش بەسباسە I

[تەركىبى]

بەسباسە	10 گرام	زەنجىۋىل	10 گرام
دارچىن	10 گرام	پىلپىل	10 گرام
قاقىلە	50 گرام	ئاسارۇن	10 گرام

قەلەمپۇر ..... 5 گرام　　قەنت ..... 250 گرام
لاچىندانە ..... 10 دانە　　ھەسەل ..... 250 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى سوقۇپ تاسقاپ، قەنت ۋە چەككىلەنگەن ھەسەلگە ئارىلاشتۇرۇپ قىيام قىلىپ، دورا تالقانلىرىنى قوشۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] خىلىتسىز ھۆل سوغۇق كەيپىياتنى تەڭشەش، ھەزىمنى ياخشىلاش، ئاشقازاننى قىزىتىش، يەل تارقىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] خىلىتسىز ھۆل سوغۇقتىن بولغان ئاشقازان ئاجىزلىقى، ئاشقازان مىزاجىنىڭ سوغۇقتىن بۇزۇلۇشى، قورساق ئېسىلىش، يەلدىن بولغان بوۋاسىر قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10～15 گرام ئەرقى بەدىيان ياكى قايناق سۇ بىلەن بىللە تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

جاۋارىش جالىنۇس

[تەركىبى]

قەلەمپۇر ..... 28 گرام　　نىشاستە ..... 110 گرام
قاقىلە ..... 28 گرام　　ئۇد بىلسان ..... 28 گرام
پىلپىل ..... 28 گرام　　قېلىن دارچىن ..... 28 گرام
زەنجۇبىل ..... 28 گرام　　تاتلىق قۇستە ..... 28 گرام
دارچىن ..... 28 گرام　　قەسبۇز زەررە ..... 28 گرام
قارىمۇچ ..... 28 گرام　　ھەببۇلئاس ..... 28 گرام
سەئدى كوفى ..... 28 گرام　　مەستىكى چىنى ..... 28 گرام
ئۇد سەلىب ..... 28 گرام　　خولىنجان ..... 28 گرام
مۇرمەككى ..... 28 گرام　　زەپەر ..... 4 گرام
ئاسارۇن ..... 28 گرام　　قەنت ..... 200 گرام
سۇمبۇل ھىندى ..... 28 گرام　　ھەسەل ..... 3 ھەسسە

[ياساش ئۇسۇلى] يۇقىرىدىكى دورىلارنى كۆرسەتمە بويىچە ئېلىپ، زەپەرنى سالايە قىلىپ سوقۇپ، مەستىكى، مۇرمەككىلەرنى ئايرىم ـ ئايرىم سالايە قىلىپ سوقۇپ، باشقا

دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، تاسقاپ، قەنتنى قىيام قىلىپ، چەككىلەنگەن ھەسەلگە ئارىلاشتۇرۇپ، ئاندىن سالايە قىلىنغان زەپەرنى تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ بولغاندىن كېيىن، باشقا تالقان دورىلارنى ئارىلاشتۇرۇپ ياسىلىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] خىلتسىز ھۆل سوغۇق كەيپىياتنى تەڭشەش، ئاغرىق قالدۇرۇش، ئىچ توختىتىش، ئاشقازاننى قۇۋۇتلەش، يەل ھەيدەش، پەي - مۇسكۇللارنى قۇۋۇتلەش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] خىلتسىز ھۆل سوغۇقتىن بولغان ئاشقازان، ئۇچەي ئاغرىقلىرى؛ جىگەر كېسەللىكلىرى، مۇپاسىل، بوۋاسىر، ئىشتىھاسىزلىق، يانپاش ئاغرىقى، سۇيدۇك كۆپ كېلىش، بۆرەك سوۋۇپ كېتىش، جىنسىي ئاجىزلىقنى ياخشىلاش، سۇيدۇك يولىغا تاش چۈشۈش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈنىگە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 6～10 گرام، بالىلارغا قاراپ مىقدارى ئازايتىپ بېرىلىدۇ.

جاۋارىش بەسباسە Ⅱ

[تەركىبى]

بەسباسە	15 گرام	ئامىلە	15 گرام
جوزبۇۋۇا	15 گرام	جۇۋىنە	3 گرام
قەلەمپۇر	15 گرام	كۈندۇر	3 گرام
دارچىن	15 گرام	پىننە	3 گرام
سەئدى كوفى	15 گرام	ھەسەل	300 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى سوقۇپ تاسقاپ، ھەسەلنى چەككىلەپ قىيام قىلىپ، دورا تالقانلىرىنى تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] خىلتسىز ھۆل سوغۇق كەيپىياتنى تەڭشەش، يەل تارقىتىش، ئاشقازاننى قىزىتىش، ئىشتىھانى ئېچىش، ھەزىمنى ياخشىلاش، ماددىلارنى قويۇلدۇرۇش، قورۇش، تۇتۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] خىلتسىز ھۆل سوغۇقتىن بولغان ئاشقازان كېسەللىكى، يەلدىن بولغان ئۇچەي توسۇلۇش، ئاشقازان سوۋۇش، ئاشقازان ئاجىزلىقى،

ئىچى سۇرۇش، ئاشقازان تۆۋەنلەش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، ھەر قېتىمدا 10 ~ 5 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

جاۋارىش دارچىن

[تەركىبى]

دارچىن ..... 20 گرام	پىلپىل ..... 15 گرام
يالپۇز ..... 20 گرام	ئاسارۇن ..... 15 گرام
قارىمۇچ ..... 15 گرام	رۇم بەدىيان ..... 10 گرام
سۇمبۇل ..... 15 گرام	ئارپىبەدىيان ..... 10 گرام
قەلەمپۇر ..... 15 گرام	قېلىن دارچىن ..... 10 گرام
مەستىكى ..... 10 گرام	گۈلدارچىن ..... 6 گرام
زەنجىۋىل ..... 10 گرام	ھەسەل ..... 40 گرام
لاچىندانە ..... 6 گرام	

[ياساش ئۇسۇلى] مەستىكىدىن باشقا دورىلارنى سوقۇپ، چەككىلەنگەن ھەسەلگە ئارىلاشتۇرۇپ، قىيام سوۋۇغاندا يۇمشاق سالايە قىلىنغان مەستىكىنى تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[شىپالىق رولى] خىلتسىز ھۆل سوغۇق كەيپىياتنى تەڭشەش، ھۆللۈكلەرنى قۇرۇتۇش، ئاشقازان، جىگەر، بۆرەكنى قۇۋۋەتلەش؛ ئىشتىھانى ئېچىش، بەدەننى قىزدىرىش، يەل تارقىتىش، ئاغرىق پەسەيتىش، سۈيدۈك ھەيدەش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] خىلتسىز ھۆل سوغۇقتىن بولغان ئاشقازان، جىگەر، بۆرەك ئاجىزلىقى؛ ئىشتىھاسىزلىق، ئاشقازان سوۋۇپ كېتىش، قورساق ئېسىلىش، ئىچى سۇرۇش، باش ئاغرىقى، پالەچ، لەقۋا، رەئىشە قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، ھەر قېتىمدا 15 ~ 10 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

جاۋارىش زەنجىۋىل

[تەركىبى]

زەنجىۋىل ..... 60 گرام	بەسباسە ..... 30 گرام
ئەرەب يېلىمى ..... 10 گرام	ئاق ناۋات..... 250 گرام
لاچىندانە ..... 10 گرام	زەپەر ..... 5 گرام
قاقىلە ..... 10 گرام	

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى سوقۇپ، تاسقاپ، ناۋاتنى قىيام قىلىپ ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] خىلىتسىز ھۆل سوغۇق كەيپىياتنى تەڭشەش، ئاشقازاننى كۈچەيتىش، ئىچ سۇرۇشنى توختىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] خىلىتسىز ھۆل سوغۇقتىن بولغان بولغان كېسەللىكلەر ۋە ئاشقازان كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10～15 گرامنى 80 مىللىلىتىر ئەرقى بەدىيان ياكى 40 مىللىلىتىر ئەرقى گۈل بىلەن بىللە تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئىككىنچى باب غەيرىي تەبىئىي خىلىتلارنى پىشۇرغۇچى دورىلار

ھەرخىل ئىچكى ـ تاشقى سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن تەبىئىي خىلىتلار مىقدارىدى جەھەتتە ئېشىپ كېتىپ، سان جەھەتتە غەيرىي تەبىئىي ئۆزگىرىشنى پەيدا قىلىپ، ئومۇمىي بەدەننىڭ ياكى مەلۇم بىر ئەزانىڭ تەبىئىي تۈزۈلۈشىدە، غەيرىي نورمال ئۆزگىرىش بولماستىن، بەلكى مىزاجىدا ئۆزگىرىش يۈز بېرىپ، ئەزالارنىڭ نورمال بولغان فىزىئولوگىيىلىك خىزمىتى توسقۇنلۇققا ئۇچرايدۇ.

بۇ خىل ئەھۋالغا قارىتا غەيرىي تەبىئىي خىلىتنى تەڭشەشكە توغرا كېلىدۇ. بۇ خىل غەيرىي تەبىئىي خىلىتلارنى تەڭشىگۈچى دورىلار، ئادەتتە غەيرىي تەبىئىي سەپرا خىلىتنى تەڭشىگۈچى دورىلار، غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلىتنى تەڭشىگۈچى دورىلار، غەيرىي تەبىئىي سەۋدا خىلىتنى تەڭشىگۈچى دورىلار دەپ ئۈچ تۈرگە بۆلىنىدۇ.

§ 1 . غەيرىي تەبىئىي سەپرا خىلىتنى پىشۇرغۇچى دورىلار

ھەرخىل ئىچكى ـ تاشقى سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن سەپرا خىلىتى مىقدارى جەھەتتە ئېشىپ كېتىپ سان جەھەتتە، ئۆزگىرىش يۈز بەرگەندە، ئومۇمىي بەدەننىڭ ياكى مەلۇم بىر ئەزانىڭ تەبىئىي تۈزۈلۈشىدە غەيرىي نورمال ئۆزگىرىش بولماستىن، بەلكى مىزاجىدا ئۆزگىرىش يۈز بېرىپ، نورمال بولغان فىزىئولوگىيىلىك خىزمىتى توسقۇنلۇققا ئۇچرايدۇ.

بۇ خىل ئەھۋالغا قارىتا غەيرىي تەبىئىي سەپرا خىلىتنى تەڭشەش خۇسۇسىيىتى ئاساسلىق ئورۇندا تۇرىدىغان دورىلار تاللاپ ئىشلىتىلىدۇ. بۇ خىل دورىلار غەيرىي تەبىئىي سەپرا خىلىتنى تەڭشىگۈچى دورىلار دېيىلىدۇ. مەسىلەن: مەتبۇخى مۇنزىج سەپرا I ، مەتبۇخى مۇنزىج سەپرا II ، مەتبۇخى مۇنزىج سەپرا III ، مەتبۇخى مۇنزىج سەپرا IV ، مائۇلئۇسۇل مۇنزىچ، قىزىلگۈل شەربىتى I قاتارلىقلار.

مەتبۇخى مۇنزىج سەپرا I

[تەركىبى]

گۈلبىنەپشە	10 گرام	شاھتەررە	10 گرام
قىزىلگۈل	10 گرام	چىلان	30 گرام
كاسنە ئۇرۇقى	10 گرام	كاسنە يىلتىزى	30 گرام
نېلۇپەر	10 گرام	تەرەنجىبىن	30 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى چالا سوقۇپ، بىر لىتىر سۇغا 8 سائەت چىلاپ ئاندىن قاينىتىپ، دورا تېرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ 750 مىللىلىتىر مەتبۇخ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبىئىي سەپرا خىلىتىنى پىشۇرۇش، يالۇغ قايتۇرۇش، سۈيدۈك ھەيدەش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] زۇكام، غەيرىي تەبىئىي سەپرا خىلىتىنىڭ تەسىرىدىن كېلىپ چىققان كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 3 قېتىم، ھەر قېتىمدا 100 ~ 60 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىچىلىدۇ.

مەتبۇخى مۇنزىج سەپرا II

[تەركىبى]

گۈلبىنەپشە	10 گرام	ئەنجۇر مونكى	30 گرام
نېلۇپەر	10 گرام	چىلان	30 گرام
پىرسىياۋشان	10 گرام	كاسنە يىلتىزى	15 گرام
كاسنە ئۇرۇقى	10 گرام	چۇچۇكبۇيا يىلتىزى	15 گرام
قىزىلگۈل	10 گرام	تەرەنجىبىن	60 گرام
شاھتەررە	10 گرام		

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى بىر لىتىر سۇغا 8 سائەت چىلاپ قاينىتىپ، دورا تېرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، 750 مىللىلىتىر مەتبۇخ تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] ھۆل سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبئىي سەپرا خىلىتىنى پىشۇرۇش، ياللۇغ قايتۇرۇش، سۈيدۈك ھەيدەش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبئىي سەپرا خىلىتىدىن كېلىپ چىققان كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 3 قېتىم، ھەر قېتىمدا 100 ~ 60، مىللىلىتىر تاماقتىن كېيىن ئىچىلىدۇ.

مەتبۇخى مۇنزىج سەپرا Ⅲ

[تەركىبى]

بادرەنجى بۇيا ..... 10 گرام	پىرسىياۋشان ..... 10 گرام
گۈلبىنەپشە ..... 10 گرام	كاسنە ئۇرۇقى ..... 15 گرام
شاھتەررە ..... 10 گرام	سەرپىستان ..... 15 گرام
ئۇستقۇددۇس ..... 10 گرام	چۇچۇكبۇيا يىلتىزى ... 15 گرام
نىلۇپەر ..... 10 گرام	چىلان..... 30 گرام
قىزىلگۈل ..... 10 گرام	كاسنە يىلتىزى..... 30 گرام
گاۋزىبان..... 10 گرام	تەرەنجىبىن..... 60 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] يىلتىز دورىلارنى چالا سوقۇپ، باشقا دورىلار بىلەن بىرلىكتە 1500 مىللىلىتىر سۇغا 12 سائەت چىلاپ ئاندىن قاينىتىپ، تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، بىر لىتىر مەتبۇخ تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] ھۆل سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبئىي سەپرا خىلىتىنى پىشۇرۇش، ياللۇغ قايتۇرۇش، سۈيدۈك ھەيدەش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبئىي سەپرا خىلىتىدىن كېلىپ چىققان كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 3 قېتىم، ھەر قېتىمدا 100 ~ 60 مىللىلىتىردىن، تاماقتىن كېيىن ئىچىلىدۇ.

مەتبۇخى مۇنزىج سەپرا Ⅳ

[تەركىبى]

كاسىنە يىلتىزى ..... 120 گرام　　چىلان..... 50 گرام

كاسىنە ئۇرۇقى ..... 35 گرام　　سەرپىستان..... 90 گرام

ئەفتىمۇن ئۇرۇقى ..... 35 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى چالا سوقۇپ، 700 مىللىلىتىر سۇغا 8 سائەت چىلاپ ئاندىن قاينىتىپ، يېرىمى قالغاندا دورا تىرىپلىرىنى سۇزۇۋېتىپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] ھۆل سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبىئىي سەپرا خىلىتىنى پىشۇرۇش، تەرەتنى راۋانلاشتۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبىئىي سەپرا خىلىتىدىن كېلىپ چىققان كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، ھەر قېتىمدا 50 ~ 30 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مائۇلئۇسۇل مۇنزىج

[تەركىبى]

كاسىنە يىلتىزى..... 60 گرام　　چىلان..... 30 گرام

كاسىنە ئۇرۇقى ..... 15 گرام　　سەرپىستان..... 30 گرام

ئەفتىمۇن ئۇرۇقى ..... 20 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى چالا سوقۇپ 700 مىللىلىتىر سۇغا چىلاپ قاينىتىپ، تىرىپلىرىنى سۇزۇۋېتىپ تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبىئىي سەپرا خىلىتىنى پىشۇرۇش، تەرەتنى راۋانلاشتۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبىئىي سەپرا خىلىتىدىن بولغان كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، ھەرقېتىمدا 30~50 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قىزىلگۈل شەربىتى I

[تەركىبى]

قىزىلگۈل	30 گرام	لاچىندانە	10 گرام
ئۈستەقۇددۇس	15 گرام	بېھى مۇرابباسى	300 گرام
بادرەنجى بۇيا	15 گرام	زەپەر	3 گرام
سازەچ ھىندى	10 گرام	ناۋات	200 گرام

[**ياساش ئۇسۇلى**] زەپەرنى سالايە قىلىپ، بېھى مۇرابباسىدىن باشقا دورىلارنى چالا سوقۇپ، 750 مىللىلىتىر سۇغا چىلاپ قاينىتىپ، تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، سۈيىگە ناۋات ۋە بېھى مۇرابباسىنى سېلىپ قىيام تەييارلاپ، ئۈستىگە زەپەرنى سېلىپ تەييارلىنىدۇ.

[**تەبىئىتى**] ھۆل ئىسسىق.

[**خۇسۇسىيىتى**] غەيرىي تەبىئىي سەۋدا خىلىتىنى پىشۇرۇش، نېرۋىنى قۇۋۋەتلەش، قاننى راۋانلاشتۇرۇش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] سەرئى، يۈرەك سانجىقى، نېرۋا ئاجىزلىقى كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۈندە ئۈچ قېتىم، 30 مىللىلىتىردىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

§ 2 . غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلىتىنى پىشۇرغۇچى دورىلار

ھەرخىل ئىچكى ـ تاشقى سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن بەلغەم خىلىتىدا سان جەھەتتە ئۆزگىرىش يۈز بېرىپ، ئومۇمىي بەدەننىڭ ياكى مەلۇم بىر ئەزانىڭ تەبىئىي تۈزۈلۈشىدە غەيرىي نورمال ئۆزگىرىش بولماستىن، بەلكى مىزاجىدا ئۆزگىرىش يۈز بېرىپ، نورمال بولغان فىزىئولوگىيىلىك خىزمىتى توسقۇنلۇققا ئۇچرايدۇ.

بۇ خىل ئەھۋالغا قارىتا غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلىتىنى تەڭشەش خۇسۇسىيىتى ئاساسلىق ئورۇندا تۇرىدىغان دورىلار تاللاپ ئىشلىتىلىدۇ. بۇ خىل دورىلار غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلىتىنى تەڭشىگۈچى دورىلار دېيىلىدۇ. مەسىلەن: مەتبۇخى مۇنزىج بەلغەم I ، مەتبۇخى مۇنزىج بەلغەم II ، مەتبۇخى مۇنزىج بەلغەم III ، مەتبۇخى مۇنزىج بەرەس I ، مەتبۇخى مۇنزىج بەرەس II ، مەتبۇخى مۇنزىج بەرەس III ، مەتبۇخى مۇنزىج بەرەس IV ، مەتبۇخى بەرەس قاتارلىقلار.

مەتبۇخى مۇنزىج بەلغەم I

[تەركىبى]

بەدىيان ..... 10 گرام
پىرسياۋشان ..... 10 گرام
رۇم بەدىيان ..... 10 گرام
قىزىلگۇل ..... 10 گرام
چۇچۇكبۇيا يىلتىزى ..... 15 گرام
ئۇرۇقسىز ئۇزۇم ..... 15 گرام
ئەنجۇر مونىكى ..... 30 گرام
قىزىلگۇل گۈلقەنتى ... 50 گرام
ھەسەل ..... 50 گرام

[**ياساش ئۇسۇلى**] دورىلارنى چالا سوقۇپ، بىر لىتىر سۇغا 8 سائەت چىلاپ ئاندىن قاينىتىپ، تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، ئاخىرىدا گۈلقەنت ۋە ھەسەلنى ئارىلاشتۇرۇپ مەتبۇخ تەييارلىنىدۇ.

[**تەبىئىتى**] قۇرۇق ئىسسىق.

[**خۇسۇسىيىتى**] غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلتىنى پىشۇرۇش، **ياللۇغ** قايتۇرۇش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلتىنىڭ تەسىرىدىن كېلىپ چىققان كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۈندە 3 قېتىم، ھەر قېتىمدا 150 ~ 100 مىللىلىتىردىن، تاماقتىن كېيىن ئىچىلىدۇ.

مەتبۇخى مۇنزىج بەلغەم II

[تەركىبى]

پىرسياۋشان ..... 10 گرام
شاھتەررە ..... 10 گرام
نىلۇپەر ..... 10 گرام
ئۇرۇقسىز ئۇزۇم ..... 10 گرام
قىزىلگۇل ..... 10 گرام
گۈلبىنەپشە ..... 10 گرام
رۇم بەدىيان ..... 10 گرام
كاسنە ئۇرۇقى ..... 15 گرام
چۇچۇكبۇيا يىلتىزى ... 15 گرام
چىلان ..... 30 گرام
ئەنجۇر مونىكى ..... 30 گرام
كاسنە يىلتىزى ..... 30 گرام
گۈلقەنت ..... 30 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى چالا سوقۇپ، 1500 مىللىلىتىر سۇغا 8 سائەت چىلاپ قاينىتىپ ئاندىن تىرىپلىرىنى سۇزۇۋېتىپ، ئاخىرىدا گۈلقەنتنى ئارىلاشتۇرۇپ، 750 مىللىلىتىر مەتبۇخ تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] ھۆل ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبئىي بەلغەم خىلتىنى پىشۇرۇش، سۈيدۈك ھەيدەش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبئىي بەلغەم خىلتىنىڭ تەسىرىدىن كېلىپ چىققان كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 3 قېتىم، ھەر قېتىمدا 150 ~ 100 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىچىلىدۇ.

مەتبۇخى مۇنىچ بەلغەم Ⅲ

[تەركىبى]

پىرسىياۋشان	10 گرام	شاھتەررە	10 گرام
گاۋزىبان.....	10 گرام	قىزىلگۈل	10 گرام
ئۇستقۇددۇس	10 گرام	بادرەنجى بۇيا	10 گرام
بەدىيان	10 گرام	چىلان.....	30 گرام
سەرپىستان	15 گرام	ئەنجۇر مونىكى	30 گرام
چۇچۇكبۇيا يىلتىزى	15 گرام	تەرەنجىبىن.....	30 گرام
ئۇرۇقسىز ئۇزۇم	15 گرام	گۈلقەنت.....	30 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى چالا سوقۇپ، 1500 مىللىلىتىر سۇغا 8 سائەت چىلاپ قاينىتىپ ئاندىن تىرىپلىرىنى سۇزۇۋېتىپ، ئاخىرىدا گۈلقەنتنى ئارىلاشتۇرۇپ، 750 مىللىلىتىر مەتبۇخ تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] ھۆل ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبئىي بەلغەم خىلتىنى پىشۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبئىي بەلغەم خىلتىنىڭ تەسىرىدىن كېلىپ چىققان كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 3 قېتىم، ھەر قېتىمدا 150 ~ 100 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىچىلىدۇ.

مەتبۇخى مۇنزىج بەرەس I

[تەركىبى]

ئەنجۇر قېقى	60 گرام	چۇچۇكبۇيا يىلتىزى	10 گرام
پىرسىياۋشان	15 گرام	دارچىن	10 گرام
زەنجىۋىل	10 گرام	گۇلدارچىن	10 گرام
قىزىلگۇل	10 گرام	گۇلقەنت	90 گرام
رۇم بەدىيان	10 گرام		

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى چالا سوقۇپ، بىر لىتىر سۇغا 4 سائەت چىلاپ قاينىتىپ، يېرىمى قالغاندا تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، گۇلقەنتنى قوشۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] ھۆل ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبئىي بەلغەم خىلتىنى پىشۇرۇش، تېرىگە رەڭ بېرىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبئىي بەلغەم خىلتىدىن كېلىپ چىققان كېسەللىكلەر، ئاقكېسەل ئۇچۇن ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۇندە 3 قېتىم، ھەر قېتىمدا 150 ~ 100 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىچىلىدۇ.

مەتبۇخى مۇنزىج بەرەس II

[تەركىبى]

ئۇزۇم	150 گرام	كاسنە يىلتىزى پوستى	30 گرام
بەدىيان يىلتىزى پوستى	30 گرام	ئەنجۇر قېقى	30 گرام
كەرەپشە يىلتىزى پوستى	30 گرام	رۇم بەدىيان	30 گرام
سىيادان	30 گرام	بادرەنجى بۇيا	10 گرام
بابۇنە	30 گرام	ئۇستقۇددۇس	10 گرام
پىرسىياۋشان	30 گرام	سۇمبۇل	10 گرام
سېرىق ئوت	15 گرام	شەترەنجى	10 گرام
چۇچۇكبۇيا يىلتىزى	10 گرام	ئوردان	10 گرام
گاۋزىبان	10 گرام	گۇلقەنت	150 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى چالا سوقۇپ، 1.5 لىتىر سۇغا چىلاپ قاينىتىپ، يېرىمى قالغاندا تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، گۈلقەنتنى قوشۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلىتىنى پىشۇرۇش، سۈيدۈك ھەيدەش، تېرىگە رەڭ بېرىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلىتىدىن كېلىپ چىققان كېسەللىكلەر بەرەس، بەھەق قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 3 قېتىم، ھەر قېتىمدا 150 ~ 100 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىچىلىدۇ.

مەتبۇخى مۇنزىج بەرەس Ⅲ

[تەركىبى]

ئۇششاق قۇرۇق ئۈزۈم ..... 150 گرام	كەرەپشە يىلتىزى ..... 25 گرام
بەدىيان يىلتىزى..... 30 گرام	چۇچۇكبۇيا يىلتىزى ... 25 گرام
زەنجىۋىل ..... 30 گرام	رۇم بەدىيان ..... 15 گرام
يالپۇز..... 30 گرام	كەرەپشە ئۇرۇقى..... 15 گرام
ئۇستقۇددۇس ..... 30 گرام	سىيادان ..... 15 گرام
سۇمبۇل ..... 10 گرام	سانا..... 15 گرام
ئەنجۇر ..... 25 گرام	تەرەنجىبىن ..... 100 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] سانا بىلەن تەرەنجىبىننى ئايرىم - ئايرىم قاينىق سۇغا چىلاپ، تەمىنى ئېلىپ، باشقا دورىلارنى 1.5 لىتىر سۇغا 4 سائەت چىلاپ قاينىتىپ، يېرىمى قالغاندا تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، سانا ۋە تەرەنجىبىن سۈيىنى قوشۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلىتىنى پىشۇرۇش، تېرىگە رەڭ بېرىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلىتىدىن كېلىپ چىققان كېسەللىكلەر بەرەس، بەھەق قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 3 قېتىم، ھەر قېتىمدا 150 ~ 100 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىچىلىدۇ.

مەتبۇخى مۇنزىج بەرەس Ⅳ

[تەركىبى]

رۇم بەدىيان	90 گرام	كەرەپشە ئۇرۇقى	30 گرام
سىيادان	60 گرام	سانا	30 گرام
قىزىلگۈل	15 گرام	يالپۇز	30 گرام
بابۇنە	30 گرام	قۇرۇق ئۇزۇم	150 گرام

[**ياساش ئۇسۇلى**] سانانى ئايرىم قاينات سۇغا چىلاپ، تەمىنى ئېلىپ، باشقا دورىلار-نى بىر لىتىر سۇغا 4 سائەت چىلاپ قاينىتىپ، يېرىمى قالغاندا تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ ئاندىن سانانىڭ تەمى ئېلىنغان سۇنى قوشۇپ تەييارلىنىدۇ.

[**تەبىئىتى**] قۇرۇق ئىسسىق.

[**خۇسۇسىيىتى**] غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلتىنى پىشۇرۇش، تېرىگە رەڭ بېرىش، بەدەننى قىزىتىش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلتىدىن كېلىپ چىق-قان ئاقكېسەل، بەھەق قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۈندە 3 قېتىم، ھەر قېتىمدا 150 ~ 100 مىللىلىتىر تاماقتىن كېيىن ئىچىلىدۇ.

مەتبۇخى بەرەس

[تەركىبى]

ئۇزۇم	بىر كىلوگرام	ئوردان	30 گرام
رۇم بەدىيان	30 گرام	سانا	10 گرام
سىيادان	60 گرام	زەنجىۋىل	15 گرام
سامساق	15 گرام	يالپۇز	30 گرام
جۇۋىنە	15 گرام	ئاقسرقەرھا	15 گرام
رۇم بەدىيان	10 گرام	قىزىل قىچا	30 گرام
ئاچچىقتاۋۇز	10 گرام	ياۋا سەۋزە ئۇرۇقى	10 گرام
شەترەنجى	10 گرام		

[**ياساش ئۇسۇلى**] سانانى 50 مىللىلىتىر قاينات سۇغا چىلاپ تەمىنى چىقىرىپ،

قالغان دورىلارنى 3000 مىللىلىتىر سۇغا بىر سوتكا چىلاپ قاينىتىپ، يېرىمى قالغاندا تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، سالانىڭ تەمى چىققان سۇنى قوشۇپ، ئاخىرىدا مەلۇم مىقداردىكى چەككىلەنگەن ھەسەلنى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلىتىنى پىشۇرۇش، تېرىگە رەڭ بېرىش، بەدەننى قىزىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلىتىدىن بولغان ئاق-كېسەل، بەھەق قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۇندە ئۇچ قېتىم، ھەر قېتىمدا 100 مىللىلىتىر ئىستېمال قىلىنىدۇ.

§ 3 . غەيرىي تەبىئىي سەۋدا خىلىتىنى پىشۇرغۇچى دورىلار

ھەرخىل ئىچكى - تاشقى سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن، سەۋدا خىلىتىدا سان جەھەتتە ئۆزگىرىش يۈز بېرىپ، ئۇمومىي بەدەننىڭ ياكى مەلۇم بىر ئەزانىڭ تەبىئىي تۈزۈلۈشىدە غەيرىي نورمال ئۆزگىرىش بولماستىن بەلكى مىزاجىدا ئۆزگىرىش يۈز بېرىپ، نورمال بولغان فىزىئولوگىيىلىك خىزمىتى توسقۇنلۇققا ئۇچرايدۇ.

بۇ خىل ئەھۋالغا قارىتا غەيرىي تەبىئىي سەۋدا خىلىتىنى تەڭشەش خۇسۇسىيىتى ئاساسلىق ئورۇندا تۇرىدىغان دورىلار تاللاپ ئىشلىتىلىدۇ. بۇ خىل دورىلار غەيرىي تەبىئىي سەۋدا خىلىتىنى تەڭشىگۈچى دورىلار دېيىلىدۇ. مەسىلەن: مەتبۇخى مۇنزىج سەۋدا، شەربىتى ئۇستقۇددۇس I ، شەربىتى ئۇستقۇددۇس II ، خېمىرى گاۋزىبان سادده، خېمىرى گاۋزىبان ئەنبەر، مەجۇنى نۇجاھ I ، مەجۇنى نۇجاھ II ، شەربىتى بادرەنجى بۇيا، شەربىتى گاۋزىبان I ، شەربىتى گاۋزىبان II ، شەربىتى بادرەنجى بۇيا I ، شەربىتى بادرەنجى بۇيا II ، شەربىتى گاۋزىبان III ، مەتبۇخى سۆرۇنجان V قاتارلىقلار.

مەتبۇخى مۇنزىج سەۋدا

[تەركىبى]

ئۇستقۇددۇس ..... 10 گرام	گاۋزىبان..... 10 گرام
بادرەنجى بۇيا ..... 10 گرام	پىرسىياۋشان ..... 10 گرام
شاھتەرە ..... 10 گرام	بەدىيان ..... 10 گرام

سەرپىستان ..... 10 گرام　　چىلان..... 60 گرام
چۇچۇكبۇيا يىلتىزى ..... 10 گرام　　تەرەنجىبىن..... 60 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى قائىدە بويىچە بىر لىتىر سۇغا 8 سائەت چىلاپ ئاندىن قاينىتىپ، تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، 750 مىللىلىتىر مەتبۇخ تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] ھۆل ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبئىي سەۋدا خىلىتىنى پىشۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبئىي سەۋدا خىلىتىنىڭ تەسىرىدىن كېلىپ چىققان كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 3 قېتىم، ھەر قېتىمدا 150 ~ 100 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىچىلىدۇ.

شەربىتى ئۇستقۇددۇس I

[تەركىبى]

ئۇستقۇددۇس ..... 30 گرام　　گۈلبىنەپشە..... 10 گرام
پىرسىياۋشان ..... 20 گرام　　قىزىلگۈل ..... 10 گرام
گاۋزىبان..... 10 گرام　　ئۇزۇم..... 30 گرام
چۇچۇكبۇيا يىلتىزى ..... 10 گرام　　سەرپىستان..... 30 گرام
ئارپىبەدىيان ..... 10 گرام　　ئۇدسەلىب ..... 20 گرام
كەرەپشە يىلتىزى ..... 10 گرام　　قەنت ..... بىر كىلوگرام
ئاق لەيلى ئۇرۇقى ..... 10 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى چالا سوقۇپ، ئۇچ لىتىر قايناق سۇغا سەككىز سائەت چىلاپ قاينىتىپ، تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، سۈيىگە قەنتنى ئارىلاشتۇرۇپ قېيام قىلىپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] ھۆل ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبئىي سەۋدا، بەلغەم خىلىتلىرىنى پىشۇرۇش؛ مېڭىنىڭ توسالغۇلىرىنى ئېچىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبئىي بەلغەم ۋە سەۋدا خىلىتىدىن بولغان باش ۋە مېڭە كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئۇچ قېتىم، تاماقتىن كېيىن 50 مىللىلىتىردىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

شەربىتى ئۈستقۇددۇس II

[تەركىبى]

ئۈستقۇددۇس ..... 30 گرام	گاۋزىبان..... 15 گرام
بىستىپايەج ..... 15 گرام	ئاق شېكەر ..... 500 گرام
بالەنگو..... 15 گرام	

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى چالا سوقۇپ، مۇۋاپىق مىقداردىكى سۇغا چىلاپ قايناتىپ، يېرىمى قالغاندا تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، ئاق شېكەرنى قوشۇپ قىيام قىلىپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] ھۆل ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبىئىي سەۋدا خىلىتىنى پىشۇرۇش، مېڭىنى تازىلاش، قان تومۇر توسالغۇلىرىنى ئېچىش، مېڭىنى قۇۋۋەتلەش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبىئىي سەۋدا خىلىتىدىن بولغان مېڭە ۋە نېرۋا ئاجىزلىقى، مېڭە قان تومۇرلىرى قېتىشىش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 3 قېتىم، ھەر قېتىمدا 30 ~ 15 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىچىلىدۇ.

خېمىرى گاۋزىبان ساددە

[تەركىبى]

گاۋزىبان ..... 40 گرام	ئاق سەندەل ..... 10 گرام
گاۋزىبان گۈلى ..... 15 گرام	بالەنگۇ ئۇرۇقى ..... 10 گرام
يۇمغاقسۇت ئۇرۇقى ..... 10 گرام	پەرەنجىمشكى..... 10 گرام
قىرقىلغان پىلە ..... 15 گرام	قەنت ..... 260 گرام
قىزىل بەھمەن ..... 10 گرام	ھەسەل..... 360 گرام
ئاق بەھمەن ..... 10 گرام	

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى چالا سوقۇپ، 1000 مىللىلىتىر سۇغا بىر كېچە چىلاپ، ئەتىسى قاينىتىپ، يېرىمى قالغاندا سۈزۈپ، ھەسەل ۋە قەنتنى قوشۇپ قىيام قىلىپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] ھۆل ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبىئىي سەۋدا خىلىتىنى پىشۇرۇش، قان بېسىمىنى چۈشۈرۈش، مېڭە، يۈرەكنى كۈچلەندۈرۈش، نېرۋىنى تىنچلاندۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبىئىي سەۋدا خىلىتىدىن بولغان مېڭە، يۈرەك كېسەللىكلىرى؛ نېرۋا ئاجىزلىقى، خەفەقان، مالىخۇلىيا، سەرئى، يۇقىرى قان بېسىم كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] ھەر كۈنى ئەتىگەندە 10 گرامنى 20 مىللىلىتىر ئەرقى گاۋزىبان ياكى قايناق سۇ بىلەن بىللە ئىستېمال قىلىنىدۇ.

خېمىرى گاۋزىبان ئەنبەر

[تەركىبى]

گاۋزىبان ..... 40 گرام	ئۈستقۇددۇس ..... 10 گرام
گاۋزىبان گۈلى ..... 10 گرام	ئاق تۇدەرى..... 10 گرام
يۇمغاقسۇت ..... 10 گرام	قىزىل تۇدەرى ..... 10 گرام
قىرقىلغان ئەبرىشىم ..... 10 گرام	قەنت ..... 250 گرام
قىزىل بەھمەن ..... 10 گرام	ھەسەل..... 500 گرام
ئاق بەھمەن ..... 10 گرام	ئەنبەر ..... 2 گرام
ئاق سەندەل ..... 10 گرام	ئەرقى گۈل ..... 10 مىللىلىتىر
بالەنگۇ ئۇرۇقى ..... 10 گرام	ئالتۇن ۋاراق ..... 20 دانە
پەرەنجىمىشكى ئۇرۇقى ... 10 گرام	كۈمۈش ۋاراق ..... 20 دانە
بادرەنجى بۇيا ..... 10 گرام	

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى 2000 مىللىلىتىر سۇغا بىر كېچە چىلاپ، ئەتىسى قاينىتىپ، يېرىمى قالغاندا سۈزۈپ ئېلىپ، قەنت بىلەن ھەسەلنى قوشۇپ قېيام قىلىپ، ئاندىن ئەرقى گۈلدە ئېرىتىلگەن ئەنبەرنى قوشۇپ، ئاخىرىدا ئالتۇن ۋاراق، كۈمۈش ۋاراقلارنى قوشۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] ھۆل ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبىئىي سەۋدا خىلىتىنى پىشۇرۇش، مېڭە ۋە يۈرەكنى قۇۋۋەتلەش، نېرۋىنى ياخشىلاش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] مېڭە، يۈرەك كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، ئەتىگەندە 3～7 گرام ئەرقى گاۋزىبان ياكى قايناق سۇ بىلەن بىللە ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەجۇنى نۇجاھ I

[تەركىبى]

قارا ھېلىلە	40 گرام	سېرىقئوت	10 گرام
بەلىلە	40 گرام	ئۇستقۇددۇس	10 گرام
ئامىلە	40 گرام	تۇربۇت	10 گرام
بىستىپايەج	10 گرام	ھەسەل	500 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى پاكىز تازىلاپ، يۇمشاق سوقۇپ، چەككىلەنگەن ھەسەلگە ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبئىي سەۋدا خىلتىنى پىشۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئۇنۇتقاقلىق، نېرۋا ئاجىزلىقى، سەۋدادىن بولغان كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۇندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10 گرامدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەجۇنى نۇجاھ II

[تەركىبى]

سۇمبۇل	10 گرام	گاۋزبان	15 گرام
ئۇستقۇددۇس	20 گرام	گۈل گاۋزبان	15 گرام
رەيھان	30 گرام	بىستىپايەج	10 گرام
مەرزەنجۇش	30 گرام	پەرەنجىمشكى	10 گرام
بىستىپايەج	30 گرام	بالەنگۇ	10 گرام
بادرەنجى بۇيا	100 گرام	رەيھان ئۇرۇقى	10 گرام
ئاق سەندەل	30 گرام	لاچىندانە	10 گرام
بەدىيان	30 گرام	قاقىلە	10 گرام
ئاسارۇن	10 گرام	ھېلىلە كابلى پوستى	30 گرام
سازەج ھىندى	20 گرام	گۈلبىنەپشە	30 گرام
ئۇشنە	10 گرام	ئەفتىمۇن	30 گرام
قىزىلگۈل	10 گرام	ئۇدسەلىب	30 گرام

سوقمۇنيا ئەسلى ..... 10 گرام تۇربۇت ..... 15 گرام
يۇمغاقسۇت ئۇرۇقى..... 15 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] ئالدىنقى 10 خىل دورىنى ئۇچ كىلوگرام سۇغا 10 سائەت چىلاپ قاينىتىپ، قويۇلدۇرۇپ، 600 گرام ناۋات بىلەن قىيام قىلىپ باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] ھۆل ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبىئىي سەۋدا خىلىتىنى پىشۇرۇش، نېرۋىنى قۇرۇتۇش، مېڭە قان تومۇر توسالغۇسىنى ئېچىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبىئىي سەۋدا خىلىتىدىن بولغان نېرۋا ئاجىزلىقى، ئومۇمىي بەدەن ئاجىزلىقى، ئۇنتۇغاقلىق، مالىخۇلىيا، مېڭە قان تومۇر قېتىشىش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] تاماقتىن ئىلگىرى كۈندە 5～10 گرام ئىستېمال قىلىنىدۇ.

شەربىتى بادرەنجى بۇيا

[تەركىبى]

بادرەنجى بۇيا ..... 60 گرام چۈچۈكبۇيا يىلتىزى ... 20 گرام
گاۋزىبان ..... 60 گرام بەدىيان ..... 20 گرام
كاسنە ئۇرۇقى ..... 60 گرام بىستېپايەج ..... 20 گرام
پەرەنجىمىشكى..... 60 گرام ئەرقى گۈل..... 180 مىللىلىتىر
تاتلىق ئالما سۇيى ..... 660 مىللىلىتىر شېكەر ..... 750 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى چالا سوقۇپ، ئەرقى گۈل ۋە تاتلىق ئالما سۇيىگە چىلاپ قاينىتىپ، $\frac{2}{3}$ قىسمى قالغاندا تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، شېكەرنى سېلىپ قىيام قىلىپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] ھۆل ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبىئىي سەۋدا خىلىتىنى پىشۇرۇش، خۇشلۇق كەلتۈرۈش، رەئىس ئەزالارنى قۇۋۋەتلەش، قان تومۇر توسالغۇلىرىنى ئېچىش، نېرۋىنى تىنچلاندۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] مېڭە ئاجىزلىقى، يۈرەك ئاجىزلىقى، نېرۋا ئاجىزلىقى، غەيرىي تەبىئىي سەۋدا خىلىتىدىن كېلىپ چىققان يۈرەك سانجىقى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 3 قېتىم، ھەر قېتىمدا 100 ～ 50 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىچىلىدۇ.

شەربىتى گاۋزىبان I

[تەركىبى]

گاۋزىبان	30 گرام	سۇمبۇل	10 گرام
بادرەنجى بۇيا	15 گرام	ئۆشنە	10 گرام
كلپۇر	2 گرام	ئىپار	1.5 گرام
قىزىلگۈل	10 گرام	زەپەر	3 گرام
ئاق سەندەل	10 گرام	قەنت	280 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] زەپەر بىلەن ئىپارنى ئايرىم - ئايرىم سالايە قىلىپ، باشقا دورىلارنى بىر لىتىر سۇغا 4 سائەت چىلاپ قاينىتىپ، يېرىمى قالغاندا تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، قەنتنى قوشۇپ قىيام قىلىپ، قىيام سوۋۇغاندا زەپەر ۋە ئىپارنى تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] ھۆل ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبىئىي سەۋدا خىلىتىنى پىشۇرۇش ۋە تەڭشەش، رەئىس ئەزالارغا خۇشلۇق يەتكۈزۈش، نېرۋىنى تىنچلاندۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبىئىي سەۋدا خىلىتىدىن بولغان رەئىس ئەزالار ئاجىزلىقى، نېرۋا ئاجىزلىقى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 3 قېتىم، ھەر قېتىمدا 100 ~ 50 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىچىلىدۇ.

شەربىتى گاۋزىبان II

[تەركىبى]

گاۋزىبان	120 گرام	رەيھان	30 گرام
بىنەپشە گۈلى	60 گرام	ئاچچىق ئانار سۇيى	270 مىللىلىتىردىن
سىرىق ئوت ئۇرۇقى	60 گرام	كاسنە ئۇرۇقى سۇيى	270 مىللىلىتىردىن
قىزىلگۈل	30 گرام	قەنت	1 كىلو 80 گرام
پىننە	30 گرام		

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى دورا سۈيگە چىلاپ قاينىتىپ $\frac{2}{3}$ قىسمى قالغاندا تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، قەنتنى قوشۇپ قىيام قىلىپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] ھۆل ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبئىي سەۋدا خىلىتىنى پىشۇرۇش، ھۆللۈك يەتكۈزۈش، يۇرەك ۋە مېڭىنى قۇۋۋەتلەش، خۇشلۇق كەلتۈرۈش.

[ئىشلىتىلىدىغان كىسەللىكلەر] غەيرىي تەبئىي سەۋدا خىلىتىدىن بولغان نېرۋا ئاجىزلىقى، يۇرەك رېتمسىزلىقى، يۇرەك ئاجىزلىقى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 3 قېتىم، ھەر قېتىمدا 50 ~ 30 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىچىلىدۇ.

شەربىتى بادرەنجى بۇيا I

[تەركىبى]

بادرەنجى بۇيا ..... 30 گرام	سۇمبۇل ..... 15 گرام
گاۋزىبان ..... 20 گرام	رەيھان ئۇرۇقى ..... 15 گرام
قىزىلگۈل ..... 10 گرام	بالەنگو ..... 10 گرام
ئاق سەندەل ..... 20 گرام	شېكەر ..... 250 گرام
ئاپېلسىن پوستى..... 10 گرام	

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى چالا سوقۇپ، 1.5 لىتىر سۇغا 12 سائەت چىلاپ، قاينىتىپ، تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، سۈيگە شېكەر قوشۇپ قىيام تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] ھۆل ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبئىي سەۋدا خىلىتىنى پىشۇرۇش، خۇشلۇق كەلتۈرۈش، ئۇيقۇ كەلتۈرۈش، قان ئايلىنىشنى ياخشىلاش، نېرۋىنى تىنچلاندۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كىسەللىكلەر] غەيرىي تەبئىي سەۋدا خىلىتىدىن يۇرەك رېتمسىزلىقى، نېرۋا ئاجىزلىق، يۇرەك سانجىقى كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئۈچ قېتىم 30 مىللىلىتىردىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

شەربىتى بادرەنجى بۇيا Ⅱ

[تەركىبى]

بادرەنجى بۇيا	30 گرام	ئىزخىر مەككى	15 گرام
ئۇستقۇددۇس	30 گرام	قىزىلگۈل	15 گرام
گاۋزىبان گۈلى	15 گرام	رۇم بەدىيان	15 گرام
بەدىيان	15 گرام	گۈلقەنت	200 گرام
گاۋزىبان	15 گرام	شېكەر	500 گرام
سازەج ھىندى	15 گرام		

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى سۇغا بىر سوتكا چىلاپ قويۇپ، ئاندىن قاينىتىپ، دورا تىرىپلىرىنى سۈزۈپ ئېلىۋەتكەندىن كېيىن، دورا سۇيىگە گۈلقەنتنى ھەمدە شېكەرنى سېلىپ، قىيام قىلىپ شەربەت تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبىئىي سەۋدا خىلىتىنى پىشۇرۇش، يۇرەك، مېڭە، جىگەر، ئاشقازانىنى قۇۋۋەتلەش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبىئىي سەۋدا خىلىتىدىن بولغان يۈرەك، مېڭە، جىگەر، ئاشقازان كېسەللىكلىرى ۋە نېرۋا ئاجىزلىقىغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئۈچ قېتىم، ھەر قېتىمدا 10～15 مىللىلىتىردىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

شەربىتى گاۋزىبان Ⅲ

[تەركىبى]

گاۋزىبان	250 گرام	سازەچ ھىندى	40 گرام
بادرەنجى بۇيا	70 گرام	شېكەر	300 گرام
گۈلى گاۋزىبان	20 گرام	ھەسەل (چەككىلەنگەن)	300 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى ئىككى لىتىر سۇغا تۆت سائەت چىلاپ، قاينىتىپ، تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، سۇيىگە شېكەر ۋە ھەسەلنى سېلىپ قىيام قىلىپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبىئي سەۋدا خىلىتىنى پىشۇرۇش، يۇرەك ھەرىكىتىنى ياخشىلاش، يۇرەكنى كۈچەيتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبىئي سەۋدا خىلىتىدىن يۇرەك سانجىقى ۋە يۇرەك رىتمىسىزلىقىغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، 30～50 مىللىلىتىردىن ئىستېمال قىلىنىدۇ (قايناق سۇ بىلەن ئىستېمال قىلىنىدۇ).

مەتبۇخى سۆرۈنجان V

[تەركىبى]

سۆرۈنجان ..... 15 گرام	ئاق لەيلى ئۇرۇقى ..... 10 گرام
سىرىق ھېلىلە پوستى ... 30 گرام	ھەمىشباھار گۈلى..... 10 گرام
قارا ھېلىلە ..... 30 گرام	قىزىلگۈل ..... 10 گرام
تەرخەمەك ئۇرۇقى ..... 10 گرام	تەرەنجىبىن..... 60 گرام
قوغۇن ئۇرۇقى ..... 10 گرام	پىرسىياۋشان ..... 10 گرام
چىلان..... 20 گرام	مارجان شوخلا ..... 10 گرام
خىيارشەنبەر ..... 30 گرام	گاۋزىبان گۈلى ..... 10 گرام
بادام مېغىزى ..... 10 گرام	ئۇرۇقسىز ئۇزۇم ..... 30 گرام
گۈلبىنەپشە ..... 10 گرام	ئامىلە ..... 15 گرام
كاسنە يىلتىزى..... 30 گرام	بەلىلە پوستى ..... 15 گرام
بەدىيان يىلتىزى..... 30 گرام	بادام يېغى ..... 10 گرام
سەرپىستان ..... 20 گرام	

[ياساش ئۇسۇلى] خىيارشەنبەر، سانا، تەرەنجىبىن قاتارلىقلارنى ئايرىم - ئايرىم چىلاپ، تەمى ئېلىنىپ، مېغىز دورىلارنى ئايرىم سوقۇپ، باشقا دورىلارنى چالا سوقۇپ، ئىككى لىتىر سۇغا 12 سائەت چىلاپ، ئاندىن قاينىتىپ يېرىمى قالغاندا سۈزۈپ، يۇقىرىقى ئۇچ خىل دورىنىڭ تەمى چىققان سۈيىنى بىرلەشتۈرۈپ، ئاندىن بادام مېغىزى تالقىنىنى ئارىلاشتۇرۇپ، ئاخىرىدا بادام يېغى قوشۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] ھۆل سوغۇق.

[**خۇسۇسىيىتى**] غەيرىي تەبىئىي سەپرا خىلىتىنى سۈرۈش، توسالغۇلارنى ئېچىش، چوڭ ـ كىچىك تەرەتنى راۋانلاشتۇرۇش، ماددىلارنى تارقىتىش، ئاغرىق پەسەيتىش، ئىششىق قايتۇرۇش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] غەيرىي تەبىئىي سەپرا خىلىتىدىن بولغان مۇپا-سىل، نىقرەس، ئىرقۇننىسا كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 50 مىللىلىتىر ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئۇچىنچى باب غەيرىي تەبىئىي خىلىتلارنى سۈرگۈچى دورىلار

ھەرخىل ئىچكى - تاشقى سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن ھەرقايسى خىلىتلار (سەپرا خىلىتى، بەلغەم خىلىتى، سەۋدا خىلىتى) دا سۈيەت جەھەتتە ئۆزگىرىش يۈز بېرىپ، ئومومىي بەدەننىڭ ياكى مەلۇم بىر ئەزانىڭ تەبىئىي تۈزۈلۈشىدە، غەيرىي نورمال ئۆزگىرىش بولماسلىقى بەلكى مىزاجىدا ئۆزگىرىش يۈز بېرىپ، نورمال بولغان فىزىئولوگىيىلىك خىزمىتى توسقۇنلۇققا ئۇچرايدۇ.

بۇ خىل كېسەللىكلەرگە قارىتا كېسەل پايدا قىلغۇچى غەيرىي تەبىئىي خىلىتنى پىشۇرۇش، بەدەن سىرتىغا چىقىپ كېتىش سالاھىيىتىگە ئىگە قىلىش ئۈچۈن دورا ئىشلىتىشكە توغرا كېلىدۇ، بۇ خىل خۇسۇسىيەتتىكى دورىلار، ئادەتتە غەيرىي تەبىئىي سەپرا خىلىتنى پىشۇرغۇچى دورىلار، غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلىتنى پىشۇرغۇچى دورىلار، غەيرىي تەبىئىي سەۋدا خىلىتنى پىشۇرغۇچى دورىلار دەپ ئۇچ تۈرگە بۆلۈنىدۇ.

§ 1 . غەيرىي تەبىئىي سەپرا خىلىتنى سۈرگۈچى دورىلار

ھەر خىل ئىچكى - تاشقى سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن سەۋدا خىلىتىدا سۈيەت جەھەتتە ئۆزگىرىش يۈز بېرىپ، ئومومىي بەدەننىڭ ياكى مەلۇم بىر ئەزانىڭ تەبىئىي تۈزۈلۈشىدە غەيرىي نورمال ئۆزگىرىش بولماستىن بەلكى مىزاجىدا ئۆزگىرىش يۈز بېرىپ، نورمال بولغان فىزىئولوگىيىلىك خىزمىتى توسقۇنلۇققا ئۇچرايدۇ.

بۇ خىل كېسەللىكلەرگە قارىتا، غەيرىي تەبىئىي سەپرا خىلىتنى پىشۇرۇش باسقۇچىدىن كېيىن، بەدەن سىرتىغا سۈرۈپ چىقىرىشقا توغرا كېلىدۇ، بۇ خىل خۇسۇسىيىتى ئاساسلىق ئورۇندا تۇرىدىغان دورىلار غەيرىي تەبىئىي سەپرا خىلىتنى سۈرگۈچى دورىلار ياكى سەپرانىڭ مۇسھىل دورىلىرى دەيىلىدۇ. مەسىلەن مەتبۇخى مۇسھىل سەپرا I ، مەتبۇخى مۇسھىل سەپرا II ، مەتبۇخى مۇسھىل سەپرا III ، مەتبۇخى شاھتەررە، مەتبۇخى ھىلىلە، مەتبۇخى تەرەنجىبىن، مەتبۇخى سانا، شەربىتى سانا ھەمدە قۇرسى مۇرمەككى I قاتارلىقلار.

مەتبۇخى مۇسھىل سەپرا I

[تەركىبى]

ھېلىلە پوستى ..... 30 گرام
بىخ كاسنە ..... 30 گرام
چىلان..... 30 گرام
گۈلبەنەپشە..... 10 گرام
قىزىلگۈل ..... 10 گرام
نېلۇپەر ..... 10 گرام
تەمرى ھىندى ..... 60 گرام
تەرەنجىبىن..... 30 گرام
شاھتەررە ..... 15 گرام
كاسنە ئۇرۇقى ..... 15 گرام
سېرىق ئوت ..... 60 گرام
بادام يېغى..... 10 مىللىلىتىر
خىيارشەنبەر ..... 45 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] خىيارشەنبەر بىلەن تەرەنجىبىننى ئايرىم - ئايرىم قاينىق سۇغا چىلاپ تەمىنى ئېلىپ، باشقا دورىلارنى چالا سوقۇپ، بىر لىتىر سۇغا 12 سائەت چىلاپ ئاندىن قاينىتىپ، تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، تەمى ئېلىنغان دورا سۈيىلىرىنى قوشۇپ، بادام يېغىنى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] ھۆل سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبئىي سەپرا خىلىتىنى سۈرۈپ چىقىرىش، سەپرانىڭ ئۆتكۈرلۈكىنى پەسەيتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبئىي سەپرا خىلىتىنىڭ تەسىرىدىن كېلىپ چىققان كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈنده 2 قېتىم، ھەر قېتىمدا150 ~ 100 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىچىلىدۇ.

مەتبۇخى مۇسھىل سەپرا II

[تەركىبى]

گۈلبەنەپشە..... 10 گرام
قىزىلگۈل ..... 10 گرام
پىرسىياۋشان ..... 10 گرام
كاسنە ئۇرۇقى ..... 10 گرام
نېلۇپەر ..... 10 گرام
شاھتەررە ..... 10 گرام
بەدىيان ..... 10 گرام
چىلان..... 30 گرام
تەرەنجىبىن..... 30 گرام
تەمرى ھىندى ..... 30 گرام
ئەنجۇر مونىكى ..... 30 گرام
سانا ..... 30 گرام

سېرىق هېلىله پوستى..... 15 گرام
چۈچۈكبۇيا يىلتىزى ..... 15 گرام
كاسنه يىلتىزى..... 15 گرام
خىيارشەنبەر ..... 45 گرام
بادام يېغى..... 10 مىللىلىتىر
گۈلقەنت ..... 200 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] تەرەنجىبىن، سانا، خىيارشەنبەرلەرنى ئايرىم ـ ئايرىم هالدا قاينىق سۇغا چىلاپ تەمىنى ئېلىپ، باشقا دورىلارنى چالا سوقۇپ، 1500 مىللىلىتىر سۇغا 12 سائەت چىلاپ قاينىتىپ، تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ ئاندىن كېيىن تەمى ئېلىنغان دورا سۈيىنى قوشۇپ، بادام يېغىنى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] هۆل سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبئىي سەپرا خىلتىنى سۈرۈپ چىقىرىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبئىي سەپرا خىلتىنىڭ تەسىرىدىن كېلىپ چىققان كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، 150 ~ 100 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىچىلىدۇ.

مەتبۇخى مۇسهىل سەپرا III

[تەركىبى]

گۈلبىنەپشە..... 10 گرام
قىزىلگۈل ..... 10 گرام
ئۇستقۇددۇس ..... 10 گرام
بادرەنجى بۇيا ..... 10 گرام
پىرسىياۋشان ..... 10 گرام
خىيارشەنبەر ..... 45 گرام
سەرپىستان..... 20 گرام
سېرىق هېلىله پوستى..... 20 گرام
كاسنه ئۇرۇقى ..... 20 گرام
چۈچۈكبۇيا يىلتىزى ..... 20 گرام
كاسنه يىلتىزى..... 30 گرام
بەدىيان ..... 10 گرام
نىلۇپەر ..... 10 گرام
شاهتەرره ..... 10 گرام
گاۋزىبان هىندى..... 10 گرام
تەمرى هىندى ..... 30 گرام
ئەفتىمۇن ..... 30 گرام
چىلان..... 30 گرام
ئەينۇلا ..... 30 گرام
سانا ..... 30 گرام
تەرەنجىبىن..... 60 گرام
بادام يېغى..... 10 مىللىلىتىر

[ياساش ئۇسۇلى] تەرەنجىبىن، سانا، خىيارشەنبەرلەرنى ئايرىم ـ ئايرىم هالدا قاينىق سۇغا چىلاپ تەمىنى ئېلىپ، باشقا دورىلارنى چالا سوقۇپ، 1500 مىللىلىتىر سۇغا 12 سائەت چىلاپ ئاندىن قاينىتىپ، تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ ئۇندىن كېيىن تەمى ئېلىنغان دورا سۈيىنى قوشۇپ، بادام يېغىنى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] ھۆل سوغۇق.
[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبئىي سەپرا خىلىتىنى سۈرۈپ چىقىرىش.
[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبئىي سەپرا خىلىتىنىڭ تەسىرىدىن كېلىپ چىققان. كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، ھەر قېتىمدا 150 ~ 100 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىچىلىدۇ.

مەتبۇخى شاھتەررە

[تەركىبى]

شاھتەررە	60 گرام	بىستىپايەج	5 گرام
قارا ھېلىلە	15 گرام	كەرەپشە ئۇرۇقى	5 گرام
ھېلىلە كابلى پوستى	15 گرام	ئارپىبەدىيان	5 گرام
بەلىلە پوستى	15 گرام	مامىرانچىنى	5 گرام
ئامىلە	15 گرام	نېلۇپەر گۈلى	5 گرام
سانا	12 گرام	چىلان	20 گرام
ئەفتىمۇن	10 گرام	ئەينۇلا	20 گرام
قىزىلگۈل	10 گرام	تەرەنجىبىن	90 گرام
گاۋزىبان	10 گرام	پونۇس	45 گرام
كۆك كاسنە سۈيى	30 مىللىلىتىر	خىيارشەنبەر	45 گرام
پىننە	5 گرام	تەمرى ھىندى	45 گرام
ئۇستقۇددۇس	5 گرام		

[ياساش ئۇسۇلى] سانا، خىيارشەنبەر، تەرەنجىبىن، تەمرى ھىندى قاتارلىق دورىلارنى ئايرىم - ئايرىم قاينىق سۇغا چىلاپ تەمىنى ئېلىپ، باشقا دورىلارنى چالا سوقۇپ، 1500 مىللىلىتىر سۇغا 8 سائەت چىلاپ قاينىتىپ، تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، تەمى ئېلىنغان دورا سۈلىرىنى قوشۇپ، بىر لىتىر مەتبۇخ تەييارلىنىدۇ.
[تەبئىتى] ھۆل سوغۇق.
[خۇسۇسىيىتى] قان تازىلاش، غەيرىي تەبئىي سەپرا خىلىتىنى سۈرۈش، سۈيدۈك ۋە ھەيزنى راۋان قىلىش، توسالغۇلارنى ئېچىش.
[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبئىي سەپرا خىلىتىدىن كېلىپ چىقان كېسەللىكلەر، قان بۇزۇلۇش خاراكتېرلىك تېرە كېسەللىكلىرى، قىچىشقاق، تەمرەتكە، قەۋزىيەت قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، ھەر قېتىمدا 100 ~ 50 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىچىلىدۇ.

مەتبۇخى ھېلىلە

[تەركىبى]

سېرىق ھېلىلە پوستى ... 18 گرام	سەرپىستان ..... 20 گرام
ئەينۇلا ..... 15 گرام	كاسنە ئۇرۇقى ..... 6 گرام
سانا ..... 10 گرام	سېرىق ئوت ئۇرۇقى ... 5 گرام
شاھتەررە ..... 10 گرام	تەرەنجىبىن ..... 100 گرام
چىلان ..... 10 گرام	

[ياساش ئۇسۇلى] سانا بىلەن تەرەنجىبىننى ئايرىم - ئايرىم ھالدا قاينىق سۇغا چىلاپ، تەمىنى ئېلىپ، باشقا دورىلارنى بىر لىتىر سۇغا 8 سائەت چىلاپ ئاندىن قاينىتىپ، تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، تەمى ئېلىنغان دورا سۈيىنى قوشۇپ، 750 مىللىلىتىر مەتبۇخ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] ھۆل سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] سەپرا ۋە قان خىلتىنىڭ ئۆتكۈرلۈكىنى پەسەيتىش، يالۇغ قايتۇرۇش، ئىششىق قايتۇرۇش، توسالغۇلارنى ئېچىش، قان تازىلاش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبىئىي سەپرا خىلتىدىن كېلىپ چىقىدىغان كېسەللىكلەر، بەلۋاغسىمان قوۋاق، ماشرا، قىچىشقاق، قان بۇزۇلۇش خاراكتېرلىك تېرە كېسەللىكلىرى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، ھەر قېتىمدا 100 ~ 50 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىچىلىدۇ.

مەتبۇخى تەرەنجىبىن

[تەركىبى]

تەرەنجىبىن ..... 90 گرام يېڭى سېغىلغان قوي سۈتى ... 1440 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] تەرەنجىبىننى قاينىق سۇغا چىلاپ تەمىنى ئېلىپ، قوي سۈتىنى قاينىتىپ، ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] ھۆل سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبىئىي سويۇلدۇرۇش، بەدەننى سەمرىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] جىنسىي ئاجىزلىق، سۈت ۋە مەنىي كەملىك، بەدەن ئاجىزلىق قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، ھەر قېتىمدا 100 ~ 50 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىچىلىدۇ.

مەتبۇخى سانا

[تەركىبى]

شاھتەررە ..... 40 گرام	بىخ كەبىر ..... 20 گرام
سېرىق ھېلىلە پوستى ... 40 گرام	تەمرى ھىندى ..... 25 گرام
كاسنە ئۇرۇقى ..... 40 گرام	چىلان..... 25 گرام
قىزىلگۈل ..... 40 گرام	سەرپىستان ..... 21 گرام
ئاق لەيلى ئۇرۇقى..... 40 گرام	سانا ..... 45 گرام
ئىتئۈزۈمى ..... 40 گرام	تەرەنجىبىن ..... 180 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] سانا ۋە تەرەنجىبىندىن باشقا دورىلارنى چالا سوقۇپ، بىر لىتىر سۇغا 8 سائەت چىلاپ ئاندىن قاينىتىپ، $\frac{2}{3}$ قىسمى قالغاندا تىرىپلىرىنى سۈزۈپ، سانا ۋە تەرەنجىبىننى ئايرىم قاياق سۇغا چىلاپ تەمىنى ئېلىپ قوشۇپ 700 مىللىلىتىر مەتبۇخ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] ھۆل سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبىئىي سەۋدا خىلتى ۋە غەيرىي تەبىئىي سەپرا خىلتىنى سۈرۈش، قان تازىلاش، يالۇغ قايتۇرۇش، قىزىتما پەسەيتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] قان بۈزۈلۈشتىن بولغان كېسەللىكلەر، مۇپاسىل، نۇقرەس قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، ھەر قېتىمدا 20 ~ 10 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

شەربىتى سانا

[تەركىبى]

سانا	30 گرام	قىزىلگۈل	8 گرام
گۈلبىنەپشە	8 گرام	گاۋزىبان	8 گرام
نېلۈپەر	8 گرام	چىلان.....	20 گرام
ئەينۈلا	30 گرام	سەرپىستان.....	40 گرام
تەرخەمەك ئۇرۇقى	9 گرام	تەرەنجىبىن	120 گرام
پاقىيوپۇرمىقى ئۇرۇقى	9 گرام		

[**ياساش ئۇسۇلى**] تەرخەمەك ئۇرۇقى، پاقىيوپۇرماق ئۇرۇقى، سەرپىستان قاتارلىق دورىلارنى چالا سوقۇپ، قالغان دورىلار بىلەن بىرلەشتۈرۈپ سۇغا بىر سوتكا چىلاپ، ئاندىن قاينىتىپ ئۈچتىن بىر قىسمى قالغاندا سۈزۈپ، سۈيىگە تەرەنجىبىن سېلىپ تەييارلىنىدۇ.

[**تەبىئىتى**] ھۆل سوغۇق.

[**خۇسۇسىيىتى**] غەيرىي تەبىئىي سەپرا بەلغەم ۋە سەۋدا خىلتىلىرىنى تازىلاش؛ نېرۋىلارنى قۇۋۋەتلەش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] غەيرىي تەبىئىي سەپرا ۋە سەۋدا خىلتىدىن پەيدا بولغان سەرئى، ھېستېرىيە، مالىخولىيا، لەقۋا قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۈندە بىر قېتىم، كەچتە 150 مىللىلىتىردىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى مۇرمەككى ① I

[**خۇسۇسىيىتى**] غەيرىي تەبىئىي سەپرا خىلتىنى سۈرۈش، مېڭە ۋە كۆزنى قۇۋۋەتلەش، توسالغۇلارنى ئېچىش.

---

① تەپسىلاتى 12 ـ بابتا.

[ئايارەج لوغانزىيا]
[ئايارەج پەيقىرا] ✓

§ 2 . غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلىتىنى سۈرگۈچى دورىلار

ھەر خىل ئىچكى ـ تاشقى سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن بەلغەم خىلىتىدا سۈپەت جەھەتتە ئۆزگىرىش يۈز بېرىپ، ئومۇمىي بەدەننىڭ ياكى مەلۇم بىر ئەزانىڭ تەبىئىي تۈزۈلۈشىدە غەيرىي نورمال ئۆزگىرىش بولماستىن، بەلكى مىزاجىدا ئۆزگىرىش يۈز بېرىپ، نورمال بولغان فىزىئولوگىيىلىك خىزمىتى توسقۇنلۇققا ئۇچرايدۇ.

بۇ خىل كېسەللىكلەرگە قارىتا غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلىتىنى پىشۇرۇش باسقۇچىدىن كېيىن، بەدەن سىرتىغا سۈرۈپ چىقىرىشقا توغرا كېلىدۇ. بۇ خىل خۇسۇسىيىتى ئاساسلىق ئورۇندا تۇرىدىغان دورىلار ئومۇملاشتۇرۇپ غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلىتىنى سۈرگۈچى دورىلار ياكى بەلغەمنىڭ مۇسھىل دورىلىرى دېيىلىدۇ. مەسىلەن: مەتبۇخى مۇسھىل بەلغەم، مەتبۇخى سۆرۈنجان، مەتبۇخى قەنتەرىيۇن، مەتبۇخى سۆرۈنجان ھار، مەتبۇخى بەرەس، مەتبۇخى غارىقۇن، مەتبۇخى مۇسھىل بەرەس، مەتبۇخى سۆرۈنجان I ، مەتبۇخى سۆرۈنجان II ، مەتبۇخى سۆرۈنجان III ، مەتبۇخى سۆرۈنجان IV ، شەربىتى تۇربۇت، مەجۇنى لوغانزىيا، مەجۇنى تۇربۇت، جاۋارىش تۇربۇت III ، ئايارەج لوغانزىيا، ھەببى سەكبىنەج I ، ھەببى سەكبىنەج II ، ھەببى سەكبىنەج III ، ھەببى پەرفىيۇن، ھەببى ئىستەمخىقۇن، ھەببى تۇربۇت I ، ھەببى تۇربۇت II ، ھەببى تۇربۇت III ، قۇرسى لوغانزىيا ھەمدە ئايارەج پەيقىرا بارىد، سۇپۇپى سۆرۈنجان ھار، ھەببى سۆرۈنجان II ، ھەببى سەبرە I قاتارلىقلار.

مەتبۇخى مۇسھىل بەلغەم

[تەركىبى]

بەدىيان ..... 10 گرام
پىرسىياۋشان ..... 10 گرام
ئەنجۇر مونىكى ..... 30 گرام
سېرىق ئوت ..... 30 گرام
سېرىق ھېلىلە ..... 30 گرام
ئۇرۇقسىز ئۆزۈم ..... 15 گرام
چۇچۇكبۇيا يىلتىزى ..... 15 گرام
سانا ..... 15 گرام
رۇم بەدىيان ..... 10 گرام
قىزىلگۈل ..... 10 گرام
خىيارشەنبەر ..... 45 گرام
قىزىل گۈلقەنت ..... 30 گرام
تەرەنجىبىن ..... 30 گرام
ئابدىملىك يېغى ... 3 مىللىلىتىر
بادام يېغى ..... 10 مىللىلىتىر

[**ياساش ئۇسۇلى**] سانا، خىيارشەنبەر، تەرەنجىبىن قاتارلىق دورىلارنى ئايرىم - ئايرىم ھالدا قاينىق سۇغا چىلاپ تەمىنى ئېلىپ، باشقا دورىلارنى چالا سوقۇپ، 1500 مىللىلىتىر سۇغا 12 سائەت چىلاپ، ئاندىن قاينىتىپ، تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، تەمى ئېلىنغان دورا سۈيىنى قوشۇپ، بادام يېغىنى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[**تەبىئىتى**] قۇرۇق ئىسسىق.

[**خۇسۇسىيىتى**] غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلىتىنى سۈرۈپ چىقىرىش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلىتىدىن بولغان كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۈندە 2 قېتىم، ھەر قېتىمدا 150 - 100 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىچىلىدۇ.

مەتبۇخى سۆرۈنجان

[**تەركىبى**]

سۆرۈنجان ..... 15 گرام	سانا..... 12 گرام
كەرەپشە ئۇرۇقى..... 15 گرام	قىزىلگۈل ..... 12 گرام
بەدىيان يىلتىزى..... 15 گرام	سېرىق ھېلىلە ..... 12 گرام
گاۋزىبان..... 15 گرام	گۈلقەنت..... 40 گرام
بادرەنجى بۇيا ..... 15 گرام	تەرەنجىبىن..... 80 گرام
پىرسىياۋشان ..... 15 گرام	

[**ياساش ئۇسۇلى**] سانا بىلەن تەرەنجىبىننى ئايرىم - ئايرىم ھالدا قاينىق سۇغا چىلاپ، تەمىنى ئېلىپ، باشقا دورىلارنى بىر لىتىر سۇغا 8 سائەت چىلاپ ئاندىن قاينىتىپ، تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، تەمى ئېلىنغان دورا سۈيىنى قوشۇپ، 750 مىللىلىتىر مەتبۇخ تەييارلىنىدۇ.

[**تەبىئىتى**] قۇرۇق ئىسسىق.

[**خۇسۇسىيىتى**] غەيرىي تەبىئىي بەلغەم ۋە سەۋدا خىلىتىنى سۈرۈش، ئاغرىق پەسەيتىش، ئىششىق قايتۇرۇش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلىتىدىن بولغان مۇپالسىل، نۇقرەس، ئىرقۇننىسا، پالەچ، لەقۋا، ئىستىرخا قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۈندە 2 قېتىم، ھەر قېتىمدا 100 ~ 50 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىچىلىدۇ.

مەتبۇخى قەنتەرىيۇن

[تەركىبى]

قەنتەرىيۇن ..... ئۇرۇقسىز ئۈزۈم ..... 60 گرام

تۇربۇت ..... 10 گرام بىستىپايەج ..... 20 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى قائىدە بويىچە مۇڭاپىق مىقداردىكى سۇغا 8 سائەت چىلاپ، قاينىتىپ، تىرىپلىرىنى سۈزۈڭۈتۈپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبئىي بەلغەم، سەۋدا خىلىتىنىسى سۇرۇش؛ توسالغۇلارنى ئېچىش، سۇيدۇك ۋە ھەيزنى راۋانلاشتۇرۇش، تەرەتنى يۇمشىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] بەلغەم ۋە سەۋدا خىلىتىنىڭ غەيرىي تەبئىي ئۆزگىرىشىدىن بولغان كېسەللىكلەر، قەۋزىيەت، قۇلۇنجى، ئاشقازان، ئۇچەيلەرنىڭ ھەرىكىتى سۇسلىشىش، ئاشقازان سوۋۇش، ھەيز تۇتۇلۇش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، ھەر قېتىمدا 100 ~ 50 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىچىلىدۇ.

مەتبۇخى سۆرۈنجان ھار

[تەركىبى]

سۆرۈنجان مىسرى ..... 10 گرام قىزىلگۈل گۈلقەنتى ..... 100 گرام

ئىتئۈزۈمى ..... 10 گرام تۇربۇت ..... 100 گرام

سانا ..... 20 گرام ھەسەل ..... 100 گرام

ئەنجۈر قېقى ..... 25 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] سانانى ئايرىم چىلاپ تەمىنى ئېلىپ، باشقا دورىلارنى چالا سوقۇپ، مۇڭاپىق مىقداردىكى سۇغا 8 سائەت چىلاپ ئاندىن قاينىتىپ، يېرىمى قالغاندا تىرىپلىرىنى سۈزۈڭۈتۈپ، ھەسەلنى ئارىلاشتۇرۇپ، ئازراق سانانىڭ تەمى ئېلىنغان سۈيىنى قوشۇپ، ئاخىرىدا گۈلقەنتىنى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبئىي بەلغەم خىلىتىنى سۇرۇش، پەي ۋە مۇسكۇللارنى چىڭىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبئىي بەلغەم خىلىتىدىن بولغان مۇپا-

سىل، نۇقرەس قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۈندە 3 قېتىم، ھەر قېتىمدا 50 ~ 30 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەتبۇخى بەرەس I

[**تەركىبى**]

سېرىق ھېلىلە پوستى ... 30 گرام	چۇچۇكبۇيا يىلتىزى ... 10 گرام
ھېلىلە كابىلى پوستى ... 30 گرام	ئىزخىر ..... 10 گرام
ئۇرۇقسىز ئۇزۇم ..... 30 گرام	بىستېپايەج ..... 15 گرام
ئەفتىمۇن ..... 30 گرام	مەستىكى رۇمى ..... 6 گرام
ئەنجۇر ..... 20 گرام	كەرەپشە ئۇرۇقى ..... 6 گرام
تۇربۇت ..... 10 گرام	رۇم بەدىيان ..... 6 گرام

[**ياساش ئۇسۇلى**] تۇربۇتنىڭ ئىچىدىكى ياغىچىنى ئېلىۋېتىپ، مەستىكىدىن باشقا دورىلار بىلەن بىللە 1500 مىللىلىتىر سۇغا 12 سائەت چىلاپ قاينىتىپ، يېرىمى قالغاندا تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، يۇمشاق سالايە قىلىنغان مەستىكىنى ئارىلاشتۇرۇپ، مەتبۇخ تەييارلىنىدۇ.

[**خۇسۇسىيىتى**] غەيرىي تەبئىي بەلغەم ۋە غەيرىي تەبئىي سەۋدا خىلىتىنى سۈرۈش، قاننى جانلاندۇرۇش، تېرىگە رەڭ بېرىش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] غەيرىي تەبئىي بەلغەم ۋە سەۋدا خىلىتىدىن كېلىپ چىققان كېسەللىكلەر، بەرەس، بەھەق كېسەللىكىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۈندە 2 قېتىم، ھەر قېتىمدا 20 ~ 10 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەتبۇخى غارىقۇن

[**تەركىبى**]

غارىقۇن ..... 6 گرام	ئەفتىمۇن ..... 20 گرام
سەبرى سۇقۇتى ..... 6 گرام	ئۇستقۇددۇس ..... 20 گرام
ئۇد ھىندى ..... 6 گرام	ھېلىلە كابىلى پوستى ... 20 گرام

[**ياساش ئۇسۇلى**] غارىقۇننى سىم ئەلگەكتىن ئۆتكۈزۈپ، سەبرىنى ئايرىم سالايە قىلىپ، باشقا دورىلارنى چالا سوقۇپ، 500 مىللىلىتىر سۇغا 4 سائەت چىلاپ قاينىتىپ،

يېرىمى قالغاندا سۈزۈپ، غارىقۇن ۋە سەبرىنى تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ مەتبۇخ تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبئىي بەلغەم ۋە غەيرىي تەبئىي سەۋدا خىلتىنى سۇ-رۇش، قان تومۇر توسالغۇلىرىنى ئېچىش، تەرەتنى راۋانلاشتۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبئىي بەلغەم ۋە غەيرىي تەبئىي سەۋدا خىلتىدىن بولغان كېسەللىكلەر، قان تومۇر توسۇلۇش، قەۋزىيەت قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، ھەر قېتىمدا 50 ~ 30 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەتبۇخى مۇسھىل بەرەس

[تەركىبى]

شاھتەررە ..... 30 گرام	ئۇد سەلىب..... 15 گرام
سېرىق ئوت ..... 30 گرام	پىرسىياۋشان ..... 15 گرام
چىلان..... 30 گرام	ئىتئۈزۈمى ..... 15 گرام
سانا ..... 30 گرام	تۇربۇت ..... 10 گرام
بەدىيان ..... 15 گرام	سېرىق ھىلىلە پوستى ... 20 گرام
چۇچۇكبۇيا يىلتىزى ..... 15 گرام	قارا ھىلىلە ..... 20 گرام
گاۋزىبان..... 15 گرام	بەلىلە پوستى..... 20 گرام
ئۇستىقۇددۇس..... 15 گرام	ئامىلە..... 20 گرام
بىستىپايەج ..... 15 گرام	تەرەنجىبىن ..... 150 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] تەرەنجىبىن بىلەن سانانى ئايرىم - ئايرىم قاينىتىپ سۈزۈپ چىلاپ، تەمىنى ئېلىپ، باشقا دورىلارنى چالا سوقۇپ، 1.5 لىتىر سۇغا 4 سائەت چىلاپ قاينىتىپ يېرىمى قالغاندا تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، ئاندىن تەمى ئېلىنغان دورا سۈيى قوشۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] ھۆل ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبئىي بەلغەم، سەپرا ۋە سەۋدا خىلتىنى سۈرۈپ چىقىرىش؛ توسالغۇلارنى ئېچىش، قان تازىلاش، قاننى جانلاندۇرۇش، تېرىگە رەڭ بېرىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبئىي بەلغەم، سەۋدا، سەپرا خىلتىدىن كېلىپ چىققان كېسەللىكلەر ھەمدە بەرەس، بەھەق كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 3 قېتىم، ھەر قېتىمدا 150 ~ 100 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىچىلىدۇ.

مەتبۇخى سۆرۈنجان I

[تەركىبى]

سۆرۈنجان	20 گرام	سانا	20 گرام
چۆپچىن	15 گرام	رۇم بەدىيان	6 گرام
ئارپىبەدىيان	10 گرام	قىزىلگۈل	10 گرام
قەنتەرىيون	10 گرام	خۇنسىياۋشان	10 گرام
سېرىق ھېلىلە پوستى	15 گرام	بادرەنجى بۇيا	10 گرام
گاۋزىبان	10 گرام	تەرەنجىبىن	90 گرام
شوخلا	10 گرام	قىزىلگۈل گۈلقەنتى	100 گرام

[**ياساش ئۇسۇلى**] ئاۋۋال سانا بىلەن تەرەنجىبىن ئايرىم ـ ئايرىم قاينىق سۇغا 15~10 مىنۇت چىلاپ تەمىنى چىقىرىپ، تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، ئاندىن گۈل دورىلار-دىن باشقا دورىلارنى 1000 مىللىلىتىر سۇغا سەككىز سائەت چىلاپ قاينىتىپ يېرىمى قالغاندا گۈل دورىلارنى سېلىپ 10 مىنۇت قاينىتىپ سانا، تەرەنجىبىن سۇيى بىلەن قىزىلگۈل گۈلقەنتىنى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[**تەبىئىتى**] قۇرۇق ئىسسىق.

[**خۇسۇسىيىتى**] غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلتىنى سۈرۈش، ئاغرىق پەسەيتىش، ئىششىق ياندۇرۇش، بوغۇملاردىكى يەللەرنى تارقىتىش، بەدەندىكى ئارتۇق ھۆللۈكنى قۇرۇ-تۇش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلتىدىن كېلىپ چىق-قان ھەر خىل بوغۇم كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 30~20 مىللىلىتىر ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەتبۇخى سۆرۈنجان II

[تەركىبى]

سۆرۈنجان	20 گرام	گاۋزىبان	30 گرام
كەرەپشە يىلتىزى	30 گرام	رەۋەن	10 گرام
كاسنە يىلتىزى	30 گرام	كەرەپشە ئۇرۇقى	20 گرام

سېرىقئوت ئۇرۇقى ..... 10 گرام
رۇم بەدىيان ..... 10 گرام
قىزىلگۈل ..... 30 گرام
شاھتەررە ..... 100 گرام
كىشمىش ئۈزۈم ..... 100 گرام
ئەينۈلا ..... 300 گرام
تەمرى ھىندى ..... 100 گرام
خىيارشەنبەر ..... 150 گرام
تەرەنجىبىن ..... 500 گرام
مەھمۇدى ..... 8 گرام
تۇرىبۇت ..... 30 گرام
بەدىيان ..... 10 گرام
كاكىنەچ ..... 30 گرام
بىدەنجىر سۇيى ..... 15 گرام

[**ياساش ئۇسۇلى**] تەرەنجىبىن، خىيارشەنبەر، رەۋەن، مەھمۇدىدىن باشقا دورىلارنى چالا سوقۇپ، 2000 مىللىلىتىر سۇغا 24 سائەت چىلاپ قاينىتىپ، بىر كىلوگرام قالغاندا تەرەنجىبىن، خىيارشەنبەر، تەمرى ھىندىنىڭ قاينىق سۇغا ئايرىم چىلاپ ئېلىنغان سۈيىنى ئارىلاشتۇرۇپ، ئاخىرىدا مەھمۇدى، رەۋەننى يۇمشاق سوقۇپ، ئۇستىگە سېلىپ قوچۇپ تەييارلىنىدۇ.

[**تەبئىتى**] ھۆل ئىسسىق.

[**خۇسۇسىيىتى**] غەيرىي تەبئىي بەلغەم، سەۋدا خىلىتلىرىنى سۇرۇش؛ ئاغرىق پەسەيتىش، ئىششىق ياندۇرۇش، توسالغۇلارنى ئېچىش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] غەيرىي تەبئىي بەلغەم، سەۋدا خىلىتلىرىدىن كېلىپ چىققان بوغۇم كېسەللىكلىرىگە ۋە سۆڭەك ئۆسۈش كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۈندە ئۈچ قېتىم، ھەر قېتىمدا 100～150 مىللىلىتىر ئىستېمال قىلىنىدۇ. ھەر قېتىم ئىستېمال قىلغاندا بىدەنجىر يېغىدىن بىر ـ ئىككى تامچە تېمىتىپ ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەتبۇخى سۆرۈنجان Ⅲ

[**تەركىبى**]

سۆرۈنجان ..... 15 گرام
سانا ..... 15 گرام
ئەفتىمۇن ..... 10 گرام
شوخلا ..... 10 گرام
ئۇستقۇددۇس ..... 10 گرام
بادرەنجى بۇيا ..... 10 گرام
نىلۇپەر ..... 10 گرام
ماھى زەھرەج ..... 6 گرام
خىيارشەنبەر ..... 30 گرام
تەرەنجىبىن ..... 45 گرام
ئاق لەيلى ئۇرۇقى ..... 10 گرام
سېرىق ھىلىلە پوستى ... 45 گرام
قىزىلگۈل ..... 10 گرام
بىنەپشە ..... 10 گرام
سەرپىستان ..... 10 گرام
بادام يېغى ..... 15 گرام
تۇرىبۇت ..... 15 گرام

[**ياساش ئۇسۇلى**] سانا، ئەفتىمۇن، تەرەنجىبىن، خىيارشەنبەردىن باشقا دورىلارنى قاينىتىپ، ئاندىن سانا، ئەفتىمۇن، تەرەنجىبىن، خىيارشەنبەر، تەمرى ھىندىلارنى ئايرىم - ئايرىم قاياق سۇغا چىلاپ، سۇزۇۋېلىنغان سۇيىنى ئارىلاشتۇرۇپ سۇزۇپ تەييارلىنىدۇ.

[**تەبئىتى**] ھۆل ئىسسىق.

[**خۇسۇسىيىتى**] غەيرىي تەبئىي بەلغەم، سەپرا، سەۋدا خىلتلىرىنى تازىلاش؛ ئاغرىق پەسەيتىش، ياللۇغ قايتۇرۇش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] غەيرىي تەبئىي بەلغەم سەپرا، سەۋدا ماددىسىدىن كېلىپ چىققان ھەر خىل بوغۇم ئاغرىقلىرىغا ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 100 مىللىلىتىرغا ئىككى تامچە بادام يېغى قوشۇپ ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەتبۇخى سۆرۈنجان IV

[**تەركىبى**]

سۆرۈنجان	15 گرام	گاۋزىبان	15 گرام
بوزىدان	15 گرام	بادرەنجى بۇيا	15 گرام
بەدىيان يىلتىزى	15 گرام	رۇم بەدىيان	10 گرام
كەرەپشە يىلتىزى	15 گرام	خۇنسىياۋشان	10 گرام
ئىزخىر	10 گرام	كەرەپشە ئۇرۇقى	8 گرام
قىزىلگۈل	10 گرام	ئەق لەيلى ئۇرۇقى	10 گرام
بەدىيان	8 گرام	بىنەپشە	10 گرام
سانا	15 گرام	تەرەنجىبىن	50 گرام
سېرىق ھېلىلە پوستى	15 گرام	گۈلقەنت	60 گرام

[**ياساش ئۇسۇلى**] سانا، تەرەنجىبىندىن باشقا دورىلارنى چالا سوقۇپ، 2000 مىللىلىتىر سۇغا بىر سوتكا چىلاپ قاينىتىپ، ئاندىن سانا، تەرەنجىبىننى قاياق سۇغا ئايرىم چىلاپ سۇزۇۋېلىنغان سۇيىنى قوشۇپ، دورىلارنىڭ تىرىپلىرىنى سۇزۇۋېتىپ، ئاخىرىدا گۈلقەنتنى قوشۇپ تەييارلىنىدۇ.

[**تەبئىتى**] قۇرۇق ئىسسىق.

[**خۇسۇسىيىتى**] غەيرىي تەبئىي بەلغەم، سەۋدا ماددىسىنى تازىلاش؛ ئىششىق قايتۇرۇش، ئاغرىق پەسەيتىش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] غەيرىي تەبئىي بەلغەم ۋە سەۋدا خىلتىدىن

بولغان بوغۇم ئاغرىقلىرى ۋە ئولتۇرغۇچ نېرۋا ئاغرىقلىرىغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئۈچ قېتىم، ھەر قېتىمدا 10 مىللىلىتىردىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

شەربىتى تۇرىبۇت

[تەركىبى]

تۇرىبۇت ..... 15 گرام
سوقمۇنىيا ..... 40 گرام
چۇچۇمەل ئانار سۇيى..... 25 گرام
زەپەر ..... 10 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] تۇرىبۇتنىڭ ئىچىدىكى پورىنى ئېلىپ چالا سوقۇپ، زەپەرنى سالايە قىلىپ، سوقمۇنىيانى چالا سوقۇپ، ئانار سۇيىگە تۇرىبۇتنى سېلىپ قاينىتىپ، شېكەرنى سېلىپ قىيام قىلىپ، ئۈستىگە زەپەر بىلەن خالتىغا ئېلىنغان سوقمۇنىيانى سېلىپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبىئىي بەلغەمنى سۇرۇش، ھەزىمنى ياخشىلاش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلىتىدىن كېلىپ چىقىقان ئاشقازان كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئۈچ قېتىم، ھەر قېتىمدا 10 مىللىلىتىردىن، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەجۇنى لوغانزىيا

[تەركىبى]

كامادىرىيۇس ..... 30 گرام
قارا خەربەق ..... 7 گرام
چاڭگاك ..... 30 گرام
قەلەمپۇر..... 30 گرام
جاۋۇشىر..... 15 گرام
سەبرى ..... 30 گرام
ئاچچىقتاۋۇز ..... 40 گرام
بىستىپايەج..... 30 گرام
غارىقۇن ..... 35 گرام
سازەچ ھىندى..... 15 گرام
سوقمۇنىيا..... 7 گرام
پىلپىل ..... 15 گرام
ئۇستەقۇددۇس ..... 30 گرام
سۇمبۇل ..... 15 گرام
تاغ پىيىزى ..... 40 گرام
دارچىن ..... 15 گرام
رۇم بەدىيان ..... 35 گرام
ئاقمۇچ ..... 15 گرام

قارىمۇچ	15 گرام	ئىزخىر	15 گرام
ئۇشەق.....	15 گرام	مەستىكى.....	15 گرام
قەردەمانە	15 گرام	ئاسارۇن	15 گرام
ئېگىر.....	40 گرام	قۇندۇز قەھرى	15 گرام
ھەببى بىلسان	20 گرام	ھەسەل	1600 گرام

[**ياساش ئۇسۇلى**] دورىلارنى سوقۇپ، ئەلگەكتىن ئۆتكۈزۈپ ھەسەلنى قىيام قىلىپ ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[**تەبىئىتى**] قۇرۇق ئىسسىق.

[**خۇسۇسىيىتى**] غەيرىي تەبىئىي بەلغەم، سەۋدا، سەپرا خىلىتلىرىنى سۈرۈش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلىتىدىن كېلىپ چىققان تېرە كېسەللىكلىرىگە ھەم قەۋزىيەت قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] تاماقتىن كېيىن كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 3～5 گرام ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەجۇنى تۇربۇت

[**تەركىبى**]

تۇربۇت.....	300 گرام	نارمىشكى	15 گرام
سوقمونىيا	30 گرام	قەلەمپۇر	15 گرام
قاقىلە	15 گرام	مەستىكى.....	15 گرام
لاچىندانە	15 گرام	قارىمۇچ	15 گرام
زەنجىۋىل	15 گرام	قىزىل شېكەر	300 گرام
دارچىن	15 گرام	ھەسەل	1200 گرام
گۈلدارچىن	15 گرام		

[**ياساش ئۇسۇلى**] سوقمۇنىيا بىلەن مەستىكىنى - ئايرىم ئايرىم سالايە قىلىپ، تۇربۇتنىڭ ئىچىدىكى ياغىچىنى ئېلىۋېتىپ، باشقا دورىلار بىلەن بىللە يۇمشاق سوقۇپ تاسقاپ، ھەسەلنى چەككىلەپ ئارىلاشتۇرۇپ، ئاخىرىدا ئايرىم سالايە قىلغان دورا تالقانلىرىنى تەكشى ئارىلاشتۇرىپ تەييارلىنىدۇ.

[**تەبىئىتى**] قۇرۇق ئىسسىق.

[**خۇسۇسىيىتى**] غەيرىي تەبىئىي بەلغەم، سەۋدا ۋە سەپرا خىلىتىنى سۈرۈش؛ توسالغۇلارنى ئېچىش، بەدەننى قىزىتىش، پەي ۋە نېرۋىلارنى قۇۋۋەتلەش، ئاغرىق پەسەيتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كىسەللىكلەر] غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلىتىدىن بولغان قۇ-لۇنجى، ھەر خىل بوغۇم ئاغرىقى، ئولتۇرغۇچ نېرۋا ئاغرىقى، پالەچ، لەقۋا قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۇندە بىر قېتىم، 6 گرامدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

جاۋارىش تۇرىۋۇت Ⅲ

[تەركىبى]

ئاق تۇرىۋۇت ..... 9 گرام	نېپىز دارچىن ..... 4 گرام
سوقمۇنىيا ..... 2 گرام	قەلەمپۇر ..... 4 گرام
ئامىلە پوستى ..... 5 گرام	جۆز ..... 4 گرام
قارىمۇچ ..... 4 گرام	قۇرتئوت ..... 4 گرام
قېلىن دارچىن ..... 4 گرام	قەنت ..... 45 گرام
نېپىز زەنجىۋىل ..... 4 گرام	ھەسەل ..... 90 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] قەنتنى ھەسەلگە قوشۇپ قىيام قىلىپ، باشقا دورىلارنى سوقۇپ تاسقاپ، قىيامغا تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلىتىنى سۈرۈش، يەل تارقىتىش، توسالغۇ-لارنى ئېچىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كىسەللىكلەر] غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلىتىدىن بولغان ئۇ-چەي توسۇلۇش، قەۋزىيەت، ھەر خىل تېپتىكى بوغۇم ئاغرىقلىرى، رېماتىزم قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۇندە 2 قېتىم، ھەر قېتىمدا 15 ～ 10 گرام تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئايارەج لوغانزىيا

(ئەركىلىگە تاۋىچى ھام دورىلار ✓
ۋەشىرەۋلگەن بىلەن دورا)

[تەركىبى]

شەھمەنزەل ..... 25 گرام	سوقمۇنىيا ..... 15 گرام
تاغ پىيىزى ..... 15 گرام	خەربەق سىياھ ..... 15 گرام
غارىقۇن ..... 15 گرام	تاغ سامسىقى ..... 15 گرام

سېرىقئوت ..... 10 گرام
مۇقەل..... 10 گرام
سەبرى..... 10 گرام
كامادىرىيۇس ..... 10 گرام
تاغ يالپۇزى ..... 10 گرام
رۇم بەدىيان ..... 10 گرام
سازەج ..... 5 گرام
كۈدە ئۈرۈقى ..... 5 گرام
پەرفىيۇن ..... 5 گرام
ئاترىلال..... 5 گرام
زەنجىۋىل ..... 5 گرام
جۆئدە ..... 5 گرام
زەپەر ..... 5 گرام
نېپىز دارچىن ..... 5 گرام
ئاقمۇچ ..... 5 گرام
سۇمبۇل ..... 5 گرام
قۇندۇز قەھرى..... 5 گرام
زىراۋەندە ..... 5 گرام
جىنتىيانا ..... 5 گرام
ئۈستقۇددۇس ..... 5 گرام
ھەسەل..... 700 گرام

[**ياساش ئۇسۇلى**] غارىقۇننى سىم ئەلگەكتىن ئۆتكۈزۈپ، سوقمۇنيا، زەپەر، قۇندۇز قەھرىنى ئايرىم ـ ئايرىم سالايە قىلىپ، قالغان دورىلارنى پاكىز تازىلاپ، يۇمشاق سوقۇپ تالقانلاپ، ھەسەلنى چەككىلەپ، ئاۋۋال سالايە قىلىنغان دورىلارنى، ئاندىن غارىقۇنـ نى، ئاخىرىدا تالقانلارنى سېلىپ تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[**تەبىئىتى**] قۇرۇق ئىسسىق.

[**خۇسۇسىيىتى**] غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلىتىنى سۇرۇش، توسالغۇلارنى ئېچىش، پەيلەرنى چىكىتىش، مېڭىنى قۇۋۋەتلەش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلىتىدىن بولغان باش ئاغرىقى، پالەچ، لەقۋا، ئاقكېسەل قاتارلىق ھەر خىل كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۈندە بىر قېتىم، 10 گرامدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

[**دىققەت قىلىدىغان ئىشلار**] ھامىلدار ئاياللار، كىچىك بالىلارغا ئىشلىتىلمەيدۇ، بۆرەك ئاجىزلىقى، يۈرەك ئاجىزلىقى بارلارغا ئېھتىيات قىلىپ ئىشلىتىلىدۇ.

ھەببى سەكبىنەچ I

[**تەركىبى**]

سەكبىنەچ..... 7 گرام
مۇقەل ..... 7 گرام
سەبرە ..... 7 گرام
غارىقۇن ..... 7 گرام

[**ياساش ئۇسۇلى**] مۇقەلنى سۇدا ئېرىتىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، قاياناق سۇ بىلەن يۇغۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[**تەبىئىتى**] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلتىنى سۇرۇش، ياللۇغ قايتۇرۇش، پەي ۋە مۇسكۇل، نېرۋىلارنى قۇۋۋەتلەش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلتىدىن بولغان ئۆپكە ياللۇغى، سوغۇقتىن بولغان يۆتەل، دەم سقىش، نەزلە، پالەچ، لەقۋا، ئىستىرخا، مۇپاسىل، نۇقرەس، ئىرقۇننىسا، سۇيدۇك تۇتۇلۇش، ھەيز تۇتۇلۇش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 3 ~ 2 دانە، كەچتە تاماقتىن كېيىن قاينىق سۇ بىلەن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ھەببى سەكبىنەچ II

[تەركىبى]

سەكبىنەچ ..... 15 گرام	قارىمۇچ ..... 10 گرام
زەنجىۋىل ..... 15 گرام	ئاسارۇن ..... 10 گرام
دارچىن ..... 15 گرام	سېرىق ھېلىلە پوستى ...18..گرام
ھەببى بىلسان ..... 5 گرامدىن	ھېلىلە كابىلى پوستى ...18..گرام
شەترەنجى ھىندى ..... 5 گرامدىن	قارا ھېلىلە..... 18 گرام
قېلىن دارچىن ..... 5 گرامدىن	ئامىلە ..... 18 گرام
ئېگىر ..... 5 گرامدىن	غارىقۇن ..... 30 گرام
جۇۋىنە..... 5 گرامدىن	سەبرە..... 40 گرام
كەرەپشە ئۇرۇقى..... 5 گرامدىن	مەستىكى ..... 50 گرام
مورمەككى ..... 5 گرامدىن	شېكەر ..... 90 گرام
پىلپىل ..... 10 گرام	

[ياساش ئۇسۇلى] يېلىم دورىلارنى ئايرىم سالايە قىلىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ ئارىلاشتۇرۇپ، سۇ بىلەن يۇغۇرۇپ، قائىدە بويىچە ھەب تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلتىنى سۇرۇش، ھۆللۈكلەرنى قۇرۇتۇش، قىزىتىش، قويۇق سوغۇق يەللەرنى تارقىتىش، قان تازىلاش، غىدىقلىنىشنى پەسەيتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلتىدىن بولغان پالەچ، لەقۋا، ئىستىرخا، مۇپاسىل، نۇقرەس، ئىرقۇننىسا، ئاشقازان ئاجىزلىقى، قېچىشقاق قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 9 ~ 7 دانە ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ھەببى سەكبىنەچ Ⅲ

[تەركىبى]
سەكبىنەچ ..... 30 گرام سوقمۇنىيا..... 9 گرام
شەھمەنزەل..... 30 گرام
[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تالقانلاپ، قائىدە بويىچە سۇ بىلەن نەمدەپ يۇغۇرۇپ ھەب تەييارلىنىدۇ.
[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.
[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلىتىنى سۈرۈش، ئاشقازان ۋە ئۈچەينى قۇۋۇتلەش، توسالغۇلارنى ئېچىش.
[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلىتىدىن بولغان ئۆچەي توسۇلۇش، قەۋزىيەت، ئاشقازان ۋە ئۈچەينى سوغۇق يەل قاپلاش، يەل يۈرۈشمەسلىك قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 9 ~ 7 دانە تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ھەببى پەرفىيۇن

[تەركىبى]
پەرفىيۇن ..... 10 گرام غارىقۇن ..... 10 گرام
شەھمەنزەل ..... 10 گرام مۇقەل..... 10 گرام
سەكبىنەچ ..... 10 گرام سەبرە..... 20 گرام
[ياساش ئۇسۇلى] مۇقەلنى سۇدا ئېرىتىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ يۇغۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.
[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.
[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلىتىنى سۈرۈش، سۇيدۇك ۋە ھەيزنى راۋان قىلىش، ئۆپكىنى تازىلاش.
[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلىتىدىن بولغان بولغان پالەچ، لەقۋا، ئىستېرخا، سۇيدۇك تۇتۇلۇش، ھەيز تۇتۇلۇش، ئۈچەي يالۇغى، ئۆپكە يالۇغى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 7 ~ 5 دانە، كەچتە تاماقتىن كېيىن قايناق سۇ بىلەن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ھەببى ئىستەمخىقۇن

[تەركىبى]

سەبرە	45 گرام	سۇمبۇل	3 گرام
بىستىپايەج	20 گرام	قېلىن دارچىن	3 گرام
ئەفتىمۇن	20 گرام	ھەببى بىلسان	3 گرام
سوقمۇنىيا	10 گرام	ئېگىر	3 گرام
غارىقۇن	10 گرام	ھىندى تۇزى	3 گرام
شەھمەنزەل	10 گرام	ئاسارۇن ئۇسارسى	3 گرام
ئەپسەنتىن	3 گرام	ئىزخىرمەككى	3 گرام
ئۇد ھىندى	3 گرام	يۇمىلاق زىراۋەندە	3 گرام
مەستىكى	3 گرام	دارچىن	3 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] يېلىم دورىلارنى ئايرىم سالايە قىلىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، ئۇزئارا ئارىلاشتۇرۇپ، سۇ بىلەن يۇغۇرۇپ، قائىدە بويىچە ھەب تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبىئىي بەلغەم ۋە غەيرىي تەبىئىي سەۋدا خىلىتىنى سۇرۇش، مېڭە توسالغۇلىرىنى ئېچىش، ئەستە تۇتۇش قۇۋۋىتىنى ئاشۇرۇش، قوبۇق يەللەرنى تارقىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلىتىدىن بولغان باش ۋە بەدەن ئېغرىقى، نېرۋا ئاجىزلىقى، گۇمانخورلۇق، ئۇنتۇغاقلىق، ئاشقازان ۋە بۆرەك سوۋۇپ كېتىش، يۇرەك تىترەش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 9 ~ 7 دانە، تاماقتىن كېيىن كەچتە ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ھەببى تۇربۇت I

[تەركىبى]

تۇربۇت	30 گرام	ھىلىلە كابلى پوستى	10 گرام
سۆرۇنجان	5 گرام	قەسبۇزەرىرە	3 گرام
سېرىق ھىلىلە پوستى ...	10 گرام	كەتىرا	3 گرام

ئەفتىمۇن ..... 3 گرام كەرەپشە ئۇرۇقى ..... 2 گرام
غارىقۇن..... 3 گرام رۇم بەدىيان..... 2 گرام
ھىندى تۇزى..... 3 گرام سوقمۇنيا..... 2 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تالقانلاپ، مۇڭاپىق مىقداردىكى سۇدا نەمدەپ، قائىدە بويىچە ھەب تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلىتىنى سۇرۇش، ياللۇغ قايتۇرۇش، يەل تارقىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلىتىدىن بولغان مۇپاسىل، نۇقرەس، ئىرقۇننىسا، ئاشقازان ئاجىزلىقى، ھەزىم ئاجىزلىقى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۇندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 7 ~ 5 دانە، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ھەببى تۇربۇت II

[تەركىبى]

تۇربۇت ..... 10 گرام ئاچچىقتاۋۇز ..... 2 گرام
سەبرە ..... 10 گرام كەتىرا ..... 2 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تالقانلاپ، سۇ بىلەن نەمدەپ، قائىدە بويىچە ھەب تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلىتىنى سۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلىتىدىن بولغان مېڭە ۋە ئاشقازان كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۇندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 5 ~ 3 دانە ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ھەببى تۇربۇت III

[تەركىبى]

تۇربۇت ..... 2 گرام قىزىلگۇل ..... 2 گرام
بىنەپشە ..... 2 گرام سىرىق ھىلىلە پوستى ..... 3 گرام

كەتىرا ..... 3 گرام
سوقمۇنىيا ..... 1 گرام
ئاچچىقتاۋۇز ..... 1 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] مۇقەلنى سۇدا ئىرىتىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تالقانلاپ، نەمدەپ، قائىدە بويىچە ھەب تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبىئىي بەلغەم ۋە غەيرىي تەبىئىي سەپرا خىلىتىنى سۇرۇش، ئاغرىق پەسەيتىش، مېڭىنى قۇۋۋەتلەش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلىتىدىن بولغان بوغۇم ئاغرىقى، مېڭە ئاجىزلىقى، كۆرۈش قۇۋۋىتى ئاجىزلىقى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 9 ~ 7 دانە، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى لوغانزىيا

[تەركىبى]

ئاچچىقتاۋۇز ..... 15 گرام
سېرىق ئوت ئۇرۇقى ..... 10 گرام
غارىقۇن ..... 15 گرام
جىنتىيانا ..... 10 گرام
قارا خەربەق ..... 15 گرام
سەئدە كوفى ..... 10 گرام
ئۆشنە ..... 15 گرام
ئاقمۇچ ..... 10 گرام
سەبرە ..... 10 گرام
پىلپىل ..... 10 گرام
جاۋاشىر ..... 10 گرام
ئۇستقۇددۇس ..... 10 گرام
سەكبىنەچ ..... 10 گرام
بىستىپايەج ..... 10 گرام
مۇقەل ..... 10 گرام
سۇمبۇل ..... 10 گرام
مۇرمەككى ..... 10 گرام
ئادراسمان ئۇرۇقى ..... 10 گرام
پەرفىيۇن ..... 10 گرام
زەنجىۋىل ..... 10 گرام
كۈدە يوپۇرمىقى ..... 10 گرام
قارىمۇچ ..... 5 گرام
ھەببۇلغار ..... 10 گرام
كەرەپشە ئۇرۇقى ..... 5 گرام
يالپۇز ..... 10 گرام
قۇندۇز قەھرى ..... 5 گرام
ئاچچىق ئەمەن ..... 5 گرام
زەپەر ..... 2 گرام
دارچىن ..... 5 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] زەپەرنى ئايرىم سالايە قىلىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، مۇقەلنى ئىرىتىپ سۇيىدە يۇغۇرۇپ، قائىدە بويىچە قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبىئىي بەلگەم ۋە غەيرىي تەبىئىي سەۋدا خىلىتىنى سۇ-رۇش، سوغۇق يەللەرنى تارقىتىش، پەي ۋە نېرۋىلارنى قۇۋۇتلەش، سۈيدۈك ۋە ھەيزنى راۋان قىلىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبىئىي بەلگەم ۋە سەۋدا خىلىتىدىن كېلىپ چىققان پالەچ، لەقۋا، ئىستېرخا، مۇپاسىل، نۇقرەس، ئىرقۇنىسا، پەي ۋە مۇس-كۇللار بوشاپ كېتىش، بەدەن سوۋۇپ كېتىش، جىگەرنى ماي قاپلاش، ئاشقازان كۆپۈش، قەۋزىيەت، سۈيدۈك تۇتۇلۇش، ھەيز تۇتۇلۇش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 9 ~ 7 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئايارەج پەيقىرا بارىد①

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] جىگەرنى قۇۋۇتلەش، غەيرىي تەبىئىي سەپرا خىلىتىنى سۈرۈش، قان خىلىتىنى تەڭشەش، توسالغۇلارنى ئېچىش، يەل تارقىتىش، ئاغرىق پەسەيتىش.

سۇفۇپى سۆرۈنجان ھار②

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] پەي ۋە مۇسكۇللارنى چىڭىتىش، ئاغرىق پەسەيتىش، ئىششىق قايتۇرۇش، غەيرىي تەبىئىي بەلگەم خىلىتىنى سۈرۈش.

ھەببى سۆرۈنجان II ③

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] پەي ۋە نېرۋىنى قۇۋۇتلەش، غەيرىي تەبىئىي بەلگەم ۋە سەۋدانى سۈرۈش، ئاغرىق پەسەيتىش، ئاغرىق توختىتىش، يەل تارقىتىش.

---

① تەپسىلاتى 24 ـ بابتا.
② تەپسىلاتى 35 ـ بابتا.
③ تەپسىلاتى 35 ـ بابتا.

هەببى سەبرە I ①

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] پەي ۋە مۇسكۇللارنى قۇۋۇەتلەش، غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلىتىنى سۇرۇش، ئارتۇق ھۆللۇكلەرنى قۇرۇتۇش، قىزىتىش.

§ 3 . غەيرىي تەبىئىي سەۋدا خىلىتىنى سۇرگۈچى دورىلار [مەتبۇخ ئەدۋىيە]

ھەر خىل ئىچكى ـ تاشقى سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن سەۋدا خىلىتىدا سۇيۇقلۇق جەھەتتە ئۆزگىرىش يۈز بېرىپ، ئومۇمىي بەدەننىڭ ياكى مەلۇم بىر ئەزانىڭ تەبىئىي تۈزۈلۈشىدە غەيرىي نورمال ئۆزگىرىش بولماستىن، بەلكى مىزاجىدا ئۆزگىرىش يۈز بېرىپ، نورمال بولغان فىزىئولوگىيىلىك خىزمىتى توسقۇنلۇققا ئۇچرايدۇ.

بۇ خىل كېسەللىكلەرگە قارىتا، غەيرىي تەبىئىي سەۋدا خىلىتىنى پىشۇرۇش باسقۇچىدىن كېيىن، بەدەن سىرتىغا سۇرۇپ چىقىرىشقا توغرا كېلىدۇ. بۇ خىل خۇسۇسىيىتى ئاساسلىق ئورۇندا تۇرىدىغان دورىلار ئومۇملاشتۇرۇپ غەيرىي تەبىئىي سەۋدا خىلىتىنى سۇرگۈچى دورىلار ياكى سەۋدانىڭ مۇسھىل دورىلىرى دېيىلىدۇ. مەسىلەن: مەتبۇخى مۇسھىل سەۋدا، مەتبۇخى بىستىپايەج، مەتبۇخى خىيارشەنبەر I ، مەتبۇخى ئەينۇلا، مەتبۇخى ئۇستقۇددۇس I ، مەتبۇخى چىلان، مەتبۇخى ئەفتىمۇن VI ، مەتبۇخى ئەفتىمۇن I ، مەتبۇخى ئەفتىمۇن II ، مەتبۇخى ئەفتىمۇن III ، مەتبۇخى ئەفتىمۇن IV ، مەتبۇخى ئەفتىمۇن V ، مەتبۇخى خىيارشەنبەر II ، مەتبۇخى ئۇستقۇددۇس II قاتارلىقلار.

مەتبۇخى مۇسھىل سەۋدا

[تەركىبى]

ئۇستقۇددۇس ..... 10 گرام	شاھتەررە ..... 10 گرام
گاۋزبان ھىندى..... 10 گرام	پىرسىياۋشان ..... 10 گرام
بادرەنجى بۇيا ..... 10 گرام	بەدىيان ..... 10 گرام

① تەپسلاتى 35 ـ بابتا.

چىلان..... 30 گرام　　سېرىق ئوت ..... 60 گرام
سەرپىستان..... 30 گرام　　خىيارشەنبەر ..... 60 گرام
چۈچۈكبۇيا يىلتىزى ..... 15 گرام　　تەرەنجىبىن..... 60 گرام
سانا..... 15 گرام　　بادام يېغى..... 10 مىللىلىتىر

[ياساش ئۇسۇلى] سانا، خىيارشەنبەر، تەرەنجىبىن قاتارلىق دورىلارنى ئايرىم - ئايرىم ھالدا قاياناق سۇغا چىلاپ تەمىنى ئېلىپ، باشقا دورىلارنى چالا سوقۇپ، 1500 مىللىلىتىر سۇغا 12 سائەت چىلاپ قاينىتىپ، تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، تەمى ئېلىنغان دورا سۇيىنى قوشۇپ، بادام يېغىنى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] ھۆل ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبئىي سەۋدا خىلىتىنى سۈرۈپ چىقىرىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبئىي سەۋدا خىلىتىدىن كېلىپ چىقان كېسەللىكلەر ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] بىر كۈندە 2 قېتىم، ھەر قېتىمدا 150 ~ 100 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىچىلىدۇ.

مەتبۇخى بىستىپايەج

[تەركىبى]

بىستىپايەج..... 20 گرام　　بادام يېغى ..... 4 مىللىلىتىر
پونۇس ..... 28 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى مۇۋاپىق مىقداردىكى سۇغا چىلاپ، قاينىتىپ تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، بادام يېغىنى قوشۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] ھۆل ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبئىي سەۋدا، بەلغەم خىلىتىنى سۈرۈش، مېڭىنى قۇۋۋەتلەش، توسالغۇلارنى ئېچىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبئىي سەۋدا خىلىتىدىن بولغان نېرۋا ئاجىزلىقى، مېڭە ئاجىزلىقى، مۇپاسىل قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 3 قېتىم، ھەر قېتىمدا 50 ~ 30 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىچىلىدۇ.

مەتبۇخى خىيارشەنبەر I

[تەركىبى]

خىيارشەنبەر ..... 21 گرام	ئەنجۇر مونكى ..... 15 گرام
پىرسىياۋشان ..... 15 گرام	سەرپىستان ..... 10 گرام
چۇچۇكبۇيا يىلتىزى ..... 15 گرام	چىلان ..... 10 گرام
بىنەپشە ..... 12 گرام	زەنجىۋىل ..... 30 گرام
ئۇرۇقسىز ئۇزۇم ..... 30 گرام	تەرەنجىبىن ..... 30 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى قائىدە بويىچە سۇغا چىلاپ، قاينىتىپ، تىرىپلىرىنى سۇزۇۋېتىپ، 750 مىللىلىتىر مەتبۇخ تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] ھۆل ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبئىي سەۋدا خىلىتىنى سۇرۇش، سۇيدۇك ۋە ھەيزنى راۋانلاشتۇرۇش، توسالغۇلارنى ئېچىش، ياللۇغ قايتۇرۇش، تەرەتنى يۇمشىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبئىي سەۋدا خىلىتىدىن بولغان ھەيز توسۇلۇش، بالىياتقۇ ياللۇغى، داس بوشلۇقى ياللۇغى، ھەيز ئاغرىتىپ كېلىش، قەۋزىيەت قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، ھەر قېتىمدا 100 ~ 50 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىچىلىدۇ.

مەتبۇخى ئەينۇلا

[تەركىبى]

تەمرى ھىندى ..... 20 گرام	ئۇستقۇددۇس ..... 35 گرام
ئەينۇلا ..... 20 گرام	گۈلقەنت ..... 50 گرام
سىرىق ھىلىلە پوستى ... 20 گرام	پونۇس ..... 60 گرام
شاھتەررە ..... 25 گرام	خىيارشەنبەر ..... 60 گرام
گۈلبىنەپشە ..... 15 گرام	تەرەنجىبىن ..... 30 گرام
چىلان ..... 15 گرام	

[ياساش ئۇسۇلى] پونۇس، خىيارشەنبەر، تەرەنجىبىن، تەمرى ھىندى قاتارلىقلارنى ئايرىم ـ ئايرىم ھالدا قاينىق سۇغا چىلاپ، تەمىنى ئېلىپ، باشقا دورىلارنى چالا سوقۇپ،

1500 مىللىلىتىر سۇغا 12 سائەت چىلاپ ئاندىن قاينىتىپ، تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، تەمى ئېلىنغان دورا سۈلىرىنى قوشۇپ، ئاخىرىدا گۈلقەنتنى ئارىلاشتۇرۇپ، 750 مىللىلىتىر مەتبۇخ تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] ھۆل ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبئىي سەۋدا خىلتىنى سۇرۇش، يالۇغ قايتۇرۇش، ئاشقازاننى قۇۋۇتلەش، تەرەتنى يۇمشىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبئىي سەۋدا خىلتىدىن بولغان قاپاق گىرۋىكى يالۇغى، بىرىكتۇرگۈچى پەردە يالۇغى، كۆز تۇتاشتۇرغۇچى پەردىسى قىچىشىش، قەۋزىيەت، قۇلۇنجى قاتارلىقلاغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، ھەر قېتىمدا 100 ~ 50 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىچىلىدۇ.

مەتبۇخى ئۇستقۇددۇس I

[تەركىبى]

ئۇستقۇددۇس ..... 10 گرام	بىستىپايەج ..... 15 گرام
بابۇنە ..... 10 گرام	زاراڭزا مېغىزى ..... 15 گرام
قەنتەربيۇن ..... 10 گرام	چىلان ..... 30 گرام
ئەفتىمۇن ..... 10 گرام	سەرپىستان ..... 30 گرام
سۆرۈنجان ..... 6 گرام	

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى قائىدە بويىچە چالا سوقۇپ، بىر لىتىر سۇغا 12 سائەت چىلاپ ئاندىن يېرىمى قالغۇچە قاينىتىپ، تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، 750 مىللىلىتىر مەتبۇخ تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] ھۆل ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبئىي سەۋدا خىلتىنى سۇرۇش، قان تازىلاش، توسالغۇلارنى ئېچىش، قان ئايلىنىشنى ياخشىلاش، نېرىپلارنى قۇۋۇتلەش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبئىي سەۋدا خىلتىدىن بولغان مالىخۇلىيا، جۇنۇن، ئىرقۇننىسا، مۇپاسىل، نۇقرەس قاتارلىق كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 3 قېتىم، ھەر قېتىمدا 50 ~ 30 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەتبۇخى چىلان

[تەركىبى]

چىلان	65 گرام	رۇم بەدىيان	23 گرام
ئەينۇلا	45 گرام	مەستىكى	13 گرام
قىزىل ئۇزۇم	60 گرام	تۇربۇت	15 گرام
شاھتەررە	15 گرام	تەمرى ھىندى	60 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى قائىدە بويىچە چالا سوقۇپ بىر لىتىر سۇغا 12 سائەت چىلاپ ئاندىن قاينىتىپ، يېرىمى قالغاندا تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، 750 مىللىلىتىر مەتبۇخ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] ھۆل ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبىئىي سەۋدا، بەلغەم ۋە سەپرا خىلىتىنى سۈرۈش؛ قان تازىلاش، توسالغۇلارنى ئېچىش، قان ۋە سەپرا خىلىتىنىڭ ئۆتكۈرلۈكىنى پەسەيتىش، تەرەتنى راۋانلاشتۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبىئىي سەۋدا، بەلغەم ۋە سەپرا خىلىتىنىڭ تەسىرىدىن كېلىپ چىققان كېسەللىكلەر، قان بۇزۇلۇش خاراكتېرلىك تېرە كېسەللىكلىرى، يۇقىرى قان بېسىم، قان تومۇر توسۇلۇش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 3 قېتىم، ھەر قېتىمدا 50 ~ 30 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەتبۇخى ئەفتىمۇن VI

[تەركىبى]

ئەفتىمۇن	30 گرام	بىستىپايەج	15 گرام
ھىلىلە كابىلى پوستى	30 گرام	تۇربۇت	12 گرام
ئۇستقۇددۇس	30 گرام	سانا	20 گرام
ئۇرۇقسىز ئايرىلغان ئۇزۇم	30 گرام		

[ياساش ئۇسۇلى] سانانى ئايرىم قاياق سۇغا چىلاپ، تەمىنى ئېلىپ، تۇربۇتنىڭ ئىچىدىكى ياغىچىنى ئېلىۋېتىپ، ئەفتىمۇننى ئايرىم خالتىغا ئېلىپ، چالا سوقۇلغان باشقا دورىلار بىلەن بىرلىكتە 1100 مىللىلىتىر سۇغا 8 سائەت چىلاپ ئاندىن قاينىتىپ، $\frac{2}{3}$ قىسمى

قالغاندا تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، سانانىڭ تەمى ئېلىنغان سۇنى قوشۇپ مەتبۇخ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبىئىي سەۋدا ۋە غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلىتىنى تازىلاش، مېڭىنى تازىلاش، تەرەتنى يۇمشىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبىئىي سەۋدا خىلىتىدىن بولغان مالىخۇلىيا، جۇنۇن، سەرئى، ھىستېرىيە قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، ھەر قېتىمدا 50 ~ 30 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەتبۇخى ئەفتىمۇن I

[تەركىبى]

ئەفتىمۇن	20 گرام	نېلۇپەر	10 گرام
خىيارشەنبەر	60 گرام	كاسنە ئۇرۇقى	10 گرام
تەرەنجىبىن	60 گرام	سانا	20 گرام
تۇربۇت	10 گرام	سېرىق ھېلىلە پوستى ...	20 گرام
بادام يېغى	10 گرام	ئافلاتۇن چۈچۈكبۇيا يىلتىزى ...	10 گرام
بادرەنجى بۇيا	10 گرام	سېرىقئوت ئۇرۇقى	10 گرام
گاۋزىبان	10 گرام	شاھتەررە	10 گرام
ئامىلە	10 گرام	بىنەپشە	10 گرام
ئۇستقۇددۇس	10 گرام	ئۇرۇقسىز ئۇزۇم	30 گرام
پىستىپايەج	10 گرام	قىزىلگۈل	20 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] ئەفتىمۇن، خىيارشەنبەر، تەرەنجىبىن، سانا قاتارلىق دورىلاردىن باشقا دورىلارنى چالا سوقۇپ، 1500 مىللىلىتىر سۇغا بىر سوتكا چىلاپ قاينىتىپ، يېرىمى قالغاندا ئەفتىمۇن، خىيارشەنبەر، تەرەنجىبىن، سانا قاتارلىق دورىلارنىڭ قايناق سۇغا ئايرىم چىلاپ سۈزۈۋېلىنغان سۈيىنى قوشۇپ ئارىلاشتۇرۇپ، ئاندىن دورىلارنىڭ تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] ھۆل ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبىئىي سەۋدا ۋە سەپرا خىلىتلىرىنى سۇرۇش، نېرۋىنى تىنچلاندۇرۇش، قان تازىلاش، توسالغۇلارنى ئېچىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبىئىي سەۋدا خىلىتىدىن بولغان ھەر خىل كېسەللىكلەر، سەرئى، خەفەقان، قان بۇزۇلۇشتىن بولغان ھەر خىل تېرە كېسەللىك-

لەر، يۇقىرى قان بېسىم كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئۈچ قېتىم، ھەر قېتىمدا 50～100 مىللىلىتىر مەتبۇخقا ئىككى تامچە بادام يېغىنى تېمىتىۋېتىپ ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەتبۇخى ئەفتىمۇن Ⅱ

[تەركىبى]

ئەفتىمۇن	40 گرام	شاھتەررە	30 گرام
گاۋزىبان	15 گرام	ئەينۇلا	90 گرام
ئۇستقۇددۇس	20 گرام	گۈلبىنەپشە	15 گرام
سېرىق ھېلىلە پوستى	30 گرام	قىزىلگۈل	15 گرام
قارا ھېلىلە	30 گرام	سانا	20گرام
ئاق لەيلى ئۇرۇقى	15 گرام	تەرەنجىبىن	120 گرام
كاسنە ئۇرۇقى	15 گرام	چىلان	30 گرام
بىستىپايەج	15 گرام	ئامىلە	20 گرام
چۆپچىن	30 گرام		

[ياساش ئۇسۇلى] ئەفتىمۇن، تەرەنجىبىن، سانادىن باشقا دورىلارنى چالا سوقۇپ، 3000 مىللىلىتىر سۇغا بىر سوتكا چىلاپ قاينىتىپ، يېرىمى قالغاندا تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، ئەفتىمۇن، تەرەنجىبىن، سانالارنى ئايرىم ـ ئايرىم قاياق سۇغا چىلاپ ئېلىنغان سۈيىنى قوشۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] ھۆل ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبئىي سەۋدا، سەپرا خىلىتلىرىنى سۇرۇپ چىقىرىش، قان تازىلاش، توسالغۇلارنى ئېچىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبئىي سەۋدا خىلىتىدىن بولغان بالىياتقۇ ۋە جىنسىي يول كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئۈچ قېتىم، ھەر قېتىمدا 50～75 مىللىلىتىر ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەتبۇخى ئەفتىمۇن Ⅲ

[تەركىبى]

ئەفتىمۇن	25 گرام	بادرەنجى بۇيا	15 گرام
گاۋزىبان	15 گرام	ئۇستقۇددۇس	15 گرام

قىزىلگۈل ..... 10 گرام
سېرىق ھېلىلە ..... 20 گرام
بەدىيان ..... 10 گرام
ئەينۈلا ..... 20 گرام
بىستېپايەج ..... 15 گرام
سانا ..... 5 گرام
تەرەنجىبىن ..... 40 گرام
خىيارشەنبەر ..... 20 گرام

[**ياساش ئۇسۇلى**] ئەفتىمۇن، خىيارشەنبەر، سانا، تەرەنجىبىن قاتارلىقلارنى ئايرىم - ئايرىم ھالدا 100 مىللىلىتىردىن قايناق سۇغا چىلاپ تەمى ئېلىنىدۇ. قالغان دورىلارنى چالا سوقۇپ 2000 مىللىلىتىر سۇغا بىر سوتكا چىلاپ، يېرىمى قالغىچە قاينىتىپ تىرىپلەرنى سۈزۈۋېتىپ، سۈيىگە تەمى ئېلىنغان دورىلارنىڭ سۈيىنى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[**تەبىئىتى**] ھۆل ئىسسىق.

[**خۇسۇسىيىتى**] غەيرىي تەبىئىي سەۋدا، سەپرا خىلتىلىرىنى سۇرۇش، توسالغۇلارنى ئېچىش، ئىششىق قايتۇرۇش، قان تازىلاش رولىغا ئىگە.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] غەيرىي تەبىئىي سەۋدا، سەپرا خىلتىلىرىدىن بولغان ھەر خىل كېسەللىكلەرگە؛ نېرۋا خاراكتېرلىك يۇرەك كېسىلىگە، ھەر خىل يالۇغلىنىش خاراكتېرلىك كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۈندە ئۈچ قېتىم، ھەر قېتىمدا 50～75 مىللىلىتىر ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەتبۇخى ئەفتىمۇن Ⅳ

[**تەركىبى**]

ئەفتىمۇن ..... 45 گرام
سانا ..... 35 گرام
گاۋزىبان ..... 20 گرام
شاھتەررە ..... 30 گرام
بىستېپايەج ..... 20 گرام
ئۇستقۇددۇس ..... 30 گرام
ئۇد سەلىب ..... 20 گرام
قەنتەرىيۇن ..... 15 گرام
بادرەنجى بۇيا ..... 20 گرام
گۈلبىنەپشە ..... 15 گرام
نېلۇپەر ..... 15 گرام
شوخلا ..... 15 گرام
ئاقلانغان تۇربۇت ..... 15 گرام
پىرسىياۋشان ..... 15 گرام
بەدىيان يىلتىزى پوستى ..... 15 گرام
ئاقلانغان چۈچۈكبۇيا يىلتىزى ... 45 گرام
كاسنە يىلتىزى ..... 15 گرام
سېرىق ھېلىلە پوستى ... 30 گرام
قارا ھېلىلە ..... 20 گرام
قىزىلگۈل ..... 20 گرام
چىلان ..... 25 گرام
سەرپىستان ..... 15 گرام
ئاچچىقتاۋۇز ..... 15 گرام
تەرەنجىبىن ..... 100 گرام

[**ياساش ئۇسۇلى**] ئەفتىمۇن، سانا، ئاچچىقتاۋۇز، تەرەنجىبىن قاتارلىقلارنىڭ ئايرىم - ئايرىم ھالدا 100 مىللىلىتىر قايناق سۇغا چىلاپ تەمى ئېلىنىدۇ، قالغان دورىلارنى چالا سوقۇپ، 2000 مىللىلىتىر سۇغا بىر سوتكا چىلاپ، قاينىتىپ يېرىمى قالغاندا تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، تەمى ئېلىنغان دورا سۈيى قوشۇپ تەييارلىنىدۇ.

[**تەبىئىتى**] ھۆل ئىسسىق.

[**خۇسۇسىيىتى**] غەيرىي تەبىئىي سەۋدا، بەلغەم سەپرا خىلىتلىرىنى سۈرۈش؛ توسالغۇلارنى ئېچىش، قان تازىلاش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] غەيرىي تەبىئىي سەۋدا، سەپرا، بەلغەم خىلىتلىنىڭ تەسىرىدىن كېلىپ چىققان ھەر خىل كېسەللىكلەرگە؛ جىگەر قان تومۇرلىرى توسۇلۇش، قان تەركىبىدىكى ماي ماددىسى يۇقىرىلاش كېسىلىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 30～50 مىللىلىتىر ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەتبۇخى ئەفتىمۇن V

[**تەركىبى**]

سىرىق ھېلىلە پوستى ... 40 گرام
ئۈستەخۇددۇس ..... 20 گرام
ئەفتىمۇن ..... 20 گرام
قارا ھېلىلە ..... 20 گرام
ئامىلە ..... 20 گرام
بەدىيان ..... 20 گرام
بەدىيان يىلتىزى..... 30 گرام
ئىتئۈزۈمى ..... 20 گرام
گۈلبىنەپشە..... 20 گرام
ئاق لەيلى ئۇرۇقى..... 20 گرام
چۆپچىن ..... 20 گرام
شاھتەررە ..... 30 گرام
كاكىنەچ..... 20 گرام
قوغۇن ئۇرۇقى ..... 20 گرام
تەرەنجىبىن..... 60 گرام
خىيارشەنبەر ..... 30 گرام
تەرخەمەك ئۇرۇقى ..... 20 گرام
رۇم بەدىيان ..... 20 گرام
ئەنجۈر قېقى ..... 60 گرام
سانا ..... 20 گرام
گۈلقەنت ..... 250 گرام
بادام يېغى ..... 15 گرام

[**ياساش ئۇسۇلى**] تەرەنجىبىن، خىيارشەنبەر، سانا قاتارلىقلارنى ئايرىم - ئايرىم ھالدا قايناق سۇغا چىلاپ، تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، ئاندىن باشقا دورىلارنى چالا سوقۇپ سۇغا 24 سائەت چىلاپ، سۈس ئوتتا يېرىمى قالغىچە قاينىتىپ، تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، ئىككى خىل دورا سۈيىنى قوشۇپ، ئاخىرىدا گۈلقەنت، بادام يېغىنى قۇيۇپ ئارىلاشتۇرۇپ مەتبۇخ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] ھۆل ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبىئىي سەۋدا بەلغەم ماددىلىرىنى سۇرۇش، نورماللاشتۇرۇش، توسالغۇلارنى ئېچىش، قان بېسىمىنى چۈشۈرۈش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبىئىي سەۋدا خىلتىدىن بولغان يۇقىرى قان بېسىم كېسەللىكى، يۈرەك قان تومۇر كېسەللىكى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 100 مىللىلىتىردىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەتبۇخى خىيارشەنبەر II

[تەركىبى]

خىيارشەنبەر ..... 100 گرام	ئۈستەۋدۇس ..... 30 گرام
سېرىق ھېلىلە پوستى ... 30 گرام	بەدىيان ..... 30 گرام
ھېلىلە كابىلى پوستى ... 30 گرام	قىزىلگۈل ..... 30 گرام
قارا ھېلىلە ..... 30 گرام	پېرسىياۋشان ..... 30 گرام
بەلىلە پوستى ..... 30 گرام	بىنەپشە ..... 30 گرام
ئامىلە ..... 30 گرام	نىلۇپەر ..... 30 گرام
تۇربۇت ..... 30 گرام	كاسنە ئۇرۇقى ..... 30 گرام
بىستىپايەج ..... 30 گرام	ئەفتىمۇن ئۇرۇقى ..... 30 گرام
ئەفتىمۇن ..... 30 گرام	سانا ..... 30 گرام
تەرەنجىبىن ..... 100 گرام	شاھتەررە ..... 50 گرام
پەرەنجىمىشكى ..... 30 گرام	گۈلقەنت ..... 100 گرام
گاۋزىبان ..... 30 گرام	بادام يېغى ..... 40 گرام
چىلان ..... 50 گرام	

[ياساش ئۇسۇلى] خىيارشەنبەر، تەرەنجىبىن، سانالارنى ئايرىم - ئايرىم چىلاپ تەمىنى ئېلىپ، گۈلقەنت، بادامدىن باشقا دورىلارنى چالا سوقۇپ، 12 سائەت سۇغا چىلاپ ئاندىن قاينىتىپ، يېرىمى قالغاندا سۈزۈپ ئېلىپ، ئۈنىڭغا يۇقىرىقى دورىلارنىڭ سۈيىنى قوشۇپ بىرلەشتۈرۈپ، ئاخىرىدا گۈلقەنت بىلەن بادام يېغىنى قوشۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] ھۆل ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] تەرەت يۇمشىتىش، قان بېسىمنى چۈشۈرۈش، قاندىكى مايىنى تۆۋەنلىتىش، غەيرىي تەبىئىي سەۋدا خىلتىنى سۈرۈش، توسالغۇلارنى ئېچىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبىئىي سەۋدا خىلتىدىن بولغان قەۋزىيەت،

يەت، يۇقىرى قان بېسىم كېسىلى، قاندا ماي ماددىسى ئېشىپ كېتىش قاتارلىق كېسەللىك-لەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 50~100 مىللىلىتىر ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەتبۇخى ئۇستقۇددۇس II

[تەركىبى]

سېرىق ھېلىلە پوستى ... 30 گرام	چۇچۇكبۇيا يىلتىزى ... 15 گرام
ئۇستقۇددۇس ..... 30 گرام	ئاق لەيلى ئۇرۇقى ..... 10 گرام
قارا ھېلىلە ..... 20 گرام	ھەمىشباھار ئۇرۇقى ... 10 گرام
گاۋزىبان ..... 15 گرام	ئەفتىمۇن ..... 10 گرام
بادرەنجى بۇيا ..... 15 گرام	ئۇزۇم ..... 30 گرام
قىزىلگۈل ..... 10 گرام	خىيارشەنبەر ..... 30 گرام
بىستىپايەج ..... 10 گرام	ئەنجۇر قېقى ..... 60 گرام
ئۇد سەلىب ..... 10 گرام	تەرەنجىبىن ..... 30 گرام
بەدىيان ..... 10 گرام	بادام يېغى ..... 15 گرام
رۇم بەدىيان ..... 10 گرام	

[ياساش ئۇسۇلى] خىيارشەنبەر، تەرەنجىبىننى ئايرىم - ئايرىم سۇغا چىلاپ تەمىنى ئېلىپ، باشقا دورىلاردىن چالا سوقۇشقا تېگىشلىكلىرىنى چالا سوقۇپ، مۇۋاپىق مىقداردىكى سۇغا 24 سائەت چىلاپ، قاينىتىپ، ئۇچتىن بىر قىسمى قالغاندا تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، ئىككى خىل سۈيۇقلۇقنى قوشۇپ، ئاخىرىدا بادام يېغىنى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] ھۆل ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبئىي سەۋدا خىلىتىنى سۇرۇش، نېرۋىنى تىنچلاندۇ-رۇش، توسالغۇلارنى ئېچىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبئىي سەۋدا خىلىتىدىن بولغان مېڭە كېسەللىكلىرى، نېرۋا ئاجىزلىقى، مۇپاسىل قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 50 مىللىلىتىر ئىستېمال قىلىنىدۇ.

تۆتىنچى باب قان تازىلىغۇچى دورىلار

قان تازىلاش تەسىرى ئاساسىي ئورۇندا تۇرىدىغان دورىلار ئومۇملاشتۇرۇپ، قان تازىلىغۇچى دورىلار دېيىلىدۇ.

ھەرخىل ئىچكى - تاشقى سەۋەبلەر تەسىرىدىن، قان خىلىتىغا سۇيىتى ئۆزگەرگەن غەيرىي تەبىئىي خىلىتلار ئارىلىشىپ قېلىش، قان بۇزۇلۇش، قان ئوفۇنەتلىنىش، قانغا ھەرخىل جاراسىملار قوشۇلۇش قاتارلىق ئەھۋاللار يۈز بەرگەندە، ئورگانىزمدا تۇرلۇك كېسەللىكەر (سۆزنەك، سىبلىس، جوزام، تەمرەتكە، قىچىشقاق، نەزلە، مالىخۇلىيا، يىرىڭلىق چاقا، بوغۇملار ئاغرىش، سۇلۇق ئىششىق، ئۆپكە توبېركۇلىيوزى، ھەر خىل ئۆسمە، بەرەس، بەھەق، تۇرلۇك لىمفا كېسەللىكلىرى، رېماتىزم، ناسور قاتارلىق قان بۇزۇلۇشقا ئالاقىدار كېسەللىكلەر) پەيدا بولىدۇ. بۇ خىل كېسەللىكلەرنى ۋاقتىدا داۋالىمىغاندا ئېغىر ئاقىۋەتلەر كېلىپ چىقىدۇ، قان بۇزۇلۇشنىڭ سەۋەبلىرى ھەرخىل بولغاچقا قان تازىلىغۇچى دورىلارنى ئىشلەتكەندە، سەۋەبىگە قارىتا، تاللاپ ئىشلىتىش لازىم. قان تازىلىغۇچى دورىلارنىڭ كۆپىنچىلىرىنىڭ تەبىئىتى ھۆل ئىسسىق ياكى قۇرۇق ئىسسىق بولىدۇ. بۇ خىل دورىلار قاندىكى يات ماددىلارنى ھەيدەپ چىقىرىش، مىكرو ئورگانىزمنىڭ ئۆسۈشىنى تورمۇزلاش، قاننىڭ ساپلىقىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈش، قان زەھەرلىنىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىشتەك تەبىئىي خۇسۇسىيىتى ئارقىلىق قان تازىلايدۇ، بۇ خىل خۇسۇسىيەتتىكى دورىلار قان تازىلىغۇچى دورىلار دېيىلىدۇ. مەسىلەن: شەربىتى چىلان I ، شەربىتى چىلان II ، شاھتەررە شەربىتى، ئەرقى شاھتەررە، مەجۇنى ئۆشبە I ، مەجۇنى ئۆشبە II ، ئىترىفىل شاھتەررە I ، ئىترىفىل شاھتەررە II ، ئىترىفىل چۆپچىن، ھەببى شاھتەررە، مەتبۇخى شاھتەررە I ، مەتبۇخى شاھتەررە II ، مەتبۇخى شاھتەررە III ، مەتبۇخى چۆپچىن، مەتبۇخى ھېلىلە I ، مەتبۇخى ھېلىلە II ، مەتبۇخى خىيارشەنبەر III ھەمدە مەتبۇخى شاھتەررە، مەتبۇخى ھېلىلە، مەتبۇخى سانا، مەتبۇخى چىلان، ئۆشبە شەربىتى، سۇپۇپى ئۆشنە، مەجۇنى ئۆشبە II ، مەتبۇخى سانا II ، قۇرسى خىيارشەنبەر، شەربىتى چىلان I قاتارلىقلار.

شەربىتى چىلان I

[تەركىبى]

چىلان ..... 300 گرام　　كاسنە يىلتىزى ..... 300 گرام

يۇمغاقسوت ئۇرۇقى ..... 300 گرام　　قەنت ..... 600 گرام

شۇمشا ئۇرۇقى ..... 300 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى بىر لىتىر سۇغا 4 سائەت چىلاپ قاينىتىپ، يىرىمى قالغاندا تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، سۈيىدە قەنتنى قىيام قىلىپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] ھۆل سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] قان تازىلاش، قاننى سۈيۇلدۇرۇش، يالليۇغ قايتۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] قان بۇزۇلۇشتىن بولغان ھەر خىل تېرە كېسەللىكلىرى، يۇقىرى قان بېسىمى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۇندە 3 قېتىم، ھەر قېتىمدا 30 ~ 15 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىچىلىدۇ.

شەربىتى چىلان II

[تەركىبى]

چىلان ..... 200 گرام　　شېكەر ..... 600 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] چىلاننى قاياناق سۇغا سەككىز سائەت چىلاپ، قاينىتىپ، تىرىپ-لىرىنى سۈزۈۋېتىپ، سۈيىگە شېكەر قوشۇپ قىيام قىلىپ شەربەت تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] ھۆل سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] قاننى سۈيۇلدۇرۇش، قان تازىلاش، بەلغەم بوشىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ھەر خىل سەۋەبتىن بولغان قان قويۇلۇشقا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۇندە ئۈچ قېتىم، ھەر قېتىمدا ئۈچ مىللىلىتىردىن ئىستې-مال قىلىنىدۇ.

شاھتەررە شەربىتى

[تەركىبى]

شاھتەررە	25 گرام	كىشمىش ئۈزۈم	50 گرام
گۈلبىنەپشە.....	20 گرام	ئەفتىمۇن	20 گرام
شوخلا.....	20 گرام	چىلان.....	50 گرام
بەدىيان يىلتىزى.....	20 گرام	تەرەنجىبىن	140 گرام
قەسبوز زەررە	20 گرام	مامرانچىن	15 گرام
كاسىنە ئۇرۇقى	20 گرام	سەرسىبىل	27 گرام

[**ياساش ئۇسۇلى**] ئەفتىمۇن ۋە تەرەنقىۋىلدىن باشقا دورىلارنى چالا سوقۇپ، ئىككى لىتىر سۇغا سەككىز سائەت چىلاپ، قاينىتىپ تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، ئايرىم چىلاپ تەييارلانغان ئەفتىمۇن ۋە تەرەنجىبىندىن سۈلىرى بىلەن ئارىلاشتۇرۇپ، قىيام قىلىپ تەييارلىنىدۇ.

[**تەبئىتى**] قۇرۇق ئىسسىق.

[**خۇسۇسىيىتى**] قان تازىلاش، يۇقۇملىنىشنى تىزگىنلەش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] كالا تەمرەتكىسى، تېرە مۇڭگۈزلىشىش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۈندە ئۈچ قېتىم 10 مىللىلىتىردىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئەرقى شاھتەررە

[تەركىبى]

شاھتەررە ..... بىر كىلوگرام سۇ ..... بەش لىتىر

[**ياساش ئۇسۇلى**] ئەرقى كاسىنە بىلەن ئوخشاش.

[**خۇسۇسىيىتى**] قان تازىلايدۇ، سەۋدانى پەشۇرىدۇ.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] ھەر خىل تېرە كېسەللىكلىرى ۋە جىگەر كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۈندە ئۈچ قېتىم، ھەر قېتىمدا 50 مىللىلىتىردىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەجۇنى ئۆشبە I

[تەركىبى]

سېرىق هېلىله ..... 60 گرام
هېلىله كابلى ..... 60 گرام
بەلىله ..... 60 گرام
تۇربۇت ..... 30 گرام
ئەفتىمۇن ..... 30 گرام
سانا ..... 30 گرام
قارا هېلىله ..... 30 گرام
شاهتەررە ..... 30 گرام
بىستىپايەج ..... 30 گرام
سەرسىبىل ..... 120 گرام
هەسەل ..... ئۇچ هەسسە

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى سوقۇپ، تاسقاپ، هەسەلنى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] قان تازىلاش، ياللۇغ قايتۇرۇش، غەيرىي تەبئىي بەلغەم، سەۋدا خىلىتىنى پىشۇرۇش، سۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] قان بۇزۇلۇشتىن بولغان كېسەللىكلەر، تېرە كېسەللىكلەر، ئاياللار كېسەللىكلىرى ئۈچۈن ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئۇچ قېتىم، هەر قېتىمدا 10 گرام ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەجۇنى ئۆشبە II

[تەركىبى]

ئۆشبە ..... 25 گرام
بىستىپايەج ..... 25 گرام
ئەفتىمۇن ..... 25 گرام
گاۋزىبان ..... 25 گرام
كاۋاۋچىن ..... 25 گرام
دارچىن ..... 25 گرام
قىزىلگۈل ..... 40 گرام
چۆبچىن ..... 40 گرام
ئاق سەندەل ..... 40 گرام
قىزىل سەندەل ..... 40 گرام
سانا ..... 50 گرام
بەلىله پوستى ..... 15 گرام
سۇمبۇل ..... 15 گرام
قارا هېلىله ..... 7 گرام
سېرىق هېلىله پوستى ..... 6 گرام
ناۋات ..... 250 گرام
هەسەل ..... 150 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، تاسقاپ، ناۋات بىلەن ھەسەلنى قىيام قىلىپ، ئاندىن تالقانلارنى قىيامغا ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] قان تازىلاش، يالليۇغ قايتۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] بوغۇم ئاغرىقى، بوۋاسىر، قان بۇزۇلۇشتىن بولغان كېسەللىكلەر، قىچىشقاق قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 15 گرام ئەرقى ئۆشبە ياكى قايناق سۇ بىلەن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئىترىفىل شاھتەرە I

[تەركىبى]

شاھتەرە	200 گرام	كاسنە ئۇرۇقى	30 گرام
ھېلىلە كابلى پوستى	200 گرام	يۇمغاقسۇت ئۇرۇقى ...	25 گرام
سېرىق ھېلىلە پوستى	100 گرام	قىزىلگۈل	25 گرام
تازىلانغان ئامىلە	100 گرام	رەۋەن چىنى	25 گرام
ئاقلانغان تۇرىبۇت	100 گرام	بەسباسە	10 گرام
مەستىكى رۇمى	10 گرام	بىنەپشە	25 گرام
ئارپىبەدىيان	20 گرام	كۇنجۇت يېغى.....	50 گرام
رۇم بەدىيان	20 گرام	ھەسەل	3500 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى پاكىز تازىلاپ، يۇمشاق سوقۇپ، كۇنجۇت يېغى بىلەن چەككىلەنگەن ھەسەلگە ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] قان تازىلاش، يەل ھەيدەش، غەيرىي تەبىئىي بەلغەم ۋە سەپرا ماددىسىنى سۈرۈش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] قان بۇزۇلۇشتىن بولغان ھەر خىل قىچىشقاق، غەيرىي تەبىئىي سەپرادىن بولغان تېرە كېسەللىكلىرى ئۈچۈن ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈنىگە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10 گرامدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئىتىرىفىل شاھتەررە II

[تەركىبى]

شاھتەررە	160 گرام	قىزىلگۈل	18 گرام
بەلىلە پوستى	120 گرام	كۆك ئۈزۈم	400 گرام
ئامىلە	60 گرام	بادام يېغى	60 گرام
ھېلىلە پوستى	220 گرام	ھەسەل	1800 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] كۆك ئۈزۈمنى يۇمشاق ئېزىپ، خېمىر ھالىتىگە كەلتۈرۈپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، تاسقاپ، ھەسەلنى ئېرىتىپ كۆپۈكىنى ئېلىۋېتىپ، ياغنى قويۇپ بىر ئۆرلىتىپ، ئۈزۈمنى سېلىپ تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ، ئاندىن تالقانلارنى سېلىپ، مەجۇن ياسىلىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] قان تازىلاش، مېڭىنى قۇۋۋەتلەش، جاراسىملارغا قارشى تۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] قان بۇزۇلۇشتىن بولغان ھەر خىل تېرە كېسەللىكلىرى، نېرۋا كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈنىگە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10 گرامدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئىتىرىفىل چۆپچىن

[تەركىبى]

چۆپچىن	12 گرام	قىزىلگۈل	12 گرام
ئامىلە	12 گرام	گاۋزىبان	12 گرام
سېرىق ھېلىلە پوستى	12 گرام	شاھتەررە	36 گرام
ھېلىلە كابىلە پوستى	12 گرام	بادام يېغى	50 گرام
بەلىلە	12 گرام	سەرسىبىل	60 گرام
قىزىل سەندەل	12 گرام	سۆرۈنجان	36 گرام
قىرقىلغان پىلە	12 گرام	ئىتئۈزۈمى	36 گرام
سانا	12 گرام	ھەسەل	1000 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تالقانلاپ، بادام يېغى بىلەن ياغلاپ،

چەككىلەنگەن ھەسەلگە ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[شپالىق رولى] قان تازىلاش، يالۇغ قايتۇرۇش، ئىششىق ياندۇرۇش، ئاغرىق پەسەيتىش، سۈيدۈك ھەيدەش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ھەر خىل قان بۇزۇلۇش خاراكتېرلىك كېسەللىكلەر، تېرە كېسەللىكلىرى، بالىياقۇ يالۇغى، بالىياقۇ ئىچكى پەردە يالۇغى، بالىياقۇ يەللىك ئىششىقى، تۇخۇم توشۇش نەيچە يالۇغى، بوغۇم يالۇغى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈنىگە 3 قېتىم، ھەرقېتىمدا 10 گرامدىن ئىستىمال قىلىنىدۇ.

ھەببى شاھتەررە

[تەركىبى]

سېرىق ھېلىلە پوستى ... 20 گرام
سەبرى..... 15 گرام
ھېلىلە كابىلى پوستى ... 20 گرام
شاھتەررە ..... 30 گرام
قارا ھېلىلە ..... 20 گرام
سۇ ..... 100 مىللىلىتىر

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، تالقانلاپ سۇغا ئارىلاشتۇرۇپ خېمىر قىلىپ، سېرىق پۇرچاق چوڭلۇقىدا كۇمىلاچ قىلىنىدۇ.

[تەبئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] قان تازىلاش، قېچىشىنى پەسەيتىش، رېئاكسىيە قايتۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] قان بۇزۇلۇشتىن كېلىپ چىققان ھەر خىل تېرە كېسەللىكلىرى، يەلتاشما قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى ۋاخ، ھەر قېتىمدا 3～5 تال ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەتبۇخى شاھتەررە I

[تەركىبى]

شاھتەررە ..... 40 گرام
ئەينۇلا ..... 30 گرام
ھېلىلە ..... 30 گرام
مامرانچىن ..... 30 گرام
سانا ..... 30 گرام
بەللىلە..... 30 گرام
بادام مېغىزى..... 30 گرام
قارا ھېلىلە ..... 30 گرام

تەمری ھىندى..... 15 گرام
چىلان..... 20 گرام
بىخ كەبىر ..... 20 گرام
شوخلا..... 20 گرام
قىزىلگۈل ..... 15 گرام
سېرىقئوت ئۇرۇقى ..... 15 گرام
بادرەنجى بۇيا ..... 15 گرام
ئامىلە ..... 15 گرام
ئۇستىققۇدۇس..... 10 گرام
تەرەنجىبىن..... 60 گرام
پىرسىياۋشان ..... 15 گرام
گاۋزىبان..... 15 گرام
بىستىپايەج ..... 10 گرام
چۇچۇكبۇيا يىلتىزى ... 20 گرام
شېكەر ..... 300 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] سانا، تەرەنجىبىن بىلەن تەمرى ھىندىنى ئايرىم - ئايرىم ھالدا 100 مىللىلىتىر قايناق سۇغا چىلاپ تەمى ئېلىنىدۇ. قالغان دورىلارنى 2000 مىللىلىتىر قايناق سۇغا بىر سوتكا چىلاپ قاينىتىپ، يېرىمى قالغاندا تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، سۇيىگە تەمى ئېلىنغان دورىلار سۇيىنى ئارىلاشتۇرۇپ، ئاخىرىدا بادام مېغىزىنى شېكەر بىلەن بىللە يۇمشاق ئېزىپ، دورا سۇيىگە ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] ھۆل ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] قان تازىلاش، توسالغۇلارنى ئېچىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] قان بۇزۇلۇشتىن بولغان ھەر خىل تېرە كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 30 ~ 50 مىللىلىتىر ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەتبۇخى شاھتەررە II

[تەركىبى]

شاھتەررە ..... 40 گرام
ھېلىلە كابىلى پوستى ... 60 گرام
ئەينۇلا ..... 100 گرام
بىنەپشە ..... 15 گرام
خىيارشەنبەر ..... 50 گرام
ئۇستقۇددۇس ..... 30 گرام
بىستىيەنج ..... 15 گرام
تەمرى ھىندى ..... 60 گرام
سەرپىستان ..... 15 گرام
ئەفتىمۇن ..... 15 گرام
تەرەنجىبىن..... 60 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] خىيارشەنبەر، تەمرى ھىندى، تەرەنجىبىن، ئەفتىمۇننى ئايرىم - ئايرىم ھالدا 150 مىللىلىتىر قايناق سۇغا چىلاپ تەمى ئېلىنىدۇ. قالغان دورىلارنى 1500 مىللىلىتىر سۇغا بىر سوتكا چىلاپ، قاينىتىپ يېرىمى قالغاندا تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ،

سۈيگه تەمى ئېلىنغان دورىلار سۈيىنى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] ھۆل ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] قان تازىلاش، قاننىڭ ئۆتكۈرلۈكىنى پەسەيتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] قان بۇزۇلۇشتىن بولغان ھەر خىل تېرە كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئۈچ قېتىم، ھەر قېتىمدا 30～50 مىللىلىتىر ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەتبۇخى شاھتەررە Ⅲ

[تەركىبى]

شاھتەررە ..... 45 گرام
سېرىق ھېلىلە پوستى ... 30 گرام
خىيارشەنبەر ..... 45 گرام
سېرىقئوت ..... 30 گرام
قارا ھېلىلە ..... 20 گرام
بەلىلە پوستى ..... 20 گرام
سانا ..... 20 گرام
شوخلا ..... 15 گرام
سۆئتەر ..... 10 گرام
سۇزاپ ئۇرۇقى ..... 15 گرام
گاۋزىبان ھىندى..... 15 گرام
كاسنە ئۇرۇقى ..... 15 گرام
رۇم بەدىيان ..... 15 گرام
بەدىيان ..... 15 گرام
سېرىقئوت ئۇرۇقى ..... 15 گرام
كەرەپشە ئۇرۇقى..... 10 گرام
قىزىلگۈل ..... 10 گرام
سېرىقچېچەك ..... 15 گرام
غولجاق ..... 10 گرام
تەرەنجىبىن ..... 100 گرام
بادام يېغى ..... 20 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] سېرىقئوت، سانا، تەرەنجىبىنلەرنى ئايرىم - ئايرىم سۇغا چىلاپ تەمىنى ئېلىپ، قالغان دورىلارنى چالا سوقۇپ، مۇۋاپىق مىقداردىكى سۇغا 24 سائەت چىلاپ، ئاندىن سۈس ئوتتا قاينىتىپ، ئۈچتىن بىرى قالغاندا دورا تېرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، تەمى ئېلىنغان دورا سۈيىنى قوشۇپ، ئاخىرىدا بادام يېغىنى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] ھۆل ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] قان تازىلاش، غەيرىي تەبىئىي سەپرا ماددىسىنى نورمالاشتۇرۇش، غەيرىي تەبىئىي سەۋدا ۋە سەپرا خىلتىنى سۈرۈش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] قان بۇزۇلۇشتىن بولغان ھەر خىل تېرە كېسەللىكلىرى، تەمرەتكە، قىچىشقا، باش ئاغرىقى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 50～100 مىللىلىتىر ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەتبۇخى چۆپچىن

[تەركىبى]

چۆپچىن	40 گرام	سانا	15 گرام
بىنەپشە	30 گرام	خىيارشەنبەر	20 گرام
قارا ھېلىلە	30 گرام	سەرسىبىل	15 گرام
سېرىق ھېلىلە پوستى	30 گرام	كاسىنە ئۇرۇقى	15 گرام
بەلىلە	15 گرام	تەمرى ھىندى	30 گرام
ئامىلە	15 گرام	بىستىپايەج	10 گرام
چىلان	50 گرام	ئەفتىمۇن	30 گرام
گاۋزىبان	15 گرام	شاھتەررە	20 گرام
قىزىلگۈل	15 گرام	تەرەنجىبىن	80 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] سانا، تەرەنجىبىن، ئەفتىمۇن، خىيارشەنبەر، تەمرى ھىندىلارنى ئايرىم - ئايرىم ھالدا 100 مىللىلىتىر قايناق سۇغا چىلاپ تەمى ئېلىنىدۇ. قالغان دورىلارنى چالا سوقۇپ، 2000 مىللىلىتىر سۇغا بىر سوتكا چىلاپ قاينىتىپ، يېرىمى قالغاندا تىرىپلەرىنى سۈزۈۋېتىپ، سۈيىگە تەمى ئېلىنغان دورىلار سۈيىنى قوشۇپ ئازلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] ھۆل سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] قان تازىلاش، ياللۇغ قايتۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] قان بۇزۇلۇشتىن بولغان ھەر خىل تېرە كېسەللىكلىرىگە، ئەر - ئاياللارغا جىنسىي يول ياللۇغىغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئۈچ قېتىم، ھەر قېتىمدا 30～50 مىللىلىتىر ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەتبۇخى ھېلىلە I

[تەركىبى]

سېرىق ھېلىلە پوستى	40 گرام	سانا	15 گرام
شاھتەررە	15 گرام	مامرانچىن	15 گرام
كاسىنە ئۇرۇقى	10 گرام	بىستىپايەج	10 گرام
قىزىلگۈل	10 گرام	ئەفسەنتىن	10 گرام
ئەفتىمۇن	15 گرام	تەرەنجىبىن	60 گرام

[**ياساش ئۇسۇلى**] ئەفتىمۇن، تەرەنجىبىننى ئايرىم - ئايرىم هالدا 100 مىللىلىتىر قاياناق سۇغا چىلاپ تەمى چىقىرىلىدۇ. دورىلارنى چالا سوقۇپ، 1000 مىللىلىتىر سۇغا سەككىز سائەت چىلاپ قاينىتىپ، يېرىمى قالغاندا تەمى ئېلىنغان دورا سۇيىنى قوشۇپ ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[**تەبىئىتى**] هۆل ئىسسىق.

[**خۇسۇسىيىتى**] قان تازىلاش، توسالغۇلارنى ئېچىش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] قان بۇزۇلۇشتىن بولغان هەر خىل تېرە كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۇندە ئۇچ قېتىم، هەر قېتىمدا 30～50 مىللىلىتىر ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەتبۇخى هېلىلە II

[**تەركىبى**]

سېرىق هېلىلە پوستى	30 گرام	بەلىلە پوستى	30 گرام
قارا هېلىلە	30 گرام	ئامىلە	30 گرام
كابۇل هېلىلىسى	30 گرام	شوخلا	30 گرام
چۆپچىن	30 گرام	بەدىيان	15 گرام
سەرسەبىل	30 گرام	سەۋزە ئۇرۇقى	15 گرام
ئەفتىمۇن	30 گرام	سۇزاپ ئۇرۇقى	15 گرام
شاھتەررە	30 گرام	شۇمشا	15 گرام
سانا	45 گرام	كاسنە ئۇرۇقى	15 گرام
ئۇستقۇددۇس	18 گرام	بادام يېغى	15 گرام
كەرەپشە ئۇرۇقى	18 گرام	نىلۇپەر	15 گرام
زەچۆە	15 گرام	ئەنجۇر مونىكى	90 گرام
بىنەپشە	15 گرام	چىلان	90 گرام
خىيارشەنبەر	30 گرام	ئەينۇلا	90 گرام
چۇچۇكبۇيا يىلتىزى	15 گرام	تەرەنجىبىن	100 گرام
بابۇنە گۈلى	15 گرام		

[**ياساش ئۇسۇلى**] سانا، خىيارشەنبەر، تەرەنجىبىن قاتارلىق دورىلارنى ئايرىم - ئايرىم سۇغا چىلاپ تەمىنى ئېلىپ، قالغان دورىلارنى چالا سوقۇپ، مۇۋاپىق مىقداردىكى سۇغا 24 سائەت چىلاپ قاينىتىپ، ئۇچتىن بىر قىسمى قالغاندا دورا تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېـ

تىپ، ئۇنىڭغا يۇقىرىقى تەمى ئېلىنغان دورا سۇيىنى قوشۇپ، ئاخىرىدا بادام يېغىنى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] ھۆل سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبىئىي سەپرا ماددىسىنى سۇرۇش، تازىلاش، توسالغۇلارنى ئېچىش، قان تازىلاش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبىئىي سەپرا خىلىتىدىن بولغان ھەر خىل تېرە كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئۈچ قېتىم، ھەر قېتىمدا 50～100 مىللىلىتىر ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەتبۇخى خىيارشەنبەر Ⅲ

[تەركىبى]

خىيارشەنبەر ..... 60 گرام	قىزىلگۈل ..... 10 گرام
ئەينۇلا ..... 30 گرام	شۇمشا..... 10 گرام
تەمرى ھىندى..... 10 گرام	سەرپىستان ..... 10 گرام
سېمىزئوت ئۇرۇقى..... 10 گرام	ھەسەل ..... 100 گرام
رۇم بەدىيان ..... 10 گرام	

[ياساش ئۇسۇلى] خىيارشەنبەر بىلەن تەمرى ھىندىنى ئايرىم ـ ئايرىم ھالدا 100 مىللىلىتىر قايناق سۇغا چىلاپ تەمى چىقىرىلىدۇ. قالغان دورىلارنى 1500 مىللىلىتىر سۇغا سەككىز سائەت چىلاپ قاينىتىپ، يېرىمى قالغاندا تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، سۇيىگە چەككەن ھەسەلنى ئارىلاشتۇرۇپ، بىر ئۆرلىتىپ، ئاندىن تەمى چىقىرىلغان دورا سۇيىنى قوشۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] ھۆل ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] قان تازىلاش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] قان بۇزۇلۇشتىن بولغان تېرە كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئۈچ قېتىم، ھەر قېتىمدا 100 مىللىلىتىردىن تاماقتىن بۇرۇن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەتبۇخى شاھتەررە①

[تەبىئىتى] ھۆل سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] قان تازىلاش، غەيرىي تەبىئىي سەپرا خىلىتىنى سۇرۇش، سۇيدۇك ۋە ھەيزنى راۋان قىلىش، توسالغۇلارنى ئېچىش.

مەتبۇخى ھىلىلە②

[تەبىئىتى] ھۆل سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] سەپرا ۋە قان خىلىتىنىڭ ئۆتكۈرلۈكىنى پەسەيتىش، يالۇغ قايتۇرۇش، ئىششىق قايتۇرۇش، توسالغۇلارنى ئېچىش، قان تازىلاش.

مەتبۇخى سانا③

[تەبىئىتى] ھۆل سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبىئىي سەۋدا خىلىتى ۋە غەيرىي تەبىئىي سەپرا خىلىتىنى سۇرۇش، قان تازىلاش، يالۇغ قايتۇرۇش، قىزىتما پەسەيتىش.

مەتبۇخى چىلان④

[تەبىئىتى] ھۆل ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبىئىي سەۋدا، بەلغەم ۋە سەپرا خىلىتىنى سۇرۇش، قان تازىلاش، توسالغۇلارنى ئېچىش، قان ۋە سەپرا خىلىتىنىڭ ئۆتكۈرلۈكىنى پەسەيتىش، تەرەتنى راۋانلاشتۇرۇش.

---

① تەپسىلاتى 3 ـ بابتا.
② تەپسىلاتى 3 ـ بابتا.
③ تەپسىلاتى 3 ـ بابتا.
④ تەپسىلاتى 3 ـ بابتا.

ئۆشبە شەربىتى①

[تەبىئىتى] ھۆل ئىسسىق.
[خۇسۇسىيىتى] يالىلۇغ قايتۇرۇش، قان تازىلاش.

سۇفۇپى ئۆشبە②

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.
[خۇسۇسىيىتى] يالىلۇغ قايتۇرۇش، قان تازىلاش، غىدىقلىنىشنى پەسەيتىش، ھۆل-لۇكلەرنى قۇرۇتۇش، غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلىتىنى تەڭشەش.

مەتبۇخى سانا Ⅱ③

[تەبىئىتى] ھۆل ئىسسىق.
[خۇسۇسىيىتى] يالىلۇغ قايتۇرۇش، قان تازىلاش، تەرەتنى يۇمشىتىش، قان بېسىمنى چۈشۈرۈش، توسالغۇلارنى ئېچىش، ئاغرىق پەسەيتىش، نورمالسىز سەۋدا، سەپرا خىلىتلىرىنى سۈرۈش.

قۇرسى خىيارشەنبەر④

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.
[خۇسۇسىيىتى] ھەيزنى راۋانلاشتۇرۇش، قان تازىلاش.

شەربىتى چىلان ⑤ Ⅰ

[تەبىئىتى] ھۆل سوغۇق.
[خۇسۇسىيىتى] كاناي ۋە ئۆپكىنى قۇۋۇتلەش، قان تازىلاش، بەلغەم بوشىتىش تەسىرىگە ئىگە.

---

① تەپسىلاتى 8 ـ بابتا.
② تەپسىلاتى 8 ـ بابتا.
③ تەپسىلاتى 8 ـ بابتا.
④ تەپسىلاتى 15 ـ بابتا.
⑤ تەپسىلاتى 25 ـ بابتا.

بەشىنچى باب قان كۆپەيتكۈچى دورىلار

قان مىقدارىنى كۆپەيتكۈچى دورىلار ئومۇملاشتۇرۇپ، قان كۆپەيتكۈچى دورىلار دەيىلىدۇ. ھەرخىل ئىچكى - تاشقى سەۋەبلەر (يەنى ئوزۇقلۇق يېتىشمەسلىك، قان ئىشلىگۈچى ئەزالار خىزمىتىنىڭ زەئىپلىشىشى، ھەرخىل قاناشلار تەسىرىدىن كۆپ قان يوقۇتۇش، ئىستىفراغنىڭ كۆپ بولۇشى قاتارلىقلار) دىن بەدەنده قان ئازلىق بولىدۇ. قان ئازلىق كېلىپ چىققاندا چىرايى تاتىرىش، ئىشتىھاسى تۆتۈلۈش، ماغدۇرسىزلىق، ئۇنتۇغاقلىق، مۆچىلەر ئىسسىماسلىق، باش قېيىش قاتارلىق ئالامەتلەر كۆرۈلىدۇ، بۇ خىل كېسەللىكلەرنى ۋاقتىدا داۋالىمىغاندا ئېغىر ئاقىۋەتلەر كېلىپ چىقىدۇ. قان ئازلىقنىڭ سەۋەبلىرى ھەر خىل بولغاچقا سەۋەبىگە ئاساسەن قان كۆپەيتكۈچى دورىلارنى تاللاپ ئىشلىتىشكە توغرا كېلىدۇ. قان كۆپەيتكۈچى دورىلارنىڭ كۆپىنچىلىرىنىڭ تەبىئىتى ھۆل ئىسسىق ياكى قۇرۇق ئىسسىق بولىدۇ. بۇ دورىلار ھەزىم قىلىشنى ئىلگىرى سۈرۈپ، تەبىئىي قۇۋۋەتنى كۈچەيتىش ئارقىلىق قان ئىشلىگۈچى ئەزالارنىڭ خىزمىتىنى ياخشىلاپ، قان كۆپەيتىدۇ؛ بۇنداق دورىلار قان كۆپەيتكۈچى دورىلار دەيىلىدۇ. مەسىلەن: شەربىتى ئانار، شەربىتى ئانار مۇرەككەپ، شەربىتى خۇبسۇلھەدىد، گىلاس شەربىتى، ئۇزۇم مۇرابباسى، ئەرقى مائۇللەھمى مۇرەككەپ، مەجۇنى خۇبسۇلھەدىد I ، مەجۇنى خۇبسۇلھەدىد II ، جاۋارىش خۇبسۇلھەدىد قاتارلىقلار.

شەربىتى ئانار

[تەركىبى] ئاچچىق ئانار سۈيى ... 280 مىللىلىتىر قەنت ..... 560 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] ئاچچىق ئانار سۈيىدە قەنتنى قىيام قىلىپ تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] سەپرا خىلىتىنىڭ ئۆتكۈرلۈكىنى پەسەيتىش، ئىشتىھانى ئېچىش، قان ئايلىنىشنى راۋانلاشتۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبىئىي سەپرا خىلىتىدىن كېلىپ چىقان كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 3 قېتىم، ھەر قېتىمدا 50 ~ 30 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىچىلىدۇ.

شەربىتى ئانار مۇرەككەپ

[تەركىبى]

ئاچچىق ئانار سۈيى ... 560 مىللىلىتىر　　ئۈدخام ..... 6 گرام

پىستە ..... 15 گرام　　مەستىكى ..... 6 گرام

قۇرۇق پىننە ..... 30 گرام　　قەنت ..... 280 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] مەستىكىنى ئايرىم سالايە قىلىپ، باشقا دورىلارنى مۇڭاپىق مىقداردىكى سۇدا قاينىتىپ، تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، ئاندىن ئانار سۈيىنى قوشۇپ، قەنتنى قىيام قىلىپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] ھۆل سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] قان كۆپەيتىش، ئاشقازاننى قۇۋۇتلاش، قۇرۇق ئىسسىق كەيپىياتنى تەڭشەش، سەپرا خىلتىنىڭ ئۆتكۈرلۈكىنى پەسەيتىش، ئىشتىھانى ئېچىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] قان ئازلىق، ئاشقازان ئاجىزلىقى، غەيرىي تەبئىي سەپرا خىلتىدىن كېلىپ چىققان كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 3 قېتىم، ھەر قېتىمدا 50 ~ 30 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىچىلىدۇ.

شەربىتى خۇبسۈلھەدىد

[تەركىبى]

لايتلاشتۇرۇلغان تۆمۈر كېپسكى ..... 15 گرام　　جۇۋىنە ..... 3 گرام

رۇم بەدىيان ..... 2 گرام　　يالپۇز ..... 3 گرام

ئارپىبەدىيان ..... 2 گرام　　قارىمۇچ ..... 3 گرام

ياۋا زىرە ..... 2 گرام　　جۆز ..... 3 گرام

سەئدى كوفى ..... 2 گرام　　كەرەپشە ئۇرۇقى ..... 3 گرام

زاغۇن ..... 2 گرام　　پىلپىل ..... 3 گرام

پىياز ئۇرۇقى ..... 2 گرام　　سۈزاپ ئۇرۇقى..... 3 گرام

قۇرۇق يۇمغاقسۇت ئۇرۇقى ... 2 گرام　　قەنت ..... 200 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] تۆمۈر كېپسكىدىن باشقا دورىلارنى چالا سوقۇپ، مۇڭاپىق مىقدارىدىكى سۇغا چىلاپ قاينىتىپ تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، تۆمۈر كېپسكىنى قوشۇپ، قەنت

بىلەن قىيام قىلىپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] قان كۆپەيتىش، ئاشقازاننى قۇۋۇتلەش، بەدەننى قۇۋۇتلەش.

[ئىشلىتىلىدىغان كىسەللىكلەر] قان ئازلىق، ئاشقازان ئاجىزلىقى، بەدەن ئاجىزلىقى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 3 قېتىم، ھەر قېتىمدا 60 ~ 45 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىچىلىدۇ.

گىلاس شەربىتى

[تەركىبى]

گىلاس ..... 300 گرام شېكەر ..... 200 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] گىلاسنى پاكىز يۇيۇپ، 1000 مىللىلىتىر سۇغا چىلاپ، قاينىتىپ، يېرىمى قالغاندا سۈزۈپ، سۈيىگە شېكەر قوشۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] قان كۆپەيتىش، ئىچ سۇرۇشنى توختىتىش، قان تازىلاش.

[ئىشلىتىلىدىغان كىسەللىكلەر] قان ئازلىق، ئىچ سۇرۇش، يەلتاشما، رېماتىزم كىسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئۈچ قېتىم 50 مىللىلىتىردىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئۈزۈم مۇرابباسى

[تەركىبى]

پىشقان ئۈزۈم..... بىر كىلوگرام سۇ ..... ئىككى كىلوگرام

شېكەر ..... 500 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] ئۈزۈمنى پاكىز يۇيۇپ، سۇغا سېلىپ بىر سائەت قايناتىپ، سۈزۈپ سۈيىگە شېكەرنى سېلىپ قىيام بولغىچە قايناتىپ، ئاندىن ئۈزۈمنى سېلىپ قايناتىپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] ھۆل ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] قان تولۇقلاش، باھنى قۇۋۇتلەش، پەي ۋە مۇسكۇللارنى چىڭىتىش، سۈيدۈكنى راۋانلاشتۇرۇش، توسالغۇلارنى ئېچىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كىسەللىكلەر] قان ئازلىق، ئۇسسۇزلۇق، جىگەر ياللۇغى،

سۆڭەك سىلى، رېماتىزم، جىنسىي ئاجىزلىق قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم 20 گرامدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئەرقى مائۇللەھمى مۇرەككەپ

[تەركىبى]

ئاسارۇن ..... 160 گرام
دارچىن ..... 60 گرام
ئاق بەھمەن ..... 60 گرام
پىننە ..... 60 گرام
جۇۋىنە ..... 60 گرام
قاقىلە ..... 60 گرام
ئاق سەندەل ..... 60 گرام
قىزىل بەھمەن ..... 60 گرام
بادرەنجى بۇيا ..... 250 گرام
مەرزەنجۇش ..... 250 گرام
زەنجىۋىل ..... 120 گرام
ئۇستقۇددۇس ..... 120 گرام
گۈلدارچىن ..... 120 گرام
توخۇ گۆشى ..... 3 كىلوگرام
ئۇلار گۆشى ..... 3 كىلوگرام
كەپتەر گۆشى ..... 4 كىلوگرام
قوي گۆشى ..... 12 كىلوگرام
ئامىلە ..... 100 گرام
بەسباسە ..... 100 گرام
قەلەمپۇر ..... 100 گرام
گۈل گاۋزىبان ..... 100 گرام
لاچىندانە ..... 100 گرام
سۆئلەپ ..... 100 گرام
سۇمبۇل ..... 100 گرام
شاقاقۇل ..... 100 گرام
گاۋزىبان ..... 100 گرام
بوزۇغا ..... 100 گرام
قىزىلگۈل ..... 100 گرام
ئۇزۇم ..... 5 كىلوگرام
سۇ ..... 15 لىتىر
ئاق قۇشقاچ گۆشى ... بىر كىلوگرام

[ياساش ئۇسۇلى] گۆشلەرنى چالا پىشۇرۇپ، باشقا دورىلارنى چالا سوقۇپ، ئەرەق قازىنىغا چىلاپ 24 سائەت تۇرغۇزۇپ ئاندىن كېيىن قاينىتىپ پارلاندۇرۇپ، سۈزۈتۇپ تېمىتىش ئۇسۇلى ئارقىلىق ئەرەق ئېلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] ھۆل ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] قان تولۇقلاش، ئومۇمىي بەدەننى قۇۋۋەتلەش، ئۇيقۇ كەلتۈرۈش، سۈت ۋە مەنىي كۆپەيتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] قان ئازلىق، ئاشقازان ئاجىزلىقى، نېرۋا ئاجىزلىقى، ئۇيقۇسىزلىق، جىنسىي ئاجىزلىق، پۈتۈن بەدەن ماغدۇرسىزلىنىش، ئورۇقلۇق قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 50~30 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەجۇنى خۇبسۇلھەدىد I

[تەركىبى]

خۇبسلھەدد	30 گرام	سەئدى كوفى	30 گرام
سېرىق ھېلىلە پوستى ...	30 گرام	شەترەنجى ھىندى	30 گرام
ھېلىلە كابلى پوستى ...	30 گرام	سۇمبۇل	30 گرام
بەلىلە پوستى	30 گرام	سېرىقچېچەك ئۇرۇقى	15 گرام
ئامىلە	30 گرام	كۆدە ئۇرۇقى	15 گرام
قارىمۇچ	30 گرام	سېرىقماي	60 گرام
پىلپىل	30 گرام	ئىپار	3 گرام
زەنجىۋىل	30 گرام	ھەسەل	3 ھەسسە

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى قائىدە بويىچە تازىلاپ، تالقانلاپ، ئاۋۇال سېرىقمايىنى چەككىلەنگەن ھەسەلگە سېلىپ، ئاندىن ئىپار، خۇبسلھەدد ۋە تالقانلارنى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] قان تولۇقلاش، ئىشتىھانى ئېچىش، مېڭە ۋە يۇرەكنى قۇۋۋەتلەش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] قان ئازلىق، ئاشقازان ئاجىزلىقى، مېڭە ۋە يۇرەك ئاجىزلىقى ئۈچۈن ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10 گرامدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەجۇنى خۇبسۇلھەدىد II

[تەركىبى]

خۇبسلھەدد	40 گرام	جۇۋىنە	10 گرام
ئۇدھىندى	10 گرام	ئىزخىر	10 گرام
سەئدى كوفى	10 گرام	قارا ھېلىلە	10 گرام
زەنجىۋىل	10 گرام	بەلىلە	10 گرام
قارىمۇچ	10 گرام	ھەسەل	3 ھەسسە

[**ياساش ئۇسۇلى**] خۇبسىلھەددىنى مۇددىبىر قىلىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، تاسقاپ، ھەسەلنى چەككىلەپ، تالقانلارنى تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[**تەبىئىتى**] قۇرۇق ئىسسىق.

[**خۇسۇسىيىتى**] قان تولۇقلاش، ئىشتىھانى ئېچىش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] قان ئازلىق، ئاشقازان ئاجىزلىقى، بوۋاسىر كېسەللىكىدە قان توختىتىش مەقسىتىدە ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا بەش گرام ئىستېمال قىلىنىدۇ.

جاۋارىش خۇبسۇلھەددىد

[**تەركىبى**]

تۆمۇر كېپىكى ..... 35 گرام	پەنەرمايە ..... 15 گرام
قارا ھېلىلە..... 15 گرام	بەسباسە ..... 15 گرام
ھېلىلە كابىلى ..... 15 گرام	خولىنجان ..... 15 گرام
شەترەنجى ھىندى ..... 15 گرام	نارمىشكى ..... 15 گرام
كەرەپشە ئۇرۇقى..... 15 گرام	تۇدەرى ..... 15 گرام
گۈلدارچىن ..... 15 گرام	پىلپىل ..... 15 گرام
سۇمبۇل ..... 15 گرام	كۈنجۈت ..... 15 گرام
جۆيۈز ..... 15 گرام	سەئدى كوفى ..... 15 گرام
زەنجىۋىل ..... 15 گرام	ئىپار ..... 6 گرام
لاچىندانە ..... 15 گرام	ئەنبەر ..... 3 گرام
تاتلىق قۇستە ..... 15 گرام	كالا يېغى ..... ئىككى ھەسسە
قېلىن دارچىن ..... 15 گرام	ھەسەل ..... ئىككى ھەسسە
قەلەمپۇر ..... 15 گرام	

[**ياساش ئۇسۇلى**] ئىپار، ئەنبەردىن باشقا دورىلارنى سوقۇپ تاسقاپ، چەككىلەنگەن ھەسەلگە تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ، قىيام سوۋۇغاندا ئىپار، ئەنبەرنى يۇمشاق سالايە قىلىپ، تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[**تەبىئىتى**] قۇرۇق ئىسسىق.

[**خۇسۇسىيىتى**] قان تولۇقلاش، ئاشقازاننى قۇۋۇتلەش، يۇرەك، مېڭە ۋە جىگەرنى قۇۋۇتلەش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] قان ئازلىق، ئاشقازان ئاجىزلىقى، يۈرەك ئاجىزلىقى، مېڭە، جىگەر ئاجىزلىقى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، ھەر قېتىمدا 10 ـ 15 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئالتىنچى باب قان توختاتقۇچى دورىلار

قان توختىتىش، قانىنى قويۇقلاشتۇرۇش تەسىرى ئاساسلىق ئورۇندا تۇرىدىغان دورىلار ئومۇملاشتۇرۇپ قان توختاتقۇچى دورىلار دەپىلىدۇ.

ھەر خىل ئىچكى - تاشقى سەۋەبلەر تەسىرىدىن، ھەرقايسى ئەزالاردا تۇرلۇك قاناشلار (بۇرۇن قاناش، چىش سىلىكى قاناش، ھەيز كۆپ كېلىش، چوڭ تەرەتتىن قان كېلىش، قان تۆكۈرۈش، قان قۇسۇش، ھەرخىل يارىلار قاناش، بۇۋاسىردىن قان كېلىش، سۈيدۈك-تىن قان كېلىش قاتارلىقلار) يۈز بەرسە، ۋاقتىدا داۋالىمىغاندا، ياماق ئاقىۋەتلەر كېلىپ چىقىدۇ. قان توختاتقۇچى دورىلارنىڭ تۈرى ھەرخىل بولغاچقا دورا ئىشلەتكەندە، قاناشنى پەيدا قىلغان سەۋەبلەرگە قاراپ تاللاپ، ئىشلىتىشكە توغرا كېلىدۇ. قان توختاتقۇچى دورىلار-نىڭ كۆپىنچىلىرىنىڭ تەبىئىتى قۇرۇق سوغۇق بولىدۇ. بۇ خىل دورىلار، قورۇش، يالىلۇغ قايتۇرۇش، تۆتۈش، قان توختىتىش، ھارارەتنى پەسەيتىش، چىرىشنىڭ ئالدىنى ئېلىش، قانىنى سويۇتۇش تەسىرلىرىنى بېرىدۇ. بۇ خىل خۇسۇسىيەتتىكى دورىلار قان توختاتقۇچى دورىلار دەپىلىدۇ مەسىلەن: شەربىتى ئەنجىبار I ، شەربىتى ئەنجىبار II ، ئالۇچا شەربىتى، ئانار چېچىكى گۈلقەنتى، سوفۇپى گىل ئەرمىنى، سۇفۇپى سۇنۇن، سۇفۇپى بىخ مارجان، سۇفۇپى نەفسۈددەم، سۇفۇپى مۇسەككىن دەم، سۇفۇپى كەتان، سۇفۇپى سەمغى ئەرەبى، سۇفۇپى مارجان، ھەببى مۇقەل I ، ھەببى مۇقەل II ، قۇرسى كەھرىۋا I ، قۇرسى كەھرىۋا II ، قۇرسى گۈلنار، قۇرسى ئەنجىبار I ، قۇرسى ئەنجىبار II ، قۇرسى نىشاستە، قۇرسى ھەببۇلئاس، قۇرسى بىخ مارجان، قۇرسى گىل ئەرمىنى، قۇرسى كەھرىۋا III ، قۇرسى ئەنجۇر، قۇرسى شادىنەچ، قۇرسى ئەنجىبار III ، قۇرسى ئاقاقىيا، ئاغرىق توختىتىش زىمادى I ، زىمادى رۇئاب، ھەببى رۇسۇت ھەمدە سۇپۇپى قابىز III ، سۇپۇپى تىن I ، سۇپۇپى ئەنجىباھار، سۇپۇپى ئاكىلە، مەلھەمى زاك قاتارلىقلار.

شەربىتى ئەنجىبار I

[تەركىبى]

گاۋزىبان ..... 21 گرام	بۇغا مۇڭگۈزى ..... 21 گرام
بادرەنجى بۇيا ..... 21 گرام	قىزىل سەندەل ..... 21 گرام
ئاق سەندەل ..... 21 گرام	خۇنسىياۋشان ..... 10 گرام

موزا ..... 15 گرام
سېمىزئوت ئۇرۇقى..... 15 گرام
پاقىيوپۇرمىقى ئۇرۇقى..... 15 گرام
ئانارگۈلى ..... 15 گرام
ئەنجىبار ..... 31 گرام
كەتىرا..... 10 گرام
كەرەپشە ئۇرۇقى ..... 3 گرام
ناۋات ..... 250 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى چالا سوقۇپ، 1.5 لىتىر سۇغا چىلاپ، ئىككىدىن بىر قىسمى قالغاندا تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، سۈيىگە چەككىلەنگەن ھەسەلنى سېلىپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] قان توختىتىش، ھەيز توختىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ھەيز قالايمىقانلىشىش، خۇن تەۋرەش، بوۋاسىر قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۇندە ئۇچ قېتىم، ھەر قېتىمدا 30 مىللىلىتىردىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

شەربىتى ئەنجىبار II

[تەركىبى]

ئەنجىبار ..... 30 گرام
گاۋزىبان ھىندى..... 10 گرام
قىزىلگۈل ..... 10 گرام
پاقىيوپۇرمىقى ئۇرۇقى..... 10 گرام
ئاق سەندەل ..... 15 گرام
خۇنسىياۋشان ..... 10 گرام
كەتىرا ..... 5 گرام
سەرسىبىل ..... 15 گرام
ئانارگۈل ..... 15 گرام
بادرەنجى بۇيا ..... 10 گرام
كۆيدۈرۈلگەن بۇغا مۈڭگۈزى ..... 15 گرام
سېمىزئوت ئۇرۇقى..... 10 گرام
قىزىل سەندەل ..... 15 گرام
سەمغى ئەرەبى ..... 5 گرام
چۆپچىن ..... 15 گرام
ناۋات ..... 250 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] يېلىم دورىلارنى ئايرىم سالايە قىلىپ، باشقا دورىلارنى چالا سوقۇپ، 24 سائەت سۇغا چىلاپ قاينىتىپ، دورا تىرىپلىرىنى سۈزۈپ ئېلىۋەتكەندىن كېيىن، دورا سۈيىدە ناۋاتنى قىيام قىلىپ، ئاخىرىدا يېلىم دورىلارنىڭ تالقىنىنى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] قان توختىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئۆپكە سىلى، قاناش خاراكتېرلىك كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئۈچ قېتىم، ھەر قېتىمدا 10～20 مىللىلىتىردىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئالۇچا شەربىتى

[تەركىبى]

ئالۇچا ..... بىر كىلوگرام شېكەر ..... 2 كىلوگرام

[ياساش ئۇسۇلى] ئالۇچىنى پاكىز يۇيۇپ، ئۇرۇقىدىن ئايرىپ، ئۈچ لىتىر سۇغا چىلاپ، قاينىتىپ ئۈچتىن بىر قىسمى قالغاندا سۈزۈپ، سۈيىگە شېكەر قوشۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] قان توختىتىش، قۇرت ئۆلتۈرۈش، سەپرانىك ئۆتكۈرلۈكىنى پەسەيتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] تولغاق، ئاپتاپ ئۆتۈش، رېماتىزم، ئولتۇرغۇچ نېرۋا ئاغرىقى، ھەر تۈرلۈك قاناش كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئۈچ قېتىم 50 مىللىلىتىردىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئانار چېچىكى گۈلقەنتى

[تەركىبى]

ئانارگۈلى ..... بىر كىلوگرام شېكەر ..... ئۈچ كىلوگرام

[ياساش ئۇسۇلى] پىننە گۈلقەنتى بىلەن ئوخشاش.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] قان توختىتىش، ئىچ سۈرۈشنى توختىتىش، ئومۇمىي بەدەننى قۇۋۋەتلەش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ھەرخىل سەۋەبتىن بولغان ئاشقازان ۋە ئۈچەي كېسەللىكلىرى، قان ئازلىق قاتارلىق كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئۈچ ۋاخ 10～20 گرام ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سوفۇپى گىل ئەرمىنى

[تەركىبى]

گىل ئەرمىنى..... 15 گرام　　كەھرىۋا ..... 10 گرام

يۇمغاقسوت ئۇرۇقى..... 15 گرام　　كاپۇر ..... 2 گرام

تاباشىر ..... 10 گرام

[**ياساش ئۇسۇلى**] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تالقان تەييارلىنىدۇ.

[**تەبىئىتى**] قۇرۇق سوغۇق.

[**خۇسۇسىيىتى**] قان توختىتىش، قۇرۇتۇش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] قانلىق ئىچى سۇرۇش، ئىچى سۇرۇش، تولغاق قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۈندە 2 قېتىم، ھەر قېتىمدا 10～5 گرامدىن، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سۇفۇپى سۇنۇن

[تەركىبى]

قىزىلگۈل ..... 100 گرام　　بىخ مارجان..... 15 گرام

ئانار پوستى ..... 50 گرام　　زوررۇنباد ..... 15 گرام

ئاقىرقەرھا ..... 15 گرام

[**ياساش ئۇسۇلى**] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تاسقاپ تالقان تەييارلىنىدۇ.

[**تەبىئىتى**] قۇرۇق سوغۇق.

[**خۇسۇسىيىتى**] قان توختىتىش، يىرىڭ يوقىتىش، ھۆللۈكلەرنى قۇرۇتۇش، چىش مىلكىنى چىڭىتىش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] چىش مىلكى قاناش، چىش مىلكى يىرىڭلىق چاقسى، چىش مىلكى بوشاپ كېتىش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كېسەللىك ئەھۋالىغا ئاساسەن مۇۋاپىق مىقداردا يەرلىك ئورۇنغا چېپىلىدۇ.

سۇفۇپى بىخ مارجان

[تەركىبى]

بىخ مارجان	50 گرام	سيادان	50 گرام
كۆپۈكى دەريا	50 گرام	كۈچۈلا	50 گرام
يۇمغاقسۇت ئۇرۇقى	50 گرام	تۆمۇر رۇدسى	100 گرام
كەتمەندى	50 گرام	موزا	100 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] بىخ مارجاننى كۆيدۈرۈپ ئايرىم ـ ئايرىم سالايە قىلىپ، يۇمغاقسۇت ئۇرۇقىنى قورۇپ سارغايتىپ، سوقۇپ، كۈچۈلىنى سۇتكە چىلاپ زەھەرسىزلەندۈرۈپ، قۇرۇتۇپ سوقۇپ، ئاندىن باشقا دورىلارنى سوقۇپ، تاسقاپ، تالقانلارنى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] قان توختىتىش، قان تازىلاش، ھۆللۈكلەرنى قۇرۇتۇش، چىڭىتىش، قىچىشىشنى پەسەيتىش، ئاغرىق توختىتىش، ئىششىق قايتۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] قىچىشقاق، قۇلاق ئاستى بەز ياللۇغى، ھەر خىل قاناش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10~5 گرامنى مۇۋاپىق مىقداردىكى سۇ بىلەن ئېرىتىپ يەرلىك ئورۇن يۇيۇلىدۇ.

سۇفۇپى نەفسۈددەم

[تەركىبى]

قىزىلگۈل	5 گرام	كەھرىۋا	10 گرام
تاباشىر	5 گرام	مەرۋايىت	10 گرام
گىل ئەرمىنى	5 گرام	رۇببىسۇس	10 گرام
گىل مەختۇم	5 گرام	ئاقاقىيا	10 گرام
سېمىزئوت ئۇرۇقى	5 گرام	بېھى ئۇرۇقى	60 گرام
خەشخاش ئۇرۇقى	5 گرام	ئەپيۇن	6 گرام
بىخ مارجان	10 گرام		

[ياساش ئۇسۇلى] بىخ مارجان بىلەن كەھرىۋانى كۆيدۈرۈپ، ئايرىم ـ ئايرىم سالايە

قىلىپ، ئەپيۇن ۋە مەرۋايىتنى ئايرىم سالايە قىلىپ، ئاندىن باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، تاسقاپ، ھەممىسىنى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] قان توختىتىش، تۇتۇش، ماددىلارنى قويۇلدۇرۇش، ئاغرىق پەسەيتىش، جاراھەت پۈتتۈرۈش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئۆپكە سىلى، ئىچى سۇرۇش، قان تولغاق، مەنىي يۇرۇپ كېتىش، يىرىڭلىق جاراھەت قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10～5 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سۇفۇپى مۇسەككىن دەم

[تەركىبى]

كەھرىۋا ..... 30 گرام　　تېكە ساقلى ئۆسۈملۈكى ..... 15 گرام

قارا ھېلىلە ..... 30 گرام　　رەۋەن ..... 5 گرام

رۇسۇت ..... 15 گرام　　مامىرانچىنى ..... 5 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] كەھرىۋانى كۆيدۈرۈپ سالايە قىلىپ، باشقا دورىلارنى ئايرىم ـ ئايرىم سوقۇپ، تاسقاپ ھەممىسىنى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] قان توختىتىش، قورۇش، قۇرۇتۇش، تۇتۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ھەر خىل قاناشلار، ئىچى سۇرۇش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10～5 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سۇفۇپى كەتان

[تەركىبى]

زىغىر ..... 10 گرام　　گىل ئەرمەنى..... 10 گرام

ئىسپىغۇل ..... 10 گرام　　نامازشام گۈلى ئۇرۇقى ... 10 گرام

زاغۇن ..... 10 گرام　　سەمغى ئەرەبى ..... 3 گرام

كەرەپشە ئۇرۇقى..... 10 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] زىغىرنى قورۇپ سارغايتىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، تاسقاپ ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] قان توختىتىش، تۇتۇش، قورۇش، قۇرۇتۇش، ئاغرىق پەسەيتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] قانلىق بوۋاسىر، ئىچى سۇرۇش، تولغاق قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10～5 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سۇفۇپى سەمغى ئەرەبى

[تەركىبى]

سەمغى ئەرەبى	15 گرام	سېمىزئوت ئۇرۇقى	20 گرام
گىل ئەرمىنى	15 گرام	قىچا	20 گرام
نىشاستە	15 گرام	پاقىيوپۇرمىقى ئۇرۇقى	20 گرام
ئىسپىغۇل	20 گرام	پىرسىياۋشان	10 گرام
رەيھان ئۇرۇقى	20 گرام		

[ياساش ئۇسۇلى] سەمغى ئەرەبنى سالايە قىلىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، تاسقاپ ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] قان توختىتىش، تۇتۇش، قۇرۇتۇش، قورۇش، ئاشقازان ۋە ئۇچەي شىللىق پەردىلىرىنىڭ زىيدىلىنىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىش، ئاغرىق پەسەيتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] قان تولغاق، ئىچى سۇرۇش، ئاشقازان ئۇچەي يارىسى، سوئى چىقىپ قېلىش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10～5 گرام، تاماقتىن كېيىن بىھى سۈيى بىلەن بىرلىكتە ئىچىلىدۇ.

سۇفۇپى مارجان

[تەركىبى]

بىخ مارجان	10 گرام	ئانارگۈلى	10 گرام
كەھرىۋا	10 گرام	يۇيۇلغان شادىنەچ	10 گرام

پىرسىياۋشان ..... 10 گرام　　گىل ئەرمەنى..... 10 گرام
زەمچە ..... 10 گرام　　گۈلخەيرى ..... 10 گرام
سېمىزگوت ئۇرۇقى..... 10 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] بىخ مارجان، كەھرىۋا، زەمچە قاتارلىقلارنى ئايرىم - ئايرىم كۆيدۈرۈپ سالايە قىلىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، ھەممىسىنى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] قان توختىتىش، قورۇش، قۇرۇتۇش، تۈتۈش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] قانلىق سۈيدۈك، بۆرەك يارىسى، ھەيز توختىماسلىق، ئىچى سۇرۇش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10～5 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ھەببى مۇقەل I

[تەركىبى]

مۇقەل ..... 20 گرام　　قارا ھېلىلە..... 10 گرام
ھېلىلە كابىلى پوستى ... 10 گرام　　سېرىق ھېلىلە پوستى..... 10 گرام
كەھرىۋا ..... 10 گرام　　خۈنسىياۋشان ..... 10 گرام
ئانارگۈلى ..... 10 گرام　　كۈدە سۈيى..... 100 مىللىلىتىر

[ياساش ئۇسۇلى] مۇقەلنى كۈدە سۈيىدە ئېزىپ يۇمشىتىپ، قالغان دورىلارنى تالقانلاپ، ئۇزئارا ئارىلاشتۇرۇپ خېمىر قىلىپ، سېرىق پۇرچاق چوڭلۇقىدا كۆملاچ قىلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] قان توختىتىش، ئاغرىق پەسەيتىش، ئۆسمە گۆشلەرنى قۇرۇتۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] يەلدىن بولغان قاناش خاراكتېرلىك بوۋاسىر كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئۈچ قېتىم، ھەر قېتىمدا 5～7 تال ئىستېمال قىلىنىدۇ.

هەببى مۇقەل II

[تەركىبى]

مۇقەل	100 گرام	سەكبىنەج	20 گرام
قارا هېلىله	80 گرام	كەھرىۋا	20 گرام
هېلىله كابىلى پوستى ...	80 گرام	كۆيدۈرۈلگەن سەدەپ	20 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى سوقۇپ، ئەلگەكتىن ئۆتكۈزۈپ، كۈده سۈيىده يۇغۇرۇپ هەب قىلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] قان توختىتىش، يەل تارقىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئىچكى - تاشقى بوۋاسىرلارغا، بوۋاسىر قاناشقا، قان توختىتىشقا، يەلدىن بولغان كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈنده بىر قېتىم 5～7 گرام تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى كەھرىۋا I

[تەركىبى]

كەھرىۋا	6 گرام	ئاقاقىيا	6 گرام
بىخ مارجان	6 گرام	كۈندۈر	6 گرام
خۇنسىياۋشان	6 گرام	سەمغى ئەرەبى	2 گرام
ئاق مىڭدىۋانە	بىر گرام	كەتىرا	2 گرام
سەرتان	6 گرام	سېمىزئوت ئۇرۇقى	8 گرام
كۆيدۈرۈلگەن تۇخۇم شاكىلى	6 گرام	يۇمغاقسوت ئۇرۇقى	8 گرام
مەستىكى	6 گرام	هوممماز ئۇرۇقى	8 گرام
بۇغداي كراخمالى	2 گرام	ئەپيۇن	بىر گرام

[ياساش ئۇسۇلى] بىخ مارجان، سەرتان، كەھرىۋا قاتارلىقلارنى كۈشته قىلىپ سوقۇپ، قالغان دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، ئىسپىغۇلنى قاينات سۇغا چىلاپ، شىرنىسىنى چىقىرىپ، ئۇندىن باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، بارلىق تالقان دورىلارنى ئىسپىغۇل شىرنىسىگە ئارىلاشتۇرۇپ، قۇرس ماشىنىسىغا سېلىپ، 0.5 گراملىق قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] قان توختىتىش، جاراھەت پۈتتۈرۈش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] بوۋاسىر، قان تۈكۈرۈش، قان قۇسۇش، قان سىيىش، ھەيز زىيادە كۆپ بولۇش ھەمدە ھەرقانداق ئەزادىن كەلگەن قاننى توختىتىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم 2～6 تال ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى كەھرىۋا II

[تەركىبى]

كەھرىۋا	20 گرام	گىل ئەرمىنى	20 گرام
خۇنسياۋشان	20 گرام	ئاقاقىيا	20 گرام
ئانار گۈلى	20 گرام	سەمغى ئەرەبى	20 گرام
كەتىرا	20 گرام	كۈنجۈت يېغى	18 گرام
نىشاستە	20 گرام	شېكەر	200 گرام
ئىسپىغۇل	3 گرام		

[ياساش ئۇسۇلى] يېلىم دورىلارنى ئايرىم تەپمۇ ھاۋانچا بىلەن يۇمشاق ئېزىپ، ئىسپىغۇلدىن باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، يېلىم دورىلار تالقىنى بىلەن ئارىلاشتۇرۇپ، ئىسپىغۇلنىڭ لوئابىنى ئېلىپ، شېكەرنى قىيام قىلىپ، كۈنجۈت يېغى بىلەن ئارىلاشتۇرۇپ باشقا تالقانلار بىلەن يۇغۇرۇپ خېمىر قىلىپ 0.5 گرام قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] قان توختىتىش، ئىچ سۇرۇشنى توختىتىش، ئاق خۇن توختىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئۆپكە، ئاشقازان، ئۆچەيلەردىن قان كېلىش، بوۋاسىر قاناش، ئاياللاردىكى ئاق خۇن كۆپ كېلىشلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 3～5 تال ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى گۈلنار

[تەركىبى]

ئانارگۈلى	5 گرام	كەتىرا	5 گرام
كەھرىۋا	5 گرام	سەمغى ئەرەبى	5 گرام
ئەنجىبار	10 گرام	مەرۋايىت	10 گرام

ئاق سەندەل ..... 5 گرام گىل ئەرمىنى ..... 5 گرام
قىزىل سەندەل ..... 5 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] كەھرىۋانى كۆشتە قىلىپ، يۇمشاق سوقۇپ، پاقىيوپۇرمىقى ئۇرۇقىنى قاياناق سۇغا چىلاپ، لۇئابنى چىقىرىپ، قالغان دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، يۇقىرىقى تالقانلار بىلەن ئارىلاشتۇرۇپ، قۇرس بېسىش ماشىنىسىدا 0.5 گرامليق قۇرس چىقىرىلىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] قان توختىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ھەر قانداق ئەزادىن كەلگەن قانىنى توختىتىشقا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۆندە ئۇچ قېتىم ھەر قېتىمدا ئالتە تالدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى ئەنجىبار I

[تەركىبى]

ئەنجىبار يىلتىزى ..... 15 گرام بۇغداي كراخمال ..... 6 گرام
قىزىلگۈل ..... 10 گرام گىل ئەرمىنى ..... 6 گرام
ئەرەب يېلىمى ..... 10 گرام تاباشىر ..... 6 گرام
سېمىزئوت ئۇرۇقى ..... 10 گرام چۇچۇكبۇيا جەۋھىرى ... 6 گرام
كەھرىۋا ..... 10 گرام ئاقاقىيا ..... 5 گرام
ئانار گۈلى ..... 6 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] كەھرىۋانى كۆشتە قىلىپ يۇمشاق سوقۇپ، قالغان دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، كەھرىۋا تالقىنى بىلەن قوشۇپ، بۇغداي كراخمالى سۇيىدە 0.5 گرامليق قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] قان توختىتىش، ھەيز توختىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] قانلىق تەرەت، قان قۇسۇش، ھەيز كۆپ كېلىش قاتارلىق كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۆندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 2～4 تال ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى ئەنجىبار Ⅱ

[تەركىبى]

ئەنجىبار	12 گرام	نىشاستە	12 گرام
ئانارگۈلى	12 گرام	بىخ مارجان.....	12 گرام
قىزىلگۈل	20 گرام	تاباشىر	12 گرام
سەمغى ئەرەبى	20 گرام	رۇببىسۇس	12 گرام
كەھرىۋا	20 گرام	ھەببۇلئاس	6 گرام
سېمىزئوت ئۇرۇقى	20 گرام		

[**ياساش ئۇسۇلى**] دورىلارنى سوقۇپ، ئەلگەكتىن ئۆتكۈزۈپ، ئامۇت سۇيى بىلەن يۇغۇرۇپ، 0.5 گرام قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[**تەبىئىتى**] قۇرۇق سوغۇق.

[**خۇسۇسىيىتى**] قاناشنى توختىتىش، ئاق خۇننى توختىتىش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] ھەيز توختىماسلىق، ئاق خۇن كۆپىيىس، قان تولغاق قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 1～5 تال ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى نىشاستە

[تەركىبى]

نىشاستە	10 گرام	تاباشىر	5 گرام
ئەرەب يېلىمى.....	10 گرام	ئانارگۈلى	5 گرام
كەتىرا.....	10 گرام	پاقىيوپۇرمىقى ئۇرۇقى	5 گرام
ئىسپىغۇل	10 گرام	قىزىلگۈل	5 گرام

[**ياساش ئۇسۇلى**] يېلىم دورىلارنى ئايرىم سالايە قىلىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تاسقاپ، ئىسپىغولنىڭ لوئابىنى چىقىرىپ، دورا تالقانلىرىنى لوئاب بىلەن يۇغۇرۇپ قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[**تەبىئىتى**] قۇرۇق سوغۇق.

[**خۇسۇسىيىتى**] قان توختىتىش، تۆتۈش، جاراھەت پۈتتۈرۈش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبئىي قان ۋە سەپرا خىلىتىدىن بولغان ئىچى سۇرۇش، بوۋاسىر قاناش، بالىيانقۇ قاناش، ئۆپكە سىلى، قان تۈكۈرۈش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 7 ~ 5 دانە، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى ھەببۇلئاس

[تەركىبى]

نامازشام گۈلى ئۇرۇقى ..... 10 گرام	شاھى بەللۇت ..... 10 گرام
سۇماق..... 10 گرام	ئانار پوستى ..... 15 گرام
گىل ئەرمىنى..... 10 گرام	موزا ..... 15 گرام
نىشاستە ..... 10 گرام	مۇقەل..... 15 گرام
يۇلغۇن مېۋىسى ..... 10 گرام	

[ياساش ئۇسۇلى] مۇقەلدىن باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تاسقاپ، مۇقەلنى سۇدا ئېرىتىپ، سۈيىدە دورا تالقانلىرىنى يۇغۇرۇپ، قائىدە بويىچە قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] قان توختىتىش، تۇتۇش، ھەيز توختىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ھەيز كۆپ كېلىش، ئىچى سۇرۇش، قان تولۇغاق، تەرەتتە قان ۋە يىرىڭ كېلىش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 9 ~ 7 دانە، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى بىخ مارجان

[تەركىبى]

بىخ مارجان ..... 5 گرام	ئانارگۈلى ..... 10 گرام
ئەرەب يېلىمى ..... 5 گرام	ئاقاقىيا ..... 10 گرام
دارچىن..... 5 گرام	كۈندۈر ..... 10 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] يېلىم دورىلارنى ئايرىم سالايە قىلىپ، باشقا دورىلارنى قائىدە بويىچە يۇمشاق سوقۇپ تاسقاپ، تالقانلارنى بىرلەشتۈرۈپ، سۇ بىلەن يۇغۇرۇپ قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] قان توختىتىش، جاراھەت پۈتتۈرۈش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ھەيز كۆپ كېلىش، ئىچىدىن قان ئۆتۈش، بالىياتقۇ جاراھىتى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 7 ~ 5 دانە، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى گىل ئەرمەنى

[تەركىبى]

گىل ئەرمەنى	30 گرام	ئەرەب يېلىمى	5 گرام
كەھرىۋا	30 گرام	ئاقاقىيا	5 گرام
بەزرۇلبەنجى	10 گرام	ئانار گۈلى	5 گرام
كەرەپشە ئۇرۇقى.....	10 گرام		

[ياساش ئۇسۇلى] كەھرىۋا بىلەن ئەرەب يېلىمىنى ئايرىم ـ ئايرىم سالايە قىلىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تاسقاپ، ئاندىن تالقانلارنى قائىدە بويىچە سۇ بىلەن نەمدەپ قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] قان توختىتىش، جاراھەت پۈتتۈرۈش، تۇتۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] سۈيدۈكتىن قان كېلىش، قان تولغاق، بۆرەك جاراھىتى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 7 ~ 5 دانە، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى كەھرىۋا Ⅲ

[تەركىبى]

كەھرىۋا	20 گرام	ئەرەب يېلىمى	20 گرام
خۇنسىياۋشان	20 گرام	نىشاستە	20 گرام
ئانار گۈلى.....	20 گرام	كەتىرا	20 گرام
گىل ئەرمەنى	20 گرام	كۈنجۈت يېغى ...	20 مىللىلىتىر
ئاقاقىيا	20 گرام	شېكەر	200 گرام

[**ياساش ئۇسۇلى**] يېلىم دورىلارنى ئايرىم سالايە قىلىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تاسقاپ، ئاندىن دورا تالقانلىرىنى كۈنجۈت يېغى بىلەن ئارىلاشتۇرۇپ، قائىدە بويىچە قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[**تەبىئىتى**] قۇرۇق سوغۇق.

[**خۇسۇسىيىتى**] قان توختىتىش، جاراھەت پۈتتۈرۈش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] ھەيز كۆپ كېلىش، ھەزىم قىلىش يوللىرى قاناش، ھەيز توختىماسلىق، بالىياتقۇ بوينى شەلۋىرەش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 5 ～ 3 دانە، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى ئەنجۇر

[**تەركىبى**]

ئەنجۇر مونىكى ..... 30 گرام
سېمىزئوت ئۇرۇقى ... 20 گرام
تەرخەمەك ئۇرۇقى مېغىزى..... 20 گرام
گىل مەختۇم ..... 20 گرام
ئەرەب يېلىمى ..... 20 گرام
تاباشىر ..... 20 گرام
كەتىرا ..... 20 گرام

[**ياساش ئۇسۇلى**] يېلىم دورىلارنى ئايرىم سالايە قىلىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تاسقاپ، سېمىزئوت ئۇرۇقىنىڭ لوئابىدا تالقانلارنى يۇغۇرۇپ، قائىدە بويىچە قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[**تەبىئىتى**] قۇرۇق ئىسسىق.

[**خۇسۇسىيىتى**] قان توختىتىش، يالۇغ قايتۇرۇش، جاراھەت پۈتتۈرۈش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] ئۆپكە يالۇغى، ئۆپكە سىلى، ھەزىم يولى قاناش، ئىچى سۇرۇش، بۆرەك جاراھىتى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 7 ～ 5 دانە، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى شادىنەچ

[**تەركىبى**]

شادىنەچ ..... 15 گرام
خەشخاش ئۇرۇقى ..... 15 گرام
كەھرىۋا ..... 15 گرام
يۇمغاقسوت ئۇرۇقى ... 15 گرام

گىل مەختۇم ..... 10 گرام
ئەرەب يېلىمى ..... 10 گرام
كەتىرا ..... 10 گرام
كۆيدۈرۈلگەن يۇغا مۇڭگۈزى ..... 10 گرام
كۆيدۈرۈلگەن تۇخۇم شاكىلى ..... 10 گرام
كۆيدۈرۈلگەن سەدەپ ... 5 گرام
بەزرۇلبەنجى ..... 5 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] يېلىم دورىلارنى ئايرىم سالايە قىلىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تاسقاپ، ئاندىن تالقانلارنى قائىدە بويىچە سۇ بىلەن يۇغۇرۇپ قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] قان توختىتىش، جاراھەت پۈتتۈرۈش، ئاغرىق پەسەيتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئىچكى ئەزالار قاناش، ئىچكى ئەزالار جاراھەتى، ئىچى سۇرۇش، قان تولغاق، قان سىيىش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 5 ~ 3 دانە، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى ئەنجىبار III

[تەركىبى]

ئەنجىبار يىلتىزى ..... 15 گرام
ئاقاقىيا ..... 10 گرا
كەھرىۋا ..... 10 گرا
ئەرەب يېلىمى ..... 10 گرا
سېمىزئوت ئۇرۇقى ..... 10 گرا
قىزىلگۈل ..... 10 گرام
ئانار گۈلى ..... 5 گرام
نىشاستە ..... 5 گرام
بىخ مارجان ..... 5 گرام
تاباشىر ..... 5 گرام
گىل ئەرمىنى ..... 5 گرام
رۇببىسۇس ..... 5 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] سېمىزئوت ئۇرۇقىنىڭ لوئابىنى چىقىرىپ، سەمغى ئەرەبىنى ئايرىم سالايە قىلىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تاسقاپ، ئاندىن دورا تالقانلىرىنى لوئابلار بىلەن يۇغۇرۇپ قائىدە بويىچە قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] قان توختىتىش، جاراھەت پۈتتۈرۈش، ئىچى سۇرۇشنى توختىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ھەيز كۆپ كېلىش، ئىچى سۇرۇش، قانلىق ئىچى سۇرۇش، ئۆپكە جاراھىتى، بالىياتقۇ جاراھىتى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 5 ~ 3 دانە، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى ئاقاقىيا

[تەركىبى]

ئاقاقىيا ..... 10 گرام	قىزىلگۈل ..... 5 گرام
ئانارگۈلى ..... 10 گرام	كۈندۇر ..... 5 گرام
ئەرەب يېلىمى ..... 5 گرام	ئۇد ھىندى ..... 5 گرام
كەتىرا ..... 5 گرام	زەپەر ..... 5 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] زەپەر بىلەن يېلىم دورىلارنى ئايرىم - ئايرىم سالايە قىلىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تاسقاپ، ئاندىن دورا تالقانلىرىنى قائىدە بويىچە سۇ بىلەن نەمدەپ قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] قان توختىتىش، ئاشقازاننى قۇۋۇەتلەش، ھۆللۈكنى قۇرۇتۇش، جاراھەت پۈتتۈرۈش، ھەيز توختىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ھەيز توختىماسلىق، ھەزىم يولى قاناش، ھۆللۈك ئارتىپ كېتىشتىن بولغان ئاشقازان تۆۋەنلەش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 5 ~ 3 دانە، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئاغرىق توختىتىش زىمادى I

[تەركىبى]

ئاق موم ..... 5 گرام	كەپتەر مايىقى..... 10 گرام
سەمغى ئەرەبى ..... 5 گرام	زەيتۇن يېغى ... 100 مىللىلىتىر
خەشخاش ئۇرۇقى ..... 10 گرام	

[ياساش ئۇسۇلى] ئاۋۋال زەيتۇن يېغىنى بىر قاچىغا سېلىپ قىزىتىپ، ئۇستىگە سەمغى ئەرەبى بىلەن ئاق مومنى سېلىپ ئېرىتىپ، ئاندىن قالغان دورىلارنى تالقانلاپ سېلىپ، ئارىلاشتۇرۇپ زىمات تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] قان توختىتىش، ئاغرىق پەسەيتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] باش ئاغرىقى، بوغۇم ئاغرىقى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] يەرلىك ئورۇنغا سۈركىلىدۇ.

زىمادى رۇئاب

[تەركىبى]

ئانار پوستى ..... 30 گرام　　قىزىلگۈل ..... 10 گرام

رۇسۇت ..... 30 گرام　　نامازشام گۈلى ئۇرۇقى ... 10 گرام

يېشىل موزا ..... 15 گرام　　ماش ..... 90 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] رۇسۇتنى ئېرىتىپ، دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] قان توختىتىش، قۇرۇتۇش، قورۇش، جاراھەت پۈتتۈرۈش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] بۇرۇن قاناش، بۇرۇن ئىچىدىكى يىرىڭلىق جاراھەت قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] ئەھۋالغا قاراپ مۇۋاپىق مىقداردا يەرلىك ئورۇنغا چېپىلىدۇ.

ھەببى رۇسۇت

[تەركىبى]

رۇسۇت ..... 50 گرام　　ئەنجىبار ..... 50 گرام

ئانار گۈلى ..... 50 گرام　　گىل ئەرمىنى ..... 50 گرام

ئاقاقىيا ..... 50 گرام　　ھەسەل ..... 400 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى سوقۇپ، ئەلگەكتىن ئۆتكۈزۈپ، چەككىلەنگەن ھەسەل ئارىلاشتۇرۇپ ھەب قىلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] قان توختىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] خۇن تەۋرەش، ئادەت كۆپ كېلىش، ئادەت توختىماسلىق قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 3～5 گرام تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سۇفۇپى قابىز Ⅲ①

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.
[خۇسۇسىيىتى] تۇتۇش، قان توختىتىش، قورۇش، قۇرۇتۇش.

سۇفۇپى تىيىن I②

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.
[خۇسۇسىيىتى] جاراھەت پۇتتۇرۇش، قان توختىتىش.

سۇفۇپى ئەنجىبار③

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.
[خۇسۇسىيىتى] جاراھەتنى پۇتتۇرۇش، قان توختىتىش.

سۇفۇپى ئاكىلە④

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.
[خۇسۇسىيىتى] جاراھەت پۇتتۇرۇش، چىرىشنىڭ ئالدىنى ئېلىش، قان توختىتىش، بەتبۇي پۇراقنى يوقىتىش.

مەلھەمى زاك⑤

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.
[خۇسۇسىيىتى] جاراھەت پۇتتۇرۇش، يىرىڭ تازىلاش، قان توختىتىش، قورۇش، قۇرۇتۇش.

---

① تەپسىلاتى 18 ـ بابتا.
② تەپسىلاتى 19 ـ بابتا.
③ تەپسىلاتى 19 ـ بابتا.
④ تەپسىلاتى 19 ـ بابتا.
⑤ تەپسىلاتى 19 ـ بابتا.

يەتتىنچى باب توسالغۇلارنى ئاچقۇچى دورىلار

توسالغۇلارنى ئېچىپ، توسۇلۇشنى راۋانلاشتۇرۇپ، ماددا ئالمىشىشنى ئىلگىرى سۈرۈش تەسىرى كۆچلۈك بولغان دورىلار ئومۇملاشتۇرۇپ، توسالغۇلارنى ئاچقۇچى دورىلار دېيىلىدۇ.

ھەر خىل ئىچكى - تاشقى سەۋەبلەر تەسىرىدىن، مەلۇم بىر ئەزا، قان تومۇر ۋە توقۇلمىلاردا سۈددە (توسۇلۇش) پەيدا بولغاندا، ئورگانىزمدا تۇرلۈك كېسەللىكلەر (يەنى مۆچىلەر سۇلۇق ئىششىقى، بوغۇملار ئىششىش، سۈيدۈك كەلمەسلىك، يۇقىرى قان بېسىم، بالىيانقۇ ئىششىقى، قورساقتا سۇ چۈشۈش، جىگەر يالليۇغى، قەۋزىيەت، سۈيدۈك ۋە ھەيز راۋان بولماسلىق، ئىشتىھاسىزلىق قاتارلىقلار) پەيدا بولىدۇ. بۇ خىل كېسەللىكلەرنى ۋاقتىدا داۋالىمىغاندا يامان ئاقىۋەت كېلىپ چىقىدۇ. توسالغۇلارنى ئاچقۇچى دورىلارنىڭ تۈرى ھەر خىل بولغاچقا، ئىشلەتكەندە مۇۋاپىق تاللاپ ئىشلىتىش كېرەك. توسالغۇلارنى ئاچقۇچى دورىلارنىڭ كۆپىنچىلىرىنىڭ تەبىئىتى ھۆل سوغۇق ياكى قۇرۇق ئىسسىق بولىدۇ. بۇ خىل دورىلار، توسالغۇ پەيدا قىلغۇچى ماددىلارنى تارقىتىش، ئېرىتىش، پارچىلاش، سۈيدۈك ھەيدەش قاتارلىق خۇسۇسىيەتلىرى ئارقىلىق توسالغۇلارنى ئاچىدۇ. بۇنداق دورىلار توسالغۇلارنى ئاچقۇچى دورىلار دېيىلىدۇ. مەسىلەن: شەربىتى بۇزۇرى I ، شەربىتى ئۇستقۇددۇس III ، مائۇلئۇسۇل مۇرەككەپ، مائۇلئۇسۇل I ، مائۇلئۇسۇل III ، مائۇلئۇسۇل IV ، سۇفۇپى ھېلىلە، سۇفۇپى ئەفتىمۇن، مەجۇنى رەۋەن، مەجۇنى سازەج، مەجۇنى زەببب، مەجۇنى بايادىدۇس، مەجۇنى ئايارەج پەيقىرا، مەجۇنى سەكبىنەج، جاۋارىش تۇربۇت I ، ئىترىفىل ئەفتىمۇن، ئىترىفىل سەغىر I ، ئىترىفىل سەغىر II ، ئىترىفىل ئۇستقۇددۇس I ، ئىترىفىل ئۇستقۇددۇس II ، ئىترىفىل كەبىر I ، ئىترىفىل زامانى I ، ئىترىفىل زامانى II ، ئىترىفىل ئەفتىمۇن I ، ئىترىفىل سانا، ئايارەج جالىنۇس، ئايارەج پەيقىرا، ئايارەج پەيقىرا ھار، ئايارەج پەيقىرا كەبىر، ھەببى ئەفتىمۇن، مەتبۇخى ئەپسەنتىن، مەتبۇخى غاپەس، سىركەنجىۋىل ساددە I ، سىركەنجىۋىل ئوردان، قۇرسى ئايارەج پەيقىرا I ، قۇرسى ئايارەج پەيقىرا II ھەمدە مەتبۇخى غارىقۇن، ئايارەج، لوغانزىيا، ھەببى ئىسەمخەقۇن، قۇرسى لوغانزىيا، مەتبۇخى ئۇستقۇددۇس، مەتبۇخى ئەفتىمۇن، مەتبۇخى ئەفتەمۇن I ، مەتبۇخى ئەفتىمۇن II ، مەتبۇخى ئەفتىمۇن III ، مەتبۇخى ئەفتىمۇن IV قاتارلىقلار.

شەربىتى بۇزۇرى I

[تەركىبى]

كەرەپشە ئۇرۇقى ..... 40 گرام
كەرەپشە يىلتىزى ..... 40 گرام
بەدىيان ..... 40 گرام
سېرىق ئوت ئۇرۇقى ..... 20 گرام
بەدىيان يىلتىزى..... 80 گرام
شېكەر ..... 1000 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] يىلتىز دورىلارنى چالا سوقۇپ، باشقا دورىلار بىلەن بىللە 500 مىللىلىتىر سۇغا 4 سائەت چىلاپ قاينىتىپ، يېرىمى قالغاندا تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، شېكەرنى قوشۇپ قىيام قىلىپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] توسالغۇلارنى ئېچىش، سۈيدۈك ھەيدەش، ئىششىق ياندۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] قان تومۇر توسۇلۇش، جىگەر مەنبەلىك قورساقتا سۇ چۇشۇش، جىگەر يالليۇغى، ئۆت يالليۇغى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 3 قېتىم، ھەر قېتىمدا 50 ~ 30 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىچىلىدۇ.

شەربىتى ئۇستقۇددۇس III

[تەركىبى]

سەرپىستان ..... 15 گرام
بەدىيان يىلتىزى..... 15 گرام
كاسنە يىلتىزى..... 15 گرام
كەرەپشە يىلتىزى ..... 15 گرام
بادام يېغى..... 15 مىللىلىتىر
چىلان..... 60 گرام
ئۇستقۇددۇس ..... 60 گرام
گاۋزىبان ..... 60 گرام
بادرەنجى بۇيا ..... 60 گرام
سېرىق ئوت ئۇرۇقى ..... 60 گرام
شاھتەررە ..... 60 گرام
ئۇرۇقسىز ئۇزۇم ..... 60 گرام
قەنت ..... 500 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] يىلتىز دورىلارنى چالا سوقۇپ، باشقا دورىلار بىلەن بىللە مۇۋاپىق مىقداردىكى سۇغا چىلاپ قاينىتىپ، تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، بادام يېغىنى قوشۇپ قەنت بىلەن قىيام قىلىپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] ھۆل ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] مېڭە توسالغۇلىرىنى ئېچىش، غەيرىي تەبىئىي سەۋدا خىلىتىنى

پىشۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] مالېخۇلىيا، نېرۋا ئاجىزلىق، غەيرىي تەبىئىي سەۋدا خىلىتىدىن بولغان لەقۋا، پالەچ قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 3 قېتىم، ھەر قېتىمدا 180 ~ 60 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىچىلىدۇ.

مائۇلئۇسۇل مۇرەككەپ

[تەركىبى]

بەدىيان يىلتىزى	15 گرام	بىخ سۇس	15 گرام
كەرەپشە يىلتىزى	15 گرام	رەۋەن	15 گرام
بىخ كەبىر	15 گرام	جىنتىيانا	15 گرام
كاسنە يىلتىزى	15 گرام	زەنجىۋىل	15 گرام
سەۋسەن يىلتىزى	15 گرام	پىلپىل	15 گرام
زورۇمباد	15 گرام	ماھى زەھرەج	8 گرام
كاۋاۋچىن	15 گرام	قەنتەرىيۇن	8 گرام
ئارپىبەدىيان	10 گرام	ئىزخىر	8 گرام
رۇم بەدىيان	10 گرام	سۇمبۇل	8 گرام
كەرەپشە ئۇرۇقى	10 گرام	ئادراسمان	8 گرام
كاسنە ئۇرۇقى	10 گرام	ئاق قىچا	8 گرام
تەرخەمەك ئۇرۇقى	10 گرام	تۇربۇت	8 گرام
جۇۋىنە	10 گرام	غارىقون	8 گرام
زىرە	10 گرام	شەھمەنزەل	8 گرام
قارمۇچ	10 گرام	قىزىل گۈل	8 گرام
دارچىن	10 گرام	گاۋزىبان	8 گرام
قېلىن دارچىن	10 گرام	بادرەنجى بۇيا	8 گرام
ئەنجۇر	10 گرام	قارا ھېلىلە	15 گرام
گۈلدارچىن	10 گرام	سېرىق ھېلىلە	15 گرام
تاشاك	10 گرام	تەرەنجىبىن	250 گرام
سۆرونجان	8 گرام	سانا	30 گرام
بوزىدان	8 گرام	قەنت	500 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] رەۋەن، سانا، تەرەنجىبىندىن باشقا دورىلارنى چالا سوقۇپ،

3000 مىللىلىتىر سۇغا بىر سوتكا چىلاپ قاينىتىپ، يېرىمى قالغاندا تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، رەۋەن، سانا، تەرەنجىبىنلەرنى ئايرىم قاياق سۇغا چىلاپ ئېلىنغان سۈيىنى قوشۇپ، قەنتنى قوشۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] توسالغۇلارنى ئېچىش، يەل تارقىتىش، سۈيدۈك ۋە ھەيزنى راۋان قىلىش، تەرەتنى يۇمشىتىش، غەيرىي تەبئىي سەۋدا خىلتى ۋە غەيرىي تەبئىي بەلغەم خىلتىنى سۇرۇش، سەپرا خىلتىنى تەڭشەش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ھەيز كەلمەسلىك، بۆرەك ئورۇقلاش، قەۋزىيەت، سۈيدۈك تۇتۇلۇش، بوغۇم ئاغرىقى، ئىرقۇننىسا، باش ئاغرىقى، يەلدىن بولغان ئۇچەي توسۇلۇش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، ھەرقېتىمدا 30～50 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مائۇلئۇسۇل I

[تەركىبى]

كەرەپشە يىلتىزى پوستى ... 40 گرام	رۇم بەدىيان ..... 30 گرام
ئارپىبەدىيان يىلتىزى پوستى..... 40 گرام	كەرەپشە ئۇرۇقى ..... 30 گرام
ئىزخىر يىلتىزى ..... 20 گرام	زەپەر ..... 2 گرام
بىخ كەبىر پوستى ..... 20 گرام	سىركە ..... 200 گرام
ئارپىبەدىيان ..... 30 گرام	ھەسەل ..... 50 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى چالا سوقۇپ 1000 مىللىلىتىر سۇغا چىلاپ قاينىتىپ دورا تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، ئاندىن ئايرىم سالايە قىلىنغان زەپەرنى قوشۇپ، ئاخىرىدا سىركىنى قوشۇپ بىر قاينىتىپلا تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] توسالغۇلارنى ئېچىش، سۈيدۈك ھەيدەش، ئىششىق تارقىتىش، جىگەر ۋە تالنى قۇۋۇتلەش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] يۇرەك ۋە مېڭە قان تومۇر قېتىشىش، جىگەر قېتىش، جىگەر ئىششىقى، جىگەر ئاجىزلىقى، تال ئاجىزلىقى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، ھەرقېتىمدا 10～20 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مائۇلئۇسۇل Ⅲ

[تەركىبى]

كەرەپشە يىلتىزى پوستى	20 گرام	رۇم بەدىيان	10 گرام
ئارپىبەدىيان يىلتىزى پوستى	20 گرام	سۇمبۇل	7 گرام
كەرەپشە ئۇرۇقى	10 گرام	ئىزخىر	7 گرام
ئارپىبەدىيان	10 گرام	قىزىلگۇل	7 گرام
جوۋزنە	10 گرام	قەنت	180 گرام

[**ياساش ئۇسۇلى**] دورىلارنى چالا سوقۇپ، 1000 مىللىلىتىر سۇغا چىلاپ قاينىتىپ، دورا تىرىپلىرىنى سۇزۇۋېتىپ، ئاندىن قەنتنى قوشۇپ قىيام قىلىپ تەييارلىنىدۇ.

[**تەبىئىتى**] قۇرۇق ئىسسىق.

[**خۇسۇسىيىتى**] توسالغۇلارنى ئېچىش، سۇيدۇك ھەيدەش، جىگەر ۋە تال ئىششىقىنى تارقىتىش ۋە جىگەر ۋە تال خىزمىتىنى ياخشىلاش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] جىگەر ئىششىقى، تال ئىششىقى، سۇلۇق ئىششىق، سوغۇقتىن بولغان جىگەر ئاجىزلىقى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۈندە 2 قېتىم، ھەرقېتىمدا 30～50 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مائۇلئۇسۇل Ⅳ

[تەركىبى]

ئۇرۇقىدىن ئايرىلغان قۇرۇق ئۇزۇم	30 گرام	كەرەپشە يىلتىزى پوستى	7 گرام
چىلان	30 گرام	ئارپىبەدىيان يىلتىزى پوستى	7 گرام
ئەنجۇر مونكى	15 گرام	رۇم بادىيان	5 گرام
شۇمشا ئۇرۇقى	10 گرام	بادام يېغى	5 مىللىلىتىر

[**ياساش ئۇسۇلى**] دورىلارنى چالا سوقۇپ، 700 مىللىلىتىر سۇغا چىلاپ قاينىتىپ، دورا تىرىپلىرىنى سۇزۇۋېتىپ، ئاندىن بادام يېغىنى قوشۇپ تەييارلىنىدۇ.

[**تەبىئىتى**] قۇرۇق ئىسسىق.

[**خۇسۇسىيىتى**] توسالغۇلارنى ئېچىش، سۇيدۇك ھەيدەش، جىگەر، تال ئىششىقىنى تارقىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] جىگەر ۋە تال توسۇلۇش، سۇلۇق ئىششىق، جىگەر ئىششىقى، تال ئىششىقى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، ھەرقېتىمدا 15~20 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سۇفۇپى ھېلىلە

[تەركىبى]

گاۋزىبان ھىندى ..... 35 گرام
سېرىق ھېلىلە پوستى ..... 120 گرام
ئۇستقۇددۇس ..... 35 گرام
ناۋات ..... 50 گرام
يۇمغاقسۇت ئۇرۇقى ..... 40 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] يۇمغاقسۇت ئۇرۇقىنى قازاندا قورۇپ سارغايتىپ، باشقا دورىلار بىلەن بىرلىكتە يۇمشاق سوقۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] توسالغۇلارنى ئېچىش، سەپرا خىلىتىنىڭ ئۆتكۈرلۈكىنى پەسەيتىش، قان تومۇرنى كېڭەيتىش، قان بېسىمىنى چۈشۈرۈش، قاندىكى مايىنى ئېرىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] يۇقىرى قان بېسىم كېسىلى، قاندىكى مايى ماددىسى يۇقىرىلاش، مالىخۇلىيا، ئۈيقۇسىزلىق قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئۈچ قېتىم، ھەر قېتىمدا 10~15 گرام تاماقتىن بۇرۇن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سۇفۇپى ئەفتىمۇن

[تەركىبى]

ئەفتىمۇن ..... 10 گرام
ھېلىلە كابىلى ..... 10 گرام
ئۇستقۇددۇس ..... 10 گرام
قارا ھېلىلە..... 10 گرام
گاۋزىبان..... 10 گرام
نەمەك ھىندى ..... 5 گرام
بىستېپايەج ..... 10 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تالقان تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] توسالغۇلارنى ئېچىش، غەيرىي تەبىئىي سەۋدا خىلىتىنى تەڭشەش، مېڭىنى قۇۋۋەتلەش.

[ئىشلىتىلىدىغان كىسەللىكلەر] مالىخۇلىيا، جۇنۇن، سەرئى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، ھەر قېتىمدا 10~5 گرامدىن، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەجۇنى رەۋەن

[تەركىبى]

رەۋەن ..... 10 گرام
ئاق تۇربۇت ..... 10 گرام
سېرىق ھېلىلە ..... 15 گرام
سەبرى ..... 15 گرام
رۇم بەدىيان ..... 10 گرام
قوناق ساقىلى ..... 10 گرام
مۇقەل ..... 10 گرام
غارىقۇن ..... 15 گرام
ھەسەل ..... 300 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] رەۋەن، سەبرىدىن باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، تاسقاپ، ھەسەلنى چەككىلەپ، تالقانلارنى سېلىپ، ئاخىرىدا رەۋەن، سەبرىنى يۇمشاق ئېزىپ، ھەسەلنى تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] توسالغۇلارنى ئېچىش، نورمالسىز خىلىتلارنى سۈرۈش، سۈيدۈك ھەيدەش، قاندىكى مايىنى ئېرىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كىسەللىكلەر] پۈتۈن بەدەنلىك سۇلۇق ئىششىق، قەۋزىيەت، بوۋاسىر، زىيادە سېمىزلىك قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10 گرامدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەجۇنى سازەج

[تەركىبى]

سازەج ھىندى ..... 50 گرام
قوۋزاقدارچىن ..... 30 گرام
ئارپىبەدىيان ..... 15 گرام
رۇم بەدىيان ..... 15 گرام
خولىنجان ..... 15 گرام
چۆپچىن ..... 50 گرام
ئۆشبە ..... 50 گرام
سۆرۈنجان ..... 15 گرام
قىزىلگۈل ..... 10 گرام
زەپەر ..... 5 گرام
ھەسەل ..... 700 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] زەپەرنى سالايە قىلىپ، چەككىلەنگەن ھەسەلگە سېلىپ، ئاخىرىدا باشقا دورىلارنى تالقانلاپ، ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] توسالغۇلارنى ئېچىش، قان ئايلىنىشنى ياخشىلاش، ئارتۇق ھۆل-لۈكلەرنى قۇرۇتۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] توسالغۇلارنى ئېچىش، قان ئايلىنىشنى ياخشىلاش، ئارتۇق ھۆللۈكنى قۇرۇتۇش ئۈچۈن ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئۈچ قېتىم، ھەر قېتىمدا 10 گرامنى ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەجۇنى زەبىب

[تەركىبى]

پوستى ھېلىلە كابىلى ... 20 گرام	ئۇدسەلىب ..... 10 گرام
پوستى ھېلىلە زەرد ..... 20 گرام	ئاقسرقەرھا ..... 10 گرام
پوستى بەلىلە ..... 20 گرام	قىزىل ئۈزۈم ..... 200 گرام
ئامىلە ..... 20 گرام	ھەسەل ..... ئۈچ ھەسسە

[ياساش ئۇسۇلى] ئاۋۋال ئۈزۈمنى ئېزىپ، چەككىلەنگەن ھەسەلگە سېلىپ، ئاندىن باشقا دورىلارنى تالقانلاپ ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] تۇتقاقلىق كېسەلگە شىپا قىلىدۇ.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] تۇتقاقلىق كېسەللىكى ئۈچۈن ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئۈچ قېتىم، ھەر قېتىمدا 10 گرام ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەجۇنى بايادىدۇس

[تەركىبى]

ئاسارۇن ..... 40 گرام	سوقمۇنىيا ..... 2 گرام
پەرپىيۇن ..... 5 گرام	سېرىق ھېلىلە ..... 10 گرام
جىنتىيانا ..... 2 گرام	ھۈماما ..... 7.5 گرام
سۈمبۈل ..... 15 گرام	ئىزخىر ..... 7.5 گرام
مۇرمەككى ..... 7.5 گرام	ئۇدىبلسان ..... 25 گرام

ئىگىر ..... 40 گرام
كامادىرىيۇس ..... 36 گرام
قەردمانە ..... 7.5 گرام
سېرىقئوت ..... 15 گرام
ئاقمۇچ ..... 7.5 گرام
بوزۇغا ..... 25 گرام
پىلپىل ..... 7.5 گرام
غارىقۇن ..... 30 گرام
رەۋەن ..... 6 گرام
دارچىن ..... 7.5 گرام
قارىمۇچ ..... 7.5 گرام
قەلەمپۇر ..... 20 گرام
ئاچچىق قۇستە ..... 15 گرام
سەبرى ..... 30 گرام
مەستىكى ..... 7.5 گرام
زەپەر ..... 5 گرام
ھەسەل ..... 1200 گرام

[**ياساش ئۇسۇلى**] دورىلارنى سوقۇپ، ئەلگەكتىن ئۆتكۈزۈپ، ھەسەلنى قىيام قىلىپ سۇۋۇغاندا دورىلارنى ئارىلاشتۇرۇپ، زەپەرنى سالايە قىلىپ، ئەڭ ئاخىرىدا قوشۇپ مەجۇن ياسىلىدۇ.

[**تەبىئىتى**] قۇرۇق ئىسسىق.

[**خۇسۇسىيىتى**] غەيرىي تەبىئىي خىلتلارنى تازىلاش، توسالغۇلارنى ئېچىش، يەل تارقىتىش، پەي، مۇسكۇل، نېرۋىلارنى قۇۋۋەتلەش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] چوڭ ـ كىچىك بوغۇم ئاغرىقلىرىغا ۋە بالىياتقۇ يەللىك ئىششقىغا ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 7～10 گرام ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەجۇنى ئايارەج پەيقىرا

[**تەركىبى**]

ئاچچىقتاۋۇز ..... 50 گرام
غارىقۇن ..... 50 گرام
تاغ پىيىزى ..... 50 گرام
سوقمۇنىيا ..... 50 گرام
قاراخەربەق ..... 50 گرام
پەرپىيۇن ..... 50 گرام
بىستىپايەج ..... 20 گرام
كامادىرىيۇس ..... 20 گرام
ئەفتىمۇن ..... 20 گرام
نېپىز دارچىن ..... 20 گرام
مۇرمەككى ..... 12 گرام
سەكبىنەج ..... 12 گرام
يۇمىلاق زىراۋەندە ..... 12 گرام
ئۇزۇنچاق زىراۋەندە ... 12 گرام
قارىمۇچ ..... 12 گرام
ئاقمۇچ ..... 12 گرام
پىلپىل ..... 12 گرام
دارچىن ..... 12 گرام

جاۋۇشىر ..... 12 گرام تاغ كەرەپسى ئۇرۇقى ..... 12 گرام
قوندۇز قەھرى ..... 12 گرام ھەسەل ..... 1500 گرام
[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى سوقۇپ، تالقان قىلىپ، چەككىلەنگەن ھەسەل بىلەن يۇغۇرۇپ مەجۇن تەييارلىنىدۇ.
[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.
[خۇسۇسىيىتى] توسالغۇلارنى ئېچىش، قاندىكى مايىنى ئېرىتىش، بەدەندىكى غەيرىي تەبىئىي خىلىتلارنى تازىلاش.
[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبىئىي خىلىتلارنىڭ تۇرۇپ قېلىشىدىن بولغان كېسەللىكلەرگە، قان تومۇرنى ماي قاپلىغان، تارايغان كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] تاماقتىن كېيىن كۇندە بىر قېتىم 3~5 گرامدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەجۇنى سەكبىنەچ

[تەركىبى]
سەكبىنەچ ..... 30 گرام سوقمۇنىيا ..... 15 گرام
كەرەپشە ئۇرۇقى ..... 30 گرام ھەسەل ..... 300 گرام
قوندۇز قەھرى ..... 30 گرام
[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى قائىدە بويىچە يۇمشاق سوقۇپ تاسقاپ، ھەسەلنى چەككىلەپ، تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.
[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.
[خۇسۇسىيىتى] ئۇچەيدىكى توسالغۇلارنى ئېچىش، بەدەننى قىزىتىش، ئاغرىق پەسەيتىش، يەل ۋە ئىششىق تارقىتىش.
[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] قۇلۇنجى، چوڭ ـ كىچىك بوغۇم ئاغرىقى، پالەچ، لەقۋا قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۇندە بىر قېتىم، 9 گرامدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

جاۋارىش تۇربۇت I

[تەركىبى]
ئاق تۇربۇت ..... 8 گرام بوزۇغا ..... 5 گرام
سوقمۇنىيا ..... 1 گرام قېلىن دارچىن ..... 5 گرام

نېپىز دارچىن ..... 5 گرام
نېپىز زەنجۈبىل ..... 5 گرام
گۈلدارچىن ..... 5 گرام
رەيھان ..... 5 گرام
قەلەمپۇر ..... 5 گرام
قارىمۇچ ..... 5 گرام
ھەسەل ..... 100 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى سوقۇپ تاسقاپ، ھەسەلنى چەككىلەپ، تالقانلارنى تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] توسالغۇلارنى ئېچىش، غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلىتىنى سۈرۈش، يەل تارقىتىش، تەرەتنى يۇمشىتىش، ئاشقازان ۋە ئۇچەيلەرنىڭ خىزمىتىنى ياخشىلاش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] مۇپاسىل، نۇقرەس، يەلدىن بولغان بوغۇم ئاغرىقى، ئۇچەي توسۇلۇش، قەۋزىيەت قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، ھەر قېتىمدا 10 ~ 5 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئىتىرىفىل ئەفتىمۇن

[تەركىبى]

ھېلىلە كابلى پوستى ..... 45 گرام
تازىلانغان ئامىلە..... 45 گرام
بەلىلە پوستى ..... 45 گرام
ئاقلانغان تۇربۇت ..... 25 گرام
سېرىقئوت ..... 25 گرام
سانا ..... 25 گرام
شەترەنجى ھىندى ..... 15 گرام
ئۇستقۇددۇس ..... 15 گرام
قىزىلگۈل ..... 15 گرام
رۇم بەدىيان ..... 15 گرام
بىستىپايەج ..... 15 گرام
نەمەك ھىندى..... 15 گرام
بادام يېغى ..... 50 گرام
ھەسەل..... 900 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى پاكىز تازىلاپ، يۇمشاق سوقۇپ، بادام يېغى بىلەن ياغلاپ، چەككىلەنگەن ھەسەلگە ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] توسالغۇلارنى ئېچىش، غەيرىي تەبىئىي بەلغەم ۋە سەۋدا ماددىسىنى سۈرۈش؛ مېڭىنى قۇۋۋەتلەش، ھۆللۈك تارقىتىش، كۆزنى روشەنلەشتۈرۈش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] سەۋدا، بەلغەم خىلىتى ئېشىپ كېتىشتىن بولغان ئاشقازان ۋە ئۇچەي كېسەللىكلىرى، نېرۋا ئاجىزلىقى، مېڭە قان تومۇرلىرى توسۇلۇش،

كۆرۈش قۇۋۇتى ئاجىزلاش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈنىگە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10 گرامدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئىتتىرىش سەغىر I

[تەركىبى]

ھېلىلە كابىلى پوستى ... 30 گرام	تازىلانغان ئامىلە..... 30 گرام
سېرىق ھېلىلە پوستى ... 30 گرام	بادام يېغى ..... 20 گرام
بەلىلە پوستى ..... 30 گرام	ھەسەل ..... 300 گرام
قارا ھېلىلە ..... 30 گرام	

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى پاكىز تازىلاپ، يۇمشاق سوقۇپ، چەككىلەنگەن ھەسەلگە ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] توسالغۇلارنى ئېچىش، مېڭىنى قۇۋۇتلەش، يەل ھەيدەش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] نېرۋا ئاجىزلىقى، يۇرەك ئاجىزلىقى، كۆرۈش قۇۋۇتى ئاجىزلاش، يەلدىن بولغان بوۋاسىر كېسەللىكى ئۈچۈن ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈنىگە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10 گرامدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئىتتىرىش سەغىر II

[تەركىبى]

ئۇششاق قىزىل ئۈزۈم ... 60 گرام	بەلىلە پوستى ..... 30 گرام
يۇمغاقسوت ئۇرۇقى ..... 40 گرام	ئامىلە..... 30 گرام
سېرىق ھېلىلە پوستى ... 30 گرام	بادام يېغى..... 15 مىللىلىتىر
قارا ھېلىلە ..... 30 گرام گرام	ناۋات ..... 600 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] ئۈزۈمنى تەپمۇ ھاۋانچا بىلەن ئېزىپ، يۇمشاق خېمىر ھالىتىگە كەلتۇرۇپ ، ئاندىن باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، ئەلگەكتىن ئۆتكۈزۈپ، بادام يېغى بىلەن تالقانلاپ ياغلىنىپ، ناۋاتنى قېيىم قىلىپ، ئۈزۈمنى ئېزىپ، تەكشى ئارىلاشتۇرغاندىن كېيىن، باشقا تالقانلارنى ئارىلاشتۇرۇپ ياسىلىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] توسالغۇلارنى ئېچىش، مېڭىنى قۇۋۇەتلەش، مېڭە قان تومۇرلىرىنى تازىلاش، مەنپي تىزگىنلەش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] مېڭە ئاجىزلىقى، مېڭە قان تومۇر قېتىشىش، ھەزىم قىلىش ئاجىزلىقى، باش قېيىش، كۆز تورلىشىش، قۇلاق غۇڭۇلداش، بوۋاسىر، بالدۇر مەنپي يۇرۇپ كېتىش، سۈيدۈك تۇتالماسلىق كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈنىگە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10 گرام ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئىترىفىل ئۇستقۇددۇس I

[تەركىبى]

ھېلىلە كابلى پوستى ... 35 گرام	مەستىكى رۇمى ..... 10 گرام
سېرىق ھېلىلە پوستى ... 35 گرام	سۇمبۇل ..... 10 گرام
بەلىلە پوستى ..... 35 گرام	جويۇز ..... 10 گرام
قارا ھېلىلە ..... 35 گرام	گاۋزىبان ھىندى..... 15 گرام
تازىلانغان ئامىلە..... 35 گرام	پەرەنجىمشكى..... 15 گرام
ئەپسەنتىن رۇم ..... 20 گرام	بادرەنجى بۇيا ..... 15 گرام
شەترەنجى ھىندى ..... 20 گرام	كەرەپشە ئۇرۇقى..... 15 گرام
سېرىقئوت ..... 20 گرام	رۇم بەدىيان ..... 15 گرام
بىستىپايەج ..... 20 گرام	بادام يېغى ..... 50 گرام
ئاقلانغان تۇربۇت ..... 20 گرام	ھەسەل ..... 1300 گرام
ئۇستقۇددۇس ..... 20 گرام	

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى پاكىز تازىلاپ، يۇمشاق سوقۇپ، بادام يېغى بىلەن ياغلاپ، چەككىلەنگەن ھەسەلگە ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] توسالغۇلارنى ئېچىش، غەيرىي تەبىئىي بەلغەم ۋە سەۋدا ماددىسىنى تازىلاش، مېڭىنى قۇۋۇەتلەش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] باش ئاغرىقى، نېرۋا ئاجىزلىقى، غەيرىي تەبىئىي بەلغەم ۋە سەۋدا ماددىسىدىن كېلىپ چىققان كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈنىگە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 15 گرامدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئىترىفىل ئۈستقوددۇس II

[تەركىبى]

ئۈستقوددۇس ..... 20 گرام	قارا هېلىله ..... 20 گرام
بىستېپايەج ..... 10 گرام	بەلىله پوستى ..... 20 گرام
سېرىق ئوت ..... 20 گرام	ئامىله مۇقەششەر ..... 20 گرام
هېلىله پوستى ..... 60 گرام	بادام مېغىزى ..... 20 گرام
سانا ..... 20 گرام	شېكەر ..... 150 گرام
تۇرىۋت ..... 20 گرام	هەسەل ..... 800 گرام
نىشاستە ..... 20 گرام	

[**ياساش ئۇسۇلى**] تۇرىۋتنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى ياغچىنى ئېلىۋېتىپ، باشقا دورىلار بىلەن بىرگە سوقۇپ، تاسقاپ تالقانلاپ، تالقانىنى بادام يېغى بىلەن ياغلاپ، هەسەلنى چەككىلەپ، شېكەرنى سېلىپ، تالقانلارنى تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ ياسىلىدۇ.

[**تەبئىتى**] قۇرۇق ئىسسىق.

[**خۇسۇسىيىتى**] توسالغۇلارنى ئېچىش، مېڭىنى قۇۋۋەتلەش، غەيرىي تەبئىي بەلغەم، سەۋدانى سۇرۇش ۋە پىشۇرۇش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] باش ئاغرىقى، باش ئېسىلىش، ئۇيقۇسىزلىق، نېرۋا ئاجىزلىقى، چاچ ئاقىرىش، مېڭە قان تومۇر قېتىش، غەيرىي تەبئىي بەلغەم، سەۋدا خىلىتىدىن بولغان كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۈنىگە ئىككى قېتىم، هەر قېتىمدا 10 گرام ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئىترىفىل كەبىر I

[تەركىبى]

هېلىله پوستى ..... 20 گرام	كەرەپشە ئۇرۇقى ..... 20 گرام
سېرىق هېلىله پوستى ... 20 گرام	شەترەنجى هىندى ..... 25 گرام
بەلىله پوستى ..... 20 گرام	جۇۋىنە ..... 25 گرام
قارا هېلىله ..... 20 گرام	يالپۇز ..... 25 گرام
تازىلانغان ئامىله ..... 20 گرام	سۇمبۇل ..... 10 گرام

ئاتربلال	10 گرام	نارمشكى	15 گرام
لاچندانه هندى.....	10 گرام	نەمەك هندى.....	12 گرام
دارچىن	10 گرام	نۆشۈدۇر	10 گرام
قارىمۇچ	15 گرام	بادام يېغى	30 گرام
ئاقمۇچ	15 گرام	ھەسەل.....	900 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى پاكىز تازىلاپ، يۇمشاق سوقۇپ، بادام يېغى بىلەن ياغلاپ، چەككىلەنگەن ھەسەلگە ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] توسالغۇلارنى ئېچىش، غەيرىي تەبىئىي بەلغەم، سەپرا ماددىسىنى سۈرۈش، ئاشقازاننى كۈچەيتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] نېرۋا ئاجىزلىقى، ئاشقازان ئاجىزلىقى، پەي ئاجىزلىقى، سەپرا مەنبەلىك ئىچ سۈرۈش، بەلغەم ماددىسىنىڭ ئېشىپ كېتىشىدىن بولغان ئومۇمىي بەدەن ئاجىزلىقى ئۈچۈن ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈنىگە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10 گرامدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئىترىفىل زامانى I

[تەركىبى]

ئاقلانغان تۇربۇت	50 گرام	سېرىق ھېلىلە پوستى ...	25 گرام
يۇمغاقسۇت ئۇرۇقى	50 گرام	ھېلىلە كابلى پوستى.....	25 گرام
قارا ھېلىلە	25 گرام	نېلۇپەر	25 گرام
سوقمۇنىيا	25 گرام	ئاق سەندەل	90 گرام
گۈلبىنەپشە.....	25 گرام	كەتىرا.....	10 گرام
بەلىلە پوستى	25 گرام	چىلان.....	20 گرام
تازىلانغان ئامىلە.....	25 گرام	بادام يېغى	25 گرام
تاباشىر	25 گرام	ھېلىلە مۇرابباسى ...	300 گرام
قىزىلگۈل	25 گرام	ھەسەل	1500 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] سوقمۇنىيا بىلەن كەتىرانى ئايرىم - ئايرىم سالايە قىلىپ، چىلاننىڭ ئۇرۇقىنى ئېلىۋېتىپ، باشقا دورىلار بىلەن قوشۇپ يۇمشاق سوقۇپ، بادام يېغى بىلەن ياغلاپ، ھەسەلنىڭ كۆپۈكىنى ئېلىپ بولغاندىن كېيىن، ھېلىلە مۇرابباسىنى قوشۇپ ئۈستىگە سوقمۇنىيا ۋە كەتىرالارنى سېلىپ ئارىلاشتۇرۇپ، ئاخىرىدا باشقا تالقانلارنى سېلىپ

تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] توسالغۇلارنى ئېچىش، مېڭىنى تازىلاش، غەيرىي تەبىئىي بەلغەم ۋە سەۋدا ماددىسىنى سۈرۈش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] نېرۋا ئاجىزلىقى، ئاشقازان ئاجىزلىقى، ئۇچەي توسۇلۇش، زۇكام، نەزلە كېسەللىكلىرى ئۈچۈن ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈنىگە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10 گرامدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئىترىفىل زامانى II

[تەركىبى]

بەلىلە پوستى ..... 15 گرام	تاباشىر ..... 5 گرام
سېرىق ھېلىلە پوستى ... 20 گرام	كەتىرا ..... 5 گرام
كابول ھېلىلىسى پوستى ..... 20 گرام	تۇربۇت ..... 5 گرام
قارا ھېلىلە ..... 20 گرام	سەرپىستان ..... 50 گرام
يۇمغاقسۇت ئۇرۇقى ..... 10 گرام	چىلان..... 60 گرام
گۈلبىنەپشە..... 20 گرام	ناۋات ..... 500 گرام
تازىلانغان ئامىلە ..... 5 گرام	بادام يېغى ..... 10 گرام
بىنەپشە ..... 5 گرام	

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى سوقۇپ، تاسقاپ، تالقانلارنى بادام يېغى بىلەن ياغلاپ، چىلان، سەرپىستانىنى قاينىتىپ سۈزۈپ سۈيىنى ناۋات بىلەن قىيام قىلىپ قىيامغا ياغلانغان تالقانلارنى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] توسالغۇلارنى ئېچىش، مېڭىنى تازىلاش، غەيرىي تەبىئىي بەلغەم ۋە سەۋدا خىلىتلىرىنى سۈرۈپ چىقىرىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] بەدەندىكى سوغۇق يەللەرنى ھەيدەش، خىلىتلار-نىڭ ئوفۇنەتلىنىشىدىن بولغان كېسەللىكلەر، مالىخۇلىيا، قۇلۇنجى، باش ئاغرىقلىرى، قەۋزىيەت، كونا زۇكام قاتارلىق كېسەللىكلەرنى داۋالاشقا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈنىگە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 6～10 گرام ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئىتىرىغىل ئەفتىمۇن I

[تەركىبى]

ئەفتىمۇن ..... 100 گرام
كابۇل ھېلىلىسى پوستى ..... 60 گرام
ئامىلە پوستى ..... 60 گرام
سانا ..... 100 گرام
تۇربۇت ..... 100 گرام
شەترەنجى ھىندى ..... 60 گرام
بىستىپايەج ..... 30 گرام
رۇم بەدىيان ..... 60 گرام
نەمەك ھىندى ..... 10 گرام
بادام يېغى ..... 100 گرام
ھەسەل ..... 2000 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] تۇربۇتنىڭ ئىچىدىكى ياغىچىنى ئېلىۋېتىپ، باشقا دورىلار بىلەن بىرگە يۇمشاق سوقۇپ، ھەسەلنى قىيام قىلىپ، بادام يېغىنى قۇيۇپ بىر ئۆرلىتىپ، ئاندىن باشقا تالقان دورىلارنى تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ ياسىلىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] توسالغۇلارنى ئېچىش، مېڭىنى تازىلاش، قويۇق يەلنى ھەيدەش، غەيرىي تەبىئىي بەلغەم، سەۋدا خىلىتىنى سۇرۇپ چىقىرىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] مېڭە قان تومۇر قېتىش، غەيرىي تەبىئىي سەۋدا خىلىتىدىن پەيدا بولغان كېسەللىكلەر، باش ئاغرىقى ئۇچۇن ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۇندە ئىككى قېتىم، 10 گرام ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئىتىرىغىل سانا

[تەركىبى]

سېرىق ھېلىلە پوستى ..... 5 گرام
غارىقۇن ..... 5 گرام
ھېلىلە كابىلە پوستى ..... 5 گرام
بەدىيان ..... 5 گرام
قارا ھېلىلە ..... 5 گرام
بەلىلە پوستى ..... 5 گرام
بادام مېغىزى ..... 10 گرام
سانا ..... 10 گرام
بىستىپايەج ..... 5 گرام
ئۇستىقۇددۇس ..... 5 گرام
گاۋزىبان ..... 5 گرام
ئۇرۇقسىز ئۇزۇم ..... 10 گرام
ئامىلە ..... 60 گرام
كالا يېغى ..... 60 گرام
ھەسەل ..... 300 گرام

[**ياساش ئۇسۇلى**] غارىقۇننى سىم ئەلگەكتە سۈرۈپ ئۆتكۈزۈپ، تالقان قىلىپ، ئۇزۇمنى تەپمە ھاۋانچا بىلەن ئېزىپ، يۇمشاق خېمىر ھالىتىگە كەلتۈرۈپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تاسقاپ، تالقانلاپ، تالقانلارنى كالا يېغىدا ياغلاپ، ھەسەلنى چەككىلەپ، تالقانلارنى ئاز - ئازدىن سېلىپ تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ مەجۇن تەييارلىنىدۇ.

[**تەبىئىتى**] قۇرۇق ئىسسىق.

[**شىپالىق رولى**] توسالغۇلارنى ئېچىش، غەيرىي تەبىئىي بەلغەم، سەۋدا خىلىتىنى سۈرۈش، قان تازىلاش، تەرەتنى يۇمشىتىش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] مېڭە پەردە يالليۇغى، مېڭە قان تومۇرلىرى قېتىش، باش ئاغرىقى، قان قويۇلۇش خاراكتېرلىك كېسەللىكلەر، ھەر خىل تېپتىكى تېرە كېسەللىكلىرى، قەۋزىيەت قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۈنىگە 2 قېتىم، ھەرقېتىمدا 10～5 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستىمال قىلىنىدۇ.

ئايارەج جالىنۇس

[**تەركىبى**]

شەھمەنزەل	45 گرام	مۇرمەككى	10 گرام
غارىقۇن	45 گرام	سەكبىنەچ	10 گرام
تاغ پىيىزى	45 گرام	زىراۋەندە	20 گرام
سوقمۇنىيا	45 گرام	قارىمۇچ	20 گرام
خەربەق سىياھ	45 گرام	پىلپىل	20 گرام
پەرفىيۇن	40 گرام	قىلىن دارچىن	10 گرام
بىستىپايەج	20 گرام	جاۋۇشىر	10 گرام
كامادىرىيۇس	20 گرام	تاغ كەرەپشىسى	10 گرام
سىرىقئوت	20 گرام	قۇندۇز قەھرى	10 گرام
نېپىز دارچىن	20 گرام	ھەسەل	ئۇچ 1400 گرام
سەبرى	20 گرام		

[**ياساش ئۇسۇلى**] ئاۋۋال غارىقۇننى سىم ئەلگەكتىن ئۆتكۈزۈپ، سوقمۇنىيا، سەبرى، قۇندۇز قەھرىلەرنى چەككىلەنگەن ھەسەلگە سېلىپ، ئاخىرىدا باشقا دورىلارنى تالقانلاپ تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[**تەبىئىتى**] قۇرۇق ئىسسىق.

[**خۇسۇسىيىتى**] توسالغۇلارنى ئېچىش، ئاغرىق پەسەيتىش، نېرۋىنى تىنچلاندۇ-

رۇش، جاراھەتلەرنى پۈتتۈرۈش، ھەيز ماڭدۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] تۇتقاقلىق كېسەل، تارتىشىپ قېلىش، تىترىمە كېسەل، لەقۋا، پالەچ، باش ئاغرىقى، چاچ چۈشۈپ كېتىش، غەيرىي تەبئىي بەلغەمدىن بولغان كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم 10 گرامدىن ئۈخلاشتىن بۇرۇن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

[دىققەت قىلىدىغان ئىشلار] بۆرەك ۋە يۇرەك كېسەللىكلىرىگە ئېھتىيات قىلىپ ئىشلىتىش، ھامىلدار ئاياللارغا ئىشلەتمەسلىك كېرەك.

ئايارەج پەيقىرا

[تەركىبى]

ئەفتىمۇن ..... 50 گرام	قىزىلگۈل ..... 60 گرام
ھېلىلە كابىلى پوستى ... 50 گرام	ئۇستقۇددۇس ..... 60 گرام
سېرىق ھېلىلە پوستى ... 70 گرام	تۇربۇت ..... 60 گرام
سوقمۇنىيا ..... 40 گرام	كەتىرا..... 10 گرام
شەھمەنزەل ..... 35 گرام	ھەسەل ..... 1500 گرام
نەمەك ھىندى..... 35 گرام	

[ياساش ئۇسۇلى] كەتىرا بىلەن سوقمونىيانى ئايرىم - ئايرىم سالايە قىلىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، ھەسەلنى چەككىلەپ، تالقانلارنى ئارىلاشتۇرۇپ، سوۋۇغاندا يۇمشاق سالايە قىلىنغان كەتىرا ۋە سوقمونىيانى تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] توسالغۇلارنى ئېچىش، غەيرىي تەبئىي بەلغەم، سەپرا، سەۋدا خىلتىلىرىنى سۈرۈش، تەرەتنى يۇمشىتىش، قان تازىلاش، سوغۇق يەللەرنى تارقىتىش، غىدىقلىنىشنى پەسەيتىش، كۆزنى قۇۋۋەتلەش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] بوغۇم ئاغرىقى، ئىرقۇننىسا، پالەچ، غەيرىي تەبئىي سەپرا خىلتىدىن بولغان باش ئاغرىقى، كۆز تورلىشىش، كۆز ياشاڭغىراش، كۆز قىچىشىش، قەۋزىيەت، قان بۇزۇلۇش خاراكتېرلىك كېسەللىكلەر، سوغۇق يەلدىن بولغان كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10~5 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

[دىققەت قىلىدىغان ئىشلار] ھامىلدار ئاياللار، ئىچى سۈرگەن كىشىلەر، ھەيزدار

ئاياللار، تېنى ئاجىز كىشىلەر، قىزىتمىلىق كېسەللىكلەر بىلەن ئاغرىغان كىچىك بالىلار ئىستېمال قىلماسلىقى كېرەك.

ئايارەج پەيقىرا هار

[تەركىبى]

سۈمبۈل	50 گرام	ئاسارۇن	50 گرام
قېلىن دارچىن	50 گرام	سەبرە	20 گرام
مەستىكى	50 گرام	هەسەل	440 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] مەستىكى ۋە سەبرىدىن باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، هەسەلنى چەككىلەپ تالقانلارنى تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ، قىيام سوۋۇغاندا ئايرىم سالايە قىلىنغان مەستەكى ۋە سەبرىنى تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] توسالغۇلارنى ئېچىش، غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلتىنى ۋە غەيرىي تەبىئىي سەۋدا خىلتىنى سۇرۇش، ئاغرىق پەسەيتىش، هۆللۈكەلەرنى قۇرۇتۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] پالەچ، لەقۋا، سۈلۈق ئىششىق، غەيرىي تەبىئىي سەۋدا خىلتىن بولغان باش ئاغرىقى، بوغۇم ئاغرىقى، تىل ئېغىرلىقى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، هەر قېتىمدا 10～5 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئايارەج پەيقىرا كەبىر

[تەركىبى]

هەببى بىلسان	100 گرام	ئاسارۇن	100 گرام
ئۇدىبلسان	100 گرام	غارىقۇن	100 گرام
مەستىكى رۇمى	100 گرام	پارپا	30 گرام
سەلىخە	100 گرام	زەپەر	30 گرام
سۈمبۈل	100 گرام	سەبرە	800 گرام
ئىزخىر	100 گرام	هەسەل	5400 گرام

[**ياساش ئۇسۇلى**] غارىقۇننى ئەلگەكتىن ئۆتكۈزۈپ، مەستىكى، سەبرە، زەپەرنى ئايرىم سالايە قىلىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، ھەسەلنى چەككىلەپ، تالقانلارنى تەكشى ئارىلاشتۇرىدۇ ئاندىن ئايرىم سالايە قىلىنغان زەپەر، مەستىكى، سەبرە ۋە غارىقۇننىڭ تالقانلىرىنى تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[**تەبئىتى**] قۇرۇق ئىسسىق.

[**خۇسۇسىيىتى**] توسالغۇلارنى ئېچىش، قاندىكى مايىنى ئېرىتىش، غەيرىي تەبئىي بەلغەم خىلتى ۋە غەيرىي تەبئىي سەۋدا خىلتىنى سۈرۈش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] مېڭە قان تومۇرلىرى قېتىش، يۇقىرى مايلىق قان كېسىلى، سوغۇق يەلدىن بولغان كېسەللىكلەر، بوغۇم ئاغرىقى، پالەچ، لەقۋا، كۆمۈر-چەك ئۆسمىسى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10～5 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

[**دىققەت قىلىدىغان ئىشلار**] تېنى ئاجىز كىشىلەر، ياشانغانلار، كىچىك بالىلار، ئىچى سۈرگەنلەر، ھامىلدار ۋە ھەيزدار ئاياللار ئىستېمال قىلماسلىقى كېرەك.

ھەببى ئەفتىمۇن

[**تەركىبى**]

سېرىق ھېلىلە پوستى ... 10 گرام	قارا خەربەق ..... 15 گرام
غارىقۇن ..... 10 گرام	ئەفتىمۇن ..... 20 گرام
ئۇستقۇددۇس ..... 15 گرام	سۇ ..... 100 مىللىلىتىر
بىستېرىياچ ..... 15 گرام	

[**ياساش ئۇسۇلى**] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تالقانلاپ، سۇغا ئارىلاشتۇرۇپ خېمىر قىلىپ، سېرىق پۇرچاق چوڭلۇقىدا كۈمىلاچ تەييارلىنىدۇ.

[**تەبئىتى**] قۇرۇق ئىسسىق.

[**خۇسۇسىيىتى**] توسالغۇلارنى ئېچىش، نورمالسىز خىلتىلارنى تازىلاش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] غەيرىي تەبئىي بەلغەم، سەۋدا، سەپرا خىلتىلىرىدىن بولغان ھەر خىل كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۈندە ئۈچ ۋاخ، ھەر قېتىمدا 3～5 تال ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەتبۇخى ئېپسەنتىن

[تەركىبى]

ئەپسەنتىن	15 گرام	گۈلدارچىن	15 گرام
غاپەس	15 گرام	پىرسىياۋشان	15 گرام
ئاسارۇن	15 گرام	زىراۋەندە	15 گرام
مەستىكى	15 گرام	ئۇد بىلسان	15 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] مەستىكىدىن باشقا دورىلارنى چالا سوقۇپ، بىر لىتىر سۇغا 12 سائەت چىلاپ ئاندىن قاينىتىپ، $\frac{2}{3}$ قىسمى قالغاندا دورا تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، مەستىكىنى يۇمشاق سالايە قىلىپ، سوۋۇغاندا ئارىلاشتۇرۇپ 700 مىللىلىتىر مەتبۇخ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] توسالغۇلارنى ئېچىش، جىگەر ۋە تال توسالغۇلىرىنى ئېچىش، غەيرىي تەبىئىي سەپرا خىلتىنى سۈرۈش، جىگەرنى قۇۋۇەتلەش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] جىگەر ۋە تال توسۇلۇش، سېرىقلىق چۈشۈش، جىگەر يالليۇغى، جىگەرنى مىياي قاپلاش قاتارلىق جىگەر كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، ھەر قېتىمدا 20 ~ 10 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەتبۇخى غاپەس

[تەركىبى]

رۇم بەدىيان	20 گرام	قارا ھېلىلە پوستى ...	45 گرام
ئاسارۇن	20 گرام	سېرىق ھېلىلە پوستى ...	45 گرام
غاپەس	20 گرام	چىلان	30 گرام
ئىزخىر	20 گرام	پونۇس	30 گرام
سۇمبۇل	20 گرام	خىيارشەنبەر	30 گرام
ئەپسەنتىن	20 گرام	تەمرى ھىندى	60 گرام
شاھتەررە	30 گرام	ئۇرۇقسىز ئۇزۇم	60 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] تەمرى ھىندى بىلەن پونۇ ۋە خىيارشەنبەرنى قاينىتىپ سۇغا ئايرىم ـ ئايرىم چىلاپ، تەمىنى ئېلىپ، باشقا دورىلارنى چالا سوقۇپ، بىر لىتىر سۇغا 8 سائەت

چىلاپ ئاندىن قاينىتىپ، $\frac{2}{3}$ قىسمى قالغاندا سۈزۈپ، تەمى ئېلىنغان دورا سۈلىرىنى قوشۇپ 700 مىللىلىتىر مەتبۇخ تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] توسالغۇلارنى ئېچىش، جىگەر ۋە تالنى قۇۋۋەتلەش، غەيرىي تەبئىي بەلغەم خىلتىنى سۈرۈش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] جىگەر ۋە تال توسۇلۇش، جىگەر ۋە تال ئىششىقى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، ھەر قېتىمدا 20 ~ 10 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سىركەنجۇبىل ساددە I

[تەركىبى]

ئۈزۈم سىركىسى ..... 30 مىللىلىتىر ئاق شېكەر ..... 200 گرام

تۇرۇپ سۇيى ..... 30 مىللىلىتىر

[ياساش ئۇسۇلى] تۇرۇپ سۇيىگە ئاق شېكەرنى قوشۇپ قاينىتىپ، بوش قىيام قىلىپ، ئۈزۈم سىركىسىنى ئارىلاشتۇرۇپ بىر ئۆرلىتىپلا تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] ھۆل سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] توسالغۇلارنى ئېچىش، ئىششىق قايتۇرۇش، ئىشتىھانى ئېچىش، ھارارەت ۋە ئۇسسۇزلۇق پەسەيتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] جىگەر ۋە ئۆت يوللىرى توسۇلۇشتىن كېلىپ چىققان جىگەر ئىششىقى، سېرىقلىق چۈشۈش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، ھەر قېتىمدا 50 ~ 30 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سىركەنجۇبىل ئوردان

[تەركىبى]

ئوردان ..... 30 گرام زۇپا ..... 30 گرام

غاپەس ..... 30 گرام كاسنە يىلتىزى پوستى ... 30 گرام

ئەپسەنتىن ..... 30 گرام كاسنە ئۇرۇقى ..... 30 گرام

روم بەدىيان ..... 30 گرام	كەرەپشە يىلتىزى ..... 20 گرام
بىخ كەبىر پوستى ..... 30 گرام	جىگدە..... 20 گرام
بەدىيان يىلتىزى پوستى ..... 30 گرام	سۇمبۇل..... 20 گرام
ئارپىبەدىيان ..... 30 گرام	ئاسارۇن..... 20 گرام
ئەفتىمۇن ئۇرۇقى ..... 20 گرام	سىركە ..... 100 مىللىلىتىر
كەرەپشە ئۇرۇقى ..... 20 گرام	قەنت ..... 500 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى 700 مىللىلىتىر سۇغا 12 سائەت چىلاپ، ئەتسى يېرىمى قالغۇچە قاينىتىپ، تىرىپلىرىنى سۇزۇۋېتىپ، سۇيىگە قەنتنى ئارىلاشتۇرۇپ قاينىتىپ، بوش قىيام قىلىپ، سىركىنى ئارىلاشتۇرۇپ بىر ئۆرلىتىپلا تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] توسالغۇلارنى ئېچىش، ئىششىق قايتۇرۇش، سۇيدۇكنى راۋانلاشتۇرۇش، ھۆللۈكلەرنى قۇرۇتۇش، مېڭە، يۇرەك، ئۆپكىنى قۇۋۋەتلەش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] جىگەر ۋە تال توسۇلۇش، جىگەر ئىششىقى، تال ئىششىقى، سۇلۇق ئىششىق، مېڭە ئاجىزلىقى، يۇرەك ئاجىزلىقى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، ھەر قېتىمدا 50～30 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى ئايارەج پەيقىرا I

[تەركىبى]

سەبرە ..... 50 گرام	مۇقەل ..... 115 گرام
ئاچچىقتاۋۇز ..... 25 گرام	سېرىق ئوت ..... 110 گرام
تۇربۇت ..... 115 گرام	

[ياساش ئۇسۇلى] مۇقەلنى ئېرىتىپ، سۇيىدە يۇمشاق سوقۇلغان دورا تالقانلىرىنى يۇغۇرۇپ قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] توسالغۇلارنى ئېچىش، غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلتىنى سۇرۇش، سوغۇق يەلنى تارقىتىش، ئاغرىق پەسەيتىش، تېرىگە رەڭ پەيدا قىلىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] پالەچ، لەقۋا، ئىستېرخا، مۇپاسىل، نۇقرەس، ئاشقازان كۆپۈش، يەل تۇرۇپ قېلىش، بەرەس، بەھەق قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 5 ～ 3 دانە، كەچتە تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

دىققەت قىلىدىغان ئىشلار: ئاشقازان يالليۇغى، ئۆچەي يالليۇغى ۋە يارىسى بىلەن ئاغرىغانلار، ھامىلىدار ئاياللار ئىستېمال قىلىشقا بولمايدۇ.

قۇرسى ئاياغ پەيقىرا II

[تەركىبى]

سەبرە	50 گرام	ئاسارۇن	25 گرام
مەستىكى	50 گرام	دارچىن	25 گرام
ھەببى بىلسان.....	25 گرام	زەپەر.....	1 گرام
سۇمبۇل	25 گرام		

[**ياساش ئۇسۇلى**] زەپەرنى ئايرىم سالايە قىلىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، سەبرىنى قاينىق سۇدا ئېرىتىپ، سۇيىدە دورىلارنى يۇغۇرۇپ، قائىدە بويىچە قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[**تەبىئىتى**] قۇرۇق ئىسسىق.

[**خۇسۇسىيىتى**] توسالغۇلارنى ئېچىش، غەيرىي تەبىئىي بەلغەم ۋە غەيرىي تەبىئىي سەۋدا خىلىتىنى سۇرۇش، قىزىتىش، ھۆللۈكنى قۇرۇتۇش، سۇيدۇك ۋە ھەيزنى راۋان قىلىش، پەي، مۇسكۇل، نېرۋىلارنى قۇۋۋەتلەش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] مۇپاسىل، نۇقرەس، ئىرقۇننىسا، پالەچ، لەقۋا، ئىستېرخا، نېرۋا ئاجىزلىق، ئۇنتۇغاقلىق، باش ئاغرىقى، سۇيدۇك تۇتۇلۇش، ھەيز تۇتۇلۇش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 5 ~ 3 دانە، كەچتە تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

دىققەت قىلىدىغان ئىشلار: ھامىلىدار ئاياللارغا بېرىلمەيدۇ.

مەتبۇخى غارىقۇن①

[**تەبىئىتى**] قۇرۇق ئىسسىق.

[**خۇسۇسىيىتى**] غەيرىي تەبىئىي بەلغەم ۋە غەيرىي تەبىئىي سەۋدا خىلىتىنى سۇرۇش، قان تومۇر توسالغۇلىرىنى ئېچىش، تەرەتنى راۋانلاشتۇرۇش.

---

① تەپسىلاتى 3 ـ بابتا.

ئايارەج لوغانزىيا①

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبىئي بەلغەم خىلىتىنى سۇرۇش، توسالغۇلارنى ئېچىش، پەيلەرنى چىكىتىش، مېڭىنى قۇۋۇتلەش.

ھەببى ئىستەمخىقۇن②

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبىئي بەلغەم ۋە غەيرىي تەبىئي سەۋدا خىلىتىنى سۇرۇش، مېڭە توسالغۇلىرىنى ئېچىش، ئەستە تۇتۇش قۇۋۋىتىنى ئاشۇرۇش، قويۇق يەللەرنى تارقىتىش.

قۇرسى لوغانزىيا③

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبىئي بەلغەم ۋە غەيرىي تەبىئي سەۋدا خىلىتىنى سۇرۇش، سوغۇق يەللەرنى تارقىتىش، پەي ـ نېرۋىلارنى قۇۋۋەتلەش، سۇيدۇك ۋە ھەيزنى راۋان قىلىش.

مەتبۇخى ئۇستقۇددۇس④

[تەبىئىتى] ھۆل ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبىئي سەۋدا خىلىتىنى سۇرۇش، قان تازىلاش، توسالغۇلارنى ئېچىش، قان ئايلىنىشنى ياخشىلاش، نېرۋىلارنى قۇۋۋەتلەش.

---

① تەپسىلاتى 3 ـ بابتا.
② تەپسىلاتى 3 ـ بابتا.
③ تەپسىلاتى 3 ـ بابتا.
④ تەپسىلاتى 3 ـ بابتا.

مەتبۇخى ئەفتىمۇن①

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.
[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبئىي سەۋدا ۋە غەيرىي تەبئىي بەلغەم خىلتىنى تازىلاش، مېڭىنى تازىلاش، تەرەتنى يۇمشىتىش.

مەتبۇخى ئەفتىمۇن ② I

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبئىي سەۋدا ۋە سەپرا خىلتىلىرىنى سۇرۇش، نېرۋىنى تىنچلاندۇرۇش، قان تازىلاش، توسالغۇلارنى ئېچىش.

مەتبۇخى ئەفتىمۇن ③ II

[تەبىئىتى] ھۆل ئىسسىق.
[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبئىي سەۋدا، سەپرا خىلتىلىرىنى سۇرۇپ چىقىرىش، قان تازىلاش، توسالغۇلارنى ئېچىش.

مەتبۇخى ئەفتىمۇن ④ III

[تەبىئىتى] ھۆل ئىسسىق.
[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبئىي سەۋدا، سەپرا خىلتىلىرىنى سۇرۇش، توسالغۇلارنى ئېچىش، ئىششىق قايتۇرۇش، قان تازىلاش.

مەتبۇخى ئەفتىمۇن ⑤ IV

[تەبىئىتى] ھۆل ئىسسىق.
[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبئىي سەۋدا، بەلغەم سەپرا خىلتىلىرىنى سۇرۇش، توسالغۇلارنى ئېچىش، قان تازىلاش.

---

① تەپسىلاتى 3 ـ بابتا.
② تەپسىلاتى 3 ـ بابتا.
③ تەپسىلاتى 3 ـ بابتا.
④ تەپسىلاتى 3 ـ بابتا.
⑤ تەپسىلاتى 3 ـ بابتا.

مەتبۇخى ئەفتىمۇن [1] V

[تەبىئىتى] ھۆل ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبىئىي سەۋدا بەلغەم ماددىلىرىنى سۇرۇش، نورماللاشتۇرۇش، توسالغۇلارنى ئېچىش، قان بېسىمىنى چۈشۈرۈش.

---

① تەپسىلاتى 3 ـ بابتا.

سەككىزىنچى باب يالىۇغ قايتۇرغۇچى دورىلار

يالىۇغ قايتۇرۇش، هارارەت پەسەيتىش خۇسۇسىيىتى ئاساسلىق ئورۇندا تۇرىدىغان دورىلار ئومۇملاشتۇرۇپ، يالىۇغ قايتۇرغۇچى دورىلار دەيىلىدۇ.

ھەرخىل ئىچكى ـ تاشقى سەۋەبلەر تەسىرىدىن، ئورگانىزمنىڭ تەڭپۇڭلۇقى بۇزۇلۇشىغا ئەگىشىپ ئەزالارنىڭ تەبئىي قۇۋۋىتى تۆۋەنلەپ كېتىپ، كېسەلگە قارشى تۇرۇش كۈچى ئاجىزلىسا، سىرتقى مۇھىتتىن كەلگەن ياكى ئۆز بەدەندىكى كېسەل پەيدا قىلىش ئىقتىدارىغا ئىگە بولغان مىكرو ئورگانىزملارنىڭ ئەزالارغا ھۇجۇم قىلىش پۈرسىتى يۇقىرىلاپ، يەرلىك ئورۇننى ياكى ئومۇمىي بەدەننى يالىۇغلاندۇرىدۇ. بۇنىڭ بىلەن ئورگانىزمدا تۇرلۇك يالىۇغلىنىشلىق كېسەللىكلەر (يەنى، سۇيدۇك يولى يالىۇغى، ئۆپكە يالىۇغى، كاناي ۋە كانايچە يالىۇغى، جىگەر يالىۇغى، سۆزنەك، سىبلىس، سۈت بېزى يالىۇغى، كۆكرەك پەردە يالىۇغى، زۇكام، نەزلە، قىزىتما، سوقۇر ئۇچەي يالىۇغى قاتارلىقلار) پەيدا بولىدۇ. بۇنداق كېسەللىكلەرنىڭ ۋاقتىدا ئالدىنى ئالمىغاندا ياماق ئاقىۋەتلەر كېلىپ چىقىدۇ. يالىۇغ قايتۇرغۇچى دورىلارنىڭ تۇرى ھەر خىل بولغاچقا، كېسەللىكلەرگە ئىشلەتكەندە، مۇۋاپىق تاللاپ ئىشلىتىش كېرەك. يالىۇغ قايتۇرغۇچى دورىلارنىڭ كۆپىنچىلىرىنىڭ تەبئىتى ھۆل سوغۇق ياكى قۇرۇق سوغۇق بولۇپ، بۇ خىل دورىلار، يالىۇغ قايتۇرۇش، هارارەت پەسەيتىش، قان تازىلاش قاتارلىق خۇسۇسىيەتلىرى ئارقىلىق يالىۇغ قايتۇرىدۇ. بۇ خىل خۇسۇسىيەتتىكى دورىلار يالىۇغ قايتۇرغۇچى دورىلار دەيىلىدۇ. مەسىلەن: شەربىتى كاكىنەچ I ، شەربىتى تەرخەمەك، شەربىتى كاكىنەچ II ، مارجان شوخلا شەربىتى I ، مارجان شوخلا شەربىتى II ، ئۆشبە شەربىتى، ئەرقى شوخلا، ئەرقى چۆپچىن، ئەرقى كاكىنەچ، سۇفۇپى ئۆشبە، سۇفۇپى ھىرقەتۇلبەۋىل، مەجۇنى ئۆشبە III ، مەجۇنى چۆپچىن I ، ھەببى بانادۇق، قۇرسى كاكىنەچ، قۇرسى بانادۇق I ، قۇرسى بانادۇق II ، قۇرسى بۇزۇرى I ، قۇرسى بۇزۇرى III ، قۇرسى بانادۇق بۇزۇرى، قۇرس بانادۇق سوزاك، نۇتۇلى ئەسەم، نۇتۇلى گۈل، گۈل يېغى، رەۋغىنى موم IV ، زىماتى شۇمشا، زىمادى بابۇنە، زىمادى شۇمشا I ، زىمادى سىركەنجىۋىل I ، زىمادى بېنەپشە، زىمادى زىغىر، زىمادى ئاق لەيلى، زىمادى باقلە I ، زىمادى باقلە II ، زىمادى بابۇنە I ، زىمادى بابۇنە II ، زىمادى گۈل، مەتبۇخى سۆرۈنجان بارىد، سىركەنجىۋىل ساددە II ، مەتبۇخى سانا I ، مەتبۇخى سانا II ، سىركەنجىۋىل كەرەپشە، مۇنزىچ دانچىسى ھەمدە مەتبۇخى مۇنزىج سەپرا II ، مەتبۇخى مۇنزىج سەپرا III ، مەتبۇخى ئەينۇلا، شەربىتى چىلان، مەجۇنى ئۆشبە I ، مەجۇنى ئۆشبە II ، ئىترىفىل چۆپچىن، مەتبۇخى چۆپچىن، مەتبۇخى بىنەپشە، سۇپۇپى مەسانە، مەجۇنى چۆپچىن II ، ئىترىفىل چۆپچىن قاتارلىقلار.

شەربىتى كاكىنەچ I

[تەركىبى]

كاكىنەچ	30 گرام	ئارپىبەدىيان	10 گرام
سېرىقئوت ئۇرۇقى	10 گرام	خەشخاش ئۇرۇقى	10 گرام
پىرسىياۋشان	15 گرام	سېمىز ئوت ئۇرۇقى	10 گرام
قاپاق مېغىزى	15 گرام	ئۆشبە	15 گرام
سەرپىستان	10 گرام	گۈلبىنەپشە	15 گرام
كەرەپشە يىلتىزى	10 گرام	سېرىقئوت	15 گرام
شوخلا	15 گرام	رۇم بەدىيان	10 گرام
كەرەپشە ئۇرۇقى	10 گرام	شېكەر	200 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى چالا سوقۇپ، 1.5 لىتىر سۇغا سەككىز سائەت چىلاپ، قاينىتىپ يېرىمى قالغاندا تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، سۈيىگە شېكەرنى سېلىپ قىيام قىلىنىدۇ.

[تەبئىتى] ھۆل سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] يالۇغ قايتۇرۇش، سۈيدۈك ھەيدەش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] مەزى بېزى يالۇغى، سۈيدۈك يولى يۇقۇملىنىش كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈنىگە ئۈچ قېتىم، ھەر قېتىمدا 50 مىللىلىتىردىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

شەربىتى تەرخەمەك

[تەركىبى]

تۇز تەرخەمەك	30 گرام	قوغۇن ئۇرۇقى	30 گرام
ئەگرى تەرخەمەك	30 گرام	كاسنە يىلتىزى	60 گرام
بەدىيان يىلتىزى	60 گرام	شوخلا	30 گرام
ئارپىبەدىيان	30 گرام	شېكەر	300 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى چالا سوقۇپ، بىر لىتىر سۇغا 12 سائەت چىلاپ، قاينىتىپ، يېرىمى قالغاندا تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، سۈيىگە شېكەر قوشۇپ قىيام قىلىنىدۇ.

[تەبئىتى] ھۆل سوغۇق.
[خۇسۇسىيىتى] ياللۇغ قايتۇرۇش، سۈيدۈك ھەيدەش.
[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] مەزى بېزى ياللۇغى، سۈيدۈك يولى يۇقۇملىنىش كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئۈچ قېتىم، ھەر قېتىمدا 30 مىللىلىتىردىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

شەربىتى كاكىنەچ II

[تەركىبى]

كاكىنەچ	30 گرام	ئارپىبەدىيان	10 گرام
شوخلا	15 گرام	ئوغرىتىكەن	15 گرام
كەرەپشە ئۇرۇقى	15 گرام	ئەنجۈر	10 گرام
شاھتەررە	15 گرام	ئاق لەيلى ئۇرۇقى	15 گرام
سېمىزئوت ئۇرۇقى	15 گرام	تەرخەمەك ئۇرۇقى	15 گرام
قوغۇن ئۇرۇقى	15 گرام	سۇ	بىر لىتىر
بىنەپشە گۈلى	10 گرام	شېكەر	300 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى چالا سوقۇپ، بىر لىتىر سۈغا 12 سائەت چىلاپ، قاينىتىپ يېرىمى قالغاندا تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، سۈيىگە شېكەرنى سېلىپ قىيام قىلىنىدۇ.
[تەبئىتى] ھۆل سوغۇق.
[خۇسۇسىيىتى] ياللۇغ قايتۇرۇش، سۈيدۈك ھەيدەش.
[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] سۈيدۈك يولى ياللۇغى، سۆزنەك قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئۈچ قېتىم 80 مىللىلىتىردىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مارجان شوخلا شەربىتى I

[تەركىبى]

مارجان شوخلا	30 گرام	كاسنە	10 گرام
بەدىيان	10 گرام	شېكەر	150 گرام
چۆپچىن	10 گرام		

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى چالا سوقۇپ، بىر لىتىر سۈغا سەككىز سائەت چىلاپ قاينىتىپ، تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، سۈيىگە شېكەرنى سېلىپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] ھۆل سوغۇق.
[خۇسۇسىيىتى] يالۇغ قايتۇرۇش، سۈيدۈك ھەيدەش، قىزىتما قايتۇرۇش.
[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] سۆزنەك، سۈيدۈك يولى يالۇغى، يۇتقۇنچاق يالۇغى، سىزلام كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئۈچ قېتىم 30 مىللىلىتىردىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مارجان شوخلا شەربىتى II

[تەركىبى]

مارجان شوخلا	50 گرام	ئارپىبەدىيان	10 گرام
نېلۇپەر	10 گرام	سانا	10 گرام
ھېلىلە كابلى	30 گرام	بىنەپشە	10 گرام
چىلان	40 گرام	تەرەنجىبىن	30 گرام
قىزىلگۈل	5 گرام	شېكەر	100 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى چالا سوقۇپ، 750 مىللىلىتىر سۇغا تۆت سائەت چىلاپ، قاينىتىپ، تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، سۈيىگە شېكەر قوشۇپ قاينىتىپ تەييارلىنىدۇ.
[تەبئىتى] ھۆل سوغۇق.
[خۇسۇسىيىتى] يالۇغ قايتۇرۇش.
[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] بادامسىمان بەز يالۇغى، يۇتقۇنچاق يالۇغى قاتارلىق كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا تۆت مىللىلىتىردىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئۆشبە شەربىتى

[تەركىبى]

سەرسىبىل	54 گرام	گاۋزىبان ھىندى	20 گرام
چۆپچىن	36 گرام	ئەفتىمۇن	20 گرام
شاھتەررە	50 گرام	كاسنە ئۇرۇقى	20 گرام
بادرەنجى بۇيا	20 گرام	چىلان	20 گرام
ئاق سەندەل	20 گرام	شېكەر	500 گرام
قىزىل سەندەل	20 گرام		

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى چالا سوقۇپ، سۇغا 24 سائەت چىلاپ، قاينىتىپ،

ئاندىن دورا تىرىپلىرىنى سۈزۈپ ئېلىۋەتكەندىن كېيىن، دورا سۈيىدە شېكەرنى قىيام قىلىپ بىر كىلوگرام شەربەت تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] ھۆل ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] يالۇغ قايتۇرۇش، قان تازىلاش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] قان بۇزۇلۇشتىن بولغان كېسەللىكلەر، تېرە كېسەللىكلىرى، ئاياللار كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئۈچ قېتىم، ھەر قېتىمدا 20～30 مىللىلىتىر ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئەرقى شوخلا

[تەركىبى]

شوخلا ..... بىر كىلوگرام سۇ ..... بەش لىتىر

[ياساش ئۇسۇلى] ئەرقى كاسىنە بىلەن ئوخشاش.

[تەبىئىتى] ھۆل سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] يالۇغ قايتۇرۇش، قىزىتما پەسەيتىش، ئۇسسۇزلۇق قاندۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ھەر خىل يالۇغلىنىش خاراكتېرلىك كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئۈچ قېتىم، ھەر قېتىمدا 60 مىللىلىتىردىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئەرقى چۆپچىن

[تەركىبى]

چۆپچىن ..... بىر كىلوگرام سۇ ..... بەش لىتىر

[ياساش ئۇسۇلى] ئەرقى كاسىنە بىلەن ئوخشاش.

[تەبىئىتى] ھۆل ئىسسىق..

[خۇسۇسىيىتى] يالۇغ قايتۇرۇش، قىزىتما ياندۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ھەر تۈرلۈك يالۇغلىنىش خاراكتېرلىك كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئۈچ قېتىم، ھەر قېتىمدا 50 مىللىلىتىردىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئەرقى كاكىنەچ

[تەركىبى]
كاكىنەچ ..... بىر كىلوگرام سۇ ..... بەش لىتىر
[ياساش ئۇسۇلى] ئەرقى كاسىنە بىلەن ئوخشاش.
[تەبىئىتى] ھوّل سوغۇق.
[خۇسۇسىيىتى] يالۇغ قايتۇرۇش، قان تازىلاش، نەپەسنى راۋانلاشتۇرۇش.
[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] بۆرەك يالۇغى، سۈيدۈك يولى يالۇغى، زىققە قاتارلىق كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئۈچ قېتىم، ھەر قېتىمدا 50 مىللىلىتىردىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سۇفۇپى ئۆشبە

[تەركىبى]
مامىرانچىنى ..... 48 گرام چۆپچىن ..... 48 گرام
ئۆشبە ..... 48 گرام ئاق كۈنجۈت ..... 40 گرام
[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تالقان تەييارلىنىدۇ.
[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.
[خۇسۇسىيىتى] يالۇغ قايتۇرۇش، قان تازىلاش، غىدىقلىنىشنى پەسەيتىش، ھوّل-لۇكلەرنى قۇرۇتۇش، غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلىتىنى تەڭشەش.
[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] قىچىشقاق، بەدەن تەمرەتكىسى، تەڭگە تەمرەتكە شۇنىڭدەك شىلۈمرەش خاراكتېرلىك كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، ھەر قېتىمدا 10~5 گرامدىن، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سۇفۇپى ھەرقەتۈلبەۋىل

[تەركىبى]
قوغۇن مېغىزى ..... 15 گرام نىشاستە ..... 15 گرام
قاپاق ئۇرۇقى ..... 25 گرام تەرخەمەك ئۇرۇقى ..... 25 گرام
سەمغى ئەرەبى ..... 15 گرام خەشخاش ئۇرۇقى ..... 15 گرام

كەتىرا ..... 15 گرام رەۋەن ..... 10 گرام
گىل ئەرمىنى ..... 15 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] يېلىم دورىلارنى ئايرىم سالايە قىلىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، ھەممىسىنى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] يالۇغ قايتۇرۇش، سۈيدۈك ھەيدەش، سۈيدۈك يولىنى تازىلاش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] سۆزنەك، سۈيدۈك يولى يالۇغى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، ھەر قېتىمدا 10～5 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەجۇنى ئۆشبە Ⅲ

[تەركىبى]

ئۆشبە ..... 60 گرام شاھتەررە ..... 60 گرام
ئاق سەندەل ..... 15 گرام كاكىنەچ ..... 30 گرام
قىزىل سەندەل ..... 15 گرام شوخلا ..... 50 گرام
مامرانچىن ..... 15 گرام ئوغرىتىكەن ..... 30 گرام
ئەفتىمۇن ..... 30 گرام كۆكنار سۈيى ..... 50 گرام
چايان ..... 50 گرام سېرىقئوت ئۇرۇقى ..... 50 گرام
زاراڭزا مېغىزى ..... 15 گرام كاسىنە ئۇرۇقى ..... 15 گرام
قوغۇن ئۇرۇقى مېغىزى ..... 15 گرام شۇمشا ئۇرۇقى ..... 15 گرام
تاۋۇز ئۇرۇقى مېغىزى ... 15 گرام پىرسىياۋشان ..... 15 گرام
تەرخەمەك ئۇرۇقى مېغىزى ..... 15 گرام بىنەپشە ..... 15 گرام
سېرىق ھېلىلە پوستى ... 30 گرام چىلان ..... 50 گرام
ھېلىلە كابىلى پوستى ... 30 گرام تال خازىكى سۈيى ..... 15 گرام
بەلىلە پوستى ..... 30 گرام بادام يېغى ..... 30 گرام
ئامىلە ..... 30 گرام ھەسەل ..... 1600 گرام
چۆپچىن ..... 60 گرام ناۋات ..... بىر كىلوگرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى سوقۇپ، ئەلگەكتىن ئۆتكۈزۈپ ھەسەل بىلەن ناۋاتنى قىيام قىلىپ ئارىلاشتۇرۇپ يۇغۇرۇپ مەجۇن تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] يالۇغ قايتۇرۇش، ئىششىق ياندۇرۇش، مىكروب ئۆلتۈرۈش.
[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] جىنسىي يول يالۇغى، بالىياتقۇ يالۇغى، بالىياتقۇ ئىششىقى، ئۆت يالۇغى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] تاماقتىن كېيىن كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 5~10 گرام ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەجۇنى چۆپچىن I

[تەركىبى]

چۆپچىن	30 گرام	دارچىن	15 گرام
قەلەمپۇر	10 گرام	قاقىلە	15 گرام
جوز	10 گرام	قارىمۇچ	15 گرام
بەسباسە	10 گرام	مەستىكى	15 گرام
قىزىلگۈل	10 گرام	سۆرۈنجان	15 گرام
زەنجىۋىل	10 گرام	بوزىدان	15 گرام
پىلپىل	10 گرام	سانا	15 گرام
ئاقسرقەرھا	10 گرام	ھەسەل	600 گرام
جەدۋار	10 گرام		

[ياساش ئۇسۇلى] ھەممە دورىلارنى سوقۇپ، تاسقاپ، ھەسەلنى چەككىلەپ، تالقانلارنى تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.
[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.
[خۇسۇسىيىتى] يالۇغ قايتۇرۇش، ئاغرىق پەسەيتىش.
[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] چوڭ بوغۇم ئاغرىقى، جۇملىدىن بارلىق ئەزالارنىڭ ئاغرىقلىرىغا ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10 گرام ئەرقى ئۆشبە ياكى سۇ بىلەن بىللە ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ھەببى بانادۇق

[تەركىبى]

سىرىقچېچەك ئۇرۇقى	30 گرام	ئەپيۇن	10 گرام
سىمىزئوتئۇرۇقى	30 گرام		

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى قائىدە بويىچە يۇمشاق تالقانلاپ، سىمىزئوت ئۇرۇقدەك لوئابدا يۇغۇرۇپ ھەب تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] يالۇغ قايتۇرۇش، ئاغرىق پەسەيتىش، تۇتۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] سۇيدۇك يولى يالۇغى، ئاشقازان يالۇغى، ئۇچەي يالۇغى، قان ۋە سەپرا خىلىتىدىن بولغان ئىچى سۇرۇش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۇندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 3 ~ 1 دانە، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى كاكىنەچ

[تەركىبى]

تۇز تەرخەك ئۇرۇقى مېغىزى ..... 60 گرام	ئەرەب يېلىمى ..... 60 گرام
ئەگرى تەرخەك ئۇرۇقى مېغىزى ... 60 گرام	خۇنسىياۋشان ..... 60 گرام
كاكىنەچ ..... 60 گرام	كەتىرا ..... 60 گرام
بادام مېغىزى ..... 60 گرام	كۇندۇر ..... 60 گرام
چۇچۇكبۇيا جەۋھىرى ..... 60 گرام	كەرەپشە ئۇرۇقى ..... 60 گرام
بۇغداي كراخمالى ..... 60 گرام	ئەپيۇن ..... 7 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] بۇغداي كراخمالىنى قاينىتىپ سۇغا چىلاپ، قوچۇپ شىرنىسى چىقىرىلىپ، قالغان دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، بۇغداي كراخمالى شىرنىسى بىلەن ئارىلاشتۇرۇپ، قۇرس بېسىش ماشىنىسىغا سېلىپ، 0.5 گراملىق قۇرس چىقىرىلىدۇ.

[تەبئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] يالۇغ قايتۇرۇش، يارا ئېغىزىنى پۈتتۈرۈش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] مەزى بېزى يالۇغى، سۇيدۇك يولى يالۇغى، بالىياتقۇ يالۇغى، بالىياتقۇ يارىسى، سۆزنەك، سىفلىس قاتارلىق كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۇندە بىر قېتىم 2~6 تال ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى بانادۇق I

[تەركىبى]

قوغۇن ئۇرۇقى مېغىزى	36 گرام	بەزرۇلبەنجى	14 گرام
تەرخەمەك ئۇرۇقى مېغىزى	36 گرام	خەشخاش ئۇرۇقى	11 گرام
كاكىنەچ	14 گرام	بادام مېغىزى	11 گرام
قاپاق ئۇرۇقى مېغىزى	14 گرام	كەتىرا	11 گرام
تاۋۇز ئۇرۇقى مېغىزى	14 گرام	بۇغداي كراخمالى	11 گرام
كەرەپشە ئۇرۇقى	14 گرام	خۇنسياۋشان	11 گرام
ئاقاقىيا	11 گرام	تاباشىر	11 گرام
چۇچۇكبۇيا يىلتىزى	11 گرام	ئىسپىغۇل لوئابى	مۇۋاپىق مىقداردا

[**ياساش ئۇسۇلى**] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، ئىسپىغۇل لوئابى بىلەن ئارىلاشتۇرۇپ قۇرس بېسىش ماشىنىسىغا سېلىپ 0.5 گرامىلىق قۇرس چىقىرىلىدۇ.

[**تەبىئىتى**] قۇرۇق سوغۇق.

[**خۇسۇسىيىتى**] يالۇغ قايتۇرۇش، قان توختىتىش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] مەزى بېزى يالۇغى، بالىياقۇ يالۇغى، جىنسىي يول يالۇغى ئۇچۇن ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۇندە بىر قېتىم 2～6 تال ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى بانادۇق II

[تەركىبى]

قاپاق مېغىزى	20 گرام	ئاق لەيلى ئۇرۇقى	20 گرام
قوغۇن ئۇرۇقى مېغىزى	20 گرام	بادام مېغىزى	20 گرام
بەزرۇلبەنجى	20 گرام	كەتىرا	20 گرام
خەشخاش پوستى	20 گرام	نىشاستە	20 گرام
خەشخاش ئۇرۇقى	20 گرام	كەرەپشە ئۇرۇقى	20 گرام
روببىسۇس	20 گرام	ئىسپىغۇل	15 گرام
گىل ئەرمىنى	20 گرام	زىغىر	10 گرام

[**ياساش ئۇسۇلى**] كەتىرانى يۇمشاق ئېزىپ تالقان قىلىپ، ئەلگەكتىن ئۆتكۈزۈپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، ئىسپىغۇل لوئابى بىلەن يۇغۇرۇپ خېمىر قىلىپ، 5. 0 گرامدىن قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[**تەبىئىتى**] قۇرۇق سوغۇق.

[**خۇسۇسىيىتى**] يالليۇغ قايتۇرۇش، ئاغرىق پەسەيتىش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] سۇيدۇك يولى يۇقۇملىنىش، بەل ئاغرىقى، مەزى بېزى يالليۇغى، سۇيدۇك تامچىلاپ كېلىش قاتارلىق كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۇندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا بەش تالدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى بۇزۇرى I

[**تەركىبى**]

قوغۇن ئۇرۇقى مېغىزى ..... 30 گرام	خەشخاش ئۇرۇقى ..... 10 گرام
تاۋۇز ئۇرۇقى مېغىزى ... 15 گرام	كەتىرا..... 10 گرام
تەرخەمەك ئۇرۇقى مېغىزى ... 10 گرام	نىشاستە ..... 10 گرام
قاپاق ئۇرۇقى مېغىزى ... 10 گرام	چۇچۇكبۇيا يىلتىزى ئۇسارسى ... 10 گرام
ئاق لەيلى ئۇرۇقى ..... 10 گرام	گىل ئەرمىنى..... 10 گرام
تاتلىق بادام مېغىزى ..... 10 گرام	بىنەپشە ..... 10 گرام
كەرەپشە ئۇرۇقى..... 10 گرام	بەزرۇلبەنجى ..... 5 گرام

[**ياساش ئۇسۇلى**] مېغىز دورىلارنى ئايرىم ئېزىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، قائىدە بويىچە سۇدا نەمدەپ يۇغۇرۇپ قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[**تەبىئىتى**] ھۆل سوغۇق.

[**خۇسۇسىيىتى**] يالليۇغ قايتۇرۇش، سۇيدۇك ھەيدەش، ئاغرىق پەسەيتىش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] سۇيدۇك يولى يالليۇغى، بالىياتقۇ يالليۇغى، جىنسىي يول يالليۇغى، سۇيدۇك تامچىلاپ كېلىش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۇندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 9 ~ 7 دانە، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى بۇزۇرى Ⅲ

[تەركىبى]

تاۋۇز ئۇرۇقى مېغىزى ..... 30 گرام
قاپاق ئۇرۇقى مېغىزى ... 15 گرام
تەرخەمەك ئۇرۇقى مېغىزى ... 15 گرام
ئاق لەيلى ئۇرۇقى ..... 10 گرام
كەرەپشە ئۇرۇقى..... 10 گرام
خەشخاش ئۇرۇقى ..... 10 گرام
تاتلىق بادام مېغىزى ..... 10 گرام
رۇببىسۇس ..... 10 گرام
گىل ئەرمىنى..... 10 گرام
كەتىرا..... 10 گرام
نىشاستە ..... 10 گرام
بەزرۇلبەنجى ..... 5 گرام
بىنەپشە ..... 5 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] كەتىرانى ئايرىم سالايە قىلىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تاسقاپ، ئاندىن دورا تالقانلىرىنى قائىدە بويىچە سۇ بىلەن يۇغۇرۇپ قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] ھۆل سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] ياللۇغ قايتۇرۇش، سۇيدۇك ھەيدەش، يۆتەل توختىتىش، جاراھەت پۈتتۈرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] سۇيدۇك يولى ياللۇغى، ئۆپكە ياللۇغى، ئۆپكە سىلى، ئۆپكە سىلىدىن بولغان قىزىتما قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 7 ~ 5 دانە، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى بانادۇق بۇزۇرى

[تەركىبى]

قوغۇن ئۇرۇقى مېغىزى..... 20 گرام
قاپاق ئۇرۇقى مېغىزى..... 5 گرام
سېمىزئوت ئۇرۇقى ..... 5 گرام
بادام مېغىزى ..... 5 گرام
نىشاستە..... 5 گرام
خەشخاش ئۇرۇقى ..... 5 گرام
كەرەپشە ئۇرۇقى ..... 5 گرام
بەزرۇلبەنجى ..... 5 گرام
ئاق لەيلى ئۇرۇقى ..... 5 گرام
كەتىرا ..... 5 گرام
رۇببىسۇس ..... 5 گرام
گىل ئەرمىنى ..... 5 گرام
ئىسپىغۇل لوئابى ..... 3 گرام
بېھى ئۇرۇقى لوئابى ... 3 گرام
تەرخەمەك ئۇرۇقى مېغىزى ... 10 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، ئىسپىغۇل لوئابى بىلەن بېھى ئۇرۇ-قى لوئابىدا يۇغۇرۇپ، قائىدە بويىچە قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] يالۇغ قايتۇرۇش، سۇيدۇك ھەيدەش، ئاغرىق پەسەيتىش، قو-رۇش، تۇتۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] مەزى بېزى يالۇغى، سۇيدۇك تامچىلاش، سۇي-دۇك يولى يالۇغىغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، ھەر قېتىمدا 9 ~ 7 دانە، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى بانادۇق سوزاك

[تەركىبى]

تەرخەمەك ئۇرۇقى مېغىزى ..... 30 گرام	نىشاستە ..... 9 گرام
پاقىيوپۇرمىقى ئۇرۇقى ... 30 گرام	كەتىرا ..... 9 گرام
قاپاق ئۇرۇقى مېغىزى ... 30 گرام	رۇببىسۇس ..... 9 گرام
خەشخاش ئۇرۇقى ..... 30 گرام	بەزرۇلبەنجى ..... 6 گرام
قوغۇن ئۇرۇقى مېغىزى ..... 90 گرام	ئىسپىغۇل لوئابى ..... 150 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] يېلىم دورىلارنى ئايرىم سالايە قىلىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تالقانلاپ، ئۇلارنى ئىسپىغۇل لوئابى بىلەن نەمدەپ يۇغۇرۇپ، قائىدە بويىچە قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] يالۇغ قايتۇرۇش، ئىششىق تارقىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] سۇيدۇك يولى يالۇغىغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، ھەر قېتىمدا 9 ~ 7 دانە، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

نۇتۇلى ئەسەم

[تەركىبى]

موزا ..... 3 گرام	پەرپىيۇن ..... 1 گرام
كۈندۇر ..... 3 گرام	زەيتۇن يېغى ..... 15 مىللىلىتىر

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى چالا سوقۇپ مۇزاپىق مىقداردىكى سۇغا چىلاپ قاينىتىپ، دورا تىرىپلىرىنى سۇزۇۋېتىپ، زەيتۇن يېغىنى قوشۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] ياللۇغ قايتۇرۇش، ھۆللۈكلەرنى قۇرۇتۇش، ئاغرىق پەسەيتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئوتتۇرا قۇلاق ياللۇغى، قۇلاقتىن يىرىڭ ئېقىش، سوغۇقتىن بولغان قۇلاق ئاغرىقى، قۇلاق غوڭۇلداش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، مۇزاپىق مىقداردا قۇلاققا تېمىتىلىدۇ.

نۇتۇلى گۈل

[تەركىبى]

قىزىلگۈل ..... 100 گرام سۇ ..... 500 مىللىلىتىر

[ياساش ئۇسۇلى] قىزىلگۈلنى سۇغا چىلاپ قاينىتىپ، تىرىپلىرىنى سۇزۇۋېتىپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] ھۆل سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] ياللۇغ قايتۇرۇش، قىزىتما قايتۇرۇش، ئاغرىق پەسەيتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ھەر خىل سەۋەبلەردىن بولغان يۇقىرى قىزىتمىلىق كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كېسەللىك ئەھۋالىغا ئاساسەن مۇزاپىق مىقداردىكى دورا سۇيىمگە يىپەك رەختنى چىلاپ يەرلىك ئورۇنغا قويۇلىدۇ.

گۈل يېغى

[تەركىبى]

قىزىلگۈل ..... 200 گرام كۈنجۈت يېغى ..... 300 مىللىلىتىر

[ياساش ئۇسۇلى] قىزىلگۈلنى كۈنجۈت يېغىغا ئارىلاشتۇرۇپ، ئەينەك قاچىغا سېلىپ ئاپتاپقا 20～40 كۈن تۇرغۇزۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] ھۆل ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] ياللۇغ قايتۇرۇش، قىزىتما قايتۇرۇش، ئىششىق ياندۇرۇش، ئاغرىق پەسەيتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] چوڭ ـ كىچىك بوغۇم ياللۇغى، ئۇيقۇسىزلىق قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى ۋاخ يەرلىك ئورۇنغا سۈركىلىدۇ.

رەۋغىنى موم Ⅳ

[تەركىبى]
سېرىق موم ..... 10 گرام كالا ئۆتى ..... 3 گرام
قىزىلگۈل يېغى ..... 10 مىللىلىتىر
[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى بىرلەشتۈرۈپ قايناتتىپ تەييارلىنىدۇ.
[تەبىئىتى] ھۆل ئىسسىق.
[خۇسۇسىيىتى] يالۇغ قايتۇرۇش، ئىششىق تارقىتىش، ماددىلارنى يۇمشىتىش.
[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئەمچەك بەز يالۇغى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كېسەللىك ئەھۋالىغا ئاساسەن مۇۋاپىق مىقداردا يەرلىك ئورۇنغا سۈركىلىدۇ.

زىمادى شۇمشا

[تەركىبى]
شۇمشا ..... 30 گرام قىزىلگۈل ..... 5 گرام
بىنەپشە ..... 10 گرام پىننە..... 5 گرام
[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، شۇمشا لوئابىغا ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.
[تەبىئىتى] ھۆل ئىسسىق.
[خۇسۇسىيىتى] يالۇغ قايتۇرۇش، ئىششىق ياندۇرۇش.
[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئۇرۇق بېزى ئىششىقىغا ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] يەرلىك ئورۇنغا كۇندە بىر قېتىم تېڭىلىدۇ.

زىمادى بابۇنە

[تەركىبى]
بابۇنە گۈلى ..... 60 گرام ئاق لەيلىگۈلى ..... 60 گرام
بىنەپشە گۈل ..... 60 گرام ئارپا ئۇنى ..... 60 گرام
ئىكلىلمىلىك ..... 60 گرام شۇمشا ئۇنى ..... 60 گرام

سەئدی كوفی ..... 60 گرام قىزىلگۈل ..... 15 گرام
ئىزخىر ..... 60 گرام سۈمبۈل ..... 9 گرام
قەسبۈزەرىرە ..... 60 گرام مەستىكى ..... 9 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، ئاق لەيلى ئۇرۇقىنىڭ لوئابىدا يۇغۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] يالۇغ قايتۇرۇش، يەل تارقىتىش، ئىششىق قايتۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئاشقازان يالۇغى، بالىياتقۇ يالۇغى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كېسەللىك ئەھۋالىغا قاراپ مۇۋاپىق مىقداردا ئاشقازان ساھەسىگە چېپىلىدۇ.

زىمادى شۇمشا I

[تەركىبى]

شۇمشا ئۇنى ..... 60 گرام بىنەپشە سۇيى ... 30 مىللىلىتىر
لوبىيا ئۇنى ..... 60 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] شۇمشا ئۇنى بىلەن لوبىيا ئۇنىنى بىنەپشە سۇيىدە خىمىر قىلىپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] ھۆل سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] يالۇغ قايتۇرۇش، ئىششىق ياندۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئۇرۇق بېزى يالۇغى، دوۋساق يالۇغى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] ئەھۋالغا قاراپ مۇۋاپىق مىقداردا يەرلىك ئورۇنغا چېپىلىدۇ.

زىمادى سىركەنجىۋىل I

[تەركىبى]

ئۇزۇم سىركىسى ... 10 مىللىلىتىردىن پىننە ..... 10 گرام
ئۇزۇم ھارىقى ..... 10 مىللىلىتىردىن

[ياساش ئۇسۇلى] پىننىنى يۇمشاق سوقۇپ، ئۇزۇم سىركىسى بىلەن ئۇزۇم ھارىقىدا يۇغۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] يالىلۇغ قايتۇرۇش، ئىششىق تارقىتىش، قىزىتما پەسەيتىش، يەل تارقىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئىسسىقتىن بولغان سۇت بېزى يالىلۇغى ۋە ھەر خىل سىرتقى زەخمىلەردىن بولغان ئەزالار ئىششىقى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] 3 كۈندە بىر قېتىم، مۇۋاپىق مىقداردا يەرلىك ئورۇنغا چېپىلىدۇ.

زىمادى بېنەپشە

[تەركىبى]

بېنەپشە ..... 20 گرام
بابۇنە گۈلى ..... 20 گرام
ئاق لەيلى ئۇرۇقى ..... 20 گرام
ئارپا ئۇنى ..... 20 گرام
قىزىلگۈل ..... 10 گرام
سۇمبۇل ..... 5 گرام
مەستىكى رۇمى ..... 5 گرام
پۇتەي قومۇش ..... 5 گرام
سەئدى كوفى ..... 5 گرام
ئىزخىرمەككى ..... 5 گرام
شۇمشا ئۇرۇقى ..... 40 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، ئاق لەيلى ئۇرۇقىنىڭ لوئابىدا يۇغۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] ھۆل ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] يالىلۇغ قايتۇرۇش، ئىششىق تارقىتىش، ماددىلارنى تارقىتىش، يۇمشىتىش، سوغۇق يەللەرنى تارقىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئاشقازان يالىلۇغى، ھەر خىل قاتتىق ئىششىقلار، بوغۇم يالىلۇغى، سوغۇق يەللەردىن بولغان ھەر خىل كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] 3 كۈندە بىر قېتىم، مۇۋاپىق مىقداردا يەرلىك ئورۇنغا چېپىلىدۇ.

زىمادى زىغىر

[تەركىبى]

زىغىر شىرىسى ..... 40 گرام
سوقۇلغان ئاق نان ..... 10 گرام
ئارپا ئۇنى ..... 10 گرام
شۇمشا ..... 10 گرام
زاغۇن ئۇرۇقى ..... 10 گرام
ئاق لەيلى غولى ..... 10 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى سوقۇپ، زىغىر شىرىسىدە يۇغۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.
[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.
[خۇسۇسىيىتى] ياللۇغ قايتۇرۇش، ئىششىق تارقىتىش، يۇمشىتىش، ھۆللۈكلەرنى قۇرۇتۇش.
[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] سۇت بېزى ياللۇغى، ھەر خىل سوغۇقتىن بولغان قاتتىق ئىششىق، سۈلۈق ئىششىق قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] 3 كۈندە بىر قېتىم، مۇۋاپىق مىقداردا يەرلىك ئورۇنغا چېپىلىدۇ.

زىمادى ئاق لەيلى

[تەركىبى]
ئاق لەيلى ئۈرۈقى شىرىسى ..... 20 گرام كاكىنەچ غولى ..... 5 گرام
گۈلبىنەپشە ..... 5 گرام باقلا ئۇنى ..... 5 گرام
[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، ئاق لەيلى ئۈرۈقى شىرىسىدە يۇغۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.
[تەبىئىتى] ھۆل سوغۇق.
[خۇسۇسىيىتى] ياللۇغ قايتۇرۇش، ماددىلارنى يۇمشىتىش، ھۆللۈك يەتكۈزۈش، سىلىقلاشتۇرۇش، قىزىتما قايتۇرۇش، ئاغرىق پەسەيتىش، ئىششىق تارقىتىش.
[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] گۈرەن بەز ياللۇغى، ھەر خىل قاتتىق ئىششىقلار، بوغۇم ياللۇغى، دوۋساق ياللۇغى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] 2 كۈندە بىر قېتىم، مۇۋاپىق مىقداردا يەرلىك ئورۇنغا چېپىلىدۇ.

زىمادى باقلە I

[تەركىبى]
باقلە ئۇنى ..... 10 گرام گۈل يېغى ..... 6 مىللىلىتىر
سىركەنجىۋىل ..... 30 مىللىلىتىر
[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى ئۆزئارا ئارىلاشتۇرۇپ، يۇغۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.
[تەبىئىتى] ھۆل سوغۇق.
[خۇسۇسىيىتى] ياللۇغ قايتۇرۇش، ئىششىق تارقىتىش، قىزىتما پەسەيتىش، ماد-

دىلارنى يۇمشىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كىسەللىكلەر] ئەمچەك ياللۇغى ھەر خىل قاتتىق ئىشىق قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] 2 كۇندە بىر قېتىم، مۇۋاپىق مىقداردا يەرلىك ئورۇنغا چېپىلىدۇ.

زىمادى باقلە II

[تەركىبى]

باقلە ..... 6 گرام كۇنجۇت يېغى ... 10 مىللىلىتىر

ھەسەل ..... 10 گرام سىرىق ماي..... 16 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى ئۆزئارا ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] ياللۇغ قايتۇرۇش، ماددىلارنى يۇمشىتىش، ئېرىتىش، ئىشىق قايتۇرۇش، سىلىقلاشتۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كىسەللىكلەر] ئەمچەك بېزى ياللۇغىغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] 2 كۇندە بىر قېتىم، مۇۋاپىق مىقداردا ئەمچەك ساھەسىگە چېپىلىدۇ.

زىمادى بابۇنە I

[تەركىبى]

بابۇنە گۈلى..... 10 گرام كەرەپشە كۆكى ..... 10 گرام

ئارپىبەدىيان5 گرام .....

[ياساش ئۇسۇلى] بابۇنە گۈلى بىلەن ئارپىبەدىيانىنى يۇمشاق سوقۇپ، كەرەپشە كۆكىنىكى سۈيىنى ئېلىپ، ئۆزئارا ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] ياللۇغ قايتۇرۇش، ئىشىق تارقىتىش، ماددىلارنى يۇمشىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كىسەللىكلەر] ئەمچەك بېزى ياللۇغىغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۇندە بىر قېتىم، ئەمچەك ساھەسىگە چېپىلىدۇ.

زىمادى بابۇنە Ⅱ

[تەركىبى]
بابۇنە گۈلى ..... 30 گرام　　زىغىر ئۇرۇقى ..... 30 گرام
ئاق لەيلى ئۇرۇقى..... 30 گرام　　شۇمشا ئۇرۇقى ..... 30 گرام
[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، ئاق لەيلى ئۇرۇقىنىڭ لوئابىدا ئارىلاشتۇرۇپ، يۇغۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.
[خۇسۇسىيىتى] يالۇغ قايتۇرۇش، ئىشتەك تارقىتىش، ماددىلارنى يۇمشىتىش، سىلىقلاشتۇرۇش.
[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ھەر خىل يالۇغلىنىش خاراكتېرلىك كېسەللىكلەر ھەمدە ئەمچەك بېزى يالۇغىغا ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] 2 كۈندە بىر قېتىم، مۇۋاپىق مىقداردا يەرلىك ئورۇنغا چېپىلىدۇ.

زىمادى گۈل

[تەركىبى]
قىزىلگۈل ..... 20 گرام　　مەستىكى ..... 5 گرام
گۈلبىنەپشە..... 20 گرام　　پۈتەي قومۇش ..... 5 گرام
بابۇنە گۈلى ..... 20 گرام　　ئىزخىرمەككى ..... 5 گرام
ئاق لەيلى ئۇرۇقى..... 20 گرام　　سەئدى كوفى ..... 5 گرام
ئارپا ئۇنى ..... 20 گرام　　شۇمشا..... 14 گرام
سۇمبۇل ..... 5 گرام
[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، ئاق لەيلى ئۇرۇقىنىڭ لوئابىدا يۇغۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.
[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.
[خۇسۇسىيىتى] يالۇغ قايتۇرۇش، ئىشتەك تارقىتىش، ئاغرىق پەسەيتىش.
[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئاشقازان يالۇغى، ھەر خىل سىرتقى زەخمىلەر-دىن بولغان ئىچكى ئەزالار ئىششىقى، بوغۇم يالۇغى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كېسەللىك ئەھۋالىغا قاراپ مۇۋاپىق مىقداردا يەرلىك ئورۇنغا چېپىلىدۇ.

مەتبۇخى سۆرۈنجان بارىد

[تەركىبى]

سۆرۈنجان	10 گرام	ئاق لەيلىگۈلى	10 گرام
كاسىنە ئۇرۇقى	10 گرام	سانا	30 گرام
بىنەپشە	10 گرام	سىرىق ھېلىلە پوستى ...	30 گرام
نېلۇپەر	10 گرام	تەمرى ھىندى	90 گرام
زىرىق	10 گرام	ئالۇچا.....	90 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] سانا بىلەن تەمرى ھىندىنى ئايرىم ـ ئايرىم ھالدا قاينىق سۇغا چىلاپ، تەمىنى ئېلىپ، باشقا دورىلارنى چالا سوقۇپ، بىر لىتىر سۇغا 8 سائەت چىلاپ ئاندىن قاينىتىپ $\frac{2}{3}$ قىسمى قالغاندا تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، تەمىى ئېلىنغان دورا سۇلىرىنى قوشۇپ 750 مىللىلىتىر مەتبۇخ تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] ھۆل سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] يالليۇغ قايتۇرۇش، ئاغرىق پەسەيتىش، يالليۇغ قايتۇرۇش، ئىسسىق يەللەرنى تارقىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئىسسىقتىن بولغان مۇپاسىل، نۇقرەس، يەلدىن بولغان تۇرلۇك بوغۇم كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 3 قېتىم، ھەر قېتىمدا 50 ~ 30 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سىركەنجىۋىل ساددە II

[تەركىبى]

مازەرىيۇن كۆكى	60 گرام	ئاق شېكەر	240 گرام
سىركە	21 مىللىلىتىر		

[ياساش ئۇسۇلى] مازەرىيون كۆكىنى سۇغا 6~5 سائەت چىلاپ قاينىتىپ، تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ سۈيىگە ئاق شېكەرنى ئارىلاشتۇرۇپ قاينىتىپ، بوش قىيام قىلىپ سىركىنى ئارىلاشتۇرۇپ بىر ئۆرلىتىپلا تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] يالليۇغ قايتۇرۇش، ئىششىق قايتۇرۇش، ھۆللۈكلەرنى قۇرۇتۇش، سۈيدۈك ھەيدەش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] سۇلۇق ئىششىق، دوۋساق ياللۇغى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، ھەر قېتىمدا 50～30 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەتبۇخى سانا I

[تەركىبى]

سانا	25 گرام	خەشخاش ئۇرۇقى	10 گرام
گاۋزىبان	15 گرام	قىزىلگۈل	10 گرام
بادرەنجى بۇيا	15 گرام	شوخلا	20 گرام
گۈلبىنەپشە	10 گرام	بەدىيان	10 گرام
ھەمىشباھار	10 گرام	رۇم بەدىيان	10 گرام
سەرپىستان	30 گرام	كەرەپشە ئۇرۇقى	10 گرام
چىلان	30 گرام	ئەفتىمۇن	10 گرام
چۇچۇكبۇيا يىلتىزى	10 گرام	گۈلقەنت	150 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] سانا ۋە ئەفتىمۇننى ئايرىم ـ ئايرىم ھالدا 100 مىللىلىتىر قايناق سۇغا چىلاپ تەمى چىقىرىلىدۇ، قالغان دورىلارنى چالا سوقۇپ، 1500 مىللىلىتىر سۇغا بىر سوتكا چىلاپ قاينىتىپ، يېرىمى قالغاندا تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، تەمى ئېلىنغان دورا سۈيىنى قوشۇپ ئارىلاشتۇرۇپ، ئاخىرىدا گۈلقەنت سېلىپ قوچۇپ ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] ھۆل ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] ياللۇغ قايتۇرۇش، توسالغۇلارنى ئېچىش، سۈيدۇك ھەيدەش تەسىرىگە ئىگە.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ھەر خىل ياللۇغلىنىش خاراكتېرلىك كېسەللىكلەر، كۆكرەك پەردە ياللۇغى، كۆكرەك بوشلۇقىغا سۇ يىغىلىشقا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئۈچ قېتىم، ھەر قېتىمدا 30～50 مىللىلىتىر ئىشلىتىلىدۇ.

مەتبۇخى سانا II

[تەركىبى]

سانا	60 گرام	چۆپچىن	40 گرام
ئەفتىمۇن	30 گرام	ئەينۇلا	60 گرام

قارا هېلىله ..... 60 گرام
چىلان ..... 60 گرام
خىيارشەنبەر ..... 90 گرام
ئۇستقۇددۇس ..... 20 گرام
كەرەپشە ئۇرۇقى ..... 20 گرام
بىنەپشە ..... 15 گرام
موزا ..... 15 گرام
زەنجۈبىل ..... 15 گرام
بەدىيان ..... 15 گرام
كاسنە ئۇرۇقى ..... 15 گرام
شوخلا ..... 15 گرام
قىزىلگۈل ..... 12 گرام
قىزىل سەندەل ..... 12 گرام
بىستىپايەج ..... 12 گرام
يۇمغاقسوت ئۇرۇقى ... 12 گرام
بادام يېغى ..... گرام

[ياساش ئۇسۇلى] سانا، تەرەنجىبىن، خىيارشەنبەرنى ئايرىم ـ ئايرىم چىلاپ تەمىنى ئېلىپ، باشقا دورىلارنى چالا سوقۇپ 12 سائەت سۇغا چىلاپ، ئاندىن قاينىتىپ، يېرىمى قالغاندا سۈزۈپ، ئۇنىڭغا يۇقىرىقى ئۇچ خىل دورا سۈيىنى قۇيۇپ، ئاخىرىدا بادام يېغىنى قوشۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] ھۆل ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] يالۇغ قايتۇرۇش، قان تازىلاش، تەرەتنى يۇمشىتىش، قان بېسىمنى چۈشۈرۈش، توسالغۇلارنى ئېچىش، ئاغرىق پەسەيتىش، نورمالسىز سەۋدا، سەپرا خىلىتلىرىنى سۈرۈش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ھەر خىل يالۇغلىنىش خاراكتېرلىك كېسەللىكلەر، قەۋزىيەت، يۇقىرى قان بېسىم كېسىلى، ھەر خىل رېماتىزم كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 100 مىللىلىتىر ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سىركەنجۈبىل كەرەپشە

[تەركىبى]

كەرەپشە ئۇرۇقى ..... 13 گرام
يۇمىلاق زىراۋەندە ..... 3 گرام
ھەسەل ..... 30 گرام
ئۇزۇم سىركىسى ..... 30 مىللىلىتىر

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى 12 سائەت سۇغا چىلاپ، يېرىمى قالغۇچە قاينىتىپ، تىرىپىنى سۈزۈۋېتىپ، سۈيىگە ھەسەلنى قوشۇپ قاينىتىپ، ئۇزۇم سىركىسىنى قوشۇپ بىر ئۆرلىتىپلا تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] يالۇغ قايتۇرۇش، قان تازىلاش، تەرەتنى يۇمشىتىش، سۈيدۈك يوللىرىنى تازىلاش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] سۈيدۈك يولى يۇقۇملۇق كېسەللىكلىرى، سىرتقى زەخمىلىنىشلەردىن بولغان سۈيدۈكتىن قان كېلىش، قەۋزىيەت قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، ھەر قېتىمدا 50～30 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مۇنزىچ دانچىسى

[تەركىبى]

ئارپىبەدىيان يىلتىزى ..... 12 گرام
ئادراسمان ئۇرۇقى ..... 12 گرام
سىيادان ..... 6 گرام
بادرەنجى بۇيا ئۇرۇقى ..... 6 گرام
لەيلىگۈل ئۇرۇقى ..... 6 گرام
رەيھان ئۇرۇقى ..... 6 گرام
ئىزخىر چىنى ..... 6 گرام
كاسنە يىلتىزى ..... 6 گرام
چۇچۇكبۇيا يىلتىزى ..... 6 گرام
كەرەپشە يىلتىزى ..... 6 گرام
كاسنە ئۇرۇقى ..... 6 گرام
بابۇنە ..... 6 گرام
رۇم بەدىيان ..... 12 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى قاينىتىپ، سۈزۈپ، قاينىتىلغان قويۇلدۇرۇپ، سۈيۈق مەلھەمدەك قىلىنىدۇ، بۇنىڭغا شېكەر ئارىلاشتۇرۇپ، دانچە قىلىپ، قۇرۇتۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] ھۆل سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] يالۇغ قايتۇرۇش، ئىششىق ياندۇرۇش، قىزىتما پەسەيتىش، توسالغۇلارنى ئېچىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ھەرخىل يالۇغلىنىش خاراكتېرلىك كېسەللىكلەر، قىزىتمىلىق كېسەللىكلەر، جىگەر ۋە قان تومۇرلار توسۇلۇشىدىن كېلىپ چىققان كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى ۋە مىقدارى] ھەر قېتىمدا 6 گرام، كۈنىگە 3 قېتىم ئىچىلىدۇ.

مەتبۇخى مۇنزىچ سەپرا Ⅱ ①

[تەبىئىتى] ھۆل سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبىئىي سەپرا خىلىتىنى پىشۇرۇش، يالۇغ قايتۇرۇش، سۈيدۈك ھەيدەش.

---

① تەپسىلاتى 2 ـ بابتا.

مەتبۇخى مۇنزىج سەپرا Ⅲ ①

[تەبىئىتى] ھۆل سوغۇق.
[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبىئي سەپرا خىلىتىنى پىشۇرۇش، يالىۇغ قايتۇرۇش، سۇيدۇك ھەيدەش.

مەتبۇخى ئەينۇلا②

[تەبىئىتى] ھۆل ئىسسىق.
[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبىئي سەۋدا خىلىتىنى سۇرۇش، يالىۇغ قايتۇرۇش، ئاشقازاننى قۇۋۇتلەش، تەرەتنى يۇمشىتىش.

مەتبۇخى چىلان③

[تەبىئىتى] ھۆل ئىسسىق.
[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبىئي سەۋدا، بەلغەم ۋە سەپرا خىلىتىنى سۇرۇش، قان تازىلاش، توسالغۇلارنى ئېچىش، قان ۋە سەپرا خىلىتىنىڭ ئۆتكۈرلۈكىنى پەسەيتىش، تەرەتنى راۋانلاشتۇرۇش.

مەجۇنى ئۆشبە Ⅰ ④

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.
[خۇسۇسىيىتى] قان تازىلاش، يالىۇغ قايتۇرۇش، غەيرىي تەبىئي بەلغەم، سەۋدا خىلىتىنى پىشۇرۇش، سۇرۇش رولىغا ئىگە.

مەجۇنى ئۆشبە Ⅱ ⑤

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.
[خۇسۇسىيىتى] قان تازىلاش، يالىۇغ قايتۇرۇش.

---

① تەپسىلاتى 2 ـ بابتا.
② تەپسىلاتى 3 ـ بابتا.
③ تەپسىلاتى 3 ـ بابتا.
④ تەپسىلاتى 4 ـ بابتا.
⑤ تەپسىلاتى 4 ـ بابتا.

ئىترىنىل چۆپچىن①

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.
[شىپالىق رولى] قان تازىلاش، يالۇغ قايتۇرۇش، ئىششىق ياندۇرۇش، ئاغرىق پەسەيتىش، سۈيدۈك ھەيدەش.

مەتبۇخى چۆپچىن②

[تەبىئىتى] ھۆل سوغۇق.
[خۇسۇسىيىتى] قان تازىلاش، يالۇغ قايتۇرۇش رولىغا ئىگە.

مەتبۇخى بىنەپشە③

[خۇسۇسىيىتى] قان ۋە سەپرا خىلىتىنىڭ ئۆتكۈرلۈكىنى پەسەيتىش، يالۇغ قايتۇرۇش، قىزىتما پەسەيتىش، بەلغەم بوشىتىش، يۆتەل توختىتىش.

سۇفۇپى مەسانە④

[خۇسۇسىيىتى] يالۇغ قايتۇرىدۇ، سۈيدۈك ھەيدەيدۇ.

مەجۇنى چۆپچىن Ⅱ⑤

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.
[خۇسۇسىيىتى] يالۇغ قايتۇرۇش، بالىياتقۇ ۋە ئاشقازاننى قۇۋۇتلەش.

---

① تەپسىلاتى 5 ـ بابتا.
② تەپسىلاتى 5 ـ بابتا.
③ تەپسىلاتى 9 ـ بابتا.
④ تەپسىلاتى 10 ـ بابتا.
⑤ تەپسىلاتى 31 ـ بابتا.

ئىتىرىلىش چۆچىن①

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.
[خۇسۇسىيىتى] قان تازىلاش، يەل تارقىتىش، ئىششىق ياندۇرۇش.

① تەپسىلاتى 31 ـ بابتا.

توققۇزىنچى باب قىزىتما قايتۇرغۇچى دورىلار

قىزىتما قايتۇرۇش، هارارەت پەسەيتىش خۇسۇسىيىتى ئاساسلىق ئورۇندا تۇرىدىغان دورىلار ئومۇملاشتۇرۇپ، قىزىتما قايتۇرغۇچى دورىلار دەيىلىدۇ.

هەر خىل ئىچكى - تاشقى سەۋەبلەر تەسىرىدىن، بەدەندە خىلىتسىز، خىلىتلىق مىزاج بۇزۇلۇش يۈز بېرىپ ئورگانىزمنىڭ تەبىئى تەڭپۇڭلۇقى بۇزۇلۇپ «تەبىئەت» ئاجىزلاش، نەتىجىسىدە كېسەل پەيدا قىلغۇچى مىكرو ئورگانىزىم قانغا ئۆتۈپ، قانىنى ئوفۇنەتلەندۇرۇ- شىدىن بەدەندە تېمپېراتۇرا تەڭشەش مەركىزىنىڭ خىزمىتى بۇزۇلۇپ، قىزىتما پەيدا بولىدۇ. بۇنداق ئەھۋالدا بەدەن هارارىتى نورمال چەكتىن يۇقىرى بولۇش، باش ئاغرىش، پۈت - قول ئاغرىش، ئومۇمىي بەدەن سقىراپ ئاغرىش، كۆپ ئۇسساش، يۇتقۇنچاق قىزىرىپ ئىششىش، قىزىل، سىزلام، يۆتەل، نەپەس سقىلىش، ئۆپكە سىلى، گۆرەن بەز سىلى، هەرخىل ئۆسمە، سۈت بېزى يالىلۇغى، تېرە يالىلۇغى، سۈيدۇك يولى ئۆتكۇر يۇقۇملىنىش ... دەك تۇرلۇك كېسەللىككە ئالاقىدار ئالامەتلەر بايقىلىدۇ. بۇ خىل كېسەللىكلەرنى ۋاقتىدا داۋالىمىغاندا، قىزىتما داۋاملىق ئۆرلەپ كېتىپ، يامان ئاقىۋەت كېلىپ چىقىدۇ. قىزىتما قايتۇرغۇچى دورىلارنىڭ تۇرى كۆپ بولغاچقا، ئىشلەتكەندە، قىزىتمىنىڭ سەۋەبىگە قاراپ، تاللاپ ئىشلىتىش لازىم. قىزىتما قايتۇرغۇچى دورىلارنىڭ كۆپىنچىلىرىنىڭ تەبىئىتى هۆل سوغۇق بولىدۇ. بۇ خىل دورىلار، غەيرىي تەبىئىي خىلىتلارنى تازىلاش، بۇزۇق ماددىلارنى تارقىتىپ زەهەر قايتۇرۇش، يالىلۇغ قايتۇرۇپ، قىزىتما پەسەيتىشتەك خۇسۇسىيەتلىرى ئارقىلىق قىزىتما ياندۇرىدۇ. بۇنداق دورىلار قىزىتما قايتۇرغۇچى دورىلار دەيىلىدۇ. مەسە- لەن: شەربىتى تەمرى هىندى، شەربىتى ئەينۇلا مۇرەككەپ، شەربىتى لىمون، شەربىتى سەندەل، شەربىتى بىنەپشە، شەربىتى ئاپېلسىن، شەربىتى نىلۇپەر، غورا شەربىتى، قارىئۆ- رۇك شەربىتى، ئەينۇلا شەربىتى، قارىئۆرۇك مۇرابباسى، تەمرى هىندى دەملىمىسى، مۇرەككەپ ئەينۇلا دەملىمىسى، ئەرقى بېدىمىشكى، ئەرقى نىلۇپەر، ئەرقى شاتۇت، سۇفۇپى دىق، هەببى كاپۇر، قۇرسى سەندەل، مەتبۇخى بىنەپشە، سىركەنجىۋىل قابىز هەمدە ئەرقى شوخلا، نۇتۇلى گۈل، زىمادى ئاق لەيلى، هەببى تاباشىر مۇلەييىن، نۇر شەربىتى، مەتبۇخى سەرپىستان قاتارلىقلار.

شەربىتى تەمرى ھىندى

[تەركىبى]

تەمرى ھىندى ..... 740 گرام　　پىننە ..... 10 گرام

قەنت ..... 750 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] تەمرى ھىندىنى قاياق سۇغا چىلاپ تەمىنى ئېلىپ، پىننىنى مۇۋاپىق مىقداردىكى سۇدا قاينىتىپ، تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، ئۇلارنى بىرلەشتۈرۈپ، قەنتى قوشۇپ قىيام قىلىپ تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] سەپرا ۋە قان خىلتىنىڭ ئۆتكۈرلۈكىنى پەسەيتىش، ئۇسسۇزلۇق پەسەيتىش، ھۆنى پەسەيتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كىسەللىكلەر] غەيرىي تەبئىي سەپرا خىلتىدىن كېلىپ چىققان كىسەللىكلەر، قەۋزىيەت قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 3 قېتىم، ھەر قېتىمدا 30 ~ 10 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىچىلىدۇ.

شەربىتى ئەينۈلا مۇرەككەپ

[تەركىبى]

ئاچچىق ئانار سۈيى ... 300 مىللىلىتىر　　پاقىيۇپۇرمىقى سۈيى ..... 150 مىللىلىتىر

ئەينۈلا سۈيى ..... 300 مىللىلىتىر　　تۇرۇنجى سۈيى ..... 150 مىللىلىتىر

تەمرى ھىندى سۈيى ... 300 مىللىلىتىر　　قەنت ..... 500 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورا سۈلىرىنى ئارىلاشتۇرۇپ، ئۈنىگە قەنتنى قوشۇپ قىيام قىلىپ تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] ھارارەت پەسەيتىش، ئۇسسۇزلۇق پەسەيتىش، مېڭە ۋە يۈرەككە خۇشلۇق يەتكۈزۈش.

[ئىشلىتىلىدىغان كىسەللىكلەر] غەيرىي تەبئىي سەپرا خىلتىدىن كېلىپ چىققان كىسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 3 قېتىم، ھەر قېتىمدا 30 ~ 15 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىچىلىدۇ.

شەربىتى لىمون

[تەركىبى]
لىمون سۇيى ..... 1000 مىللىلىتر قەنت ..... 900 گرام
[ياساش ئۇسۇلى] لىمون سۇيىدە قەنتنى قىيام قىلىپ تەييارلىنىدۇ.
[خۇسۇسىيىتى] ئۇسسۇزلۇق پەسەيتىش، هارارەت پەسەيتىش، ئىشتىهانى ئېچىش.
[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبئىي سەپرا خىلتىدىن كېلىپ چىققان كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 3 قېتىم، هەر قېتىمدا 50 ~ 30 مىللىلىتر، تاماقتىن كېيىن ئىچىلىدۇ.

شەربىتى سەندەل

[تەركىبى]
ئاق سەندەل ..... 30 گرام قەنت 600 گرام
قىزىل سەندەل ..... 30 گرام
[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى چالا سوقۇپ، مۇۋاپىق مىقداردىكى سۇغا چىلاپ قاينىتىپ، تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، سۇيىدە قەنتنى قىيام قىلىپ تەييارلىنىدۇ.
[خۇسۇسىيىتى] تۇتۇش، قىزىتما قايتۇرۇش، ياللۇغ قايتۇرۇش.
[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئاشقازان ـ ئۇچەي مەنبەلىك ئىچى سۇرۇش، ئىسسىقتىن بولغان سۇيدۇك ئېچىشىپ كېلىش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 3 قېتىم، هەر قېتىمدا 60 ~ 30 مىللىلىتر، تاماقتىن كېيىن ئىچىلىدۇ.

شەربىتى بىنەپشە

[تەركىبى]
يۇمىلاق چىلان ..... 20 دانە نىلۇپەر گۈلى..... 20 گرام
سەرپىستان ..... 60 دانە بىنەپشە گۈلى ..... 20 گرام
چۇچۇكبۇيا يىلتىزى ..... 20 گرام بېھى ئۇرۇقى ..... 15 گرام
ئاق لەيلى ئۇرۇقى..... 20 گرام قەنت ..... 50 گرام
هەمشىباهار ئۇرۇقى..... 20 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارى چالا سوقۇپ، بىر لىتىر سۇغا 4 سائەت چىلاپ قاينىتىپ، $\frac{2}{3}$ قىسمى قالغاندا تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، قەنتنى قوشۇپ قىيام قىلىپ تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] يالۇغ قايتۇرۇش، نەپەسنى راۋانلاشتۇرۇش، ھارارەت پەسەيتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] زۇكام، ئۆپكە يالۇغى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 3 قېتىم، ھەر قېتىمدا 45 ~ 15 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىچىلىدۇ.

شەربىتى ئاپېلسىن

[تەركىبى]

ئاپېلسىن ..... 2 كىلوگرام شېكەر ..... 3 كىلوگرام

[ياساش ئۇسۇلى] ئاپېلسىننى سويۇۋېتىپ، سىقىپ سۈيىنى چىقىرىپ قاينىتىپ، شېكەرنى سېلىپ قىيام قىلىپ تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] سەپرانىك ئۆتكۈرلۈكىنى بېسىش، ئۇسسۇزلۇقنى پەسەيتىش، قەزىتما قايتۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبئىي سەپرادىن بولغان ھەر خىل كېسەللىكلەرگە، ھەر خىل قىزىتمىلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم 30 مىللىلىتىردىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

شەربىتى نىلۇپەر

[تەركىبى]

نىلۇپەرگۈلى ..... 100 گرام قەنت ..... 250 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] نىلۇپەرنى 300 مىللىلىتىر سۇغا 12 سائەت چىلاپ قاينىتىپ، تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، سۈيىگە شېكەرنى سېلىپ قىيام قىلىپ تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] سەپرانىك ئۆتكۈرلۈكىنى پەسەيتىش، ئۇسسۇزلۇقنى بېسىش، يۈرەكنى قۇۋۋەتلەش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئۆتكۈر ئۆت يالۇغى، ھەر تۈرلۈك سەپرا خاراكتېرلىك كېسەللىكلەر، يۈرەك ئاجىزلىقى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئۈچ قېتىم 50 مىللىلىتىردىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

غورا شەربىتى

[تەركىبى]

غورا ..... 4500 گرام تەمرى ھىندى ..... 50 گرام

زىخ ..... 100 گرام قەنت..... 150 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] غورا بىلەن زىخنى ئايرىم - ئايرىم سىقىپ سۇيىنى چىقىرىپ، ئۆزئارا ئارىلاشتۇرۇپ، ئاندىن تەمرى ھىندىنى قوشۇپ سۇس ئوتتا قاينىتىپ، ئۈستىگە قەنتنى سېلىپ قىيام قىلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] سەپرانىڭ ئۆتكۈرلۈكىنى پەسەيتىدۇ، قىزىتما قايتۇرىدۇ.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] سەپرا ۋە قاندىن بولغان كېسەللىكلەرگە، ئۆت يالليۇغى، جىگەر يالليۇغى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئۈچ ۋاخ 50 مىللىلىتىردىن ئىچىلىدۇ.

قارىئۆرۈك شەربىتى

[تەركىبى]

قارىئۆرۈك ..... 200 گرام شېكەر ..... 300 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] قارىئۆرۈكنى پاكىز يۇيۇپ، 900 مىللىلىتىر سۇغا چىلاپ، قاينىتىپ، يېرىمى قالغاندا تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، سۈيىگە شېكەرنى سېلىپ تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] سەپرانىڭ ئۆتكۈرلۈكىنى قايتۇرىدۇ، قىزىتما پەسەيتىدۇ، تەشنا-لىقنى باسىدۇ، كۆڭۈل ئېلىشىشنى باسىدۇ.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئاپتاپ ئۆتۈش، غەيرىي تەبئىي سەپرادىن بول-غان كېسەللىكلەر، ئۆت خالتا يالليۇغى، جىگەر مىزاجىنىڭ ئىسسىقتىن بۇزۇلۇشى، جىگەر يالليۇغى قاتارلىق كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئۈچ قېتىم 30 مىللىلىتىردىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئەينۇلا شەربىتى

[تەركىبى]

ئەينۇلا ..... 30 گرام شېكەر ..... 500 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] ئەينۇلىنى 1.5 لىتىر سۇغا چىلاپ قاينىتىپ، يېرىمى قالغاندا، تىرىپلىرىنى ئېلىۋېتىپ، سۇيىگە شېكەر قوشۇپ قىيام قىلىپ تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] بۇزۇق خىلىتلارنى تازىلايدۇ، ھارغىنلىقنى تۇگىتىدۇ، جىگەرنى ئاسرايدۇ.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] جىگەر قېتىش، ھەر خىل قىزىتمىلار، خىلىت-لارنى تازىلاشقا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۇندە ئىككى قېتىم 20 مىللىلىتىردىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قارىئۆرۈك مۇرابباسى

[تەركىبى]

قارىئۆرۈك ..... بىر كىلوگرام سۇ ..... ئىككى كىلوگرام

شېكەر ..... بىر كىلوگرام

[ياساش ئۇسۇلى] قارىئۆرۈكنى پاكىز يۇيۇپ سۇغا سېلىپ، سۇس ئوتتا بىر سائەت قاينىتىپ، سۈزۈۋېلىپ، سۇيىگە شېكەرنى سېلىپ قىيام قىلىپ، ئاندىن سۈزۈۋېلىنغان قارىئۆرۈكنى سېلىپ، يەنە قاينىتىپ قىيامغا كەلتۈرۈلىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] سەپرانىڭ ئۆتكۈرلۈكىنى پەسەيتىدۇ، تەبىئەتنى يۇمشىتىدۇ، ھۆنى پەسەيتىدۇ، قىزىتما ياندۇرىدۇ.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئىسسىقتىن بولغان يۇرەك چالاڭغۇراش، ئاشقا-زان - ئۆچەي كېسەللىكلىرى، جىگەرنىڭ ھارارىتىنى پەسەيتىش، قەۋزىيەت قاتارلىق كېسەل-لىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۇندە بىر ۋاخ 20 گرامدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

تەمرى ھىندى دەملىمىسى

[تەركىبى]

تەمرى ھىندى ..... 60 گرام بېھى شەربىتى ..... 80 مىللىلىتىر

[ياساش ئۇسۇلى] تەمرى ھىندىنى 500 مىللىلىتىر قاينىق سۇغا 10 سائەت چىلاپ تەمىنى چىقىرىپ، تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، سۇيىگە بېھى شەربىتىنى ئارىلاشتۇرۇپ تەييار-لىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] قىزىتما قايتۇرىدۇ، ھەزمنى ياخشىلايدۇ، ئۇسسۇزلۇق پەسەيتىدۇ.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ھەر خىل قىزىتمىلىق كېسەللىكلەر، جۇملە-

دىن ئاشقازان ئاجىزلىقىغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئۈچ قېتىم، تاماقتىن كېيىن 20～30 مىللىلىتىر ئىچىلىدۇ.

مۇرەككەپ ئەينۈلا دەملىمىسى

[تەركىبى]

ئەينۈلا ..... 35 گرام	ئۇرۇقسىز ئۈزۈم ..... 60 گرام
چىلان ..... 30 گرام	تەمرى ھىندى ..... 60 گرام
ئارپىبەدىيان ..... 30 گرام	قىزىلگۈل ..... 20 گرام
شاھتەررە ..... 30 گرام	سانا ..... 20 گرام
رۇم بەدىيان ..... 30 گرام	گۈلبىنەپشە..... 20 گرام
سەرپىستان ..... 45 گرام	سېمىزئوت ئۇرۇقى ... 20 گرام
سېرىق ھېلىلە پوستى ... 45 گرام	سېرىقئوت ئۇرۇقى..... 20 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] سەرپىستان بىلەن سېرىق ھېلىلە پوستىنى چالا سوقۇپ، باشقا دورىلار بىلەن بىرلىكتە قايناق سۇدا 10～20 مىنۇت دەملەپ تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] قىزىتما قايتۇرىدۇ.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ھەر خىل قىزىتمىلىق كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئۈچ قېتىم، تاماقتىن بۇرۇن 30～50 مىللىلىتىر ئىچىلىدۇ.

ئەرقى بېدىمىشكى

[تەركىبى]

بېدىمىشكى ..... بىر كىلوگرام سۇ ..... بەش لىتىر

[ياساش ئۇسۇلى] ئەرقى كاسىنە بىلەن ئوخشاش.

[خۇسۇسىيىتى] ئاغرىق پەسەيتىدۇ، قىزىتما قايتۇرىدۇ، سۈيدۈك ھەيدەيدۇ.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] بۆرەك جامى يالۇغى، ھەر خىل قىزىتما كېسەللىكلىرى، يۈرەك قېپى يالۇغى ۋە ھەر خىل يالۇغلىنىشلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئۈچ قېتىم، ھەر قېتىمدا 100 مىللىلىتىردىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئەرقى نېلۇپەر

[تەركىبى]
نېلۇپەر ..... بىر كىلوگرام سۇ ..... بەش لىتىر
[ياساش ئۇسۇلى] ئەرقى كاسىنە بىلەن ئوخشاش.
[خۇسۇسىيىتى] سۇيدۇك ھەيدەيدۇ، قىزىتما چۈشۈرىدۇ.
[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئىسسىق ئۆتۈپ كېتىش ۋە ھەر خىل قىزىتمىلارغا ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئۈچ قېتىم، ھەر قېتىمدا 50 مىللىلىتىردىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئەرقى شاتۇت

[تەركىبى]
شاتۇت ..... بىر كىلوگرام سۇ ..... بەش لىتىر
[ياساش ئۇسۇلى] ئەرقى كاسىنە بىلەن ئوخشاش.
[خۇسۇسىيىتى] ئاغرىق پەسەيتىدۇ، قان كۆپەيتىدۇ.
[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] بەدەن ئاجىزلىقى، تېرە كېسەللىكلىرى، قان ئازلىق، ئاشقازان ئاجىزلىقى قاتارلىق كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئۈچ قېتىم، ھەر قېتىمدا 50 مىللىلىتىردىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سۇفۇپى دىق

[تەركىبى]
قىزىلگۈل ..... 15 گرام
تاباشىر ..... 15 گرام
پاقىيوپۈرمىقى ئۇرۇقى ..... 15 گرام
زىخ ئۇسارسى ..... 15 گرام
گىل ئەرمىنى ..... 10 گرام
سىركىگە چىلانغان يۇمغاقسۇت ... 10 گرام
سەمغى ئەرەبى ..... 10 گرام
ئانار گۈلى ..... 5 گرام
مۇقەل ..... 5 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] سەمغى ئەرەبى بىلەن مۇقەلنى ئايرىم - ئايرىم سالايە قىلىپ ئېزىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تاسقاپ، ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] قىزىتما پەسەيتىش، ياللۇغ قايتۇرۇش، تۇتۇشۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] جۈدەتكۇچى قىزىتما، ئۆپكە سىلى، ئۆپكە يالللۇغى، ئىچى سۇرۇش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10～5 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ھەببى كاپۇر

[تەركىبى]

كاپۇر ..... 1.5 گرام	چۇچۇكبۇيا جەۋھىرى ..... 15 گرام
كاسنە ئۇرۇقى ..... 15 گرام	تاباشىر ..... 15 گرام
قاپاق ئۇرۇقى مېغىزى ... 15 گرام	قوغۇن ئۇرۇقى مېغىزى ..... 15 گرام
ئاق سەندەل ..... 15 گرام	ئىسپىغۇل لوئابى ..... 100 گرام
كەتىرا ..... 15 گرام	

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، تالقانلاپ، ئىسپىغۇل لوئابىغا ئارىلاشتۇرۇپ خېمىر قىلىپ، سىرىق پۇرچاق چوڭلۇقىدا كۇمىلاچ قىلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] قىزىتما قايتۇرىدۇ، ئىچ سۇرۇشنى توختىتىدۇ.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ھەر خىل قىزىتمىلىق كېسەللىكلەرگە، ئۇچەي سىلىغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئۈچ ۋاخ، ھەر قېتىمدا 3～5 تال ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى سەندەل

[تەركىبى]

ئاق سەندەل ..... 10 گرام	تاباشىر ..... 20 گرام
قىزىل سەندەل ..... 10 گرام	تەرخەمەك ئۇرۇقى مېغىزى ... 20 گرام
سېمىز ئوت ئۇرۇقى ..... 10 گرام	كەتىرا ..... 5 گرام
چۇچۇكبۇيا يىلتىزى قىيمى ..... 10 گرام	كاپۇر ..... 4 گرام
قىزىلگۈل ..... 20 گرام	ئىسپىغۇل ..... 50 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] سېمىزئوت ئۇرۇقىنى قاينىتىپ سۈزۈپ چىلاپ لوئابىنى چىقىرىپ،

دورىلارنى سوقۇپ، سېمىزئوت ئۇرۇقى لوئابى بىلەن ئارىلاشتۇرۇپ يۇغۇرۇپ قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] قان ۋە سەپرا خىلىتىنىڭ ئۆتكۈرلۈكىنى پەسەيتىش، قىزىتما چۈشۈرۈش، سوۋۇتۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئۆتكۈر قىزىتما، ئۇسسۇزلۇق، قەنت سېيىش كېسىلى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 9 ~ 7 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەتبۇخى بىنەپشە

[تەركىبى]

بىنەپشە گۈلى ..... 10 گرام
چۈچۈكبۇيا يىلتىزى ..... 10 گرام
سوقا چىلان ..... 10 گرام
سەرپىستان ..... 15 گرام
ئۇرۇقدىن ئايرىلغان ئۈزۈم ..... 15 گرام
لەيلىقازاق ئۇرۇقى ..... 5 گرام
ھەمىشباھار ئۇرۇقى ... 5 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى چالا سوقۇپ، 500 مىللىلىتىر سۇغا 4 سائەت چىلاپ قاينىتىپ، $\frac{2}{3}$ قىسمى قالغاندا تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ مەتبۇخ تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] قان ۋە سەپرا خىلىتىنىڭ ئۆتكۈرلۈكىنى پەسەيتىش، يالۇغ قايتۇرۇش، قىزىتما پەسەيتىش، بەلغەم بوشىتىش، يۆتەل توختىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] كاناي يالۇغى، شاخ كانايچە يالۇغى، ئۆپكە يالۇغى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، ھەر قېتىمدا 50 ~ 30 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سىركەنجىۋىل قابىز

[تەركىبى]

ئانارگۈلى ..... 60 گرام
خەشخاش ..... 30 گرام
قىزىلگۈل ..... 150 گرام
ئەرقى گۈل ... 500 مىللىلىتىر
سىركە ..... 500 مىللىلىتىر
قەنت ..... 560 گرام

[**ياساش ئۇسۇلى**] ئانارگۈلى، خەشخاش، قىزىلگۈللەرنى 6～5 سائەت سۇغا چىلاپ، يېرىمى قالغۇچە قاينىتىپ، تېرىپلىرىنى سۇزۇۋېتىپ، سۇيىگە ئەرقى گۈلنى ئارىلاشتۇرۇپ ۋە قەنت بىلەن قوشۇپ قاينىتىپ، بوش قىيام قىلىپ سىركىنى قوشۇپ بىر ئۆرلىتىپلا تەييارلىنىدۇ.

[**خۇسۇسىيىتى**] قان ۋە سەپرا خىلىتىنىڭ ئۆتكۈرلۈكىنى پەسەيتىش، تۇتۇش، ئاغرىق پەسەيتىش، قىزىتما پەسەيتىش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] قىزىتمىلىق كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۈندە 2 قېتىم، ھەر قېتىمدا 50～30 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئەرقى شوخلا①

[**تەبىئىتى**] ھۆل سوغۇق.

[**خۇسۇسىيىتى**] يالليۇغ قايتۇرۇش، قىزىتما پەسەيتىش، ئۇسۇزلۇق قاندۇرۇش.

نۇتۇلى گۈل②

[**تەبىئىتى**] ھۆل سوغۇق.

[**خۇسۇسىيىتى**] يالليۇغ قايتۇرۇش، قىزىتما قايتۇرۇش، ئاغرىق پەسەيتىش.

زىمادى ئاق لەيلى③

[**تەبىئىتى**] ھۆل سوغۇق.

[**خۇسۇسىيىتى**] يالليۇغ قايتۇرۇش، ماددىلارنى يۇمشىتىش، ھۆللۈك يەتكۈزۈش، سىلىقلاشتۇرۇش، قىزىتما قايتۇرۇش، ئاغرىق پەسەيتىش، ئىششىق تارقىتىش.

---

① تەپسىلاتى 8 ـ بابتا.
② تەپسىلاتى 8 ـ بابتا.
③ تەپسىلاتى 8 ـ بابتا.

ھەببى تاباشىر مۇلەيىىن①

[خۇسۇسىيىتى] قىزىتمىنى قايتۇرىدۇ، چوڭ تەرەتنى يۇمشىتىدۇ.

نۇر شەربىتى②

[خۇسۇسىيىتى] كاناي ۋە ئۆپكىنى قۇۋۇەتلەپ، قىزىتما پەسەيتىش، بۇرۇندىن سۇ ئېقىشنى توختىتىش، يۆتەل پەسەيتىش.

مەتبۇخى سەرپىستان③

[تەبئىتى] قۇرۇق سوغۇق.
[خۇسۇسىيىتى] كاناي ۋە ئۆپكىنى قۇۋۇەتلەپ، بەلغەم بوشىتىش، يۆتەل توختىتىش، قىزىتما پەسەيتىش.

---

① تەپسىلاتى 12 ـ بابتا.
② تەپسىلاتى 25 ـ بابتا.
③ تەپسىلاتى 25 ـ بابتا.

ئونىنچى باب سۈيدۈك ھەيدىگۈچى دورىلار

سۈيدۈك ھەيدەش خۇسۇسىيىتى ئاساسلىق ئورۇندا تۇرىدىغان دورىلار ئومۇملاشتۇرۇپ، سۈيدۈك ھەيدىگۈچى دورىلار دېيىلىدۇ.

ھەرخىل ئىچكى - تاشقى سەۋەبلەر تەسىرىدىن (بەدەن مىزاج بۇزۇلۇش، سۈيدۈك ئاجرىتىش ئەزالىرىدا تاش پەيدا بولۇش، دوۋساق راكى، بۆرەك يالىلۇغى، مەزى بېزى چوڭىيىش، سىرتقى زەخىملىنىش، ئايالىلار تاشقى جىنسىي ئەزاسى شەلۋەرەش قاتارلىقلار) دىن سۈيدۈك تۇتۇلۇش بولىدۇ. بۇ خىل ئەھۋالدا دوۋساق چىڭقىلىپ ئاغرىش، بەدەن سۇلۇق ئىششىش، سۈيدۈكتىن زەھەرلىنىش، ئاشقازان ئاجىزلاش، تاماق سىڭمەسلىك، ھەيز راۋان بولماسلىق، قورساق ۋە ئۇچەي ئېچىشىپ ئاغرىش قاتارلىق كېسەللىك ئالامەتلىرى كۆرۈلىدۇ. بۇ خىل ئالامەتلەر بايقالسا ۋاقتىدا داۋالاش ئېلىپ بارمىغاندا يامان ئاقىۋەتلەر كېلىپ چىقىدۇ. سۈيدۈك ھەيدىگۈچى دورىلارنىڭ كۆپ خىللىرىنىڭ تەبىئىتى قۇرۇق ئىسسىق ياكى ھۆل سوغۇق بولۇپ، ئۇلارنى ئىشلەتكەندە كېسەللىك سەۋەبىگە قاراپ تاللاپ ئىشلىتىش لازىم. بۇ خىل دورىلار سۈيدۈك ھەيدەپ، توسالغۇلارنى ئېچىش؛ يالىلۇغ قايتۇرۇپ، ھەيزنى راۋانلاشتۇرۇشتەك تەسىرلەرنى بېرىدۇ. بۇ خىل خۇسۇسىيەتتىكى دورىلار سۈيدۈك ھەيدىگۈچى دورىلار دېيىلىدۇ. مەسىلەن: شەربىتى بۇزۇرى Ⅱ ، كەرەپشە شەربىتى، مۇرەككەپ قوغۇن ئۇرۇقى دەملىمىسى، ئەرقى بەدىيان، ئەرقى ئىستىسقا، ئەرقى تۇرۇپ، مائۇلئۇسۇل Ⅱ ، سۇفۇپى مەسانە، سۇفۇپى تۇخۇمى خىرپە، مەجۇنى چىلغوزا، مەجۇنى داۋائى بەدىيان Ⅱ ، مەجۇنى داۋائى بەدىيان Ⅲ ، قۇرسى كاكىنەچ Ⅳ ، قۇرسى تۇخۇمى كاسىنە ھەمدە شەربىتى بۇزۇرى Ⅰ ، شەربىتى كاكىنەچ Ⅰ ، شەربىتى تەرخەمەك، قۇرسى بۇزۇرى Ⅰ ، قۇرسى بۇزۇرى Ⅲ ، قۇرسى بانادۇق بۇزۇرى، نۇتۇلى ھەسات Ⅱ ، مائۇل ئۇسۇل Ⅱ ، سىركەنجىۋىل ئەنسىل، مائۇلئۇسۇل بۇزۇرى قاتارلىقلار.

شەربىتى بۇزۇرى Ⅱ

[تەركىبى]

كاسىنە ئۇرۇقى ..... 15 گرام
كەرەپشە يىلتىزى ..... 15 گرام
تەرخەمەك ئۇرۇقى ..... 15 گرام
كاسىنە يىلتىزى ..... 15 گرام
تاۋۇز ئۇرۇقى ..... 15 گرام
بەدىيان يىلتىزى ..... 15 گرام

سېرىق ئوت ئۇرۇقى ..... 15 گرام　　رۇم بەدىيان ..... 10 گرام
بەدىيان ..... 10 گرام　　شېكەر ..... 375 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] يىلتىز دورىلارنى چالا سوقۇپ، باشقا دورىلار بىلەن بىللە بىر لىتىر سۇغا 4 سائەت چىلاپ قاينىتىپ، $\frac{2}{3}$ قىسمى قالغاندا تېرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، شېكەرنى قوشۇپ قىيام قىلىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] سۈيدۈك ھەيدەش، غەيرىي تەبئىي سەپرا خىلىتىنى پىشۇرۇش، جىگەرنى قۇۋۋەتلەش، تاش پارچىلاش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] جىگەر يالللۇغى، بۆرەك تېشى، دوۋساق تېشى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 3 قېتىم، ھەر قېتىمدا 50 ~ 30 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىچىلىدۇ.

كەرەپشە شەربىتى

[تەركىبى]

كەرەپشە ئۇرۇقى ..... 150 گرام　　ئەنجۇر ..... 30 گرام
ئارپىبەدىيان ..... 20 گرام　　كاسنە ئۇرۇقى ..... 20 گرام
نانخا ..... 20 گرام　　قوغۇن ئۇرۇقى ..... 30 گرام
كاكىنەچ ..... 20 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى چالا سوقۇپ، 1.5 لىتىر سۇغا سەككىز سائەت چىلاپ قاينىتىپ، تېرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، سۈيىگە شېكەر قوشۇپ تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] يالللۇغ قايتۇرىدۇ، سۈيدۈك ھەيدەيدۇ، تاش پارچىلايدۇ.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] سۈيدۈك يولى يۇقۇملىنىش، يۇقىرى قان بېسىم، بۆرەك، دوۋساق، سۈيدۈك يولى تاش كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم 40 مىللىلىتىردىن، تاماقتىن بۇرۇن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مۇرەككەپ قوغۇن ئۇرۇقى دەملىمىسى

[تەركىبى]

ئىكلىلمىلىك ..... 30 گرام　　قىزىلگۈل ..... 30 گرام
ئاق لەيلىگۈلى ..... 30 گرام　　بەدىيان يىلتىزى ..... 30 گرام

قۇرۇتۇلغان قوغۇن شاپىقى ..... 20 گرام
قوغۇن ئۇرۇقى ..... 20 گرام
خۇنسياۋشان ..... 20 گرام
ئۆشبە..... 20 گرام
چۇچۇكبۇيا يىلتىزى ..... 20 گرام
كاكىنەچ ..... 10 گرام
شۇمشا..... 10 گرام
ئەپسەنتىن ..... 10 گرام
ياۋا سەۋزە يوپۇرمىقى..... 10 گرام
نېلۇپەر ..... 10 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] ئىكىلىملىك، قوغۇن شاپىقى، يىلتىز ۋە ئۇرۇق دورىلارنى چالا سوقۇپ، باشقا دورىلار بىلەن بىرلىكتە مۇۋاپىق مىقداردىكى قاينىق سۇدا دەملەپ تەمىنى چىقىرىپ، تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] ئىششىق قايتۇرىدۇ، سۈيدۈك ھەيدەپ، تاش پارچىلايدۇ.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] سۈيدۈك يولى تاش كېسەللىكلىرى ۋە سۈيدۈك يولى يالليۇغىغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئۈچ ۋاخ، تاماقتىن بۇرۇن 20～30 مىللىلىتىر ئىچىلىدۇ.

ئەرقى بەدىيان

[تەركىبى]

ئارپىبەدىيان ..... بىر كىلوگرام
سۇ ..... بەش لىتىر

[ياساش ئۇسۇلى] ئەرقى كاسىنە بىلەن ئوخشاش.

[خۇسۇسىيىتى] سۈيدۈك ھەيدەش، توسالغۇلارنى ئېچىش، كۆرۈش قۇۋۋىتىنى ياخشىلاش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] سۈيدۈك يولى تاش كېسەللىكلىرىگە، كۆرۈش قۇۋۋىتى ئاجىزلىققا، بۆرەك يالليۇغى، ئىستىسقاغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئۈچ قېتىم، ھەر قېتىمدا 50 مىللىلىتىردىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئەرقى ئىستىسقا

[تەركىبى]

ئاسارۇن ..... 7 گرام
دارچىن..... 7 گرام
ئىزخىر..... 7 گرام
سۇمبۇل ..... 7 گرام
كەبىر يىلتىزى ..... 45 گرام
كاسنە ئۇرۇقى ..... 45 گرام
كەرەپشە ئۇرۇقى ..... 45 گرام
ئارپىبەدىيان ..... 45 گرام

كاسنه يلتىزى ..... 100 گرام ئەنجۇر ..... 150 گرام
كەرەپشە يلتىزى ..... 100 گرام قۇرۇق ئۈزۈم ..... 80 گرام
ئارپىبەدىيان يلتىزى ..... 100 گرام سۇ ..... بەش لىتىر

[ياساش ئۇسۇلى] ئەرقى كاسنه بىلەن ئوخشاش.

[خۇسۇسىيىتى] سۇيدۇك ھەيدەيدۇ، ماددىلارنى تارقىتىدۇ.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئىستىسقا (سۇلۇق ئىششىق) كېسەللىكىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئۈچ قېتىم، ھەر قېتىمدا 40 مىللىلىتىردىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئەرقى تۇرۇپ

[تەركىبى]

كۆك تۇرۇپ ..... بىر كىلوگرام سۇ ..... 6 لىتىر

[ياساش ئۇسۇلى] كۆك تۇرۇپنى پاكىز تازىلاپ، توغراپ، ئەرەق قازىنىغا چىلاپ، بىر سوتكا تۇرغۇزۇپ ئاندىن قاينىتىپ پارلاندۇرۇپ، تېمىتىش ئۇسۇلى ئارقىلىق 2.5 لىتىر ئەرەق ئېلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] يەل ھەيدەش، ھەزىمنى ياخشىلاش، سۇيدۇك ھەيدەش، ئىششىق تارقىتىش، ياللۇغ قايتۇرۇش، يۇمشىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئاشقازان ئاجىزلىقى، بۆرەك ئاجىزلىقى، جىگەر ياللۇغى، سۇلۇق ئىششىق قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 100～50 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مائۇلئۇسۇل II

[تەركىبى]

ئارپىبەدىيان يلتىزى ..... 15 گرام ئىزخىر ..... 5 گرام
كەرەپشە يلتىزى ..... 15 گرام مەستىكى ..... 5 گرام
يالپۇز ..... 10 گرام رۇم بەدىيان ..... 5 گرام
ئۈزۈن پلپىل ..... 5 گرام بادام مېيى ..... 10 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى چالا سوقۇپ، 700 مىللىلىتىر سۇغا چىلاپ قاينى-

تىپ، دورا تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، بادام يېغىنى قوشۇپ تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] يەل تارقىتىش، سۈيدۈك ھەيدەش، ئىششىق تارقىتىش، ئاشقازاننى قۇۋۇەتلەش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] يەلدىن بولغان ئاشقازان ئاجىزلىقى، سۈلۈق ئىششىق قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، ھەرقېتىمدا 15~20 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سۇفۇپى مەسانە

[تەركىبى]

شوخلا ..... 15 گرام	تەرخەمەك ئۇرۇقى مېغىزى ... 30 گرام
ئاق لەيلى ئۇرۇقى ..... 15 گرام	ئاق لەيلى ئۇرۇقى ..... 15 گرام
قوغۇن ئۇرۇقى مېغىزى ..... 30 گرام	ھەمشىباھار ئۇرۇقى ..... 15 گرام
قاپاق ئۇرۇقى مېغىزى ... 30 گرام	پىرسىياۋشان ..... 20 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلار يۇمشاق سوقۇپ تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] ياللۇغ قايتۇرىدۇ، سۈيدۈك ھەيدەيدۇ.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] دوۋساق ياللۇغى ئۆچۈن ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10~15 گرام ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سۇفۇپى تۇخۇمى خىرپە

[تەركىبى]

تەرخەمەك مېغىزى ..... 10 گرام	كەتىرا..... 10 گرام
قاپاق ئۇرۇقى مېغىزى ... 10 گرام	رۇببىسۇس ..... 10 گرام
سېمىزگۈت ئۇرۇقى..... 10 گرام	بەزرۇلبەنجى ..... 6 گرام
خەشخاش ئۇرۇقى ..... 10 گرام	قەنت ..... 80 گرام
نىشاستە ..... 10 گرام	

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تالقان تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] سۈيدۈك ھەيدەش، ياللۇغ قايتۇرۇش، ئاغرىق پەسەيتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] سۈيدۈك يولى ياللۇغى، سۈيدۈك يول جاراھىتى

قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، ھەر قېتىمدا 10～5 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەجۇنى چىلغوزا

[تەركىبى]

چىلغوزا مېغىزى ..... 100 گرام	قېلىن دارچىن ..... 10 گرام
ياۋا سەۋزە ئۇرۇقى..... 10 گرام	تاغ پىيىزى..... 10 گرام
رەۋەن ..... 10 گرام	ئاسارۇن ..... 10 گرام
ئىزخىر ..... 10 گرام	زەپەر ..... 10 گرام
ھەببى بىلسان..... 10 گرام	يالپۇز..... 20 گرام
رۇم بەدىيان ..... 10 گرام	ھەسەل ..... مۇۋاپىق مىقداردا
نېپىز دارچىن..... 10 گرام	

[ياساش ئۇسۇلى] زەپەرنى سالايە قىلىپ، چەككىلەنگەن ھەسەلگە سېلىپ، ئاندىن باشقا دورىلارنى تالقانلاپ، ھەسەلگە ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] ئىششىق ياندۇرىدۇ، سۈيدۈكنى راۋانلاشتۇرىدۇ.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] مەزى بېزى ياللۇغى، سۈيدۈك تامچىلاپ كېلىش، ياشانغانلاردىكى سۈيدۈك تۇتالماسلىق ئۇچۇن ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئۈچ قېتىم، ھەر قېتىمدا 10 گرامنى ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەجۇنى داۋائى بەدىيان II

[تەركىبى]

ئارپىبەدىيان ..... 10 گرام	قوغۇن ئۇرۇقى ..... 15 گرام
كەرەپشە ئۇرۇقى..... 10 گرام	قەنت ..... 10 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، قەنتنى ھەسەلدە قىيام قىلىپ، ئاندىن تالقانلاپ، تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ مەجۇن تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] سۈيدۈك ھەيدەش، يەل تارقىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] سۈيدۈك تۇتۇلۇش، يەل خاراكتېرلىك ئاشقازان كېسەللىكى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، ھەرقېتىمدا 10~15 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەجۇنى داۋائى بەدىيان Ⅲ

[تەركىبى]

رۇم بەدىيان ..... 10 گرام　　قەنت ..... 15 گرام

كەرەپشە ئۇرۇقى..... 10 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] قەنتنى ھەسەل بىلەن قىيام قىلىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، تاسقاپ، ھەسەلگە ئارىلاشتۇرۇپ مەجۇن تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] سۇيدۇك ھەيدەش، توسالغۇلارنى ئېچىش، ئىششىق تارقىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ھەرخىل سەۋەبلەردىن سۇيدۇك تۇتۇلۇش، سۇ-لۇق ئىششىق قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، ھەرقېتىمدا 10~15 گرام، تاماقتىن كېيىن تەرخەمەك ئۇرۇقى ۋە پاقىيوپۇرمىقى شىرنىسى بىلەن بىرلىكتە ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى كاكىنەچ Ⅳ

[تەركىبى]

كاكىنەچ ..... 30 گرام　　كەرەپشە ئۇرۇقى ..... 30 گرام

بەزرۇلبەنجى ..... 90 گرام　　رۇببىسۇس ..... 30 گرام

تەرخەمەك ئۇرۇقى ..... 90 گرام　　گىلى ئەرمىنى ..... 30 گرام

خۇنسياۋشان ..... 20 گرام　　نەمەكى ھىندى ..... 96 گرام

سەمغى ئەرەبى ..... 30 گرام　　شېكەر ..... 500 گرام

چۇچۇكبۇيا يىلتىزى ..... 96 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] سەمغى ئەرەبنى تەپمە ھاۋانچا بىلەن ئايرىم ئېزىپ سوقۇپ، باشقا دورىلارنى شېكەر بىلەن سوقۇپ، سەمغى ئەرەبنى تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ ئەرقى چۆپچىن بىلەن يۇغۇرۇپ، 0.5 گرامدىن قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] سۇيدۇكنى راۋان قىلىش، سۇيدۇك يوللىرىدىكى جاراھەتنى داۋا-لاش، يالليۇغ قايتۇرۇش، ئاغرىق قالدۇرۇش تەسىرىگە ئىگە.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] بۆرەك ۋە دوۋساق جاراھىتى، سۇيدۇك تېمىپ كېلىش، قان سىيىش، سۇيدۇك يولى يۇقۇملىنىش، سۆزنەك، مەزى بېزى يالليۇغى كېسەل-

لىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۇندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 5～7 تال ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى تۇخۇمى كاسىنە

[تەركىبى]

كاسىنە ئۇرۇقى ..... 20 گرام	سېمىزئوت ئۇرۇقى..... 15 گرام
زىخ..... 20 گرام	قاپاق ئۇرۇقى مېغىزى ... 15 گرام
قىزىلگۈل ..... 20 گرام	تەرخەمەك ئۇرۇقى مېغىزى ... 15 گرام
تاباشىر ..... 20 گرام	ئاق سەندەل ..... 15 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] سېمىزئوت ئۇرۇقىنى قاينىق سۇغا چىلاپ شىرىسىنى ئېلىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، شىرىسىدە يۇغۇرۇپ، قائىدە بويىچە قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] جىگەرنى قۇۋۇتلەش، ھارارەت پەسەيتىش، ئۇسۇزلۇق پەسەيتىش، سۇيدۇك ھەيدەش، يالۇغ قايتۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] جىگەر ئاجىزلىقى، سۇيدۇك يولى يالۇغى، مەزى بېزى يالۇغى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۇندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 9 ～ 7 دانە، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

شەربىتى بۇزۇرى I ①

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] توسالغۇلارنى ئېچىش، سۇيدۇك ھەيدەش، ئىششىق ياندۇرۇش.

شەربىتى كاكىنەچ I ②

[تەبىئىتى] ھۆل سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] يالۇغ قايتۇرۇش، سۇيدۇك ھەيدەش.

---

① تەپسىلاتى 7 ـ بابتا.
② تەپسىلاتى 7 ـ بابتا.

شەربىتى تەرخەمەك①

[تەبىئىتى] ھۆل سوغۇق.
[خۇسۇسىيىتى] يالىلۇغ قايتۇرۇش، سۈيدۈك ھەيدەش.

قۇرسى بۇزۇرى Ⅰ②

[تەبىئىتى] ھۆل سوغۇق.
[خۇسۇسىيىتى] يالىلۇغ قايتۇرۇش، سۈيدۈك ھەيدەش، ئاغرىق پەسەيتىش.

قۇرسى بۇزۇرى Ⅲ③

[تەبىئىتى] ھۆل سوغۇق.
[خۇسۇسىيىتى] يالىلۇغ قايتۇرۇش، سۈيدۈك ھەيدەش، يۆتەل توختىتىش، جاراھەت پۈتتۈرۈش.

قۇرسى بانادۇق بۇزۇرى④

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.
[خۇسۇسىيىتى] يالىلۇغ قايتۇرۇش، سۈيدۈك ھەيدەش، ئاغرىق پەسەيتىش، قورۇش، تۈتۈش.

نۇتۇلى ھەسات Ⅱ⑤

[خۇسۇسىيىتى] تاش پارچىلاش، سۈيدۈك ھەيدەش، يالىلۇغ قايتۇرۇش، ئىششىق تارقىتىش.

---

① تەپسىلاتى 7 ـ بابتا.
② تەپسىلاتى 7 ـ بابتا.
③ تەپسىلاتى 7 ـ بابتا.
④ تەپسىلاتى 7 ـ بابتا.
⑤ تەپسىلاتى 11 ـ بابتا.

مائۇلئۇسۇل Ⅱ ①

[خۇسۇسىيىتى] يەل تارقىتىش، سۇيدۇك ھەيدەش، ئىششىق تارقىتىش، ئاشقازاننى قۇۋۇتلەش.

سىركەنجىۋىل ئەنسىل②

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.
[خۇسۇسىيىتى] كاناي ۋە ئۆپكىنى قۇۋۇتلەپ، بەلغەم بوشىتىپ، يۆتەل توختىتىش، ئاشقازان ۋە مېڭە خىزمىتىنى ياخشىلاش.

مائۇلئۇسۇل بۇزۇرى③

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.
[خۇسۇسىيىتى] سۇيدۇك ھەيدەش، ئىششىق تارقىتىش، توسالغۇلارنى ئېچىش، پەي - نېرۋىلارنى قۇۋۇتلەش.

---

① تەپسىلاتى 13 - بابتا.
② تەپسىلاتى 25 - بابتا.
③ تەپسىلاتى 35 - بابتا.

ئون بىرىنچى باب تاش پارچىلىغۇچى دورىلار

تاش پارچىلاش تەسىرى ئاساسلىق ئورۇندا تۇرىدىغان دورىلار ئومۇملاشتۇرۇپ تاش پارچىلىغۇچى دورىلار دەپىلىدۇ.

ھەر خىل ئىچكى ـ تاشقى سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن مىزاج بۇزۇلۇش، ئوزۇقلىنىش تەرتىپى قالايمىقانلىشىش، ئورگانىزملارنىڭ تەبىئي قۇۋۋىتى ئاجىزلاش، چىقىرىندى ماددىلار چىقىپ كېتەلمەي، مەلۇم بىر ئەزادا يىغىلىۋېلىش ۋە داۋاملىق بىرىكىپ چۆكمىگە چۈشۈشىدىن بۇرە، ، دوۋساق، مەزى بېزى، ئۆت خالتىسى قاتارلىق ئەزالاردا تاش پەيدا بولىدۇ. ئەزالاردا تاش پەيدا بولغاندا ئوڭ تەرەپ جىگەر ساھەسى سانجىلىپ ئاغرىش، بۆرەك ساھەسى، قاتتىق كۆيۈشۈش، ئېچىشىپ ئاغرىش، سۈيدۈك راۋان بولماسلىق، سۈيدۈكتىن قان كېلىش، سۈيدۈك تۇتۇلۇش، ھەزىم ئاجىزلىق، پالەچ، لەقۋا، ئۇششاق بوغۇملار ئاغرىش، تال ۋە جىگەر ئاجىزلاش قاتارلىق كېسەللىك ئالامەتلىرى كۆرۈلىدۇ. بۇ خىل كېسەللىكلەرنى ۋاقتىدا داۋالىمىغاندا يامان ئاقىۋەت كېلىپ چىقىدۇ. تاش پارچىلىغۇچى دورىلارنى ئىشلەتكەندە، تاش پەيدا قىلغان سەۋەبكە قارىتا، تاللاپ ئىشلىتىش لازىم. تاش پارچىلىغۇچى دورىلارنىڭ كۆپىنچىلىرىنىڭ تەبىئىتى قۇرۇق ئىسسىق ياكى ھۆل ئىسسىق بولىدۇ. بۇ خىل دورىلار غەيرىي تەبىئي خىلىتلارنى تازىلاش، تاش ئېرىتىپ، توسالغۇلارنى ئېچىش؛ يالۇغ قايتۇرۇش، سۈيدۈك ھەيدەشتەك خۇسۇسىيەتلىرى ئارقىلىق تاش پارچىلايدۇ. بۇ خىل خۇسۇسىيەتتىكى دورىلار تاش پارچىلىغۇچى دورىلار دەپىلىدۇ. مەسىلەن: شەربىتى ئوغرىتىكەن، تال شەربىتى I ، تال شەربىتى II ، سۇفۇپى شورا، سۇفۇپى ھەجرۇلىيەھۇت I ، سۇفۇپى ھەجرۇلىيەھۇت II ، مەجۇنى ھەجرۇلىيەھۇت III ، مەجۇنى سەنگى سەرماھى، مەجۇنى ئەقرەب، مەجۇنى داۋائى ھەجرۇلىيەھود، مەجۇنى داۋائى مۇپەتتىتۇلھەسات، نۇتۇلى ھەسات I ، نۇتۇلى ھەسات II ، رەۋغىنى ئەقرەب I ، رەۋغىنى ئەقرەب II ، سىركەنجىۋىل تۇرۇپ قاتارلىقلار.

شەربىتى ئوغرىتىكەن

[تەركىبى]

ئوغرىتىكەن ..... 100 گرام ھەسەل ..... 150 گرام

قەنت..... 150 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] ئوغرىتىكەننى مۇۋاپىق مىقداردىكى سۇدا قاينىتىپ، تىرىپلىرىنى

سۈزۈۋېتىپ، ھەسەلنى قوشۇپ، قەنت بىلەن قىيام قىلىپ تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] تاش پارچىلاش، توسالغۇلارنى ئېچىش، كۆرۈش قۇۋۋىتىنى ياخشىلاش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] سۈيدۇك يولى تاش كېسەللىكى، كۆرۈش قۇۋۋىتىنىڭ ئاجىزلىقى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 3 قېتىم، ھەر قېتىمدا 30 ~ 15 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىچىلىدۇ.

تال شەربىتى I

[تەركىبى]

ئوغرىتىكەن	30 گرام	ھەببى قەلقەل	10 گرام
تەرخەمەك ئۇرۇقى	30 گرام	ھەجرۇلىيەھوت	10 گرام
تۇرۇپ ئۇرۇقى	10 گرام	قوغۇن ئۇرۇقى	15 گرام
دارچىن	15 گرام	پىرسىياۋشان	10 گرام
رەۋەن	10 گرام	تال غازىكى (ئۈزۈم يوپۇرمىقى)	80 گرام
زاراڭزا مېغىزى	20 گرام	سۇمبۇل	10 گرام
چىلغوزا مېغىزى	10 گرام	قەنت	250 گرام
بەدىيان	10 گرام		

[ياساش ئۇسۇلى] ھەجرۇلىيەھوت بىلەن رەۋەننى يۇمشاق سوقۇپ، باشقا دورىلارنى ئىككى لىتىر سۇغا تۆت سائەت چىلاپ ئاندىن قاينىتىپ، يېرىمى قالغاندا تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ ئۇستىگە قەنتنى سېلىپ قاينىتىپ، ئاخىرىدا سوقۇپ تەييارلانغان دورىلارنى سېلىپ، تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] تاش پارچىلاش، يالۇغ قايتۇرۇش تەسىرىگە ئىگە.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] بۆرەك ۋە سۈيدۇك يولىدىكى تاش كېسەللىكلىرى، سۈيدۇك يولى يۇقۇملىنىشلىرىغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، تاماقتىن بۇرۇن 100 لىتىردىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

تال شەربىتى II

[تەركىبى]

ئوغرىتىكەن	30 گرام	چىلغوزا	10 گرام
قوغۇن ئۇرۇقى	15 گرام	تۇرۇپ ئۇرۇقى	10 گرام

زاراڭزا مېغىزى..... 20 گرام　　بەدىيان ..... 10 گرام
تەرخەمەك ئۇرۇقى ..... 30 گرام　　تال غازىكى..... 30 گرام
پىرسىياۋشان ..... 10 گرام　　قەنت ..... 250 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى چالا سوقۇپ، بىر لىتىر سۇغا سەككىز سائەت چىلاپ، قاينىتىپ يېرىمى قالغاندا سۈزۈپ، سۈيىگە شېكەرنى سېلىپ قىيام قىلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] يالليۇغ قايتۇرۇش، تاش پارچىلاش، سۈيدۈك ھەيدەش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] بۆرەك، دوڭساق ۋە سۈيدۈك نەيچىسىدىكى تاشنى پارچىلاپ چۈشۈرۈش ئۈچۈن ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئۈچ قېتىم 100 مىللىلىتىردىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سۇفۇپى شورا

[تەركىبى]

شورا قەلەمى ..... 20 گرام　　رەۋەن..... 20 گرام
ئوغرىتىكەن ..... 20 گرام　　ھەجرۇلىيەھۇت ..... 20 گرام
تۇرۇپ ئۇرۇقى ..... 20 گرام　　شېكەر ..... 120 گرام
زاراڭزا مېغىزى..... 20 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تالقان تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] تاش پارچىلايدۇ.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] بۆرەك ۋە سۈيدۈك يولى تاش كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 5～10 گرام ئەرقى بەدىيان بىلەن بىللە ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سۇفۇپى ھەجرۇلىيەھۇت I

[تەركىبى]

ھەجرۇلىيەھۇت ..... 5 گرام　　كەتىرا ..... 5 گرام
قوغۇن ئۇرۇقى مېغىزى ..... 15 گرام　　نىشاستە ..... 5 گرام
سېمىزئوت ئۇرۇقى..... 10 گرام　　شېكەر ..... 60 گرام
قاپاق ئۇرۇقى مېغىزى ... 10 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى ئايرىم ـ ئايرىم ھالدا يۇمشاق سوقۇپ تالقان قىلىپ،

ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] تاش پارچىلايدۇ، تاش چۇشۇرىدۇ.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] بۆرەك تېشى، دوۋساق تېشىغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 10 گرامنى ئەرقى بەدىيان بىلەن بىللە ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سۇفۇپى ھەجرۇلىيەھۇت Ⅱ

[تەركىبى]

ھەجرۇلىيەھۇت ..... 5 گرام	تاۋۇز ئۇرۇقى مېغىزى ... 15 گرام
قوغۇن ئۇرۇقى مېغىزى ..... 15 گرام	نىشاستە ..... 3 گرام
تەرخەمەك ئۇرۇقى مېغىزى ... 15 گرام	كەتىرا ..... 3 گرام
قاپاق مېغىزى ئۇرۇقى ... 10 گرام	شېكەر ..... 50 گرام
سېمىزئوت ئۇرۇقى ..... 5 گرام	

[ياساش ئۇسۇلى] مېغىز دورىلارنى ئايرىم سوقۇپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، ئەلگەكتىن ئۆتكۈزۈپ ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] تاشنى ئېرىتىپ چۇشۇرىدۇ، يالۇغ قايتۇرىدۇ، سۈيدۈك ھەيدەيدۇ.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] بۆرەك تاش كېسىلى، سۈيدۈك يول تاش كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 5～10 گرام تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەجۇنى ھەجرۇلىيەھۇت Ⅲ

[تەركىبى]

قاپاق ئۇرۇقى مېغىزى ... 20 گرام	كاكىنەچ ..... 20 گرام
تەرخەمەك ئۇرۇقى مېغىزى ..... 20 گرام	ھەجرۇلىيەت ..... 15 گرام
قوغۇن ئۇرۇقى مېغىزى ..... 20 گرام	ھەسەل ..... ئۈچ ھەسسە

[ياساش ئۇسۇلى] ھەجرۇلىيەھۇتنى لايىقلاشتۇرۇپ سالايە قىلىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق ئېزىپ، ھەسەلنى چەككىلەپ، سەل سوۋۇغاندا تالقانلارنى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] تاش پارچىلاپ، تاش چۇشۇرىدۇ، يالۇغ قايتۇرىدۇ.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] بۆرەك تېشى، دوۋساق تېشى قاتارلىقلارغا ئىش-

لىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 5～10 گرامدىن ئەرقى بەدىيان بىلەن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەجۇنى سەنگى سەرماھى

[تەركىبى]

سەنگى سەرماھى	25 گرام	بەدىيان	25 گرام
ھەجرۇلىيەھۇد	25 گرام	سېرىقئوت ئۇرۇقى	40 گرام
ئوغرىتىكەن	25 گرام	قوغۇن ئۇرۇقى مېغىزى	60 گرام
ئالۇچا	25 گرام	ھەسەل	250 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى سوقۇپ، تاسقاپ، ھەسەلنى چەككىلەپ، تالقانلارنى تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] تاش پارچىلايدۇ.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] بۆرەك تېشى، دوۋساق تېشى قاتارلىق كېسەللىكلەرنىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا ئەرقى بەدىيان ياكى قاينىق سۇ بىلەن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەجۇنى ئەقرەب

[تەركىبى]

كاكىنەچ يىلتىزى	6 گرام	قارمۇچ	8 گرام
جىنتىيانا	15 گرام	زەنجۇبىل	3 گرام
قۇندۇز قەھرى	12 گرام	ھەسەل	ئۇچ ھەسسە
ئاقمۇچ	8 گرام		

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، تاسقاپ، ھەسەلنى چەككىلەپ تالقانلارنى تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] تاش پارچىلايدۇ.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] بۆرەك تاش كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 2～3 گرامنى ئەرقى بەدىيان بىلەن بىللە ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەجۇنى داۋائى ھەجرۇلىيەھود

[تەركىبى]

قوغۇن ئۇرۇقى مېغىزى ..... 30 گرام　　چىلغوزە مېغىزى ..... 5 گرام

كەرەپشە ئۇرۇقى ..... 30 گرام　　بىخ كەبىر پوستى..... 5 گرام

ھەجرۇلىيەھود ..... 5 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] مېغىز دورىلارنى باشقا دورىلاردىن ئايرىپ سوقۇپ، ھەسەلنى چەككىلەپ، بارلىق دورا تالقانلىرىنى تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] تاش پارچىلاش، سۇيدۇك ھەيدەش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] بۆرەك تېشى ، دوۋساق تېشى، سۇيدۇك يول تېشى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، ھەرقېتىمدا 10～15 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەجۇنى داۋائى مۇپەتتىتۇلھەسات

[تەركىبى]

قوغۇن ئۇرۇقى مېغىزى ..... 30 گرام　　چىلغوزا مېغىزى ..... 5 گرام

كەرەپشە ئۇرۇقى ..... 30 گرام　　بىخ كەبىر پوستى..... 5 گرام

يېسمۇق..... 5 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] مېغىز بىلەن ئۇرۇق دورىلارنى ئايرىپ ـ ئايرىم سوقۇپ، ئەلگەكتىن ئۆتكۈزۈپ، ئاخىرىدا چەككىلەنگەن ھەسەلگە تالقانلارنى تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] تاش پارچىلاش، سۇيدۇك ھەيدەش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] بۆرەك ۋە دوۋساق تېشى كېسەللىكىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، ھەرقېتىمدا 10～15 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

نۇتۇلى ھەسات I

[تەركىبى]

دەرمىنى تۇركى ..... 10 گرام	ئاناناس يوپۇرمىقى ..... 10 گرام
تۇرۇپ كۆكى ..... 10 گرام	سۇمبۇل ..... 10 گرام
بېدە كۆكى ..... 10 گرام	رەيھان..... 10 گرام
سۇزاپ ..... 10 گرام	ئاق لەيلىگۈلى ..... 10 گرام
ئەپسەنتىن ..... 10 گرام	چامغۇر كۆكى..... 10 گرام
بابۇنە ..... 10 گرام	سېرىقچېچەك ..... 10 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى چالا سوقۇپ، مۇۋاپىق مىقداردىكى سۇغا چىلاپ قاينىتىپ، ئاندىن تىرىپلىرىنى سۇزۇۋېتىپ تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] تاش پارچىلاش ۋە چۈشۈرۈش، سۈيدۈك ھەيدەش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] سۈيدۈك يولى تاش كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كېسەللىك ئەھۋالىغا ئاساسەن مۇۋاپىق مىقدارىدا ئېلىپ قاينىتىپ، سۈيىدە بىمار ئولتۇرغۇزۇلىدۇ. تىرىپلىرى دوۋسۇن ساھەسىگە چېچىلىدۇ.

نۇتۇلى ھەسات II

[تەركىبى]

بىنەپشە ..... 15 گرام	بابۇنە ..... 15 گرام
قىزىلگۈل ..... 15 گرام	قوغۇن ساپىقى ..... 10 گرام
نېلۇپەر ..... 15 گرام	ئىكلىلمىلىك ..... 10 گرام
ئاق لەيلىگۈلى..... 15 گرام	ئاناناس ..... 10 گرام
ئوغرىتىكەن..... 15 گرام	

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى چالا سوقۇپ، مۇۋاپىق مىقداردىكى سۇغا چىلاپ، قاينىتىپ ئاندىن تىرىپلىرىنى سۇزۇۋېتىپ تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] تاش پارچىلاش، سۈيدۈك ھەيدەش، يالۇغ قايتۇرۇش، ئىششىق تارقىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] سۈيدۈك يولى تاش كېسەللىكى، دوۋسۇن ئىش-

شقى، سۈيدۈك يولى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كېسەللىك ئەھۋالىغا ئاساسەن مۇۋاپىق مىقداردا ئېلىپ قاينىتىپ سۈيىدە بىمار ئولتۇرغۇزۇلىدۇ، تېرىپلىرى دوۋسۇن ساھەسىگە چېپىلىدۇ.

رەۋغىنى ئەقرەب I

[تەركىبى]

چايان..... 10 دانە	جىنتىيانا ..... 120 گرام
رەۋەن ..... 120 گرام	بىخ كەبىر ..... 120 گرام
سەئدى كوفى ..... 120 گرام	ئاچچىق بادام مېيى ..... 280 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] سەئدى كوفى، جىنتىيانا، بىخ كەبىرنى سوقۇپ، 500 مىللىلىتىر سۇغا بىر كېچە چىلاپ، ئەتىسى يېرىمى قالغۇچە قاينىتىپ، تېرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، ئاندىن ئاچچىق بادام يېغىنى قوشۇپ، يەنە سۈيى تۇگەپ يېغى قالغۇچە قاينىتىپ، چايان بىلەن يۇمشاق سالايە قىلىنغان رەۋەننى ياغقا قوشۇپ تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] تاش پارچىلاش، يالۇغ قايتۇرۇش، پەي، مۇسكۇللارنى چىڭىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] بۆرەك ۋە دوۋساق تاش كېسەللىكى، جىنسىي يول يالۇغى، ئىستىرخا قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] ،كېسەللىك ئەھۋالىغا ئاساسەن مۇۋاپىق مىقداردا يەرلىك ئورۇن مايلىنىدۇ.

رەۋغىنى ئەقرەب II

[تەركىبى]

چايان ..... 10 گرام	سەئدى كوفى ..... 10 گرام
يۇمىلاق زىراۋەندە ..... 10 گرام	كۈدە يىلتىزى پوستى..... 10 گرام
جىنتىيانا..... 10 گرام	ئاچچىق بادام يېغى ..... 270 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] چايانىنى باشقا دورىلارنى چالا سوقۇپ، 300 مىللىلىتىر سۇغا بىر كېچە چىلاپ، ئەتىسى قاينىتىپ يېرىمى قالغاندا تېرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، ئاچچىق بادام يېغى بىلەن چايانىنى قوشۇپ يەنە قاينىتىپ، سۈيى تۇگەپ يېغى قالغاندا سۈزۈپ تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] تاش ئېرىتىش، سۈيدۈك ھەيدەش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] بۆرەك تېشى، دوۋساق تېشى، ئۆت تېشى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم 10 تامچىنى 50 مىللىلىتىر ئوغرىتىكەن سۈيى بىلەن بىرلىكتە ئىچىلىدۇ. سىرتتىن مۇزاپىق مىقداردا يەرلىك ئورۇن مايلىنىدۇ.

سىركەنجىۋىل تۇرۇپ

[تەركىبى]

تۇرۇپ ئۇرۇقى ..... 120 گرام	ئېگىر ..... 30 گرام
كەرەپشە يىلتىزى پوستى ..... 60 گرام	گۈل سەۋسەن ..... 30 گرام
بىخ كەبىر ..... 60 گرام	ئەنسىل ..... 30 گرام
ياۋا سەۋزە ئۇرۇقى ..... 30 گرام	سىركە ..... 400 مىللىلىتىر
تەرئاسالىيۇن ..... 30 گرام	قەنت ..... 150 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى 700 مىللىلىتىر سۇغا 12 سائەت چىلاپ، ئەتىسى يېرىمى قالغۇچە قاينىتىپ، تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، سۈيىگە قەنتنى سېلىپ قاينىتىپ، بوش قېيام قىلىپ، سىركىنى قويۇپ بىر ئۆرلىتىپلا تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] تاش پارچىلاش، توسالغۇلارنى ئېچىش،

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] بۆرەك ۋە دوۋساق تاش كېسەللىكى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، ھەر قېتىمدا 50～30 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئون ئىككىنچى باب قەۋزىيەتنى راۋانلاشتۇرغۇچى دورىلار

چوڭ تەرەتنى يۇمشىتىش، راۋانلاشتۇرۇش تەسىرى ئاساسلىق ئورۇندا تۇرىدىغان دورىلار ئومۇملاشتۇرۇپ چوڭ تەرەتنى راۋانلاشتۇرغۇچى دورىلار دېيىلىدۇ.

ھەرخىل ئىچكى - تاشقى سەۋەبلەر تەسىرى يەنى مىزاج بۇزۇلۇش، يېمەك - ئىچمەك ئادىتى قالايمىقان بولۇش، ھەرىكەت ئاز، جىملىق كۆپ بولۇش، ئۇچەي شىللىق پەردىلىرىنىڭ سۇيۇقلۇق ئاجرىتىپ چىقىرىشى تۆۋەنلەش، ئۇچەي مېخانىك لۆمىلدىمە ھەرىكىتى تۆۋەنلەش، ئۇچەينىڭ ماددىلارنى سىرتقا چىقىرىش كۈچى ئاجىزلاش، ئۇچەي يولىدىكى ھەرخىل ئۆسمە قاتارلىقلاردىن چوڭ تەرەت قېتىۋېلىش، تەرەت قېتىم سانى ئاز بولۇش ئەھۋالى كۆرۈلىدۇ. بۇ خىل ئەھۋالدا ئورگانىزمدا باش چىڭقىلىپ ئاغرىش، ھەزىم ناچارلىشىش، رەئىس ئەزالار خىزمىتى ئاجىزلاش، مەقئەت ئەتراپى يېقىمسىزلىنىش، چوڭ تەرەت كەلمەسلىك، قىززىش، تەرلەش، ئۇسسۇزلۇق كۆپ بولۇش، ماغدۇرسىزلىق، ئىچى قاراڭغۇ بولۇش، تېرىلەرگە مۇدۇر - چاقا چىقىش قاتارلىق ئالامەتلەر كۆرۈلىدۇ. بۇ خىل ئالامەتلەرگە قارىتا ۋاقتىدا داۋالاش ئېلىپ بارمىغاندا يامان ئاقىۋەت كېلىپ چىقىدۇ. چوڭ تەرەتنى راۋان قىلغۇچى دورىلارنى ئىشلەتكەندە، تەرەت راۋان بولماسلىقنىڭ قارىپ، تاللاپ ئىشلەتىشكە توغرا كېلىدۇ. چوڭ تەرەتنى راۋان قىلغۇچى دورىلارنىڭ كۆپىنچىلىرىنىڭ تەبىئىتى ھۆل ئىسسىق ياكى ھۆل سوغۇق بولىدۇ. بۇ خىل دورىلار ھەزىم قىلىشنى ئىلگىرى سۈرۈش، ئۇچەينىڭ تەبىئىي قۇۋۋىتىنى كۈچەيتىش، تەرەتنى يۇمشىتىش، ئۇچەيگە ھۆللۈك يەتكۈزۈش، ئۇچەي لۆمۈلدىمە ھەرىكىتىنى تېزلىتىشتەك خۇسۇسىيىتى ئارقىلىق چوڭ تەرەتنى راۋانلاشتۇرىدۇ. بۇ خىل دورىلار چوڭ تەرەتنى راۋانلاشتۇرغۇچى دورىلار دېيىلىدۇ. مەسىلەن: شەربىتى سانا I ، شەربىتى مۇلەييىن I ، شەربىتى مۇلەييىن II ، شەربىتى تەرەنجىبىن، شەربىتى شاپتۇل، شاپتۇل چېچىكى گۈلقەنتى، مەجۇنى مۇقەل، مەجۇنى بىنەپشە، مەجۇنى داۋائى كۈدە، ئىترىفىل مۇقەل I ، ئىترىفىل مۇقەل II ، ئىترىفىل سانا I ، ئىترىفىل مۇلەييىن، لوئوقى بىنەپشە، ھەببى ھېلىلە، ھەببى سەبرى، ھەببى تاباشىر مۇلەييىن، قۇرسى مۇرمەككى I ، قۇرسى بىنەپشە، مەتبۇخى قىزىلگۈل ھەمدە ئۆرۈك چېچىكى گۈلقەنتى، مەتبۇخى مۇنزىچ سەپرا IV ، مائۇلئوسۇل مۇنزىچ، مەتبۇخى خىيارشەنبەر، جاۋارىش تۇربۇت I قاتارلىقلار.

شەربىتى سانا I

[تەركىبى]

سانا	30 گرام	تۇربۇت	15 گرام
قىزىلگۈل	30 گرام	ئەپسەنتىن رۇمى.....	15 گرام
چىلان.....	30 گرام	غارىقۇن	15 گرام
سەرپىستان	30 گرام	تەرەنجىبىن	180 گرام
بىنەپشە يىلتىزى	60 گرام	شېكەر	100 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] سانا بىلەن تەرەنجىبىننى ئايرىم - ئايرىم ھالدا قايناق سۇغا چىلاپ تەمىنى ئېلىپ، غارىقۇننى سىم ئەلگەكتىن ئۆتكۈزۈپ، تۇربۇتنىڭ ئىچىدىكى ياغىچىنى ئېلىۋېتىپ، باشقا دورىلار بىلەن بىللە چالا سوقۇپ، مۇۋاپىق مىقداردىكى سۇغا 4 سائەت چىلاپ، قاينىتىپ، يېرىمى قالغاندا تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، شېكەرنى سېلىپ قىيام قىلىپ، سانا بىلەن تەرەنجىبىننىڭ سۈيىنى ھەم غارىقۇننى قوشۇپ تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] تەرەتنى يۇمشىتىش، غەيرىي تەبئىي بەلغەم خىلتىنى سۈرۈش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] بوغۇم ئاغرىقى، قەۋزىيەت قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 3قېتىم، ھەر قېتىمدا 30-15 مىللىلىتىر تاماقتىن كېيىن ئىچىلىدۇ.

[دىققەت قىلىدىغان ئىشلار] ئۇچەي يالۇغى، ئاشقازان 12 بارماق ئۇچەي يارىسى، بوۋاسىر كېسىلى بار بىمارلار ئىستېمال قىلىشقا بولمايدۇ.

شەربىتى مۇلەييىن I

[تەركىبى]

چىلان.....	20 گرام	بېھى ئۇرۇقى	6 گرام
سەرپىستان	21 گرام	ئىسپىغۇل	27 گرام
گۈلبىنەپشە	21 گرام	تەرەنجىبىن.....	30 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] بېھى ئۇرۇقى بىلەن ئىسپىغۇلنىڭ لوئابىنى ئېلىپ، تەرەنجىبىنىنى ئايرىم قايناق سۇغا چىلاپ، تەمىنى چىقىرىپ، باشقا دورىلارنى مۇۋاپىق مىقداردىكى سۇغا چىلاپ، قاينىتىپ سۈزۈپ، ئۇلارنى بىرلەشتۈرۈپ تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] تەرەتنى يۇمشىتىش، ھۆللۈك يەتكۈزۈش، سىلىقلاشتۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كىسەللىكلەر] قەۋزىيەت، ئاۋاز پۈتۈپ قېلىش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 3 قېتىم، ھەر قېتىمدا 50 ~ 30 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىچىلىدۇ.

شەربىتى مۇلەييىن II

[تەركىبى]

چىلان	20 گرام	گاۋزىبان	27 گرام
سەرپىستان	27 گرام	ئىسپىغۇل	27 گرام
گۈلبىنەپشە	21 گرام	بېھە ئۇرۇقى	6 گرام
قىزىلگۈل	21 گرام	قەنت	50 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] ئىسپىغۇل بىلەن بېھى ئۇرۇقىنىڭ لوئابىنى ئېلىپ، باشقا دورىلارنى 500 مىللىلىتىر سۇغا چىلاپ قاينىتىپ، يېرىمى قالغاندا تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، قەنتنى قوشۇپ قىيام قىلىپ تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] تەرتنى يۇمشىتىش، ھۆللۈك يەتكۈزۈش، سىلىقلاشتۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كىسەللىكلەر] قەۋزىيەت، ئاۋاز پۈتۈن قېلىش، كاناي يالليۇغى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 3 قېتىم، ھەر قېتىمدا 50 ~ 30 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىچىلىدۇ.

شەربىتى تەرەنجىبىن

[تەركىبى]

تەرەنجىبىن ..... 500 گرام سۇ ..... 1000 مىللىلىتىر

[ياساش ئۇسۇلى] تەرەنجىبىننى سۇغا چىلاپ قاينىتىپ، تەمىنى چىقىرىپ تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] بەدەننى سەمرىتىش، سۈت ۋە مەنىي كۆپەيتىش، تەرتنى يۇمشىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كىسەللىكلەر] بەدەن ئاجىزلىقى، سۈت ۋە مەنىي ئازلىق، قەۋزىيەت قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 3 قېتىم، ھەر قېتىمدا 100 ~ 60 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىچىلىدۇ.

شەربىتى شاپتۇل

[تەركىبى]
شاپتۇل ..... بىر كىلوگرام شېكەر ..... ئىككى كىلوگرام
[ياساش ئۇسۇلى] شاپتۇلنى پاكىز يۇيۇپ، ئۇرۇقىدىن ئايرىپ، تۆت لىتىر سۇغا چىلاپ، قاينىتىپ يېرىمى قالغاندا تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، شېكەر سېلىپ تەييارلىنىدۇ.
[خۇسۇسىيىتى] قان ھەم سەپرانىڭ ئۆتكۈرلۈكىنى پەسەيتىدۇ، ئۇچەينى سىلىقلايدۇ.
[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ياشانغانلاردىكى كەم ماغدۇرلۇق، قەۋزىيەت، يۈقىرى قان بېسىم، جىگەر، تال يالليۇغلىنىش، كۆپ ئېھتىلام بولۇش كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئۈچ قېتىم 60 مىللىلىتىردىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

شاپتۇل چېچىكى گۈلقەنتى

[تەركىبى]
شاپتۇل چېچىكى..... بىر كىلوگرام شېكەر ..... ئۈچ كىلوگرام
[ياساش ئۇسۇلى] پىننە گۈلقەنتى بىلەن ئوخشاش.
[خۇسۇسىيىتى] ئۇچەينى سىلىقلايدۇ، قان ۋە سەپرانىڭ ھارارىتىنى پەسەيتىدۇ.
[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ماغدۇرسىزلىق، قەۋزىيەت، يۈقىرى قان بېسىم، كۆپ ئېھتىلام بولۇش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى ۋاخ 10～20 گرام ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەجۇنى مۇقەل

[تەركىبى]
ئامىلە ..... 6 گرام پىياز ئۇرۇقى ..... 6 گرام
ھېلىلە كابلى ..... 6 گرام ئۇستقۇددۇس ..... 6 گرام
سېرىق ھېلىلە ..... 6 گرام مۇقەل ..... 40 گرام
قىچا ئۇرۇقى ..... 6 گرام قەنت ..... 100 گرام
[ياساش ئۇسۇلى] مۇقەلنى پىياز سۇيىدە ئېرىتىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تاسقاپ، قەنتنى قېيام قىلىپ، ھەممە دورىلارنى سېلىپ ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] تەرەتنى يۇمشىتىدۇ، يەل تارقىتىدۇ.

[ئىشلىتىلىدىغان كىسەللىكلەر] يەللىك بوۋاسىر، ئىچكى بوۋاسىر، قەۋزىيەت قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 10 گرامنى قايناق سۇ بىلەن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەجۇنى بىنەپشە

[تەركىبى]

گۈل بىنەپشە	30 گرام	پۇنۇس	150 گرام
بادام مېغىزى	30 گرام	خىيار شەنبەر	150 گرام
تۇربۇت	30 گرام	تەرەنجىۋىل	150 گرام
مەستىكى	15 گرام	ھەسەل	ئۈچ ھەسسە
رۇببىسۇس	15 گرام		

[ياساش ئۇسۇلى] رۇببىسۇس بىلەن مەستىكىنى ئايرىم ـ ئايرىم سالايە قىلىپ، تۇربۇتنىڭ ئىچىدىكى ياغىچىنى ئېلىۋېتىپ، باشقا دورىلار بىلەن بىللە يۇمشاق سوقۇپ تاسقاپ، ھەسەلنى چەككىلەپ، تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبئىي سەپرا خىلتى ۋە غەيرىي تەبئىي بەلغەم خىلتىنى سۈرۈش، چوڭ تەرەتنى راۋانلاشتۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كىسەللىكلەر] قەۋزىيەت ۋە بوغۇم ئاغرىقى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، 15 گرامدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەجۇنى داۋائى كۈدە

[تەركىبى]

كۈدە	20 گرام	قوغۇن قېقى	20 گرام
باشپىياز	20 گرام	تۇخۇم سېرىقى	10 گرام
ياڭاق مېغىزى	20 گرام		

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى سوقۇپ، ئەلگەكتىن ئۆتكۈزۈپ ھەسەلگە ئارىلاشتۇرۇپ مەجۇن تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] بوۋاسىر تۇگۇنچىلىرىنى يوقىتىش، تەرەتنى يۇمشىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كىسەللىكلەر] بوۋاسىر كىسەللىكىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، ھەرقېتىمدا 10~15 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئىتىرىفىل مۇقەل I

[تەركىبى]

ھېلىلە كابىلى پوستى ... 35 گرام	سەكبىنەچ ..... 10 گرام
بەلىلە پوستى ..... 70 گرام	رۇم بەدىيان ..... 10 گرام
تازىلانغان ئامىلە ..... 35 گرام	مەستىكى رۇمى ..... 10 گرام
مۇقەل ..... 100 گرام	بادام يېغى ..... 30 گرام
سېرىقئوت ..... 10 گرام	ھەسەل ..... مۇۋاپىق مىقداردا
ئاقلانغان تۈرىۋت ..... 20 گرام	ئۈزۈم سۈيى ... 300 مىللىلىتىر

[ياساش ئۇسۇلى] مۇقەلنى ئۈزۈم سۈيىدە ئېرىتىپ، قالغان دورىلارنى پاكىز تازىلاپ، يۇمشاق سوقۇپ، بادام يېغىدا ياغلاپ، ھەسەلنى چەككىلەپ، ئاۋۇال مۇقەلنى سىلىپ بىر ئاز قاينىتىپ، ئاندىن باشقا دورىلارنى سىلىپ تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] ئىششىق ياندۇرىدۇ، يەل ھەيدەيدۇ، ئاغرىق پەسەيتىدۇ.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئىچكى ـ تاشقى بۇۋاسىر، بوغۇم ئاغرىقى قاتارلىق كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈنىگە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10 گرامدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئىتىرىفىل مۇقەل II

[تەركىبى]

بەلىلە پوستى ..... 60 گرام	سەكبىنەچ ..... 28 گرام
تازىلانغان ئامىلە ..... 16 گرام	تۈرىۋت ..... 30 گرام
ھېلىلە پوستى ..... 160 گرام	بادام يېغى ..... 10 گرام
مۇقەل ..... 46 گرام	ھەسەل ..... 3 ھەسسە
رۇمبەدىيان ..... 4 گرام	

[ياساش ئۇسۇلى] مەستىكى رۇمى، سەكبىنەچ، مۇقەللەرنى ئايرىم ـ ئايرىم سالايە قىلىپ يۇمشاق ئېزىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، تاسقاپ، بادام يېغى بىلەن ئارىلاشتۇرۇپ، ئاخىردا يېلىم دورىلارنى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] يەل تارقىتىدۇ، ئاغرىق پەسەيتىدۇ.
[ئىشلىتىلىدىغان كىسەللىكلەر] ئىچكى - تاشقى بوۋاسىرغا مەنپەئەت قىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈنىگە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 5～10 گرام ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئىتىرىفىل سانا I

[تەركىبى]

سانا	120 گرام	قارا ھېلىلە	25 گرام
يۇمغاقسۇت كۆكى	120 گرام	بەلىلە پوستى	25 گرام
مەستىكى رۇمى	60 گرام	تازىلانغان ئامىلە	25 گرام
ھېلىلە كابلى پوستى	25 گرام	قىرقىلغان پىلە	10 گرام
سىرىق ھېلىلە پوستى	25 گرام	شاھتەررە	10 گرام
لاجۇۋەرد	10 گرام	بىستىپايەج	6 گرام
گاۋزىبان ھىندى	6 گرام	كالا يېغى	مۇۋاپىق مىقداردا
بادرەنجى بۇيا	6 گرام	ھەسەل	3 ھەسسە
ئۇستقۇددۇس	6 گرام		

[ياساش ئۇسۇلى] ئاۋۋال لاجۇۋەردنى پاكىز يۇيۇپ، مەستىكىنى سالايە قىلىپ، باشقا دورىلار بىلەن قوشۇپ يۇمشاق سوقۇپ، كالا يېغى بىلەن ياغلاپ، سانانى سۇغا چىلاپ، سۇيىنى ھەسەلگە قوشۇپ قاينىتىپ، ئەڭ ئاخىرىدا تالقانلارنى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.
[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبىئىي سەۋدا ۋە بەلغەم ماددىسىنى سۇرىدۇ.
[ئىشلىتىلىدىغان كىسەللىكلەر] مالىخۇلىيا، قەۋزىيەت ئۇچۇن ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10～15 گرام ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئىتىرىفىل مۇلەييىن

[تەركىبى]

خىيارشەنبەر	90 گرام	سىرىق ھېلىلە پوستى	160 گرام
شاھتەررە	70 گرام	قىزىلگۈل	60 گرام
بەلىلە پوستى	90 گرام	تازىلانغان ئامىلە	35 گرام
سانا	90 گرام	بادام يېغى	30 گرام

هەسەل ..... ئۇچ هەسسە

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، بادام يېغى بىلەن تالقانلارنى ياغلاپ، هەسەلنى چەككىلەپ، تالقان دورىلارنى تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ ياسىلىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] ئاشقازان، ئۇچەينى ياخشىلاش، ئۇچەينى سىلىقلاش، تەرەتنى راۋان قىلىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] قورساق كۆپۈش، قەۋزىيەت، ئاشقازان ئاجىزلىقى، جىگەر خىزمىتىنى ياخشىلاش ئۈچۈن ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 5～10 گرام ئىستېمال قىلىنىدۇ.

لوئوقى بىنەپشە

[تەركىبى]

گۈلبېنەپشە ..... 6 گرام
شاپتۇل قېقى ..... 10 گرام
ئەنجۈر قېقى ..... 10 گرام
سايۇا ئۇزۇم ..... 20 گرام
چىلان ..... 10 گرام
ئاق شېكەر ..... 120 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى قائىدە بويىچە يۇمشاق سوقۇپ، شېكەرنى قىيام قىلىپ، قائىدە بويىچە لوئوق تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] تەرەتنى يۇمشىتىش، قان تازىلاش، قاننى سۈيۈلدۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] قەۋزىيەت، قان قويۇلۇش، قان بۇزۇلۇش خاراكتېرلىك كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10～5 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ھەببى ھېلىلە

[تەركىبى]

سېرىق ھېلىلە پوستى ... 30 گرام
ھېلىلە كابلى ..... 25 گرام
بەلىلە ..... 30 گرام
قارا ھېلىلە ..... 25 گرام
ئامىلە ..... 30 گرام
قىزىلگۈل ..... 25 گرام
سانا ..... 5 گرام
غارىقۇن ..... 8 گرام
لاجۇۋەرد ..... 5 گرام
سۇ ..... 150 مىللىلىتىر

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، سۇغا ئارىلاشتۇرۇپ خېمىر قىلىپ، سېرىق پۇرچاق چوڭلۇقىدا كۇمىلاچ قىلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] چوڭ تەرەتنى يۇمشىتىدۇ، باش ئاغرىقىنى توختىتىدۇ.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئاشقازان، ئۇچەي ھارارىتىنى پەسەيتىدۇ، ھەر خىل باش ئاغرىقلىرىغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۇندە ئۇچ ۋاخ، ھەر قېتىمدا 3～5 تال ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ھەببى سەبرى

[تەركىبى]

مەھمۇدى ..... 5 گرام
سەبرى..... 10 گرام
غارىقۇن..... 6 گرام
بىنەپشە..... 6 گرام
كاسنە سۇيى ... 100 مىللىلىتىر

[ياساش ئۇسۇلى] ھەببى شەبيار بىلەن ئوخشاش.

[خۇسۇسىيىتى] يالۇغ قايتۇرىدۇ، قىزىتمىنى پەسەيتىدۇ.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئومۇمىي بەدەندىكى ھەر خىل يالۇغلىنىشلىق كېسەللىكلەرگە، جىگەر كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۇندە ئىككى ۋاخ، ھەر قېتىمدا 2～4 تال ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ھەببى تاباشىر مۇلەييىن

[تەركىبى]

تاباشىر ..... 20 گرام
سېمىزگۈت ئۇرۇقى ..... 20 گرام
قاپاق ئۇرۇقى مېغىزى ..... 20 گرام
قوغۇن ئۇرۇقى مېغىزى ..... 20 گرام
تەرخەمەك ئۇرۇقى مېغىزى ..... 20 گرام
يۇمغاقسۇت ئۇرۇقى ..... 10 گرام
بىنەپشە گۈلى..... 10 گرام
تەرەنجىبىن..... 30 گرام
نىلۇپەر ..... 10 گرام
كەتىرا..... 10 گرام
چۇچۇكبۇيا شىرنىسى ..... 10 گرام
زەپەر ..... بىر گرام
ئارپا سۇيى..... 200 مىللىلىتىر

[ياساش ئۇسۇلى] ھەببى بىنەپشە بىلەن ئوخشاش.

[خۇسۇسىيىتى] قىزىتمىنى قايتۇرىدۇ، چوڭ تەرەتنى يۇمشىتىدۇ.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ھەر خىل قىزىتمىلىق كېسەللىكلەر، قەۋزىيەت، شاخچە كاناي ياللۇغى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى ۋاخ، ھەر قېتىمدا 2～4 تال ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى مۇرمەككى I

[تەركىبى]

مۇرمەككى ..... 30 گرام　　قارا ھېلىلە..... 10 گرام

تۇربۇت ..... 30 گرام　　ھېلىلە كابىلى ..... 10 گرام

سېرىق ھېلىلە پوستى ... 10 گرام　　قەنت ..... 80 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، قەنت سۈيىدە يۇغۇرۇپ قائىدە بويىچە 0.5 گرامدىن قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبئىي سەپرا خىلىتىنى سۈرۈش، مېڭە ۋە كۆزنى قۇۋۋەتلەش، توسالغۇلارنى ئېچىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] قەۋزىيەت، سۈيدۈك تۇتۇلۇش، ھەيز تۇتۇلۇش، كۆرۈش قۇۋۋىتى ئاجىزلاش، كۆز ياشاڭغىراش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 7 ～ 5 دانە، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى بىنەپشە

[تەركىبى]

بىنەپشە ..... 30 گرام　　ئەنجۇر مونىكى ..... 30 گرام

تۇربۇت ..... 30 گرام　　خىيارشەنبەر ..... 5 گرام

ئۇرۇقسىز ئۈزۈم ..... 30 گرام　　بادام يېغى ..... 3 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، سۇدا يۇغۇرۇپ، بادام يېغىدا ياغلاپ، 0.5 گرامدىن قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] توسالغۇلارنى ئېچىش، تەرەتنى يۇمشىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] مېڭە ئاجىزلىقتىن بولغان باش ئاغرىقى، قەۋزىيەت، ئۇچەي توسۇلۇش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 7 ـ 5 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەتبۇخى قىزىلگۈل

[تەركىبى]

قىزىلگۈل ..... 40 گرام	سىرىق ئەمەن ..... 10 گرام
خورما..... 40 گرام	سانا..... 15 گرام
سىرىق ھىلىلە پوستى ... 20 گرام	تەرەنجىبىن..... 60 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] سانا ۋە تەرەنجىبىننى ئايرىم قاينات سۇغا چىلاپ، تەمىنى ئېلىپ، باشقا دورىلارنى چالا سوقۇپ، مۇۋاپىق مىقداردىكى سۇغا 4 سائەت چىلاپ قاينىتىپ، يېرىمى قالغاندا تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، تەمى ئېلىنغان دورا سۈلىرىنى قوشۇپ تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] ئاشقازان ۋە ئۈچەيدىكى غەيرىي تەبىئىي شىلىمشىق بەلغەم خىلىتەنى سۈرۈش، تەرەتنى راۋانلاشتۇرۇش، ھۆللۈكلەرنى قۇرۇتۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئاشقازان، ئۈچەي خىزمىتى ياخشى بولماسلىق، قەۋزىيەت قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، ھەر قېتىمدا 50 ~ 30 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئۆرۈك چېچىكى گۈلقەنتى①

[تەبىئىتى] ھۆل سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] خىلىتسىز قۇرۇق ئىسسىق كەيپىياتنى تەڭشەش، چوڭ تەرەتنى يۇمشىتىش، باش ئاغرىقىنى توختىتىش، قان بېسىمنى چۈشۈرۈش.

مەتبۇخى مۇنزىج سەپرا Ⅳ②

[تەبىئىتى] ھۆل سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبىئىي سەپرا خىلىتىنى پىشۇرۇش، تەرەتنى راۋانلاشتۇرۇش.

---

① تەپسىلاتى 1 ـ بابتا.
② تەپسىلاتى 2 ـ بابتا.

مائۇلئۇسۇل مۇنزىچ[1]

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبىئىي سەپرا خىلىتىنى پىشۇرۇش، تەرەتنى راۋانلاشتۇرۇش.

مەتبۇخى خىيارشەنبەر[2]

[تەبىئىتى] ھۆل ئىسسىق.
[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبىئىي سەۋدا خىلىتىنى سۇرۇش، سۇيدۇك ۋە ھەيزنى راۋانلاشتۇرۇش، توسالغۇلارنى ئېچىش، يالليۇغ قايتۇرۇش، تەرەتنى يۇمشىتىش.

جاۋارىش تۇربۇت I[3]

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.
[خۇسۇسىيىتى] توسالغۇلارنى ئېچىش، غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلىتىنى سۇرۇش، يەل تارقىتىش، تەرەتنى يۇمشىتىش، ئاشقازان ۋە ئۇچەيلەرنىڭ خىزمىتىنى ياخشىلاش.

---

① تەپسىلاتى 2 ـ بابتا.
② تەپسىلاتى 2 ـ بابتا.
③ تەپسىلاتى 7 ـ بابتا.

ئون ئۇچىنچى باب يەل ھەيدىگۈچى دورىلار

يەل ھەيدەش خۇسۇسىيىتى ئاساسلىق ئورۇندا تۇرىدىغان دورىلار ئومۇملاشتۇرۇپ يەل ھەيدىگۈچى دورىلار دېيىلىدۇ.

ھەرخىل ئىچكى ـ تاشقى سەۋەبلەر تەسىرى (خىلىتلار تەڭپۇڭلۇقى بۇزۇلۇش، ئورگانىزمدىكى تەبئىي يەللەرنىڭ مىقدارى، سۇيىتى ۋە كەيپىياتىدا ئۆزگىرىش بولۇش، ھەزىم ئاجىزلاش، ئوزۇقلىنىش تەرتىپى قالايمىقان بولۇش، جىگەر ئاجىزلاش، يەل پەيدا قىلغۇچى غىزالارنى ئۇزۇن مۇددەت مىقداردىن ئاشۇرۇپ يىيىش، روھ ۋە قۇۋۋەتلەر ئاجىزلاش) دىن ئورگانىزمدا غەيرىي تەبئىي يەللەر پەيدا بولىدۇ. بۇ خىل ئەھۋالدا نېرۋا ئاجىزلىق، باش ئاغرىش، قورساق ئېسىلىش، سېسىق كېكىرىش، ئومۇمىي بەدەن ئاجىزلاش، يەل ئاغرىش، چىش ئاغرىش، چوڭ ـ كىچىك بوغۇملار ئاغرىش ... دەك كېسەللىك ئالامەتلىرى كۆرۈلىدۇ. بۇ خىل كېسەللىكلەرنى ۋاقتىدا داۋالىمىغاندا ياماڭ ئاقىۋەت كېلىپ چىقىدۇ. غەيرىي تەبئىي يەللەرنىڭ پەيدا بولۇش سەۋەبلىرى ھەرخىل بولغاچقا، يەل ھەيدىگۈچى دورىلارنى ئىشلەتكەندە مۇۋاپىق تاللاپ ئىشلىتىشكە توغرا كېلىدۇ. يەل ھەيدىگۈچى دورىلارنىڭ كۆپىنچىلىرىنىڭ تەبئىي قۇرۇق ئىسسىق بولىدۇ. بۇ خىل دورىلار، يەل ھەيدەش، توسالغۇلارنى ئېچىش، ئەزالارنىڭ تەبئىي خىزمىتىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈشتەك خۇسۇسىيەتلىرى ئارقىلىق يەل ھەيدەيدۇ. بۇ خىل خۇسۇسىيەتتىكى دورىلار يەل ھەيدىگۈچى دورىلار دېيىلىدۇ. مەسىلەن: ئەرقى نانخا، مائۇلئۇسۇل Ⅵ ، سۇفۇپى بەدىيان، سۇفۇپى نەمەك سۇلايمانى، سۇفۇپى قەلەمپۇر، سۇفۇپى نانخا Ⅰ ، سۇفۇپى نانخا Ⅱ ، مەجۇنى نانخا مىشكى، مەجۇنى داۋائى بەدىيان Ⅰ ، مەجۇنى داۋائى ھەزىم Ⅰ ، جاۋارىش كۇمۇنى Ⅰ ، جاۋارىش كۇمۇنى Ⅱ ، جاۋارىش كومۇنى Ⅲ ، ئىترىفىل كەشنىز Ⅰ ، ئىترىفىل كەشنىز Ⅱ ، ھەببى مەنتىن Ⅰ ، ھەببى تەنكار، ھەببى كۇرسىنگى، ھەببى مەنتىن Ⅱ ، قۇرسى تەنكار، قۇرسى ھېلىلە، رەۋغىنى تۇرۇپ، رەۋغىنى يىلان ھەمدە جاۋارىش بەسباسە Ⅱ ، مەجۇنى سەكبىنەج، مەجۇنى مۇقەل، مەجۇنى داۋائى كۈدە، ئىترىفىل مۇقەل Ⅰ ، ئىترىفىل مۇقەل Ⅱ ، سۇپۇپى سەنگىدانە مۇرغ، جاۋارىش پىننە، جاۋارىش قۇلۇنجى، ھەببى مۇقەل Ⅰ ، ھەببى مۇقەل Ⅱ قاتارلىقلار.

ئەرقى نانخا

[تەركىبى]

نانخا ..... بىر كىلوگرام سۇ ..... بەش لىتىر

[ياساش ئۇسۇلى] ئەرقى كاسىنە بىلەن ئوخشاش.

[خۇسۇسىيىتى] يەل ماڭدۇرىدۇ، كۆڭۈل ئېلىشىشنى باسىدۇ، ئاشقازاننى قۇۋۋەتلەيدۇ.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] پالەچ، رەئىشە (تىترىمە كېسەل)، ئېغىز پۇراش، ئاشقازان يالليۇغى قاتارلىق كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئۈچ قېتىم، ھەر قېتىمدا 30 مىللىلىتىردىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مائۇلئۇسۇل VI

[تەركىبى]

ئارپىبەدىيان يىلتىزى	15 گرام	ئىزخىر	5 گرام
كەرەپشە يىلتىزى	15 گرام	مەستىكى	5 گرام
يالپۇز	10 گرام	رۇم بەدىيان	5 گرام
ئۇزۇن پىلپىل	5 گرام	بادام مېيى	10 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى چالا سوقۇپ، 700 مىللىلىتىر سۇغا چىلاپ قايناتىپ، دورا تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، بادام يېغىنى قوشۇپ تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] يەل تارقىتىش، سۈيدۈك ھەيدەش، ئىششىق تارقىتىش، ئاشقازاننى قۇۋۇەتلەش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] يەلدىن بولغان ئاشقازان ئاجىزلىقى، سۈلۈق ئىششىق قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، ھەرقېتىمدا 15～20 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سۇفۇپى بەدىيان

[تەركىبى]

رۇم بەدىيان	20 گرام	كۈندۇر	10 گرام
ئاق قىچا	15 گرام	ئىزخىر	10 گرام
جۇۋانە	15 گرام	قۇستە	10 گرام
كەرەپشە ئۇرۇقى	15 گرام	مەستىكى	10 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، تالقان تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] يەل تارقىتىدۇ، ئاشقازاننى كۈچەيتىدۇ.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ھەزىم ئاجىزلىقى، يەلدىن بولغان كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10 گرامدىن تاماقتىن بۇرۇن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سۇفۇپى نەمەك سۇلايمانى

[تەركىبى]

تاشتۇزى ..... 80 گرام
نەمەك ھىندى..... 45 گرام
نەمەك سۇلايمانى..... 45 گرام
كەرەپشە ئۇرۇقى ..... 60 گرام
قارىمۇچ ..... 35 گرام
ئاقمۇچ ..... 35 گرام
ئىزخىر ..... 35 گرام
ئەفتىمۇن ..... 20 گرام
ھىلە ..... 20 گرام
سۇمبۇل ..... 20 گرام
زىرە ..... 20 گرام
دارچىن ..... 15 گرام
ياۋا زىرە..... 15 گرام
ئوغرىتىكەن..... 15 گرام
زاراڭزا ..... 15 گرام
زەنجىۋىل ..... 15 گرام
رۇم بەدىيان ..... 15 گرام
چۇچۇكبۇيا يىلتىزى ... 15 گرام
نۆشۇدۇر ..... 7 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تاسقاپ تالقان تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] يەل تارقىتىش، توسالغۇلارنى ئېچىش، ماددىلارنى قويۇلدۇرۇش، قىزىتىش، قاننى جانلاندۇرۇش، باھنى قۇۋۇتلەش، ئاشقازاننى قۇۋۇتلەش، ھۆللۈكلەرنى قۇرۇتۇش، زەھەر قايتۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] يەلدىن بولغان ئاشقازان ئاجىزلىقى، بوغۇم ئاغرىقى، ئۇنۇتقاقلىق، پەرەس، بەھەق، باھ ئاجىزلىق، مەنىي تۇتالماسلىق قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۇندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10～5 گرامدىن، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سۇفۇپى قەلەمپۇر

[تەركىبى]

قەلەمپۇر ..... 10 گرام
ئارپىبەدىيان ..... 10 گرام
رۇم بەدىيان ..... 5 گرام
مەستىكى ..... 5 گرام
زەنجىۋىل ..... 3 گرام
ناۋات ..... 3 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] مەستىكىنى ئايرىم سالايە قىلىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق

سوقۇپ، تاسقاپ ئارىلاشتۇرۇپ تالقان تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] ھۆللۈكلەرنى قۇرۇتۇش، قىزىتىش، يەل تارقىتىش، ئاشقازاننى قۇۋۇتلەش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئاشقازان سوۋۇپ كېتىش، ئاشقازان ئاجىزلىقى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10～5 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سۇفۇپى نانخا I

[تەركىبى]

جۇۋىنە ..... 30 گرام　　كەرەپشە ئۇرۇقى ..... 30 گرام

رۇم بەدىيان ..... 30 گرام　　ئاقمۇچ ..... 6 گرام

قارا زىرە ..... 30 گرام　　قەلەمپۇر ..... 15 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، تاسقاپ تالقان تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] يەل تارقىتىش، ئىشتىھانى ئېچىش، قىزىتىش، چىڭىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئاشقازان ئاجىزلىقى، ئاشقازان سوۋۇپ كېتىش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10～5 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سۇفۇپى نانخا II

[تەركىبى]

جۇۋىنە ..... 30 گرام　　قەنت ..... 120 گرام

كەرەپشە ئۇرۇقى ..... 30 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، تاسقاپ تالقان تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] يەل تارقىتىش، ھەزىمنى ياخشىلاش، يەڭگىل دەرىجىدە ئاغرىق پەسەيتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] يەلدىن بولغان ئاشقازان كېسەللىكى، ئاشقازان ئاجىزلىقى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10～5 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەجۇنى نانخا مىشكى

[تەركىبى]

جۇۋننە	30 گرام	ئۇدخام	10 گرام
سىرىقچىچەك ئۇرۇقى.....	30 گرام	سۇمبۇل	10 گرام
مەستىكى رۇمى	10 گرام	پىلپىل	10 گرام
گۇلدارچىن	10 گرام	زەپەر	10 گرام
ئاقىرقەرھا	10 گرام	ئىپار	بىر گرام
ئاسارۇن	10 گرام	ھەسەل	ئۇچ ھەسسە

[ياساش ئۇسۇلى] ئاۋۋال ئىپار، مەستىكىلەرنى سالايە قىلىپ، چەككىلەنگەن ھەسەلگە سىلىپ، ئاندىن قالغان دورىلارنى تالقانلاپ ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] رەئىس ئەزالارنى قۇۋۋەتلەيدۇ، ئاشقازاننى قۇۋۋەتلەيدۇ، يەل تارقىتىدۇ.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] مېڭە، يۈرەك، ئاشقازان ئاجىزلىقى، ئۇچەيلەرگە يەل تولۇۋىلىش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئۇچ قېتىم، ھەر قېتىمدا 10 گرامدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەجۇنى داۋائى بەدىيان I

[تەركىبى]

قۇشقاچ گۆشى	10 گرام	سۇزاپ يوپۇرمىقى.....	6 گرام
رۇم بەدىيان	6 گرام	كۈدە ئۇرۇقى	6 گرام
ئارپىبەدىيان	6 گرام	قارمۇچ	3 گرام
سىرىقچىچەك.....	6 گرام	سامساق	12 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] سامساقنى ئېزىپ، سۇتكە چىلاپ، قاينىتىپ، ئاندىن چەككىلەنگەن ھەسەلگە ئارىلاشتۇرۇپ، ئاخىرىدا باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] يەل تارقىتىش، قاننى جانلاندۇرۇش، بەدەننى قۇۋۋەتلەش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] سوغۇق يەلدىن بولغان تۇرلۇك كېسەللىكلەرگە

ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۈندە 2 قېتىم، ھەرقېتىمدا 10~15 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەجۇنى داۋائى ھەزىم I

[**تەركىبى**]

جۇۋىنە ..... 10 گرام ھەسەل ..... 60 گرام

ئارپىبەدىيان ..... 10 گرام

[**ياساش ئۇسۇلى**] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، تاسقاپ، ھەسەلنى چەككىلەپ، تالقانلارنى تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[**خۇسۇسىيىتى**] يەل تارقىتىش، ھەزمنى ياخشىلاش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] يەلدىن بولغان ئاشقازان ئاجىزلىقىغا ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۈندە 2 قېتىم، ھەرقېتىمدا 10~15 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

جاۋارىش كۇمۇنى I

[**تەركىبى**]

زىرە ..... 50 گرام بىلسان ئۇرۇقى ..... 15 گرام

قارىمۇچ ..... 20 گرام مەستىكى رۇمى ..... 15 گرام

زەنجىۋىل ..... 30 گرام پىننە ..... 50 گرام

سۇزاپ ..... 30 گرام جۇۋىنە ..... 20 گرام

ئاق توغرىغۇ ..... 20 گرام قەلەمپۇر ..... 30 گرام

دارچىن ..... 20 گرام زەپەر ..... 10 گرام

سۇمبۇل ..... 15 گرام ھەسەل ..... 1000 گرام

[**ياساش ئۇسۇلى**] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، ئەلگەكتىن ئۆتكۈزۈپ، ھەسەلنى چەككىلەپ، سۇۋۇغاندا تالقانلارنى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[**خۇسۇسىيىتى**] يەل تارقىتىدۇ، بەدەننى قىزىتىدۇ، ئىشتىھانى ئاچىدۇ، ھەزمنى ياخشىلايدۇ.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] ئاشقازان يالليۇغى، ھەزىم ئاجىزلىقى، ئىشتىھا-

سىزلىق قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10~15 گرام تاماقتىن بۇرۇن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

جاۋارىش كۇمۇنى Ⅱ

[تەركىبى]

زىرە..... 400 گرام
دارچىن..... 120 گرام
رۇم بەدىيان..... 120 گرام
سۇزاپ بەرگى ..... 120 گرام
كەرەپشە ئۇرۇقى ..... 120 گرام
پەتەرئاسالىيون ..... 120 گرام
توغرىغا..... 120 گرام
قەلەمپۇر ..... 120 گرام
زەنجىۋىل ..... 120 گرام
قارىمۇچ ..... 120 گرام
مەستىكى رۇمى ..... 120 گرام
ھەسەل ..... 5 كىلوگرام
سىركە..... 400 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] 鱠ئاۋۋال زىرىنى چىلاشقۇدەك سىركىگە بىر كۈن چىلاپ قويۇپ، سۇزۇپ قۇرۇتۇپ، مۇدەپپەر قىلىپ، ئاندىن مەستىكىنى ئايرىم سالايە قىلىپ سوقۇپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تالقان تەييارلاپ، ھەسەلنى ئېرىتىپ كۆپۈكىنى سۇزۇۋېتىپ، باشقا تالقانلارنى تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ، ئاخىرىدا مەستىكىنى تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] ئاغرىق توختىتىدۇ، ئىشتىھانى ئاچىدۇ، يەل ھەيدەيدۇ.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ھەر خىل ئاشقازان، ئۇچەي كېسەللىكلىرى، ئايالىاردىكى يەل خاراكتېرلىك بالىياقۇ ئىششىقى، سېرىقئەتنىك يىرتىلىشى، قورساق كۆپۈش ئۇچۇن ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈنىگە 1~2 قېتىم، تاماقتىن كېيىن 6~10 گرامدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

جاۋارىش كومۇنى Ⅲ

[تەركىبى]

زىرە مۇدەببەر ..... 100 گرام
قارىمۇچ ..... 25 گرام
زەنجىۋىل ..... 30 گرام
سۇزاپ يوپۇرمىقى ..... 15 گرام
دارچىن ..... 15 گرام
ھەببى بىلسان..... 15 گرام
مەستىكى..... 15 گرام
سۇمبۇل ..... 15 گرام
بۆرە ئەرمىنى ..... 10 گرام
ھەسەل ..... 1000 گرام

[**ياساش ئۇسۇلى**] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، تاسقاپ، ھەسەلنى چەككىلەپ، تالقانلارنى تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[**خۇسۇسىيىتى**] ئاشقازاننى قۇۋۇتلەيدۇ، قىزىتىدۇ، يەل تارقىتىدۇ.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] ئاشقازان ئاجىزلىقى، ھېق تۇتۇش، قورساق ئېسىلىش، قۇلۇنجى، ئىستىسقا قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۈندە ئۈچ قېتىم، ھەر قېتىمدا 10～15 گرام تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئىتىرىفىل كەشنىز I

[**تەركىبى**]

ھېلىلە كابىلى پوستى ... 25 گرام	قىزىلگۈل ..... 25 گرام
سېرىق ھېلىلە پوستى ... 25 گرام	ئۇستقۇددۇس ..... 25 گرام
بەلىلە پوستى ..... 25 گرام	يانتاقشېكىرى ..... 80 گرام
تازىلانغان ئامىلە..... 25 گرام	بادام يېغى ..... 35 گرام
قارا ھېلىلە ..... 25 گرام	ھەسەل ..... ئىككى ھەسسە
يۇمغاقسۇت كۆكى..... 100 گرام	

[**ياساش ئۇسۇلى**] دورىلارنى پاكىز تازىلاپ، يۇمشاق سوقۇپ، بادام يېغى بىلەن ياغلاپ، چەككىلەنگەن ھەسەلگە ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[**خۇسۇسىيىتى**] ئاغرىق پەسەيتىدۇ، يەل ھەيدەيدۇ، مېڭىنى تازىلايدۇ.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] قەۋزىيەت، ھەر خىل سەۋەبلەردىن كېلىپ چىقىقان باش ئاغرىقى، نەزلە، كۆز، قۇلاق كېسەللىكلىرى ئۈچۈن ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۈندە ئىككى قېتىم، 10 گرامدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئىتىرىفىل كەشنىز II

[**تەركىبى**]

يۇمغاقسۇت ئۇرۇقى ..... 60 گرام	بادرەنجى بۇيا ..... 10 گرام
سېرىق ھېلىلە پوستى ... 65 گرام	قىزىلگۈل ..... 10 گرام
قارا ھېلىلە ..... 30 گرام	رۇم بەدىيان ..... 10 گرام
بەلىلە ..... 50 گرام	كۈنجۈت يېغى..... 18 گرام
ئامىلە..... 30 گرام	ھەسەل..... 900 گرام
گاۋزىبان ھىندى ..... 30 گرام	

[**ياساش ئۇسۇلى**] يۇمغاقسۇتنى قۇرۇتۇپ، باشقا دورىلار بىلەن سوقۇپ، تاسقاپ تالقان تەييارلاپ، تالقانلارنى كۇنجۇت يېغى بىلەن ياغلاپ ھەسەلنى قىزىتىپ، كۆپۈكىنى ئېلىۋېتىپ، دورىلارنى تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ مەجۇن ياسىلىدۇ.

[**خۇسۇسىيىتى**] ئاشقازاننى قۇۋۋەتلەيدۇ، يەل ھەيدەيدۇ، سەپرانى پەسەيتىدۇ، توسالغۇلارنى ئاچىدۇ.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] باش قېيىش، ئاشقازان ئاجىزلىقى، ئىچ سۇروش، قان تازىلاش، غەيرىي تەبىئىي سەپرادىن بولغان كۆز، قۇلاق، باش ئاغرىقلىرى ۋە بوۋاسىر كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۇندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10 گرام ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ھەببى مەنتىن I

[تەركىبى]

سەكبىنەج	30 گرام	ئاچچىقتاۋۇز	30 گرام
ئۇشەق	30 گرام	تۇربۇت	30 گرام
جاۋاشىر	30 گرام	ئەنزىرۇت	30 گرام
مۇقەل	30 گرام	سېرىق ھېلىلە پوستى ...	30 گرام
سەبرى	30 گرام		

[**ياساش ئۇسۇلى**] دورىلارنى سوقۇپ، ئەلگەكتىن ئۆتكۈزۈپ، قاينىق سۇ بىلەن يۇغۇرۇپ ھەب قىلىنىدۇ.

[**خۇسۇسىيىتى**] سوغۇقتىن، يەلدىن بولغان كېسەللىكلەرگە شىپا بولىدۇ.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] پالەچ، لەقۋا، قۇلۇنجى، بوغۇم ئاغرىقى، رېماتىزم قاتارلىق كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۇندە بىر قېتىم 5～7 گرام تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ھەببى تەنكار

[تەركىبى]

تەنكار	6 گرام	قارىمۇچ	36 گرام
جۇۋىنە	8 گرام	سەبرە	48 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تالقانلاپ، قائىدە بويىچە سۇ بىلەن نەمدەپ ھەب تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] ئاشقازاننى قوۋۇۋەتلەش، ئىشتىھانى ئېچىش، يەل تارقىتىش، چوڭ تەرەتنى يۇمشىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئاشقازان ئاجىزلىقى، ئىشتىھاسىزلىق، قورساق ئېسىلىش، قەۋزىيەت قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 3 ~ 1 داندىن، ئەتىگەنلىك تاماقتىن بۇرۇن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ھەببى كۈرسىنگى

[تەركىبى]

سەبرە ..... 64 گرام　　تەنكار ..... 8 گرام

قارىمۇچ ..... 48 گرام　　بەزرۇلبەنجى ..... 10 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تالقانلاپ، قائىدە بويىچە سۇ بىلەن نەمدەپ ھەب تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] چوڭ تەرەتنى يۇمشىتىش، يەل تارقىتىش، ئاغرىق پەسەيتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] قەۋزىيەت، ئاشقازان ئاجىزلىقى، ئىشتىھاسىزلىق، يەل تۇرۇپ قېلىش، ئوت ياللۇغى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئۈچ قېتىم، ھەر قېتىمدا 5 ~ 3 دانە ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ھەببى مەنتىن II

[تەركىبى]

سەبرە ..... 5 گرام　　جاۋاشىر ..... 10 گرام

مۇقەل ..... 8 گرام　　شەھمەنزەل ..... 10 گرام

سەكبىنەچ ..... 10 گرام　　تۇربۇت ..... 10 گرام

ئوشەق..... 10 گرام　　ئەنزىرۇت ..... 10 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] مۇقەل، ئوشەق ۋە سەكبىنەچنى سۇدا ئېرىتىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تالقانلاپ، قائىدە بويىچە سۇ بىلەن نەمدەپ ھەب تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبئىي بەلغەم خىلىتىنى سۈرۈش، قويۇق يەللەرنى تارقە-

تش، توسالغۇلارنى ئېچىش، ھەيزنى راۋان قىلىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كىسەللىكلەر] پالەچ، لەقۋا، ئىستېرخا، مۇپاسىل، نۇقرەس، ئىرقۇننىسا، قۇلۇنجى، بوۋاسىر، ھەيز كەلمەسلىك قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 9 ~ 7 دانە، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى تەنكار

[تەركىبى]

سەبرى ..... 32 گرام دانكار ..... 8 گرام

قارمۇچ ..... 24 گرام ئاق بەزرۇلبەنجى ..... 5 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، تاسقاپ، سۇ بىلەن نەمدەپ 0.3 گراملىق قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] چوڭ تەرەتنى يۇمشىتىدۇ، يەل ھەيدەيدۇ.

[ئىشلىتىلىدىغان كىسەللىكلەر] قەۋزىيەت، قورساق ئېسىلىپ يەل كەلمەسلىك، ئاشقازان يالليۇغى قاتارلىق كىسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا ئۈچ تال ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى ھېلىلە

[تەركىبى]

سىرىق ھېلىلە پوستى ... 15 گرام قىزىلگۈل ..... 10 گرام

سەبرى..... 15 گرام سوقمۇنىيا ..... 12 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى سوقۇپ، تاسقاپ، سۇ بىلەن 0.5 گراملىق قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] يەل كۆيدۈرۈش، قىچىشىنى پەسەيتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كىسەللىكلەر] قىچىشقاق، باش تەمرەتكىسى، ھۆل تەمرەتكە قاتارلىق كىسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا ئۈچ تالدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

رەۋغىنى تۇرۇپ

[تەركىبى]
تۇرۇپ سۇيى ..... 600 مىللىلىتىر كۇنجۇت مېيى ..... 200 مىللىلىتىر
[ياساش ئۇسۇلى] تۇرۇپ سۇيىنى كۇنجۇت يېغىغا قوشۇپ، سۇيى تۇگەپ يېغى قالغۇچە قاينىتىپ تەييارلىنىدۇ.
[خۇسۇسىيىتى] ئاغرىق پەسەيتىش، سوغۇق يەللەرنى تارقىتىش.
[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] قۇلاق ئاغرىقى، بوغۇم ئاغرىقى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كېسەللىك ئەھۋالىغا ئاساسەن كۇندە 3 ~ 2 قېتىم مۇۋاپىق مىقداردا يەرلىك ئورۇن مايلىنىدۇ.

رەۋغىنى يىلان

[تەركىبى]
يىلان ..... 30 دانە
[ياساش ئۇسۇلى] يىلاننى قازانغا سېلىپ قىزىتىپ، يېغى ئايرىۋېلىنىدۇ.
[خۇسۇسىيىتى] ئاڭلاش ئىقتىدارىنى ياخشىلاش، سوغۇق يەللەرنى تارقىتىش، ئىششىق قايتۇرۇش، يالۇغ قايتۇرۇش.
[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] گاس، قۇلاق ئېغىرلىقى، قۇلاق غوڭۇلداش، سوغۇقتىن بولغان قۇلاق ئىششىقى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۇندە 2 قېتىم، مۇۋاپىق مىقداردا قۇلاقتا تېمىتىلىدۇ.

جاۋارىش بەسباسە Ⅱ ①

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.
[خۇسۇسىيىتى] خىلتسىز ھۆل سوغۇق كەيپىياتنى تەڭشەش، يەل تارقىتىش، ئاشقازاننى قىزىتىش، ئىشتىھانى ئېچىش، ھەزىمنى ياخشىلاش، ماددىلارنى قويۇلدۇرۇش، قورۇش، تۇتۇش.

① تەپسىلاتى 1 ـ بابتا.

مەجۇنى سەكبىنەچ①

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] ئۇچەيدىكى توسالغۇلارنى ئېچىش، بەدەننى قىزىتىش، ئاغرىق پەسەيتىش، يەل ۋە ئىششىق تارقىتىش.

مەجۇنى مۇقەل②

[خۇسۇسىيىتى] تەرەتنى يۇمشىتىدۇ، يەل تارقىتىدۇ.

مەجۇنى داۋائى كۇدە③

[خۇسۇسىيىتى] بوۋاسىر تۈگۈنچىلىرىنى يوقىتىش، تەرەتنى يۇمشىتىش.

ئىترىفىل مۇقەل I ④

[خۇسۇسىيىتى] ئىششىق ياندۇرىدۇ، يەل ھەيدەيدۇ، ئاغرىق پەسەيتىدۇ.

ئىترىفىل مۇقەل II ⑤

[خۇسۇسىيىتى] يەل تارقىتىدۇ، ئاغرىق پەسەيتىدۇ.

سۇفۇپى سەنگىدانە مۇرغ⑥

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

---

① تەپسىلاتى 7 ـ بابتا.
② تەپسىلاتى 12 ـ بابتا.
③ تەپسىلاتى 12 ـ بابتا.
④ تەپسىلاتى 12 ـ بابتا.
⑤ تەپسىلاتى 12 ـ بابتا.
⑥ تەپسىلاتى 24 ـ بابتا.

[شىپالىق رولى] ئاشقازاننى قوۋۇەتلەش، يەل تارقىتىش، قىزىتىش، ھۆللۈكلەرنى قۇرۇتۇش، ئىچ سۇرۇلۇش.

جاۋارىش پىننە①

[خۇسۇسىيىتى] ئاشقازاننى قىزىتىش، يەل تارقىتىش، ئاشقازاننى قوۋۇەتلەش، ھەزىمنى ئىلگىرى سۈرۈپ، ئىشتىھانى ئېچىش.

جاۋارىش قوۇلۇنجى②

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.
[خۇسۇسىيىتى] ئاشقازاننى قوۋۇەتلەش، توسالغۇلارنى ئېچىش، يەل تارقىتىش، ئىششىق ياندۇرۇش، بۆرەكنى قوۋۇەتلەش.

ھەببى مۇقەل I ③

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.
[خۇسۇسىيىتى] قان توختىتىش، ئاغرىق پەسەيتىش، ئۆسمە گۆشلەرنى قۇرۇتۇش.

ھەببى مۇقەل II ④

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.
[خۇسۇسىيىتى] قان توختىتىش، يەل تارقىتىش.

---

① تەپسىلاتى 24 ـ بابتا.
② تەپسىلاتى 24 ـ بابتا.
③ تەپسىلاتى 6 ـ بابتا.
④ تەپسىلاتى 6 ـ بابتا.

ئون تۆتىنچى باب قۇرت ئۆلتۈرگۈچى دورىلار

مەددە قۇرتنى ئۆلتۈرۈش، چۈشۈرۈش تەسىرىنى بېرىدىغان دورىلار مەددە قۇرت ئۆلتۈرگۈچى دورىلار دېيىلىدۇ.

ھەرخىل ئىچكى - تاشقى سەۋەبلەر تەسىرى (يەنى تۇرمۇش تازىلىق ئادىتىنىڭ ياخشى بولماسلىقى، يېمەكلىكنىڭ تازىلىقىغا سەل قاراش سەۋەبىدىن مەددە قۇرت لىچىنكىلىرى، ھەزىم سىستېما ئەزالىرىغا يېتىپ بارغاندىن كېيىن، مۇڭاپىق ئورۇن تاللاپ، شۇ ئورۇندا پارازىت ياشاپ، كۆپۈيۈپ، ئورگانىزم نورمال ماددا ئالمىشىش پائالىيىتىنى بۇزىدۇ) دىن مەددە قۇرت پەيدا بولىدۇ. مەددە قۇرت پەيدا بولغاندا يەپ تويماسلىق، كېچىسى چىشىنى غۇچۇرلىتىپ يېتىش، قورساق ساھەسى يېقىمسىزلىنىش، مەقئەت ئەتراپى قىچىشىش، چوڭ تەرەتتە مەددە قۇرت تېپىلىش، كۆڭلى ئېلىشىش، ھۆ بولۇش قاتارلىق كېسەللىك ئالامەتلىرى كۆرۈلىدۇ. ۋاقتىدا داۋالىمىغاندا ئېغىر ئاقىۋەتلەر كېلىپ چىقىدۇ. مەددە قۇرت كېسىلىنىڭ سەۋەبلىرى ھەرخىل بولغاچقا سەۋەبىگە ئاساسەن، مەددە قۇرت ئۆلتۈرگۈچى دورىلارنى مۇڭاپىق تاللاپ ئىشلىتىشكە توغرا كېلىدۇ. مەددە قۇرت ئۆلتۈرگۈچى دورىلارنىڭ كۆپىنچىسىنىڭ تەبىئىتى قۇرۇق ئىسسىق ياكى ھۆل ئىسسىق بولۇپ، بۇ دورىلار مەددە قۇرت ئۆلتۈرۈش، مەددە قۇرت چۈشۈرۈش تەسىرى ئارقىلىق ئورگانىزمنىڭ نورمال ماددا ئالمىشىش پائالىيىتىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈپ، فىزىئولوگىيىلىك خىزمىتىنى تەڭشەيدۇ. بۇنداق دورىلار مەددە قۇرت چۈشۈرگۈچى دورىلار دېيىلىدۇ. مەسىلەن: مەتبۇخى كاۋا، ئۇرۇقى مۇرەككەپ، مەتبۇخى شىرخىشت، مەتبۇخى ئانار، مەتبۇخى تۇخۇمى كەددۇ، سىركەنجۈبىل سادده Ⅲ ، مائۇلئۇسۇل Ⅶ ، سۇفۇپى بەرەڭگى كابىلى، مەجۇنى قەنبىل، ئىترىفىل دىدان، ھەببى دىدان، زىمادى شاپتۇل يوپۇرمىقى قاتارلىقلار.

مەتبۇخى كاۋا ئۇرۇقى مۇرەككەپ

[تەركىبى]

شاپتۇلنىڭ ھۆل يوپۇرمىقى ..... 50 گرام شاتۇت دەرىخى قوۋزىقى ..... 50 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى مۇڭاپىق مىقداردىكى سۇغا 8 سائەت چىلاپ، قاينىتىپ ئاندىن تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] مەددە قۇرت ئۆلتۈرۈش، چۈشۈرۈش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] قاپاق ئۇرۇقسىمان مەددە قۇرت كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، 100 ~ 50 مىللىلىتىر، تاماقتىن بۇرۇن قورساق ئاچ هالەتتە ئىشلىتىلىدۇ.

ئەسكەرتىش: هامىلدار ئاياللار، هەيز مەزگىلىدىكى ئاياللار ئىستېمال قىلماسلىق كېرەك.

مەتبۇخى شىرخىشت

[تەركىبى]

سەرخىش..... 12 گرام ئەينۇلا..... 12 گرام

كاۋا ئۇرۇقى ..... 12 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى مۇۋاپىق مىقداردىكى سۇغا 8 سائەت چىلاپ، قاينىتىپ ئاندىن تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] مەددە قۇرتىنى چۈشۈرۈش ۋە ئۆلتۈرۈش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] يىلانسىمان مەددە، قاپاق ئۇرۇقسىمان مەددە، تۈتۈ مەددە كېسىلى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، هەر قېتىمدا 50 ~ 30 مىللىلىتىر، تاماقتىن بۇرۇن قورساق ئاچ هالەتتە ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەتبۇخى ئانار

[تەركىبى]

ئاچچىق ئانار يىلتىزى..... 15 گرام ئاچچىق ئانار پوستى ..... 15 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى مۇۋاپىق مىقداردىكى سۇغا چىلاپ، قاينىتىپ، تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] مەددە قۇرتنى چۈشۈرۈش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] مەددە قۇرت كېسەللىكى ئۈچۈن ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، هەر قېتىمدا 50 ~ 30 مىللىلىتىر، تاماقتىن بۇرۇن قورساق ئاچ هالەتتە ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەتبۇخى تۇخۇمى كەددۇ

[تەركىبى]

كاۋا ئۇرۇقى ..... 120 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى مۇۋاپىق مىقداردىكى سۇغا چىلاپ، قاينىتىپ، تىرىپ-لىرىنى سۇزۇۋېتىپ تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] مەددە قۇرتنى مەس قىلىش، چۇشۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] قاپاق ئۇرۇقسىمان مەددە قۇرت كېسەللىكى ئۇچۇن ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كېسەللىك ئەھۋالىغا ئاساسەن بىمار ئاچ قورساق ۋاقىتتا بىر قېتىمدا ئىچكۇزۇلۇپ 24 سائەتتىن كېيىن مۇۋاپىق مىقدارda سۇرگۇ بېرىلىدۇ.

ئەسكەرتىش: تېنى ئاجىز، ئوزۇقلىنىشى ناچار بىمارلارغا، ھامىلىدار ئاياللارغا، ھەيز-دار ئاياللارغا بېرىشكە بولمايدۇ.

سىركەنجىۋىل ساددە Ⅲ

[تەركىبى]

كەرەپشە ئۇرۇقى ..... 7 گرام سىركە ..... 30 مىللىلىتىر

كەرەپشە يىلتىزى ..... 15 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى مۇۋاپىق مىقداردىكى سۇغا 12 سائەت چىلاپ، يېرىمى قالغۇچە قاينىتىپ، سۇيىگە شېكەرنى ئارىلاشتۇرۇپ، بوش قېيام قىلىپ، سىركىنى ئارىلاش-تۇرۇپ بىر ئۆرلىتىپلا تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] قۇرت چۇشۇرۇش ۋە ئۆلتۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] مەددە قۇرت كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۇندە 2 قېتىم، ھەر قېتىمدا 50～30 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مائۇلئۇسۇل Ⅶ

[تەركىبى]

ئۇرۇقسىز ئايرىلغان قۇرۇق ئۇزۇم ..... 30 گرام　　كەرەپشە يىلتىزى پوستى ..... 7 گرام

چىلان ..... 30 گرام　　ئارپىبەدىيان يىلتىزى پوستى ... 7 گرام

ئەنجۇر مونكى ..... 15 گرام　　رۇم بادىيان ..... 5 گرام

شۇمشا ئۇرۇقى ..... 10 گرام　　بادام يېغى ..... 5 مىللىلىتىر

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى چالا سوقۇپ، 700 مىللىلىتىر سۇغا چىلاپ قاينىتىپ، دورا تىرىپلىرىنى سۇزۇۋېتىپ، ئاندىن بادام يېغىنى قوشۇپ تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] جىگەر، تال توسالغۇلىرىنى ئېچىش، سۇيدۇك ھەيدەش، ئىششىق تارقىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] جىگەر ۋە تال توسۇلۇش، سۇلۇق ئىششىق، جىگەر ئىششىقى، تال ئىششىقى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، ھەرقېتىمدا 15～20 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سۇفۇپى بەرەڭگى كابىلى

[تەركىبى]

بەرەڭگى كابىلى ..... 6 گرام　　پۇپەل ..... 6 گرام

دەرمىنى تۇركى ..... 6 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، تاسقاپ تالقان تەييارلىنىدۇ.

[شىپالىق رولى] قۇرت ئۆلتۈرۈش ۋە چۈشۈرۈش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] تۈتۈ مەددە كېسىلى، قاپاق ئۇرۇقسىمان مەددە كېسىلى ئۈچۈن ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10～5 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەجۇنى قەنبىل

[تەركىبى]

قەنبىل	150 گرام	زەنجىۋىل	150 گرام
سېرىق ھېلىلە پوستى	150 گرام	دەرمىنى تۇركى	150 گرام
ئامىلە پوستى	150 گرام	ھەسەل	1800 گرام
ياغچى ئېلىنغان ئاق تۇربۇت	150 گرام		

[**ياساش ئۇسۇلى**] دورىلارنى سوقۇپ تاسقاپ، چەككىلەنگەن ھەسەلگە ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[**خۇسۇسىيىتى**] قۇرت ئۆلتۈرىدۇ.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] ئۇچەي مەددە قۇرت كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10 گرامدىن تاماقتىن بۇرۇن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئىترىفىل دورىسى

[تەركىبى]

ئاقلانغان تۇربۇت	60 گرام	نەمەك ھىندى.....	35 گرام
ھەببۇننىل	60 گرام	سەئدى كوفى	35 گرام
ئاچچىق قۇستە	60 گرام	شەھمەنزەل.....	30 گرام
بەرەنگى كابىلى.....	100 گرام	دەرمىنى تۇركى	35 گرام
قەنبىل	35 گرام	بىخ سەۋسەن	35 گرام
ئەپسەنتىن رۇمى	35 گرام	ھەسەل	ئۇچ ھەسسە
باقىلە	35 گرام	سېرىقماي	50 گرام
سېرىقئوت	35 گرام		

[**ياساش ئۇسۇلى**] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، سېرىقماي بىلەن ياغلاپ، چەككىلەنگەن ھەسەلگە ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[**خۇسۇسىيىتى**] قۇرت ئۆلتۈرىدۇ.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] قاپاق ئۇرۇقسىمان مەددە قۇرت كېسىلى، تۇتۇ

مەددە قۇرت كېسىلى، سازاڭسمان مەددە قۇرت كېسىلى قاتارلىق كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۇنىگە ئىككى قېتىم، ئەھۋالغا قاراپ ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ھەببى دىدان

[تەركىبى]

بەرەڭگى كابىلى ..... 20 گرام	كەتىرا..... 10 گرام
قەنبىل ..... 20 گرام	سەبرە ..... 10 گرام
تۇربۇت ..... 10 گرام	قارا زىرە ..... 35 گرام
ئەپسەنتىن ..... 10 گرام	شاپتۇل غازىكى سۇيى ... 100 مىللىلىتىر
زەنجىۋىل ..... 10 گرام	

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى قائىدە بويىچە يۇمشاق تالقانلاپ، شاپتۇل غازىكىنىڭ سۇيىدە نەمدەپ ھەب تەييارلىنىدۇ.

[خۇسۇسىيىتى] قۇرت ئۆلتۈرۈش، تەرەتنى يۇمشىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] مەددە قۇرت كېسەللىكلىرى، قەۋزىيەت قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۇندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 11 ~ 7 دانە، تاماقتىن بۇرۇن قورساق ئاچ ھالەتتە ئىستېمال قىلىنىدۇ.

دىققەت قىلىدىغان ئىشلار: بۇ دورىنى ئىستېمال قىلىشتىن بۇرۇن، 24 سائەت قورساقنى ئاچ قويۇپ، مۇۋاپىق مىقداردا كاۋا ئۇرۇقى ياكى قاپاق ئۇرۇقى مېغىزىنى ئىستېمال قىلدۇرۇپ بولغاندىن كېيىن بۇ دورىنى ئىستېمال قىلىش كېرەك. بولمىسا قۇرتلارنى ئۆلتۈرۈپ چىقىرىش مەقسىتىگە يەتكىلى بولمايدۇ ھەمدە ئاشقازان، ئۇچەينى زىيىنلەندۈرۈپ قويىدۇ.

زىمادى شاپتۇل يوپۇرمىقى

[تەركىبى]

شاپتۇل يوپۇرمىقى ..... 70 گرام	كالا ئۆتى ..... 2 دانە
ئەمەن ..... 70 گرام	

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، كالا ئۆتى بىلەن ئارىلاشتۇرۇپ

تەييارلىنىدۇ.

[**خۇسۇسىيىتى**] مەددە قۇرتلارنى چۈشۈرۈش ۋە ئۆلتۈرۈش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] مەددە قۇرت كېسەللىكىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۈندە بىر قېتىم، مۇۋاپىق مىقداردا كىندىك ئەتراپىغا چېپىلىدۇ.

ئون بەشىنچى باب ھەيزنى راۋانلاشتۇرغۇچى دورىلار

ھەيز ماڭدۇرغۇچى دورىلار ئومۇملاشتۇرۇپ ھەيزنى راۋان قىلغۇچى دورىلار دەيىلىدۇ.

ھەرخىل ئىچكى - تاشقى سەۋەبلەر تەسىرى (بالىياتقۇ ۋە تۇخۇمدان خىزمىتىنىڭ قالايمىقانلىششى، زىيادە سەمىرىپ كېتىش، قان ئازلىق، سوزۇلما خاراكتېرلىك كېسەللىكلەر بىلەن ئاغرىش، جىنسىي مۇناسىۋەتنىڭ كۆپ بولۇپ كېتىشى ...) دىن ھەيز توختاپ قېلىش، سۈيدۈك تۇتۇلۇش، ئۇنتۇغاقلىق، ئۆلۈك ھامىلە، ئومۇمىي بەدەنلىك سۇلۇق ئىششىق، چوڭ تەرەت راۋان بولماسلىق، ماغدۇرسىزلىنىش قاتارلىق ئالامەتلەر كۆرۈلىدۇ. بۇ خىل كېسەللىكلەرنى ۋاقتىدا داۋالىمىغاندا ئېغىر ئاقىۋەت كېلىپ چىقىدۇ. ھەيز توختاپ قېلىشنىڭ سەۋەبى ھەرخىل بولغاچقا، ھەيزنى راۋان قىلغۇچى دورىلارنى مۇۋاپىق تاللاپ ئىشلىتىشكە توغرا كېلىدۇ. ھەيزنى راۋان قىلغۇچى دورىلارنىڭ كۆپىنچىسىنىڭ تەبىئىتى قۇرۇق ئىسسىق ياكى ھۆل ئىسسىق بولىدۇ. بۇ خىل دورىلار ھەيزنى راۋان قىلىپ، ئورگانىزمنىڭ نورمال ماددا ئالمىشىشىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈش، بالىياتقۇ ۋە تۇخۇمداننىڭ خىزمىتىنى ياخشىلاش، تەبىئەتنى كۈچەيتىش خۇسۇسىيىتى ئارقىلىق ئورگانىزمنىڭ فىزىئولوگىيىلىك تەڭپۇڭلۇقىنى ساقلايدۇ. بۇ خىل خۇسۇسىيەتتىكى دورىلار ھەيزنى راۋان قىلغۇچى دورىلار دەيىلىدۇ. مەسىلەن: قۇرسى خىيارشەنبەر، قۇرسى مۇرمەككى II ، قۇرسى ئۇبھەل، مەجۇنى داۋائى خىيارشەنبەر I ، جاۋارىش تۇربۇت II ، ھەببى سەكبىنەچ IV ، ھەببى پەرفىيۇن I ھەمدە مەتبۇخى قەنتەرىيۇن، مەتبۇخى خىيارشەنبەر قاتارلىقلار.

قۇرسى خىيارشەنبەر

[تەركىبى]

خىيارشەنبەر ..... 60 گرام	بەدىيان ..... 10 گرام
سەبرە ..... 10 گرام	رۇم بەدىيان ..... 10 گرام
ئاچچىقتاۋۇز ..... 10 گرام	بىنەپشە ..... 10 گرام
تۇربۇت ..... 10 گرام	چۇچۇكبۇيا يىلتىزى ... 10 گرام
سىرىق ھىلىلە پوستى ... 10 گرام	مەستىكى..... 10 گرام
شورە قەلەمى ..... 10 گرام	

13999 201045 مەدىنە

[ياساش ئۇسۇلى] سەبرىنى ئېرىتىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، سەبرىنىڭ سۇيىگە دورا تالقانلىرىنى قوشۇپ يۇغۇرۇپ، 0.5 گرامدىن قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] ھەيزنى راۋانلاشتۇرۇش، قان تازىلاش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] سۇيدۇك تۇتۇلۇش، ھەيز تۇتۇلۇش، ھەيز ئاغرىتىپ كېلىش، قەۋزىيەت، دانىخورەك، مۇدۇر ـ چاقا چىقىش، قىچىشقاق قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 9 ~ 7 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى مۇرمەككى II

[تەركىبى]

مۇرمەككى	20 گرام	ئوردان	10 گرام
تۇربۇت	30 گرام	قەدىرمانە.....	10 گرام
سەكبىنەچ	10 گرام	يۇمغاقسۇت	10 گرام
جاۋاشىر	10 گرام	پىننە	10 گرام
ھىلگ	10 گرام	سۇزاپ يوپۇرمىقى	10 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] تۇربۇتنىڭ ياغىچىنى ئېلىۋېتىپ، باشقا دورىلار بىلەن قوشۇپ، يۇمشاق سوقۇپ، سۇدا يۇغۇرۇپ، 0.5 گرامدىن قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلىتىنى سۇرۇش، سۇيدۇك ۋە ھەيزنى راۋان قىلىش، ھامىلىنى چۈشۈرۈش، ھامىلدار بولۇشنىڭ ئالدىنى ئېلىش، تۇغۇتنى ئاسانلاشتۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ھەيز تۇتۇلۇش، ھەيز ئاز كېلىش، قىيىن تۇغۇت قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 9 ~ 7 دانە، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى ئۇبھەل

[تەركىبى]

ئۇبھەل	30 گرام	كۆدە ئۇرۇقى	10 گرام
ئاق قىچا	30 گرام	زىرە	10 گرام
سېرىقچېچەك	30 گرام	كەرەپشە ئۇرۇقى	10 گرام
رۇم بەدىيان	10 گرام	بەزرۇلبەنجى	10 گرام
ئىسپىغۇل	10 گرام	ئەپيۇن	5 گرام
خەشخاش ئۇرۇقى	10 گرام		

[ياساش ئۇسۇلى] ئەپيۇننى ئايرىم سالايە قىلىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تاسقاپ، دورا تالقانلىرىنى ئىسپىغۇل لوئابى بىلەن يۇغۇرۇپ، قائىدە بويىچە قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] ھەيزنى راۋان قىلىش، تۇسالغۇلارنى ئېچىش، ئاغرىق پەسەيتىش، يەل تارقىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ھەيز توتۇلۇش، ھەيز كەلمەسلىك قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 9 ~ 7 دانە، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەجۇنى داۋائى خىيارشەنبەر I

[تەركىبى]

خىيارشەنبەر	90 گرام	ئەنجۇر قېقى	30 گرام
قىزىلگۈل	10 گرام	تەرەنجىبىن	20 گرام
رەۋەن	30 گرام	كۆدە ئۇرۇقى	30 گرام
ھېلىلە كابىلى	90 گرام	ھەسەل	150 گرام
بەدىيان	30 گرام	شېكەر	150گرام

[ياساش ئۇسۇلى] خىيارشەنبەرنى ئايرىم چىلاپ شىرنىسىنى چىقىرىپ، ئۇنىڭدا شېكەرنى قىيام قىلىپ، چەككىلەنگەن ھەسەل بىلەن ئارىلاشتۇرۇپ، ئاندىن باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، تاسقاپ، قىيامغا ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] توسالغۇلارنى ئاچىدۇ، يالليۇغ قايتۇرىدۇ، ئىششىق ياندۇرىدۇ.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] مەزى بېزى يالليۇغى، مەزى بېزى چوڭىيىش، قۇلۇنجى، بالىياتقۇ يەللىك ئىششىقى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10～15 گرام تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

جاۋارىش تۇرىبۇت II

[تەركىبى]

ئاق تۇرىبۇت	8 گرام	گۇلدارچىن	5 گرام
سوقمۇنىيا	1 گرام	رەيھان	5 گرام
بوزۇغا	5 گرام	قەلەمپۇر	5 گرام
قېلىن دارچىن	5 گرام	قارىمۇچ	5 گرام
نېپىز دارچىن	5 گرام	ھەسەل	100 گرام
نېپىز زەنجىۋىل	5 گرام		

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى سوقۇپ تاسقاپ، ھەسەلنى چەككىلەپ، تالقانلارنى تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] توسالغۇلارنى ئېچىش، غەيرىي تەبىئىي بەلغەم خىلىتىنى سۈرۈش، يەل تارقىتىش، تەرەتنى يۇمشىتىش، ئاشقازان ۋە ئۇچەيلەرنىڭ خىزمىتىنى ياخشىلاش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] مۇپاسىل، نۇقرەس، يەلدىن بولغان بوغۇم ئاغرىقى، ئۇچەي توسۇلۇش، قەۋزىيەت قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، ھەر قېتىمدا 10 ～ 5 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ھەببى سەكبىنەچ IV

[تەركىبى]

سەكبىنەچ	30 گرام	سوقمۇنىيا	9 گرام
شەھمەنزەل	30 گرام		

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تالقانلاپ، قائىدە بويىچە سۇ بىلەن

نەمدەپ يۇغۇرۇپ ھەب تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبئىي بەلغەم خىلتىنى سۇرۇش، ئاشقازان ۋە ئۇچەينى قۇۋۇتلەش، توسالغۇلارنى ئېچىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئۇچەي توسۇلۇش، قەۋزىيەت، ئاشقازان ۋە ئۇچەينى سوغۇق يەل قاپلاش، يەل يۇرۇشمەسلىك قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 9 ~ 7 دانە تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ھەببى پەرفىيۇن I

[تەركىبى]

پەرفىيۇن	10 گرام	غارىقۇن	10 گرام
شەھمەنزەل	10 گرام	مۇقەل	10 گرام
سەكبىنەچ	10 گرام	سەبرە	20 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] مۇقەلنى سۇدا ئېرىتىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ يۇغۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبئىي بەلغەم خىلتىنى سۇرۇش، سۇيدۇك ۋە ھەيزنى راۋان قىلىش، ئۆپكىنى تازىلاش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] سوغۇقتىن بولغان پالەچ، لەقۋا، ئىستېرخا، سۇيدۇك تۇتۇلۇش، ھەيز تۇتۇلۇش، ئۇچەي ياللۇغى، ئۆپكە ياللۇغى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 7 ~ 5 دانە، كەچتە تاماقتىن كېيىن قايناق سۇ بىلەن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەتبۇخى قەنتەرىيۇن①

[تەبئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبئىي بەلغەم، سەۋدا خىلتىنى سۇرۇش؛ توسالغۇلارنى ئېچىش، سۇيدۇك ۋە ھەيزنى راۋانلاشتۇرۇش، تەرەتنى يۇمشىتىش.

---

① تەپسىلاتى 3 ـ بابتا.

مەتبۇخى خىيارشەنبەر①

[تەبىئىتى] ھۆل ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبىئىي سەۋدا خىلىتىنى سۇرۇش، سۈيدۈك ۋە ھەيزنى راۋانلاشتۇرۇش، توسالغۇلارنى ئېچىش، يالليۇغ قايتۇرۇش، تەرەتنى يۇمشىتىش.

① تەپسىلاتى 3 ـ بابتا.

ئون ئالتىنچى باب تەرلەتكۇچى دورىلار

تەرلىتىش تەسىرى كۈچلۈك بولغان دورىلار ئومۇملاشتۇرۇپ تەرلەتكۇچى دورىلار دەيىلىدۇ.

كلىنىكىدا كۆپ ئۇچرايدىغان بىر قىسىم كېسەللىكلەردە (يەنى زۇكام، نەزلە، كېزىك، ھەرخىل بوغۇم ئاغرىقلىرى، زىققە، يۆتەل ...) كېسەللىك ئەھۋالىغا قاراپ ماس ھالدىكى تەرلەتكۇچى دورىلارنى ئىشلىتىش ئارقىلىق تېرە تەر تۆشۈكچىلىرىنى ئېچىپ، كېسەل پەيدا قىلغۇچى ماددىلارنى بەدەن سىرتىغا چىقىرىپ تاشلاشقا توغرا كېلىدۇ. تەرلەتكۇچى دورىلارنى ئىشلەتكەندە دىققەت قىلمىسا ئېغىر ئاقىۋەتلەر كېلىپ چىقىدۇ. شۇڭا بۇ خىل دورىلارنى ئىشلەتكەندە ئىشلىتىش ۋاقتى ۋە مىقدارىغا ئالاھىدە دىققەت قىلىش كېرەك. بۇ خىل دورىلارنىڭ كۆپىنچىسىنىڭ تەبىئىتى قۇرۇق ئىسسىق ياكى ھۆل ئىسسىق بولۇپ، بۇ خىل دورىلار، تەرلىتىش خۇسۇسىيىتى ئارقىلىق ئورگانىزمنىڭ ماددا ئالمىشىشنى ياخشىلاپ، كېسەللىك ماددىسىنى تازىلايدۇ. بۇ خىل خۇسۇسىيەتتىكى دورىلار تەرلەتكۇچى دورىلار دەيىلىدۇ. مەسىلەن: ئابزەنى بابۇنە، ئابزەنى ئاموت، ئابزەنى ئەمەن، ئابزەنى شاھبەلۇت، ئابزەنى يەسمەن، ئابزەنى ئىكلىلمىلىك قاتارلىقلار.

ئابزەنى بابۇنە

[تەركىبى] 10 گرام ..... بابۇنە گۈلى 10 گرام ..... ئاسارۇن 10 گرام ..... ئىكلىلمىلىك 10 گرام ..... سېرىقچېچەك ئۇرۇقى 10 گرام ..... رەيھان 10 گرام ..... ئاق لەيلى يوپۇرمىقى 10 گرام ..... كەرەپشە يىلتىزى 10 گرام ..... پىرسىياۋشان

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى مۇۋاپىق مىقداردىكى سۇغا چىلاپ قاينىتىپ، يېرىمى قالغاندا دورا تېرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] سۈيدۈك ھەيدەش، توسالغۇلارنى ئېچىش، يالليۇغ قايتۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] دوۋساق ۋە سۈيدۈك يوللىرىدىكى ھەرخىل ئىشقىلار، دوۋساق ۋە سۈيدۈك يولى تاش كېسەللىكىگە قوشۇلۇپ كەلگەن ھەرخىل يۇقۇملىنىش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كېسەللىك ئەھۋالىغا قاراپ مۇۋاپىق مىقدارىدا قاينىتىپ، سۇ ھورىدا بىمارنى ئولتۇرغۇزۇلىدۇ.

ئابزەنى ئامۇت

[تەركىبى]

ئامۇت يوپۇرمىقى ..... 6 گرام　　ئانار پوستى ..... 3 گرام

موزا ..... 3 گرام　　قىزىلگۈل ..... 3 گرام

ئانار گۈلى ..... 3 گرام　　جۆيۈز ..... 3 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى مۇۋاپىق مىقداردىكى سۇغا چىلاپ، قاينىتىپ، يېرىمى قالغاندا دورا تېرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] قان توختىتىش، يىرىڭ تازىلاش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] سۈيدۈك يولى يۇقۇملۇق كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كېسەللىك ئەھۋالىغا قاراپ مۇۋاپىق مىقداردا ئىلىپ، هورىدا بىمارنى ئولتۇرغۇزۇلىدۇ.

ئابزەنى ئەمەن

[تەركىبى]

سېرىقچېچەك ..... 3 گرام　　بابۇنە گۈلى ..... 10 گرام

شۇمشا ئۇرۇقى ..... 10 گرام　　ئەنجۇر قېقى ..... 10 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى مۇۋاپىق مىقداردىكى سۇغا چىلاپ، قاينىتىپ، تېرىپ-لىرىنى سۈزۈۋېتىپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] ئىششىق تارقىتىش، يالۇغ قايتۇرۇش، ئاشقازاننى قۇۋۇەتلەش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] بالىياتقۇ بوينى يالۇغى، سۈيدۈك يول كېسەل-لىكلىرى، ئاشقازان ئاجىزلىقى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كېسەللىك ئەھۋالىغا ئاساسەن مۇۋاپىق مىقداردا ئىلىپ، هورىدا بىمارنى ئولتۇرغۇزۇلىدۇ.

ئابىزەنى شاھىبەللۇت

[تەركىبى]

شاھىبەللۇت ..... 3 گرام　　زەيتۇن يېغى..... 3 گرام

تاغ رەيھىنى ..... 3 گرام　　تۆمۇر پوقى ..... 3 گرام

موزا ..... 3 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى مۇۋاپىق مىقداردىكى سۇغا چىلاپ قاينىتىپ، سۈزۈۋېتىپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] پەي - مۇسكۇللارنى چىڭىتىش، قورۇش، قۇرۇتۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] سوڭى چىقىپ قېلىش، بالىيانقۇ چىقۇقى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كېسەللىك ئەھۋالىغا ئاساسەن مۇۋاپىق مىقدارىدا ئېلىپ، مەلۇم مىقداردىكى ھاراقتا چىلاپ، دورا سۈيىدە بىمارنى ئولتۇرغۇزۇلىدۇ.

[دىققەت قىلىدىغان ئىشلار] ئاغرىش، كۆيۈشۈش سېزىمى بولسا دورىغا بابۇنە، ئاق لەيلى ئۇرۇقى قوشۇش كېرەك، بىر سائەتتىن كېيىن مەقئەتنى شاپتول ياكى ئۆرۈك مېغىزى يېغىدا مايلاش كېرەك.

ئابىزەنى يەسمەن

[تەركىبى]

يەسمەن گۈلى ..... 30 گرام　　يەسمەن يوپۇرمىقى ... 20 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى مۇۋاپىق مىقداردىكى سۇغا چىلاپ قاينىتىپ، سۈزۈۋېتىپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] يىرىڭ تازىلاش، جاراھەت پۈتتۈرۈش، يالۇغ قايتۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] سۈيدۈك تامچىلاپ كېلىش، سۆزنەك جۇملىدىن سۈيدۈك يولى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كېسەللىك ئەھۋالىغا ئاساسەن مۇۋاپىق مىقدارىدا ئېلىپ، سۇ ھورىدا بىمارنى ئولتۇرغۇزۇلىدۇ.

ئابىزەنى ئىكىلىملىك

[تەركىبى]

ئىكىلىملىك ..... 30 گرام
بابۇنە ..... 30 گرام
قىزىلگۈل ..... 30 گرام
ئاق لەيلىگۈلى ..... 30 گرام
قۇرۇتۇلغان تاۋۇز شاپىقى ..... 15 گرام
پىرسىياۋشان ..... 15 گرام
ئۆشنە ..... 15 گرام
گۈل سەۋسەن يىلتىزى ... 15 گرام
بەدىيان يىلتىزى پوستى ..... 15 گرام
كاكىنەچ ..... 15 گرام
شۇمشا..... 15 گرام
دوقۇ ..... 5 گرام
نىلۇپەر گۈلى ..... 5 گرام

[ياساش ئۇسۇلى]

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] سۇيدۇك ھەيدەش، ئىششىق تارقىتىش، ياللۇغ قايتۇرۇش، يەل تارقىتىش، توسالغۇلارنى ئېچىش، تاش پارچىلاش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] بۆرەك ياللۇغى، دوۋساق ياللۇغى، بۆرەك ۋە دوۋساق تاش كېسەللىكى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كېسەللىك ئەھۋالىغا ئاساسەن مۇۋاپىق مىقداردا قاينىتىپ، سۇيىدە بىمار ئولتۇرغۇزۇلىدۇ.

ئون يەتتىنچى باب ئاغرىق پەسەيتكۈچى دورىلار

نېرۋىلارنىڭ زىيادە جىددىيلىك سېزىمىنى پەسەيتىپ، ئاغرىق توختىتىش تەسىرىنى بېرىدىغان دورىلار ئومۇملاشتۇرۇپ ئاغرىق پەسەيتكۈچى دورىلار دېيىلىدۇ.

ھەر خىل ئىچكى ـ تاشقى سەۋەبلەر (تۇرلۇك كېسەللىكلەرنىڭ ئاسارىتىدىن كېلىپ چىققان يەرلىك توقۇلمىلارنىڭ زەخمىلىنىشى، رېماتىزم، ھامىلدارلىقتىن بولغان بەل ئاغرىش، باش ئاغرىش، چىش ئاغرىش، ھۆللۈكتىن بولغان يۇرەك رېتىمسىزلىقى، گال ئاغرىقى قاتارلىقلار) دىن مەركىزى نېرۋا سىستېمىسى ۋە ئەتراپ نېرۋا سىستېمىسى زىيادە جىددىيلىشىپ سېزىمى ئېشىپ كېتىش سەۋەبىدىن ئاغرىق كۈچىيىپ، ئورگانىزمنىڭ نورمال فىزىئولوگىيىلىك خىزمىتى بۇزۇلۇش، ماددا ئالمىشىش قالايمىقانلىشىشتەك ئەھۋاللار كېلىپ چىقىدۇ. ۋاقتىدا داۋالىمىغاندا ئېغىر ئاقىۋەت كېلىپ چىقىدۇ. ئاغرىق پەيدا بولۇشنىڭ سەۋەبلىرى ھەرخىل بولغاچقا، ئاغرىق پەسەيتكۈچى دورىلارنى ئىشلەتكەندە سەۋەبىگە ئاساسەن مۇۋاپىق تاللاپ ئىشلىتىشكە توغرا كېلىدۇ. ئاغرىق پەسەيتكۈچى دورىلارنىڭ كۆپىنچىسىنىڭ تەبىئىتى قۇرۇق سوغۇق ياكى ھۆل سوغۇق بولىدۇ. بۇ دورىلار نېرۋىنى تىنچلاندۇرۇش، جىددىيلىكنى پەسەيتىش، نېرۋىلارنى قۇۋۋەتلەش، زەخمىلەرنى پۈتتۈرۈش، ئاغرىق پەسەيتىش تەسىرىنى بېرىدۇ. بۇ خىل خۇسۇسىيەتتىكى دورىلار ئاغرىق پەسەيتكۈچى دورىلاردۇر. مەسىلەن: مەجۇنى بەرشىشا، مەجۇنى پولۇنىيا، مەجۇنى داۋائى ئەپيۇن، ھەببى شىپا، خەشخاش گۈلى يېغى، رەۋغىنى موم I ، رەۋغىنى دەھتۇرە، ئاغرىق توختىتىش زىمادى، زىمادى ئەپيۇن، زىمادى مۇسەككىن، مەتبۇخى مۇپاسىل ھەمدە قۇرسى ئەپيۇن، شەربىتى خەشخاش II قاتارلىقلار.

مەجۇنى بەرشىشا

[تەركىبى]

ئەپيۇن ..... 5 گرام
پەرپىيۇن..... 10 گرام
سۇمبۇل ..... 10 گرام
ئاقىرقەرھا ..... 10 گرام
بەزرۇلبەنجى ..... 10 گرام
ئاقمۇچ ..... 10 گرام
قارىمۇچ ..... 10 گرام
زەپەر ..... 5 گرام
ھەسەل..... 500 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تالقانلاپ، ھەسەلنى قىيام قىلىپ، ئىلمان ھالەتتە زەپەرنى، ئاندىن تالقانلارنى تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ قوشۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] ئاغرىق پەسەيتىش، بەدەننى قىزىتىش، ھۆللۈكنى قۇرۇتۇش، سوغۇق يەلنى ھەيدەش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] لەقۋا، پالەچ، چىش ئاغرىقى (سوغۇقتىن بولغان)، باش ئاغرىقى، پۇت - قول ئېغىرلىقى قاتارلىقلار ئۈچۈن ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] تاماقتىن كېيىن كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 3～5 گرام ئىستېمال قىلىنىدۇ.

[ئەسكەرتىش] بالىلارغا بېرىشكە بولمايدۇ.

مەجۇنى پولۇنىيا

[تەركىبى]

سۆئلەپ مىسرى	35 گرام	سۇمبۇل	10 گرام
قىزىل بەھمەن	30 گرام	ئاقىرقەرھا	10 گرام
بادام مېغىزى	60 گرام	زەنجىۋىل	10 گرام
جۇزبۇۋا	30 گرام	قەلەمپۇر	10 گرام
بەسباسە	30 گرام	ئەپيۇن	40 گرام
بەدىيان	30 گرام	زەپەر	100 گرام
خولىنجان	20 گرام	ئىپار	15 گرام
دارچىن	20 گرام	ئەنبەر	10 گرام
ئۇدىبلسان	20 گرام	ئالتۇن ۋاراق	50 دانە
ئاق بەھمەن	20 گرام	كۈمۈش ۋاراق	30 دانە
قارىمۇچ	10 گرام	ئاق شېكەر	1000 گرام
بەزرۇلبەنجى	10 گرام	ناۋات	1250 گرام
پەرفىيۇن	10 گرام	ھەسەل	2000 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى سوقۇپ، ئەلگەكتىن ئۆتكۈزۈپ، ھەسەل، شېكەر، ناۋاتلارنى قېيام قىلىپ، ئىپار، ئەنبەر، زەپەر، ئەپيۇن قاتارلىقلارنى ئايرىم سالايە قىلىپ، قېيام سۇۋۇغاندا سېلىپ مەجۇن تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] ئاغرىق پەسەيتىش، ئىششىق ياندۇرۇش، ئومۇمىي بەدەننى قۇۋۋەتلەش، قىزىتىش، باھنى قۇۋۋەتلەش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] باش ئاغرىقى، جىنسىي ئاجىزلىق، نېرۋا ئاجىزلىق، مەنىي تۇتالماسلىق، ئاياللار كېسەللىكلىرى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] تاماقتىن كېيىن كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 3～5 گرام ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەجۇنى داۋائى ئەپيۇن

[تەركىبى]

ئەپيۇن ..... 10 گرام	قاراسونا ئۇرۇقى..... 10 گرام
بەزرۇلبەنجى ..... 10 گرام	بۇغداي ..... 10 گرام
ئىتياڭقى ..... 10 گرام	ھەسەل ..... 150 گرام
سازەج ھىندى..... 10 گرام	

[**ياساش ئۇسۇلى**] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، چەككىلەنگەن ھەسەلگە ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[**تەبىئىتى**] قۇرۇق سوغۇق.

[**خۇسۇسىيىتى**] ئاغرىق پەسەيتىش، تىنچلاندۇرۇش، سېزىمسىزلاندۇرۇش، ئۇيقۇ كەلتۈرۈش، قورۇش، قۇرۇتۇش، تۇتۇش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] ھەرخىل سەۋەبلەردىن بولغان قاتتىق ئاغرىقلار، باش ئاغرىقى، ئۇيقۇسىزلىق، مەنىي تۇتالماسلىق قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۇندە 2 قېتىم، ھەرقېتىمدا 10～15 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ھەببى شىپا

[تەركىبى]

رەۋەن..... 30 گرام	خەشخاش ئۇرۇقى ..... 20 گرام
زەنجىۋىل ..... 15 گرام	جوز ..... 5 گرام
ئەرەب يېلىمى..... 15 گرام	ھەسەل ..... 100 گرام

[**ياساش ئۇسۇلى**] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تالقانلاپ، ھەسەلگە ئارىلاشتۇرۇپ خېمىر قىلىپ، سېرىق پۇرچاق چوڭلۇقىدا كۇمىلاچ قىلىنىدۇ.

[**تەبىئىتى**] قۇرۇق ئىسسىق.

[**خۇسۇسىيىتى**] ئاغرىق پەسەيتىش، قىزىتما چۈشۈرۈش، چوڭ تەرەتنى يۇمشىتىش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] ھەر خىل باش ئاغرىقلىرى، يالىلۇغلىنىشلىق كېسەللىكلەر، ئۇچەي كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۇندە ئىككى ۋاخ، ھەر قېتىمدا 2～3 تال ئىستېمال قىلىنىدۇ.

خەشخاش گۈلى يېغى

[تەركىبى]

خەشخاش گۈلى ..... 200 گرام كۈنجۈت يېغى ..... 200 مىللىلىتىر

[ياساش ئۇسۇلى] كۈنجۈت يېغىغا خەشخاش گۈلىنى ئارىلاشتۇرۇپ، ئاپتاپقا 30 كۈن تۇرغۇزۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] ئاغرىق پەسەيتىش، يۆتەل توختىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] باش ئاغرىقى، ھەر خىل بوغۇم ئاغرىقى، شاخچە كاناي ياللۇغى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] يەرلىك ئورۇنغا سۈركىلىدۇ.

رەۋغىنى موم I

[تەركىبى]

ئاق موم..... 20 گرام بابۇنە ..... 2 گرام

ئۆردەك يېغى ..... 20 گرام ئەپيۇن ..... 2 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] ئاق موم بىلەن ئۆردەك يېغىنى ئېرىتىپ، ئۇستىگە بابۇنە بىلەن ئەپيۇننى يۇمشاق سوقۇپ، تاسقاپ قوشۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] ئاغرىق توختىتىش، ئىششىق قايتۇرۇش، سىلىقلاشتۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ھەر خىل بوغۇم ئاغرىقلىرى، بالىياتقۇ ئىششىقى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كېسەللىك ئەھۋالىغا ئاساسەن مۇۋاپىق مىقداردا يەرلىك ئورۇن مايلىنىدۇ.

[ئەسكەرتىش] بالىياتقۇ ئىششىقىغا ئىشلەتكەندە، داكىغا مىلاپ كۈندە 2 ~ 1 قېتىم جىنسىي يولغا كىرگۈزۈلىدۇ.

رەۋغىنى دەھتۇرە

[تەركىبى]
ئىتياشقى ئۇرۇقى..... 40 گرام
[ياساش ئۇسۇلى] ياغ تارتىش ماشىنىسىدا يېغى ئېلىنىدۇ.
[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.
[خۇسۇسىيىتى] ئاغرىق پەسەيتىش، تىنچلاندۇرۇش، ئىششىق قايتۇرۇش، سوغۇق يەللەرنى تارقىتىش، ماددىلارنى قويۇلدۇرۇش، چىڭىتىش.
[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] رېماتىزم، پالەچ، لەقۋا، مەنىي يۇرۇپ كېتىش، ئۇيقۇسىزلىق قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كېسەللىك ئەھۋالىغا ئاساسەن مۇۋاپىق مىقداردا يەرلىك ئورۇنغا سۈركىلىدۇ.

ئاغرىق توختىتىش زىمماتى

[تەركىبى]
ئاق موم ..... 5 گرام
سەمغى ئەرەبى ..... 5 گرام
خەشخاش ئۇرۇقى ..... 10 گرام
كەپتەر مايىقى..... 10 گرام
زەيتۇن يېغى ... 100 مىللىلىتىر
[ياساش ئۇسۇلى] ئاۋۋال زەيتۇن يېغىنى بىر قاچىغا سېلىپ قىزىتىپ، ئۇستىگە سەمغى ئەرەبى بىلەن ئاق مومنى سېلىپ ئېرىتىپ، ئاندىن قالغان دورىلارنى تالقانلاپ سېلىپ، ئارىلاشتۇرۇپ زىمات تەييارلىنىدۇ.
[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.
[خۇسۇسىيىتى] ئاغرىق پەسەيتىش.
[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] باش ئاغرىقى، بوغۇم ئاغرىقى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] يەرلىك ئورۇنغا سۈركىلىدۇ.

زىمادى ئەپيۇن

[تەركىبى]
ئەپيۇن ..... 2 گرام
زەپەر ..... 2 گرام
مەدەستان ..... 5 گرام
قەلەي پوقى ..... 3 گرام

گۈل يېغى ..... 3 مىللىلىتىر
[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، گۈل يېغىدا يۇغۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.
[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.
[خۇسۇسىيىتى] ئاغرىق پەسەيتىش، جاراھەت پۈتتۈرۈش.
[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئاشقازان يارىسى، ھەر خىل سىرتقى زەخمىلەنگەنشلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كېسەللىك ئەھۋالىغا ئاساسەن مۇۋاپىق مىقداردا يەرلىك ئورۇنغا چېپىلىدۇ.

زىمادى مۇسەككىن

[تەركىبى]
قىزىلگۈل ..... 30 گرام قارا كۆز بەدىيان ..... 30 گرام
ئارپىبەدىيان ..... 30 گرام بەزرۇلبەنجى ..... 30 گرام
بىخ كەبىر ..... 30 گرام قۇسته يېغى ..... 20 مىللىلىتىر
[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، قۇسته يېغىدا يۇغۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.
[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.
[خۇسۇسىيىتى] ئاغرىق پەسەيتىش، پەي - نېرۋىلارنى قۇۋۋەتلەش.
[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] بۆرەك سانجىقىغا ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كېسەللىك ئەھۋالىغا ئاساسەن مۇۋاپىق مىقداردا يەرلىك ئورۇنغا چېپىلىدۇ.

مەتبۇخى مۇپاسىل

[تەركىبى]
سۆرۈنجان ..... 30 گرام شاھتەررە ..... 30 گرام
شوخلا ..... 20 گرام بىنەپشە ..... 15 گرام
كاسنە ئۇرۇقى ..... 15 گرام چۇچۇكبۇيا يىلتىزى ... 20 گرام
پىرسىياۋشان ..... 15 گرام خەشخاش ئۇرۇقى ..... 15 گرام
ئاق لەيلى ئۇرۇقى ..... 20 گرام گۈلقەنت ..... 60 گرام
[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى چالا سوقۇپ، 1500 مىللىلىتىر سۇغا بىر سوتكا چىلاپ، قاينىتىپ يېرىمى قالغاندا تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، گۈلقەنت سېلىپ ئارىلاشتۇرۇپ

تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] ئاغرىق پەسەيتىش، ئىششىق ياندۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ھەر خىل سەۋەبتىن بولغان رېماتىزملىق بوغۇم ياللۇغلىرىغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 30～50 مىللىلىتىر ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى ئەپيۇن①

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] تۇتۇش، ئاغرىق پەسەيتىش، ئۇيقۇ كەلتۈرۈش، تىنچلاندۇرۇش.

شەربىتى خەشخاش Ⅱ②

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] كاناي ۋە ئۆپكىنى قۇۋۇەتلەپ، يۆتەل پەسەيتىش، تىنچلاندۇرۇش.

---

① تەپسىلاتى 18 ـ بابتا.

② تەپسىلاتى 25 ـ بابتا.

ئون سەككىزىنچى باب قابىز
(تۇتقۇچى) دورىلار

تۇتۇش تەسىرى بولغان دورىلار، ئەزا توقۇلمىلارنىڭ بوشاپ كېتىشى، كېڭىيىپ كېتىشى، تۇتۇش قۇۋۋىتىلىرىنىڭ ئاجىزلاپ كېتىشىدىن كېلىپ چىققان كېسەللىك (يەنى سوڭگ چىقىپ قېلىش، بالىياتقۇ چىقۇقى، مەنى تۇتالماسلىق، ئاق خۇن كۆپ كېلىش، كۆپ تەرلەش، ئۇزۇن ۋاقىت ئىچى سۇرۇش، تەرەتتىن قان كېلىش ...) ئالامەتلىرىگە قارىتا ئىشلىتىلىدۇ. بۇنداق كېسەللىكلەرنى ۋاقتىدا داۋالىمىغاندا ئېغىر ئاقىۋەت كېلىپ چىقىدۇ.

كلىنىكىدا ئورگانىزمنىڭ تۇتۇش قۇۋۋىتى ئاجىزلىشىدىن بولغان كېسەللىك ئالامەتلىرى بىر قەدەر كۆپ ئۇچرىغانلىقتىن، قابىز دورىلارنىڭ ئىشلىتىلىشى بىر قەدەر كەڭ بولىدۇ. بۇ تۈردىكى دورىلارنىڭ قورۇش، قۇرۇتۇش، چىڭىتىش تەسىرى ئالاھىدە ياخشى بولۇپ، كۆپ ساندىكىلىرىنىڭ تەبىئىتى قۇرۇق سوغۇق ياكى قۇرۇق ئىسسىق بولىدۇ.

بۇ خىل دورىلارنى ئىشلەتكەندە دورىنىڭ مىقدارى ۋە ئىشلىتىلىش ۋاقتىغا دىققەت قىلىش كېرەك. چۈنكى بۇ خىل دورىلار كېسەللىك ماددىلىرىنىڭ بەدەندىن چىقىپ كېتىشىگە توسقۇنلۇق قىلىدىغانلىقى ئۈچۈن، كېسەللىكلەرنىڭ دەسلەپكى مەزگىلىدە ياكى غەيرىي تەبىئىي خىلىتلاردىن بولغان كېسەللىكلەردە، غەيرىي تەبىئىي خىلىتلارنى پىشۇرۇشتىن ئىلگىرى ئالدىراپ ئىشلىتىشكە بولمايدۇ. مەسىلەن: جىگدە شەربىتى، مۇمسىك شەربىتى، ئەرقى پاقىيوپۇرمىقى، ئەرقى تۇخۇمى قىمىقۇ، سۇفۇپى زىيابىت I، سۇفۇپى زىيابىت II، سۇفۇپى تىيىن II، سۇفۇپى مۇمسىك، سۇفۇپى دارچىن، سۇفۇپى تاباشىر، سۇفۇپى كۆكنار گۈلى، سۇفۇپى قابىز I، سۇفۇپى قابىز II، سۇفۇپى قابىز III، سۇفۇپى رەيھان، سۇفۇپى كۇندۇر مۇرەككەپ، سۇفۇپى سۇماق، سۇفۇپى زىرشىك، سۇفۇپى سىلسىل بەۋىل، سۇفۇپى شاھى بەللۇت، سۇفۇپى سەيلان، سۇفۇپى سۇرئىتى ئىنزال، سۇفۇپى ئېھتىلام، سۇفۇپى گۈلنار، مەجۇنى مۇمسىك، مەجۇنى كۇندۇر، مەجۇنى مۇمسىك مۇقەۋۋى، مەجۇنى سالاجىت، مەجۇنى كۇندۇر، مەجۇنى داۋائى سىلسىل بەۋىل، مەجۇنى داۋائى قابىز، جاۋارىش كۇندۇر II، جاۋارىش تاباشىر I، جاۋارىش تاباشىر II، جاۋارىش لىسانۇل ئاساپىر، جاۋارىش كۇندۇر، جاۋارىش كاپۇر، جاۋارىش خەرنوب، جاۋارىش ھەببۇلئاس، جاۋارىش سۇماق، ئىترىفىل كىشمىش، ھەببى سالاجىت I، ھەببى ئىمساك I، ھەببى ئىمساك II، ھەببى ئىمساك III، ھەببى سالاجىت II، ھەببى تاباشىر قابىز، ھەببى سۇماق، ھەببى

مۇمسىك I ، ھەببى مومسىك II ، قۇرسى بەللۇت I ، قۇرسى بەللۇت II ، قۇرسى زىيابىت I ، قۇرسى زىيابىت II ، قۇرسى زىيابىت III ، قۇرسى ئىسھال، قۇرسى تاباشىر I ، قۇرسى تاباشىر II ، قۇرسى ئاقاقىيا، قۇرسى كاپۇر، قۇرسى مۇمسىك، قۇرسى ئىمساك I ، قۇرسى سۇماق I ، قۇرسى سۇماق II ، قۇرسى ئەپيۇن، قۇرسى تاباشىر، قۇرسى گۈلنار، قۇرسى پوستى خەشخاش، قۇرسى تاباشىر كاپۇرى، قۇرسى كۇندۇر I ، قۇرسى كۇندۇر II ، قۇرسى دىئابىت I ، قۇرسى دىئابىت II ، قۇرسى ئىمساك II ، قۇرسى تۇخۇمى خىرپە، نۇتۇلى ھاپىزجەنىن، نۇتۇلى ھابىس، نۇتۇلى خۇرۇجى مەقئەت، زىمادى مەقئەت ھەمدە گىلاس شەربىتى، ئانار چېچىكى گۈلقەنتى، سۇفۇپى گىل ئەرمىنى، سۇفۇپى نەفسوددەم، سۇفۇپى مۇسەككىن دەم، سۇفۇپى كەتان، سۇفۇپى سەمغى ئەرەبى، قۇرسى ھەببۇلئاس، سۇفۇپى قانىسە، سۇفۇپى ھەببى رۇمان قاتارلىقلار.

جىگدە شەربىتى

[تەركىبى]

جىگدە ..... 200 گرام شېكەر ..... 300 گرام

[**ياساش ئۇسۇلى**] جىگدىنى پاكىز تازىلاپ، بىر لىتىر سۇغا چىلاپ قاينىتىپ، تىرىپلىرىنى سۇزۇۋېتىپ، سۇيىگە شېكەرنى سېلىپ قىيام قىلىپ تەييارلىنىدۇ.

[**تەبئىتى**] قۇرۇق سوغۇق.

[**خۇسۇسىيىتى**] تۇتۇش، نېرۋىنى تىنچلاندۇرۇش، بەدەننى قۇۋۋەتلەش، تالىنىڭ خىزمىتىنى ياخشىلاش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] بەدەن ئاجىزلىق، ئىچ سۇرۇش، سۇرئىتى ئىنىرال كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۇندە ئۇچ قېتىم 30 مىللىلىتىردىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مۇمسىك شەربىتى

[تەركىبى]

كۇندۇر ..... 15 گرام بەلىلە ..... 25 گرام

ئانار گۈلى ..... 15 گرام بەللۇت ..... 15 گرام

تاغ كەرەپشىسى ..... 10 گرام　　قارا هېلىله ..... 25 گرام
جۇۋننه ..... 10 گرام　　يۇمغاقسوت ئۇرۇقى ... 15 گرام
سيادان ..... 15 گرام　　ئامىله ..... 10 گرام
سېرىق هېلىله ..... 25 گرام　　هەسەل ..... 300 گرام

[**ياساش ئۇسۇلى**] دورىلارنى چالا سوقۇپ، 1.5 لىتىر سۇغا سەككىز سائەت چىلاپ، قاينىتىپ، تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، سۈيىگە هەسەل قوشۇپ، قىيام قىلىپ تەييارلىنىدۇ.

[**تەبىئىتى**] قۇرۇق سوغۇق.

[**خۇسۇسىيىتى**] تۇتۇش، توختىتىش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] مەنىي بالدۇر كېتىش، سۈيدۈك تۇتالماسلىق، كېچىسى سىيىپ يېتىش قاتارلىق كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۈندە ئىككى قېتىم، هەر قېتىمدا 30 مىللىلىتىردىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئەرقى پاقىيوپۇرمىقى

[**تەركىبى**]

پاقىيوپۇرماق ئۇرۇقى ... بىر كىلوگرام　　سۇ ..... بەش لىتىر

[**ياساش ئۇسۇلى**] ئەرقى كاسىنه بىلەن ئوخشاش.

[**تەبىئىتى**] هۆل سوغۇق.

[**خۇسۇسىيىتى**] تۇتۇش، قان توختىتىش، قىزىتما قايتۇرۇش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] قان تولغاق، بوۋاسىر، هەيز كۆپ كېلىش، ئىچ سۇرۇش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۈندە ئۈچ قېتىم، هەر قېتىمدا 50 مىللىلىتىردىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئەرقى تۇخۇمى قىمىقۇ

[تەركىبى]
پاقىيوپۇرمىقى ئۇرۇقى..... 700 گرام زىخ ..... 200 گرام
يۇمغاقسۇت ئۇرۇقى ..... 100 گرام سۇ ..... 8 لىتىر

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى ئەرەق قازىنىغا چىلاپ بىر سوتكا تۇرغۇزۇپ ئاندىن قاينىتىپ پارلاندۇرۇپ، سوۋۇتۇپ تېمىتىش ئارقىلىق 3 لىتىر ئەرەق ئېلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] تۇتۇش، قىزىتما چۈشۈرۇش، ئۇسسۇزلۇق پەسەيتىش، ماددىلارنى قويۇلدۇرۇش، قان توختىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئىسسىقتىن بولغان ھەر خىل قىزىتمىلىق كېسەللىكلەر، غەيرىي تەبئىي سەپرا خىلىتىدىن بولغان ئىچى سۇرۇش، قان تولغاق، ئۇچەي كېزىكى، كۆپ تەرلەش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۇندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 100～50 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سۇفۇپى زىيابىت I

[تەركىبى]
سەمغى ئەرەبى ..... 30 گرام بىنەپشە ..... 20 گرام
ئانار گۈلى ..... 25 گرام ئاق سەندەل ..... 10 گرام
مەرۋايىت ..... 5 گرام سېمىزئوت ئۇرۇقى ... 20 گرام
سەدەپ ..... 5 گرام گاۋزىبان..... 10 گرام
بىخ مارجان ..... 3 گرام ئۇستقۇددۇس ..... 10 گرام
گىل ئەرمىنى..... 15 گرام ئۇد ھىندى..... 10 گرام
كەتىرا ..... 20 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] سەدەپ، بىخ مارجانلارنى كۆيدۇرۇپ سالايە قىلىپ، يېلىم دورىلارنى ئايرىم - ئايرىم سالايە قىلىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ ھەممىسىنى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] تۇتۇش، ھۆللۈكنى قۇرۇتۇش، قەنت ئالمىشىشنى ياخشىلاش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] قەنت سېيىش كېسىلىگە ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئۈچ قېتىم، ھەر قېتىمدا 10 گرامدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سۇفۇپى زىيابىت II

[تەركىبى]
ئاق سەندەل ..... 30 گرام
نىشاستە ..... 30 گرام
كەتىرا ..... 40 گرام
ئوسۇك ئۇرۇقى ..... 40 گرام
سېمىزئوت ئۇرۇقى ..... 40 گرام
گىل ئەرمىنى ..... 20 گرام
ئانارگۈلى ..... 20 گرام
سۇماق ..... 50 گرام
بەللۇت ..... گرام
[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تالقان تەييارلىنىدۇ.
[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.
[خۇسۇسىيىتى] سۇيدۇكنى تۇتۇش، بۆرەكنى كۈچەيتىش.
[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] قەنت سېيىش كېسىلىگە ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10～15 گرام ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سۇفۇپى تىيىن II

[تەركىبى]
ئىسپىغۇل ..... 10 گرام
رەيھان ئۇرۇقى ..... 10 گرام
نىشاستە ..... 10 گرام
سەمغى ئەرەبى..... 10 گرام
گىل ئەرمىنى..... 10 گرام
تاباشىر ..... 10 گرام
[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تالقان تەييارلىنىدۇ.
[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.
[خۇسۇسىيىتى] تۇتۇش، غەيرىي تەبىئىي سەپرا ۋە قان خىلىتىنىڭ ئۆتكۈرلىكىنى پەسەيتىش، ئىچى سۇرۇشنى توختىتىش، قاتارلىقلارغا شىپا بولىدۇ.
[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبىئىي سەپرا ۋە قان خىلىتىدىن بولغان ئىچ سۇرۇشلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 10～15 گرام ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سۇفۇپى مۇمسىك

[تەركىبى]

بەللۇت	30 گرام	كۇندۇر	10 گرام
تاباشىر	10 گرام	ئانارگۈلى	10 گرام
يۇمغاقسۇت ئۇرۇقى	10 گرام	سۆئلەپ	10 گرام
موزا	10 گرام	سەئىدى كوفى	10 گرام
مەۋسەل	10 گرام	ناۋات	100 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] يۇمغاقسۇت ئۇرۇقىنى سارغايتىپ قورۇپ، يېلىم دورىلارنى ئايرىم سالايە قىلىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] بۆرەك ۋە باھنى قۇۋۋەتلەش، مەنىي تۇتۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] كۆپ ئېھتىلام بولۇش، ئىچى ئۆتۈش، قاناش خاراكتېرلىك كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۇندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 5～7 گرام ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سۇفۇپى دارچىن

[تەركىبى]

خەشخاش ئۇرۇقى	15 گرام	كەتىرا	20 گرام
كۇنجۇت	20 گرام	قىزىل بەھمەن	20 گرام
پىستە مېغىزى	20 گرام	ئاق بەھمەن	20 گرام
دارچىن	40 گرام	قاقىلە.....	20 گرام
تاۋۇز ئۇرۇقى مېغىزى	20 گرام	شاقاقۇل.....	20 گرام
زاراڭزا ئۇرۇقى مېغىزى	20 گرام	تۇدەرى	20 گرام
تاتلىق بادام مېغىزى	20 گرام	مەستىكى.....	10 گرام
ئاق مەۋسەل	20 گرام	بوزىدان	10 گرام
قارا مەۋسەل	20 گرام	ئاقىرقەرھا	10 گرام
نىشاستە	20 گرام	شېكەر	500 گرام
سەمغى ئەرەبى	20 گرام		

[ياساش ئۇسۇلى] مېغىز دورىلارنى ئايرىم - ئايرىم ئېزىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ ئارىلاشتۇرۇپ، شېكەر قوشۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] مەنپي تۈتۈش، ھۆللۈكنى يوقىتىش، باھنى كۈچەيتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] سۈرئىتى ئىنزال، باھ ئاجىزلىقى، ئاق خۇن كۆپىيىش كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10 گرامدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سۇفۇپى تاباشىر

[تەركىبى]

تاباشىر ..... 10 گرام	سەمغى ئەرەبى (ئەرەب پېلىمى) ... 10 گرام
ئانار ئۇرۇقى ..... 10 گرام	ھەببۇلئاس ..... 10 گرام
مەستىكى..... 10 گرام	قىزىلگۈل ..... 10 گرام
كەتىرا..... 10 گرام	گىل ئەرمىنى..... 10 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، تاسقاپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] تۈتۈش، ئىچ سۈرۈشنى توختىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] بالىلارنىڭ ئىچ سۈرۈش كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 10 گرامدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سۇفۇپى كۆكنار گۈلى

[تەركىبى]

كۆكنار گۈلى ..... 3 گرام	گىل مەختۇم ..... 3 گرام
سەمغى ئەرەبى ..... 3 گرام	زىخ ..... 6 گرام
قىزىلگۈل ..... 6 گرام	پاقىيوپۈرمىقى ئۇرۇقى ..... 6 گرام
سۇماق ..... 6 گرام	تاباشىر ..... 6 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] سەمغى ئەرەبى بىلەن تاباشىرنى ئايرىم - ئايرىم سالايە قىلىپ

سوقۇپ، ئاندىن باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تاسقاپ، ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى "NDA Ⅱ"] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] تۇتۇش، ئاغرىق پەسەيتىش، قىزىتما پەسەيتىش، قان توختىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئىچى سۇرۇش، قانلىق ئىچى سۇرۇش، ئۇچەي ياللۇغى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10～5 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سۇفۇپى قابىز Ⅰ

[تەركىبى]

ئانار ئۇرۇقى	80 گرام	كۆكنار پوستى	20 گرام
نىشاستە	80 گرام	پاقىيوپۇرمىقى ئۇرۇقى ...	40 گرام
پىستە پوستى	80 گرام	شېكەر	500 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، تاسقاپ تالقان تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] تۇتۇش، قان توختىتىش، ئاغرىق پەسەيتىش، ياللۇغ قايتۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئىچى سۇرۇش، قان تولغاق، ئۇچەي ياللۇغى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، 10～5 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سۇفۇپى قابىز Ⅱ

[تەركىبى]

ئانار ئۇرۇقى	15 گرام	بېھى ئۇرۇقى	10 گرام
گىل ئەرمىنى	15 گرام	ئاق لەيلى ئۇرۇقى	6 گرام
گىل مەختۇم	15 گرام	تاباشىر	6 گرام
ئۇزۇم ئۇرۇقى	15 گرام	ئۇد قمارى	3 گرام
سەمغى ئەرەبى	10 گرام	مەستىكى	3 گرام
سۇماق	10 گرام		

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى ئايرىم ـ ئايرىم ھالدا سوقۇپ، تاسقاپ ئارىلاشتۇرۇپ

تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] تۇتۇش، قورۇش، قۇرۇتۇش، قان توختىتىش، ئارتۇق گۆشلەرنى يوقىتىش، جاراھەت پۈتتۈرۈش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] كونا ئىچى سۇرۇش، بوۋاسىر، مەقئەت ئاقمىسى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10～5 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سۇفۇپى قانىز Ⅲ

[تەركىبى]

كەھرىۋا ..... 15 گرام	كۆيدۈرۈلگەن سىماب ... 5 گرام
بىخ مارجان ..... 5 گرام	تۆشۈكى يوق موزا ..... 15 گرام
قۇرۇق يۇمغاقسۇت ..... 5 گرام	شاھى بەللۇت ..... 15 گرام
سۇماق ..... 5 گرام	قەلەمپۇر ..... 15 گرام
قۇندۇز قەھرى ..... 5 گرام	ئانارگۈلى ..... 15 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] كەھرىۋا بىلەن بىخ مارجاننى كۆيدۈرۈپ ئايرىم سالايە قىلىپ، باشقا دورىلارنى ئايرىم سوقۇپ، تاسقاپ، ھەممىسىنى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] تۇتۇش، قان توختىتىش، قورۇش، قۇرۇتۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] قانلىق بوۋاسىر، ھەيز توختىماسلىق، مەنىي تۇتالماسلىق، مەنىي يۇرۇپ كېتىش، ئىچى سۇرۇش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10～5 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سۇفۇپى رەيھان

[تەركىبى]

رەيھان ئۇرۇقى ..... 30 گرام	خەشخاش ئۇرۇقى ..... 30 گرام
نامازشام گۈلى ئۇرۇقى ..... 30 گرام	سەمغى ئەرەبى ..... 45 گرام
پىدىگەن ئۇرۇقى ..... 30 گرام	گىل ئەرمىنى ..... 45 گرام

ئىسپىغۇل ..... 60 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، تاسقاپ تالقان تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] تۇتۇش، قان توختىتىش، ئاغرىق پەسەيتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] قان تولغاق، ئىچى سۇرۇش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۇندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10～5 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سۇفۇپى كۇندۇر مۇرەككەپ

[تەركىبى]

كۇندۇر ..... 20 گرام　　نامازشام گۈلى ئۇرۇقى ... 10 گرام

سەئدى كۇفى ..... 10 گرام　　خەشخاش ئۇرۇقى ..... 10 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، تاسقاپ تالقان تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] تۇتۇش، ئىششىق قايتۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئىچى سۇرۇش، قان تولغاق قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۇندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10～5 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سۇفۇپى سۇماق

[تەركىبى]

سۇماق ..... 5 گرام　　ئانارگۈلى ..... 3 گرام

نامازشام گۈلى ئۇرۇقى ... 5 گرام　　سەمغى ئەرەبى ..... 2 گرام

مەستىكى ..... 3 گرام　　ئۇزۇم ئۇرۇقى ..... 2 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تاسقاپ تالقان تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] تۇتۇش، ئاشقازاننى قۇۋۇتلەش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئىچى سۇرۇش، ئاشقازان ئاجىزلىقى قاتارلىقلا-

رغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10～5 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سۇفۇپى زىرشك

[تەركىبى]

زىخ	10 گرام	زەنجىۋىل	10 گرام
ئانار ئۇرۇقى	10 گرام	خەشخاش ئۇرۇقى	10 گرام
سۇماق.....	10 گرام	ئاق ناۋات	20 گرام
جۇۋنە	10 گرام		

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، تاسقاپ تالقان تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] تۇتۇش، قۇرۇتۇش، غەيرىي تەبىئىي قان ۋە سەپرا خىلىتىنىڭ ئۆتكۈرلۈكىنى پەسەيتىش، ئاشقازاننى قۇۋۋەتلەش، يەل تارقىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبىئىي سەپرا، قان خىلىتىدىن كېلىپ چىققان كېسەللىكلەر، ئىچى سۇرۇش، ئاشقازان ئاجىزلىقى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10～5 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىشلىتىلىدۇ.

سۇفۇپى سىلسىل بەۋىل

[تەركىبى]

نامازشام گۈلى ئۇرۇقى	10 گرام	ئانار گۈلى	10 گرام
سەئدى كۈفى	10 گرام	سەمغى ئەرەبى.....	10 گرام
كۈندۇر	10 گرام	سۇمبۇل	10 گرام
نارمىشكى	10 گرام		

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، تاسقاپ تالقان تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] تۇتۇش، قۇرۇتۇش، ئاغرىق پەسەيتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] سۇيدۇك تۇتالماسلىق، قەنت سېيىش كېسىلى، كېچىسى سېيىپ يېتىش، دوۋساق ئاجىزلىقى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10～5 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سۇفۇپى شاھى بەللۇت

[تەركىبى]

شاھى بەللۇت	20 گرام	موزا	15 گرام
خەشخاش ئۇرۇقى	20 گرام	ئانار پوستى	15 گرام
سۇماق	20 گرام	نامازشام گۈلى ئۇرۇقى	25 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، تاسقاپ تالقان تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] تۇتۇش، قۇرۇتۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ھەر خىل سەۋەبلەردىن بولغان ئىچى سۇرۇش ئۇچۇن ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10～5 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سۇفۇپى سەيلان

[تەركىبى]

ئانارگۈلى	15 گرام	سېرىقچېچەك ئۇرۇقى	10 گرام
قىزىلگۈل	15 گرام	شاھى بەللۇت	10 گرام
سېمىزئوت ئۇرۇقى	15 گرام	كۈندۇر	10 گرام
رۇم بەدىيان	10 گرام	سەئدى كۈفى	10 گرام
بەزرۇلبەنجى	10 گرام	خورما ئۇرۇقى	5 گرام
زىرە	10 گرام	قەنت	150 گرام
سۇزاپ ئۇرۇقى	10 گرام		

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى قائىدە بويىچە يۇمشاق سوقۇپ، تالقان قىلىپ، تاسقاپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] ماددىلارنى تۇتۇش، قويۇلدۇرۇش، ھۆللۈكلەرنى قۇرۇتۇش.
[ئىشلىتىلىدىغان كىسەللىكلەر] مەنپي يۇرۇپ كېتىش، مەنپي تۇتالماسلىق، كېچىسى سىيىپ يېتىش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10～5 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سۇفۇپى سۇرئىتى ئىنزال

[تەركىبى]
سۇزاپ ئۇرۇقى ..... 10 گرام
سەۋسەن يىلتىزى ..... 5 گرام
قىزىلگۈل ..... 5 گرام
چاڭگاك ئۇرۇقى ..... 5 گرام
ئانار گۈلى ..... 5 گرام
[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، تاسقاپ تالقان تەييارلىنىدۇ.
[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.
[خۇسۇسىيىتى] تۇتۇش ۋە قويۇلدۇرۇش.
[ئىشلىتىلىدىغان كىسەللىكلەر] مەنپي يۇرۇپ كېتىش، مەنپي تۇتالماسلىق قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10～5 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سۇفۇپى ئېھتىلام

[تەركىبى]
يۇمغاقسۇت ئۇرۇقى ..... 30 گرامدىن
قەنت..... 30 گرامدىن
[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، تاسقاپ تالقان تەييارلىنىدۇ.
[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.
[شپالىق رولى] مەنىنى قويۇلدۇرۇش ۋە تۇتۇش.
[ئىشلىتىلىدىغان كىسەللىكلەر] كۆپ ئېھتىلام بولۇش ئۈچۈن ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10～5 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سۇفۇپى گۈلنار

[تەركىبى]

ئانارگۈلى ..... 20 گرام
گىل مەختۇم ..... 10 گرام
پىرسىياۋشان ..... 10 گرام
نىشاستە ..... 10 گرام
كۈندۈر ..... 10 گرام
قوغۇن مېغىزى ..... 10 گرام
تەرخەمەك مېغىزى ..... 10 گرام
قاپاق مېغىزى..... 10 گرام
رۇببىسۇس ..... 10 گرام
يۇيۇلغان لوك..... 10 گرام
رەۋەن..... 10 گرام
چىلغوزا مېغىزى ..... 10 گرام
خەشخاش ئۇرۇقى ..... 10 گرام
بەزرۇلبەنجى ..... 10 گرام
كەرەپشە ئۇرۇقى..... 10 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] كۈندۈر بىلەن رەۋەننى ئايرىم - ئايرىم سالايە قىلىپ، مېغىز دورىلارنى قورۇپ سوقۇپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، تاسقاپ، ھەممىسىنى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] تۇتۇش، قان توختىتىش، جاراھەت پۈتتۈرۈش، قورۇش، قۇرۇتۇش، ئاغرىق پەسەيتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] بۆرەك جاراھىتى، دوۋساق جاراھىتى، ھەيز توختىماسلىق، بالىياتقۇ كېسەللىكلىرى، ئىچى سۇرۇش، مەنىي تۇتالماسلىق، مەنىي يۇرۇپ كېتىش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10～5 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەجۇنى مۇمسىك

[تەركىبى]

جوز ..... 10 گرام
قەلەمپۇر ..... 10 گرام
ئىپار..... 3 گرام
زەپەر ..... 10 گرام
پىلپىل ..... 10 گرام
زەنجىۋىل ..... 10 گرام
دارچىن ..... 10 گرام
ئەپيۇن ..... 10 گرام
ھەسەل..... 300 گرام
ناۋات ..... 20 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] ئىپار، زەپەر، ئەپيۇنلارنى ناۋات بىلەن سالايە قىلىپ، چەككىلەن-گەن ھەسەلگە سېلىپ، ئاندىن باشقا دورىلارنى تالقانلاپ تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] مەنپي تۇتۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] سۈرئىتى ئىنزال ئۇچۇن ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۇندە بىر قېتىم، بەش گرامدىن ئۇخلاشتىن بۇرۇن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەجۇنى كۇندۇر

[تەركىبى]

كۇندۇر ..... 7 گرام
ئاق لەيلى ئۇرۇقى..... 25 گرام
ئاقاقيا ..... 7 گرام
زىغىر ئۇرۇقى ..... 35 گرام
مەستىكى ..... 7 گرام
بىخ سەۋسەن ..... 35 گرام
مامشا ..... 7 گرام
ھەسەل ..... 3 ھەسسە

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى تازىلاپ، يۇمشاق سوقۇپ، چەككىلەنگەن ھەسەلگە ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] تۇتۇش، قۇرۇتۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] سۈيدۇك تۇتالماسلىق كېسەللىكى ئۇچۇن ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۇندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10 گرامدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەجۇنى مۇمسىك مۇقەۋىي

[تەركىبى]

ئىپار ..... بىر گرام
سۇمبۇل ..... 10 گرام
ئەنبەر ..... 4 گرام
ئۇدخام ..... 10 گرام
دارچىن ..... 10 گرام
سۆئلەب مىسرى ..... 8 گرام
مەستىكى رۇمى ..... 10 گرام
نانخا ..... 10 گرام
جوز ..... 10 گرام
زەپەر ..... 10 گرام

کاۋاۋچىن ..... 10 گرام
قوشقاچ مېڭىسى ..... 10 گرام
لىسانىل ئاساپىر ..... 10 گرام
كەندىر يوپۇرمىقى ..... 10 گرام
خەشخاش پوستى ..... 25 گرام
شاھى بەللۇت ..... 25 گرام
ھەببۇنىل ..... 15 گرام
ناۋات ..... 150 گرام
ھەسەل ..... 600 گرام
بادام يېغى ..... 10 گرام

[**ياساش ئۇسۇلى**] ئالدى بىلەن ھەببۇنىلنى بادام يېغىغا بىر كۇن چىلاپ، ئاندىن باشقا دورىلار بىلەن قوشۇپ تالقانلاپ، ئىپار، ئەنبەر، زەپەر، مەستىكىلەرنى سالايە قىلىپ، ناۋات، ھەسەللەرنى ئېرىتىپ بولغاندىن كېيىن ئۇستىگە سېلىپ، ئاخىرىدا باشقا تالقان دورىلارنى قوشۇپ ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[**تەبىئىتى**] قۇرۇق ئىسسىق.

[**خۇسۇسىيىتى**] تۇتۇش، قوزغاش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] مەنىي بالدۇر كېتىش، باھ ئاجىزلىقى ئۇچۇن ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۇندە بىر ۋاخ، ئۇخلاشتىن بۇرۇن 10 گرامدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەجۇنى سالاجىت

[**تەركىبى**]

سالاجىت ..... 15 گرام
مەرۋايىت ..... 6 گرام
تاباشىر ..... 6 گرام
قەلەمپۇر ..... 10 گرام
سارغايتىلغان موزا ..... 10 گرام
پىلپىل ..... 16 گرام
سەئدى كوفى ..... 16 گرام
تەمرى ھىندى مېغىزى ... 30 گرام
ئاق مەۋسەل ..... 30 گرام
بادام مېغىزى ..... 30 گرام
سۆئلەپ مىسرى ..... 16 گرام
لىسانىل ئاساپىر ..... 16 گرام
ئانارگۇلى ..... 16 گرام
كەھرىۋا ..... 10 گرام
جىنتىيانا ..... 10 گرام
ئاقىرقەرھا ..... 10 گرام
قىزىلگۇل ..... 16 گرام
شاقاقۇل ..... 16 گرام
نىشاستە ..... 16 گرام
كەتىرا ..... 16 گرام
سەمغى ئەرەبى ..... 16 گرام
دارچىن ..... 16 گرام
چىلغوزا مېغىزى ..... 30 گرام
چىگىت مېغىزى ..... 30 گرام
ھەسەل ..... 600 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى سوقۇپ، ئەلگەكتىن ئۆتكۈزۈپ، ھەسەلنى قىيام قىلىپ يۇغۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] باھنى قوزغاش، بۆرەكنى كۈچلەندۈرۈش، مەنپي ۋە سۈيدۈكنى تۈتۈش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] مەنپي تېز يۇرۇپ كېتىش، مەنپي سۈيۇلۇپ كېتىش، سۈيدۈك تۇتالماسلىق، بەل ئاغرىش، بەدەن ئاجىزلىقىغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] تاماقتىن كېيىن كۈندە بىر قېتىم 3～5 گرام ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەجۇنى كۈندۈر I

[تەركىبى]

كاۋاۋچىن ..... 30 گرام	سۈمبۈل ..... 30 گرام
كۈندۈر ..... 30 گرام	مەستىكى ..... 30 گرام
فۇپەل ..... 10 گرام	جۇۋىنە ..... 30 گرام
سۆئلەپ ..... 30 گرام	ھەسەل ..... 500 گرام
قەلەمپۇر ..... 30 گرام	

[ياساش ئۇسۇلى] كۈندۈر، مەستىكىدىن باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تاسقاپ، چەككىلەنگەن ھەسەلگە ئارىلاشتۇرۇپ، ئاخىرىدا ئايرىم سالايە قىلىنغان كۈندۈر بىلەن مەستىكىنى تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] تۈتۈش، بۆرەكنى قۇۋۋەتلەش، باھنى قۇۋۋەتلەش، مەنىنى قويۇلۇدۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] بۆرەك ئاجىزلىقى، باھ ئاجىزلىقى، مەنپي سۈيۇلۇپ كېتىش، مەنپي بالدۇر كېتىش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، ھەر قېتىمدا 5 گرامدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەجۇنى داۋائى سىلسىل بەۋىل

[تەركىبى]
تۇخۇم شاكىلى تالقىنى ..... 20 گرام ھەسەل ..... 80 گرام
كالا يېغى ..... 7 گرام
[ياساش ئۇسۇلى] ھەسەلنى چەككىلەپ، كالا يېغى ئارىلاشتۇرۇپ، ئاخىرىدا تۇخۇم شاكىلى تالقىنىنى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.
[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.
[خۇسۇسىيىتى] تۇتۇش، ھۆللۈكەلەرنى قۇرۇتۇش، ماددىلارنى قويۇلدۇرۇش.
[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] سۇيدۇك تامچىلاپ كېلىش، سۇيدۇك تۇتالماسلىققا ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، ھەرقېتىمدا 10~15 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەجۇنى داۋائى قابىز

[تەركىبى]
سارغايتىلغان قارا ھېيلە تالقىنى ... 15 گرام قايناق سۇدا پىشۇرۇلغان گۈرۈچ ئېشى ... 10 گرام
[ياساش ئۇسۇلى] تالقاننى گۈرۈچ ئېشىغا ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.
[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.
[خۇسۇسىيىتى] تۇتۇش، ماددىلارنى قويۇلدۇرۇش، قورۇش، ئاغرىق پەسەيتىش.
[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئىچى سۇرۇش، قانلىق تولغاق قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، ھەرقېتىمدا 10~15 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

جاۋارىش كۈندۈر II

[تەركىبى]
كۈندۈر ..... 90 گرام قارىمۇچ ..... 90 گرام
ئانارگۈلى ..... 90 گرام جۇۋىنە ..... 30 گرام

سۇمبۇل ..... 30 گرام　　سيادان ..... 30 گرام
هىك ..... 30 گرام　　هەسەل ..... 1000 گرام
رۇم بەدىيان ..... 30 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، تاسقاپ، كۆپۈكى ئېلىنغان هەسەلگە دورا تالقانلىرىنى تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] مەنپي تۇتۇش، سۇيدۇك توختىتىش، بەدەندىكى هۆللۈكنى قۇرۇتۇش، مەنىنى قويۇلدۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] مەنپي ۋە سۇيدۇكنى تىزگىنلىيەلمەيدىغان كېسەللىكلەر، ئاياللاردىكى ئاق خۇن كېسەللىكى ئۇچۇن ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۇنىگە ئىككى قېتىم، هەر قېتىمدا ئالته گرامدىن تاماقتىن كېيىن قاينات سۇ بىلەن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

جاۋارىش تاباشىر I

[تەركىبى]

تاباشىر ..... 15 گرام　　قىزىلگۈل ..... 10 گرام
لاچىندانە ..... 5 گرام　　سۇماق ..... 6 گرام
مەستىكى رۇمى ..... 5 گرام　　ئانارگۈلى ..... 10 گرام
ئۇدخام ..... 5 گرام　　هەسەل ..... 150 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] هەسەلنى چەككىلەپ، باشقا دورىلارنى سوقۇپ تاسقاپ، قىيامغا تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ، ئاخىردا قىيام سوۋۇغاندا، سالايە قىلىنغان مەستىكىنى تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] مەنپي تۇتۇش، هەزمنى ياخشىلاش، ماددىلارنى قويۇلدۇرۇش، قان توختىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئاشقازان ئاجىزلىقى، ئىچى سۇرۇش، مەنپي تېز كېتىش، مەنپي تۇتالماسلىق، ئاق خۇن كۆپ كېلىش، هەيز توختىماسلىق قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى: كۇنده 2 قېتىم، هەر قېتىمدا 10 ~ 5 گرام تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

جاۋارىش تاباشىر Ⅱ

[تەركىبى]

تاباشىر ..... 10 گرام	ئاسارۇن ..... 5 گرام
قىزىلگۈل ..... 10 گرام	زەپەر ..... 1 گرام
چاقما كاۋا ئۇرۇقى ..... 10 گرام	تېكە ساقلىنىڭ سۈيى..... 15 مىللىلىتر
سەمغى ئەرەبى ..... 5 گرام	ھەسەل ..... 180 گرام
ئانارگۈلى ..... 5 گرام	

[**ياساش ئۇسۇلى**] تېكە ساقلىنىڭ سۈيىنى ھەسەلگە قوشۇپ قىيام قىلىپ، يېلىم دورىلارنى سالايە قىلىپ، باشقا دورىلارنى سوقۇپ تاسقاپ، قىيامغا ئارىلاشتۇرۇپ، قىيام سوۋۇغاندا سالايە قىلىنغان دورىلارنى تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[**تەبىئىتى**] قۇرۇق سوغۇق.

[**خۇسۇسىيىتى**] تۇتۇش، ماددىلارنى قويۇلدۇرۇش، ئاغرىق پەسەيتىش، سەپرا ۋە قان خىلىتىنىڭ ئۆتكۈرلۈكىنى پەسەيتىش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] ئىچى سۇرۇش، تولغاق، سەپرا خىلىتى ۋە قان خىلىتىنىڭ ئۆتكۈرلۈكىدىن بولغان ھەر خىل قىزىتمىلىق كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۈندە 2 قېتىم، ھەر قېتىمدا 10 ~ 5 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

جاۋارىش لىسانۇل ئاساپىر

[تەركىبى]

لىسانۇل ئاساپىر ..... 20 گرام	موزا ..... 5 گرام
ئالۇچا پاراشوكى..... 20 گرام	شاھى بەللۇت ..... 5 گرام
كۆك ئۇزۇم ..... 40 گرام	ھەسەل ..... 180 گرام

[**ياساش ئۇسۇلى**] دورىلارنى سوقۇپ تاسقاپ، ئۇزۇمنى ئايرىم ئېزىپ، ھەسەلنى چەككىلەپ، تالقانلارنى تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[**تەبىئىتى**] قۇرۇق ئىسسىق.

[**خۇسۇسىيىتى**] تۇتۇش، ئاشقازاننى قۇۋۇتلەش، مەنىي قويۇلدۇرۇش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] ئاشقازان ئاجىزلىقى، مەنىي تۇتالماسلىق، مەنىي بالدۇر يۇرۇپ كېتىش، ئىچى سۇرۇش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۈندە 2 قېتىم، ھەر قېتىمدا 10 ~ 5 گرام ئىستېمال قىلىنىدۇ.

جاۋارىش كۈندۈر

[تەركىبى]

كۈندۈر	25 گرام	جۈۋىنە	25 گرام
ئانارگۈلى	15 گرام	بەلىلە پوستى	5 گرام
بەللۈت	15 گرام	قارا ھېلىلە	5 گرام
سىيادان	15 گرام	سېرىق ھېلىلە	5 گرام
يۈمغاقسۈت	15 گرام	ئامىلە	5 گرام
زىرە	15 گرام	ھەسەل	350 گرام

[**ياساش ئۇسۇلى**] دورىلارنى يۈمشاق سوقۇپ تاسقاپ، چەككىلەنگەن ھەسەلگە ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[**تەبىئىتى**] قۇرۇق ئىسسىق.

[**شىپالىق رولى**] تۈتۈش، قان توختىتىش، ماددىلارنى قويۇلدۇرۇش، يەل تارقىتىش، ھەزمنى ياخشىلاپ ئىشتىھانى ئېچىش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] قانلىق بوۋاسىر، ئىچى سۇرۇش، ئۇچەي يالليۇغى، مەنىي تۈتالماسلىق، سۈيدۈك تۈتالماسلىق، ئاق خۇن كۆپ كېلىش، ئاشقازان ئاجىزلىقى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۈندە 2 قېتىم ھەر قېتىمدا 10 ~ 5 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

جاۋارىش كاپۇر

[تەركىبى]

كاپۇر	5 گرام	فۇپەل	10 گرام
زىخ	30 گرام	پاقىيوپۇرمىقى ئۇرۇقى ...	20 گرام
جىگدە ئۇرۇقى	30 گرام	ئامۇت ئۇرۇقى	18 گرام
ئالما ئۇرۇقى	30 گرام	ئانار ئۇرۇقى	5 گرام
قىزىلگۈل	24 گرام	زەپەر	15 گرام
تاباشىر	20 گرام	شاھى بەللۈت	15 گرام
كەھرىبا	20 گرام		

[**ياساش ئۇسۇلى**] ئاۋۋال زەپەرنى يۇمشاق سالايە قىلىپ، ئاندىن باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تاسقاپ، ھەسەلنى چەككىلەپ، تالقانلارنى تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[**تەبىئىتى**] قۇرۇق سوغوق.

[**شىپالىق رولى**] تۆتۇش، قان ۋە سەپرا خىلىتىنىڭ ئۆتكۈرلۈكىنى پەسەيتىش، قىزىتما قايتۇرۇش، ماددىلارنى قويۇلدۇرۇش، قورۇش، ئۇسسۇزلۇق پەسەيتىش، ئىشتىھانى ئېچىش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] سەپرا ۋە قان خىلىتىنىڭ ئۆتكۈرلۈكىدىن بولغان كېسەللىكلەر، غەيرىي تەبىئىي سەپرادىن بولغان ئىچى سۇرۇش، ھەزىم بۇزۇلۇش، ئاشقازان ئاجىزلىقى، قىزىتمىلىق كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۈندە 2 قېتىم، ھەر قېتىمدا 10 ~ 5 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

جاۋارىش خەرنوب

[**تەركىبى**]

خەرنوب ..... 15 گرام	بەللۇت ..... 15 گرام
سىركىگە چىلانغان زىرە ..... 15 گرام	يۇمغاقسۇت ئۇرۇقى ... 15 گرام
ھەببۇلئاس ..... 15 گرام	مەستىكى..... 15 گرام
پىستە ..... 15 گرام	ھەسەل..... 300 گرام

[**ياساش ئۇسۇلى**] مەستىكىدىن باشقا دورىلارنى سوقۇپ تاسقاپ، چەككىلەنگەن ھەسەلگە تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ، قىيام سوۋۇغاندا مەستىكىنى يۇمشاق سالايە قىلىپ، تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[**تەبىئىتى**] قۇرۇق ئىسسىق.

[**شىپالىق رولى**] تۆتۇش قۇۋۇتىنى كۈچەيتىش، ھەزىمنى ياخشىلاش، قان توختىتىش، قۇرۇتۇش، ئىچى سۇرۇشنى توختىتىش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] ھەزىم بۇزۇلۇش، ئىچكى ئەزالار قاناش، ئىچى سۇرۇش، مەنىي يۇرۇپ كېتىش، ئاق خۇن كۆپ كېلىش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۈندە 2 قېتىم، ھەر قېتىمدا 10 ~ 5 گرامدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

جاۋارىش ھەببۇلئاس

[تەركىبى]

ھەببۇلئاس	380 گرام	كۈندۈر	15 گرام
ئۇزۇم ئۇرۇقى	30 گرام	سەئدى كوفى	15 گرام
خەرنۇب	30 گرام	مەستىكى	15 گرام
گەزمازەج	30 گرام	جۇۋىنە	15 گرام
ئانارگۈلى	30 گرام	سۇمبۇل	15 گرام
جۆيۈز	30 گرام	شېكەر	550 گرام

[**ياساش ئۇسۇلى**] شېكەرنى قىيام قىلىپ، مەستىكىدىن باشقا دورىلارنى سوقۇپ تاسقاپ، قىيامغا تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ، قىيام سوۋۇغاندا مەستىكىنى يۇمشاق سالايە قىلىپ، تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[**تەبىئىتى**] قۇرۇق ئىسسىق.

[**شىپالىق رولى**] تۆتۈش، ئاشقازاننى قۇۋۇتلەش، قان توختىتىش، ئىچى سۇرۇشنى توختىتىش، يەل ھەيدەش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] ئاشقازان ئاجىزلىقى، ئەزالاردىن قان كېلىش، ئىچى سۇرۇش، قورساق كۆپۈش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۈندە 2 قېتىم، ھەر قېتىمدا 10 ~ 5 گرام ئىستېمال قىلىنىدۇ.

جاۋارىش سۇماق

[تەركىبى]

سۇماق	60 گرام	سەمغى ئەرەبى	15 گرام
ھەببۇلئاس	30 گرام	ئانار ئۇرۇقى	15 گرام
ئانارگۈلى	15 گرام	خەرنوب	3 گرام

[**ياساش ئۇسۇلى**] دورىلارنى سوقۇپ تاسقاپ، ھەسەلنى چەككىلەپ، دورا تالقانلىرىنى تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[**تەبىئىتى**] قۇرۇق سوغۇق.

[**شىپالىق رولى**] تۆتۈش، سەپرا خىلتىنىڭ ئۆتكۈرلۈكىنى پەسەيتىش، ئۇسسۇزلۇقنى پەسەيتىش، قان توختىتىش، ئىچى سۇرۇشنى توختىتىش، ھۆنى پەسەيتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كىسەللىكلەر] سەپرا مەنبەلىك كۆڭلى ئېلىشىش، ئەزالار قاناش، تولغاق، ئىچى سۇرۇش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، ھەر قېتىمدا 15 ~ 10 گرامدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئىترىفىل كىشمىش

[تەركىبى]

سېرىق ھېلىلە پوستى ... 10 گرام	يۇمغاقسۇت كۆكى ..... 15 گرام
بەلىلە پوستى ..... 10 گرام	ئۇزۇم..... 60 گرام
قارا ھېلىلە..... 10 گرام	ناۋات ..... 100 گرام
تازىلانغان ئامىلە..... 10 گرام	بادام يېغى ..... 20 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] ئاۋۋال ئۇزۇمدىن باشقا دورىلارنى پاكىز تازىلاپ، تالقانلاپ، بادام يېغىدا باغلاپ، ئاندىن ئۇزۇمنى ئېزىپ، ئېرىتىلگەن ناۋاتقا قوشۇپ، ئاخىرىدا تالقانلارنى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] مەنىي تۇتۇش، باھنى قوزغاش.

[ئىشلىتىلىدىغان كىسەللىكلەر] ئاشقازان ئاجىزلىقى، سۈيدۈك تۇتالماسلىق، ئىسسىقتىن بولغان مەنىي بالدۇر كېتىش كىسەللىكلىرى ئۈچۈن ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10 گرامدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ھەببى سالاجىت I

[تەركىبى]

سالاجىت..... 20 گرام	زەپەر ..... بىر گرام
قۇشقاچ مېڭىسى ..... 5 دانە	ئاقىرقەرھا ..... 10 گرام
ئاق بەھمەن ..... 10 گرام	سۆئلەپ ..... 15 گرام
كۈندۈر ..... 10 گرام	سۇ ..... 150 مىللىلىتىر

[ياساش ئۇسۇلى] قۇشقاچ مېڭىسى ۋە سالاجىتنى سۇغا سېلىپ يۇمشاق ئېزىپ، قالغان دورىلارنى يۇمشاق تالقانلاپ، ئارىلاشتۇرۇپ، سېرىق پۇرچاق چوڭلۇقىدا كۈملاچ قىلىنىدۇ.

[تەبئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] مەنىي تۇتۇش، مېڭە خىزمىتىنى ياخشىلاش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] نېرۋا ئاجىزلىقىدىن كېلىپ چىققان مەنىي تېز يۇرۇپ كېتىشكە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۇندە ئىككى ۋاخ، ھەر قېتىمدا 5～7 تال ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ھەببى ئىمساك I

[تەركىبى]

زەنجىۋىل ..... 50 گرام
جوز ..... 50 گرام
كاۋاۋچىن ..... 50 گرام
ئاقىرقەرھا ..... 50 گرام
پىلپىل ..... 50 گرام
ئەپيۇن ..... 10 گرام
ئەرقى بەدىيان ..... 300 مىللىلىتىر

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق تالقانلاپ، ئەپيۇننى ئايرىم سالايە قىلىپ، ئەرقى بەدىيانغا ھەممە دورىلارنى ئارىلاشتۇرۇپ خېمىر قىلىپ، سىرىق پۇرچاق چوڭلۇقىدا كۇمىلاچ تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] سۇيدۇك ۋە مەنىي تۇتۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ھەر خىل سەۋەبلەردىن كېلىپ چىققان سۇيدۇك، مەنىي تېز يۇرۇپ كېتىش كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۇندە ئىككى ۋاخ، 2～4 تال ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ھەببى ئىمساك II

[تەركىبى]

بەزرۇلبەنجى ..... 10 گرام
ئاقىرقەرھا ..... 10 گرام
خولىنجان ..... 10 گرام
جوز ..... 10 گرام
قەلەمپۇر ..... 10 گرام
بەسباسە ..... 10 گرام
ئەپيۇن ..... 3 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق تالقانلاپ، ئەپيۇننى ئايرىم سالايە قىلىپ، ئەرقى بەدىيانغا ھەممە دورىلارنى ئارىلاشتۇرۇپ خېمىر قىلىپ، سىرىق پۇرچاق چوڭلۇقىدا

كۆملاچ تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] سۈيدۈك ۋە مەنىي تۇتۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ھەر خىل سەۋەبلەردىن كېلىپ چىققان سۈيدۈك، مەنىي تېز يۇرۇپ كېتىش كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى ۋاخ، ھەر قېتىمدا 2～4 تال ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ھەببى ئىمساك Ⅲ

[تەركىبى]

سۆئلەپ مىسرى ..... 15 گرام
بۇقا چۈيىسى ..... 10 گرام
بەسباسە..... 6 گرام
قوم بېلىقى..... 10 گرام
سالاجىت ..... 6 گرام
قۇشقاچ مېڭىسى..... 10 گرام
ئاقسرقەرھا ھىندى ..... 15 گرام
جويۇز ..... 6 گرام
ئاق بەھمەن ..... 6 گرام
خولىنجان ..... 3 گرام
ئەرەب يېلىمى ..... 9 گرام

كۈندۈر ..... 36 گرام
بەرزۈلبەنجى ..... 3 گرام
قەلەمپۇر ..... 6 گرام
زەھەرسىزلەندۈرۈلگەن كۈچۈلا ..... 3 گرام
ئەپيۇن ..... 5 گرام
ئىپار ..... 3 گرام
ئەنبەر ..... 3 گرام
زەپەر ..... 3 گرام
قۇندۇز قەھرى..... 5 گرام
ناۋات ..... 150 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] بۇقا چۈيىسىنى قازاندا قورۇپ ئېلىپ، ئەپيۇن، ئىپار، ئەنبەر، قۇندۇز قەھرى قاتارلىقلاردىن باشقا دورىلارنى سوقۇپ، ئەلگەكتىن ئۆتكۈزۈپ، ناۋاتنى قىيام قىلىپ، ئەپيۇن قاتارلىقلارنى سالايە قىلىپ تالقانغا ئارىلاشتۇرۇپ، قىيام بىلەن يۇغۇرۇپ ھەب ياسىلىدۇ.

[تەبئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] تۇتۇش، مەنىنى قويۇلدۇرۇش، باھنى كۈچلەندۈرۈش، نېرۋىنى قۇۋۋەتلەش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] مەنىي تۇتالماسلىق، مەنىي بالدۇر كېتىش، ھەر خىل جىنسىي كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم 1～3 گرام ئىستېمال قىلىنىدۇ، ئېغىر-

راق بولغانلار ئىككى قېتىم ئىستېمال قىلسا بولىدۇ، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.
[ئەسكەرتىش] بالىلارغا بېرىشكە بولمايدۇ.

ھەببى سالاجىت Ⅱ

[تەركىبى]

سالاجىت	12 گرام	كەتىرا	10 گرام
بەزرۇلبەنجى	12 گرام	سەمغى ئەرەبى	10 گرام
سۆئلەپ مىسرى	12 گرام	بەدىيان	10 گرام
بۇقا چۈيىسى	10 گرام	جۇزبۇۋا	15 گرام
ئاق بەھمەن	10 گرام	كاۋاۋنچىن	15 گرام
قىزىل بەھمەن	10 گرام	سۈپارى	15 گرام
ئادەمگىياھ	10 گرام	رۇببىسۇس	15 گرام
پارپا ئەسلى	10 گرام	خولىنجان	15 گرام
زىرە	10 گرام	جوزماسىل	15 گرام
جۇپتى بەللۇت	10 گرام	كەھرىۋا	5 گرام
كۈندۈر	10 گرام	مەرۋايىت	5 گرام
زەھرىسزلەندۇرۇلگەن كۈچۈلا	15 گرام	ئەنبەر	1.5 گرام
پەرفىيۇن	5 گرام	زەپەر	3 گرام
قەلەمپۇر	5 گرام	ناۋات	120 گرام
ئەپيۇن	15 گرام		

[ياساش ئۇسۇلى] ئەپيۇن، پەرفىيۇن، زەپەر، ئىپار، ئەنبەر قاتارلىقلارنى سالايە قىلىپ، كەھرىۋا، مەرۋايىتلارنى كۆيدۈرۈپ، ئايرىم - ئايرىم ئۇپىدەك سوقۇپ، قالغان دورىلارنى سوقۇپ ئەلگەكتىن ئۆتكۈزۈپ، ھەممە تالقاننى تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ، ناۋاتنى قىيام قىلىپ ھەب ياسىلىدۇ.

[تەبئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] تۇتۇش، چىڭىتىش، بەدەننى كۈچەيتىش، باھنى قۇۋۋەتلەش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] باھ ئاجىزلىق، مەنىي تۇتالماسلىق، مەنىي سۇيۇلۇپ كېتىش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم 1～3 گرام تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ھەببى تاباشىر قابىز

[تەركىبى]

تاباشىر ..... 20 گرام　　قوغۇن ئۇرۇقى مېغىزى ..... 10 گرام

سېمىزئوت ئۇرۇقى..... 15 گرام　　زۇپا ..... 10 گرام

كەتىرا..... 10 گرام　　ئانارگۈلى ..... 5 گرام

كراخمال..... 10 گرام　　سۇ ..... 100 مىللىلىتىر

[ياساش ئۇسۇلى] ھەببى بىنەپشە بىلەن ئوخشاش.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] تۇتۇش، ئىچ سۇرۇشنى توختىتىش، قاننى قويۇلدۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئىسسىقتىن بولغان تولغاق ۋە قان، سەپرانىڭ ھارارىتىنى تۆۋەنلىتىش، قىزىتما قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 3～5 تال ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ھەببى سۇماق

[تەركىبى]

سۇماق ..... 3 گرام　　ئانار پوستى ..... 2 گرام

موزا ..... 6 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى قائىدە بويىچە يۇمشاق سوقۇپ، سۇ بىلەن نەمدەپ ھەب تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] تۇتۇش، قورۇش، ئۇسسۇزلۇقنى پەسەيتىش، قىزىتما قايتۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبىئىي قان ۋە سەپرا خىلىتىدىن بولغان ئۆتكۈر ئىچى سۇرۇش، ئۇسسۇزلۇق، قىزىتما قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10 ～ 7 دانە، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ھەببى مۇمسىك I

[تەركىبى]

نامازشام گۈلى ئۇرۇقى	12 گرام	ئاقاقىيا.....	6 گرام
سۇماق.....	12 گرام	ئەپيۇن	3 گرام
يۇلغۇن مېۋىسى	12 گرام		

[**ياساش ئۇسۇلى**] دورىلارنى قائىدە بويىچە يۇمشاق سوقۇپ، سۇ بىلەن نەمدەپ ھەب تەييارلىنىدۇ.

[**تەبىئىتى**] قۇرۇق سوغۇق.

[**خۇسۇسىيىتى**] تۇتۇش، قورۇش، ئاغرىق پەسەيتىش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] غەيرىي تەبىئىي قان ۋە سەپرا خىلىتىدىن بولغان ئۆتكۈر ئىچى سۇرۇش، قان تولغاق، قورساق ئاغرىقى، بالىياتقۇ قاناش، ھەيز كۆپ كېلىش، ھەيز ئاغرىتىپ كېلىش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 7 ~ 5 دانە، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ھەببى مومسىك II

[تەركىبى]

ئەپيۇن	4 گرام	قەلەمپۇر	3 گرام
سماب	3 گرام	جۆز	3 گرام
بەزرۇلبەنجى	3 گرام	بەسباسە.....	3 گرام
ئاقىرقەرھا	3 گرام	ھەسەل	50 گرام

[**ياساش ئۇسۇلى**] سمابنى ئۆلتۇرۇپ، باشقا دورىلارنى قائىدە بويىچە تالقانلاپ، چەككىلەنگەن ھەسەل بىلەن يۇغۇرۇپ ھەب تەييارلىنىدۇ.

[**تەبىئىتى**] قۇرۇق ئىسسىق.

[**خۇسۇسىيىتى**] تۇتۇش، ھۆللۇكنى قۇرۇتۇش، جاراھەت پۈتتۈرۇش، ئاغرىق پەسەيتىش، ئاشقازاننى قۇۋۋەتلەش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] مەنىي تۇتالماسلىق، پالەچ، لەقۋا، ئىستېرخا، سۈيدۈك تامچىلاش، ھۆل تەمرەتكە، يىرىڭلىق جاراھەت، ئاشقازان ئاجىزلىقى، ئاشقازان

تۆۋەنلەپ كېتىش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 2 ~ 1 تال، كەچتە تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى بەللۇت I

[تەركىبى]

ئانار پوستى ..... 9 گرام	سۇماق ..... 16 گرام
ئاس دەرىخىنىڭ ئۇرۇقى ..... 7 گرام	يۇلغۇن چېچىكى ..... 9 گرام
موزا ..... 5 گرام	گىل ئەرمىنى ..... 9 گرام
ئەمەن ..... 7 گرام	شاھى بەللۇت ..... 15 گرام
بۇغداي كراخمالى ..... 15 گرام	مۇقەل ..... 6 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] سۇماقنى قاينىق سۇغا چىلاپ شىرىسىنى ئېلىپ، قالغان دورىلار-نى يۇمشاق سوقۇپ، سۇماق شىرىسى بىلەن ئارىلاشتۇرۇپ 0.5 گراملىق قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] تۇتۇش، ئىچ سۇرۇشنى توختىتىش، ئاغرىق پەسەيتىش، قۇسۇشنى توختىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئىچ سۇرۇش، كۆڭۈل ئېلىشىپ قۇسۇش، قەنت سېيىش كېسىلىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 2~4 تال ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى بەللۇت II

[تەركىبى]

ئاقاقىيا ..... 15 گرام	گىل ئەرمىنى ..... 15 گرام
پوستى ھېلىلە كابىلى..... 15 گرام	جۇپتى بەللۇت..... 15 گرام
يۇمغاقسۇت ..... 15 گرام	ھەببۇلئاس ..... 15 گرام
ئانار گۈلى ..... 15 گرام	

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، تاسقاپ، قاينىق سۇ بىلەن 0.5 گراملىق قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] سۈيدۈك توختىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] سۈيدۈك تامچىلاپ كېلىش، سۈيدۈك تۇتالماسلىق قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 3～5 گرام ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى زىيابىت I

[تەركىبى]

تاباشىر	15 گرام	شاقاقۇل	20 گرام
سېمىزئوت ئۇرۇقى	20 گرام	سۆئلەپ	20 گرام
ئەرەب يېلىمى	10 گرام	ئادەمگىياھ	20 گرام
ئاقاقىيا	10 گرام	قەلەمپۇر	20 گرام
گىل ئەرمىنى	10 گرام	گۈلدارچىن	30 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، ئەرقى گۈلاب بىلەن ئارىلاشتۇرۇپ قۇرس ماشىنىسىدا 0.5 گراملىق قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] تۇتۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] قەنت سېيىش كېسىلىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 2～6 تال ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى زىيابىت II

[تەركىبى]

سېمىزئوت ئۇرۇقى	80 گرام	گىل ئەرمىنى	40 گرام
ئوسۇك ئۇرۇقى	80 گرام	ئاق سەندەل	25 گرام
تاباشىر	60 گرام	ئانار گۈلى	25 گرام
ھوممۇز ئۇرۇقى	40 گرام	سۇماق	25 گرام
قىزىلگۈل	40 گرام	كاپۇر	6 گرام
قۇرۇتۇلغان يۇمغاقسۇت	40 گرام		

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ ھۆل سېمىزئوت يوپۇرمىقى سۈيى بىلەن 0.3 گراملىق قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] قۇرۇق سوغۇق.
[خۇسۇسىيىتى] تۇتۇش، توختىتىش.
[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] قەنت سېيىش كېسىلى، سۈيدۈك كۆپ كېلىش قاتارلىق كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 3～6 تال ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى زىيابەت Ⅲ

[تەركىبى]
تاباشىر ..... 35 گرام　　سېمىزئوت ئۇرۇقى ... 32 گرام
گىل ئەرمىنى..... 18 گرام　　كاپۇر ..... 3.5 گرام
قىزىلگۈل ..... 18 گرام
[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تالقان تەييارلاپ، قىزىلگۈل ئەرقى بىلەن يۇغۇرۇپ، 0.5 گرام توقىچاق (قۇرس) ياسىلىدۇ.
[تەبئىتى] قۇرۇق سوغۇق.
[خۇسۇسىيىتى] تۇتۇش، قان ۋە سۈيدۈك تەركىبىدىكى قەنت مىقدارىنى تۆۋەنلىتىش، ئۇسۇزلۇقنى پەسەيتىش.
[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] قەنت سېيىش كېسىلىنى داۋالاشتا ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 4～8 تال ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى ئىسھال

[تەركىبى]
تاباشىر ..... 30 گرام　　سېمىزئوت ئۇرۇقى..... 15 گرام
قىزىلگۈل ..... 30 گرام　　ئانارگۈلى ..... 5 گرام
قىيمىقۇ ئۇرۇقى..... 15 گرام　　سەمغى ئەرەب ..... 5 گرام
[ياساش ئۇسۇلى] سېمىزئوت ئۇرۇقىنى قاينىق سۇغا چىلاپ لۇئابى چىقىرىلىپ، تالقان دورىلارنى سوقۇپ، سېمىزئوت ئۇرۇقى لوئابى بىلەن ئارىلاشتۇرۇپ، قۇرس بېسىش ماشىنىسىغا سېلىپ، 0.5 گراملىق قۇرس چىقىرىلىدۇ.
[تەبئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] يالۇغ قايتۇرۇش، ئىچ سۇرۇشنى توختىتىش.
[ئىشلىتىلىدىغان كىسەللىكلەر] ئۇچەي يالۇغىغا ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 5 تالدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى تاباشىر I

[تەركىبى]

تاباشىر	16 گرام	تاۋۇز ئۇرۇقى	31 گرام
سېمىزئوت ئۇرۇقى	11 گرام	تەرەنجىبىن	31 گرام
بۇغداي كراخمالى	16 گرام	چۇچۇكبۇيا جەۋھىرى	7 گرام
ئاق سەندەل	4 گرام	زەپەر	1.5 گرام
كەتىرا	7 گرام	تەرخەمەك ئۇرۇقى	31 گرام
نېلۇپەر	7 گرام	يۇمغاقسوت ئۇرۇقى	31 گرام
قىزىلگۈل	31 گرام	گۈلبىنەپشە	31 گرام
كاۋا ئۇرۇقى	31 گرام		

[ياساش ئۇسۇلى] زەپەر سالايە قىلىنىپ، قالغان دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ ئارپا شىرىسى (ئارپىنى قايناق سۇغا چىلاپ چىقىرىلغان سۇ) بىلەن ئارىلاشتۇرۇپ، قۇرس بېسىش ماشىنىسىغا سېلىپ 0.5 گرامىلىق قۇرس چىقىرىلىدۇ.
[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.
[خۇسۇسىيىتى] تۇتۇش، يالۇغ قايتۇرۇش، قىزىتما پەسەيتىش.
[ئىشلىتىلىدىغان كىسەللىكلەر] كۆكرەك پەردە يالۇغى، سۆزنەك، ئۆتكۇر قىزىتما، چېچەك، قىزىل ۋە ھەر تۈرلۈك قىزىتمىلىق كىسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 2～6 تال ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى تاباشىر II

[تەركىبى]

تاباشىر	48 گرام	قىزىلگۈل	48 گرام
نىشاستە	32 گرام	سۇماق	32 گرام
سەمغى ئەرەبى	32 گرام	چۇچۇكبۇيا يىلتىزى	32 گرام
پاقىيوپۇرمىقى	32 گرام	كۈنجۈت يېغى	10 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] يۇقىرىقى دورىلاردىن سەمغى ئەرەبنى تەپمە ھاۋانچا بىلەن يۇمشاق ئېزىپ، سوقۇپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، تالقاننى بىرلەشتۇرۇپ كۇنجۇت يېغىغا ئارىلاشتۇرۇپ، قايناق سۇ بىلەن يۇغۇرۇپ خېمىر قىلىپ 0.5 گرامدىن قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] تۇتۇش، قىزىتما قايتۇرۇش، خۇن توختىتىش، ئىچ سۇرۇشنى توختىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] قەنت سېيىش كېسەللىكى، ھەر خىل قىزىتما، خۇن كۆپ كېلىش، ئىچ سۇرۇش كېسەللىكلىرى ئۇچۇن ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۇندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 3～5 تال ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى ئاقاقىيا I

[تەركىبى]

ئاقاقىيا ..... 10 گرام　　قىزىل زەرنىخ ..... 5 گرام

كۆيدۇرۇلگەن قەغەز ..... 5 گرام　　سېرىق زەرنىخ ..... 5 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] قىزىل ۋە سېرىق زەرنىخنى كۇشتە قىلىپ، يۇمشاق سوقۇپ، قالغان دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، ئىككى خىل زەرنىخ بىلەن ئارىلاشتۇرۇپ، پاقىيوپۇرمىقى ئۇرۇقى لۇئابدا يۇغۇرۇپ، 0.5 گراملىق قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] تۇتۇش، تولغاقنا مەنپەئەتلىك.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] سوزۇلما خاراكتېرلىك قان تولغاقنا.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۇندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 4～6 تال ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى كاپۇر

[تەركىبى]

كاپۇر ..... 2 گرام　　يۇمغاقسۇت ئۇرۇقى ... 20 گرام

ئوسۇك ئۇرۇقى ..... 50 گرام　　ئاقاقىيا ..... 12 گرام

سېمىزئوت ئۇرۇقى ..... 50 گرام　　سەندەل ..... 12 گرام

تاباشىر ..... 30 گرام　　گىل ئەرمىنى..... 12 گرام

چۇچۇكبۇيا جەۋھىرى..... 30 گرام　　ئانار گۇلى ..... 12 گرام

قىزىلگۇل ..... 20 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، تاسقاپ، ئەرقى گۇل بىلەن 0.5 گرامىلىق قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] تۇتۇش، توختىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] قەنت سىيىش كېسىلى، بۆرەك، دوۋساق كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۇندە بىر قېتىم 10 تالدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى مۇمسىك

[تەركىبى]

ئاقىرقەرھا	4 گرام	جۇڭنە	4 گرام
قەلەمپۇر	4 گرام	ئەپيۇن	2 گرام
بەسباسە.....	4 گرام	زەپەر	2 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] زەپەرنى سالايە قىلىپ، قالغان دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، تاسقاپ، زەپەر تالقىنى بىلەن ئارىلاشتۇرۇپ، ھەسەل سۇيى بىلەن يۇغۇرۇپ، 0.5 گرامىلىق قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] تۇتۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] بالدۇر مەنىي يۇرۇپ كېتىش، مەنىي سۇيۇلۇپ كېتىش قاتارلىق كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۇندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا ئىككى تالدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى ئىمساك I

[تەركىبى]

رىگىماھى	30 گرام	مەستىكى رۇمى	30 گرام
ئەپيۇن	30 گرام	بۇقا چۈيىسى	30 گرام
قەلەمپۇر.....	30 گرام	دارچىن	30 گرام
جويۇز.....	30 گرام	سۆئلەپ مىسرى	30 گرام
زەپەر	30 گرام	ئوغرىتىكەن	20 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] ئەپيۇن بىلەن زەپەرنى ئايرىم - ئايرىم سالايە قىلىپ يۇمشاق

ئېزىپ، مەستكىنى تەپمە ھاۋانچا بىلەن يۇمشاق سوقۇپ، بۇقا چۇيىسىنى يۇمشاق ئېكەكـ لەپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، ئەپيۇن، زەپەر، مەستىكى، بۇقا چۇيىسى تالقانلارغا تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ، قاينىاق سۇ بىلەن يۇغۇرۇپ 0.3 گرامدىن قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] مەنىي تۇتۇش، جىنسىي ئەزانى قوزغاش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] مەنىي تېز يۇرۇپ كېتىش، سۈيدۈك تۇتالماسـ لىق ئۇچۇن ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۇندە بىر قېتىم 1～3 تال ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى سۇماق I

[تەركىبى]

سۇماق..... 12 گرام
ئۆلتۇرۇلگەن سماب ..... 12 گرام
قارىمۇچ ..... 12 گرام
پىلپىل ..... 12 گرام
قارا ھېلىلە..... 12 گرام
سېرىق ھېلىلە ..... 12 گرام
سانا..... 12 گرام
بۇغداي كراخمالى ..... 20 گرام
قۇرۇق ئۇزۇم ..... 20 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، تاسقاپ، قاينىاق سۇ بىلەن 0.3 گراملىق قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] تۇتۇش، جاراھەتنى پۈتتۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] كۆيدۈرگە، جوزام، ئاقما، ئۆسمە، يەلدىن بولغان ھەر خىل جاراھەتلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۇندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا ئىككى تالدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى سۇماق II

[تەركىبى]

سۇماق..... 10 گرام
قىزىلگۈل ..... 10 گرام
لايىقلاشتۇرۇلغان زىرە ... 10 گرام
تاباشىر ..... 10 گرام
يۇمغاقسوت ئۇرۇقى ... 10 گرام
پىستە پوستى ..... 5 گرام
مەستىكى ..... 5 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] يېلىم دورىلارنى ئايرىم سالايە قىلىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تالقانلاپ، ئاندىن سۇ بىلەن يۇغۇرۇپ، قائىدە بويىچە قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] تۇتۇش، ھەزمنى ياخشىلاش، ياللۇغ قايتۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ھەزىم ناچارلىشىشتىن بولغان قۇسۇش، ئاشقازان ياللۇغى، قان ۋە سەپراخلىتىدىن بولغان ئىچى سۇرۇش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 7 ~ 5 دانە، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى ئەپيۇن

[تەركىبى]

ئەپيۇن ..... 5 گرام　　زەپەر ..... 5 گرام

بەزرۇلبەنجى ..... 5 گرام　　مۇرمەككى..... 5 گرام

پوستى بىلەن سوقۇلغان گۈرۈچ ... 5 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] ئەپيۇن بىلەن زەپەرنى ئايرىم سالايە قىلىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تالقانلاپ، ئاندىن سۇ بىلەن يۇغۇرۇپ، قائىدە بويىچە قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] تۇتۇش، ئاغرىق پەسەيتىش، ئۇيقۇ كەلتۈرۈش، تىنچلاندۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئۇيقۇسىزلىق، مەنىي بالدۇر كېتىش، سۈيدۇك تۇتالماسلىق قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 3 ~ 1 دانە، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى تاباشىر

[تەركىبى]

تاباشىر ..... 10 گرام　　يۇمغاقسوت ئۇرۇقى ... 10 گرام

ئانار ئۇرۇقى ..... 10 گرام　　پىستە مېغىزى ..... 5 گرام

سۇماق..... 10 گرام　　مەستىكى ..... 5 گرام

قىزىلگۈل ..... 10 گرام　　زىرە ..... 5 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] يېلىم دورىلارنى ئايرىم سالايە قىلىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تالقانلاپ، ئاندىن سۇ بىلەن يۇغۇرۇپ، قائىدە بويىچە قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] تۇتۇش، قان ۋە سەپرا خىلىتىنىڭ ئۆتكۈرلۈكىنى پەسەيتىش، تۇتۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] قان ۋە سەپرا خىلىتىنىڭ ئۆتكۈرلۈكىدىن بولغان قىزىتما، ئۇسسۇزلۇق، ئىچى سۇرۇش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 7 ~ 5 دانە، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى گۈلنار I

[تەركىبى]

ئانارگۈلى ..... 15 گرام	قىزىلگۈل ..... 30 گرام
تاباشىر ..... 15 گرام	سېمىزئوت ئۇرۇقى ... 30 گرام
ئەرەب يېلىمى ..... 15 گرام	نىشاستە ..... 10 گرام
گىل ئەرمىنى ..... 15 گرام	كەتىرا ..... 10 گرام
كۆكنار ئۇرۇقى ..... 15 گرام	زەپەر ..... 3 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] يېلىم دورىلارنى ئايرىم سالايە قىلىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تاسقاپ، سېمىزئوت ئۇرۇقىنىڭ لوئابىنى چىقىرىپ، ئاندىن دورا تالقانلىرىنى لوئاب بىلەن يۇغۇرۇپ، قائىدە بويىچە قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] تۇتۇش، ئاشقازان ۋە ئۇچەينى قوۋۇتلەش، يالۇغ قايتۇرۇش، قورۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئاشقازان ۋە ئۇچەي ئاجىزلىقىدىن بولغان ئىچى سۇرۇش، ھەيز كۆپ كېلىش، ھەيز توختىماسلىق، ئاق خۇن كۆپ كېلىش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 7 ~ 5 دانە، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى پوستى خەشخاش

[تەركىبى]

خەشخاش پوستى.....	20 گرام	ئەرەب يېلىمى.....	10 گرام
گىل ئەرمىنى.....	10 گرام	نىشاستە	10 گرام
گىل مەختۇم	10 گرام	پىرسىياۋشان	10 گرام
تاباشىر	10 گرام	زەپەر	3 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] زەپەر ۋە يېلىم دورىلارنى ئايرىم ـ ئايرىم سالايە قىلىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تالقانلاپ، ئاندىن سۇ بىلەن يۇغۇرۇپ، قائىدە بويىچە قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبىئىي قان ۋە غەيرىي تەبىئىي سەپرا خىلىتىدىن بولغان ئىچى سۇرۇشنى توختىتىش، ئاغرىق پەسەيتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] قورساق ئاغرىقى، ئىچى سۇرۇش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۇندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 7 ~ 5 دانە، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى تاباشىر كاپۇرى

[تەركىبى]

تاباشىر	10 گرام	قاپاق ئۇرۇقى مېغىزى ...	15 گرام
ئەرەب يېلىمى.....	10 گرام	قوغۇن ئۇرۇقى مېغىزى	15 گرام
كەتىرا.....	10 گرام	سېمىزئوت ئۇرۇقى.....	15 گرام
نىشاستە	10 گرام	ئىسپىغۇل	15 گرام
قىزىلگۈل	15 گرام	كاپۇر	3 گرام
رۇببىسۇس	15 گرام	زەپەر	2 گرام
تەرخەمەك ئۇرۇقى	15 گرام		

[ياساش ئۇسۇلى] ئىسپىغۇل بىلەن سېمىزئوت ئۇرۇقىنىڭ لوئابىنى چىقىرىپ، يېلىم دورىلارنى ئايرىم سالايە قىلىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تاسقاپ، دورا

تالقانلىرىنى لوئابلار بىلەن يۇغۇرۇپ قائىدە بويىچە قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] تۇتۇش، قىزىتما پەسەيتىش، ئۇسسۇزلۇق پەسەيتىش، يالىلۇغ قايتۇرۇش، بەلغەم بوشىتىش، جاراھەت پۈتتۈرۈش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبىئىي قان ۋە سەپرا خىلىتىدىن بولغان قىزىتما، ئىچى سۇرۇش، ئۆپكە يالىلۇغى، ئۆپكە سىلى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 9 ~ 5 دانە، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى كۈندۈر I

[تەركىبى]

كۈندۈر	50 گرام	زەنجىۋىل	20 گرام
بەللۇت	50 گرام	قارىمۇچ	20 گرام
ئاچچىق قۇستە	50 گرام	سەئدى كوفى	15 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] كۈندۈرنى ئايرىم سالايە قىلىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تاسقاپ، ئاندىن تالقانلارنى قائىدە بويىچە سۇدا يۇغۇرۇپ قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] تۇتۇش، ھۆللۈكنى قۇرۇتۇش، ئاشقازاننى قىزىتىش، جاراھەت پۈتتۈرۈش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] مەنىي تۇتالماسلىق، مەنىي بالدۇر كېتىش، كۆپ ئېھتىلام بولۇش، سوغۇقتىن بولغان ئاشقازان ئاجىزلىقىدىن بولغان ئىچى سۇرۇش، ئۇچەي يالىلۇغى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 5 ~ 3 دانە، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى كۈندۈر II

[تەركىبى]

كۈندۈر	20 گرام	قاقىلە	15 گرام
كاۋاۋچىن	15 گرام	ئامىلە جەۋھىرى	15 گرام
قەلەمپۇر	15 گرام	كاپۇر	1.5 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] كۈندۈرنى ئايرىم سالايە قىلىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تاسقاپ، ئاندىن سۇ بىلەن يۇغۇرۇپ، قائىدە بويىچە قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.
[خۇسۇسىيىتى] تۇتۇش، ھەزمنى ياخشىلاش.
[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] مەنىي بالدۇر كېتىش، ئىچى سۇرۇش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 5 ~ 3 دانە، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى دىئابېت I

[تەركىبى]

سۆئلەپ	30 گرام	شادىنەچ	30 گرام
شاقاقۇل	30 گرام	ئەرەب يېلىمى	30 گرام
خولىنجان	30 گرام	تاباشىر	30 گرام
ئانار گۈلى	30 گرام	كۈندۇر	60 گرام
بۇغا مۈڭگۈزى	30 گرام	بەللۇت	60 گرام
سەدەپ قېپى	30 گرام		

[ياساش ئۇسۇلى] يېلىم دورىلارنى ئايرىم سالايە قىلىپ، سەدەپ قېپىنى كۆيدۇرۇپ، ئاندىن باشقا دورىلار بىلەن بىللە يۇمشاق سوقۇپ تاسقاپ، قائىدە بويىچە سۇدا يۇغۇرۇپ قۇرس تەييارلىنىدۇ.
[تەبئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.
[خۇسۇسىيىتى] تۇتۇش، بۆرەكنى قۇۋۇتلەش.
[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] قەنت سېيىش كېسەللىكىگە ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 7 ~ 5 دانە، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى دىئابېت II

[تەركىبى]

شاقاقۇل مىسرى	70 گرام	سېمىزئوت ئۇرۇقى ...	20 گرام
ئىزخىر	70 گرام	تاباشىر	20 گرام
بۇغىنىڭ يۇمران مۈڭگۈزى ...	45 گرام	كەتىرا	20 گرام
ئانار پوستى	35 گرام	چىلان	20 گرام
مېھرىگىياھ	30 گرام	قاپاق ئۇرۇقى مېغىزى	130 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] سېمىزلىتىش ئۇرۇقىنىڭ لوغابىنى چىقىرىپ، يېلىم دورىلارنى ئايرىم سالايە قىلىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تاسقاپ، دورا تالقانلىرىنى لوغابلار بىلەن يۇغۇرۇپ، قائىدە بويىچە قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] تۇتۇش، بۆرەكنى قۇۋۇتلەش، ئۇسسۇزلۇق پەسەيتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] قەنت سېيىش كېسىلىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 7 ~ 5 دانە، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى ئىمسىاك II

[تەركىبى]

بۇقا چۈيىسى ..... 50 گرام	قەلەمپۇر ..... 160 گرام
جوز ..... 50 گرام	زەپەر ..... 24 گرام
كۈندۈر ..... 40 گرام	ئىپار ..... 14 گرام
خولىنجان ..... 40 گرام	ئەنبەر ..... 4 گرام
كۈچۈلا ..... 2 گرام	

[ياساش ئۇسۇلى] كۈچۈلىنى سۈتكە چىلاپ قۇرۇتۇپ، زەھەرسىزلەندۈرۈپ تالقانلاپ، بۇقا چۈيىسىنى ئېكەكدەپ، زەپەر، ئىپار، ئەنبەرلەرنى ئايرىم ـ ئايرىم سالايە قىلىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تاسقاپ، ئاندىن تالقانلارنى بىرلەشتۈرۈپ، قائىدە بويىچە سۈدا يۇغۇرۇپ قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] تۇتۇش، رەئىس ئەزالارنى قۇۋۇتلەش، پەي، نېرۋىلارنى چىڭىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] مەنىي تۇتالماسلىق، مەنىي بالدۇر كېتىش، بۆرەك ئاجىزلىق، ئىستېرخا قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 3 ~ 1 دانە، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى تۇخۇمى خىرپە

[تەركىبى]

سېمىزئوت ئۇرۇقى..... 15 گرام　　ئەرەب يېلىمى..... 15 گرام

پاقىيوپۇرمىقى ئۇرۇقى ... 15 گرام　　موزا ..... 15 گرام

ئەنجىبار يىلتىزى ..... 15 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] ئەرەب يېلىمىنى ئايرىم سالايە قىلىپ، ئۇرۇق دورىلارنىڭ لوئابىنى چىقىرىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تاسقاپ، ئاندىن تالقانلارنى لوئابلار بىلەن يۇغۇرۇپ قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] غەيرىي تەبىئىي قان خىلتى ۋە غەيرىي تەبىئىي سەپرا خىلتىدىن بولغان ئىچى سۇرۇشنى توختىتىش، قان توختىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئىسسىقتىن بولغان ئىچى سۇرۇش، قان تولغاق قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 7 ～ 5 دانە، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

نۇتۇلى ھاپىزجەنىن

[تەركىبى]

قىزىلگۈل ..... 20 گرام　　ئاس دەرىخىنىڭ يوپۇرمىقى ... 12 گرام

ئانارگۈلى ..... 12 گرام　　زەمچە ..... 10 گرام

يۇلغۇن مېۋىسى ..... 12 گرام　　ئانار پوستى ..... 10 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى چالا سوقۇپ، مۇۋاپىق مىقداردىكى سۇغا چىلاپ قاينىتىپ، تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] تۇتۇش، ھاسىلىنى ساقلاش، قان توختىتىش، قورۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئادەت خاراكتېرلىك بويىدىن ئاجراش، خۇن تەۋرەش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كېسەللىك ئەھۋالىغا ئاساسەن مۇۋاپىق مىقداردا ئېلىپ قاينىتىپ، ھورىدا بىمار ئولتۇرغۇزۇلىدۇ.

نۇتۇلى ھابىس

[تەركىبى]

قىزىلگۇل ..... 30 گرام
ئاناركۇلى ..... 15 گرام
ئاس دەرىخىنىڭ يوپۇرمىقى..... 30 گرام
يۇلغۇن مېۋىسى ..... 10 گرام
زەمچە ..... 15 گرام
ئاقاقىيا..... 5 گرام
موزا ..... 15 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى چالا سوقۇپ مۇۋاپىق مىقداردىكى سۇغا چىلاپ قاينىتىپ، تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] تۇتۇش، قان توختىتىش، قورۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ھەيز كۆپ كېلىش، خۇن تەۋرەش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] مۇۋاپىق مىقاردا ئېلىپ قاينىتىپ، ھورىدا بىمار ئولتۇرغۇزۇلىدۇ.

نۇتۇلى خۇرۇجى مەقئەت

[تەركىبى]

ئاناركۇلى ..... 10 گرام
نامازشام گۈلى ئۇرۇقى ..... 10 گرام
ئانار پوستى ..... 10 گرام
قىزىلگۇل ..... 10 گرام
جۇپتى بەللۇت..... 10 گرام
موزا ..... 10 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى چالا سوقۇپ، مۇۋاپىق مىقداردىكى سۇغا چىلاپ، قاينىتىپ ئاندىن تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] تۇتۇش، پەي - مۇسكۇللارنى چىڭىتىش، قورۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] مەقئەت چىقۇقى، ئىچى سۇرۇش، تولغاق قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كېسەللىك ئەھۋالىغا ئاساسەن مۇۋاپىق مىقاردا قاينىتىپ، سۇيىدە بىمار ئولتۇرغۇزۇلىدۇ.

زىمادى مەقئەت

[تەركىبى]

كۆدە ئۇرۇقى	15 گرام	ئانارگۈلى	10 گرام
سۆرۈنجان	15 گرام	يۇمغاقسۇت	30 گرام
سېرىق ھېلىلە	15 گرام	مامىرانچىنى	30 گرام
موزا		زەمچە	30 گرام

[**ياساش ئۇسۇلى**] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، سۇدا ئېزىپ، يۇغۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[**تەبىئىتى**] قۇرۇق سوغۇق.

[**خۇسۇسىيىتى**] تۇتۇش، ئىششىق قايتۇرۇش، ياللۇغ قايتۇرۇش، قان توختىتىش، پەي ـ مۇسكۇللارنى چىڭىتىش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] قانلىق بوۋاسىر، ئىچكى بوۋاسىر، مەقئەت ئىششىقى، مەقئەت چىقۇقى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۆندە بىر قېتىم، تەرەتتىن كېيىن مۇۋاپىق مىقداردا مەقئەتكە كىرگۈزۈلىدۇ.

گىلاس شەربىتى①

[**تەبىئىتى**] قۇرۇق سوغۇق.

[**خۇسۇسىيىتى**] قان كۆپەيتىش، ئىچ سۇرۇشنى توختىتىش، قان تازىلاش.

ئانار چېچىكى گۈلقەنتى②

[**تەبىئىتى**] قۇرۇق سوغۇق.

[**خۇسۇسىيىتى**] قان توختىتىش، ئىچ سۇرۇشنى توختىتىش، ئۇمۇمىي بەدەننى قۇۋۋەتلەش.

---

① تەپسىلاتى 5 ـ بابتا.

② تەپسىلاتى 6 ـ بابتا.

سوفۇپى گىل ئەرمىنى①

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.
[خۇسۇسىيىتى] قان توختىتىش، قۇرۇتۇش.

سۇفۇپى نەفسۇددەم②

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.
[خۇسۇسىيىتى] قان توختىتىش، تۇتۇش، ماددىلارنى قويۇلدۇرۇش، ئاغرىق پەسەيتىش، جاراھەت پۈتتۈرۈش.

سۇفۇپى مۇسەككىن دەم③

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.
[خۇسۇسىيىتى] قان توختىتىش، قورۇش، قۇرۇتۇش، تۇتۇش.

سۇفۇپى كەتان④

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.
[خۇسۇسىيىتى] قان توختىتىش، تۇتۇش، قورۇش، قۇرۇتۇش، ئاغرىق پەسەيتىش.

سۇفۇپى سەمغى ئەرەبى⑤

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.
[خۇسۇسىيىتى] قان توختىتىش، تۇتۇش، قۇرۇتۇش، قورۇش، ئاشقازان - ئۇچەي شىللىق پەردىلىرىنىڭ زىدىلىنىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىش، ئاغرىق پەسەيتىش.

---

① تەپسىلاتى 6 - بابتا.
② تەپسىلاتى 6 - بابتا.
③ تەپسىلاتى 6 - بابتا.
④ تەپسىلاتى 6 - بابتا.
⑤ تەپسىلاتى 6 - بابتا.

قۇرسى ھەببۇلئاس①

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.
[خۇسۇسىيىتى] قان توختىتىش، تۇتۇش، ھەيز توختىتىش.

سۇفۇپى قانسە②

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.
[خۇسۇسىيىتى] ئاشقازان ۋە ئۇچەينى قۇۋۇتلەپ، ئىچ سۇرۇشنى توختىتىش.

سۇفۇپى ھەببى رۇمان③

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.
[خۇسۇسىيىتى] ئاشقازان ۋە ئۇچەينى قۇۋۇتلەپ، ھەزمنى ياخشىلاش، ئىچ سۇرۇشنى توختىتىش، تۇتۇش، قۇرۇتۇش.

---

① تەپسىلاتى 6 ـ بابتا.
② تەپسىلاتى 24 ـ بابتا.
③ تەپسىلاتى 24 ـ بابتا.

ئون توققۇزىنچى باب جاراھەت پۇتتۇرگۈچى دورىلار

جاراھەت ئېغىزىنى قورۇپ، مىكروب ئۆلتۈرۈش، توقۇلمىلارنى ئەسلىگە كەلتۈرۈپ، شەلۈەرەشكە قارشى تۇرۇش ھەمدە گۆش ئۈندۈرۈش تەسىرىنى بېرىدىغان دورىلار ئومۇمىلاشتۇرۇپ جاراھەت پۇتتۇرگۈچى دورىلار دېيىلىدۇ.

ھەرخىل ئىچكى - تاشقى سەۋەبلەر تەسىرى (تاشقى زەخىملىنىشىدىن توقۇلمىلار يېرىلىپ شەلۈەرەش، گۆشخور چاقا، ئاقما، ئاشقازان يارىسى، قىچىشقاق، سىفلىس ...) دىن يەرلىك ئورۇن توقۇلمىلىرى ئېغىر دەرىجىدە بۇزۇلغاندا، ئورگانىزمدا تۇرلۈك كېسەللىك ئۆزگىرىشىنى پەيدا قىلىدۇ. بۇ خىل كېسەللىكلەرنى ۋاقتىدا داۋالىمىغاندا ئاقىۋىتى تېخىمۇ ئېغىرلايدۇ.

جاراھەت پۇتتۇرگۈچى دورىلارنىڭ تۇرى ۋە تەسىرى ئوخشاش بولمىغاچقا، كېسەللىكلەرگە ئىشلەتكەندە، مۇڭاپىق تاللاپ ئىشلىتىشكە توغرا كېلىدۇ. جاراھەت پۇتتۇرگۈچى دورىلارنىڭ كۆپىنچىلىرىنىڭ تەسىرى قۇرۇق ئىسسىق ياكى قۇرۇق سوغۇق بولىدۇ، بۇ خىل دورىلار جاراھەت پۇتتۇرۈپ، گۆش ئۈندۈرۈش؛ توقۇلمىلارنى ئەسلىگە كەلتۈرۈش، مىكروپ ئۆلتۈرۈش، بۇزۇق گۆشلەرنى يېيىش، ئىچى سۇرۇشنى توختىتىش تەسىرىنى بېرىدۇ. بۇ خىل خۇسۇسىيەتتىكى دورىلار جاراھەت پۇتتۇرگۈچى دورىلار دېيىلىدۇ. مەسىلەن: سۇفۇپى تىنىن I ، سۇفۇپى سەرتان، سۇفۇپى گىل ئەرمىنى، سۇفۇپى ئەنجىبار، سۇفۇپى سۇئال، سۇفۇپى زەمچە مۇرەككەپ، سۇفۇپى ئاكىلە، سۇفۇپى زىراۋەندە، سۇفۇپى نىشاستە، قۇرسى سىل، قۇرسى ئەنزىرۇت، قۇرسى سەرتان، قۇرسى زەمچە، مەلھەمى مۇردارسەنگ I ، مەلھەمى مۇردارسەنگ II ، مەلھەمى زۇپتى، مەلھەمى رال، مەلھەمى زاك، مەلھەمى زەرنىخ، مەلھەمى شادىنەچ، مەلھەمى كۇموش، مەلھەمى كاپۇر، مەلھەمى مۇقەل، سۇفۇپى كۆكتاش، مامىراننچىنى ئۇپىسى (زەرۇرى مامىرانچىنى) ھەمدە قۇرسى كەھرىبا I ، قۇرسى كەھرىبا II ، قۇرسى نىشاستە، قۇرسى بىخ مارجان، قۇرسى گىل ئەرمىنى، قۇرسى كەھرىبا، قۇرسى ئەنجۇر، قۇرسى شادىنەچ، قۇرسى ئەنجىباھار، قۇرسى ئاقاقىيا، قۇرسى كاكىنەچ قاتارلىقلار.

سۇفۇپى تىنىن I

[تەركىبى]

كەھرىبا ..... 20 گرام
ئەنجىبار ..... 20 گرام
تاباشىر ..... 20 گرام
كۆك موزا ..... 15 گرام

ئانارگۈلى ..... 20 گرام
گىل ئەرمىنى..... 15 گرام
گىل مەختۇم ..... 15 گرام
خۇنسياۋشان ..... 10 گرام
مامرانچىنى ..... 15 گرام
پاقىيوپۈرمىقى ئۈرۈقى ... 20 گرام
ناۋات ..... 200 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] جاراھەت پۈتتۈرۈش، قان توختىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئۇچەي يارىسى ئۇچۇن ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئۇچ قېتىم، ھەر قېتىمدا 10 گرامدىن تاماقتىن بۇرۇن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سۇفۇپى سەرتان

[تەركىبى]

خەشخاش پوستى..... 30 گرام
خەشخاش ئۇرۇقى ..... 30 گرام
سەرتان ..... 15 گرام
نىشاستە..... 5 گرام
سەمغى ئەرەبى ..... 5 گرام
قوغۇن مېغىزى ..... 10 گرام
قاپاق ئۇرۇقى مېغىزى ... 10 گرام
زىغىر ..... 10 گرام
بادام مېغىزى..... 60 گرام
ناۋات ..... 50 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] سەرتانىنى ئوتقا قويۇپ كۆيدۈرۈپ، سوقۇپ، سەمغى ئەرەبى بىلەن كەتىرانى سالايە قىلىپ يۇمشاق سوقۇپ، مېغىز دورىلارنى قورۇپ يۇمشاق ئېزىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ ھەممىسىنى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] جاراھەت پۈتتۈرۈش، يالۇغ قايتۇرۇش، بەلغەم بوشىتىش، يۆتەل پەسەيتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئۆپكە يالۇغى، ئۆپكە سىلى، كۆكيۆتەل قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، 15 گرامدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سۇفۇپى گىل ئەرمىنى

[تەركىبى]

گىل ئەرمىنى ..... 5 گرام
قىزىلگۈل ..... 15 گرام

ئاق خەشخاش ..... 10 گرام
كەھرىبا..... 5 گرام
كاكىنەچ..... 20 گرام
ئەرەب يېلىمى..... 15 گرام
تاباشىر ..... 15 گرام
قاپاق مېغىزى ..... 30 گرام
قارا خەشخاش ..... 10 گرام
كەتىرا ..... 5 گرام
سېمىزئوت ئۇرۇقى..... 10 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] كەھرىبانى كۆيدۈرۈپ، يۇمشاق سوقۇپ، يېلىم دورىلارنى يۇمشاق سالايە قىلىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق ئېزىپ، ھەممىسىنى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] جاراھەتنى پۈتتۈرۈش، ياللۇغ قايتۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] سۈيدۇك يول جاراھەتلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10～15 گرام ئەرقى شوخلا ياكى ئەرقى بەدىيان بىلەن بىللە ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سۇفۇپى ئەنجىبار

[تەركىبى]

ئەنجىبار ..... 15 گرام
كەھرىبا ..... 10 گرام
سەدەپ..... 10 گرام
قىزىلگۈل ..... 10 گرام
مەرۋايىت ..... 10 گرام
ئانارگۈل..... 10 گرام
ئاق سەندەل ..... 10 گرام
سېمىزئوت ئۇرۇقى..... 10 گرام
تاباشىر ..... 10 گرام
گاۋزىبان ھىندى..... 10 گرام
ئەرەب يېلىمى..... 10 گرام
كەتىرا..... 10 گرام
ئاقاقىيا ..... 10 گرام
بەللۇت ..... 10 گرام
خەشخاش ئۇرۇقى ..... 10 گرام
مارجان ..... 10 گرام
ناۋات ..... 100 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] سەۋەب، كەھرىبا، مەرۋايىتلارنى ئايرىم ـ ئايرىم ھالدا سالايە قىلىپ، يېلىم دورىلارنىمۇ ئايرىم ـ ئايرىم سالايە قىلغاندىن كېيىن، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ ھەممىسىنى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] جاراھەتنى پۈتتۈرۈش، قان توختىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] بالىياتقۇ جاراھىتىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10～15 گرام ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سۇفۇپى سۇئال

[تەركىبى]

بېھى ئۇرۇقى ..... 10 گرام	رۇببىسۇس ..... 10 گرام
زىغىر ..... 15 گرام	گاۋزىبان..... 10 گرام
رەيھان ئۇرۇقى ..... 10 گرام	گۈلبىنەپشە..... 10 گرام
سەمغى ئەرەبى..... 15 گرام	كەتىرا..... 10 گرام
گىل ئەرمىنى..... 15 گرام	شۇمشا ئۇرۇقى ..... 10 گرام
نىلۇپەر ..... 10 گرام	بادام مېغىزى..... 30 گرام
خەشخاش ئۇرۇقى ..... 15 گرام	ناۋات ..... 60 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، تاسقاپ تالقان تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] جاراھەت پۈتتۈرۈش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئۆپكە سىلى ۋە ھەر خىل جاراھەتلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10 گرامدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سۇفۇپى زەمچە مۇرەككەپ

[تەركىبى]

كۆيدۈرۈلگەن زەمچە ..... 15 گرام كۆيدۈرۈلگەن كۆكتاش ... 15 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تالقان تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] جاراھەت پۈتتۈرۈش، سۈيدۈك يولىنى تازىلاش، يالۇغ قايتۇرۇش، سۈيدۈكنى راۋانلاشتۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] سۆزنەك، سۈيدۈك يولى جاراھىتى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، ھەر قېتىمدا 5～7 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

[ئەسكەرتىش] سىرتىدىن يۇيۇش ئۇچۇنمۇ ئىشلىتىلىدۇ. بۇنىڭ ئۇچۇن كۇندە 6 ~5 قېتىم، ھەر قېتىمدا بىر گرامنى قاينىق سۇدا ئېرىتىپ، تاناسىل ئەزا يۇيۇلىدۇ ھەمدە سۇيدۇك يولىغا ماڭدۇرۇپ يۇيۇلىدۇ.

سۇفۇپى ئاكىلە

[تەركىبى]

ئاق سەندەل	20 گرام	قىزىلگۇل	10 گرام
قىزىل سەندەل	20 گرام	قۇرۇق يۇمغاقسۇت يوپۇرمىقى ...	10 گرام
ئانارگۇلى	10 گرام	كاپۇر	2 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، تاسقاپ تالقان تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] جاراھەت پۇتتۇرۇش، چىرىشنىڭ ئالدىنى ئېلىش، قان توختىتىش، بەتبۇي پۇراقنى يوقىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] گۆشخور چاقا، چىش مىلىكى يىرىڭلىق چاقىسى، چىش مىلىكى قاناش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۇندە 6~5 قېتىم، ھەر قېتىمدا مۇۋاپىق مىقداردا يەرلىك ئورۇنغا سېپىلىدۇ.

سۇفۇپى زىراۋەندە

[تەركىبى]

يۇمىلاق زىراۋەندە	20 گرام	ئانارگۇلى	10 گرام
نامازشام گۇلى يوپۇرمىقى.....	10 گرام	سەۋسەن يىلتىزى	10 گرام
كۇندۇر	10 گرام	پىرسىياۋشان	10 گرام
سەئدى كۇفى	10 گرام	موزا	10 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، تاسقاپ تالقان تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] جاراھەت پۇتتۇرۇش، قان توختىتىش، چىرىشنىڭ ئالدىنى ئېلىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] چىش مىلىكى ئاقمىسى، چىش مىلىكى قاناش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] ھەر كۇنى مۇۋاپىق مىقداردا يەرلىك ئورۇنغا سېپىلىدۇ.

سۇفۇپى نىشاستە

[تەركىبى]

نىشاستە	20 گرام	گىل ئەرمىنى	6 گرام
سەمغى ئەرەبى	20 گرام	ئىسپىغۇل لوئابى	6 گرام
كەتىرا	20 گرام	گىل مەختۇم	6 گرام
بېھى ئۇرۇقى	20 گرام	گۈلخەيرى	6 گرام
ئاق لەيلى ئۇرۇقى	20 گرام	ئاق سەندەل	6 گرام
ھەمىشباھار ئۇرۇقى	15 گرام	تاباشىر	10 گرام
سېمىزئوت ئۇرۇقى	15 گرام	شېكەر	10 گرام
قىزىلگۈل	15 گرام	زەپەر	3 گرام
تەرخەمەك مېغىزى	6 گرام	كاپۇر	2 گرام
قاپاق مېغىزى	6 گرام		

[ياساش ئۇسۇلى] يېلىم دورىلارنى ئايرىم ـ ئايرىم سالايە قىلىپ، مېغىز دورىلارنى ئازراق قورۇپ سوقۇپ، ئاندىن باشقا دورىلارنى سوقۇپ، تاسقاپ ھەممىسىنى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] جاراھەت پۈتتۈرۈش، غەيرىي تەبىئىي قان ۋە سەپرا خىلتىنىڭ ئۆتكۈرلۈكىنى پەسەيتىش، ياللۇغ قايتۇرۇش، قان توختىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] غەيرىي تەبىئىي سەپرا خىلتىدىن بولغان كېسەللىكلەر، جۈدەتكۈچى قىزىتما، ئۆپكە ياللۇغى، ئۆپكە سىلى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10~5 گرام، تاماقتىن كېيىن خەشخاش شەربىتى بىلەن ئىچىلىدۇ.

قۇرسى سىل

[تەركىبى]

تەرخەمەك ئۇرۇقى	30 گرام	چۇچۇكبۇيا يىلتىزى ...	15 گرام
ئىسپىغۇل	30 گرام	سېمىزئوت ئۇرۇقى	15 گرام

كۆيدۇرۇلگەن قىزىلقولتۇق پاقا ... 10 گرام
تاباشىر ..... 10 گرام
نىشاستە ..... 10 گرام
كەتىرا..... 10 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] كەتىرا بىلەن تاباشىرنى سالايە قىلىپ، سېمىزئوت ئۇرۇقى بىلەن ئىسپىغۇلنىڭ لوئابىنى چىقىرىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تاسقاپ، ئاندىن تالقانلارنى لوئابلار بىلەن يۇغۇرۇپ، قائىدە بويىچە قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] جاراھەت پۈتتۈرۈش، ياللۇغ قايتۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئۆپكە سىلى، ئۆپكە يالللۇغى، كۆكرەك پەردە، يالللۇغى، ئۇچەي سىلى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 7 ~ 5 دانە، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى ئەنزىرۇت

[تەركىبى]

ئەنزىرۇت ..... 10 گرام
بۇغداي ئۇنى ..... 10 گرام
كۈشتە قىلىنغان سماب..... 5 گرام
ئەپيۇن ..... 2 گرام
ئىپار ..... 2 گرام
ئەنبەر ..... 2 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] ئەپيۇن، ئىپار، ئەنبەرلەرنى ئايرىم سالايە قىلىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تاسقاپ، ئاندىن تالقانلارنى قائىدە بويىچە سۇ بىلەن يۇغۇرۇپ قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] جاراھەت پۈتتۈرۈش، ھۆللۈكنى قۇرۇتۇش، قان تازىلاش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ھەر خىل يىرىڭلىق جاراھەتلەر، ئۆپكە سىلى، ئۇچەي سىلى، سىفلىس قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 1 دانە، كەچتە تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى سەرتان

[تەركىبى]

كۆيدۇرۇلگەن راك ..... 30 گرام
گىل ئەرمىنى..... 10 گرام
گىل مەختۇم ..... 10 گرام
نىشاستە ..... 20 گرام
قىزىلگۈل ..... 20 گرام
يۇيۇلغان شادىنەچ ..... 15 گرام
تاباشىر ..... 15 گرام
كەتىرا..... 15 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] يېلىم دورىلارنى ئايرىم سالايە قىلىپ، باشقا دورىلارنى ئايرىم سوقۇپ تاسقاپ، دورا تالقانلىرىنى سۇ بىلەن يۇغۇرۇپ، قائىدە بويىچە قۇرس تەييارلىنىدۇ.
[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.
[خۇسۇسىيىتى] جاراھەت پۈتتۈرۈش، يالۇغ قايتۇرۇش، قىزىتما قايتۇرۇش.
[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئۆپكە سىلى، ئۆچەي سىلى، قان ئۆتۈش، ئىچى سۇرۇش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 5 ~ 3 دانە، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى زەمچە

[تەركىبى]
زەمچە ..... 20 گرام　　كەتىرا ..... 10 گرام
ناغ تېكسىنىڭ كۆيدۈرۈلگەن مۈڭگۈزى ..... 10 گرام　　سېمىزئوت ئۇرۇقى ..... 10 گرام
گىل ئەرمىنى ..... 10 گرام　　ئانارگۈلى ..... 10 گرام
[ياساش ئۇسۇلى] سېمىزئوت ئۇرۇقىنىڭ لوئابىنى چىقىرىپ، كەتىرانى ئايرىم سالايە قىلىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تاسقاپ، ئاندىن دورا تالقانلىرىنى لوئاب بىلەن يۇغۇرۇپ، قائىدە بويىچە قۇرس تەييارلىنىدۇ.
[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.
[خۇسۇسىيىتى] جاراھەت پۈتتۈرۈش، قان توختىتىش.
[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] بۆرەك جاراھىتى، دوۋساق جاراھىتى، بوۋاسىر قاناش، ھەيز توختىماسلىق، ھەيز كۆپ كېلىش، ئىچى سۇرۇش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 3 ~ 1 دانە، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەلھەمى مۇردارسەڭ I

[تەركىبى]
مەدەستان ..... 60 گرام　　زەمچە ..... 20 گرام
مىلتىق دورىسى ..... 60 گرام　　موزا ..... 20 گرام
ئەنزىرۇت ..... 20 گرام　　زەيتۇن يېغى ... 100 مىللىلىتىر
[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى ئۇندەك سوقۇپ، زەيتۇن يېغىغا ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.
[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.
[خۇسۇسىيىتى] جاراھەت پۈتتۈرۈش، گۆش ئۇندۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ھەر خىل سەۋەبلەردىن بولغان مۇسكۇللار زەخمىلىنىپ جاراھەتلىنىشلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۇندە بىر قېتىم يەرلىك ئورۇنغا سۈركىلىدۇ.

مەلھىمى مۇردارسەنگ II

[تەركىبى]

مەدەستان ..... 30 گرام　　قىزىل موم..... 21 گرام

زىراۋەندە..... 21 گرام　　ئوشەق ..... 21 گرام

مۇقەل..... 21 گرام　　زەيتۇن يېغى ..... 21 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تالقانلاپ، مۇقەل بىلەن قىزىل مومنى ئېرىتىپ، زەيتۇن يېغى بىلەن ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] جاراھەت پۈتتۈرۈش، جاراھەت پۈتتۈرۈش، يىرىڭ تازىلاش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ھەر خىل سىرتقى زەخمىلىنىشلەر، يارا ۋە جاراھەتلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كېسەللىك ئەھۋالىغا ئاساسەن كۇندە بىر قېتىم مۇۋاپىق مىقداردا يەرلىك ئورۇنغا سۈركىلىدۇ.

مەلھىمى زۇپتى

[تەركىبى]

زۇپتى رۇمى ..... 15 گرام　　ھەبە تۇلخوزرا مېيى ... 30 مىللىلىتىر

ئاق موم ..... 15 گرام　　زەيتۇن يېغى ..... 45 مىللىلىتىر

چىلغوزا ..... 15 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] ئاق مومنى ئېرىتىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تالقانلاپ، ياغلار بىلەن ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] جاراھەت پۈتتۈرۈش، يىرىڭ تازىلاش، ئىششىق قايتۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ھەر خىل يۇقۇملىنىشلىق جاراھەتلەر، قاتتىق ئىششىقلار، شەلۋەرەش خاراكتېرلىك تېرە قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كېسەللىك ئەھۋالىغا ئاساسەن مۇۋاپىق مىقداردا يەرلىك ئورۇنغا سۈركىلىدۇ.

مەلھەمى رال

[تەركىبى]

ئاق موم..... 60 گرام　　بەدىيان ..... 15 گرام

سېرىق ياغ..... 60 گرام　　كاپۇر ..... 3 گرام

كەت ھىندى ..... 15 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] ئاق موم ۋە سېرىق ياغنى ئېرىتىپ، سوۋۇغاندىن كېيىن بەدىيان بىلەن كەت ھىندىنى يۇمشاق سوقۇپ ئارىلاشتۇرۇپ، سۇس ئوتتا قاينىتىپ، ئاندىن كاپۇرنى سېلىپ، تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] جاراھەت پۈتتۈرۈش، ھۆللۈكلەرنى قۇرۇتۇش، يىرىڭ تازىلاش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ھەر خىل شەلۋەرەش خاراكتېرلىك يىرىڭلىق جاراھەتلەر، ئاقما قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كېسەللىك ئەھۋالىغا ئاساسەن مۇۋاپىق مىقداردا يەرلىك ئورۇنغا سۈركىلىدۇ.

مەلھەمى زاك

[تەركىبى]

زاك ..... 2 گرام　　ئانار گۈلى ..... 5 گرام

موزا ..... 2 گرام　　كۈندۈر ..... 5 گرام

ئاكاتسىيە يېغى ..... 4 مىللىلىتىر　　خۇنسياۋشان ..... 5 گرام

تۈخۈم ئېقى ..... 2 دانە

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى قائىدە بويىچە سوقۇپ تالقانلاپ، ياغ بىلەن ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] جاراھەت پۈتتۈرۈش، يىرىڭ تازىلاش، قان توختىتىش، قورۇش، قۇرۇتۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئاقما، گۆشخور چاقا، يىرىڭلىق جاراھەت قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كېسەللىك ئەھۋالىغا ئاساسەن مۇۋاپىق مىقداردا يەرلىك

ئورۇنغا سۈركىلىدۇ.

دىققەت قىلىدىغان ئىشلار: دورىنىڭ كىسلاتالىقى بىرقەدەر كۈچلۈك بولۇپ، تېرە-لەردە كۆيۈشۈش، ئېچىشىش سېزىمى پەيدا قىلسا گۈل يېغى ئارىلاشتۇرۇپ ئىشلىتىش كېرەك.

مەلھەمى زەرنىخ

[تەركىبى]

قىزىل زەرنىخ..... 10 گرام مىس پاراشوكى ..... 20 گرام

چاققاقئوت ئۇرۇقى..... 10 گرام قىزىلگۈل يېغى ..... 80 مىللىلىتىر

[**ياساش ئۇسۇلى**] قىزىل زەرنەخ بىلەن مىس پاراشوكىنى ياخشى سالايە قىلىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، گۈل يېغىنى قىزىتىپ سوۋۇغاندا ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[**تەبىئىتى**] قۇرۇق ئىسسىق.

[**خۇسۇسىيىتى**] جاراھەت پۈتتۈرۈش، ئارتۇق گۆشلەرنى يوقىتىش، چىرىشكە قارشى تۇرۇش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] پوقاق، گۆشخور چاقا، ھەر خىل يىرىڭلىق جاراھەت قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] ئۇچ كۈندە بىر قېتىم، مۇۋاپىق مىقداردا يەرلىك ئورۇنغا سۈركىلىدۇ.

مەلھەمى شادىنەچ

[تەركىبى]

شادىنەچ ..... 3 گرام توغراق قوۋزىقى ..... 3 گرام

كۈندۈر ..... 3 گرام زەمچە ..... 3 گرام

ئەنزىرۇت ..... 3 گرام زاك ..... 3 گرام

سەبرە سۇقۇتى ..... 3 گرام موزا ..... 3 گرام

تۇتىيا ..... 3 گرام تەنكار ..... 1.5 گرام

ئانارگۈلى ..... 3 گرام قاپاق گۈلى ..... 10 گرام

ئاكاتسىيە يېلىمى ..... 3 گرام قىزىلگۈل يېغى ..... 45 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى قائىدە بويىچە يۇمشاق سوقۇپ، گۈل يېغىنى قىزىتىپ ياخشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] جاراھەت پۈتتۈرۈش، قان توختىتىش، يىرىڭ تازىلاش، ئىششىق قايتۇرۇش، چىرىشكە قارشى تۇرۇش، ئارتۇق گۆشلەرنى يوقىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] سىفلىس، سۆزەك، ئاقما، ھەر خىل يىرىڭلىق جاراھەتلەر، مۇدۇر چاقا قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كېسەللىك ئەھۋالىغا ئاساسەن مۇۋاپىق مىقداردا يەرلىك ئورۇنغا سۈركىلىدۇ.

دىققەت قىلىدىغان ئىشلار: بۇ دورا ئۆتكۈر كۆيدۈرۈش خۇسۇسىيىتىگە ئىگە بولۇپ، تېرىلەردە كۆيۈشۈش، ئېچىشىش سېزىمى پەيدا بولسا سىرتتىن گۈل يېغى ياكى تۇخۇم ئېقى سۈركىلىدۇ، ئەگەر بۇ دورا بىلەن كېسەللىك ئەھۋالى ياخشىلانمىسا دەرھال ئىشلىتىشنى توختىتىش، ئۇزۇن ۋاقىت ئىشلەتمەسلىك كېرەك.

مەلھىمى كۈمۈش

[تەركىبى]

كۈمۈش ئۇپىسى ..... 10 گرام　　تەرخەمەك سۈيى ..... 10 مىللىلىتىر

قەلەي ئۇپىسى..... 10 گرام　　كەتىرا ..... 5 گرام

كاسىنە سۈيى ..... 10 مىللىلىتىر　　قىزىلگۈل يېغى ... 6 مىللىلىتىر

ئىتئۈزۈمى سۈيى ..... 10 مىللىلىتىر

[ياساش ئۇسۇلى] دورا سۈلىرى ۋە ئۇپا دورىلارنى قىزىلگۈل يېغى بىلەن تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ سۇس ئوتتا قاينىتىپ، ئاندىن كېيىن تالقانلانغان كەتىرانى تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] جاراھەت پۈتتۈرۈش، يالۇغ قايتۇرۇش، ئىششىق تارقىتىش، غىدىقلىنىشنى پەسەيتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] مەقئەت يېرىلىش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كېسەللىك ئەھۋالىغا ئاساسەن مۇۋاپىق مىقداردا يەرلىك ئورۇنغا سۈركىلىدۇ.

مەلھەمى كاپۇر

[تەركىبى]

كاپۇر..... 1 گرام	مەدەستان ..... 3 گرام
ئاق موم ..... 5 گرام	نىشاستە ..... 6 گرام
قىزىلگۈل يېغى ..... 20 مىللىلىتر	ژازبىلىن ..... 30 گرام
قەلەي ئۇپىسى ..... 20 گرام	

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تالقانلاپ، گۈل يېغى بىلەن ژازبىلىننى ئېرىتىپ، تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] جاراھەت پۈتتۈرۈش، چىرىشنىڭ ئالدىنى ئېلىش، گۆش ئۆندۈرۈش، قان توختىتىش، ئاغرىق پەسەيتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] مەقئەت يېرىلىش، يىرىڭلىق جاراھەتلەر، گۆش-خور چاقا قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كېسەللىك ئەھۋالىغا ئاساسەن مۇۋاپىق مىقداردا يەرلىك ئورۇنغا سۈركىلىدۇ.

مەلھەمى مۇقەل

[تەركىبى]

مۇقەل..... 14 گرام	كالا يىلىكى ..... 15 گرام
مەدەستان ..... 10 گرام	ئۆردەك يېغى ..... 31 گرام
بۇغداي كراخمالى ..... 16 گرام	سۈت..... 30 مىللىلىتر
ئاق موم..... 67 گرام	قايماق ..... 30 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] ئۆردەك يېغىنى قىزىتىپ، كالا يىلىكى بىلەن قوشۇپ ئېرىتىپ، سۈت بىلەن قايماقنى قوشۇپ، بىر قېتىم قاينىتىپ سوۋۇغاندا يېلىم دورىلارنى سېلىپ ئېرىتىپ، ئاندىن كېيىن يۇمشاق سوقۇپ تالقانلانغان باشقا دورىلارنى تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] جاراھەت پۈتتۈرۈش، ئىششىق قايتۇرۇش، ماددىلارنى چىكىتىش، قورۇش، قۇرۇتۇش.

181993978886

[ئىشلىتىلىدىغان كىسەللىكلەر] مەقئەت چۇقۇقى، بوۋاسىر، ھەر خىل قاتتىق ئىششىقلار قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] 2 كۈندە بىر قېتىم، مۇۋاپىق مىقدارداً يەرلىك ئورۇنغا سۈركىلىدۇ.

دىققەت قىلىدىغان ئىشلار: دورىنى ئىشلەتكەندە ئاغرىش سېزىمى بولسا گۇل يېغى ئارىلاشتۇرۇش كېرەك. ئىششىق، جاراھەتلەر ئېغىز ئالغاندىن كېيىن دەرھال يىرىك، زەردابلارنى تازىلىغۇچى دورىلارنى ئىشلىتىش كېرەك.

سۇفۇپى كۆكتاش

[تەركىبى]

سېرىق ھېلىلە پوستى ... 25 گرام	كۆپىكى دەريا ..... 25 گرام
بەلىلە پوستى ..... 25 گرام	ئايلىشى ..... 25 گرام
ئامىلە پوستى ..... 25 گرام	بىخ مارجان ..... 25 گرام
كۆيدۇرۇلگەن زەمچە ..... 25 گرام	كۆيدۇرۇلگەن كۆك تاش ..... 25 گرام
موزا ..... 25 گرام	بادامنىڭ تاشقى پوستى ... 25 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سالايە قىلىپ، ئەلگەكتىن ئۆتكۈزۈپ تالقان قىلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] جاراھەتنىڭ ئارتۇق گۆشلىرىنى كۆيدۇرۇش، جاراھەت يۇزىدىكى ھۆللۈكنى قۇرۇتۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كىسەللىكلەر] ھەر خىل يەللىك جاراھەتلەر، جاراھەتلەر يىرىڭداش كىسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى ۋە مىقدارى] جاراھەتنىڭ ئەھۋالىغا قاراپ مۇۋاپىق مىقدارداً جاراھەت يۇزىگە سېپىلىدۇ.

مامرانچىنى ئۇپىسى (زەرۋرى مامرانچىنى)

[تەركىبى]

مامراچىنى ..... 15 گرام	ئەنزىروت ..... 15 گرام
ھەشقىپىچەك ئۇرۇقى ..... 30 گرام	خۇنسىياۋشان ..... 6 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سالايە قىلىپ، 180～200 كۆزلۈك ئەلگەك-

تىن ئۆتكۈزۈپ تالقان قىلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] ئارتۇق گۆشلەرنى كۆيدۈرۈش، جاراھەت پۈتتۈرۈش، ئاغرىق توختىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] كۆزدە قاناتسىمان گۆش ئۆسۈش، كۆز تومۇرى قاناش، كۆز قوتۇرى كېسەللىكىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] جاراھەت يۈزىگە سېپىلىدۇ.

قۇرسى كەھرىبا I ①

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] قان توختىتىش، جاراھەت پۈتتۈرۈش.

قۇرسى كەھرىبا II ②

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] قان توختىتىش، ئىچ سۈرۈشنى توختىتىش، ئاق خۇن توختىتىش.

قۇرسى نىشاستە③

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] قان توختىتىش، تۇتۇش، جاراھەت پۈتتۈرۈش.

قۇرسى بىخ مارجان④

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] قان توختىتىش، جاراھەت پۈتتۈرۈش.

---

① تەپسىلاتى 6 ـ بابتا.
② تەپسىلاتى 6 ـ بابتا.
③ تەپسىلاتى 6 ـ بابتا.
④ تەپسىلاتى 6 ـ بابتا.

قۇرسى گىل ئەرمىنى[1]

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.
[خۇسۇسىيىتى] قان توختىتىش، جاراھەت پۈتتۈرۈش، تۈتۈش.

قۇرسى كەھرىبا[2]

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.
[خۇسۇسىيىتى] قان توختىتىش، جاراھەت پۈتتۈرۈش.

قۇرسى ئەنجۇر[3]

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.
[خۇسۇسىيىتى] قان توختىتىش، يالۇغ قايتۇرۇش، جاراھەت پۈتتۈرۈش.

قۇرسى شادىنەچ[4]

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.
[خۇسۇسىيىتى] قان توختىتىش، جاراھەت پۈتتۈرۈش، ئاغرىق پەسەيتىش.

قۇرسى ئەنجىباھار[5]

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.
[خۇسۇسىيىتى] قان توختىتىش، جاراھەت پۈتتۈرۈش، ئىچى سۇرۇشنى توختىتىش.

---

① تەپسىلاتى 6 ـ بابتا.
② تەپسىلاتى 6 ـ بابتا.
③ تەپسىلاتى 6 ـ بابتا.
④ تەپسىلاتى 6 ـ بابتا.
⑤ تەپسىلاتى 6 ـ بابتا.

قۇرسى ئاقاقىيا[1]

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.
[خۇسۇسىيىتى] قان توختىتىش، ئاشقازاننى قۇۋۇتلەش، ھۆللۈكنى قۇرۇتۇش، جاراھەت پۈتتۈرۈش، ھەيز توختىتىش.

قۇرسى كاكىنەچ[2]

[خۇسۇسىيىتى] سۈيدۈكنى راۋان قىلىش، سۈيدۈك يوللىرىدىكى جاراھەتنى داۋالاش، يالليۇغ قايتۇرۇش، ئاغرىق قالدۇرۇش تەسىرگە ئىگە.

---

① تەپسىلاتى 6 ـ بابتا.
② تەپسىلاتى 10 ـ بابتا.

يېگىرمىنچى باب زەھەر قايتۇرغۇچى دورىلار

زەھەر قايتۇرۇش تەسىرى ئاساسلىق ئورۇندا تۇرىدىغان دورىلارنى ئومۇملاشتۇرۇپ زەھەر قايتۇرغۇچى دورىلار دېيىلىدۇ.

ھەرخىل ئىچكى ـ تاشقى سەۋەبلەر تەسىرىدىن ۋە تۇرلۇك كېسەللىكلەرنىڭ ئاسارىتىدىن بەدەنده زەھەرلىك ماددىلار كۆپۈيۈپ كەتسە ياكى باشقا دورىلار ۋە يېمەك ـ ئىچمەك تەسىرىدىن ئورگانىزمدىكى مەلۇم بىر ئەزا ياكى پۈتۈن بەدەن زەھەرلەنسە، ئورگانىزمدا ماددا ئالمىشىش قالايمىقانلىشىپ، ئورگانىزمنىڭ فىزىئولوگىيىلىك خىزمىتىنى بۇزۇپ ھەرخىل كېسەللىكلەرنى كەلتۈرۈپ چىقىرىدۇ. بۇ خىل كېسەللىكلەرنى ۋاقتىدا داۋالىمىغاندا ئېغىر ئاقىۋەت كېلىپ چىقىدۇ. زەھەرلىنىشنى پەيدا قىلغۇچى سەۋەبلەرنىڭ تۇرلىرى ھەر خىل بولغاچقا، زەھەر قايتۇرغۇچى دورىلارنى مۇۋاپىق تاللاپ ئىشلىتىشكە توغرا كېلىدۇ. زەھەر قايتۇرغۇچى دورىلارنىڭ كۆپىنچىلىرىنىڭ تەبىئىتى قۇرۇق ئىسسىق ياكى ھۆل ئىسسىق بولۇپ، بۇ خىل دورىلار، زەھەر قايتۇرۇپ، ئىشىشق ياندۇرۇش؛ سۈيدۈك ھەيدەپ، قىچىشىشنى پەسەيتىش؛ يالۇغ قايتۇرۇپ، سەزگۈرلۈكنى يوقىتىش ئارقىلىق زەھەر قايتۇرىدۇ. بۇنداق دورىلار زەھەر قايتۇرغۇچى دورىلار دېيىلىدۇ. مەسىلەن: شەربىتى تەرياق، تەرياقى ئەقرەب I ، تەرياقى ئەقرەب II ، تەرياقى سۇمۇم، تەرياقى ئەربەئە، تەرياقى گىل مەختۇم ھەمدە ئەرقى مائۇللەھمى مۇرەككەپ، مەجۇنى لوبۇبى كەبىر I ، مەجۇنى ھالۋائى بەيزە قاتارلىقلار.

شەربىتى تەرياق

[تەركىبى]

زىخ سۇيى ..... 440 مىللىلىتىر — تۇرۇنجى سۇيى ..... 450 مىللىلىتىر

ئالما سۇيى ..... 440 مىللىلىتىر — تۇرۇنجى سۇيىگە چىلانغان مەرۋايىت ... 18 گرام

لىمون سۇيى ..... 450 مىللىلىتىر — قەنت ..... 620 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورا سۇيىدە قەنتنى قىيام قىلىپ، مەرۋايىتى سالايە قىلىپ ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] ھۆل سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] زەھەر قايتۇرۇش، غەيرىي تەبىئىي سەپرا خىلىتىنى تەڭشەش، ئىشتىھانى ئېچىش، خۇشلۇق كەلتۈرۈش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] زەھەرلىك ھاشاراتلار چېقىۋېلىش، يۇرەك ئا-

جىزلىقى، غەيرىي تەبئىي سەپرا خىلىتتىدىن كېلىپ چىققان كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 3 قېتىم، ھەر قېتىمدا 100 ~ 60 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىچىلىدۇ.

تەرياقى ئەقرەب I

[تەركىبى]
سامساق ..... 6 گرام
ياڭاق مېغىزى ..... 6 گرام
سۇزاپ ..... 3 گرام
ھىلە ..... 3 گرام
مورمەككى ..... 3 گرام
[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.
[تەبئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.
[خۇسۇسىيىتى] زەھەر قايتۇرۇش، توسالغۇلارنى ئېچىش، ئاغرىق پەسەيتىش، سۈيدۈكنى راۋان قىلىش.
[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئاساسلىقى چايانىڭ زەھىرىنى قايتۇرۇش ئۈچۈن ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، بەش گرامدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

تەرياقى ئەقرەب II

[تەركىبى]
مورمەككى ..... 6 گرام
ئاچچىق قۇستە ..... 6 گرام
قۇندۇز قەھرى ..... 6 گرام
زەنجىۋىل ..... 6 گرام
سىيادان ..... 6 گرام
ھەببۇلغار ..... 6 گرام
يالپۇز ..... 6 گرام
ئاقىرقەرھا ..... 6 گرام
پىلپىل ..... 6 گرام
ھىلە ..... 6 گرام
[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.
[تەبئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.
[خۇسۇسىيىتى] زەھەر قايتۇرۇش، توسالغۇلارنى ئېچىش، ئاغرىق پەسەيتىش، سۈيدۈكنى راۋان قىلىش.
[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] چايانىڭ زەھىرىنى قايتۇرۇش ئۈچۈن ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم 5 گرامدىن ئىستېمال قىلىدۇ.

تەرياقى سۇمۇم

[تەركىبى]

مورمەككى ..... 10 گرام كەرەپشە ئۇرۇقى..... 10 گرام

ئەپسەنتىن ..... 10 گرام ھەسەل ..... 30 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، ھەسەلنى چەككىلەپ، تالقانلارنى تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] زەھەر قايتۇرۇش، توسالغۇلارنى ئېچىش، سۇيدۇك ھەيدەش، ئىششىق ياندۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئاساسلىقى سىماب، مەدەستان، سەنگىيا، كۇچۇلا قاتارلىقلارنىڭ زەھىرىنى قايتۇرۇش، سۇيدۇك تۇتۇلۇش ئۇچۇن ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۇندە بىر قېتىم، 10 گرامدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

تەرياقى ئەربەئە

[تەركىبى]

ئۇزۇنچاق زىراۋەندە ..... 5 گرام ھەبىۇلغار ..... 5 گرام

مورمەككى ..... 5 گرام ھەسەل ..... 50 گرام

جىنتىيىنانا ..... 5 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، ھەسەلنى چەككىلەپ، تالقانلارنى تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] زەھەر قايتۇرۇش، توسالغۇلارنى ئېچىش، سۇيدۇك ۋە ھەيزنى راۋان قىلىش، ئاغرىق پەسەيتىش، ئىششىق قايتۇرۇش ۋە يەل تارقىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] زەھەرلىك ھاشاراتلار چىقىۋىلىش، سۇيدۇك تۇتۇلۇش، ھەيز توسۇلۇش، قۇلۇنجى، ئۆلۈك ھامىلە، پالەچ، لەقۋا، رەئىشە، بوغۇم ئاغرىقى، ئولتۇرغۇچ نېرۋا ئاغرىقى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۇندە ئىككى قېتىم، 7 گرامدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

تەریاقی گىل مەختۇم

[تەركىبى]

گىل مەختۇم ..... 60 گرام سەۋسەن يىلتىزى ..... 60 گرام

ھەببۇلغار ..... 60 گرام ھەسەل ..... 180 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، ھەسەلنى چەككىلەپ، تالقانلارنى تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] زەھەر قايتۇرۇش، توسالغۇلارنى ئېچىش، سۇيدۇك ۋە ھەيزنى راۋان قىلىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ھەر خىل زەھەرلىنىشلەردە زەھەر قايتۇرۇش ئۈچۈن ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، 5 گرامدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئەرقى مائۇللەھمى مۇرەككەپ①

[تەبىئىتى] ھۆل ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] قان تولۇقلاش، ئومۇمىي بەدەننى قۇۋۋەتلەش، ئۇيقۇ كەلتۇرۇش، سۈت ۋە مەنىي كۆپەيتىش.

مەجۇنى لوبۇبى كەبىر I ②

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] باھ ۋە ئومۇمىي بەدەننى قۇۋۋەتلەش، بۆرەكنى قۇۋۋەتلەش، مەنىي كۆپەيتىش، بەدەننى سەمرىتىش.

---

① تەپسىلاتى 5 ـ بابتا.

② تەپسىلاتى 30 ـ بابتا.

مەجۇنى ھالۋائى بەيزە ① I

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] باھ ۋە باھنى قۇۋۇتلەش ئومۇمىي بەدەننى قۇۋۇتلەش، بەدەننى سەمرىتىش، مەنىي كۆپەيتىش، بۆرەك ۋە باھنى قۇۋۇتلەش.

① تەپسىلاتى 30 ـ بابتا.

يىگىرمە بىرىنچى باب تەبىئەتنى قوۇۋۇەتلىگوچى دورىلار

«تەبىئەت» ياكى ئومۇمىي بەدەننى قوۇۋۇەتلەش خۇسۇسىيىتى ئاساسلىق ئورۇندا تۇرىدۇ. غان دورىلار ئومۇملاشتۇرۇپ تەبىئەتنى قوۇۋۇەتلىگوچى دورىلار دەيىلىدۇ.

ھەرخىل ئىچكى - تاشقى سەۋەبلەر تەسىرىدىن ئومۇمىي بەدەندە ياكى مەلۇم بىر ئەزادا ئاجىزلاش يۈز بەرسە نورمال ماددا ئالمىشىش سۇسلىشىپ ئورگانىزمدا تۇرلۇك كېسەللىكلەر (ئومۇمىي بەدەن زەئىپلىشىش، مېڭە ئاجىزلىقى، يۈرەك زەئىپلىشىش، بۆرەك زەئىپلىشىش، ئۆپكە سىلى، بالىياتقۇ قاناش، قان ئازلىق، سۈت ۋە مەنى كەملىك، باھ ئاجىزلىق، تەمرەتكە، قاراداغ، خانازىر، راك، رەئىشە، پالەچ، ھەرخىل ئىششىق، يىرىڭلىق جاراھەت، باش قېيىش، كۆز قاراڭغۇلىشىش، بەل ۋە پۇت ئاغرىش، ئاشقازان يالليۇغى، ئاشقازان يارىسى، ئورۇقلاش، ھەرخىل سىل كېسەللىكلىرى ...) پەيدا بولىدۇ. بۇ خىل كېسەللىكلەرنى ۋاقتىدا داۋالىمىغاندا ياماڭ ئاقىۋەت كېلىپ چىقىدۇ. تەبىئەتنى قوۇۋۇەتلىگوچى دورىلار- نىڭ تۈرى ھەرخىل بولغاچقا، ئىشلەتكەندە مۇۋاپىق تاللاپ ئىشلىتىشكە توغرا كېلىدۇ. تەبىئەتنى قوۇۋۇەتلىگوچى دورىلارنىڭ كۆپىنچىلىرىنىڭ تەبىئىتى ھۆل ئىسسىق ياكى قۇرۇق ئىسسىق بولىدۇ. بۇ خىل دورىلار، «تەبىئەت» ياكى بەدەننى قوۇۋۇەتلەش، ماددا ئالمىشىشنى ئىلگىرى سۈرۈش، ئوزۇقلۇق تولۇقلاش، قان كۆپەيتىشتەك تەسىرلەرنى بېرىدۇ. بۇ خىل خۇسۇسىيەتتىكى دورىلار تەبىئەتنى قوۇۋۇەتلىگوچى دورىلار دەيىلىدۇ. مەسىلەن: شەربىتى ئەنجۇر I ، شەربىتى رەيھان، ئۈجمە شەربىتى، ئۈزۈم شەربىتى، شەربىتىئەنجۇر II ، ياڭاق مۇرابباسى، سەۋزە مۇرابباسى، قوغۇن مۇرابباسى، قىزىلگۈل گۈلقەنتى، ئالما چېچىكى گۈلقەنتى، مەجۇنى ماددەتۇلھايات I ، مەجۇنى مىاددەتۇلھايىات II ، مەجۇنى ماددەتۇلھايات III ، مەجۇنى ماددەتۇلھايات IV ، مەجۇنى ھالۋائى بەيزە II ، مەجۇنى سۆئلەب III ، مەجۇنى ماددەتۇل قۇدرەت، مەجۇنى زەنجىۋىل، مەجۇنى ئەفئى، مەجۇنى مۇقەۋۋى، جاۋارىش مۇقەۋۋى، جاۋارىش زەرئۇنى مۇقەۋۋى، ئىترىفىل كەبىر II ، لىۋئوقى پىيىاز، ھەببى جەدۋار III ، ھەببى جەدۋار IV ، قۇرسى زەرئۇنى ھەمدە ئەرقى مائۇللەھمى مۇرەككەپ، مەجۇنى لوبۇبى كەبىر I ، مەجۇنى ھالۋائى بەيزە قاتارلىقلار.

شەربىتى ئەنجۇر I

[تەركىبى]

ئەنجۇر	280 گرام	سۇمبۇل	5 گرام
قۇرۇق قىزىل ئۈزۈم	3 گرام	زەپەر	5 گرام
خولىنجان	3 گرام	قەلەمپۇر	5 گرام
دارچىن	3 گرام	نوقۇت	30 گرام
پىلپىل	3 گرام	قەنت	100 گرام
زەنجىۋىل	3 گرام		

[ياساش ئۇسۇلى] زەپەرنى ئايرىم سالايە قىلىپ، قاتتىق دورىلارنى چالا سوقۇپ، باشقا دورىلار بىلەن بىللە بىر لىتىر سۇغا 4 سائەت چىلاپ قاينىتىپ، $\frac{2}{3}$ قىسمى قالغاندا دورا تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، قەنتنى قوشۇپ قىيام قىلىپ، سوۋۇغاندا زەپەرنى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] تەبئەتنى قۇۋۋەتلەش، بەدەننى سەمرىتىش، قان كۆپەيتىش، ئاشقازانىنى قۇۋۋەتلەش، رەڭگرويىنى گۈزەللەشتۈرۈش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] قان ئازلىق، ئاشقازان ئاجىزلىقى، بەدەن ئاجىزلىقى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 3 قېتىم، ھەر قېتىمدا 100 ~ 60 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىچىلىدۇ.

شەربىتى رەيھان

[تەركىبى]

قۇرۇق ئۈزۈم	75 گرام	دارچىن	3 گرام
بادرەنجى بۇيا	15 گرام	قەلەمپۇر	3 گرام
رۇم بەدىيان	12 گرام	سىيادان	3 گرام
كەرەپشە ئۇرۇقى	12 گرام	رەيھان	3 گرام
تۇرۇنجى پوستى	12 گرام	قارا شېكەر	90 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى چالا سوقۇپ، بىر لىتىر سۇغا چىلاپ قاينىتىپ، يېرىمى قالغاندا تىرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، قارا شېكەرنى قوشۇپ قىيام قىلىپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.
[خۇسۇسىيىتى] تەبىئەتنى ۋە ئومۇمىي بەدەننى قۇۋۇتلەش، قاننى جانلاندۇرۇش، قان كۆپەيتىش.
[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] بەدەن ئاجىزلىقى، ئاقكېسەل، قان ئازلىق قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 3 قېتىم، ھەر قېتىمدا 60 ~ 30 مىللىلىتىر، تاماقتىن كېيىن ئىچىلىدۇ.

ئۇجمە شەربىتى

[تەركىبى]
ئاق ئۇجمە ..... 500 گرام
سۇمبۇل ..... 10 گرام
چۇچۇكبۇيا يىلتىزى ..... 10 گرام
ئۇستقۇددۇس ..... 10 گرام
يالپۇز ..... 10 گرام
شېكەر ..... 400 گرام
[ياساش ئۇسۇلى] ئۇجمىنى سىقىپ سۈيىنى چىقىرىپ، قالغان دورىلارنى چالا سوقۇپ، 500 مىللىلىتىر سۇغا چىلاپ، قاينىتىپ يېرىمى قالغاندا سۈزۈپ تىرىپلىرىنى ئىلىۋېتىپ، ئۇجمە سۈيى بىلەن قالغاندا سۈزۈپ تىرىپلىرىنى ئىلىۋېتىپ، ئۇجمە سۈيى بىلەن بىرلەشتۇرۇپ قاينىتىپ قېيام قىلىنىدۇ.
[تەبىئىتى] ھۆل ئىسسىق.
[خۇسۇسىيىتى] تەبىئەتنى قۇۋۇتلەش، سەمرىتىش، ئۇيقۇسىزلىق، يۆتەل پەسەيتىش، بەلغەم بوشىتىش.
[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] بەدەن ئاجىزلىق، يۇرەك تاجسىمان ئارتېرىيە قېتىش كېسىلى، زىققە، كانايچە يالۇغى كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئۈچ قېتىم 10 مىللىلىتىردىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئۇزۇم شەربىتى

[تەركىبى]
ئۇزۇم سۈيى ..... 250 لىتىر
قوي گۆشى ..... 21 گرام
كۆك كەپتەر باچكىسى ..... 4 دانە
كەكلىك ..... بىر دانە
دارچىن ..... 25 گرام
شاقاقۇل ..... 20 گرام
بەسباسە ..... 25 گرام
جويۇز ..... 25 گرام
خولنجان ..... 25 گرام
زورەمبات ..... 25 گرام

ئارپىبەدىيان ..... 50 گرام　　زىرە ..... 50 گرام
كەرەپشە ئۇرۇقى ..... 50 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] ئاۋۋال ئۇزۇمنى پاكىز يۇيۇپ، سىقىپ سۈيىنى چىقىرىپ، تېرىپلىرىنى ئايرىپ، ئۇزۇم سۈيىدە باچكا، كەكلىك، قوي گۆشلىرىنى كاۋاپ قىلىپ، باشقا دورىلارنى چالا سوقۇپ سېلىپ قاينىتىپ، 1.5 كىلوگرام قالغاندا تېرىپلىرىنى سۈزۈۋېتىپ، ئۇزۇم سۈيىنى ئاغزى ھىم قاچىلارغا ئېلىپ، ئاپتاپتا قىرىق كۈن تۇرغۇزۇپ پىشۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] تەبىئەتنى قۇۋۋەتلەش، بەدەننى قۇۋۋەتلەش، قىزىتىش، جىنسىي قۇۋۋەتنى ئاشۇرۇش، ئاغرىق پەسەيتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] بەرەس، جىنسىي ئاجىزلىق، بەدەن ئاجىزلىق، ئاشقازان ئاجىزلىق كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم 50～100 مىللىلىتىردىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

شەربىتى ئەنجۇر II

[تەركىبى]

ئەنجۇر مونكى ..... 22 گرام　　گۈلدارچىن ..... 6 گرام
نوقۇت ..... 12 گرام　　سۇمبۇل ..... 6 گرام
دارچىن ..... 6 گرام　　زەپەر ..... 2 گرام
خولىنجان ..... 6 گرام　　شېكەر ..... 2000 گرام
يېمىش ..... 120 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] زەپەرنى سالايە قىلىپ، قالغان دورىلارنى چالا سوقۇپ، ئۈچ كىلوگرام سۇغا 12 سائەت چىلاپ، قاينىتىپ، تېرىپلىرىنى ئېلىۋېتىپ، سۈيىگە شېكەر سېلىپ قىيام قىلىپ، ئۈستىگە زەپەرنى قوشۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] تەبىئەتنى قۇۋۋەتلەش، سەمرىتىش، ئومۇمىي بەدەننى قۇۋۋەتلەش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] جىنسىي ئاجىزلىق، ئومۇمىي بەدەن ئاجىزلىق، يۈرەك زەئىپلىكى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئۈچ قېتىم 60 مىللىلىتىردىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ياڭاق مۇرابباسى

[تەركىبى]
ياڭاق مېغىزى ..... 500 گرام سۇ ..... بىر كىلوگرام
شېكەر ..... 500 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] ياڭاق مېغىزىنى پاكىز تازىلاپ، بىر كىلوگرام قاينىق سۇغا بىر كېچە چىلاپ، ئەتىسى سۇزۇۋۇۋېلىپ، سۇيىگە شېكەرنى سېلىپ قېيام قىلىنىپ، ئاندىن سۇزۇۋۇۋېلىنغان ياڭاق مېغىزىنى سېلىپ قېيام قىلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] ھۆل ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] تەبىئەتنى ۋە ئومۇمىي بەدەننى قۇۋۋەتلەش، سەمرىتىش، سۈت ۋە مەنىي كۆپەيتىش، رەئىس ئەزالارنى قۇۋۋەتلەش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئومۇمىي بەدەن ئاجىزلىق، مېڭە، بۆرەك، ئاشقازان ئاجىزلىقى، ئۆپكە سىلى، قەۋزىيەت، جىنسىي ئاجىزلىق قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر ۋاخ 30 گرامدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

سەۋزە مۇرابباسى

[تەركىبى]
سەۋزە ..... 1000 گرام بوزۇغا ..... 5 گرام
دارچىن ..... 5 گرام شېكەر ..... 1000 گرام
زەنجىۋىل ..... 5 گرام سۇ ..... 2000 گرام
جويۇز ..... 5 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] سەۋزىنى پاكىز يۇيۇپ قىرىپ، توغراپ سۇغا سېلىپ، سەۋزە يۇمشاق پىشقۇچە قاينىتىپ، قالغان دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ سۇفۇپ قىلىپ، ئاۋۋال سۇفۇپ دورىلارنى، ئاخىردا سۇزۇۋۇۋېلىنغان سەۋزىنى سېلىپ قېيام قىلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] تەبىئەتنى ۋە ئومۇمىي بەدەننى قۇۋۋەتلەش، كۆزنى روشەنلەشتۈرۈش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئاشقازان ئاجىزلىقى، بۆرەك ئاجىزلىقى، باھ ئاجىزلىقى، نامازشام قارىغۇسى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر ۋاخ 20 گرامدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قوغۇن مۇرابباسى

[تەركىبى]
قوغۇن ..... ئۇچ كىلوگرام سۇ ..... ئۇچ كىلوگرام
شېكەر ..... ئىككى كىلوگرام
[ياساش ئۇسۇلى] شېكەرنى سۇغا سېلىپ قىيام قىلىپ، ئۇستىگە پوستى ۋە ئۇرۇقى ئېلىۋېتىلگەن قوغۇننى چاقماق شەكلىدە توغراپ سېلىپ، قاينىتىپ تەييارلىنىدۇ.
[تەبىئىتى] ھۆل ئىسسىق.
[خۇسۇسىيىتى] تەبىئەتنى قۇۋۋەتلەش، بەدەننى سەمرىتىش، سۈت، مەنىي كۆپەيتىش، تەبىئەتنى بوشىتىش، سۈيدۈك ھەيدەش.
[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئومۇمىي بەدەن ئاجىزلىق، بۆرەك ئاجىزلىق، قەۋزىيەت ئۇچۇن ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم 30 گرامدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قىزىلگۈل گۈلقەنتى

[تەركىبى]
قىزىلگۈل ..... بىر كىلوگرام شېكەر ..... ئۇچ كىلوگرام
[ياساش ئۇسۇلى] پىننە گۈلقەنتى بىلەن ئوخشاش
[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.
[خۇسۇسىيىتى] تەبىئەت، مېڭە، ئاشقازان ۋە ئومۇمىي بەدەننى قۇۋۋەتلەش، يۆتەل توختىتىش.
[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئاشقازان، مېڭە كېسەللىكلىرى، ئۆپكە كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.
[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئۇچ ۋاخ 10~20 گرام ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئالما چېچىكى گۈلقەنتى

[تەركىبى]
ئالما چېچىكى ..... بىر كىلوگرام شېكەر ..... ئۇچ كىلوگرام

[ياساش ئۇسۇلى] پىننە گۈلقەنتى بىلەن ئوخشاش.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] تەبىئەت، مېڭە، يۈرەك، جىگەرنى قۇۋۋەتلەش، ئىچ سۇرۇشنى توختىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] بوغماق ئۇچەي ياللۇغى، يۇقىرى قان بېسىم، سۇلۇق ئىششىق قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى ۋاخ 5～10 گرام ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەجۇنى ماددەتۈلھايات I

[تەركىبى]

سۆئلەپ	50 گرام	زەنجىۋىل	50 گرام
زىراۋەندە	50 گرام	دارچىن	50 گرام
شەترەنجى ھىندى	50 گرام	ئامىلە	50 گرام
ئاق بەمەن	50 گرام	بەلىلە پوستى	50 گرام
قىزىل بەمەن	50 گرام	چىلغوزا مېغىزى	60 گرام
بەسباسە	50 گرام	پىندۇق مېغىزى	60 گرام
جوز	50 گرام	ياڭاق مېغىزى	60 گرام
بابۇنە	50 گرام	بابۇنە	20 گرام
قارمۇچ	50 گرام	سۆرۈنجان	20 گرام
پىلپىل	50 گرام	ھەسەل	300 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى سوقۇپ، تالقانلاپ، چەككىلەنگەن ھەسەلگە ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق سوغۇق.

[خۇسۇسىيىتى] تەبىئەت ژە ئومۇمىي بەدەننى قۇۋۋەتلەش، بەدەندىكى ھۆللۈكنى قۇرۇتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] مېڭە، ئاشقازان، جىگەر ئاجىزلىقى، بۆرەك سوۋۇپ كېتىش، سۈيدۈك، مەنىي تۇتالماسلىق، جىنسىي ئاجىزلىق قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى ۋاخ، 5～7 گرامدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەجۇنى ماددەتۇلھايات Ⅱ

[تەركىبى]

زەنجىۋىل ..... 30 گرام
پىلپىل ..... 30 گرام
قارىمۇچ ..... 30 گرام
دارچىن ..... 30 گرام
ئامىلە مۇقەششەر ..... 30 گرام
بەلىلە پوستى ..... 30 گرام
شەترەنجى ھىندى ..... 30 گرام
يۇمىلاق زىراۋەندە ..... 30 گرام
سۆئلەب مىسرى ..... 30 گرام
چىلغوزا مېغىزى ..... 30 گرام
بابۇنە يىلتىزى ..... 30 گرام
نارجىل ..... 30 گرام
بابۇنە ئۇرۇقى ..... 16 گرام
قۇرۇق ئۇزۇم ..... بىر كىلوگرام
ھەسەل ..... بىر كىلوگرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، تاسقاپ، ھەسەلنى چەككىلەپ تالقانلا-رنى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] تەبئەت ۋە بەدەننى قۇۋۇتلەش، بۆرەك ۋە ئاشقازاننى قۇۋۇتلەش، پەي - مۇسكۇللارنى چىڭىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] سوغۇقتىن بولغان كېسەللىكلەر، پالەچ، لەق-ۋا، ئۇنۇتقاقلىق، سۆيدۈك تۇتالماسلىق، بۆرەك ئاجىزلىقى، ئاشقازان ئاجىزلىقى قاتارلىق-لارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۇندە ئۇچ قېتىم، ھەر قېتىم 10～15 گرامغىچە ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەجۇنى ماددەتۇلھايات Ⅲ

[تەركىبى]

سۆئلەب مىسرى ..... 30 گرام
دارچىن ..... 30 گرام
ھېلىلە پوستى ..... 60 گرام
نارجىل ..... 60 گرام
ئاق بەھمەن ..... 30 گرام
قىزىل بەھمەن ..... 30 گرام
بەسباسە ..... 30 گرام
سەۋزە ئۇرۇقى ..... 30 گرام
ئامىلە ..... 60 گرام
بابۇنە ..... 15 گرام

لىسانىل ئاساپىر ..... 30 گرام	سۆرۈنجان ..... 30 گرام
زىراۋەندە ..... 30 گرام	ئۈزۈم ..... 200 گرام
بابۇنە ..... 30 گرام	ياڭاق ..... 250 گرام
چىلغوزا مېغىزى ..... 50 گرام	زەپەر ..... 15 گرام
پىستە مېغىزى ..... 30 گرام	ھەسەل ..... 1180 گرام

[**ياساش ئۇسۇلى**] قۇندۇزقەھرى بىلەن زەپەر ئايرىم ـ ئايرىم سالايە قىلىنىدۇ، مېغىزلار ئايرىم ئېزىلىدۇ، باشقا دورىلار يۇمشاق سوقۇلۇپ، تالقان تەييارلىنىدۇ، ئاندىن ھەسەلنى چەككىلەپ تالقانلارنى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[**تەبىئىتى**] قۇرۇق ئىسسىق.

[**خۇسۇسىيىتى**] تەبىئەت ۋە ئۇمۇمىي بەدەننى قۇۋۋەتلەش، قان ۋە مەنىي كۆپەيتىش، بۆرەكنى قۇۋۋەتلەش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] بۆرەك ئاجىزلىقى، نېرۋا ئاجىزلىقى، ئۇمۇمىي بەدەن ئاجىزلىقى ۋە بوغۇم ئاغرىقلىرى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10～15 گرام ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەجۇنى ماددەتۇلھايات Ⅳ

[**تەركىبى**]

ئاق بەھمەن ..... 30 گرام	زىراۋەندە ..... 30 گرام
قىزىل بەھمەن ..... 30 گرام	بابۇنە يىلتىزى ..... 30 گرام
سۆئلەپ ..... 30 گرام	بابۇنە ئۇرۇقى ..... 15 گرام
ئامىلە پوستى ..... 30 گرام	زەنجىۋىل ..... 30 گرام
سېرىق ھېلىلە ..... 30 گرام	قارىمۇچ ..... 30 گرام
چىلغوزا مېغىزى ..... 30 گرام	پىلپىل ..... 30 گرام
نارجىل ..... 30 گرام	ئۇرۇقسىز ئۈزۈم ..... 100 گرام
شەترەنجى ھىندى ..... 30 گرام	ھەسەل ..... 1500 گرام

[**ياساش ئۇسۇلى**] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تالقان قىلىپ، چەككىلەنگەن ھەسەل بىلەن يۇغۇرۇپ مەجۇن تەييارلىنىدۇ.

[**تەبىئىتى**] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] تەبىئەت ۋە بەدەننى، ئاشقازاننى قىزىتىش، پەيلەرنى چىڭىتىش، ھۆللۈكنى قۇرۇتۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كىسەللىكلەر] رەئىشە، پالەچ، لەقۋا، پەي - مۇسكۇللار بوشاش، ئاشقازان سوۋۇپ كېتىش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 5～10 گرام ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەجۇنى ھالۋائى بەيزە II

[تەركىبى]

تۇخۇم سېرىقى ..... 20 دانە	ئەنبەر ..... 3 گرام
يۇمغاقسۇت ئۇرۇقى..... 15 گرام	زەپەر ..... 3 گرام
لاچىندانە ..... 10 گرام	خەشخاش ئۇرۇقى ..... 15 گرام
دارچىن ..... 15 گرام	قارىمۇچ ..... 10 گرام
زەنجىۋىل ..... 10 گرام	ھەسەل ..... 650 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] ئەنبەر، زەپەرنى ئايرىم - ئايرىم سالايە قىلىپ، باشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ، تاسقاپ، ھەسەلنى چەككىلەپ ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] تەبىئەت ۋە بەدەننى قۇۋۇتلەش، پەي، نېرۋىلارنى قۇۋۇتلەش.

[ئىشلىتىلىدىغان كىسەللىكلەر] بەدەن ئاجىزلىقى ۋە ئولتۇرغۇچ نېرۋا يالليۇغىغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10～15 گرام ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەجۇنى سۆئلەب III

[تەركىبى]

سۆئلەب مىسرى ..... 100 گرام	قارا كۈنجۈت ..... 30 گرام
چىگىت مېغىزى..... 30 گرام	ھەلىيۇن ئۇرۇقى..... 30 گرام
چىلغوزا مېغىزى ..... 30 گرام	پىلپىل ..... 20 گرام

سەۋزە ئۇرۇقى ..... 20 گرام
شاقاقۇل مىسرى ..... 20 گرام
قۇشقاچ مېڭىسى..... 20 گرام
بۇقا چۈيىسى ..... 50 گرام
قىچا مېيى ..... 50 گرام
ھەسەل ..... 2000 گرام

[**ياساش ئۇسۇلى**] ئاۋۋال قۇشقاچ مېڭىسىنى چەككىلەنگەن ھەسەلگە سېلىپ، ئاندىن بۇقا چۈيىسىنى ياغدا قورۇپ، دورىلار بىلەن قوشۇپ تالقانلاپ، ھەسەلگە ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[**تەبىئىتى**] قۇرۇق ئىسسىق.

[**خۇسۇسىيىتى**] تەبىئەت ۋە ئومۇمىي بەدەننى قۇۋۋەتلەش، سەمرىتىش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] بەدەن ئاجىزلىقى، بۆرەك ئاجىزلىقى، جىنسىي ئاجىزلىق كېسەللىكلىرىگە ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۈندە ئۈچ قېتىم، ھەر قېتىمدا 10 گرامنى ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەجۇنى ماددەتۇل قۇدرەت

[**تەركىبى**]

لوك ..... 10 گرام
دوقۇ ..... 10 گرام
زىرە ..... 15 گرام
زەنجىۋىل ..... 30 گرام
كامادىرىيۇس..... 5 گرام
پىننە ..... 10 گرام
جۆئىدە ..... 5 گرام
سۇمبۇل ..... 5 گرام
ئوردان ..... 15 گرام
قارا پارپا ..... 15 گرام
ئاق توغرىغا ..... 20 گرام
قارىمۇچ ..... 10 گرام
قۇستە شېرىن..... 10 گرام
مۇقەل ..... 20 گرام
مەستىكى ..... 30 گرام
قەسبۇززەرىرە..... 30 گرام
ئاسارۇن..... 20 گرام
كۈندۈر ..... 15 گرام
يۇمىلاق زىراۋەندە ..... 15 گرام
سەبرى..... 15 گرام
گۈلدارچىن..... 30 گرام
ھەببى بىلسان ..... 20 گرام
سەلىخە ..... 20 گرام
ئىزخىر..... 5 گرام
روببىسۇس ..... 30 گرام
جىنتىيانا ..... 10 گرام
رەۋەن چىنى ..... 30 گرام
غۇلجاك ..... 10 گرام

ئاقسرقەرھا ..... 15 گرام　　زەپەر ..... 15 گرام
ئېگىر ..... 10 گرام　　ھەسەل ..... 1000 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] يېلىم دورىلار بىلەن زەپەرلەر ئايرىم - ئايرىم سالايە قىلىنىدۇ. ئاق توغرىغا قاينىق سۇدا ئېرىتىلىدۇ، باشقا دورىلار يۇمشاق سوقۇپ تاسقىلىدۇ، ئاندىن ھەسەلنى چەككىلەپ، سوۋۇغاندىن كېيىن زەپەرنى سېلىپ، ئارقىسىدىن يېلىم دورىلارنىڭ تالقانلىرىنى تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ، ئەڭ ئاخىرىدا باشقا تالقانلار ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] تەبىئەت ۋە بەدەننى قۇۋۇتلەش، بەدەننى قىزىتىش، ھۆللۈكنى قۇرۇتۇش، يەل تارقىتىش، جىگەرنىڭ خىزمىتىنى ياخشىلاش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ماغدۇرسىزلىق، بەدەن ئاجىزلىقى، بۆرەك ئاجىزلىقى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10～15 گرامدىن تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەجۇنى زەنجۇىل

[تەركىبى]

زەنجۇىل ..... 100 گرام　　ئادراسمان ئۇرۇقى ..... 25 گرام
سېرىقماي ..... 100 گرام　　سازەج ھىندى..... 10 گرام
كالا سۇتى ..... 500 گرام　　ئاق سەندەل ..... 10 گرام
قەنت ..... 100 گرام　　ئوغرىتىكەن ..... 6 گرام
قوغۇن ئۇرۇقى مېغىزى..... 25 دانە　　پىلپىل ..... 6 گرام
نىشاستە ..... 25 گرام　　قارىمۇچ ..... 6 گرام
ئاق مەۋسەل ..... 10 گرام　　سۇمبۇل ..... 6 گرام
ئەرەب يېلىمى..... 10 گرام　　سەئدى كوفى ..... 6 گرام
قاقىلە ..... 10 گرام　　ھەسەل ..... 1200 گرام
چۇرۇنجى مېغىزى ..... 25 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] زەنجۇىلنى توغراپ، سۇتكە سېلىپ قاينىتىپ پىشۇرۇپ، سېرىقماينى سېلىپ، قەنت بىلەن قىيام قىلىپ، ئاخىرىدا باشقا دورىلارنى سوقۇپ تالقانلاپ، ئەڭ ئاخىرىدا چەككىلەنگەن ھەسەلگە تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] تەبىئەت ۋە ئومۇمىي بەدەننى، ئاشقازان، مېڭىنى، باھنى قۇۋۋەتلەش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] بالىياتقۇ ياللۇغى، ئاق خۇن كېسىلى، ھەيز قالايمىقانلىشىش، تۇغۇتتىن كېيىنكى ماغدۇرسىزلىق، ئۇنتۇغاقلىق، باھ ئاجىزلىقى، سۇر-ئىتى ئىنزال قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۇندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 15～25 گرام كالا سۇتى ياكى قاينات سۇ بىلەن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەجۇنى ئەفئى

[تەركىبى]

ئاق يەر يىلىنى	20 دانە	كەرەپشە ئۇرۇقى	5 گرام
ئۇچقۇر پاقا	50 گرام	سېرىقچېچەك ئۇرۇقى	5 گرام
سۆئلەپ مىسرى	20 گرام	شۇمشا ئۇرۇقى	5 گرام
پىستە مېغىزى	10 گرام	كۇدە ئۇرۇقى	5 گرام
تاتلىق بادام مېغىزى	10 گرام	چامغۇر ئۇرۇقى	5 گرام
نارجىل مېغىزى	10 گرام	تەرخەمەك ئۇرۇقى	5 گرام
پىندىق مېغىزى	10 گرام	ئاناناس ئۇرۇقى	5 گرام
ئۆشنە	5 گرام	زاغۇن ئۇرۇقى	5 گرام
ئاق يەر يىلىنى	30 گرام	بوزىدان	5 گرام
ئاق بەھمەن	5 گرام	پارپا	5 گرام
قىزىل بەھمەن	5 گرام	چىلغوزا مېغىزى	5 گرام
زەنجىۋىل	20 گرام	قاقىلە	5 گرام
دارچىن	20 گرام	لاچىندانە	5 گرام
كاۋاۋچىن	5 گرام	تۇرۇپ ئۇرۇقى	5 گرام
قەلەمپۇر	5 گرام	خولىنجان	5 گرام
پىلپىل	5 گرام	گۈلدارچىن	5 گرام
توغرالغان پىلە	5 گرام	ئاق تۇدەرى	5 گرام
پەنەرمايە	5 گرام	قىزىل تۇدەرى	5 گرام

سەۋزە ئۇرۇقى ..... 5 گرام
ھەببى قەلقەل ..... 5 گرام
تاغ پىيىزى ..... 5 گرام
ئوغرىتىكەن ..... 5 گرام
ئاق قىچا ..... 5 گرام
ئاقسرقەرھا ..... 5 گرام

ئىسپار ..... 10 گرام
ئەنبەر ..... 10 گرام
ئالتۇن ۋاراق ..... 30 دانە
كۈمۈش ۋاراق ..... 20 دانە
چەككىلەنگەن ھەسەل ... 700 گرام

[**ياساش ئۇسۇلى**] دورىلارنى سوقۇپ، تالقان قىلىپ، چەككىلەنگەن ھەسەل بىلەن يۇغۇرۇپ مەجۇن تەييارلىنىدۇ.

[**تەبىئىتى**] قۇرۇق ئىسسىق.

[**خۇسۇسىيىتى**] تەبىئەت ۋە ئومۇمىي بەدەننى قۇۋۋەتلەش، مەنىي كۆپەيتىش، باھنى قوزغاش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] مەنىي تېز يۇرۇپ كېتىش، پەي - مۇسكۇللار بوشاپ كېتىش، بەدەن ۋە بۆرەك ئاجىزلىقى قاتارلىق كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۈندە تاماقتىن كېيىن بىر قېتىم 3～5 گرام ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مەجۇنى مۇقەۋۋى

[**تەركىبى**]

مەستىكى ..... 12 گرام
زەرنەپ ..... 12 گرام
لاچىندانە ..... 12 گرام
زەنجىۋىل ..... 12 گرام
قەلەمپۇر ..... 12 گرام
ئاسارۇن ..... 12 گرام
سازەج ھىندى ..... 12 گرام
كاۋاۋچىن ..... 12 گرام
ئاپىلسىن پوستى ..... 12 گرام
دۇرۇنجى ئەقرەبى ..... 12 گرام
زۇرۇمباد ..... 12 گرام

ئاق سەندەل ..... 12 گرام
قىزىل سەندەل ..... 12 گرام
ھەببى قەلقەل ..... 12 گرام
رۇم بەدىيان ..... 12 گرام
پىننە ..... 12 گرام
بەسباسە ..... 12 گرام
قارا ھىلىلە ..... 12 گرام
بوزىدان ..... 12 گرام
پەرپىيۇن ..... 12 گرام
كەھرىۋا ..... 12 گرام
تېشلىمگەن مەرۋايىت ... 12 گرام

دارچىن	25 گرام	گاۋزىبان	25 گرام
سۇمبۇل	25 گرام	سەئدى كوفى	25 گرام
پىستە پوستى	25 گرام	قىزىلگۈل	25 گرام
جۆز	25 گرام	قىزىل تۇدەرى	20 گرام
مۇغاس	25 گرام	ريگ ماھى	20 گرام
خولىنجان	25 گرام	سۆئلەپ	20 گرام
ئاق بەھمەن	25 گرام	ئاق تۇدەرى	20 گرام
قىزىل بەھمەن	25 گرام	ئالتۇن ۋاراق	30 گرام
شاقاقۇل	25 گرام	كۈمۈش ۋاراق	50 گرام
ئۆشنە	25 گرام	ئىپار	4 گرام
بەلىلە پوستى	25 گرام	ئەنبەر	6 گرام
بادرەنجى بۇيا	25 گرام	ھەسەل	2000 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] ئىپار، ئەنبەر، مەرۋايىتتىنباشقا دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تاسقاپ، ھەسەلنى چەككىلەپ، تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ، ئاخىرىدا ئايرىم سالايە قىلىنغان ئىپار، ئەنبەر، مەرۋايىت، رىگماھى، ئالتۇن ۋە كۈمۈش ۋاراقلارنى تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] تەبىئەت ۋە ئومۇمىي بەدەننى قۇۋۋەتلەش، مېڭە، يۈرەك، جىگەر، ئاشقازان ۋە بۆرەكنى قۇۋۋەتلەش، باھنى قوزغاش، رەڭگىرويىنى گۈزەللەشتۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] رەئىس ئەزالار ئاجىزلىقى، ئاشقازان ئاجىزلىقى، بۆرەك، باھ ئاجىزلىقى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئۈچ قېتىم، ھەر قېتىمدا 10 گرامدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

جاۋارىش مۇقەۋۋى

[تەركىبى]

سەۋزە ئۇرۇقى	100 گرام	كەرەپشە ئۇرۇقى	100 گرام
پىياز ئۇرۇقى	100 گرام	سۆئلەپ	130 گرام
چامغۇر ئۇرۇقى	100 گرام	بابۇنە	120 گرام

ئاقسرقەرها	120 گرام	خولىنجان	120 گرام
گۈلدارچىن	120 گرام	دارچىن	120 گرام
ئاق بەھمەن	120 گرام	زەنجۈبىل	120 گرام
قوغۇن ئۇرۇقى	120 گرام	زەپەر	30 گرام
شاقاقۇل	120 گرام	قۇندۇز قەھرى	60 گرام
قاقىلە	120 گرام	ئىپار	4 گرام
پىلپىل	120 گرام	ھەسەل	5400 گرام

[**ياساش ئۇسۇلى**] زەپەر، قۇندۇز قەھرى، ئىپارلارنى ئايرىم ـ ئايرىم سالايە قىلىپ، ھەسەلنى چەككىلەپ، ئاۋۋال زەپەرنى ئوبدان ئارىلاشتۇرۇپ، ئاندىن باشقا دورىلار-نىمۇ تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ، ئاخىرىدا سوقۇپ تاسقالغان دورا تالقانلىرىنى تەكشى ئارىلاشتۇ-رۇپ تەييارلىنىدۇ.

[**تەبىئىتى**] قۇرۇق ئىسسىق.

[**شىپالىق رولى**] تەبىئەت ۋە ئومۇمىي بەدەننى قۇۋۋەتلەش، باھنى قۇۋۋەتلەش، ئاشقازاننى قۇۋۋەتلەش، سۈت ۋە مەنىي كۆپەيتىش، مەنىنى قويۇلدۇرۇش.

[**ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر**] باھ ئاجىزلىقى، ئاشقازان ئاجىزلىقى، ئومۇمىي بەدەن ئاجىزلىقى، سۈت ۋە مەنىي ئازلىق، مەنىي تۇتالماسلىق، مەنىي تېز كېتىش قاتارلىق-لارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[**ئىشلىتىش ئۇسۇلى**] كۈندە 2 قېتىم، ھەر قېتىمدا 10 ~ 5 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

جاۋارىش زەرئۇنى مۇقەۋۋى

[**تەركىبى**]

زەنجۈبىل	10 گرام	چامغۇر ئۇرۇقى	10 گرام
سەۋزە ئۇرۇقى	10 گرام	دارچىن	10 گرام
تەرخەمەك ئۇرۇقى	10 گرام	پىلپىل	10 گرام
زاغۇن	10 گرام	بوزىدان	10 گرام
پىياز ئۇرۇقى	10 گرام	چاققاقئوت ئۇرۇقى	5 گرام
كۈدە ئۇرۇقى	10 گرام	ھەلىيۇن ئۇرۇقى	3 گرام
خولىنجان	10 گرام	شاقاقۇل	3 گرام
جۈيۈز	10 گرام	قىزىل تۇدەرى	3 گرام

ئاق تۇدەرى ..... 3 گرام	ئىپار ..... 3 گرام
ئەرمىدۇن ئۇرۇقى ..... 3 گرام	ھەسەل ..... 540 گرام
سەقەنقۇر ..... 3 گرام	

[ياساش ئۇسۇلى] ئىپاردىن باشقا دورىلارنى سوقۇپ تاسقاپ، چەككىلەنگەن ھەسەلگە ئارىلاشتۇرۇپ، قىيام سوۋۇغاندا يۇمشاق سالايە قىلىنغان ئىپارنى تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[شىپالىق رولى] يۇرەك، مېڭە، جىگەر، ئاشقازان ۋە بۆرەكنى قۇۋۇتلەش، باھنى قۇۋۇتلەش، بەدەننى قىزىتىش، مەنىي كۆپەيتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] مېڭە، يۇرەك ۋە جىگەر ئاجىزلىقى، ئاشقازان ئاجىزلىقى، بۆرەك ئاجىزلىقى، باھ ئاجىزلىقى، بۆرەك سوۋۇش، بۆرەك ئورۇقلاش، مەنىي سۇيۇلۇش، مەنىي ئازلاپ كېتىش قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، ھەر قېتىمدا 10 ~ 5 گرامدىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ئىترىفىل كەبىر II

[تەركىبى]

ھېلىلە كابلە پوستى ..... 20 گرام	لىسانۇل ئاساپىر ..... 10 گرام
بەلىلە پوستى ..... 20 گرام	ئاق بەھمەن ..... 10 گرام
قارا ھېلىلە ..... 20 گرام	قىزىل بەھمەن ..... 10 گرام
ئامىلە پوستى ..... 20 گرام	ھەببى قەلقەل ..... 10 گرام
قارىمۇچ ..... 20 گرام	پوستىدىن ئاجرىتىلغان كۈنجۈت ...10 گرام
پىلپىل ..... 20 گرام	ناۋات ..... 10 گرام
شاقاقۇل ..... 10 گرام	خەشخاش ئۇرۇقى ..... 10 گرام
زەنجىۋىل ..... 10 گرام	كۈنجۈت يېغى ..... 50 گرام
ئاق تۇدەرى ..... 10 گرام	ھەسەل ..... 600 گرام
قىزىل تۇدەرى ..... 10 گرام	

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى پاكىز تازىلاپ، يۇمشاق سوقۇپ، تالقانلاپ، كۈنجۈت يېغىدا ياغلاپ، ھەسەلنى چەككىلەپ، تالقانلارنى ئارىلاشتۇرۇپ يۇغۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[شىپالىق رولى] تەبىئەت ۋە ئومۇمىي بەدەننى ئاشقازاننى قۇۋۇتلەش، ئۇچەي

خىزمىتىنى ياخشىلاش، مېڭىنى قوۇۋەتلەش، توسالغۇلارنى ئېچىش، پەي - مۇسكۇللارنى چىڭىتىش، باشنى قوۇۋەتلەش، قان تازىلاش، سوغۇق يەللەرنى تارقىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كىسەللىكلەر] ئاشقازان ئاجىزلىقى، نېرۋا ئاجىزلىقى، پەي - مۇسكۇللار بوشاپ كېتىش، ئاشقازان سوۋۇش، باش ئاجىزلىقى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە 2 قېتىم، ھەر قېتىمدا 6～4 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستىمال قىلىنىدۇ.

لوئوقى پىياز

[تەركىبى]

باشپىياز سۈيى ..... 30 مىللىلىتىر ھەسەل ..... 60 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] باشپىياز سۈيىنى چەككىلەنگەن ھەسەلگە ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] تەبىئەت ۋە ئومۇمىي بەدەننى قوۇۋەتلەش، ئەرلىك جىنسىي قوۇۋەتنى ئاشۇرۇش، سوغۇق يەللەرنى تارقىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كىسەللىكلەر] بەدەن ئاجىزلىق، ئەرلىك جىنسىي ئاجىزلىق، سوغۇق يەلدىن بولغان تۇرلۇك كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 10～5 گرام، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ھەببى جەدۋار Ⅲ

[تەركىبى]

جەدۋار ..... 15 گرام
پىلپىل ..... 10 گرام
قارىمۇچ ..... 10 گرام
زەنجىۋىل ..... 10 گرام
خولىنجان ..... 10 گرام
ئاق بەھمەن ..... 10 گرام
قەلەمپۇر ..... 10 گرام
سۆئلەپ ..... 5 گرام
شاقاقۇل ..... 5 گرام
بادىرەنجى بۇيا ..... 5 گرام
زەپەر ..... 2 گرام
سۇ ..... 100 مىللىلىتىر

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى سوقۇپ تالقانلاپ، سۇغا ئارىلاشتۇرۇپ خېمىر قىلىپ، سېرىق پۇرچاق چوڭلۇقىدا كۆمىلاچ قىلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] نېرۋىنى تىنچلاندۇرۇش، يۇرەك ۋە ئۆمۈمىي بەدەننى قۇۋۋەتلەش، ياللۇغ قايتۇرۇش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] يۇرەك ھەرىكىتى نورمالسىزلىقى، ئۆمۈمىي بەدەن ۋە جىنسىي ئاجىزلىقى، ئاشقازان خىزمىتى ياخشى بولماسلىق، ھەر خىل ياللۇغلىنىش-لارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۆندە ئىككى ۋاخ، ھەر قېتىمدا 2～3 تال ئىستېمال قىلىنىدۇ.

ھەببى جەدۋال Ⅳ

[تەركىبى]

جەدۋار	5 گرام	كەھرىۋا	5 گرام
تېشىلمىگەن مەرۋايىت	5 گرام	قارىمۇچ	10 گرام
پىلپىل	5 گرام	زەنجىۋىل	10 گرام
خولىنجان	10 گرام	قەلەمپۇر	10 گرام
نېپىز دارچىن.....	10 گرام	كاۋاۋچىن	10 گرام
ئاق بەھمەن	10 گرام	سۆئلەپ	12 گرام
قىزىل بەھمەن	10 گرام	شاقاقۇل	12 گرام
ئۇدقىمارى	10 گرام	بالەنگۇ ئۇرۇقى	12 گرام
ئۇدخام	10 گرام	زەپەر	2 گرام

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى قائىدە بويىچە يۇمشاق سوقۇپ تالقانلاپ، سۇدا نەمدەپ ھەب تەييارلىنىدۇ.

[تەبىئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] تەبىئەت ۋە مېڭىنى قۇۋۋەتلەش، توسالغۇلارنى ئېچىش، نېرۋىنى تىنچلاندۇرۇش، قاننى سۈيۈلدۇرۇش، ئورۇقلىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] مېڭە ۋە نېرۋا ئاجىزلىقى: مېڭە قىل قان تومۇرلىرى توسۇلۇش، ئۆمۈمىي بەدەن ئاجىزلىقى، جىنسىي ئاجىزلىق، ئاشقازان مىزاجى-

نىڭ ھۆللۈكتىن بۇزۇلۇشى، زىيادە سېمىزلىك قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 7 ~ 5 دانە تاماقتىن كېيىن كەچتە ئىستېمال قىلىنىدۇ.

قۇرسى زەرئۇنى

[تەركىبى]

ئەرمىدۇن ئۇرۇقى	30 گرام	قىزىل بەھمەن	30 گرام
ئاق بەھمەن	30 گرام	زاغۇن ئۇرۇقى	30 گرام
بوزىدان	30 گرام	زەنجىۋىل	10 گرام
سازەج ھىندى	30 گرام	دارچىن	10 گرام
سەئدى كوفى	30 گرام	خولىنجان	10 گرام
ئاقمۇچ	10 گرام	سۇمبۇل	10 گرام
پىلپىل	10 گرام		

[ياساش ئۇسۇلى] دورىلارنى يۇمشاق سوقۇپ تاسقاپ، سۇ بىلەن يۇغۇرۇپ، قائىدە بويىچە قۇرس تەييارلىنىدۇ.

[تەبئىتى] قۇرۇق ئىسسىق.

[خۇسۇسىيىتى] تەبىئەت ۋە ئومۇمىي بەدەننى قۇۋۋەتلەش، بۆرەكنى قىزىتىش، ئاشقازاننى قۇۋۋەتلەش، يەل تارقىتىش، پەي - مۇسكۇللارنى چىڭىتىش.

[ئىشلىتىلىدىغان كېسەللىكلەر] ئومۇمىي بەدەن ئاجىزلىقى، بۆرەك سوۋۇپ كېتىش، بۆرەككە سۇ چۈشۈش، سوغۇق يەلدىن بولغان ئاشقازان ئاجىزلىقى، پالەچ، لەقۋا، ئىستىرخا قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.

[ئىشلىتىش ئۇسۇلى] كۈندە بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا 7 ~ 5 دانە، تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

[دىققەت قىلىدىغان ئىشلار] بۆرەك يالليۇغى، سۈيدۈك يولى يالليۇغى قاتارلىق يالليۇغلىنىشلىق كېسەللىكلەرگە بېرىلمەيدۇ.

ئاچقۇچ

ئابزەنى ئاموت(1-توم) 321
ئابزەنى ئەمەن(1-توم) 321
ئابزەنى بابۇنە(1-توم) 320
ئابزەنى شاھبەللۇت(1-توم) 322
ئابزەنى ئىكلىلمىلىك(1-توم) 323
ئابزەنى يەسمەن(1-توم) 322
ئاغرىق توختىتىش زىمادى(1-توم) 192
ئاغرىق توختىتىش زىمادى I (1-توم) 328
ئالما چېچىكى گۈلقەنتى(1-توم) 405
ئالما شەربىتى(2-توم) 30
ئالما مۇرابباسى(2-توم) 32
ئالۇچا شەربىتى(1-توم) 178
ئامىلە مۇرابباسى(1-توم) 84
ئامىلە يېغى(2-توم) 397
ئانار چېچىكى گۈلقەنتى(1-توم) 178
ئايارەج پەيقىرا بارىد(2-توم) 90
ئايارەج پەيقىرا(1-توم) 213
ئايارەج پەيقىرا I (2-توم) 10
ئايارەج پەيقىرا كەبىر(1-توم) 214
ئايارەج پەيقىرا ھار(1-توم) 214
ئايارەج جالىنۇس(1-توم) 212
ئايارەج لوغانزىيا(1-توم) 136
ئەرقى ئەۋرىشىم I (2-توم) 35
ئەرقى ئەۋرىشىم II (2-توم) 35
ئەرقى بادرەنجى بۇيا(2-توم) 34
ئەرقى بەدىيان(1-توم) 264
ئەرقى بېدىمىشكى(1-توم) 256
ئەرقى پاقىيوپۇرمىقى(1-توم) 333
ئەرقى پىننە(2-توم) 163
ئەرقى تۇخۇمى قىمىقۇ(1-توم) 334
ئەرقى تۇرۇپ(1-توم) 265
ئەرقى چۆپچىن(1-توم) 227
ئەرقى دىنار(2-توم) 78
ئەرقى زەپەر(2-توم) 37
ئەرقى سەندەل(2-توم) 34
ئەرقى سەندەل مۇرەككەپ I (2-توم) ... 36
ئەرقى سەندەل مۇرەككەپ II (2-توم) ... 36
ئەرقى شاتۇت(1-توم) 257
ئەرقى شاھتەررە(1-توم) 157
ئەرقى شوخلا(1-توم) 227
ئەرقى كاسنە(2-توم) 78
ئەرقى كاسنە مۇرەككەپ(2-توم) 231
ئەرقى كاكىنەچ(1-توم) 228
ئەرقى گاۋزىبان(2-توم) 2
ئەرقى گاۋزىبان مۇرەككەپ(2-توم) 3
ئەرقى گۈلاب(2-توم) 33
ئەرقى لاچىندانە(2-توم) 3
ئەرقى مائۇللەھمى مۇرەككەپ(1-توم) 172
ئەرقى مۇقەۋۋى(2-توم) 259
ئەرقى نانخا(1-توم) 293
ئەرقى نىلۇپەر(1-توم) 257
ئەرقى ئۈجمە(2-توم) 163
ئەرقى ئىستىسقا(1-توم) 264
ئەرقى يالپۇز(2-توم) 162
ئەنجۇر مۇرابباسى(1-توم) 91
ئەينۇلا شەربىتى(1-توم) 254

بادام مۇرابباسی(2-توم) 282
بادام یېغی(2-توم) 16
بالادۇر یېغی(2-توم) 336
بایادىدۇس شەربىتی(2-توم) 115
بەرەس شەربىتی Ⅱ (2-توم) 361
بوخوری مىشکی(2-توم) 22
بۇزۇری شەربىتی Ⅱ (2-توم) 76
بېھی شەربىتی(1-توم) 82
بېھی مۇرابباسی(1-توم) 82
پاشۇیە سەرسامی(2-توم) 20
پالەچ شەربىتی(2-توم) 305
پەرەنجمىشکی شەربىتی(2-توم) 31
پىننە شەربىتی(2-توم) 161
پىننە گۇلقەنتی(2-توم) 162
تال شەربىتی Ⅰ (1-توم) 273
تال شەربىتی Ⅱ (1-توم) 273
تەریاقی ئەربەئە(1-توم) 397
تەریاقی ئەقرەب Ⅰ (1-توم) 396
تەریاقی ئەقرەب Ⅱ (1-توم) 396
تەریاقی بۇزرۇك(2-توم) 216
تەریاقی زۇكام(2-توم) 153
تەریاقی سۇمۇم(1-توم) 397
تەریاقی گىل مەختۇم(1-توم) 398
تەریاقی نەزلە(2-توم) 154
تەمری هىندی دەملىمسی(1-توم) 255
تۇخۇم یېغی(2-توم) 397
تۇرۇپ ئۇرۇقی زىمادی(2-توم) 351
تىل ئېغىرلىقی سۇفۇپی Ⅰ (2-توم) ... 297
تىل ئېغىرلىقی سۇفۇپی Ⅱ (2-توم) ... 297
جاۋارىش ئامىلە ئەنبىری(2-توم) 199
جاۋارىش ئامىلە Ⅱ (2-توم) 177
جاۋارىش ئامىلە Ⅲ (2-توم) 178
جاۋارىش ئامىلە Ⅳ (2-توم) 179
جاۋارىش ئامىلە Ⅰ (2-توم) 394
جاۋارىش ئەنبەر Ⅰ (2-توم) 174
جاۋارىش ئەنبەر Ⅱ (2-توم) 175
جاۋارىش ئەنبەر Ⅲ (2-توم) 176
جاۋارىش ئەنبەر(2-توم) 200
جاۋارىش ئەنجىدان(2-توم) 203
جاۋارىش بالادۇر Ⅰ (2-توم) 320
جاۋارىش بالادۇر Ⅱ (2-توم) 321
جاۋارىش بالادۇر Ⅲ (2-توم) 322
جاۋارىش بەسباسە Ⅰ (1-توم) 93
جاۋارىش بەسباسە Ⅱ (1-توم) 95
جاۋارىش بۇزۇری(2-توم) 203
جاۋارىش پىننە(2-توم) 198
جاۋارىش تاباشىر Ⅰ (1-توم) 349
جاۋارىش تاباشىر Ⅱ (1-توم) 350
جاۋارىش تاباشىر(2-توم) 182
جاۋارىش تەمری هىندی(2-توم) 194
جاۋارىش تۇربۇت Ⅲ (1-توم) 136
جاۋارىش تۇربۇت Ⅰ (1-توم) 204
جاۋارىش تۇربۇت Ⅱ (1-توم) 317
جاۋارىش جالىنۇس(1-توم) 94
جاۋارىش جۆز(1-توم) 93
جاۋارىش خەرنوب(1-توم) 352
جاۋارىش خۇبسۇلھەدىد(1-توم) 174
جاۋارىش خىيارشەنبەر(2-توم) 195
جاۋارىش دارچىن(1-توم) 96
جاۋارىش رەیهان Ⅰ (2-توم) 191
جاۋارىش رەیهان Ⅱ (2-توم) 191
جاۋارىش زەرئۇنی Ⅰ (2-توم) 249
جاۋارىش زەرئۇنی Ⅱ (2-توم) 250
جاۋارىش زەرئۇنی Ⅲ (2-توم) 251
جاۋارىش زەرئۇنی مۇقەۋۋی(1-توم) 415
جاۋارىش زەنجىۋىل(1-توم) 97

جاۋارىش زەنجىۋىل I (2-توم) 196
جاۋارىش زىخ(2-توم) 202
جاۋارىش سەپەرجىلى I (2-توم) 179
جاۋارىش سەپەرجىلى II (2-توم) 180
جاۋارىش سەقەنقۇر(2-توم) 269
جاۋارىش سوقمۇنىيا(2-توم) 200
جاۋارىش سوك(2-توم) 204
جاۋارىش سۇماق،(1-توم) 353
جاۋارىش سىيادان(2-توم) 395
جاۋارىش شەھرىياران I (2-توم) 181
جاۋارىش شەھرىياران II (2-توم) 181
جاۋارىش قانسە(2-توم) 176
جاۋارىش قۇلۇنجى(2-توم) 198
جاۋارىش كاپۇر(1-توم) 351
جاۋارىش كومۇنى III (1-توم) 299
جاۋارىش كۇمۇنى I (1-توم) 298
جاۋارىش كۇمۇنى II (1-توم) 299
جاۋارىش كۇمۇنى(2-توم) 205
جاۋارىش كۇندۇر(1-توم) 351
جاۋارىش كۇندۇر II (1-توم) 348
جاۋارىش كۇندۇر I (2-توم) 186
جاۋارىش كۇندۇر III (2-توم) 186
جاۋارىش لىسانۇل ئاساپىر(1-توم) 350
جاۋارىش مەرۋايىت(2-توم) 189
جاۋارىش مەستىكى(2-توم) 185
جاۋارىش مۇقەۋۋى(1-توم) 414
جاۋارىش مىشكى(2-توم) 189
جاۋارىش نارمىشكى(2-توم) 205
جاۋارىش نىسيان(2-توم) 204
جاۋارىش ھەببۇلئاس(1-توم) 353
جاۋارىش ھەشقىپىچەك(2-توم) 190
جاۋارىش ھىلك(2-توم) 195
جلۇارىش ئۇد بارىد(2-توم) 196
جاۋارىش ئۇد I (2-توم) 183
جاۋارىش ئۇد II (2-توم) 183
جاۋارىش ئۇد III (2-توم) 184
جاۋارىش ئۇد IV (2-توم) 184
جاۋارىش ئۇد V (2-توم) 192
جاۋارىش ئۇد VI (2-توم) 192
جاۋارىش ئۇد VII (2-توم) 193
جاۋارىش ئۇد VIII (2-توم) 194
جاۋارىش ئۇد تۇرۇش I (2-توم) 187
جاۋارىش ئۇد تۇرۇش II (2-توم) 188
جاۋارىش ئۇد شېرىن(2-توم) 197
جاۋارىش ئۇدمىشكى(2-توم) 201
جىگدە چېچىكى گۇلقەنتى(2-توم) 259
جىگدە شەربىتى(1-توم) 332
جىنەستە مۇرابباسى(1-توم) 83
چاچ ئۆستۇرۇش زىماتى(2-توم) 399
چامغۇر شەربىتى(2-توم) 116
چۇمۇلە يېغى(2-توم) 337
چىش ئاغرىقى سۇقۇپى(2-توم) 298
چىلغوزا مۇرابباسى(2-توم) 283
خەشخاش گۇلى يېغى(1-توم) 327
خېمىرى ئەۋرىشىم I (2-توم) 57
خېمىرى ئەۋرىشىم II (2-توم) 59
خېمىرى ئەۋرىشىم III (2-توم) 64
خېمىرى ئەۋرىشىم IV (2-توم) 65
خېمىرى ئەۋرىشىم V (2-توم) 65
خېمىرى خەشخاش I (2-توم) 125
خېمىرى خەشخاش II (2-توم) 126
خېمىرى سەندەل I (2-توم) 58
خېمىرى سەندەل II (2-توم) 60
خېمىرى سەندەل III (2-توم) 60
خېمىرى سەندەل IV (2-توم) 61
خېمىرى گاۋزىبان ئەنبەر(1-توم) 111

خەمری گاۆزبان I (2-تۆم) 9
خەمری گاۆزبان II (2-تۆم) 9
خەمری گاۆزبان سادە(1-تۆم) 110
خەمری مەرۆایت I (2-تۆم) 54
خەمری مەرۆایت II (2-تۆم) 54
خەمری مەرۆایت III (2-تۆم) 55
خەمری مەرۆایت IV (2-تۆم) 56
خەمری مەرۆایت V (2-تۆم) 57
خەمری مەرۆایت VI (2-تۆم) 62
خەمری مەرۆایت VII (2-تۆم) 63
خەمری مۆپەررەو یاقۆتی(2-تۆم) 63
خەمری مۆپەررەو یاقۆتی(2-تۆم) 66
رەۆغنی ئەفسەنتین(2-تۆم) 97
رەۆغنی ئەقرەب I (1-تۆم) 279
رەۆغنی ئەقرەب II (1-تۆم) 279
رەۆغنی بادام I (2-تۆم) 17
رەۆغنی بندەنجر(2-تۆم) 339
رەۆغنی بنەپشە(2-تۆم) 18
رەۆغنی تۆرۆپ(1-تۆم) 304
رەۆغنی دەهتۆرە(1-تۆم) 328
رەۆغنی سامساق I (2-تۆم) 341
رەۆغنی سامساق II (2-تۆم) 342
رەۆغنی سەۆسەن(2-تۆم) 338
رەۆغنی سۆزاپ(2-تۆم) 339
رەۆغنی سرکە(2-تۆم) 19
رەۆغنی سماب(2-تۆم) 382
رەۆغنی سیادان(2-تۆم) 343
رەۆغنی قەسبۆزەررە(2-تۆم) 346
رەۆغنی قەلەمپۆر(2-تۆم) 344
رەۆغنی قودا(2-تۆم) 343
رەۆغنی قۆستە(2-تۆم) 341
رەۆغنی قەروتی(2-تۆم) 358
رەۆغنی کۆندۆر(2-تۆم) 340
رەۆغنی لوبوب(2-تۆم) 18
رەۆغنی مەدەستان(2-تۆم) 383
رەۆغنی مەرزەنجۆش(2-تۆم) 346
رەۆغنی مەستکی(2-تۆم) 217
رەۆغنی موم IV (1-تۆم) 237
رەۆغنی موم I (1-تۆم) 327
رەۆغنی موم II (2-تۆم) 254
رەۆغنی موم V (2-تۆم) 345
رەۆغنی موم III (2-تۆم) 357
رەۆغنی موم VI (2-تۆم) 383
رەۆغنی مۆقەل I (2-تۆم) 404
رەۆغنی مۆقەل II (2-تۆم) 405
رەۆغنی ناردین(2-تۆم) 345
رەۆغنی ئوسما(2-تۆم) 398
رەۆغنی یەلان(1-تۆم) 304
رەیهان گۆلەنتی(2-تۆم) 33
رەیهان یەغی(2-تۆم) 337
زەمچە مەلهەمی(2-تۆم) 381
زەنجۆبل مۆرابباسی(2-تۆم) 246
زۆکام دەملەمسی(2-تۆم) 118
زمادی بەرەس(2-تۆم) 384
زمادی بۆزاسر I (2-تۆم) 406
زمادی سۆرۆنجان(2-تۆم) 347
زمادی شۆمشا(1-تۆم) 237
زمادی ئاق لەیلی(1-تۆم) 240
زمادی ئەپتمۆن(2-تۆم) 240
زمادی ئەپیۆن(1-تۆم) 328
زمادی ئەمەن I (2-تۆم) 98
زمادی ئەمەن II (2-تۆم) 98
زمادی ئەنزبرۆت(2-تۆم) 291
زمادی بابۆنە(1-تۆم) 237
زمادی بابۆنە I (1-تۆم) 241
زمادی بابۆنە II (1-تۆم) 242

زىمادى باقىلە I (1-توم) 240
زىمادى باقىلە II (1-توم) 241
زىمادى بەرەس I (2-توم) 385
زىمادى بەرەس II (2-توم) 385
زىمادى بەھەق(2-توم) 387
زىمادى بوۋاسىر II (2-توم) 406
زىمادى بېنەپشە(1-توم) 239
زىمادى پەتەق I (2-توم) 349
زىمادى پەتەق II (2-توم) 350
زىمادى پەرزىجە(2-توم) 281
زىمادى تۇخۇم سېرىقى(2-توم) 278
زىمادى تىيىن(2-توم) 239
زىمادى خانازىر(2-توم) 386
زىمادى داغ(2-توم) 392
زىمادى رۇئاب(1-توم) 193
زىمادى زاتىل(2-توم) 155
زىمادى زەپەر(2-توم) 279
زىمادى زىغىر (1-توم) 239
زىمادى سەبرە(2-توم) 350
زىمادى سەرسام(2-توم) 19
زىمادى سەندەل I (2-توم) 68
زىمادى سەندەل II (2-توم) 69
زىمادى سىركەنجۈبىل I (1-توم) 238
زىمادى سىركەنجۈبىل II (2-توم) 279
زىمادى سىماب(2-توم) 387
زىمادى سىيادان(2-توم) 218
زىمادى شاپتۇل يوپۇرمىقى(1-توم) 312
زىمادى شەترەنجى(2-توم) 399
زىمادى شۇمشا I (1-توم) 238
زىمادى شۇمشا I (2-توم) 256
زىمادى شۇمشا II (2-توم) 386
زىمادى قوندۇزقەھرى(2-توم) 218
زىمادى كاكىنەچ I (2-توم) 254
زىمادى كاكىنەچ II (2-توم) 255
زىمادى كاكىنەچ III (2-توم) 255
زىمادى كاكىنەچ IV (2-توم) 256
زىمادى كۆيۈك I (2-توم) 393
زىمادى كۆيۈك II (2-توم) 393
زىمادى گۈل(1-توم) 242
زىمادى مەقىئەت(1-توم) 375
زىمادى مۇپاسىل(2-توم) 348
زىمادى مۇسەككىن(1-توم) 329
زىمادى مۇقەۋۋى مەئدە(2-توم) 217
زىمادى ھەشقىپىچەك(2-توم) 240
زىمادى ئىرقۇننىسا(2-توم) 349
زىمادى ئىسپىغۇل(2-توم) 348
زىمادى يۇمغاتسۇتى مۇرەككەپ(2-توم) 291
زىمادى يۇمغاقسۇت(2-توم) 280
سەرتان مەلھىمى(2-توم) 404
سەكۈبى ئەنگورشىپا(2-توم) 294
سەۋزە مۇرابباسى(1-توم) 404
سوفۇپى گىل ئەرمىنى(1-توم) 179
سوفۇپى مۇسەككىن قەي(2-توم) 165
سۇفۇپى ئاق سەندەل(2-توم) 38
سۇفۇپى ئاكىلە(1-توم) 382
سۇفۇپى ئامىلە(2-توم) 165
سۇفۇپى ئەفتىمۇن(1-توم) 200
سۇفۇپى ئەنجىبار(1-توم) 380
سۇفۇپى بەدىيان(1-توم) 294
سۇفۇپى بەرەڭگى كابىلى(1-توم) 310
سۇفۇپى بۇزۇرى(2-توم) 241
سۇفۇپى بېھى(2-توم) 79
سۇفۇپى بىخ مارجان(1-توم) 180
سۇفۇپى تاباشىر(1-توم) 337
سۇفۇپى تۇخۇمى خىرپە(1-توم) 266
سۇفۇپى تىيىن II (1-توم) 335

سۇفۇپى تىيىن I (1-توم) 378
سۇفۇپى دارچىن(1-توم) 336
سۇفۇپى دىق(1-توم) 257
سۇفۇپى رەيھان(1-توم) 339
سۇفۇپى زەمچە(2-توم) 298
سۇفۇپى زەمچە مۇرەككەپ(1-توم) 381
سۇفۇپى زۇپا(2-توم) 119
سۇفۇپى زىخ(2-توم) 80
سۇفۇپى زىراۋەندە(1-توم) 382
سۇفۇپى زىرشك(1-توم) 341
سۇفۇپى زىيابىت I (1-توم) 334
سۇفۇپى زىيابىت II (1-توم) 335
سۇفۇپى سەرتان(1-توم) 389
سۇفۇپى سەمغى ئەرەبى(1-توم) 182
سۇفۇپى سەنگىدانە مۇرغ(2-توم) 167
سۇفۇپى سەيلان(1-توم) 342
سۇفۇپى سۇئال(1-توم) 381
سۇفۇپى سۇئال I (2-توم) 120
سۇفۇپى سۇئال II (2-توم) 121
سۇفۇپى سۇرئىتى ئىنزال(1-توم) 343
سۇفۇپى سۇماق(1-توم) 340
سۇفۇپى سۇنۇن(1-توم) 179
سۇفۇپى سۆرۈنجان(2-توم) 312
سۇفۇپى سۆرۈنجان ھار(2-توم) 312
سۇفۇپى سىلسىل بەۋىل(1-توم) 341
سۇفۇپى شاھى بەللۇت(1-توم) 342
سۇفۇپى شورا(1-توم) 274
سۇفۇپى قابىز I (1-توم) 339
سۇفۇپى قابىز II (1-توم) 338
سۇفۇپى قابىز III (1-توم) 339
سۇفۇپى قانسە(2-توم) 164
سۇفۇپى قەلەمپۇر(1-توم) 295
سۇفۇپى قىزىلگۈل(2-توم) 79
سۇفۇپى كاسنە ئۇرۇقى(2-توم) 241
سۇفۇپى كەتان(1-توم) 181
سۇفۇپى كەرەپشە(2-توم) 81
سۇفۇپى كۈندۇر مۇرەككەپ(1-توم) ... 340
سۇفۇپى كۆكنار گۈلى(1-توم) 337
سۇفۇپى كۆكتاش(1-توم) 392
سۇفۇپى كۈنجۇت(2-توم) 260
سۇفۇپى گۈلنار(1-توم) 344
سۇفۇپى گىل ئەرمىنى(1-توم) 389
سۇفۇپى مارجان(1-توم) 182
سۇفۇپى مەرۋايىت(2-توم) 37
سۇفۇپى مەسانە(1-توم) 266
سۇفۇپى مەستىكى(2-توم) 164
سۇفۇپى مەستىكى I (2-توم) 166
سۇفۇپى مۇسەككىن دەم(1-توم) 181
سۇفۇپى مۇمسىك(1-توم) 336
سۇفۇپى نانخا I (1-توم) 296
سۇفۇپى نانخا II (1-توم) 296
سۇفۇپى نەفسۇددەم(1-توم) 180
سۇفۇپى نەمەك سۇلايمانى(1-توم) 295
سۇفۇپى نەمەك ھىندى(2-توم) 166
سۇفۇپى نۇر(2-توم) 362
سۇفۇپى نىسيان(2-توم) 4
سۇفۇپى نىشاستە(1-توم) 383
سۇفۇپى ھەببى رۇممان(2-توم) 168
سۇفۇپى ھەجرۇلىيەھۇت I (1-توم) 274
سۇفۇپى ھەجرۇلىيەھۇت II (1-توم) 275
سۇفۇپى ھىلىلە(1-توم) 200
سۇفۇپى ھىرقەتۇلبەۋىل(1-توم) 228
سۇفۇپى ئۇد بىلسان(2-توم) 80
سۇفۇپى ئۆشبە(1-توم) 228
سۇفۇپى ئىھتىلام(1-توم) 343
سۇفۇپى ئىرقۇننسا(2-توم) 311

سۇفۇپى يۇمغاقسۇت ئۇرۇقى(1-توم) 85
سۇفۇپى يۆتەل(2-توم) 119
سۇنۇنى دەندان(2-توم) 301
سۇنۇنى مۇرج(2-توم) 301
سۆرۈنجان كاپسۇلى(2-توم) 359
سۆرۈنجان يېغى(2-توم) 338
سىركەنجۇبىل ئالما(1-توم) 86
سىركەنجۇبىل ئانار(2-توم) 233
سىركەنجۇبىل ئەفتىمۇن(2-توم) 20
سىركەنجۇبىل ئەنسىل I (2-توم) ... 155
سىركەنجۇبىل ئەنسىل II (2-توم) 156
سىركەنجۇبىل ئەنسىل III (2-توم) 157
سىركەنجۇبىل بۇزۇرى(2-توم) 234
سىركەنجۇبىل بېھى لىمونى(1-توم) 87
سىركەنجۇبىل تۇرۇپ(1-توم) 280
سىركەنجۇبىل دىنار II (2-توم) 230
سىركەنجۇبىل دىنار I (2-توم) 232
سىركەنجۇبىل دىنار(2-توم) 242
سىركەنجۇبىل رەۋەن I (2-توم) 242
سىركەنجۇبىل رەۋەن II (2-توم) 243
سەۋزە شەربىتى(2-توم) 245
سىركەنجۇبىل ساددە I (1-توم) 217
سىركەنجۇبىل ساددە II (1-توم) 243
سىركەنجۇبىل ساددە III (1-توم) 309
سىركەنجۇبىل سەپەرجىل(2-توم) 219
سىركەنجۇبىل سەپەرجىلى ساددە(2-توم) 230
سىركەنجۇبىل سەپەرجىلى مۇرەككەپ(2-توم) ... 232
سىركەنجۇبىل قابىز(1-توم) 259
سىركەنجۇبىل كەرەپشە(1-توم) 245
سىركەنجۇبىل نانخا I (2-توم) 219
سىركەنجۇبىل نانخا II (2-توم) 220
سىركەنجۇبىل ئوردان(1-توم) 217
سىلىقلاشتۇرۇش مەلھەمى(2-توم) 382
سىيادان يېغى(2-توم) 398
شاپتۇل چېچىكى گۈلقەنتى(1-توم) 284
شاتۇت شەربىتى(2-توم) 295
شاتۇت مۇرابباسى(2-توم) 296
شاقاقۇل مۇرابباسى(2-توم) 246
شاھتەررە شەربىتى(1-توم) 157
شەربىتى ئاپېلسىن(1-توم) 253
شەربىتى ئانار(1-توم) 169
شەربىتى ئانار مۇرەككەپ(1-توم) 170
شەربىتى ئەبرىشىم I (2-توم) 29
شەربىتى ئەبرىشىم II (2-توم) 29
شەربىتى ئەپسەنتىن I (2-توم) 73
شەربىتى ئەپسەنتىن II (2-توم) 74
شەربىتى ئەنجۇر(1-توم) 401
شەربىتى ئەنجۇر II (1-توم) 403
شەربىتى ئەنجۇر I (2-توم) 258
شەربىتى ئەنجىبار I (1-توم) 176
شەربىتى ئەنجىبار II (1-توم) 177
شەربىتى ئەنسىل I (2-توم) 111
شەربىتى ئەنسىل II (2-توم) 111
شەربىتى ئەۋرىشىم مۇقەۋۋى(2-توم) ... 27
شەربىتى ئەينۇلا مۇرەككەپ(1-توم) 251
شەربىتى بادرەنجى بۇيا(1-توم) 113
شەربىتى بادرەنجى بۇيا I (1-توم) 115
شەربىتى بادرەنجى بۇيا II (1-توم) 116
شەربىتى بەرەس I (2-توم) 361
شەربىتى بۇزۇرى I (1-توم) 196
شەربىتى بۇزۇرى II (1-توم) 262
شەربىتى بۇزۇرى III (2-توم) 228
شەربىتى بۇزۇرى IV (2-توم) 229
شەربىتى بىنەپشە(1-توم) 252
شەربىتى تەرەنجىبىن(1-توم) 283
شەربىتى تەرخەمەك(1-توم) 224

شەربتی تەریاق(1-تۇم) 395
شەربتی تەمری ھىندی(1-تۇم) 251
شەربتی تۇربۇت(1-تۇم) 134
شەربتی تۇرۇنجی(1-تۇم) 80
شەربتی چىلان I (1-تۇم) 156
شەربتی چىلان II (1-تۇم) 156
شەربتی چىلان III (2-تۇم) 110
شەربتی خەشخاش I (2-تۇم) 112
شەربتی خەشخاش II (2-تۇم) 112
شەربتی خۇبسۇلھەددد(1-تۇم) 170
شەربتی دىنار I (2-تۇم) 74
شەربتی دىنار II (2-تۇم) 76
شەربتی رەۋەن(2-تۇم) 75
شەربتی رەۋەن II (2-تۇم) 77
شەربتی رەيھان(1-تۇم) 401
شەربتی زۇپا I (2-تۇم) 105
شەربتی زۇپا II (2-تۇم) 106
شەربتی زۇپا III (2-تۇم) 107
شەربتی زۇپا IV (2-تۇم) 107
شەربتی زۇپا V (2-تۇم) 113
شەربتی زۇپا VI (2-تۇم) 113
شەربتی زۇپا VII (2-تۇم) 114
شەربتی زىخ(1-تۇم) 81
شەربتی زىغىر(2-تۇم) 110
شەربتی سانا(1-تۇم) 125
شەربتی سانا I (1-تۇم) 282
شەربتی سەرپىستان(2-تۇم) 105
شەربتی سەندەل(1-تۇم) 252
شەربتی سەندەل I (2-تۇم) 27
شەربتی سەندەل II (2-تۇم) 28
شەربتی سۇماق(1-تۇم) 81
شەربتی شاپتۇل(1-تۇم) 284
شەربتی كاكىنەچ I (1-تۇم) 224
شەربتی كاكىنەچ II (1-تۇم) 225
شەربتی گاۋزبان I (1-تۇم) 114
شەربتی گاۋزبان II (1-تۇم) 114
شەربتی لىمون(1-تۇم) 252
شەربتی مۇپاسىل(2-تۇم) 304
شەربتی مۇلەيىن I (1-تۇم) 282
شەربتی مۇلەيىن II (1-تۇم) 283
شەربتی نار پىننە(2-تۇم) 160
شەربتی نەزلە(2-تۇم) 109
شەربتی نىلۇپەر(1-تۇم) 253
شەربتی ھەمىشباھار(2-تۇم) 108
شەربتی ئۇغرىتىكەن(1-تۇم) 272
شەربتی ئۇستقۇددۇس I (1-تۇم) 109
شەربتی ئۇستقۇددۇس II (1-تۇم) 110
شەربتی ئۇستقۇددۇس III (1-تۇم) 196
شەربتی ئۇستقۇددۇس(2-تۇم) 2
شىيافی كافور(2-تۇم) 293
شىيافی نارەنجی(2-تۇم) 294
غورا شەربتی(1-تۇم) 254
قارىئۆرۈك شەربتی(1-تۇم) 254
قارىئۆرۈك مۇرابباسی(1-تۇم) 255
قوغۇن مۇرابباسی(1-تۇم) 405
قۇرس بانادۇق سوزاك(1-تۇم) 235
قۇرسی ئاقاقىيا(1-تۇم) 192
قۇرسی ئاقاقىيا I (1-تۇم) 364
قۇرسی ئايارەج پەيقىرا I (1-تۇم) 218
قۇرسی ئايارەج پەيقىرا II (1-تۇم) 219
قۇرسی ئەپسەنتىن(2-تۇم) 96
قۇرسی ئەپيۇن(1-تۇم) 367
قۇرسی ئەنجۇر(1-تۇم) 190
قۇرسی ئەنجىبار I (1-تۇم) 186
قۇرسی ئەنجىبار II (1-تۇم) 187
قۇرسی ئەنجىبار III (1-تۇم) 191

قۆرسی ئەنزیرۆت(1-تۆم) 384
قۆرسی ئەنسۆن(2-تۆم) 212
قۆرسی بابۆنە(2-تۆم) 374
قۆرسی بانادۆق بۆزۆری(1-تۆم) 234
قۆرسی بانادۆق I (1-تۆم) 232
قۆرسی بانادۆق II (1-تۆم) 232
قۆرسی بانادۆق(2-تۆم) 251
قۆرسی بایادیدۆس(2-تۆم) 333
قۆرسی بەللۆت I (1-تۆم) 360
قۆرسی بەللۆت II (1-تۆم) 360
قۆرسی بۆزۆری I (1-تۆم) 233
قۆرسی بۆزۆری III (1-تۆم) 234
قۆرسی بۆزۆری II (2-تۆم) 211
قۆرسی بەخ سەۆسەن(2-تۆم) 211
قۆرسی بەخ سەۆسەن I (2-تۆم) 239
قۆرسی بەخ کەبیر(2-تۆم) 238
قۆرسی بەخ مارجان(1-تۆم) 188
قۆرسی بینەپشە(1-تۆم) 290
قۆرسی پوستی خەشخاش(1-تۆم) 369
قۆرسی تاباشیر I (1-تۆم) 363
قۆرسی تاباشیر II (1-تۆم) 363
قۆرسی تاباشیر (1-تۆم) 367
قۆرسی تاباشیر کاپۆری(1-تۆم) 369
قۆرسی تەنکار(1-تۆم) 303
قۆرسی تۆخۆمی خیرپە(1-تۆم) 373
قۆرسی تۆخۆمی کاسینە(1-تۆم) 269
قۆرسی جالینۆس(2-تۆم) 213
قۆرسی خەشخاش(2-تۆم) 151
قۆرسی خیارشەنبەر(1-تۆم) 314
قۆرسی دیئابیت I (1-تۆم) 371
قۆرسی دیئابیت II (1-تۆم) 371
قۆرسی رۆبیسۆس(2-تۆم) 151
قۆرسی ریگیماهی(2-تۆم) 271
قۆرسی زاتیل(2-تۆم) 153
قۆرسی زاتیلجەنبە(2-تۆم) 152
قۆرسی زەرئۆنی(1-تۆم) 419
قۆرسی زەمچە(1-تۆم) 385
قۆرسی زیرشک I (2-تۆم) 92
قۆرسی زیرشک(2-تۆم) 96
قۆرسی زیبابیت I (1-تۆم) 361
قۆرسی زیبابیت II (1-تۆم) 361
قۆرسی زیبابیت III (1-تۆم) 363
قۆرسی سەرتان(1-تۆم) 384
قۆرسی سەرتان I (2-تۆم) 403
قۆرسی سەندەل(1-تۆم) 258
قۆرسی سۆئال(2-تۆم) 150
قۆرسی سۆزاپ(2-تۆم) 97
قۆرسی سۆماق I (1-تۆم) 366
قۆرسی سۆماق II (1-تۆم) 366
قۆرسی سۆرۆنجان(2-تۆم) 332
قۆرسی سیل(1-تۆم) 383
قۆرسی شادینەچ(1-تۆم) 190
قۆرسی غاپەس I (2-تۆم) 92
قۆرسی غاپەس II (2-تۆم) 93
قۆرسی غاپەس(2-تۆم) 96
قۆرسی کاپۆر(1-تۆم) 364
قۆرسی کاکینەچ(1-تۆم) 231
قۆرسی کاکینەچ IV (1-تۆم) 268
قۆرسی کاکینەچ I (2-تۆم) 252
قۆرسی کاکینەچ II (2-تۆم) 253
قۆرسی کاکینەچ III (2-تۆم) 253
قۆرسی کەهربا(1-تۆم) 189
قۆرسی کەهرۆا I (1-تۆم) 184
قۆرسی کەهرۆا II (1-تۆم) 185
قۆرسی کۆندۆر I (1-تۆم) 370
قۆرسی کۆندۆر II (1-تۆم) 370

قۇرسى كىبرىت(2-توم) 373
قۇرسى گۈل I (2-توم) 93
قۇرسى گۈل II (2-توم) 94
قۇرسى گۈل III (2-توم) 212
قۇرسى گۈل IV (2-توم) 213
قۇرسى گۈلنار(1-توم) 185
قۇرسى گۈلنار I (1-توم) 368
قۇرسى گىل ئەرمىنى(1-توم) 189
قۇرسى لوغانزىيا(1-توم) 142
قۇرسى لوك(2-توم) 95
قۇرسى مەستىكى(2-توم) 215
قۇرسى مۇرمەككى I (1-توم) 290
قۇرسى مۇرمەككى II (1-توم) 315
قۇرسى مۇقەل(2-توم) 94
قۇرسى مۇمسىك(1-توم) 365
قۇرسى نارمىشكى(2-توم) 216
قۇرسى نىشاستە(1-توم) 187
قۇرسى ھەببۇلئاس(1-توم) 188
قۇرسى ھېلىلە(1-توم) 303
قۇرسى ئوردان(2-توم) 238
قۇرسى ئۇبھەل(1-توم) 316
قۇرسى ئۇد تۇرۇش(2-توم) 214
قۇرسى ئۇد خام(2-توم) 215
قۇرسى ئىترىفىل سانا(2-توم) 392
قۇرسى ئىسھال(1-توم) 363
قۇرسى ئىمساك(1-توم) 365
قۇرسى ئىمساك II (1-توم) 372
قۇرۇھى شەربىتى(2-توم) 161
قىچىشقاق زىمادى(2-توم) 384
قىزىلگۈل شەربىتى I (1-توم) 102
قىزىلگۈل شەربىتى II (2-توم) 30
قىزىلگۈل گۈلقەنتى(1-توم) 405
كەرەپشە شەربىتى(1-توم) 263
كۈچۈلا يېغى(2-توم) 336
كۆكنار چېچىكى گۈلقەنتى(2-توم) 117
كۆھلى رۇشنائى(2-توم) 293
كۆھلى غىشائى(2-توم) 292
گاۋزىبان شەربىتى III (1-توم) 116
گۈلى گاۋزىبان شەربىتى(2-توم) 31
گۈل يېغى(1-توم) 236
گىلاس شەربىتى(1-توم) 171
لوئابى تۇخۇمى سەپەرجىلى(2-توم) 221
لوئابى تۇخۇمى سەپەرجىلى I (2-توم) 222
شەربىتى بۇزۇرى III (2-توم) 228
لوئابى ئىسپىغۇل(2-توم) 221
لوئابى ئىسپىغۇل I (2-توم) 221
لوئوقى ئەنجۇر(2-توم) 142
لوئوقى ئەنسىل(2-توم) 142
لوئوقى بادام I (2-توم) 129
لوئوقى بادام II (2-توم) 129
لوئوقى بىنەپشە(1-توم) 288
لوئوقى پىلپىل(2-توم) 136
لوئوقى پىياز(1-توم) 417
لوئوقى تىيىن(2-توم) 130
لوئوقى جاۋاشىر III (2-توم) 137
لوئوقى چىلغوزا I (2-توم) 131
لوئوقى چىلغوزا II (2-توم) 131
لوئوقى چىلغوزا(2-توم) 137
لوئوقى خەشخاش III (2-توم) 127
لوئوقى خەشخاش I (2-توم) 140
لوئوقى خەشخاش II (2-توم) 141
لوئوقى خىيارشەنبەر(2-توم) 139
لوئوقى رۇببىسۇس(2-توم) 141
لوئوقى زۇپا I (2-توم) 132

لوئوقى زۇپا Ⅱ (2-توم) 133
لوئوقى زۇپا Ⅲ (2-توم) 143
لوئوقى سەرپىستان Ⅰ (2-توم) 127
لوئوقى سەرپىستان Ⅱ (2-توم) 128
لوئوقى سەغىر (2-توم) 286
لوئوقى سىل (2-توم) 138
لوئوقى شۇمشا (2-توم) 286
لوئوقى قىچا (2-توم) 139
لوئوقى كەتان Ⅰ (2-توم) 133
لوئوقى كەتان Ⅱ (2-توم) 134
لوئوقى كەتان كەبىر (2-توم) 136
لوئوقى نەزلە (2-توم) 135
لوئوقى هورمىل (2-توم) 140
لوئوقى ئىسپىغۇل (2-توم) 135
مارجان شوخلا شەربىتى Ⅰ (1-توم) ... 225
مارجان شوخلا شەربىتى Ⅱ (1-توم) ... 226
مامرانچىنى ئۈپىسى (زەرۋرى مامرانچىنى) (1-توم) 391
مائۇلفەۋاكسە (2-توم) 69
مائۇل هەسەل ساددە (2-توم) 358
مائۇلئۇسۇل باربد (2-توم) 308
مائۇلئۇسۇل بۇزۇرى (2-توم) 310
مائۇلئۇسۇل Ⅰ (1-توم) 198
مائۇلئۇسۇل Ⅲ (1-توم) 199
مائۇلئۇسۇل Ⅳ (1-توم) 199
مائۇلئۇسۇل Ⅱ (1-توم) 265
مائۇلئۇسۇل Ⅵ (1-توم) 294
مائۇلئۇسۇل Ⅶ (1-توم) 310
مائۇلئۇسۇل Ⅷ (2-توم) 229
مائۇلئۇسۇل Ⅴ (2-توم) 306
مائۇلئۇسۇل كەبىر Ⅰ (2-توم) 306
مائۇلئۇسۇل مۇپاسىل (2-توم) 308
مائۇلئۇسۇل مۇرەككەپ (1-توم) 197
مائۇلئۇسۇل مۇسەككىن (2-توم) 307
مائۇلئۇسۇل مۇنزىچ (1-توم) 101
مائۇلئۇسۇل نوقرەس (2-توم) 311
مائۇلئۇسۇل هار (2-توم) 309
مەتبۇخ تەرەنجىبىن (1-توم) 123
مەتبۇخى ئانار (1-توم) 308
مەتبۇخى ئەپسەنتىن (1-توم) 216
مەتبۇخى ئەفتىمۇن Ⅵ (1-توم) 148
مەتبۇخى ئەفتىمۇن Ⅰ (1-توم) 149
مەتبۇخى ئەفتىمۇن Ⅱ (1-توم) 150
مەتبۇخى ئەفتىمۇن Ⅲ (1-توم) 150
مەتبۇخى ئەفتىمۇن Ⅳ (1-توم) 151
مەتبۇخى ئەفتىمۇن Ⅴ (1-توم) 152
مەتبۇخى ئەينۇلا (1-توم) 146
مەتبۇخى بەرەس (1-توم) 107
مەتبۇخى بەرەس Ⅰ (1-توم) 129
مەتبۇخى بىستىپايەج (1-توم) 145
مەتبۇخى بىنەپشە (1-توم) 259
مەتبۇخى تۇخۇمى كەددۇ (1-توم) 309
مەتبۇخى چۆپچىن (1-توم) 164
مەتبۇخى چىلان (1-توم) 148
مەتبۇخى خىيارشەنبەر Ⅰ (1-توم) 146
مەتبۇخى خىيارشەنبەر Ⅱ (1-توم) 153
مەتبۇخى خىيارشەنبەر Ⅲ (1-توم) 166
مەتبۇخى زۇپا (2-توم) 158
مەتبۇخى سانا (1-توم) 124
مەتبۇخى سانا Ⅰ (1-توم) 244
مەتبۇخى سانا Ⅱ (1-توم) 244
مەتبۇخى سەرپىستان (2-توم) 157
مەتبۇخى سۆرۇنجان باربد (1-توم) 243
مەتبۇخى سۆرۇنجان Ⅴ (1-توم) 117
مەتبۇخى سۆرۇنجان (1-توم) 127

مەتبۇخى سۆرۈنجان I (1-تۇم) 131
مەتبۇخى سۆرۈنجان II (1-تۇم) 131
مەتبۇخى سۆرۈنجان III (1-تۇم) 132
مەتبۇخى سۆرۈنجان IV (1-تۇم) 133
مەتبۇخى سۆرۈنجان هار(1-تۇم) 128
مەتبۇخى شاتۇت(2-تۇم) 301
مەتبۇخى شاھتەررە(1-تۇم) 122
مەتبۇخى شاھتەررە I (1-تۇم) 161
مەتبۇخى شاھتەررە II (1-تۇم) 162
مەتبۇخى شاھتەررە III (1-تۇم) 163
مەتبۇخى شىرخشىت(1-تۇم) 308
مەتبۇخى غاپەس(1-تۇم) 216
مەتبۇخى غارىقۇن(1-تۇم) 129
مەتبۇخى قەنتەربىيۇن(1-تۇم) 128
مەتبۇخى قىزىلگۈل(1-تۇم) 291
مەتبۇخى كاۋا ئۇرۇقى مۇرەككەپ(1-تۇم) 307
مەتبۇخى مۇپاسىل(1-تۇم) 329
مەتبۇخى مۇسھىل بەرەس(1-تۇم) 130
مەتبۇخى مۇسھىل بەلغەم(1-تۇم) 126
مەتبۇخى مۇسھىل سەپرا I (1-تۇم) ... 120
مەتبۇخى مۇسھىل سەپرا II (1-تۇم) ... 120
مەتبۇخى مۇسھىل سەپرا III (1-تۇم) ... 121
مەتبۇخى مۇسھىل سەۋدا(1-تۇم) 144
مەتبۇخى مۇنزىج بەرەس I (1-تۇم) ... 105
مەتبۇخى مۇنزىج بەرەس II (1-تۇم) ... 105
مەتبۇخى مۇنزىج بەرەس III (1-تۇم) ... 106
مەتبۇخى مۇنزىج بەرەس IV (1-تۇم) ... 107
مەتبۇخى مۇنزىج بەلغەم I (1-تۇم) 103
مەتبۇخى مۇنزىج بەلغەم II (1-تۇم) 103
مەتبۇخى مۇنزىج بەلغەم III (1-تۇم) 104
مەتبۇخى مۇنزىج سەپرا I (1-تۇم) 99
مەتبۇخى مۇنزىج سەپرا II (1-تۇم) 99
مەتبۇخى مۇنزىج سەپرا III (1-تۇم) 100
مەتبۇخى مۇنزىج سەپرا IV (1-تۇم) 101
مەتبۇخى مۇنزىج سەۋدا(1-تۇم) 108
مەتبۇخى ھىلىلە(1-تۇم) 123
مەتبۇخى ھىلىلە I (1-تۇم) 164
مەتبۇخى ھىلىلە II (1-تۇم) 165
مەتبۇخى ئۇستقۇددۇس I (1-تۇم) 147
مەتبۇخى ئۇستقۇددۇس II (1-تۇم) 154
مەجۇنى ئازاراقى I (2-تۇم) 314
مەجۇنى ئازاراقى II (2-تۇم) 315
مەجۇنى ئازاراقى III (2-تۇم) 316
مەجۇنى ئازاراقى IV (2-تۇم) 317
مەجۇنى ئاساناسىيا(2-تۇم) 84
مەجۇنى ئامىلە نوشدارى(2-تۇم) 170
مەجۇنى ئايارەج پەيقىرا(1-تۇم) 203
مەجۇنى ئەفئى(1-تۇم) 412
مەجۇنى ئەقرەب(1-تۇم) 276
مەجۇنى ئەنجۇر(1-تۇم) 92
مەجۇنى بايادىدۇس(1-تۇم) 202
مەجۇنى بەرەس I (2-تۇم) 365
مەجۇنى بەرەس II (2-تۇم) 365
مەجۇنى بەرەس III (2-تۇم) 366
مەجۇنى بەرشىشا(1-تۇم) 324
مەجۇنى بىنەپشە(1-تۇم) 285
مەجۇنى بەيزە(2-تۇم) 267
مەجۇنى پولۇنىيا(1-تۇم) 325
مەجۇنى تۇربۇت(1-تۇم) 135
مەجۇنى جۇز(1-تۇم) 92
مەجۇنى چۆپچىن I (1-تۇم) 230
مەجۇنى چۆپچىن II (2-تۇم) 276
مەجۇنى چىلغوزا(1-تۇم) 267
مەجۇنى خەشخاش(2-تۇم) 121

مەجۇنی خۇبسۇلھەدىد I (1-تۇم) 173
مەجۇنی خۇبسۇلھەدىد II (1-تۇم) 173
مەجۇنی داۋائی ئامىلە(2-تۇم) 173
مەجۇنی داۋائی ئانار(2-تۇم) 172
مەجۇنی داۋائی ئەپيۇن(1-تۇم) 326
مەجۇنی داۋائی بەدىيان II (1-تۇم) 267
مەجۇنی داۋائی بەدىيان III (1-تۇم) 268
مەجۇنی داۋائی بەدىيان I (1-تۇم) 297
مەجۇنی داۋائی پالەچ(2-تۇم) 319
مەجۇنی داۋائی تەرەنجبىن(2-تۇم) 285
مەجۇنی داۋائی خيارشەنبەر I (1-تۇم) ... 316
مەجۇنی داۋائی دارچىن(2-تۇم) 277
مەجۇنی داۋائی دەندان I (2-تۇم) 299
مەجۇنی داۋائی دەندان II (2-تۇم) 300
مەجۇنی داۋائی زەمچە(2-تۇم) 299
مەجۇنی داۋائی زىخ II (1-تۇم) 86
مەجۇنی داۋائی زىخ I (2-تۇم) 125
مەجۇنی داۋائی سەندەل(2-تۇم) 50
مەجۇنی داۋائی سۇمبۇل(2-تۇم) 85
مەجۇنی داۋائی سۆرۇنجان(2-تۇم) 314
مەجۇنی داۋائی سلسل بەۋل(1-تۇم) 348
مەجۇنی داۋائی قابىز(1-تۇم) 348
مەجۇنی داۋائی كەرەپشە(2-تۇم) 49
مەجۇنی داۋائی كۇدە(1-تۇم) 285
مەجۇنی داۋائی كۇركۇم(2-تۇم) 86
مەجۇنی داۋائی كۇركۇم I (2-تۇم) ... 236
مەجۇنی داۋائی گاۋزبان(2-تۇم) 8
مەجۇنی داۋائی لوك(2-تۇم) 81
مەجۇنی داۋائی لوك I (2-تۇم) 88
مەجۇنی داۋائی لوك II (2-تۇم) 89
مەجۇنی داۋائی لوك III (2-تۇم) 89
مەجۇنی داۋائی لوك سەغىر(2-تۇم) 87
مەجۇنی داۋائی لوك كەبىر(2-تۇم) 86
مەجۇنی داۋائی مۇبەھى(2-تۇم) 268
مەجۇنی داۋائی مۇپەتتىۋلھەسات(1-تۇم) 277
مەجۇنی داۋائی مۇشكى ئەنبەر بارىد(2-تۇم) ... 51
مەجۇنی داۋائی مۇشكى بارىد(2-تۇم) 52
مەجۇنی داۋائی مۇشكى I (2-تۇم) 39
مەجۇنی داۋائی مۇشكى II (2-تۇم) 40
مەجۇنی داۋائی مۇشكى III (2-تۇم) 41
مەجۇنی داۋائی مۇشكى IV (2-تۇم) 42
مەجۇنی داۋائی مۇشكى V (2-تۇم) 42
مەجۇنی داۋائی مۇشكى VI (2-تۇم) 50
مەجۇنی داۋائی مۇشكى VII (2-تۇم) 53
مەجۇنی داۋائی شىرىن(2-تۇم) ... 48
مەجۇنی داۋائی هار(2-تۇم) 48
مەجۇنی داۋائی نۇقرەس(2-تۇم) 320
مەجۇنی داۋائی نىسيان(2-تۇم) 7
مەجۇنی داۋائی هەجرۇليەهود(1-تۇم) 277
مەجۇنی داۋائی هەزىم I (1-تۇم) 298
مەجۇنی داۋائی هەزىم II (2-تۇم) 173
مەجۇنی داۋائی هەزىم III (2-تۇم) 174
مەجۇنی دەبدۇلۇەرد I (2-تۇم) 82
مەجۇنی دەبدۇلۇەرد II (2-تۇم) 83
مەجۇنی رەۋەن(1-تۇم) 201
مەجۇنی رىگماهى(2-تۇم) 264
مەجۇنی زەبىب(1-تۇم) 20
مەجۇنی زەپەر(2-تۇم) 249
مەجۇنی زەنجبۇىل(1-تۇم) 411
مەجۇنی زۇپا I (2-تۇم) 122
مەجۇنی زۇپا II (2-تۇم) 122
مەجۇنی زۇپائی كەبىر(2-تۇم) 123
مەجۇنی سازەج(1-تۇم) 201
مەجۇنی سالاجىت(1-تۇم) 346

مەجۇنی سانا(2-تۇم) 5
مەجۇنی سەپەرجەلی(2-تۇم) 171
مەجۇنی سەرپستان(2-تۇم) 265
مەجۇنی سەرئی(2-تۇم) 4
مەجۇنی سەکبینەج(1-تۇم) 204
مەجۇنی سەنجبرینا(2-تۇم) 6
مەجۇنی سەندەل(2-تۇم) 43
مەجۇنی سەنگی سەرماهی(1-تۇم) 276
مەجۇنی سوئال(2-تۇم) 124
مەجۇنی سوقرات(2-تۇم) 6
مەجۇنی سوم III (2-تۇم) 313
مەجۇنی سوم I (2-تۇم) 363
مەجۇنی سوم II (2-تۇم) 363
مەجۇنی سوم IV (2-تۇم) 364
مەجۇنی سۇپاری(2-تۇم) 248
مەجۇنی سۆرۇنجان I (2-تۇم) 317
مەجۇنی سۆرۇنجان II (2-تۇم) 318
مەجۇنی سۆئلەب III (1-تۇم) 409
مەجۇنی سۆئلەب I (2-تۇم) 247
مەجۇنی سۆئلەب IV (2-تۇم) 247
مەجۇنی سۆئلەب II (2-تۇم) 263
مەجۇنی قانسە(2-تۇم) 168
مەجۇنی قەنبىل(1-تۇم) 311
مەجۇنی کەهرنۋا(2-تۇم) 47
مەجۇنی کۇندۇر(1-تۇم) 345
مەجۇنی کۇندۇر I (1-تۇم) 347
مەجۇنی لوبۇبی کەبىر I (2-تۇم) 261
مەجۇنی لوبۇبی کەبىر III (2-تۇم) 275
مەجۇنی لوبۇبی کەبىر II (2-تۇم) 283
مەجۇنی لوغانزیا(1-تۇم) 134
مەجۇنی لۆئلوژی(2-تۇم) 267
مەجۇنی ماددەتۇل قۇدرەت(1-تۇم) 410
مەجۇنی ماددەتۇلهایات I (1-تۇم) 406
مەجۇنی ماددەتۇلهایات II (1-تۇم) 407
مەجۇنی ماددەتۇلهایات III (1-تۇم) 407
مەجۇنی ماددەتۇلهایات IV (1-تۇم) 408
مەجۇنی مەسها(2-تۇم) 266
مەجۇنی مۇپەرربهی دىلکۇشاد(2-تۇم) ... 46
مەجۇنی مۇپەرربهی یاقۇت I (2-تۇم) ... 44
مەجۇنی مۇپەرربهی یاقۇت II (2-تۇم) ... 45
مەجۇنی مۇقەل(1-تۇم) 284
مەجۇنی مۇقەژۇی باه(2-تۇم) 266
مەجۇنی مۇقەژۇی(1-تۇم) 413
مەجۇنی مۇمسك(1-تۇم) 344
مەجۇنی مۇمسك مۇقەژۇی(1-تۇم) 345
مەجۇنی نانخا(2-تۇم) 169
مەجۇنی نانخا مشکی(1-تۇم) 297
مەجۇنی نۇجاه I (1-تۇم) 112
مەجۇنی نۇجاه II (1-تۇم) 112
مەجۇنی نۇشداری(2-تۇم) 169
مەجۇنی هالۇائی بادام(2-تۇم) 5
مەجۇنی هالۇائی بەیزه II (1-تۇم) 409
مەجۇنی هالۇائی بەیزه I (2-تۇم) 262
مەجۇنی هالۇائی سۆئلەب(2-تۇم) 284
مەجۇنی هەجرۇلیەهۇت(1-تۇم) 275
مەجۇنی هۇماما(2-تۇم) 366
مەجۇنی ئۆشبه I (1-تۇم) 158
مەجۇنی ئۆشبه II (1-تۇم) 158
مەجۇنی ئۆشبه III (1-تۇم) 229
مەجۇنی ئىستەمخقۇن(2-تۇم) 84
مەجۇنی ئىگىر(2-تۇم) 172
مەجۇنی یەهیا(2-تۇم) 319
مەلهمی ئاق موم(2-تۇم) 396
مەلهمی بەرەس I (2-تۇم) 375

مەلھەمی بەرەس II (2-تۇم) 375
مەلھەمی پەرپىيۇن(2-تۇم) 335
مەلھەمی تۇخۇم(2-تۇم) 334
مەلھەمی تۇخۇم I (2-تۇم) 376
مەلھەمی دائوسسۇئلەپ(2-تۇم) 395
مەلھەمی رال(1-تۇم) 387
مەلھەمی زاك(1-تۇم) 387
مەلھەمی زەرنىخ(1-تۇم) 388
مەلھەمی زەيتۇن(2-تۇم) 379
مەلھەمی زۇپتى(1-تۇم) 386
مەلھەمی سانا(2-تۇم) 375
مەلھەمی سەرپىستان(2-تۇم) 391
مەلھەمی سەرتان I (2-تۇم) 403
مەلھەمی سۇرۇنجان(2-تۇم) 334
مەلھەمی سىماب(2-تۇم) 396
مەلھەمی شادىنەچ(1-تۇم) 388
مەلھەمی شۇمشا(2-تۇم) 378
مەلھەمی شۇمۇم(2-تۇم) 356
مەلھەمی قىچا(2-تۇم) 335
مەلھەمی كاپۇر(1-تۇم) 390
مەلھەمی كۇموش(1-تۇم) 389
مەلھەمی كىبرىت(2-تۇم) 374
مەلھەمی گۇڭگۇرت(2-تۇم) 377
مەلھەمی مەدەستان I (2-تۇم) 378
مەلھەمی مەدەستان II (2-تۇم) 380
مەلھەمی موم(2-تۇم) 380
مەلھەمی مۇردارسەنگ I (1-تۇم) 385
مەلھەمی مۇردارسەنگ II (1-تۇم) 386
مەلھەمی مۇقەل(1-تۇم) 390
مەلھەمی ئوردان(2-تۇم) 376
مۇرەككەپ ئەينۇلا دەملىمسى(1-تۇم) 256
مۇرەككەپ بادام يېغى(2-تۇم) 17
مۇرەككەپ بىنەپشە دەملىمسى(2-تۇم) 118
مۇرەككەپ قوغۇن ئۇرۇقى دەملىمسى(1-تۇم) ... 263
مۇرەككەپ گۇلبىنەپشە پۇراتمىسى(2-تۇم) ... 21
مۇرەككەپ نېلۇپەر دەملىمسى(2-تۇم) 117
مۇمسىك شەربىتى(1-تۇم) 332
مۇنزىچ دانچىسى(1-تۇم) 246
نامازشام قارىغۇلىقى كۆز تامچىسى(2-تۇم) 292
نامازشامگۇلى يېغى(2-تۇم) 398
نەشپۈت شەربىتى(2-تۇم) 116
نوشىدۇر تىزابى(2-تۇم) 388
نۇتۇلى ئەسەم(1-تۇم) 235
نۇتۇلى تەشەننۇچ(2-تۇم) 357
نۇتۇلى جۇنۇن(2-تۇم) 16
نۇتۇلى خۇرۇجى مەقئەت(1-تۇم) 374
نۇتۇلى دەندان(2-تۇم) 300
نۇتۇلى رەھمى(2-تۇم) 278
نۇتۇلى سەرسام(2-تۇم) 15
نۇتۇلى گۇل(1-تۇم) 236
نۇتۇلى ھابىس(1-تۇم) 374
نۇتۇلى ھاپىزجەنىن(1-تۇم) 373
نۇتۇلى ھەسات I (1-تۇم) 278
نۇتۇلى ھەسات II (1-تۇم) 278
نۇتۇلى ئىستىرخا(2-تۇم) 336
نۇر شەربىتى(2-تۇم) 115
نىقرەس زىماتى(2-تۇم) 347
ھاك مەلھەمى(2-تۇم) 381
ھەببى ئازاراقى I (2-تۇم) 324
ھەببى ئازاراقى II (2-تۇم) 325
ھەببى ئايارەنج پەيقىرا(2-تۇم) 12
ھەببى ئەپسەنتىن(2-تۇم) 91
ھەببى ئەفتىمۇن(1-تۇم) 215
ھەببى ئەنبەر(2-تۇم) 68

هەبی بانادۆق(1-توم) 230
هەبی بەرەس(2-توم) 371
هەبی بەهەق(2-توم) 372
هەبی بەهتۆسسەۆت(2-توم) 148
هەبی بەنەپشە I (2-توم) 13
هەبی بەنەپشە II (2-توم) 13
هەبی پالەچ(2-توم) 330
هەبی پەرفیۆن(1-توم) 139
هەبی پەرفیۆن I (1-توم) 318
هەبی پەرفیۆن II (2-توم) 326
هەبی تاباشر قابز(1-توم) 358
هەبی تاباشر مۆلەییەن(1-توم) 289
هەبی تەشەننۆچ(2-توم) 356
هەبی تەنکار(1-توم) 301
هەبی تۆربۆت I (1-توم) 140
هەبی تۆربۆت II (1-توم) 141
هەبی تۆربۆت III (1-توم) 141
هەبی جالەنۆس(2-توم) 271
هەبی جەدۆار I (2-توم) 269
هەبی جەدۆار II (2-توم) 270
هەبی جەدۆار III (1-توم) 417
هەبی جەدۆار IV (1-توم) 418
هەبی خانازیر(2-توم) 402
هەبی خولەنجان(2-توم) 209
هەبی دیدان(1-توم) 312
هەبی دیق(2-توم) 146
هەبی رەۆەن I (2-توم) 90
هەبی رەۆەن II (2-توم) 91
هەبی رەئیشە(2-توم) 14
هەبی رۆسۆت(1-توم) 193
هەبی زەنجەۆل(2-توم) 209
هەبی زەهەب(2-توم) 290
هەبی سالاجەت I (1-توم) 354
هەبی سالاجەت II (1-توم) 357
هەبی سەبرە II (2-توم) 14
هەبی سەبرە VI (2-توم) 210
هەبی سەبرە I (2-توم) 327
هەبی سەبرە III (2-توم) 328
هەبی سەبری(1-توم) 289
هەبی سەئدی(2-توم) 331
هەبی سەرئی(2-توم) 355
هەبی سەکبینەچ I (1-توم) 137
هەبی سەکبینەچ II (1-توم) 138
هەبی سەکبینەچ III (1-توم) 139
هەبی سەکبینەچ IV (1-توم) 317
هەبی سوئال I (2-توم) 148
هەبی سوئال II (2-توم) 149
هەبی سوئال III (2-توم) 149
هەبی سۆئال IV (2-توم) 143
هەبی سۆئال V (2-توم) 144
هەبی سۆماق(1-توم) 358
هەبی سۆرۆنجان I (2-توم) 323
هەبی سۆرۆنجان II (2-توم) 324
هەبی سۆرۆنجان III (2-توم) 332
هەبی سیادان(2-توم) 373
هەبی شاهتەرە(1-توم) 161
هەبی شەبیار(2-توم) 290
هەبی شەترەنجی(2-توم) 325
هەبی شیپا(1-توم) 326
هەبی غارقۆن I (2-توم) 144
هەبی غارقۆن II (2-توم) 145
هەبی غارقۆن III (2-توم) 145
هەبی غارقۆن IV (2-توم) 147
هەبی غارقۆن V (2-توم) 147

هەبی قوقیا(2-تۆم) 11
هەبی قوقیا(2-تۆم) 15
هەبی کاپۆر(1-تۆم) 258
هەبی کالنزرە(2-تۆم) 372
هەبی کۆرسنگی(1-تۆم) 302
هەبی کبیرت I (2-تۆم) 370
هەبی کبیرت II (2-تۆم) 370
هەبی لاجۆژەرد(2-تۆم) 11
هەبی لەقژا(2-تۆم) 326
هەبی مەنتین I (1-تۆم) 301
هەبی مەنتین II (1-تۆم) 302
هەبی مومسك II (1-تۆم) 359
هەبی مۆپاسل I (2-تۆم) 328
هەبی مۆپاسل II (2-تۆم) 329
هەبی مۆقەل I (1-تۆم) 183
هەبی مۆقەل II (1-تۆم) 184
هەبی مۆمسك I (1-تۆم) 359
هەبی نارمشکی(2-تۆم) 210
هەبی نەزلە(2-تۆم) 150
هەبی نۆقرەس(2-تۆم) 331
هەبی هبللە(1-تۆم) 288
هەبی ئۆستقۆددۆس(2-تۆم) 12
هەبی ئیرقۆننسا(2-تۆم) 329
هەبی ئیستەمخقۆن(1-تۆم) 140
هەبی ئیمساك I (1-تۆم) 355
هەبی ئیمساك II (1-تۆم) 355
هەبی ئیمساك III (1-تۆم) 356
هوقنە سارسام(2-تۆم) 21
هبللە مۆرابباسی(1-تۆم) 84
ئۆرۆك چبچکی گۆلقەنتی(1-تۆم) 85
ئۆرۆك مۆرابباسی(1-تۆم) 83
ئۆشبە شەربتی(1-تۆم) 226
ئۆجمە شەربتی(1-تۆم) 402
ئۆزۆم شەربتی(1-تۆم) 402
ئۆزۆم مۆرابباسی(1-تۆم) 171
ئبیق مبیی(2-تۆم) 344
ئیترنفل ئامىلە I (2-تۆم) 207
ئیترنفل ئامىلە II (2-تۆم) 207
ئیترنفل ئەفتمۆن(1-تۆم) 205
ئیترنفل ئەفتمۆن I (1-تۆم) 211
ئیترنفل بەدیان(2-تۆم) 289
ئیترنفل بەرەس(2-تۆم) 369
ئیترنفل چۆچپن(1-تۆم) 160
ئیترنفل چۆچپن I (2-تۆم) 277
ئیترنفل دبدان(1-تۆم) 311
ئیترنفل زامانی I (1-تۆم) 209
ئیترنفل زامانی II (1-تۆم) 210
ئیترنفل سانا(1-تۆم) 211
ئیترنفل سانا I (1-تۆم) 287
ئیترنفل سەغیر I (1-تۆم) 206
ئیترنفل سەغیر II (1-تۆم) 206
ئیترنفل شاهتەررە I (1-تۆم) 159
ئیترنفل شاهتەررە II (1-تۆم) 160
ئیترنفل غۆدۆدی(2-تۆم) 401
ئیترنفل کەبیر I (1-تۆم) 208
ئیترنفل کەبیر II (1-تۆم) 416
ئیترنفل کەبیر IV (2-تۆم) 206
ئیترنفل کەبیر III (2-تۆم) 323
ئیترنفل کەبیر V (2-تۆم) 369
ئیترنفل کەشنیز I (1-تۆم) 300
ئیترنفل کەشنیز II (1-تۆم) 300
ئیترنفل کەشنیز(2-تۆم) 67
ئیترنفل کۆرکۆم(2-تۆم) 237
ئیترنفل کیشمیش(1-تۆم) 354

ئىترىفىل مۇقەل I (1-توم) 286
ئىترىفىل مۇقەل II (1-توم) 286
ئىترىفىل مۇلەيىمن(1-توم) 287
ئىترىفىل ھامانى I (2-توم) 367
ئىترىفىل ھامانى II (2-توم) 368
ئىترىفىل ھېلىلە(2-توم) 208
ئىترىفىل ئۇستقۇددۇس I (1-توم) 207
ئىترىفىل ئۇستقۇددۇس II (1-توم) 208
ياڭاق قاسرىقى مەلھىمى(2-توم) 377
ياڭاق مۇرابباسى(1-توم) 404
يۇقىرى قان بېسىم دەملىمىسى(2-توم) 33